МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР
ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ У СУСПІЛЬСТВІ

УКРАЇНА І СВІТ: ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНА ЕЛІТА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС

Тези доповідей
Міжнародної науково-теоретичної конференції
студентів і аспірантів

Харків, 8–9 квітня 2014 року

Харків
НТУ «ХПІ»

УДК 321.01 (477)
ББК 66.0 (4УКР)
У 45

Редакційна колегія:
Товажнянський Л. Л., д.т.н., проф.
Романовський О. Г., д.т.н., проф.
Сокол Є. І., д.т.н., проф.
Марченко А. П., д.т.н., проф.
Кравець В. О., д.т.н., проф.
Гринь Г. І., д.т.н., проф.
Сакара Ю. Д., д.т.н., проф.
Чеботарьов М. К.
Панфілов Ю. І., к.псих.н, доц.
Скляр В. М., д.і.н., проф.
Архієреєв С. І., д.е.н., проф.
Дольська О. О., д.філ.н., проф.
Макаров В.О., к.т.н., доц.
Ніколаєнко В.І., к.і.н., проф.
Перевалова Л. В., к.філ.н., проф.
Петутіна О. О., к.філ.н., доц.
Поступний О. М., к.філ.н., проф.
Ігнатюк О. А., д.пед.н., проф.
Гутник М. В., к.і.н.

Друкується за рішенням Вченої ради Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», протокол № 4 від 04.04.14 р.

У45 Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: тези доповідей Міжнар. наук.-теор. конф. студ. і аспір., м. Харків, 8–9 квітня 2014 р. / редкол. Л. Л. Товажнянський та ін. – Харків: НТУ«ХПІ», 2014. – 491 с.

ISBN
ISBN

Збірник містить тези доповідей студентів і аспірантів– учасників щорічної Міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої актуальним пробле-мам гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, які становитимуть інтелектуаль-ну еліту та впливатимуть на подальший розвиток економіки, соціальної та культу-рної політики своїх країн.

Для студентів, аспірантів, викладачів, усіх, хто досліджує злободенні філософські, психолого-педагогічні, морально-етичні, політико-правові, мовознавчі, соціально-економічні проблеми сучасного українського суспільства.

УДК321.01 (477)
ББК66.0 (4УКР)

ISBN

© НТУ«ХПІ», 2014

СЕКЦІЯ 1
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ

Луценко С.
НТУ «ХПИ»

МЕТАФІЗИКА ТА ПОЕЗІЯ

Кожен розуміє метафізику, незалежно від філософських концепцій, по-своєму, що й дає в результаті екзистенціальне розуміння метафізики. Хтось розуміє її як процес, хтось як проживання окремих моментів, можна назвати їх трансцендентними, хтось розуміє її через поезію. Це особливе її пізнання і, найголовніше, її відчування, тобто екзистенція. Завжди поезія виступала у вигляді доповнення до теоретичного обґрунтування чого-небудь і несла в собі більш глибинне його осмислення. Тому іноді й говорять, що філософія народжена з поезії.

Це що за термін «метафізика» / І в чим його практичне значення? / Дослівно: «те, що після фізики» / По суті - спосіб світобачення. / Хтось скаже вчення, хтось - концепція, / Для когось, розділ філософії, / А хтось на 100% впевнений, / Що це наука, як історія. / Та зрозуміло, метафізика / Шукає для вирішення способи / Питань, позбавлених конкретики, / Проблем глибоких, не піддослідних. / Структура знань цілком логічна: /Є Бог, людина і природа, / Є ідеальне, тобто вічне / Й є річ, матерія, порода.

Поняття «метафізика» предметно сходить до Аристотеля. Сам Аристотель називає цю науку просто мудрістю, або першою філософією, а також вченням про Бога. Фома Аквінський розрізняє три аспекти метафізики. Християн Вольф розчленовує метафізику на «загальну метафізику» і «особливу метафізику». Метафізика розглядає абстрактні проблеми та питання, які звичайно ставляться, але не вирішуються науками і життям. Як в релігії, так і в метафізиці присутня проблема абсолютного. Але якщо релігійна установка направлена на Віру, метафізична установка приречена на прагнення до пізнання. Є принаймні два корисних результати від теоретичних занять у сфері пізнання світу – число і етика. Число ми знаходимо в науці, етику - в метафізиці. Світ науки моністичний, метафізики – дуалістичний. На відміну від науки, математичне моделювання в метафізиці неможливо.

Ми підібралися до висновку /І вже нарешті маємо змогу, /Сказати те, що метафізика – / Є вчення про буття та Бога. / Яке пішло від Аристотеля, / Яке доповнилось Аквінським, / Яке ввійшло до філософії / Під прагненням дістатись істин. / Під прагненням шукати відповідь / На безліч «вічних» запитань / Про світ, буття, людину, Бога, / Недосконалість наших знань.

Акименко О.
ХДАК

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЦІННІСНИХ ПРІОРИТЕТІВ КОСМІЗМУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Відносно радикальних трансформаційних змін існуючих аспектів культурного буття, які розпочалися з другої половини минулого сторіччя, можна засвідчити, що саме вони здетонували вибух інтересу людства до аксіологічного виміру космізму як одного з вісників наступаючої інтегральної медіакультури. Та перш ніж це твердження із стану припущення перейде до форми констатації, слід проаналізувати сучасну соціокультурну ситуацію з урахуванням загального цивілізаційного контексту та динаміки перехідної доби, яку наразі переживають як глобалізований світ кінця ХХ – початку ХХІ ст., так і незалежна Україна. До трансформаційного мейнстріму у світовому соціокультурному просторі, на фоні якого відбувається актуалізація культуротворчих універсалій аксіологічного виміру цілісної світоглядної концепції космізму, відносяться наступні культуротворчі процеси: 1.Тенденція до генерування єдиного глобалізованого простору культури. 2.Загальносвітовий перехід від індустріальної до постіндустріальної стадії існування людства. 3.Повна активізація проекту постмодерну, програмним змістом якого є цілковите зняття досягнень культурно-історичної епохи модернізму; відмова від моностилістичної моделі культури на користь полістилістичної. 4.Динамічне формування високотехнологічного інформаційного суспільства, вирішальними чинниками якого слід вважати науково-технічну революцію, глобальний розвиток інфраструктури, активне впровадження інформаційних технологій та вільний доступ до інформації, широке розповсюдження знань. 5. Поступова медіатизація світового культурного ландшафту, що характеризується наступними культурними ситуаціями: інноваційні зрушення в топології та структурі геополітичного та соціокультурного простору; виникнення нових форм техно-, соціо-, антропогенного буття; перенапруженість соціокультурного простору сучасними комп’ютеризованими механізмами породження культурних сенсів, засилля електронних засобів масових аудіовізуальних комунікацій; ускладненість комунікативних зв’язків (трансформація традиційних комунікативних моделей, конвергенція комунікативних агентів (творців і споживачів культурних смислів), розширення комунікаційного процесу); модифікація соціальних стосунків (оновлення сталих моделей поведінки, генерування особливих типів суспільної діяльності); виникнення особливого типу культури інформаційної епохи – медіакультури.

Особливо гостро проблема трансформації універсальних характеристик культури в умовах інтенсифікації вищезазначених процесів глобалізації, індустріалізації, постмодернізації, інформатизації та медіатизації постають в пострадянських суспільствах, у країнах з «перехідною економікою», в яких відбувається зміна засадних принципів існування, ломка стереотипів, виникає незатребуваність звичних соціальних ролей, криза особистісної

самоідентифікації. І чи не в першу чергу це стосується України. Отже, на нинішньому етапі активізації трансгресивних процесів, одночасно співіснують кілька суперечливих і практично несумісних між собою тенденцій розвитку соціокультурного життя. Космопланетарний вимір особистості, людства, культури багато в чому визначається вищерозглянутими трансформаційними змінами світового культурного простору, і одним з провідних чинників конвергенції у техногенній, антропологічній, духовній сферах стає медіатизація. Саме вона виступає комунікативною детермінантою формування суспільної свідомості, обумовлює сутнісні зрушення в сучасній культурі, сприяє глобальній експансії космічних сюжетів, образів, ідей, цінностей в науку, мистецтво, релігію тощо.

Бикова А.
Цівата А.
НТУ «ХПІ»

МИКОЛА АМОСОВ – ВИДАТНА ОСОБА УКРАЇНИ

Народився Микола Михайлович в селі Ольхове, недалеко від міста Череповець, 6 грудня 1913 року, в сім'ї «сільських інтелігентів»: батько закінчив двокласне училище, а мати була акушеркою. Любов до читання прищепила йому мати. Саме через книги в маленький сільський будиночок приходив величезний, багатогранний світ. З тих самих пір майбутній академік уже ніколи не розлучався з літературою, в якій і сам зміг залишити помітний слід. Будуть потім у його житті зміни на краще. Буде школа, механічний технікум в Череповецьку, перші трудові роки на новобудові першої п'ятирічки. Потім, перший шлюб, навчання в двох інститутах: заочному Індустріальному та Архангельському Медичному. Він отримає два дипломи інженера і медика, але мирне громадянське життя порушує війна, і влітку 1941 року Микола Михайлович потрапляє в фронтовий госпіталь. З цим госпіталем, на посаді військового хірурга Амосов пройде всю страшну війну. Можна собі тільки уявити, скільки болю, жаху і смерті довелося пережити майбутнього світилі медицини. Але не можна заперечувати, що саме колосальний досвід фронтових років дозволив Амосову стати чудовим майстром своєї справи. У цьому госпіталі він знайде свою долю з новою дружиною, медсестрою Лідією Денисенко. Після закінчення війни Амосов продовжує займатися хірургічною практикою. Він працює завідувачем відділення хірургії Брянської обласної лікарні, в якій створює власну методику резекції легенів при раку і туберкульозі. За шість років роботи в клініці і на посаді головного хірурга брянської області він робить таких операцій більше всіх в Радянському Союзі. По цій темі Микола Михайлович захищає спочатку кандидатську, а незабаром і докторську дисертації. Поворотним у кар'єрі геніального хірурга стає 1957 рік. Він вперше стикається в Мексиці з операцією на серці, в якій використовується апарат «штучне серце». Ось коли його інженерні та медичні знання зливаються разом. Повернувшись на Батьківщину, Амосов починає роботу над власним

апаратом подібного типу, продовжуючи займатися практичною хірургією. Кар'єра талановитого лікаря круто злітає вгору і незабаром він очолює лабораторію, потім відділ біоенергетики, а згодом стає директором Інституту серцево-судинної хірургії у Києві. За роки своєї кардіохірургічної практики Амосов провів понад 6 тисяч операцій на серці. Звичайно, бували і невдачі, але Микола Михайлович не опускав руки, і сміливо йшов вперед, впроваджуючи нові, воістину революційні способи проведення хірургічних операцій в боротьбі зі складними недугами. Слід зазначити, що свою останню операцію на серці Микола Амосов провів на початку 90-х років. А йому тоді вже минуло вісімдесят років. Ця дивовижна працездатність Миколи Михайловича випливає з його другого захоплення, який приніс авторові славу розробника власної системи зміцнення здоров'я, так звана «система ограничений и нагрузок». Ця система зробила академіка Амосова відомим не тільки в медичних колах. Його книга «Роздуми про здоров'я» була видана гігантським тиражем – 7 мільйонів екземплярів. Микола Михайлович Амосов – видатний хірург, який один із перших у Радянському Союзі почав проводити операції на серці. На його рахунку тисячі врятованих життів. Він створив інститут серцево-судинної хірургії та першим здійснив протезування мітрального клапана серця, а на міжнародному рівні він вперше ввів у вживання протезування клапанів серця, що мають антитромботичні властивості. Крім того, у 2008 році за результатами опитування громадської думки Амосов був визнаний другою людиною, після Ярослава Мудрого, удостоєний звання «великого українця всіх часів». Хіба це не говорить про народну любов до Лікаря з великої літери?

Гончар А.
НТУ «ХПИ»

НЕ ТАКИЕ КАК ВЫ, НЕ ЗНАЧИТ ХУЖЕ

В Украине по состоянию на 1 января 2011 года численность инвалидов составляет 2,71 млн. лиц, из которых 165 тысяч – это дети-инвалиды. В общей численности населения Украины инвалиды составляют почти 6%. И, вероятно, что на сегодняшний день количество людей с ограниченными возможностями увеличилось. В разные времена к таким людям было разное отношение. На заре цивилизации это были отбросы общества, с которыми не считались, они были обузой. С течением времени все поменялось. Ныне современное цивилизованное общество относится к инвалидам как к обычным людям с равным правами, но, увы, не с равными возможностями по понятным на то причинам. В любом случае, эти люди не должны быть лишены обычных благ нашего мира. Однако, из личных наблюдений напрашивается вывод: на улицах украинских городов и поселков людей с ограниченными возможностями практически не встретишь. В то время, как в городах Европы, Америки, Канады, Сингапура инвалиды встречаются на каждом шагу – в музеях и транспорте, в учреждениях и магазинах. В процентном отношении к общей численности населения количество людей с ограниченными возможностями в

нашей стране и других странах развитого мира радикально не отличается. Отличается, увы, инфраструктура, предназначенная для особого контингента.

Изучим подробнее эту ситуацию на примере Украины. Если посмотреть со стороны закона, то мы можем увидеть, что таких людей не оставляют на произвол судьбы, государство заботится о них (Закон Украины № 875-XII «Об основах социальной защищенности инвалидов в Украине»). Эти люди получают пособия и льготы, но их явно не хватает на их жизнеобеспечение. Когда же речь идет о трудоустройстве, то предприятия обязаны иметь работников-инвалидов. Таким образом, государство обеспечивает инвалидов работой, в противном случае закон грозит штрафом работодателю. Есть и более болезненный аспект: если взять во внимание норму проектов зданий, то по закону они должны быть оборудованными специальными средствами для людей с ограниченными возможностями, но архитекторы и юристы обходят эти указания.

Когда мы сталкиваемся с реальной жизнью, то мы наблюдаем пугающую картину. Инвалиды не могу полноценно передвигаться по городу, ведь тротуарные дороги не обустроены подходящими съездами для колясок, и сам тротуар не пригоден для передвижения коляски; не могут ездить на общественном транспорте, ведь ни остановки, ни сам транспорт не оборудован для колясок; не могут вести культурную жизнь: сходить в театр или кино, потому что проекты этих заведений не предполагались для инвалидов; не могут воспользоваться туалетом в общественных местах. Так же возникает множество других проблем: таких, как получение среднего образования – обычные школы не приспособлены к таким детям; библиотеки не имеют достаточного количества литературы для слепых людей; обучение в институте возможно только заочное или дистанционное. Остро стоит проблема жилья: в этом случае, есть много ограничений, потому что, если здание специальным образом не оборудовано, то инвалид может жить только на первом этаже и только при наличии пандусов. В связи с этим, инвалид оказывается отрезанным от социума. Все факторы сводятся к тому, что об этих людях не говорят, их не видят, не думают. И остается вопрос восприятия инвалидов обществом – зачастую люди не готовы воспринимать таких людей наравне со всеми, что по сути своей не приемлемо в развитом обществе. Это ведь такие же люди, как и все, они могут вести активную, насыщенную жизнь, могут быть полезны обществу, если дать им шанс. Украина – страна, которая развивается, поэтому было бы логично воспользоваться опытом других стран, которые уже справились с этой ситуацией. Например, Великобритания, Германия и др. У Украины есть все шансы стать лидером и надо ими воспользоваться, но это нужно делать умело. Нужно начать с людей. На мой взгляд, для начала, стоит создать единый реестр людей с ограниченными возможностями, где будет обозначен комплекс характеристик: группа инвалидности, соответствующие льготы, наличие образования и желание его получить/продолжить,

трудоустройство и т.д. Такой реестр позволит наглядно видеть проблемы инвалидов в рамках государства.

Гуріна В.
ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЖІНОЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Система освіти України передбачає функціонування різних типів навчальних закладів, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти. Серед них окреме місце посідають суто жіночі. Вищезазначене зумовлює нагальну потребу розробки й законодавчого врегулювання як структури таких навчальних закладів, так і організації навчально-виховного процесу в них.

З огляду на це, надзвичайної актуальності набуває ретроспективне вивчення досвіду функціонування жіночих навчальних закладів України у другій половині XIX – на початку XX ст., зокрема виявлення підходів до формулювання мети й організації навчання в закладах освіти такого типу.

Вивчення історично-педагогічної літератури дає підстави констатувати, що протягом другої половини XIX – початку XX ст. в Україні функціонували такі типи жіночих навчальних закладів: інститути шляхетних дівчат, єпархіальні училища, гімназії і прогімназії. У інститутах шляхетних дівчат навчання носило загальний, «енциклопедичний» характер і було розраховане на формування жінки-матері-дружини, яка може підтримати світську бесіду і вести господарство. Увага зосереджувалася на «вихованні за допомогою освіти». З огляду на це, письменник Б. Лавреньов у спогадах характеризував ці заклади як «інкубатори освічених наречених». Відповідно до загальної мети весь навчальний процес був спрямований на вирішення трьох основних завдань: фізичного вдосконалення, морального виховання, розумового розвитку. Значна увага приділялася предметам трудового циклу. Моральне виховання спрямовувалося на зміцнення у вихованок любові до праці й порядку, що відповідало їхньому призначенню в родині та суспільстві. Викладання основ наук і мистецтв (до них належало витончене рукоділля) мало на меті розумовий розвиток і виховання художнього смаку. Крім того, ставилася мета - ознайомити вихованок з технологією приготування їжі, шиття одягу, основними правилами ведення домашнього господарства. Згідно з навчальним планом на опанування рукоділлям у середньому відводилося дві години на тиждень у кожному класі. У навчальних програмах єпархіальних училищ серед навчальних предметів перевага надавалась Закону Божому, церковному співу, читанню, слов’янській і російській мовам, граматиці, арифметиці, короткій російській історії та географії, рукоділлю та веденню домашнього господарства. У жіночих гімназіях, новому типі навчальних закладів, який виник після того як набув чинності "Статут середніх жіночих навчальних закладів"(1855 р.), була затверджена єдина і обов'язкова для всіх

програма навчання. Навчальний курс був наближений до курсу навчання в інститутах шляхетних дівчат. Результати наукового пошуку засвідчили, що жіночі гімназії не лише сприяли вихованню жінки-господині, що було характерним для інститутів шляхетних дівчат, але й приділяли належну увагу педагогічній підготовці вихованок. Отже, організація навчально-виховного процесу у різних типах жіночих навчальних закладів, які виникли і функціонували протягом другої половини XIX ст. - початку XX ст. в Україні набула специфічних рис, як-от: релігійна спрямованість навчання. У гімназіях, інститутах шляхетних дівчат, єпархіальних училищах першість у навчальному процесі належала закону Божому; основне місце посідали предмети естетичного циклу. Вважалося, що ці предмети облагороджують почуття вихованок, розвивають художній смак; значна увага приділялась предметам трудового циклу. Моральне виховання спрямовувалося на зміцнення у вихованок любові до праці й порядку, що відповідало їхньому призначенню в родині та суспільстві; перед вихованками ставилася чітка мета. Останні мали усвідомлювати свою соціальну роль: дружина, мати, господиня, а відтак знання, яких останні набували, мали забезпечити виконання цього призначення.

Демченко А.
НТУ «ХПИ»

ТРАНСГУМАНИЗМ И БУДУЩЕЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

Современная жизнь человека – жизнь в эпоху стремительного технологического прогресса. Современный человек живет во время господства все более могущественных молекулярно-биологических, наномедицинских, компьютерно-сетевых и других сверхтехнологий. С ростом технологического уровня растет и желание человека к совершенствованию. Все стремительнее меняется идеология, мировоззрение, сама сущность человека. Формируются новые идеи, взгляды и мнения. В эпоху развития сверхтехнологий формируется новый взгляд на возможности человека. Сторонники этого взгляда ставят перед собой цель освободить человечество от биологичеких «оков». Истоки нового движения получили название «трансгуманизм». Этот термин был придуман Джулианом Хаксли, английским биологом и гуманистом. По мнению многих современных ученых, трансгуманизм – это полная свобода в использовании технологий в целях совершенствования человеческого интеллекта, стремление к будущему, лишенному страданий, где даже смерть человек может принимать лишь по собственному выбору. В более обобщенном плане, трансгуманизм – интеллектуальное и культурное движение, поддерживающее использование новых наук и технологий для увеличения познавательных и физических способностей человека. Трансугманисты считают, что непрерывно ускоряющийся технический прогресс в скором времени позволит создать постчеловека, способности которого будут принципиально отличаться от способностей современных людей. Особенно в этом помогут генная инженерия, молекулярная нанотехнология, создание нейропротезов и прямых

интерфейсов «компьютер – мозг». Технологии, предлагаемые к развитию трансгуманистами, имеют светлые и темные стороны. Развитые нанотехнологии позволят улучшить здоровье человека, повысить продолжительность жизни. Создание нейропротезов позволит уменьшить количество инвалидов и улучшит физическое состояние здоровых людей. В то же время развитие генной инженерии разрушит генетическую индивидуальность человека, упростит человеческую биологию. А разработки в сфере искусственного интеллекта уменьшат роль человека в повседневной жизни. В конце концов, трансформируется и разум человека, включая этические проблемы. Встанет вопрос о границах человечности. Весь этот технологический рост приведет к разделению общества на Высших и Низших. Проще говоря, это может привести к расслоению на практически бессмертную и неуязвимую «верхушку» и обычных людей. В идеологическом плане произойдет упрощение человеческой личности, возможно возникновение презрения к плоти, ведь с появлением новых физических возможностей плоть будут считать «непрактичной». В итоге это стремление к совершенствованию человека путем технологий, а не путем осмысления своих возможностей, приведет к уменьшению, а то и к исчезновению «Человеческого». Упрощение личности и биологии человека не сделает его лучше, оно сделает его менее человечным. Вживление всяких имплантов, в частности, для улучшения мыслительной деятельности, приведет к рационализации сознания, то есть человеческое мышление станет более логичным, зато менее чувственным. Идеи перестанут быть столь яркими и необычными, пострадает фантазия, абстрактное мышление, поступки человека будут менее человечными. Как говорится, все прекрасное в мире создают чудаки, то есть именно те люди, которые умеют мыслить неординарно, создавать вещи, приносящие радость окружающим. Таким образом, идеология трансгуманизма имеет как большие перспективы с одной стороны, так и большие недостатки с другой. Так или иначе, Человечеству, формирующейся интеллектуально-технической и управленческой элите придется решать эту проблему. Решение данной проблемы, как нам представляется, непосредственно связано с развитием «человеческого в человеке» – его духовной культуры.

Дидусев В.
НТУ «ХПИ»

ВПЛИВ СЕКТ ТА НОВІТНІХ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

Після визнання незалежності України отримала нові свободи у питаннях державотворення, самостійного ведення господарства, вибору вектора розвитку. Громадяни України отримали певну свободу вибору. Відомо, що при командно-адміністративному устрої держава забезпечувала всіх громадян місцем роботи і, навіть, змушувала працювати, якщо бажання працювати не було. З проголошенням незалежності багато людей залишилися без роботи.

Така ситуація підштовхувала одних до розчарованого, довірливого існування, а інших до створення певних систем заробітку, і в складні часи перетворень, коли люди зневірились і чекають допомоги лише від Бога, створити їм цього Бога. Як говорив Сократ : «Чем меньше человеку нужно, тем ближе он к Богам». На сьогоднішній день люди розділились на три групи: перша, де люди знаходяться в гармонії з собою, таких людей зустріти в житті – це велика рідкість, оскільки, кожен з нас заклопотаний буденними справами, а також матеріальними потребами; друга, де люди живуть з однією метою – пошук багатств будь-яким шляхом; третя – це люди, які втратили віру, саме про цих людей можна говорити вічність, бо вони не звертають увагу на підлість оточуючих, їм не потрібні гроші чи житло, їм потрібна віра, пізнання самого себе. Чим більше людина шукає свого «бога», тим вразливішою вона стає на психологічному рівні. Деякі представники другої групи дуже вміло використовує цю слабкість людей і за рахунок цього збагачують свої кишені, але ж справжня віра, вона – безцінна. Вона не потребує інвестицій, а також ніяких жертвоприношень. Таким чином, мета дослідження полягає у виявленні результатів негативного впливу сект та новітніх релігійних утворень на свідомість українського народу, який полягає у відмові (добровільній або здійсненій з примусу) людини бути повноправним членом суспільної організації, занедбанні своїх родинних та громадянських обов'язків. Поняття «секта» має дві можливі етимології: або від лат. secare– «відсікати», або від лат. segui– «наслідувати». Перша більше підходить до історичних сект (баптисти), друга – до новітніх релігійних рухів тоталітарного типу. У реаліях сучасної України законодавство у сфері релігії могло б чітко визначити групу традиційних для України релігій та сект, встановити випробувальний термін для нових релігійних рухів, скласти перелік заборонених деструктивних сект, проводити активну просвітницьку, роз'яснювальну роботу серед громадян, особливо молоді. Встановити контроль для молоді в плані вседозволеності, заборонити активну пропаганду непристойної поведінки, особливо в зарубіжній кіноіндустрії, а також ініціювати закриття інтернет-сайтів з кадрами розбещеності неповнолітніх, що саме і повинно каратись Законом України. Закриття друкованої літератури (газети, журнали, листівки, афіші) або призупинення «відкритих» статей з нецензурною лексикою та ілюстраціями. Найбільшою помилкою нашої держави є свобода і вседозволеність, це саме і посприяло широкому розповсюдженню нових європейських релігійних течій, за наслідки яких ніхто не відповідає. Винних не має, але кількість постраждалих від впливу моральних деспотів-психологів велика. Їхній вплив – це не тільки психологічна травма для людини, але це може бути і травмою для людей які оточують цю людину, і навіть людська смерть. А, насправді, це приклад для людей, які роблять великі пожертви на збагачення секти, щоб з'єднатися зі своїм «святим». Тому треба бути дуже обережним у нашому світі і Сократ, як завжди правий у цьому: «Кто хочет сдвинуть мир, пусть сдвинет себя!», а це означає те, що, якщо ти хочеш

чогось досягнути і щось мати, то треба починати з себе, а не шукати допомоги від когось.

Євсеєва О.
НТУ «ХПІ»

ІСТОРІЯ ВІДКРИТТЯ Х-ПРОМЕНІВ ВИДАТНИМ УКРАЇНСЬКИМ ВЧЕНИМ ІВАНОМ ПУЛЮЄМ

Сьогодні Х-промені здобули широкого визнання. Здатні протинати непрозоре тіло так, що ними можна просвітлювати, наприклад, людський організм вони повсюдно застосовуються для комп'ютерної томографії і Х-променеграфії, Х-мікроскопії, Х-спектроскопії. Промені носять ім'я знаменитого Рентгена, але їхнє відкриття пов'язане ще не з однією людиною, і серед них видатний український фізик Іван Пулюй (Пульгуй). Наш земляк своєю науковою, технічною та громадською діяльністю здобув широке міжнародне визнання, але залишився майже невідомим в Україні. Вагомий внесок був вкладений у розвиток медичної науки, адже саме Іван Пулюй стояв біля колиски епохального відкриття невідомих досі променів. Не вдаючись де полеміки щодо пріоритету відкриття ікс-променів, який належить німецькому фізику Вільгельму Конраду Рентгену, незаперечним є факт, що саме Іван Павлович Пулюй ще у 1877 році опублікував у «Віснику» Віденської академії наук власну концепцію катодної трубки, а у 1881 році за винахід та конструкцію вакуумної трубки, яку назвали трубкою Пулюя, отримав премію на Всесвітній електротехнічній виставці в Парижі. Трубка (рурка) Пулюя фактично була першою в світі «рентгенівською» трубкою, сконструйована на 14 років раніше відкриття В. Рентгена, і це факт також незаперечний. У трубці Пулюя вперше був застосований похилий антикатод, що забезпечувало більш чітке фокусування променів і кращу якість світлин. Саме трубка Пулюя за своєю конструкцією найбільше наближена до сучасних рентгенівських трубок. Після повідомлення В.Рентгена про відкриття ним променів, які сам Рентген назвав ікс-променями, І.Пулюй опублікував більше сотні сторінок наукових досліджень, присвячених цим променям, світлини морської свинки, скелета мертвонародженої дитини. І саме світлини І.Пулюя, котрі були неперевершеними в той час за технікою виконання, друкувались у європейських виданнях, таких як «Космос» і «Ля Натура» (Франція), «Фотогрем» (Англія). Так, можливо саме тому в англо- та франкомовній літературі до теперішнього часу невидимі промені так і називають ікс-променями, у німецькій та російській літературі ці промені називають іменем Рентгена. Висновки також напрошуються у формі фактів, а саме: Іван Павлович Пулюй був видатним ученим Австро-Угорської імперії кінця 19 та початку 20 століть. Він стояв біля витоків геніального відкриття – відкриття невидимого випромінювання, яке суттєво вплинуло на розвиток людства. Чому ж сьогодні весь світ знає ім'я Конрада Рентгена і таке невідоме ім'я Івана Пулюя? Це пояснюється тим , що їхні шляхи до наукових вершин були дуже близькими.

Народилися обидва одного й того ж року, та зустрілися вперше лише через тридцять років у Страсбурзькому університеті у німецького фізика Августа Кундта. Пулюй був першим відкривачем невидимих променів. Добре відомо, що професор Пулюй був у дружніх відносинах з професором Іваном Горбачевським, теж світової слави вченим. Звісно, Іван Пулюй ділився своїми науковими результатами зі своїм другом, а той оголосити світові про свій колосальний винахід. Згодом, уже 1895 року за кілька місяців перед оголошенням В.Рентгена, Іван Пулюй подарував кілька високоякісних знімків Іванові Горбачевському (чи не про ці часом світлини згадує у своїй статті доктор Люфтль), які він зробив власною лампою. Доля цих світлин довгий час була невідомою, як, зрештою, й чи справді так воно було. Про цей факт автор розповів Богданові Зелінському, працюючи над створенням фільму "Іван Пулюй. Аналізуючи праці Рентгена і Пулюя, рівно ж праці Ленарда, можна бачити хронологію з'яви статей і їхні наукові результати. Незаперечні факти свідчать, що проф. д-р К.Рентген та проф. д-р Іван Пулюй відкрили промені, які Рентген назвав Х-променями («Всемирная иллюстрация», №2,1408, від 20 січня 1896). Лише в Пулюєвих йшлося про «катодні промені», Рентген перший назвав ці промені Х-променями. «Якби Рентген не мав трубки Пулюя, то до «одного з найбільших відкриттів усіх часів» не дійшло б, тому що лише лампа, сконструйована Пулюєм і відома під його ім'ям, продукувала ці промені, а інші, які мав Рентген, – ні.

Ермаков Д.
НТУ «ХПИ»

ДЕСЯТЬ ИЗМЕРЕНИЙ ТЕОРИИ СТРУН

Теория струн – направление теоретической физики, изучающее динамику и взаимодействия одномерных протяжённых объектов, так называемых квантовых струн. В будущем на основании теории струн возможно построение теории квантовой гравитации. Одним из ключевых свойств теории является многомерность Вселенной. В актуальной, на данный момент, теории суперструн выделяют 10 измерений. Далее будет рассмотрено, откуда взялось такое количество измерений. Первым ключевым понятием является геометрический аналог нулевого измерения – точка. Точка не имеет размеров, а представляет собою обозначение позиции в пространстве. Имея 2 точки, можно провести прямую, которая будет образовывать собою измерение. В каждом новом измерении предыдущее будет представлено одной точкой. На основании этих свойств измерений и выведена следующая структура. Первыми тремя измерениями являются длина, ширина и глубина. Так как мы живем в третьем измерении, эти измерения нам наиболее интуитивно понятны. Теперь следует ввести еще одно свойство измерений – возможность «изогнуть» измерение через измерение высшего порядка. Под изгибом подразумевается возможность перехода из одной точки измерения более низкого порядка в любую другую точку этого же измерения, без прохода через промежуточные точки. В качестве примера можно представить муравья, идущего по газете, которая будет

символизировать второе измерение. Соединив концы газеты в третьем измерении, мы даем возможность муравью перескочить из одной точки измерения в другую, не проходя всю газету целиком. Четвертым измерением является время. Если мы зафиксируем расположение всех объектов в нашем мире сейчас и в следующий момент времени, то это и будут две точки в четвертом измерении. В четвертом измерении наше тело должно было бы выглядеть как змея с ребенком в ее начале и стариком в конце. Но, так как мы живем в измерении меньшего порядка, мы можем видеть только отдельные точки четвертого измерения, а наше тело – в качестве срезов этой змеи. По сути, четвертое измерение является прямой, которая соединяет «начало» и «конец». На самом же деле, эта прямая является кривой в пятом измерении. Пятое измерение представляет собой совокупность других возможных исходов событий, которые зависят от нашего решения. То есть, прямая времени, в которой мы встали на работу вовремя и прямая, в которой мы решили поспать подольше, со всеми соответствующими последствиями, являются двумя разными точками в пятом измерении. Представив пятое измерение в виде одной точки в шестом измерении, мы поймем, что другой точкой является альтернативная реальность, лежащая вне наших возможностей. В шестом измерении мы могли бы совершить какое-то великое открытие или родиться в другую эпоху. Если взять шестое измерение, которое можно трактовать как все возможные временные прямые от Большого Взрыва до всех возможных концов Света, и обозначить его одной точкой, то мы получим точку в седьмом измерении. По сути, точка в седьмом измерении является бесконечностью, но могут быть также и другие бесконечности, полученные из других начальных условий и ассоциированные с другими Вселенными. Мы также можем взять еще одну точку и нарисовать еще одну линию, ответвляющуюся от седьмого измерения к еще одной бесконечности, вследствие чего получим восьмое измерение. С помощью аналогичных умозаключений получается прийти к девятому измерению, которое будет являться одной точкой в десятом измерении. Десятое измерение является последним, потому что мы не имеем второй точки, к которой можно было бы провести прямую. Точка в десятом измерении уже является всеми возможными временными прямыми во всех возможных Вселенных. Согласно теории струн, как раз в десятом измерении происходят процессы, благодаря которым существует то, что описывается точкой в десятом измерении.

Захарова И.
НМетАУ

ИЗ ИСТОРИИ И ПРАКТИКИ ОРАТОРСКОГО ИСКУССТВА

Актуальность темы очевидна и обусловлена недостаточным вниманием к ней в теоретической и практической плоскости. К тому же, существующая Болонская система не только ограничивает возможность получения фундаментальных знаний, но и формирование грамотной речи и навыков

публичного выступления. Речь – это один из древнейших навыков который, вместе с другими факторами, помогал человеку не только стать человеком, но и создавать города и цивилизации, бороться, делать политику, идеологию и т.д. Известно, что ораторское искусство развивается наиболее успешно там, где существуют благоприятные условия для участия всех граждан в общественной и политической жизни страны. В глубокой древности такие условия существовали в Греции. Большой популярностью в Афинах пользовались блестящие ораторы Перикл, Демосфен, Лисий и, конечно, Аристотель.

Новым этапом в развитии ораторского искусства было римское красноречие. А благодаря Цицерону латинское красноречие в короткий срок оттеснило на задний план греческое. С падением Рима развитие ораторского искусства надолго затормозилось. Средневековье, где процветали мракобесие и схоластика, не породило ораторов, подобных Демосфену и Цицерону. Новое Время с его верой в силу разума и идеями просветительства с новой силой вызывает к жизни способность публично говорить и убеждать, которые оставались необходимыми и весь период Новейшего времени. Говоря о людях, выступающих публично, выделяют три категории ораторов: одних можно слушать, других нельзя слушать, третьих нельзя не слушать. Известно также, что мало у кого из этих личностей были врожденные предпосылки добиться успеха в ораторском искусстве. Демосфену, например, чтобы избавиться от слабого голоса, косноязычной речи и нервного подергивания плеча понадобилось 8 лет упорной работы над собой. У Авраама Линкольна был провинциальный акцент и неприятный, визгливый тембр голоса, но именно ему принадлежит знаменитая Геттисбергская речь. Эти примеры могут дополнить имена Наполеона, Ллойда Джорджа, Кеннеди и др.

История Украины также знает немалое количество талантливых ораторов. Великолепным красноречием обладал патриот нашей земли Станислав Ореховский. В XVI веке в Западной Европе его сравнивали с великими античными ораторами. Талантливыми ораторами и приятными собеседниками были Б. Хмельницкий, И. Мазепа, П. Дорошенко, Ф. Орлик. К сожалению, отказ от обширных образовательных и теоретических притязаний античной риторики в пользу чисто прагматического подхода, ориентированного на практику обучения речи, произошел давно. К концу XX столетия дискурс и публичное выступление отступают перед натиском электронных носителей и возможностью виртуального общения. И все-таки, согласиться с тем, что ораторы или хорошая речь сегодня не нужны, трудно. Как сказал Антон Павлович Чехов, дурно говорить для интеллигентного человека должно быть так же неприлично, как и неумение читать и писать.

Зиньковский А.
НТУ ХПИ

ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О СЧАСТЬЕ СРЕДИ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНЦЕВ

Актуальность темы объясняется тем, что счастье можно смело считать основным фактором, влияющим на формирование личности и мировоззрения. Стремление к счастью заложено в каждом человеке, и именно в достижении счастья видится и смысл жизни. Существует много трактовок понятия «счастье». Мы считаем целесообразным рассмотрение этого понятия, исходя из структуры его составляющих. В структуре счастья мы выделяем следующие элементы: 1) благополучие, которое означает жизнь без горя, лишений, болезней, утрат, увечий и так далее; 2) удовлетворение потребностей; 3) довольство; 4) радости; 5) «оценка жизни в целом», с позиций значимого и обязательного; 6) элементы бытия, которые включены в индивидуальное развитие человека; 7) духовное состояние. Эти элементы корректируют друг друга. Если один из них ослабевает, акценты переносятся на другой. Таким образом, понятие счастья неоднозначно, и может рассматриваться с разных точек зрения. Мы составили анкету и провели опрос – как современные украинцы определяют и оценивают для себя понятие счастья. Анкеты заполнили 100 человек различной возрастной категории, принадлежащие к средним по уровню достатка слоям населения. Результаты данных исследований не являются статистически достаточными, но, в тоже время, указывают на основные тенденции в трактовке такого понятия как «счастье». На вопрос «Как вы для себя представляете счастье?» 52 украинца ответили что счастье – это крепкая семья и дом; 27 человек посчитали, что счастье состоит в душевном равновесии; 15 респондентов видят счастье в идеальном здоровье; 5 человек ответили, что они счастливы, когда их любят; а оставшиеся 2 украинца считают счастьем ощущение собственной значимости. Средний уровень счастья опрошенных респондентов составил 7,65 по 10-ти бальной шкале. Причем минимальный уровень счастья в 3 бала оценил 1 человек, а максимальный, в 10 балов, 13 человек. Не только украинцы видят счастье в крепкой семье. По данным опроса Gallup, семейные граждане США намного больше довольны своей жизнью, чем одинокие, состоящие в гражданском браке или разведенные. Как выяснили социологи, россияне также находят счастье в основном в семейной жизни. Вывод: По данным Всемирной Организации Здравоохранения к 2020 году смертность от тяжелых депрессий выйдет на 2 место среди других причин смертности, опередив даже рак. Поэтому фундаментальные проблемы человеческого бытия, в том числе и проблемы счастья, вновь стали обретать свою актуальность. Люди сегодня многое могут себе позволить: жить в хороших квартирах, путешествовать, красиво одеваться. Но счастье, в то же время, остается главной неудовлетворенной потребностью.

Золотарёв Д.
Калоша А.
НТУ «ХПИ»

УЧЕНИЕ В. ВЕРНАДСКОГО О НООСФЕРЕ И ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ XXI ВЕКА

Многие философы утверждали, что с середины XX века начинается новый этап в развитии мировой истории – этап истории «единого человечества». Обнаруживаются новые опасности и новые возможности. Все существенные проблемы стали мировыми проблемами, ситуация – ситуацией всего человечества. Философское осмысление глобальных проблем означает, прежде всего, углубленное изучение человека. Философия может представить глобальные проблемы как отражение сознания человека. Именно человек не воспринимает факты науки просто как объективную истину, как голые факты. Человек всегда интерпретирует их, и они приобретают смысл, только будучи осмысленными через определенную систему ценностей. В.И. Вернадский считал, что человек в ходе эволюции земной материи постепенно «становится крупнейшей геологической силой». А сегодня можно сказать, что человек уже выйдя за пределы Земли, в перспективе станет крупнейшей космической силой.

Именно эта философская идея, идея о космическом предназначении человека и человечества должна быть положена в основу нового, глобального мировоззрения как самая большая ценность в системе ценностей единого космического человека. Понять истоки и сущность глобальных проблем, переживаемых человечеством на этапе антропосоциогенеза, помогает учение В.И.Вернадского о переходе биосферы в ноосферу. Понятие ноосфера заключает в себе и общественные, и природные явления, то есть является коэволюционным, дает представление о направленности и закономерном характере развития. И хотя, в целом, это понятие гипотетическое и сам В.И.Вернадский представлял себе ноосферу как общество Разума, в самом общем виде с ним можно согласиться, имея в виду весьма отдаленное будущее человечества. Ноосферу должно создавать единое и целостное человечество, не только познающее, но и познавшее себя, свою сущность, контролирующее планетарную и свою собственную эволюцию и нашедшее на этой основе оптимальный вариант своего общежития. Ноосфера – это единое человечество-Субъект, достигшее гармонии природы, общества и человека.

Таким образом, человечество должно решать не столько сами по себе глобальные проблемы, сколько измениться самому, осознать себя единым и целостным, навести порядок в своем земном доме и всегда руководствоваться идеей своего космического предназначения и перспективы. Сделать это невозможно без философии – и в этом её востребованность сегодня.

Игнатьев А.
НУГЗУ

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ АНАЛИЗА ТОНАЛЬНОСТИ ТЕКСТА

Считается, что до 85% новых знаний аналитики получают, изучая тексты. Очевидно, что в ближайшем будущем востребованными станут системы с максимально автоматизированными ETL-процессами структурирования контента (extract, transfer, load — «извлечение, преобразование, загрузка»). Эти системы будут выполнять функции оперативного анализа информации, выполняемой с помощью методов интеллектуального анализа текста с целью извлечения новых знаний. Полноценный интеллектуальный анализ текста невозможен без развития одного из перспективных направлений компьютерной лингвистики – рубрицирования тональности публикаций. Анализ тональности текста позволяет извлекать из текста эмоционально окрашенную лексику и отношение авторов к объектам, о которых идет речь в тексте. Данная возможность позволяет анализировать общественное мнение, автоматически строить статистические отчёты о настроении общества к объекту и т.д. Эта информация представляет значительный интерес для маркетологов, социологов, владельцев интернет-ресурсов и многих других специалистов.

Все вышесказанное делает актуальной задачу анализа тональности текста. Однако, несмотря на перспективность и актуальность этой задачи, существует сравнительно малое число систем и компонентов, способных анализировать тональность текста на русском языке. Например, популярная система анализа тональности текста «SentiStrength» (разработана M. Thelwall, K. Buckley, G. Paltoglou и D. Cai) первоначально предназначалась для анализа коротких неструктурированных неформальных текстов на английском языке. Хотя система может быть сконфигурирована для русского языка, реализованные в ней алгоритмы не учитывают его специфику, что приводит к ряду проблем. Кроме того, система считает лишь общую тональность текста. Компонент анализа тональности текста в составе систем «Аналитический курьер» и «X-files» (разработан компанией «Ай-Теко») оценивает тональность только по тернарной шкале (позитивный/негативный/нейтральный).

Система «Ваал» (разработана Владимиром Шалак) предназначена для оценки «неосознаваемого эмоционального воздействия фонетической структуры текста и отдельных слов на подсознание человека». Работа системы основана на превращении текста в частотный словарь и отнесении некоторых слов к определенным психолингвистическим категориям. Однако система не производит анализ семантики текста, что ведет к сильной ограниченности применимости продукта. Кроме того, использование данного продукта людьми, не являющимися специалистами в области психолингвистики, не представляется возможным. Стоит также отметить, что все приведенные системы являются закрытыми и платными. Таким образом, существует острая нехватка решений для анализа тональности текста на русском языке. Данная

задача к настоящему моменту полностью не решена, в особенности оценки силы эмоциональной окраски текста. К тому же система должна учитывать специфику русского языка – его морфологию, свободный порядок слов и т.д. – в противном случае, эффективность анализа будет резко снижаться. Система, созданная с учетом этих условий, будет сочетать в себе достоинства приведенных выше систем, при этом устраняя их недостатки. Такая система будет иметь высокую эффективность анализа и широкие области применения.

Ионова А.
ХНУРЭ

ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМ В ЛИТЕРАТУРЕ

В истории культуры философские концепции часто становились основой, исходным элементом художественных произведений или целых творческих направлений. Особенно тесной и очевидной эта взаимосвязь стала в XX веке, когда многие философские идеи сознательно облекались авторами в литературную форму. Один из самых ярких и плодотворных образцов такого сотрудничества представляет французская и немецкая литература экзистенциализма. Проблемы, поставленные в этих произведениях, сохранили свою важность для человечества до сих пор, поэтому исследование данного направления в литературе и философии по-прежнему остается актуальным. Основой концепции экзистенциализма является понятие человеческого существования – экзистенции – своего рода внутреннего ядра личности, которое, по мнению представителей экзистенциализма, сохраняется (и даже впервые выявляется) лишь тогда, когда человек теряет все свои общественные определения, социальные статусы и функции. Такое состояние называется в экзистенциализме «пограничной ситуацией»; в наиболее яркой и полной мере подобная ситуация представлена в момент угрозы жизни человека, перед смертью. С точки зрения экзистенциализма, рациональное мышление превращает человека и мир в свои объекты, разделяет и анализирует их отдельные стороны и отношения, упуская при этом целое. Подлинным же призванием человека является «экзистенциальное мышление», в котором человек выступает как цельность, в единстве телесных, эмоциональных и духовных сил, выступает как экзистенция, как существование, и не отделяет себя от истинной основы мира – бытия. Это экзистенциальное мышление отказывается от различения объекта и субъекта, ибо существование находится в неразрывном единстве с бытием. Среди представителей французского экзистенциализма особое место занимает выдающийся писатель Альбер Камю. Многие экзистенциалистские размышления и выводы Камю были результатом его собственных жизненных перипетий, перенесенных им страданий, борьбы с ними и их преодоления. Камю много размышляет о смерти, в дневнике признается в том, что боится ее, ищет возможности к ней подготовиться. Близко знавшие Камю полагали, что тема самоубийства приходит в «Миф о Сизифе» из личных переживаний.

Одним из самых символичных и, одновременно, самых «экзистенциальных» произведений Камю является роман «Чума», где автор сравнивает человеческую жизнь с пребыванием в зачумленном городе. В связи с этим можно вспомнить слова Мартина Хайдеггера: «Смерть как конец присутствия есть самая отличительная, несводимая, неминуемая и как таковая неопережаемая возможность бытия». Как и во всей экзистенциальной философии, смерть стала неотъемлемой частью жизни героев романа. Сам Камю в своем эссе «Миф о Сизифе», написанном незадолго до «Чумы», определял эту ситуацию как «абсурд». Абсурд возникает из противоречия между серьезным, целенаправленным характером человеческой активности и ощущением «нулевого» значения ее конечного результата (смерть индивида и, более того, весьма вероятное уничтожение всего человечества). Смоделировав ситуацию человеческой трагедии, Камю попытался указать и путь преодоления трагедии. «Чума» – прежде всего книга о сопротивляющихся, а не о сдавшихся, книга о смысле существования, отыскиваемом посреди бессмыслицы сущего. Камю в своих литературных произведениях сделал попытку найти решение проблемы человеческой свободы в мире, в котором привычные моральные императивы пришли в негодность или утрачены. Он показал, что существуют вещи и положения, вызывающие в душе человека могучий стихийный протест. В результате формируется «пограничная ситуация», пробуждающая человека к подлинной жизни.

Кириченко І.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Визначені в Конституції України завдання по створенню демократичної, соціальної, правової держави не можуть бути вирішеними без формування громадянського суспільства. Адже відомо, що для транзитивних країн становлення громадянського суспільства – найважливіша умова переходу їх до правової державності та забезпечення прав і свобод громадян. На жаль, у більшості із цих країн, у тому числі і в Україні, проблема формування громадянських суспільств ще далеко не вирішена. З однієї сторони, абсолютна більшість нормативно-правових документів, що була прийнята Верховною Радою, КМУ, Президентом є прогресивними і такими, які дійсно допомагають становленню громадянського суспільства в Україні. З іншої сторони, влада на місцях їх ігнорує або виконує формально. Це стосується в першу чергу діяльності громадських організацій. За даними прес-служби Міністерства юстиції у першому півріччі 2013 року в Україні зареєстровано 881 громадську організацію, а загалом їх в Україні діє майже 40 тис. (39 103). Більшість громадських організацій ще не є настільки впливовими, щоб активно формувати позитивну думку про себе на місцевому рівні, а також не є готовими

на рівних співпрацювати з органами влади на місцях. Цей факт органи влади застосовують для використання лояльних для себе громадських організацій, або квазі-громадських організацій для формального виконання вимог законодавства. А тому проблема формування громадянського суспільства в Україні є актуальною. Професор А. Колодій, в роботі «Розвиток громадянського суспільства» зазначає: «громадянське суспільство – це сфера взаємодії індивідів і тих груп та організацій, які вони утворюють. Однією з цілей взаємодії є формулювання, висловлення і захист індивідами та їх об'єднаннями своїх інтересів. Це той зріз суспільних відносин, коли громадські організації виступають як групи інтересів, що є посередниками в стосунках індивідів з владою та рештою суспільства». Отже, поняття громадянського суспільства невіддільне від сучасного розуміння демократії. Демократичний режим – це не лише чесні вибори, формальні процедури і взаємний контроль органів влади та політиків. Це ще й можливість вільної реалізації інтересів громадян, розвитку їхнього потенціалу та ефективного впливу на посадовців.

Серед особливостей України можна виділити: відсутність глибоких демократичних традицій у докомуністичну епоху; відсутність ринкової економіки; зростання злочинності, криміналізація перехідного суспільства; зниження життєвого рівня основної маси населення, його розшарування; високий ступінь пасивності в суспільстві, укорінену звичку до духовної та політичної несвободи; наявність істотних зрушень у духовній сфері життя. Необхідно повною мірою використовувати історичний досвід держав, що ефективно вирішили завдання перехідного періоду. Цей досвід містить у собі: формування правової держави; опору в ході проведення економічних реформ на приватну ініціативу, трансформацію «дикого ринку» в «ринкову економіку»; проведення сильної соціальної політики держави; прийняття соціально орієнтованого законодавства, яке дозволило б скоротити соціальну нерівність та сформувати середній клас; допомогу в становленні громадських організацій; зниження податків до оптимального рівня; боротьбу з корупцією влади, з криміналізацією суспільства, підтримка волонтерства, підвищення рівня громадянської та правової культури; удосконалення умов залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів; забезпечення належного правового регулювання для реалізації різних форм місцевої демократії; розвиток соціального діалогу.

Отже, за роки незалежності в Україні склалась мережа громадських інститутів, завдяки яким суспільне життя набуло рис громадянського суспільства, рис, які істотно відрізняють його від життя за комуністичного режиму. Формально існує правове поле, необхідне для захисту прав особи та

для її добровільної участі у вирішенні громадських справ, проте воно вимагає розширення та вдосконалення.

Колесник А.
НТУ «ХПИ»

ФИЛОСОФСКЙ АСПЕКТ ПОНЯТИЯ СВОБОДЫ

Жан де Лабрюйер писал: «Свобода - это не праздность, а возможность свободно располагать своим временем и выбирать себе род занятий; быть свободным – значит не предаваться безделью, а самолично решать, что делать и чего не делать. Какое великое благо такая свобода!». Проблема свободы является одной из самых важных проблем, входящих в круг тем философский антропологии. В наше время, эта тема очень актуальна ведь каждый хочет быть свободным или, по крайней мере, считать себя таким. В 20 веке появилось философское течение, которое напрямую работало с понятием свободы – это экзистенциализм. Экзистенциализм, смысл которого произошел от позднелатинского слова exsistentia – существование, означает философию существования. Она возникает как антропологическая по своей направленности, где центральной философской проблемой является проблема человека, его существования в мире. Человеческое бытие, согласно экзистенциалистам, — совершенно уникальная реальность, к которому неприменимы никакие нечеловеческие мерки причинно-следственных связей, ничто внешнее не властно над человеком, он есть причина самого себя. Вот почему в экзистенциализме человек свободен, ибо свобода — это сама экзистенция. Экзистенция является "обиталищем" человеческой свободы, а потому человек — это свобода, и он осужден быть свободным. Основанием свободы в экзистенциализме является то, что человек сам себя создает, и он ответственен за все, что делает. Конечно, человек может отказаться от своей свободы. Но отказаться от свободы — это отвергнуть свою личность, что значит поступать и думать так, как поступают и думают все.

В более общем понимании свобода, как одна из основных философских категорий, характеризует сущность человека и его существование. Поэтому содержательное определение свободы – это определение свободы как чего-то такого в нас, что от нас не зависит, оно не имеет никогда никаких конкретных оснований, которые мы могли бы находить в какой-нибудь конкретной, окружающей индивида культуре. Свободный выбирает, несвободный подчиняется позыву. Свобода – это состояние духа, это философское понятие, отражающее неотъемлемое право человека реализовать свою человеческую волю. Свобода начинается именно там, где человек сознательно ограничивает себя!

Нет человека, который не любил бы свободу, но справедливый человек требует ее для всех, а несправедливый – только для себя. Современный человек подвержен мощному влиянию общества. Не смотря на то, что у нас есть больше возможностей почувствовать себя, хоть на краткий миг, но воистину

свободными, чем это было в былые времена, мы, все равно, обязаны следовать правилам, установленным с целью сохранения общественного порядка. Здесь речь уже идёт о свободе действий человека. Можно назвать это свободу внешней свободой. Но внешняя свобода не ограничивается только правами. Права в каждом государстве или обществе гарантируются свои, а внешняя свобода это куда более широкое понятие. Она проявляется у человека в отношении к вещам, к природе та и к самому себе. Каждый человек сам решает, свободен он или нет. Он может сидеть в оковах, но быть со свободным духом. Именно духовная свобода окрыляет человека, не навязывает ему никаких правил. Человека воистину можно назвать свободным, только если он принимает самостоятельный выбор.

Крайнюк А.
НТУ «ХПИ»

НЬЮТОН И ЭНШТЕЙН ОБ АБСОЛЮТНОМ И ОТНОСИТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОМ КОНТИНУУМЕ

Пространство и время, несомненно, являются основными концепциями не только физики, но и любой другой науки вообще. Все явления природы и все наши действия всегда происходят где-либо в пространстве и разворачиваются во времени. Пространственные и временные координаты входят в том или ином виде во все известные законы природы. Тем не менее, само пространство и само время находятся вне зоны ответственности точных наук. Ньютон разделяет абсолютное и относительное время, пространство и движение. Абсолютное пространство и время, по Ньютону, существуют независимо от чего-либо, безотносительно от чего-либо: абсолютное время, или длительность, всегда течет равномерно, абсолютное пространство остается всегда однородным и неподвижным. Ни абсолютное время, ни абсолютное пространство не доступны нашим чувствам. Доступны нашим чувствам и измерениям относительное время и относительное пространство, они являются мерой абсолютных. Абсолютное пространство (в классической механике) — трёхмерное евклидово пространство, в котором выполняется принцип относительности и преобразования Галилея. Соответственно, мы можем преобразовать координаты и законы движения при переходе от одной ИСО к другой, что предполагает существование абсолютного времени.

Из определений Ньютона следовало, что разграничение им понятий абсолютного и относительного пространства и времени связано со спецификой теоретического и эмпирического уровней их познания. На теоретическом уровне классической механики абсолютное пространство и время играли существенную роль во всей причинной структуре описания мира. Они выступали в качестве универсальной инерциальной системы отсчета, так как законы движения классической механики справедливы в инерциальных системах отсчета. Решение Эйнштейна состояло в следующем: нет ни

абсолютного пространства, ни абсолютного времени. Ньютоновский фундамент, на котором была построена вся физика, треснул. Отрицая абсолютное пространство, Эйнштейн сделал совершенно бессмысленным само представление о «состоянии покоя в абсолютном пространстве». Невозможно обнаружить движение Земли через абсолютное пространство, заявил он. Скорость движения Земли можно измерить только относительно других тел, таких как Солнце или Луна, точно так же, как скорость поезда может быть измерена лишь относительно каких-то материальных объектов, например, земли или воздуха. Отрицая абсолютное пространство, Эйнштейн также отверг утверждение, что все наблюдатели, независимо от своего движения, должны получать одинаковые результаты при измерении длины, ширины и высоты одного и того же стола, поезда и любого другого объекта. Наоборот, утверждал он, длина, ширина и высота — это относительные понятия. Их величины зависят от относительного движения измеряемого объекта и того, кто производит измерения. Но Эйнштейн оказался не только разрушителем, но и созидателем. Взамен старого фундамента физики он построил новый, не менее прочный, который, как оказалось, гораздо точнее соответствует реальному устройству мира. Этот фундамент состоял из двух основных принципов. Принцип абсолютности скорости света: Независимо от своей природы пространство и время должны быть таковы, чтобы скорость света была абсолютно одинакова во всех направлениях и совершенно не зависела от движения тех, кто ее измеряет. Принцип относительности: Законы физики любой природы должны быть одинаковы для любой системы отсчета и независимы от ее движения. Второй принцип исключал возможность существования абсолютного пространства, поскольку, если бы законы физики были различны в различных системах отсчета (например, относительно Земли и относительно Солнца), физики могли бы выбрать «предпочтительную систему» (скажем, связанную с Солнцем) и определить относительно нее состояние «абсолютного покоя». Таким образом, понятие абсолютного пространства снова вкрадывалось бы в физику. В последующие десятилетия новому пониманию пространства и времени предстояло произвести переворот в наших взглядах на Вселенную. Старое представление о почти не меняющейся Вселенной, которая, может быть, всегда существовала и будет существовать вечно, сменилось картиной динамической, расширяющейся Вселенной, которая, по-видимому, возникла когда-то в прошлом и , возможно, закончит свое существование когда-то в будущем.

Кустов О.
НТУ «ХПИ»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Глобалізація ринків, конкуренції промислових та освітніх стандартів, фінансового капіталу та наукомістких інновацій потребує значно більш швидких темпів розвитку, коротких циклів, низьких цін та високої якості аніж

будь-коли раніше. Вкупі зі стрімким та інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій останніх десятиліть вона порушує низку проблем у існуючій системі вищої освіти та пред'являє принципово нові вимоги до процесу підготовки компетентних спеціалістів у різних сферах економіки.

Однією з таких проблем є розбіжність між теорією викладання і практикою, що породжує безробіття серед молоді. Існуючий набір дисциплін для викладання охоплює переважно всі аспекти майбутньої діяльності, що свідчить про спроби підготувати спеціалістів широкого профілю і тим самим зберегти їх від безробіття. В той же час ВНЗ готують молодих спеціалістів виходячи не з потреби економіки, а на основі державного замовлення та популярності спеціальностей серед абітурієнтів. І, як наслідок, за різними аналітичними оцінками 60–80 % випускників працюють не за спеціальностями і на мало оплачуваних посадах. За таких обставин ВНЗ повинні вивчати потреби ринку праці в спеціалістах різних напрямів, аналізувати вимоги бізнесу до молодих спеціалістів, рівня їхніх знань та навичок. Разом з теорією викладання значних змін потребує і методологія навчального процесу, зокрема адаптація процесу навчання до потреб студента, а не адаптація студента до навчального процесу, підвищення гнучкості навчальних програм та використання сучасних технологій у навчальному процесі. Як приклад позитивних змін – викладачі навчальних закладів все частіше використовують нові методи для забезпечення більш ефективного засвоєння інформації студентами – це проведення занять у комп'ютеризованих класах, використання інтерактивних дошок, портативних пристроїв, хмарних технологій тощо. Нажаль, сьогодні в силу багатьох причин використання новітніх технологій у вищих навчальних закладає не має масового характеру. Першим кроком у вирішенні цього питання може стати підтримка та стимулювання впровадження сучасних технологій з боку держави,, а також запровадження на місцях відповідних курсів підвищення кваліфікації для викладачів.

Крім того, для багатьох людей актуальними проблемами є висока вартість навчання у навчальному закладі та його географічне розташування. У цих випадках рішенням можуть бути сучасні системи дистанційного навчання та різноманітні інформаційно-технологічні інструменти, які дозволяють відійти від класичних аудиторних занять та зробити комунікацію викладачів та студентів набагато зручнішою. Сьогодні вже існують передумови для того, щоб почати повсюдно використовувати онлайн освіту, як альтернативу існуючій вищій освіті. Особливу увагу треба приділити двом напрямам: Масові Відкриті Онлайн Курси (або MOOC - massive open online courses) від таких провайдерів як Coursera, Udacity, eDx, Khan Academy і ін..; багато традиційних університетів пропонують програми навчання онлайн (фактично, це новий рівень заочного навчання). Найчастіше в мережі зустрічаються пропозиції від Penn Foster College, University of Phoenix, Kaplan University і ін.

Не зважаючи на зріст зацікавленості до онлайн освіти, у найближчому майбутньому вона не стане реальною альтернативою вищої освіти, оскільки

навчання в університеті це не тільки вивчення курсів та здача іспитів. Це частка сучасного життя, спілкування, побудова соціальних відносин із багатьма людьми, особливе студентське середовище. Ці фактори не можуть бути скомпенсовані онлайн освітою.

Малышева А.
ХНПУ им. Г.С. Сковороды

ФИЛОСОФСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ

Вопросами воспитания занимаются многие науки и китами среди них считаются философия, психология и педагогика. Современная педагогика, под воспитанием подразумевает – развитие направленности личности как «верхнего этажа» её иерархической структуры. В психологии, воспитание – это деятельность по передаче новым поколениям общественно-исторического опыта; планомерное и целенаправленное воздействие на сознание и поведение человека с целью формирования определённых установок, понятий, принципов, ценностных ориентации, обеспечивающих условия для его развития, подготовки к общественной жизни и труду. В философии, по определению Ф.Бэкона: воспитание свободно от многих предопределенностей и «идолов», в особенности от «идолов пещеры», так как не является самостоятельной сферой знания с ее лингвозапасом и теорией, и «идолов театра», слепых следований теории с ее определенной догматикой и философской конструкцией. Этой представительской престижностью философия воспитания еще не обладает.

Согласно проведенному мною опросу, дети имеют достаточно четкое представление о качествах, которыми должны обладать родители – это лояльность, либерализм, умение быть друзьями. Выяснив мнение детей, мне стало интересно, что думают, о себе сами родители и натолкнулись на следующие заблуждения: «Я должна быть идеальной матерью», «Для каждой проблемы есть моментальное решение», «Я все время должна быть со своим ребенком», «Мой ребенок должен стать адвокатом или бизнесменом.

Довольно часто родительские заблуждения становятся критерием выбора стиля воспитания. Сегодня выделяют следующие стили воспитания: подчиняющий стиль, излишне требовательный стиль, смягчающий стиль, охраняющий стиль, эмоциональный стиль, небрежный стиль, угрожающий стиль, непоследовательный стиль, экономический стиль. Какой бы стиль не был нам присущ, главное не забывать хвалить детей. Важно добиться, чтобы похвала повышала чувство личной ответственности и самоконтроля, утверждала достигнутые успехи. Главное не перехвалить, чтобы не приходилось наказывать, ведь, несмотря на эффективность физического наказания, его лучше не применять, т. к. во-первых, наказание непригодно для сознательного формирования морали развивающейся личности, во-вторых – развивает в детях нежелательные свойства характера. Так появляется дилемма на протяжении многих веков терзающая родителей, как оставаясь хорошими

родителями, все-таки иметь влияние на своего ребенка? Для этого просто придерживаться нескольких правил для хороших родителей: принимать детей такими, какие они есть, постараться проникнуться интересами своего чада, обеспечить надежную защиту для ребенка и не забывать предоставлять ребенку разумную свободу. Итак, исследованные вопросы дают возможность подтвердить, что знание и соблюдение определенных правил общения с ребенком позволяет эффективнее строить общение с ним и добиваться качественного решения поставленных воспитательных задач.

Марченко Ю.
Билыч О.
ХНМУ

ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ СМЕРТИ

Как проходит наша жизнь? У всех будет разный ответ, но, в общем, суть сводиться к одному: рождение, юность, зрелость, старость, смерть. Смерть остается непосильным врагом для человека, ибо она в итоге побеждает в любом случае. И в этой неравной борьбе у человека есть один только выход - сделать время, которое ему отведено Жизнью, а не существованием. Чтобы не было "мучительно больно" за даром прожитые годы.

Смерть — это не отсутствие жизни, а её окончание. Для каждого человека понятия о смерти совершенно разные. Все мы знаем о клинической смерти – это обратимый этап умирания, переходный период между жизнью и смертью, а необратимый – это биологическая смерть. Но не все задумывались о других видах смерти. Мы не можем упустить, социальную смерть, то есть «выпадение человека из общества», духовную – потерю смысла бытия и психическую – отсутствие понимания происходящего. Что же хотел сказать М. Аидерсен-Нексё? Почему же человек отрекается от мира или наоборот мир от человека? Если рассматривать этот вопрос с социальной точки зрения, как потерю человеком социального статуса, то есть ниши, занимаемой человеком, можно выделить: как отказ общества от человека; потеря престижа (значимость, привлекательность, приписываемая в общественном сознании различным сторонам деятельности людей); потеря свободы; «Отрицание идей человека»; разочарование в идеалах общества; психические проблемы; «Жизни за ширмой»; создание изолированного малым кругом людей общества; пПогоня за призрачными ценностями. Духовный аспект смерти (причиной гибели многих цивилизаций была болезнь – потеря духовности, за которой следовала неизбежная гибель). Гибельны не столько пороки и разврат сами по себе, сколько терпимость и безразличие народа к любому пороку. С биологической точки зрения, смерть – это прекращение трех биений жизни: работы сердца, дыхания и кровообращения, т.е. такое необратимое состояние организма, которое сопровождается трупными явлениями. Сковорода говорил о макрокосмосе, как Вселенная и микрокосмосе, как человек. Нарушение в системе макрокосмоса несёт катастрофические последствия в микрокосмосах, а

массовые нарушения в микрокосмосах несут такие же последствия для макрокосмоса. Мы все постоянно крутимся в бесконечном водовороте событий, которыми наполнена наша жизнь. Взглянем вокруг - нас окружает бесчисленное количество "мертвых" при жизни людей! Их жизнь пуста, выжжена зноем бесконечных стремлений к достижению иллюзорных ценностей. Мы стремимся к вещам, которые якобы должны дать нам ощущение счастья. Нам кажется, что купив новомодную машину, мы будем полностью счастливы, что цель жизни достигнута. Но вспомним, как долго мы ощущали себя счастливыми, когда получали столь желанную для нас вещь? День, два, неделю… А потом снова приходили серые будни, а с ними и новый "материальный горизонт", к которому мы вновь карабкаемся. Каждый ли из нас видит себя в мире и мир, как отражение в себе?

Наткина Н.
НТУ «ХПИ»

ИММАНУИЛ КАНТ: АПРИОРНЫЕ ФОРМЫ РАССУДКА

Человеческое познание, согласно Канту, проходит три ступени познания: созерцание, рассудок и разум. На ступени рассудка материал чувственного опыта подвергается дальнейшему упорядочиванию, но уже с помощью так называемых априорных форм, имеющих вид логических категорий. Для того, чтобы понять, как работает человеческое мышление с априорными рассудочными формами, Кант вводит понятие «трансцендентальная логика». Трансцендентальная логика показывает нам процесс того, как с помощью человеческого мышления, создаются понятия. Кант также различает «трансцендентальные формы». Это категории. Сами же категории у него предстают как чистые идеи рассудка. Кант считает, что обойтись десятью категориями, о которых писал Аристотель, невозможно. Он предложил расширить их количество, классифицируя их на четыре вида. Он также предложил к каждой из перечисленных категорий добавить по три подчинённых. Вот основные четыре категории: количества, качества, отношения, модальности. Наличие категорий, по мнению Канта, для человека становится обязательной нормой. Без них невозможно вообще говорить о знании, продуцировать его или просто передавать. Вот как он писал о сложности человеческого аппарата восприятий и осмыслений: «Ни ощущения, ни понятия сами не дают знания. Ощущения без понятия слепы, а понятия без ощущений – пусты». Другими словами, сами по себе категории пусты, они лишь функции мышления. Своё назначение они реализуют только тогда, когда соединяются с материалом опыта, т. е. с воспринимаемыми нами ощущениями предметов. Собственно говоря, сама процедура подведения и соединения категорий с чувственными восприятиями и есть процесс образования понятий предметов, данных нам в опыте: «Мы не можем мыслить ни одного предмета иначе как с помощью категорий». Категории – это «кирпичи», с помощью которых удается человеку вообще говорить о научном знании, это фундамент,

без которого не существует ни одна наука. А априорные формы позволяют утверждать, что знания, которые человек добывает с помощью науки, носят объективный характер. Чувственные и рассудочные априорные формы мышления позволили Канту завершить спор о разделенности эмпирического (чувственного) и рационального вида познания. Более того, категориальный ряд, предложенный Кантом, лег в основу особого стиля мышления, который окончательно оформился к концу XVIII, – научного.

Павліченко Є.
ХНУВС

ВПЛИВ СПЕЦИФІКИ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСОБЛИВОСТІ СПТРИЙНЯТТЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ

У сучасному суспільстві створено умови за яких жінці надається достатньо прав для того, щоб самостійно влаштовувати власне життя, обирати між вихованням дітей та будуванням кар’єри, розвитком у себе тих чи інших рис характеру. Більш помітною є зміна уявлень чоловіків про жінку: особливо суттєво змінилося значення її ролі в суспільстві та ставлення до неї. Проте, про зміст образу жінки у свідомості чоловіків - досліджено мало. Тому актуальним на сьогодні є вивчення уявлень чоловіків про те, якою, на їхню думку, є жінка в сучасному суспільстві, оскілки ця інформація є корисною для побудови конструктивних стосунків між чоловіками та жінками.

Як правило, образ розглядається як носій інформації і відображається у зоровому сприйнятті, образній пам'яті, образному мисленні, уяві, відчутті. Формування образу - складний процес, що розгортається у часі, в ході якого відображення стає все більш і більш адекватним об'єкту, що відображається. І на кожній його фазі виявляються нові властивості предмета і уточнюються вже виявлені. Образ належить його суб'єктові - тілесному індивіду, включеному в багатоаспектний взаємозв'язок явищ матеріального світу, який підпорядковується об'єктивним законам буття. Суб'єктивний характер психічного відображення розкривається через аналіз життєдіяльності. Суб'єктивність образу включає момент уподобань, залежності образу від досвіду, цінностей, потреб, мотивів, цілей, настанов, емоцій людини тощо. Образ формується на базі досвіду здобутого людиною. Він тією чи іншою мірою асимілює цей досвід.

Поняття "образ жінки" визначається як система узагальнених, безособових уявлень, очікувань, прогнозів стосовно представників жіночої статі, які формуються на основі очікувань, припущень, досвіду та цінностей.

Образ жінки є різним у представників різних професійних категорій та залежить від багатьох факторів. У становленні образу жінки в уявленні працівників органів внутрішніх справ можна відзначити, що розвиток цього образу формується внаслідок спілкування працівників міліції з жінками, що належать до різних соціальних груп, що призводить до ставлення у психіці суб'єктів певних опорних образів, уявлень та понять. Висвітлення образу жінки

в засобах масової інформації і надходження відомостей з різних джерел є підставою для формування первісних структур конкретного уявлення про образ жінки. Хоча образ жінки як система уявлень та очікувань стосовно представниць жіночої статі, є відносно динамічним, проте можна виявити те загальне та специфічне, наявне в усіх образах, оскільки на формування змісту образу жінки визначальний вплив мають такі відносно сталі фактори, як психічний склад нації, менталітет, національна свідомість та самосвідомість, національний характер. Вище перераховані фактори формують особистий досвід суб'єкта, його систему знань, переконань, цінностей, через призму яких в суб'єкта формується уявлення про той чи інший об'єкт чи суб'єкт, зокрема уявлення про представниць жіночої статі, тобто образ жінки.

Професійна діяльність міліціонера має наступні особливості: високий рівень емоційності праці, державний характер та правове регулювання всієї професійної діяльності, наявність повноважень персоналу та підвищений рівень небезпеки при виконанні службових обов’язків. Специфіка діяльності чоловіків, що працюють в органах внутрішніх справ, здійснює певний вплив на їх особистість, сприйняття ними певних соціальних явищ, в тому числі і сприйняття ними образу жінки. Отже, специфіка правоохоронної діяльності здійснює великий вплив на сприйняття образу жінки чоловіками, які працюють в органах внутрішніх справ. У залежності від того, наскільки вираженими є компоненти особистості працівників міліції чоловічої статі, залежить зміст образу жінки для нього: набір її характерних рис та емоційне ставлення суб'єкта до жінки.

Панасенко Я.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ МЕТАФИЗИЧЕСКИХ ВОПРОСОВ В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА

Какова роль метафизики в жизни человека? Это и философский, и риторический вопрос одновременно. Метафизика – раздел философии, занимающийся исследованиями первоначальной природы реальности, мира и бытия как такового. Термин «Метафизика» впервые введен Андроником Родосским, систематизатором работ Аристотеля, объединившим под этим названием все его труды, выходящие за рамки естественно-научных сочинений античного мыслителя. Андроник решил, что вопросы, связанные с познанием природы, менее важны, чем вопросы о душе, справедливости, о знании как реализации добродели человека. Поэтому все работы, в которых поднимались такие сложные вопросы, он собрал в особое пространство – пространство метафизики. За метафизикой также закрепился статус стержня, центра философии на всём протяжении истории со времен античности до наших дней. Для многих философов она является синонимом философии в целом. На протяжении истории философии Метафизика либо отвергалась как ложное учение, выходящее за рамки опыта, либо возвеличивалась как высшее достижение человеческого разума.

Тем не менее, мы во всех областях знания – в познании человека, истории, природы – сталкиваемся с метафизическими проблемами. Там, где человеческий разум упираемся в то, что ему недоступно, он прямо или косвенно вынужден обратиться к метафизике. Метафизические вопросы разбросаны по всем областям, они везде образуют основу тех или иных направлений философии. К основным метафизическим вопросам относят: 1. Что есть причина причин? 2. Что есть «непосредственное», «наличное»? 3. Кто или что вообще ставит эти вопросы (почему эти вопросы вообще существуют)?

Так Фома Аквинский и другие средневековые европейские философы обращаются с метафизикой, как с чем-то законченным, созревшим, имеющим фиксированное, раз и навсегда заданное значение (заданное Аристотелем, в частности), и нуждающимся только в должном разъяснении, аргументации и последовательном применении. В эпоху Просвещения тема Метафизики никуда не исчезла. К ней часто обращался И. Кант. Он критиковал предшествующую ему Метафизику за ее умозрительность, за то, что она имела дело с содержательно ограниченными сферами и в то же время не знала правильного пути познания этих сфер. Он считал, что старая метафизика только постулировала Бога, бессмертие души, целостность мира, наивно «полагая», что их можно постичь так же, как постигаются предметы реальной действительности. Кант полагал, что Метафизика возможна как систематическое знание, но сам он ограничился лишь анализом тех противоречий, в которые впадает мысль, пытаясь разрешить основные метафизические проблемы. Любая метафизика говорит о совершенно другом, чем физический, миропорядке, о порядке «вещей-в-себе», где теряют свое значение все законы этого мира, мира явлений. Шопенгауэр считал, что есть некая, всегда актуальная метафизическая потребность человека, что физика, т. е. попытка естественного изучения явлений, всегда упирается в метафизику, как бы презрительно первая ни «относилась» ко второй. Любые действующие причины основываются на чем-то совершенно необъяснимом – на первоначальных свойствах предметов и обнаруживающихся в них силах природы. Существуют и другие подходы к пониманию метафизики. Например, Метафизика, по мнению Ницше, положила начало ложному удвоению мира, его делению на мир истинный и мир ложный, мир сверхчувственный и мир чувствительный. Отсюда и возникает сравнения Бога с онтологией и моралью.

Христианство утверждает, что метафизические представления являются результатом божественного (мистического) Откровения, данного избранным святым людям и позже зафиксированного в священных книгах, и так называемого априорного «религиозного чувства» большинства людей, которое имеет психологическую природу и не поддается объективному контролю. Именно поэтому в религиозной традиции ответы на метафизические вопросы не требуют экспериментального подтверждения. В буддизме нет чёткой метафизики. От ответов на метафизические вопросы Будда систематически уклонялся, давал разные ответы в зависимости от ситуации (есть притча –

трудно сказать, насколько достоверная – где на вопрос о существовании высшего Божества Будда даёт три разных ответа: положительный – «борцу с мракобесием», отрицательный – «верующему фанатику», и «не знаю» – своему ученику). Постижение метафизики, знания об устройстве мира предлагалось обрести опытным путём в результате личного просветления. Выводы. Хотя метафизика часто критиковалась, но она все равно остается важным разделом философии и важным методом познания. Даже Кант, утверждая, что метафизика не может существовать как априорный метод познания, говорил, что мы все равно всегда сталкиваемся с метафизическими вопросами и должны искать ответы на них. Стоит отметить, что метафизика также важна для науки, так как при изучении глубины, первоосновы процессов мы сталкиваемся с метафизическими вопросами. Лучшим доказательством того, что метафизика действительно приносит пользу человечеству, является тот факт, что метафизика существует уже более 2500 лет.

Самедова Е.
НТУ «ХПИ»

МАТЕРІАЛЬНІСТЬ ДУМОК – МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Людина є смертний бог, який сам творить власне життя, не стільки вчинками, скільки думками. Гермес Трисмегіст

Кожному з нас хоча б раз у житті доводилося чути про те, що думка матеріальна. Це древній постулат, який стверджує, що все, що з нами відбувається - і добре, і погане, є результатом наших помислів. Даний постулат присутній у езотеричних навчаннях, у навчаннях східних мудреців, а останнім часом широко використовується психологами та філософами. Кожна людина володіє певною силою та енергією. Саме їх вона вкладає до своєї праці та діяльності. Вчені з усього світу вже давно цікавляться темою енергії думки. Управління думками настільки важлива тема, що вона хвилює не тільки вчених, але вже дійшла і до розуміння звичайних людей. Чи вірите ви у матеріальність думки? Чи можливо тільки силою думки змінити своє життя? Я доведу, що наші думки – матеріальні і в цьому житті можливо все відтворити. Все, про що ми розмірковуємо має можливість одного разу здійснитись. І лише від вас залежить, як обернеться ваша доля в майбутньому. Зрозуміти цей факт легко на одному з прикладів. Чому, даючи приймати один і той же лікувальний препарат двом цілком різним людям, один з них неодмінно одужує, а для іншого процес лікування проходить триваліше? Звичайно, одужання залежить від багатьох факторів. Але велике значення має віра. Кожна людина має певний ступінь самонавіювання. Одні наполегливо говорять собі, що все буде добре, що вони впораються з труднощами. Отже, їх думки завжди несуть позитивний відтінок. І, як це недивно, реальність навколо них змінюється у ліпший бік. У інших голови постійно зайняті негативними думками, вони вічно міркують про свої проблеми, про способи їх вирішення. У результаті, проблеми не тільки не вирішуються, а й нікуди не зникають. З цього слідкує, що термін

«самонавіювання » означає дії та думки людини, спрямовані на реалізацію будь-яких цілей та бажань. Іншими словами, якщо ми чогось дуже сильно бажаємо, то починаємо активно мислити про це, постійно концентруватися на об'єкті бажання. І ось тоді починає вступати принцип «матеріалізації думок» .

Наші думки – це, безсумнівно, вказівка мозку на створення обставин, які надалі формують події. Думка завжди первинна, дія – вторинна. Ланцюжок думок створює ланцюжок подій. Найчастіше трапляється, що в наші плани начебто втручається щось стороннє, не дає довести справу до кінця. Таке втручання можна сприймати, як реакцію на наші власні думки. Якщо ми багато міркуємо про те «хоча б все пройшло добре, тільки б нічого не завадило », то на вісімдесят відсотків програмуємо події на несприятливий розвиток.

Ми можемо зробити висновок – думки матеріальні і від нас залежить, чи зможемо ми силою думки сформувати події у нашому житті так, як бажаємо. Навчитися керувати реальністю можливо, якщо наші думки стануть підвладними нашим бажанням та цілям. Навчившись направляти думки в потрібне русло, можливе досягнення найнеймовірніших цілей. Важливо максимально точно визначити те, чого ви бажаєте найближчим часом. Далі, день за днем працювати зі своєю самосвідомістю. Чим більше ви будете міркувати про свою мету, тим краще. Зрештою, ваші думки оволодіють вашою свідомістю. Життя навколо почне змінюватися так, як це потрібно вам. Адже недарма у народі кажуть про те, що «Мрії здійснюються». Але ж не забувайте, що закон самонавіювання здатний реалізовувати як позитивні, так і негативні думки. Якщо ви відчуваєте сильний страх, то думки, супутні йому мають велику ймовірність втілення у реальність. Ви переконалися, що думки матеріальні? Тому «мрійте обережно» - все неодмінно здійсниться у вашому житті.

Секало О.
НТУ «ХПІ»

ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС УТВОРЕННЯ ПРІЗВИЩ

Історію будь-якої сім’ї можна зобразити у вигляді дерева. Його сильне коріння поринає глибоко у землю створивши стійку основу, від якої починає своє життя нова історія. Безумовно кожен з нас має своє коріння. Дерево нашої історії безумовно вже дуже високе. Ми, котрі знаходимося на верхівці цього дерева, вже не можемо лише подивитися униз, щоб розглянути краще основу свого дерева. Коріння вже занадто низько від нас. Проблематика цієї теми полягає в тому, що люди проживши все життя можуть і не замислюватись над тим яке коріння має їх історія. Одразу виникає питання: навіщо це необхідно? Відповідь дуже проста: як дерево не може рости без коріння, так і людина не може розвиватися без міцної основи. Основа підтримує, задає мету. Краще дослідити її може допомогти прізвище. Актуальність полягає в тому, що людина, вивчивши своє прізвище, може визначити своє походження, істотно відновити факти історії, дізнатися про рід занять предків та ще багато чого

іншого. Але для початку спробуємо визначити, що саме означає поняття «прізвище». Короткий екскурс в історію, ще більше зацікавить нас продовжити своє дослідження. Прізвища були широко поширені ще в Стародавньому Римі, перш за все в середовищі родової знаті. Вперше використання прізвища було відмічено на півночі Італії в X–XI ст. — в економічно найрозвиненіших областях Європи. У Європі в середні віки прізвище практично не уживалося — прізвища стали відроджуватися з XV століття в першу чергу серед вищих прошарків населення та знаті. Спочатку на Русі застосовували лише прізвиська, які і можна зустріти в іменуваннях давньоруських князів і які не успадковувалися. Прізвиська характеризують людину за її особистими зовнішніми чи внутрішніми рисами тощо. Прикладом можуть слугувати такі прізвища: Сорока, Лиховид, Головач. На відміну від прізвища, прізвиська одно поколінні і в спадок передаються рідко. Спочатку родові прізвища мали переважно багаті люди, які мали статки (купці, бояри, магнати, власники земель). Проте вже в XVII ст. ледь не всі українці мали власні прізвища. Багато прізвищ з'явилися в часи Запорозької Січі, оскільки при вступі на Січ козак міняв своє старе прізвище на нове. Стабільності прізвища набули лише в XIX ст. Українські прізвища мають дуже розгалужену морфологію формування. Інколи за прізвищем можна визначити ймовірний регіон або навіть місцевість України з якої походив предок певної людини, також можна припустити про його рід занять, належність до козаків чи церковнослужителів, звання або чин або особливу прикмету, давність прізвища.

Більшість суфіксів, які утворюють українські прізвища, можна поділити на групи за значенням. Перша і найпоширеніша група — це патронімічні, тобто суфікси, які вказують на батька (предка) особи. За допомогою об’єднання цих суфіксів утворились такі прізвища як: Даниленко, Данилюк, Данилович, Данилів. Друга група – це суфікси, які вказують на професію чи характерну дію людини, яка дала їй прізвисько. Наприклад: Палій, Тягай, Міняйло, Мовчан. Третя група – суфікси, які вказують на місце проживання або походження людини. Наприклад: Вишневецькій, Острозький, Хмельницький, Яровий, Лановий, Гайовий, Загребельний). Як приклад, ми звернулися до вивчення походження власного прізвища – Секало. Суфікс –ло належить до другої групи суфіксів, котрі, як вже було зазначено, указують на професію чи характерну дію людини. Коренем прізвища є слово «сікти», «висікати». Сікти означає бити чим-небудь гнучким, тонким і довгим, рубати, різати на частини. В гірничопромисловій справі «секало» - це людина, котра рубить ножами торфяну призму на цеглу, на торф'яних розробках. Таким чином, для себе я зробила висновок, що мій давній пращур це людина-трудівник. Тепер я маю уявлення у якій виробничій сфері були задіяні мої предки. Ми не відкидаємо версію, що початково прізвище Секало було прізвиськом. Оскільки приводом появи прізвиська може стати рід занять людини. Отже, людину-трудівника через його справу могли називати «секало», але з часом це прізвисько міцно закріпилося за людиною і перетворилося у прізвище цілого роду. Особливість

прізвища полягає у тому, що воно, не очікувано для нас, може зачіпати багато інших наук. Це географія, культурологія, історія, література. Всі ці науки поєднуються в одному слові чи словосполученні, котре супроводжує людину протягом її життя. І тлумачення цих слів відкриває нам двері в своє, вже таке далеке и таємне для нас, минуле.

Слипенчук И.
НТУ «ХПИ»

ЧЕЛОВЕК И СМИ

СМИ сегодня – это мощнейший фактор влияния на психическое состояние людей. Наряду с семьей, школой и университетом система массовой коммуникации – важнейший канал получения информации об обществе и, следовательно, средство его более глубоко познания и изучения. Наиболее распространенными инструментами СМИ являются пресса, телевидение, радио, Интернет и реклама. СМИ, через воздействие на общество, влияют на каждого человека в отдельности, формируя определенные эмоции и действия. Например, существует четко сформулированное общественное мнение в отношении таких глобальных общечеловеческих проблем, как предотвращение экологической катастрофы, термоядерной, биологической войны и т.д. Если же отметить все положительные характеристики, то это: массовость, доступность, возможность взаимодействия с несколькими источниками, взаимодействие в режиме он-лайн с несколькими людьми, скорость, мнимая достоверность.

Именно на последнее следует обратить большое внимание. Благодаря своей биологической природе, человек подвержен внушению, подражательности и заразительности. Сама по себе деятельность СМИ, ставящая задачей внушить что-либо обществу, является негуманной, поскольку люди не могут контролировать направленное на них воздействие и оказываются бессильными перед подобными внушениями. Отрицательные характеристики СМИ: пропаганда, псевдодостоверность (подаваемую информацию никто не контролирует), использование различных методов манипуляции, эксплуатация человеческого желания общения (не имея обратной связи, человек представляет собой приемник идей), реклама (наглядный пример использования всех видов манипуляции), мнимые идеалы (картины убийства, пошлости, насилия подают как привычные, не осуждая их, а тупость и грубость возвышают). Данный список можно продолжить. Не стоит забывать и об относительно новом явлении – социальные сети. Они создают для человека новый мир, в котором он может осуществить все желания и идеи, недоступные в реальности. Конечно же, это хорошая возможность завести новые знакомства и общения на расстоянии, даже очень большом. Но, большинство пользователей социальных сетей полностью тонет в этом виртуальном мире, не редко подражая всему, что там встретит. Многие слепо верят всем сплетням, «отфотошопленным» картинкам и т.д., что является сродни гипнозу или даже «зомбированию». Итак, СМИ является очень важными для человека в

современном обществе. Но нашим желанием быть во всем проинформированными часто пользуются недобросовестные СМИ. В большинстве случаев основой их является манипуляция. Ей в большей степени подвержены именно студенты и подростки, так как эта значительная часть населения чаще взаимодействует со СМИ, а так же имеет ещё не до конца сформировавшуюся психику, жизненные цели и идеалы. Ими легче управлять, а в будущем, из них могут получиться идеальные зомби: необразованные, жестокие, послушные, без моральных принципов. Будьте осторожны, это не должно стать нашим будущим.

Слипченко В.
НТУ «ХПИ»

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В НАШОМУ ЖИТТІ

Щодня люди діляться новинами, дізнаються нове, вирішують проблеми між собою, налагоджують стосунки. Одним словом спілкуються. Без спілкування неможливе повноцінне життя у соціумі. У еру інформаційних технологій розробники намагаються максимально покращити якість спілкування. У результаті цих старань ми маємо такі інформаційно-комунікативні ресурси, як соціальні мережі. Інтернет сайти, які докорінно змінили формат спілкування. У науковому світі ведеться безліч дискусій, щодо їх користі чи шкоди. Чи дійсно соціальні мережі повністю замінюють спілкування у реальному світі і як сильно люди звикли до них?

Безумовно соціальні мережі дуже зручний спосіб спілкування, який розширює кордони, ламає рамки обмежень. Знайти або познайомитись з будь-якою людиною вже зовсім не проблема. Упорядкувати роботу з колегами займає набагато менше часу, ніж раніше. Але побічним ефектом всіх цих зручностей є те, що люди проводять забагато часу в Інтернеті. Дослідження авторитетних університетів всього світу доводять, що більше половини людей засиджуються у всесвітній павутині набагато більше, ніж планували, а 40% користувачів взагалі ніколи не виходять з так званого "онлайну". Проблеми бачаться ще й в тому, що навіть при зустрічі з друзями або близькими людьми багато хто не залишає можливості перевірити свою сторінку. Діти шкільного віку проводять більшу частину часу за комп’ютером. Це заважає соціальному розвитку дитини та сприяє відчуженню від реального світу. Цікаво, що дуже активні користувачі соціальних мереж в реальному житті часто зовсім інші, ніби в Інтернеті — одна людина, а за межами зовсім інша. Вся справа в тому що у живій розмові є не тільки обмін інформацією, а й візуальний контакт, міміка, жести. Все те живе, що відсутнє у соціальних мережах стає незрозумілим, людина просто відвикає дивитись в очі, бачити почуття та так само відповідати. Губиться сама навичка спілкування наживо. Насправді ж коли ми знаходимось вдома, в комфортних безпечних умовах, і спілкуємось в Інтернеті ми підсвідомо звикаємо до цих умов. По суті обмін інформацією відбувається, навіть є певний зв’язок з реальним світом. До того ж ніхто не

змусить спілкуватися з неприємною людиною, ніхто не буде сварити або повчати, бо лише один натиск на клавішу вирішить всі ці проблеми і неприємна людина або розмова залишаться у минулому. Людина знаходиться в зоні свого комфорту, який просто так не здатна покинути. Особливо це відгукується на дітях. Без комп'ютера вони відчувають себе дуже знервовано, стають замкнутими, не можуть знайти спільної мови з батьками. Також треба чітко розуміти, що самі соціальні мережі не породжують всіх "мінусів". В основному це результат поведінки і відношення самої людини, а мережа лише дає можливість вести себе певним чином. Це зовсім не означає, що треба повністю обмежити користування мережами. Все ж таки у наш час вони надають неабияку інформаційну допомогу, і що важливо дуже оперативно. Це значить, що користування повинне бути в міру. Для роботи чи для задоволення не має суті. Важливо те, щоб вони були приємним доповненням у вашому житті, а не життя до них. І ніколи не варто забувати про приємну бесіду з товаришем за чашкою кави.

Стеценко Н.
ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У перекладі з грецької мови «філософія» – любов до мудрості. Любити мудрість… Що це означає? Навіщо? Для чого? А чи можна навчити людей любити мудрість? А що таке мудрість? Виникає безліч питань, на перший погляд, дивних для звичайної людини… Почну з того, що філософія – це мета наука, вона найголовніша! «Я мислю, отже я існую» – стверджував Р. Декарт. До професії Вчителя я ставлюсь з глибокою повагою і любов'ю, тому мені хочеться поміркувати про значення філософії в педагогічній діяльності. Німецький філософ, психолог К. Ясперс стверджував, що філософія починається з дитячих питань. Так, як це не дивно, але саме дитина здатна створити філософське питання. Доросла людина знаходиться у світі культурних стереотипів: це зручно, а інше – ні. А дитині зручно все. Варто згадати дитячий вірш В. Котова «Почемучка». «Почему звенит струна, почему у кошки глазки…? И еще я не пойму, почему я почемучка?»

Маленька особистість може задати незручне питання і зовні дуже просте, але коли пробуєш відповісти на нього, розумієш його неймовірну складність. А діти – це початок людства, це квіти нашого життя. Говорять, що філософія починається з допитливості. Складні питання – виникають із простих. У колі відомих філософів, говорячи про критерії етики, моралі, вони зможуть зрозуміти один одного. Але все це потрібно донести і пояснити звичайній людині. Це і є проблема та завдання справжнього філософа. Доктор філософських наук М.М. Міронов вважає: «філософія повинна прояснити людський мозок. І людина, яка незрозуміло говорить, за великим рахунком, не може вважати себе філософом.» Я теж погоджуюсь з цим твердженням.

На мою думку, Вчитель та Філософ – це слова-синоніми. Процес навчання, побудований на суто інформаційному викладі матеріалу призводить до того, що у дитини зникає інтерес, а навчання існує там, де у школярів живий інтерес до пізнання навколишнього світу, де питання «Як бути?», «Що робити?» виникають на підсвідомому рівні. Потрібно пригадати академію Платона та Ліцей Аристотеля, де передача знань переходила у форму безпосередньої бесіди між учнями та вчителем, тобто живого творчого спілкування. Філософія навчає правилам мислення, формує світогляд, змушує задуматись над сенсом життям. Вона допомагає знайти своє місце в житті не стільки в матеріальному як у духовному плані. Процес самопізнання – один із основних шляхів досягнення істинного щастя у філософії Г.С. Сковороди. У педагогічній філософії вчені дійшли до висновку, що «у школі вчитель з дітьми повинен іти в похід не за знаннями – вони самі прийдуть, коли кожна дитина захоче цього і витратить на це свої життєві сили. Учитель з дітьми повинен піти іншим шляхом, а саме в гущу самого життя, у події перемог над собою й у нові життєві знахідки, успіхи чи досягнення». Отже, можна зробити висновок, що філософія для Вчителя – найкраща допомога у знаходженні відповіді на найскладніші питання про шляхи духовного розвитку особистості, про сенс людського життя. Філософія навчить бачити певну педагогічну проблему більш широко та всебічно. Я впевнена у тому, що тільки той, хто пізнає філософію, може запалювати світло в дитячих серцях, кликати до добра та носити гідне звання Справжнього Вчителя!!! Мені здається, що кожна людина, яка хоче прожити своє життя більш яскравіше, розширюючи свій духовний світ, повинна знати, що життя – найпрекрасніше, що може бути! І ніякі перешкоди не зможуть зупинити його, а гарним другом та помічником у її вдосконаленні стане Філософія, така.., яка вона є.

Химич О.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ ФИЛОСОФИИ В ОЦЕНКЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Наблюдаемый сегодня стремительный прорыв в области информационных и коммуникационных технологий, свидетельствует о движении человечества к новой постиндустриальной фазе развития – информационному обществу. На современном этапе информация является главным источником развития общества. Проникновение информационных технологий практически во все социально-экономические сферы влечет за собой формирование новых потребностей и нового образа жизни человечества.

Информационное общество формируется в основном под влиянием двух процессов: интенсивный технический прогресс (внедрение компьютерных технологий во все сферы общественной жизнедеятельности людей) и мощный поток информации (содержание и актуальность научных знаний быстро изменяется (4-5 лет) в связи с новыми потребностями развивающегося общества). Отмечая позитивные стороны информационного общества, не

следует забывать и об отрицательных его моментах. С развитием современного общества усиливается потребительское отношение людей к миру. Существует опасность возникновения информационной зависимости. Для некоторых людей виртуальная реальность, нередко оказывается более значимой, чем сама действительность. В связи со стремительным развитием информационного общества нарастают экологические проблемы. Постоянный рост потребления материальных ценностей, требует усиления эксплуатации природных ресурсов. С каждым днем нарастает конфликт между обществом и природой, уже породивший ряд техногенных экологических бедствий региональных масштабов и угрожающий глобальной экологической катастрофой. В этих условиях природа превращается в источник энергии в любом виде. Это естественно для человека, однако не стоит забывать, что количество людей увеличивается, а количество природных ресурсов сокращается. Происходит своего рода разбалансировка природы и технологического общества.

Все это связано со столкновением сторонников технологического детерминизма, для которых определяющим фактором общественной жизни является развитие техники, технологий и последователей культурного детерминизма. Последние считают, что основу общества составляют общепринятые системы ценностей и норм, соблюдение которых обеспечивает устойчивость и неповторимость общества. Для решения этой проблемы нужен лишь новый взгляд на развитие общества, новые технологии. Более того, перестройка мира должна производиться на философских основаниях. Поэтому характерным будет появление в общественной иерархии социальной группы профессионалов-технократов или экспертов нового поколения, как мы будем их называть. Мы должны помнить, что особая роль науки проявляется в общечеловеческом подходе, предполагающем рассмотрение социокультурных феноменов в плане общечеловеческих задач, а также их изучение как в свете системно-эволюционного подхода, так и с точки зрения становящейся родовой сущности человека. Применение аспектов общечеловеческого подхода в ряде научных дисциплин, таких как глобалистика, позволит сделать вывод о формировании парадигмы общечеловеческого в обществознании. Таким образом, в сложившейся ситуации современное общество должно выбрать осознанный и обоснованный путь дальнейшего развития, направленный на избежание деградации и самоуничтожения, а также рассмотрение науки как одной из духовных форм бытия общечеловеческого.

Цебренко М.
НТУ «ХПІ»

ПОНЯТТЯ «РИЗИКУ» В ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ

З поняттям ризику часто пов'язується уявлення про можливі або загрозливі події з катастрофічними наслідками і втратами. Звідси виходить точка зору, що такої події потрібно уникнути будь-якою ціною. У разі очікуваних втрат, пов'язаних з життям і здоров'ям, таке уявлення виражене

особливо чітко і формуються у відповідних нормативних документах. Іншу грань поняття «ризик», відношення ризику та раціональності визначає німецький соціолог Н. Луман. Він звертається (і в певній мірі повертається) до онтологічної основи вивчення ризику: на його думку, поняття ризику ставить під питання раціональної природи діяльності людини. На перший план виходить аналіз наслідків трьох типів систем – природних, технологічних та соціальних. Нарешті, визначення поняття «ризику» Н. Луманом виглядає так: «Ризик не означає факту, який існує незалежно від того, чи спостерігаємо його ми, чи хто саме його спостерігає». Що до визначення поняття «ризик» вчені досі не можуть дійти єдиного висновку. У. Бек до визначення даної дефініції підходить досить обережно. В своїй праці «Суспільство ризику» наводить наступні тези: створення нових технологій призводить до виникненню нових технологічних (перш за все індустріальних) ризиків. Соціокультурний контекст суспільства ризику, в цьому випадку, розглядається як середовище, яке реагує на наслідки технологічних ризиків (промислові аварії, забруднення тощо). Проблема ризику безпосередньо пов'язана зі стрімкою індустріалізацією, з одного боку, і з непередбаченими (негативними) наслідками модернізації, з іншого. Невипадково У. Бек проводить аналогію між розподілом багатства та розподілом ризику: виробництво та розподіл багатства в індустріальному суспільстві змінюється виробництвом та розподілом ризику в сучасному суспільстві ризику. Таким чином, поняття «ризик», за У. Беком, набуває такого значення: «ризик – це систематична взаємодія суспільства з загрозами та небезпекою, індукованим та виробничим процесом модернізації як таким».

Існує велика кількість видів та класифікацій ризиків в залежності від специфіки діяльності підприємств. Одним з таких видів є техніко-виробничий ризик – ризик нанесення збитків оточуючого середовища (екологічний ризик); ризик виникнення аварій, пожеж, поломок; ризик порушення об'єкта в наслідок помилок при проектуванні і монтажу, ряд будівельних ризиків тощо. Технічний ризик визначається ступенем організації виробництва, проведенням превентивних заходів (регулярної профілактики устаткування, заходів безпеки), можливістю проведення ремонту устаткування власними силами підприємницької фірми. Технічні ризики можливо підрозділити на об’єктивні (ризики виникають внаслідок негативних результатів науково-дослідних робіт; як результат недосягнення запланованих технічних параметрів у ході конструкторських і технологічних розробок; в результаті збоїв і поломки устаткування тощо) та суб’єктивні (ризики виникають: в результаті низьких технологічних можливостей виробництва, що не дозволяє опанувати результати нових розробок; в результаті виникнення при використанні нових технологій і продуктів побічних або відстрочених в часі прояви проблем). Особливості прояву ризиків є і в галузі підйомно-транспорного машинобудування. Отже, проблема визначення ризику, характер його проявів має актуальне значення в сучасних техніко-технологічних розробках, що актуалізує визначення сучасного суспільства як суспільства ризику.

Черняк Д.
ХНУРЭ

СИНЕРГЕТИКА КАК НОВАЯ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ

Синергетика — междисциплинарное направление науки, изучающее общие закономерности явлений и процессов в сложных неравновесных системах (физических, химических, биологических, экологических, социальных и других) на основе присущих им принципов самоорганизации. Синергетика является междисциплинарным подходом, поскольку принципы, управляющие процессами самоорганизации, одинаковы для систем любой природы и для их описания пригоден общий математический аппарат. Основное понятие синергетики — определение структуры как состояния, возникающего в результате многовариантного и неоднозначного поведения таких многоэлементных структур или многофакторных сред, которые не деградируют к стандартному для замкнутых систем усреднению термодинамического типа, а развиваются вследствие открытости, притока энергии извне, нелинейности внутренних процессов, появления особых режимов с обострением и наличия более одного устойчивого состояния. В обозначенных системах неприменимы ни второе начало термодинамики, ни теорема Пригожина о минимуме скорости производства энтропии, что может привести к образованию новых структур и систем, в том числе и более сложных, чем исходные. Этот феномен трактуется синергетикой как всеобщий механизм повсеместно наблюдаемого в природе направления эволюции: от элементарного и примитивного — к сложносоставному и более совершенному. Область исследований синергетики чётко не определена и вряд ли может быть ограничена, так как её интересы распространяются на все отрасли естествознания. Общим признаком является рассмотрение динамики любых необратимых процессов и возникновения принципиальных новаций. Математический аппарат синергетики скомбинирован из разных отраслей теоретической физики: нелинейной неравновесной термодинамики, теории катастроф, теории групп, тензорного анализа, дифференциальной топологии, неравновесной статистической физики. В настоящее время синергетика нашла свое применение в таких прикладных направлениях, как теория динамического хаоса, которая исследует сверхсложную упорядоченность, например, явление турбулентности; теория детерминированного хаоса, исследующая хаотические явления, возникающие в результате детерминированных процессов; теория фракталов занимается изучением сложных самоподобных структур, возникающих в результате самоорганизации; теория катастроф, лингвистическая синергетика и прогностика. С точки зрения синергетики считается, что природа иерархически структурирована в несколько видов открытых нелинейных систем разных уровней организации: в динамически стабильные, в адаптивные и наиболее сложные — эволюционирующие системы. Связь между ними осуществляется

через хаотическое, неравновесное состояние систем соседствующих уровней. Неравновесность является необходимым условием появления новой организации, нового порядка, новых систем, то есть — развития. Когда нелинейные динамические системы объединяются, новое образование не равно сумме частей, а образует систему другой организации или систему иного уровня. При переходе от неупорядоченного состояния к состоянию порядка все развивающиеся системы ведут себя одинаково. Развивающиеся системы всегда открыты и обмениваются энергией и веществом с внешней средой, за счёт чего и происходят процессы локальной упорядоченности и самоорганизации.

Самоорганизация в сложных и открытых диссипативных системах, к которым относится и жизнь, и разум, приводят к необратимому разрушению старых и к возникновению новых структур и систем, что наряду с явлением неубывания энтропии в закрытых системах обуславливает наличие «стрелы времени» в Природе.

СЕКЦІЯ 2
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Тахтаулова М. Ю.
НТУ «ХПІ»

СТАНОВЛЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО СПОЛУЧЕННЯ У ХАРКОВІ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РОЗШИРЕННЯ ВУЛИЧНОЇ МЕРЕЖІ

Місто – це особливим чином організований, залюднений життям простір-час. Він формується діяльністю людей, ментальністю, культурою, біографіями, життєвими стратегіями та повсякденними потребам жителів міста. У 1869 році Харків здобув для себе новий статус міста – залізничного вузла. Харківський вокзал став вагомим об’єктом міського середовища. Перед владою постало питання про вдосконалення сполучення між вокзалом та містом.

У документах Державного архіву Харківської області міститься справа, що розповідає про прокладення нових вулиць навколо вокзалу. Жителі міста вказують на необхідність прокласти вулицю, що буде з’єднувати станцію Харківської залізниці з Катеринінською. Мотивують це тим, що новопрокладена вулиця спростить сполучення зі станцією, «перенесе мандрівника прямо на найкращу міську вулицю та найзручнішу для переїзду до центру» У матеріалах справи міститься план, що відображає наміри влади прокласти дві нові, та продовжити три вже існуючі вулиці, а саме Коцарську, Благовіщенську та Чоботарську. Разом з планом, який було надіслано губернатору П. П. Дурново, подано детальне пояснення проекту нових вулиць та міститься попередня оцінка домоволодінь, які мають відійти до міста для прокладення нових вулиць. У результаті проведеної оцінки з міського бюджету було виділено 15100 крб. сріблом. Щодо номінації новопрокладених вулиць в матеріалах справи міститься розпорядження губернатора до Харківського міського голови М. Шатунова. У відповідності з цим розпорядженням, вулиця,

що веде від Катеринославської до Чоботарської має носити назву Олександрівська, а вулиця від Тюремної до будинку вокзалу – Слов'янською. Щодо мотивів номінації, відмітимо, що вулиця Олександрівська отримала свою назву через капличку, що знаходилася неподалік, а Слов'янська, вірогідно, на честь представників слов'янського етносу.

Таким чином, приходимо до висновку, що становлення Харкова як залізничного вузлового центру вплинуло на розширення та вдосконалення вуличної мережі міста. Міська влада приклала зусилля для того, щоб сполучення міста та вокзалу було зручним, відповідало пасажиропотоку та обсягу перевезення вантажів, які здійснювалися через Харків. Перспективи подальшої розробки теми полягають у вивченні інших чинників, які вплинули на формування міського середовища та розвиток топонімічної мережі Харкова.

Аносов О. В.
ХНУРЕ

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

З'ясування історичних аспектів розвитку відносин між Угорщиною та Україною є дуже актуальною темою, оскільки Угорська Республіка посідає стратегічне місце серед важливих партнерів України на шляху до євроінтеграції.

Прийнято виділяти чотири основні етапи розвитку у сучасному періоді розвитку українсько-угорських відносин. Перший етап тривав з 1989 р. по 1992 р. і був пов'язаний із надзвичайно великою зацікавленістю Угорщини щодо набуття Україною державного суверенітету. Другий етап –1992–1999 рр. характеризується динамічним розвитком українсько-угорських відносин у всіх сферах, наповненням їх конкретним змістом. Третій етап українсько-угорського співробітництва розпочався в березні 1999 р. і тривав до травня 2004 р. Він характеризувався насамперед спробою угорців переглянути стан українсько-угорських відносин з позиції майбутнього членства в Європейському Союзі. Четвертий етап українсько-угорського співробітництва припадає на початок членства Угорщини в Європейському Союзі (з травня 2004 р.) та продовжується до сьогодення.

Практичній реалізації зближення нашої держави з європейськими та економічними структурами сприяють проведення регулярних українсько-угорських консультацій, під час яких обговорюється широке коло питань міграційно-візової проблематики, сучасний стан та перспективи розвитку українсько-угорського співробітництва у консульській сфері, співробітництво у сфері подальшої лібералізації візового режиму як на двосторонньому рівні, так і в рамках ЄС, захист прав та інтересів громадян двох держав.

Таким чином, найважливішими завданнями у реалізації інтересів України у відносинах з Угорщиною є подальше підтримання високої динаміки діалогу

на всіх рівнях; активне продовження консультацій з питань європейської інтеграції, забезпечення послідовної і дієвої підтримки Угорщиною євроінтеграційних прагнень України; активний розвиток міжрегіонального і транскордонного співробітництва; забезпечення послідовного збільшення товарообігу між Україною і Угорщиною; активізація співробітництва у сфері забезпечення прав національних меншин – української в Угорщині та угорської в Україні.

Бардашевська Ю. І.
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди»

ЖИТЛОВЕ ПИТАННЯ В МІСТАХ УКРАЇНИ В РОКИ ПЕРЕБУДОВИ (1985 – 1991 рр.)

Житло – одна з найважливіших соціальних потреб населення. Сьогодні житлове питання для населення України стоїть досить гостро і потребує швидкого вирішення. Щоб зрозуміти причини виникнення житлової проблеми та виокремити шляхи її розв'язання потрібно зазирнути в минуле, проаналізувати чинники, що її породжують. Саме з цих позицій дослідження зазначеної проблеми є досить актуальним. Житлове питання у Радянському Союзі, в тому числі і в Українській РСР, завжди стояло досить гостро. Основною причиною житлової проблеми було неправильне співвідношення промислового та соціального будівництва. З метою вирішення житлової проблеми у 1986 р. на XXVII з'їзді КПРС вищим керівництвом СРСР була прийнята програма «Житло-2000».

Реалізація поставленого завдання передбачалась за рахунок будівництва нових осель, капітального ремонту наявного житлового фонду та реконструкції старих комунальних квартир для заселення окремими родинами. Основним чинником, що гальмував вирішення житлової проблеми була недостатня матеріально-технічна забезпеченість. Зокрема, на засіданні підготовчої комісії по житловому-комунальному господарству і побутовому обслуговуванні населення Верховної Ради УРСР зазначалося, що планові показники відносно нарощування виробництва будівельних матеріалів не забезпечували передбачуваного росту будівництва, ремонту житла та інших будівель. З прийняттям програми «Житло-2000» відбувся стрибок у житловому будівництві, а саме: в 1986 – 1987 рр. середньорічні обсяги новобудов зросли на 15 %.

Потрібно зауважити, що в міських поселеннях, поряд із зростанням кількості новобудов, зростали і черги на отримання житла. А саме, в 1991 р. в міських поселеннях на обліку для поліпшення житлових умов перебувало на 27,25 % родин і одинаків більш ніж у 1985 р. Це було зумовлено, перш за все, збільшенням кількості населення загалом та зростанням міського населення, зокрема. У 1989 р., порівняно з 1979 р., кількість міського населення зросла на 11,85 %. Тобто, програма «Житло-2000» була позбавлена демографічних розрахунків.

Капітальний ремонт наявного житлового фонду досить часто здійснювався незадовільно. Зокрема, порушувалися нормативні терміни виконання поставлених завдань, якісні показники не відповідали зазначеним нормам, прийом в експлуатацію житлових будинків здійснювався із значною кількістю дефектів. Реконструкція старих комунальних квартир для заселення окремими родинами також мала незадовільний характер. За 1986 – 1988 рр. було ліквідовано лише 68,48 % комунального житла від запланованих обсягів. Особливо повільна ліквідація здійснювалася в Одеській та Кримській областях .

Отже, житлове питання в досліджуваний період вирішувалося досить повільно. Виконання програми «Житло-2000» не було на достатньому рівні забезпечено ані фінансовими, ані матеріально-технічними ресурсами. Проблематика впливу соціально-економічних реформ на рівень забезпеченості населення житлом та реалізації програми «Житло-2000» потребує більш комплексного дослідження.

Борис Т. П.
СНУ ім. Лесі Українки

КИЇВСЬКА КАРТИННА ГАЛЕРЕЯ: ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ 1924–1925 РР.

Відродження національної культури та формування нового мистецького простору в Україні відбувається за активної участі музейних інституцій художнього профілю. Всю свою діяльність вони спрямовують на вирішення важливих завдань збереження матеріальної і духовної культури народу та популяризації творів мистецтва серед широких кіл громадськості.

Культурно-мистецьким осередком м. Києва, у якому сконцентровані найкращі зібрання родини Терещенків, є Київський національний музей російського мистецтва, витоки якого сягають Київської картинної галереї.

У сучасному вітчизняному музеєзнавстві діяльність державних музеїв України, художніх зокрема, розглядається лише в поодиноких працях вчених. Разом з тим важливим є вивчення основних напрямків роботи таких закладів, у тому числі в історичній ретроспективі. Це стосується й Картинної галереї м. Києва. Введення до наукового обігу нових архівних документів дозволяє детальніше з’ясувати особливості початкового етапу її діяльності.

Питання організації фахового музейного закладу на Київщині, колекції якого відображали б основні етапи розвитку малярства та художньої промисловості, постало на початку 1920-х рр. Картинна галерея м. Києва формувалася з мистецьких цінностей Музейного фонду, який був створений ВУКОПМІСом. Виявилося, що серед зібраних у Музейному фонді предметів, переважали картини російського малярства кінця XVIII–XIX ст., досить чисельною була збірка російської порцеляни. У незначній кількості у фонді були представлені графічні роботи та скульптура. Наявність гравюр західноєвропейського мистецтва створювала можливість влаштування у Картинній галереї відділу гравюр, оскільки в жодному з київських музеїв

такого відділу не було. Художньо-промисловий відділ галереї комплектувався із творів російської художньої промисловості.

Картинна галерея м. Києва була відкрита 12 листопада 1922 р. Важливими завданнями початкового етапу її діяльності стали: інвентаризація фондів з метою завершення систематизації власної експозиції та для виокремлення картин, які не стосувалися профілю музейного закладу, задля їхнього передання до інших музеїв; формування інвентарного опису, видання каталогу і короткого путівника галереї.

Документація музею, зокрема «Цілева установка та завдання Київської картинної галереї» за 1925 р., свідчать про використання працівниками галереї історико-хронологічного методу експонування музейних предметів. Картини групувалися у певній хронологічній послідовності. Картинна галерея планувала поповнити власний фонд творами західноєвропейських митців, які були викладачами російських художників. Художньо-промисловий відділ планувалося розвивати шляхом залучення до його фондів предметів різних галузей виробництва, наочної демонстрації етапів його розвитку (поєднання історії виробництва з тогочасними умовами, як в техніці, так і в художній формі). Виконання цієї програми уможливлювалося лише за умови відповідного фінансування на придбання колекцій, збільшення кількості штатних працівників та ін.

У період 1924–1925 рр. художньо-промисловий відділ галереї продовжував роботу з удосконалення експозиції, розширення її за рахунок музейних предметів, які зберігалися у запасниках. Одночасно проводився опис і систематизація збірки, провітрювання та чищення тканин, а також їхнє маркування.

Отже, на початковому етапі функціонування у м. Києві Картинної галереї її працівники розгорнули роботу з вивчення і впорядкування музейних предметів у її фондах. Постійно діюча експозиція формувалася з використанням історико-хронологічного, тематичного принципів експонування музейних предметів. Здійснені заходи стали важливим підґрунтям для розгортання науково-дослідної, екскурсійно-виставкової, популяризаторської діяльності.

Братков М.О.
НТУ «ХПІ»

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО ЯК ДІЯЧ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Тарас Шевченко – видатний український поет, прозаїк, драматург, художник і громадський діяч. Він був людиною універсальних обдарувань та інтересів. Все його життя і творчість були присвячені українському народу. Поет мріяв про ті часи, коли його батьківщина буде незалежною суверенною державою, коли в Україні шануватимуться мова, культура та історія народу, а люди будуть щасливими.

Тарас Григорович також є одним з найвидатніших майстрів українського образотворчого мистецтва. Він працював у галузях станкового живопису, графіки, монументально-декоративного розпису та скульптури, досконало володів технікою акварелі, олії, малюнка олівцем і пером. Він є автором понад тисячі мистецьких творів.

Ім'я Тараса Шевченка відоме в усьому світі: у багатьох країнах йому встановлені пам'ятники, його твори перекладені майже на всі мови світу, його ім'ям в Україні названі навчальні заклади, театри, вулиці, міста. Нині він є символом незалежної України, а за більшовицьких часів його намагалися перетворити на символ радянської України. Тарас Шевченко вивів українську культуру на вищий щабель розвитку, сміливо підкреслюючи її національну самобутність. Творчість Т. Шевченка нерозривно пов’язана з народною творчістю. Він активно використовував український фольклор, сміливо черпав з усної творчості ідеї, образи, сюжети, ритміку. Т. Шевченко не просто застосовував елементи народної творчості, що було властиве його попередникам і сучасникам-романтикам, а «вплітав» їх у власні думи й слова. Поезія автора "Кобзаря" була надзвичайно близькою до народної пісні і водночас відмінною від неї. Творчість Т. Шевченка уже в 1860-х роках позитивно вплинула на частину молодої інтелігенції, врятувала її від денаціоналізації, збудила її до активних дій. Духовна спадщина поета має велику етноконсолідуючу силу, позитивно впливає на формування психології соборності української нації.

Велетенський внесок творчості Т. Шевченка і в тому, що вона відбивала національний менталітет українців, впливала на їх національну свідомість у XIX – XX ст. І сьогодні, на початку XXI ст., роль творчості поета в цьому напрямі зростає. Творчість Шевченка за широтою охоплення життя свого народу і загальнонаціональної значущості була художнім феноменом, який відповідав рівню поезії, скажімо, Пушкіна в російській, Міцкевича в польській або Петефі в угорській літературі. Світова велич Т. Шевченка визначається його місцем у світовому літературному процесі, внеском у загальнолюдську скарбницю культури. Тарас Григорович зробив велетенський внесок у пробудження і формування національної свідомості українського народу, в розвиток української та світової культури. Ідеї, думки, вся творчість Шевченкового генія є тим живим феноменом, який далі розвивається вже в свідомості українського суспільства.

Варич А.О., Дьяченко В.С., Савич А.В.
НМетАУ

УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КИРИЛО-МЕФОДІЇВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

У січні 1846 р. в Києві виникла таємна суспільно-політична організація – Кирило-Мефодіївське братство. Спочатку ця організація сформувалась навколо

групи молодих людей, які разом зі студентами-товаришами відвідували лекції проф. Миколи Костомарова зі слов'янської міфології. Вивчення народної творчості українців та інших слов'янських народів наштовхнуло Костомарова на ідею слов'янської єдності.

Організаторами Кирило-Мефодіївського братства стали представники інтелігенції: М.І. Костомаров, М.І. Гулак, В.М. Білозерський. Згодом до нього увійшли письменник Пантелеймон Куліш, студенти Київського університету О.В. Маркевич, О.О. Навроцький, Г.В. Андрузький, О.Д. Тулуб та інші. У квітні 1846 р. до товариства вступив Т.Г. Шевченко.

Ідеологія Кирило-Мефодіївського братства була синтезом ідей трьох рухів: українського автономістичного, польського демократичного, російського декабристського в Україні. Братчики виробили програмні документи, до яких входили: «Статут і правила товариства», написані Білозерським, а також «Книга буття українського народу», або «Закон Божий», автором якої був Костомаров. Програма Кирило-Мефодіївського братства жваво обговорювалася П. Куліш наголошував на національному, М. Костомаров – на загальнолюдському і християнському, а Т.Шевченко – на соціальному елементі.

Основними завданнями, які ставили перед собою члени Кирило-Мефодіївського братства, були: ліквідація кріпацтва і скасування станів, поширення освіти серед народних мас, об'єднання всіх слов'янських народів в одну рівноправну федерацію, в якій кожний народ мав би свою державність. Українському народові відводилась провідна роль в організації всіх слов'ян на визвольну боротьбу. Центром федерації мав стати Київ. У членів товариства були розбіжності щодо тактики, а саме: Костомаров і Куліш вважали шляхом практичного втілення в життя програми поступові реформи, а Шевченко і Гулак – збройне повстання та повалення самодержавства.

Членів Кирило-Мефодіївського братства було заарештовано навесні 1847 р. за доносом студента Олексія Петрова. Суворе покарання братчиків мало стати пересторогою для тих, хто б намагався піти далі їхнім шляхом. Т. Шевченка віддали в солдати на 10 років.

Проте ідеї братства глибоко ввійшли в світогляд тогочасної інтелігенції, створили ґрунт для наступних поколінь українських діячів. Це була перша спроба української інтелігенції перейти до політичної боротьби. Історичне значення Кирило-Мефодіївського братства, цього українського відповідника національних організацій, що виникли по всій Європі («Молода Італія», «Молода Німеччина», «Молода Польща» тощо), полягало в тому, що воно органічно поєднало національні та демократичні ідеї. Вироблена кирило-мефодіївцями ідея слов'янської єдності з центром у Києві протистояла концепції централізованої слов'янської імперії з центром у Петербурзі.

Василенко В.М
Київський університет ім. Б.Грінченка

ПОСТАТЬ ЛЕСЯ КУРБАСА В СВІТЛІ СТЕНОГРАМИ ЗАСІДАННЯ ХУДОЖНЬО-ПОЛІТИЧНОЇ РАДИ: ВЕРЕСЕНЬ 1929 РОКУ

Постать Леся Курбаса привертає увагу істориків насамперед свою суспільною та театральною діяльністю. В умовах утвердження тоталітаризму в культурному житті держави театри також переходять під повний ідеологічний

контроль. За таких умов починається переслідування та цькування української інтелігенції.

Восени 1929 року «чистять» та примушують «каятися» Миколу Хвильового, людину з найближчого оточення Л. Курбаса. Тоді ж у вересні на засіданні художньо-політичної ради, що була органом внутрішньої театральної цензури, «б'ють» Леся Курбаса.

Стенограма засідання художньо-політичної ради дозволяє розкрити, проаналізувати та дослідити нові факти з суспільно-політичного життя української інтелігенції в період утвердження тоталітаризму в СРСР. Стенограма засідання розкриває причини цькування та переслідування Леся Курбаса та його театру «Березіль». Найголовніша з яких небажання театрального режисера та драматурга підкорятися вказівкам працювати з натовпом, тобто навернення до «масовізму», тобто шлях від індивідуальності та інтелектуальної творчості до загальної, вульгарної, масової, якої вимагала офіційна комуністична ідеологія.

Театр Л. Курбаса звинувачували у тому що він не висвітлює генеральної лінії партії та показує суспільне-політичне життя в «бік підкреслено негативних явищ». Роботу Курбаса характеризували відразу як «правий ухил» і «ліву опозицію» до лінії партії, націоналістичний ухил тощо, що були ідеологічними штампами для означення всіх незадоволених посиленням тоталітаризму в культурному житті СРСР. Це мало на меті дискредитувати митця в очах громадськості та вказати на «помилковість» його поглядів. Продовжувалася критика п'єс «Мина Мазайло» та «Народний Малахій».

Особливо прикметною є теза про утворення літературно-театральних блоків та обвинувачення в культурно-мистецькій змові «ваплітян» з театром «Березіль». Що майже без змін була відображена в справі-формулярі Миколи Хвильового та зведеннях секретного відділу ДПУ УСРР 1927–1929 рр.

Проте Лесь Курбас на засіданні художньо-політичної ради, не здався і відкинув всі звинувачення в «помилках» як суб'єктивні та надумані. Більше того він заявив, що «лінія яку проводив «Березіль» до сьогоднішнього дня є єдина правильна лінія і він від неї не відступиться».

Головною вимогою метою засідання була спроба примусити Леся Курбаса пристосуватися до нових політичних та ідеологічних умов. Театри мали стати ідеологічними рупорами влади, фактично перетворитися на знаряддя політичної пропаганди. Таким чином матеріали засідання художньо-політичної ради відображають посилення тоталітаризму в СРСР на зламі 20-30 років XX ст., що призвело до уніфікації та посилення централізації театрального життя.

Величко А. О.
ХНУРЕ

ДОНОСИ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНІ XVIII СТ.

Традиція повідомлення про скоєння злочину в органи державного управління сягає, очевидно, початків існування самої держави. Певну аналогію інституту доносу можна віднайти в добу Київської Русі. Проте, історію політичного доносительства, під яким розуміється збирання

інформації про скоєне чи заплановане правопорушення, було започатковано при гетьмануванні Івана Мазепи.

Донос стає надійним інструментом держави у справі контролю за суспільством. Головною причиною функціонування інституту доносительства була недостатня міць державного апарату на величезних просторах Московського царства. Водночас держава виявилася достатньо сильною й централізованою для забезпечення ефективної діяльності інституту доносительства. Його утвердження також уможливлювало явище колективної відповідальності – поруки, що існувало в політичній і соціальній системі Московії та Російської імперії.

Що спонукало авторів доносів? Так, у XVIII ст. перше місце посідали страх, спровокований терором проти істинних і уявних «изменников», а також матеріальна вигода, сподівання на отримання частки «изменичьих маетностей», бажання кар'єрного росту як винагороди за пильність. Попри те, що держава всіляко матеріально стимулювала продукування доносів, убачаючи в них ефективний інструмент контролю над суспільством, матеріальна вигода не була вирішальною для їх ініціаторів.

Доноси, інститут «слова й справи», набули розвитку після Смути в Московії як засіб самозахисту для нової правлячої династії, отримавши остаточне закріплення та вдосконалення в період правління Петра І. Для суспільства Гетьманщини, яке до другої половини – кінця XVII ст. практично не знало такого явища, доноси та система політичного розшуку зробили присутність царської-імператорської влади значно більш відчутною. Доносительство стало звичним явищем суспільно-політичного життя. Цей феномен справив помітний вплив на формування політичної ментальності українства впродовж наступних часів.

Жертвами доносів стали Дем'ян Многогрішний, Іван Самойлович, Іван Мазепа, звинувачені у політичному злочині. Доноси були як у письмовому вигляді, так і в усному. Траплялися випадки, коли донос був безособовим, тобто донощик лише чув про злочин, непристойні слова, але не знав, хто їх вимовив.

Таким чином, донос можна розглядати як морально-етичну категорію, здатну пролити світло на процеси формування ідентичності в тогочасному суспільстві Гетьманщини XVIII ст., а також трактувати сам інститут доносу, як інструмент контролю держави над суспільством, до якого управлінські структури автономії змушені були пристосовуватися в XVIII ст.

Вербицька А.В., Савич А.В.
НМетАУ

ОСОБЛИВОСТІ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Трипільська культура (за назвою розкопаного поселення поблизу с. Трипілля на Київщині) проіснувала два тисячоліття (IV–III тис. до н. е.) і була поширена від Верхньої Наддніпрянщини і Південної Волині до Середньої

Наддніпрянщини і Надчорномор'я. Трипільські селища розташовувалися на високих рівних місцях поблизу рік, мали чітке планування. Житла були наземні, мазались глиною. Всередині були піч, лежанка і вівтар-жертовник. Основним заняттям трипільців було землеробство (вирощували пшеницю, ячмінь, просо, бобові). Трипільські племена розводили худобу, свиней, овець, кіз, коней. Ремеслами трипільців були кушнірство, прядіння і ткацтво. Високого художнього та технічного рівня у трипільців досягло керамічне виробництво. Лад трипільського суспільства був близький до військової демократії (виникли військові загони). Трипільське суспільство було конфедерацією племінних союзів, і в основі суспільного устрою лежали матріархальні, а згодом патріархальні відносини.

Таким чином, трипільська культура – багатогранна і самобутня. Її характерними ознаками в економічній сфері були зернове землеробство, тваринництво; у сфері суспільних відносин – перехід від матріархату до патріархату, зародження міжплемінних об'єднань та елементів приватної власності; у сфері побуту – побудова великих глиняних будівель, утворення протоміст з населенням майже 15–20 тис. мешканців; у духовній сфері – домінування символів родючості, матеріалізації їх у символи добробуту (жіночі статуетки, зображення сонця, місяця, води та ін.)

З приводу занепаду Трипільської культури є кілька гіпотез: 1) порушення екологічного балансу, що було пов'язано з екстенсивним веденням господарства, 2) похолодання клімату, 3) внутрішні протиріччя, 4) наслідок експансії агресивних племен. Сучасні археологічні дослідження підтверджують, що окремі елементи трипільської культури (система господарства, топографія поселень, декоративний розпис будинків, мотиви орнаменту і кераміки та інше) стали невід'ємною частиною сучасної української культури.

Вовк Н. С.
НУ «Львівська політехніка»

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ ПІД ЧАС УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ

Початок формування та становлення боєздатної УГА тісно пов'язаний не лише з організацією її бойових частин, але й добре налагодженою системою зв'язку. Як зазначає дослідник М. Литвин, війська зв'язку зародилися, власне, під час Першолистопадового зриву і битви за Львів. Так, першим референтом НКГА і командиром відділу зв'язку у Львові був поручик Я. Кузьмович. Вже на першому етапі українсько-польської війни силами невтомних ентузіастів – старшин служби зв'язку було зібрано велику кількість технічного майна і споруджено військові телефонні і телеграфні станції, комутатори. Згідно з ухвалою уряду Військовий секретаріат перебрав у грудні 1918 р. всю систему зв'язку країни.

Робота з втілення проекту в життя розпочалася одразу після його прийняття. Було видано ряд потрібних доручень, що отримали схвалення серед кіл українського урядництва. Першим кроком в провадженні проекту стало відновлення секції консервації телеграфів і поповнення складу служби військовими і новобранцями, які під керівництвом досвідчених українських майстрів і підстаршин зв'язку розпочали ремонт лінії. У результаті реорганізації було сформовано чітку систему і структуру служби зв'язку. Її очолили здібні старшини, референти зв'язку сотник Ярослав Кузьмович (НКГА), поручники Семен Цап (Перший корпус), Михайло Влох (Другий корпус), Ігнатенко (Третій корпус). Насамперед вони дбали про боєздатність служби зв'язку фронтових частин і підрозділів. Кожна з них була укомплектована відділами зв'язку і забезпечувала телефонний зв'язок від корпусу до сотні, батареї. НКГА мала телефонну сотню (близько 50 вояків), штаб корпусу – відділ до 30 зв'язківців, бригади – 6-9, курені 3-4, сотні 1-2 зв'язківців. Вони були оснащені польовими комутаторами і телефонними апаратами: австрійськими, німецькими, російськими, американськими, навіть японськими. Було встановлено постійний зв'язок Уряду ЗУНР з усіма Окружними Командами і Повітовими Комісаріатами, з Директорією в Києві. Водночас через Будапешт і Відень було встановлено зв'язок із європейськими державами.

До частин Окружних Команд прикріплювали молодих старшин зв'язку, як телефонних референтів для встановлення справного зв'язку в своїх округах і збирання залишку телеграфного матеріалу після війни. Для того, щоб запобігти недостачі телефонних апаратів у війську, були реквізовані всі приватні телефони.

Як зазначає очевидець першо-листопадових подій у Львові сотник УГА інженер Роман Білинський, «... в лютім 1919 р. телефон і телеграф навіть у запіллі працював не гірше, як було за Австрії, хоч і обтяження його в троє більше…».

Таким чином, служба зв'язку УГА відігравала важливу роль в побудові й обороні української державності. Тому вивчення зародження і формування УГА займає належне місце в українській історії та ще раз доводить незаперечну істину: без сильної, боєздатної та добре вишколеної армії Україна не могла і не зможе в майбутньому існувати як самостійна, незалежна держава.

Гавриленко С.С., Савич А.В.
НМетАУ

ПРИЧИНИ ТА ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Більш-менш достовірні відомості про українських козаків з'являються з кінця XV ст. (перші історичні згадки датуються 1489 р., хроніка Мартина Бельського, та 1492 р., лист Великого князя Литовського Олександра до кримського хана Менглі-Гірея). Проте слід мати на увазі, що ці дати появи

козацтва є умовними, вони лише відображають довготривалий історичний процес, започаткований раніше, в ході якого українське козацтво пройшло певну суспільну еволюцію, із побутового явища перетворилось в окремий стан зі своїми привілеями.

Причини появи українського козацтва, зумовлені такими взаємопов'язаними факторами: По-перше – це природне прагнення людей до особистої, господарської, духовної і політичної свободи, яку вони у Польсько-Литовській державі поступово втрачали. Щоб отримати цю свободу, найсміливіші, найпідприємливіші селяни і міщани Поділля, Волині, Київщини, а також Західного Поділля і Галичини втікали з давно обжитих земель спочатку у степи Південної Брацлавщини та Київщини, а згодом у безкраї простори Дикого Поля та за дніпровські пороги.

По-друге – на цих необжитих землях втікачі знаходили особисту волю, але разом з тим життя тут проходило на межі смертельного ризику, під постійною загрозою ворожого татаро-турецького нападу і знищення, тому вони постійно мали бути готовими до відсічі і боротьби з ворогом. Козацький стан втілював споконвічне прагнення людини до волі, свободи, романтики, слави, мужності, це була втеча і захист від примусу, підданства, приниження і т. д.

Отже, причини, які зумовили виникнення українського козацтва, мали комплексний характер. До них належали як економічні, політичні, військово-стратегічні, так і соціальні чинники тощо. Ігнорування чи, навпаки, гіпертрофоване зображення будь-якого з них призводять до деформованого відтворення обставин появи і розвитку козацтва. Тут недоцільно віддавати пріоритет господарським заняттям населення перед необхідністю захисту південного порубіжжя від вторгнень татар або акцентувати увагу лише на втечах від панів, як формі соціальної боротьби на шкоду іншим факторам. Лише з урахуванням усіх обставин, до того ж не механічно, а в широкому діалектичному взаємозв'язку, можна наблизитись до відтворення цілісної картини виникнення та початкових етапів розвитку українського козацтва.

Гордієнко С.
НТУ «ХПІ»

РАДЯНСЬКИЙ ПІДПІЛЬНИЙ РУХ НА ХАРКІВЩИНІ В РОКИ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Історія Другої світової війни та окупаційного режиму досить часто потрапляє в коло зору дослідників. У радянській історіографії існував культ партизанів та підпільників. Сьогодні, на нашу думку, постає необхідність неупередженого погляду на радянський Опір.

З перших днів окупації Харківщини для підпільників та партизан склалася надзвичайно складна ситуація. Маховик репресій окупантів одразу був

спрямований проти учасників радянського Опору. Як превентивні заходи проти них нова влада використала цілу систему акцій – реєстрацію жителів, членів партії, доноси, агентурні дані тощо – з метою знищення навіть потенційних ворогів окупантів.

Значних втрат зазнала на початковому етапі окупації і Харківська міська підпільна організація. Низку її членів було заарештовано, значна частина не змогла розгорнути роботу. У перші тижні підпільний обком партії не тільки не вів активних дій, але й фактично не існував як єдине ціле. Збереглися тільки окремі осередки підпільного опору, мужні люди, які були готові в жорстких умовах окупації боротися проти смертельного ворога. Великою бідою для підпільників Харкова, як і для всього населення міста, був голод, який змушував їх щоденно боротися за життя, згортати антифашистську роботу та займання вишукуванням продовольства.

Під керівництвом Харківського підпільного обкому партії повинен був розгорнути роботу серед молоді області підпільний обком комсомолу. Він був створений на початку жовтня 1941 р. За період роботи підпільного обкому комсомолу було проведено всього 4 засідання. Друковані і рукописні листівки із закликами до боротьби проти окупантів, організації саботажу, зриву планів відбудови підприємств міста, мобілізацій до Німеччини поширювали серед населення підпільні групи в Нагірному і Заводському районах. В організації осередків радянського Опору поряд із партійними та комсомольськими органами брали участь і органи НКВС. Вони активно формували партизанські загони, диверсійні групи, створювали розвідницьку систему в тилу ворога, впроваджували радянську агентуру в органи окупаційної влади.

Харківський рух Опору охоплював усі форми та засоби боротьби проти окупантів: від саботажу, відкритого протесту до збройної боротьби. У листопаді 1941 р. на станції Нова Баварія стався вибух, у результаті якого було вбито та поранено декілька німецьких солдат. На заводі «Серп і Молот» підпільники підірвали підготовлений до пуску цех. Крупні диверсійні акти були проведенні групою мінерів під керівництвом І. Г. Старинова, в грудні 1941 р. стихійно утворилася антифашистська група на чолі з В.Т. Тищенком. Підпільники проводили велику агітаційну роботу, друкували та поширювали листівки, рятували радянських військовополонених. У квітні 1942 р. група була викрита, а її керівники розстріляні.

Грезенталь А.М.
НТУ «ХПІ»

СТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТОВАРИСТВ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Одним з недостатньо висвітлених аспектів історії вітчизняних громадських організацій є їхня діяльність напередодні Першої світової війни. Зокрема, це й товариста Українських січових стрільців.

У 1912 р. айстро-угорський уряд дав дозвіл на створення легальних військових польських товариств. З цієї нагоди скористались українці і вже навесні 1913 р. у Львові утворився Український січовий союз, а згодом було затверджено Статут Українських січових стрільців (УСС) на чолі з

В.Старосольським та Д.Катамаєм. Організація поділялась на два напрямки: УСС-І – студенти і УСС-ІІ – робітнича та селянська молодь. Всього існувало 96 організацій. З самого початку в товаристві не було ідейної одностайності, а проявилися дві точки зору щодо розвитку стрільців: самостійницько-державницька та австрійсько-лоялістична. Але в кінцевому підсумку перемогла австрофільська ідея: українські національні інтереси мали йти у фарватері австрійських. Діяльність УСС розгорнулась на теренах Галичини і Буковини та проявилась у військово – організаційній і технічній підготовці їх членів. З 1913 р. «Січові Стрільці І» почали видавати перший український військовий ідеологічний журнал «Відгуки», що популяризував гасло збройної боротьби за українську державність.

Навесні 1914 р. спільними зусиллями О.Семенюка та О.Демчука було створено «Правильник піхотинців», у якому переклали необхідні військові команди українською мовою. Він містив 17 розділів, у яких регламентувалися правила внутрішньої служби, підготовки до бою, а також методика ведення бою всіма підрозділами піхоти. Згідно із задумами керівництва січового стрілецтва, дисциплінуючим фактором мали бути стрілецькі відзнаки та однострої. Основну відзнаку - січову стрічку синьо-жовтого кольору замінили на зручніші синьо-жовті кокарди. Розробили також спеціальний однострій, узявши за основу австрійську військову форму, оздобивши її в українських традиціях. За пропозицією К.Трильовського всі «Січі» і товариства «Січові стрільці» взяли участь у святкуванні 100-річчя з дня народження Т.Шевченка. 28 червня 1914 р. у Львові понад 10 тис. січовиків та півтисячі стрільців у однострiях пройшли маршем. Це був перший виступ УСС перед власним громадянством і зовнішнім світом.

Таким чином, головним завданням стрілецьких товариств протягом 1913-1914 р., стала підготовка їх членів до війни проти Росії. 6 серпня 1914 р. у львівській газеті «Діло» з’явилося звернення Головної Української Ради «До всього українського народу», в якому проголошувалась необхідність утворювати полки українських добровольців під назвою Українські Січові стрільці (УСС). Такий крок українського політичного проводу був зрозумілий, адже пролита кров і людські жертви мали, на думку українських політиків, зняти недовіру офіційної влади до українців, а в кінцевому результаті – максимально наблизити урядову політику до національних українських вимог.

Дяченко В. М.
СНУ ім. Лесі Українки

ОЛЕКСАНДР ЦИНКАЛОВСЬКИЙ : ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ (ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)

Олександр Цинкаловський – історик, краєзнавець, археолог, літератор. Життя цієї багатогранної особистості тісно пов’язане з Волинню. Незважаючи на те, що О. Цинкаловський після Другої світової війни був відірваний від основного ареалу своїх досліджень на Волині він зайняв чільне місце серед

дослідників Волині, а його «Стара Волинь і Волинське Полісся» стала класичною книгою, без якої важко собі уявити сучасні студії з волинезнавства.

Про волинського дослідника, вченого, історика О. Цинкаловського Україна почала дізнаватися з 1990-х рр. Одною з перших слід вважати публікацію С. Кота «Олександр Цинкаловський: життя, присвячене Волині». Щоправда, широкому загалу науковців за кордоном він був відомим ще з 50 – 70 рр. XX ст.

Повернення його імені на Батьківщину почалося з міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції «Минуле і сучасне Волині і Полісся. Олександр Цинкаловський і край» у 1998 р., яка була присвячена життєвому та науковому шляху вченого. Через десять років була проведена ще одна конференція, присвячена пам'яті вченого.

Увіковічнення пам'яті науковців – це, насамперед, видання їхнього доробку, праць, опублікованих ними або про них самих з ґрунтовним аналізом їхніх досліджень. У 2007 р. одну з перших цеглинок в аналізі історичної спадщини відомого земляка заклав авторський колектив на чолі з Г. Охріменком, опублікувавши монографію «Олександр Цинкаловський та праісторія Волині», в якій різносторонньо розкрито діяльність вченого. Ця праця базована на аналізі не лише археологічних відкриттів, але й розгляді його доробку в галузях нумізматики, етнографії, боністики, інших напрямів допоміжної історії.

Художньо-бібліографічна повість О. Бобака – «Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства» розповідає про родовід вченого та встановлення його як науковця. Ця праця є спробою відтворити максимально повно біографію вченого, зрозуміти хто і що впливало на його формування як вченого та людини. Серед інших слід згадати і матеріал О. Дзюбан.

У сучасній вітчизняній історичній науці ми спостерігаємо дві тенденції. З одного боку – це звернення до регіональних досліджень, а з іншого – розвиток біографістики. У цьому контексті видається цікавим та важливим звернутися до постаті знаного волинезнавця – О. Цинкаловського, щоб на новому етапі розвитку науки продовжити традиції, закладені палким патріотом України, невтомним дослідником Волині – Олександром Цинкаловським.

Єремєєва І.В.
НТУ «ХПІ»

УМОВИ ПРАЦІ АКТОРІВ ХАРКІВСЬКОГО ТЕАТРУ ДЮКОВИХ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)

Історія повсякденності – новий напрямок історичної науки, який змінює ракурс дослідження з глобальних політичних подій на «мовчазних свідків історії» – звичайних людей. В її рамках актуалізуються умови життя та праці широких верств населення та окремих соціальних груп.

Починаючи з другої половини XIX ст. актори в мемуарах згадували Харків не інакше як крупний театральний центр, артистичну «Мекку», «кузню талантів», місто із вибагливою публікою, чиї смаки формувало освічене університетське студентство. Мемуаристи підкреслювали, що в акторському середовищі законтрактованих до харківських театрів колег з легкою заздрістю називали «везунчиками». Найбільш престижним серед театральних закладів міста вважався театр сім'ї Дюкових.

Однією з суттєвих переваг антрепризи Дюкових перед іншими трупами була стаціонарність, обумовлена наявністю власної театральної будівлі. Побудована із каменю на початку 40-х рр. XIX ст., вона довгий час визнавалась кращою у провінції. Династія Дюкових невтомно плекала її, постійно оновлюючи відповідно до останніх технічних новинок. Протокол огляду будівлі комісією Харківської міської управи свідчить, що у 1881 р. театр обігрівали 3-ма голландськими утермарковськими печами (Держархів Харківської області ф. 45, оп.3, сп. 1050, арк. 7). Вже в 1894 р. їх замінили пароводяним опаленням. Приблизно в цей же час Дюкови придбали локомобіль і в театрі з'явилось електричне освітлення. Втім, пліч-о-пліч із покращенням матеріально-технічної бази театру йшло недбальство і порушення елементарних правил техніки безпеки: довгий час тут використовували небезпечне гасове освітлення, димові труби печей розташовували поряд з легкозаймистими перегородками, а круті дерев'яні сходи не оснащували поруччям.

Антреприза Дюкових славилася не лише власною будівлею театру, а й колективом. До формування трупи підходили особливо ретельно. У різні часи тут сяяли зірки уславлених акторів – І. Шувалова, С. Строєвої-Сокольської, М. Синельнікова, Т. Чужбінова, М. Петіпа. Приймали у театр і молодих талановитих артистів. Перші кроки в трупі Дюкових робили відомі на теренах усієї Російської імперії майстри сцени – Ф. Горєв, М. Синельніков, М. Іванов-Козельський, М. Савіна. Театр був своєрідною школою. Під час роботи над виставами метри сцени з готовністю допомагали молодим колегам. Кількісний склад трупи зберігався майже незмінним з останньої третини XIX до початку XX ст. Її штат формувався приблизно з 30 осіб з невеликими відхиленнями в різні сезони. М. Савіна згадувала, що їй, юній актрисі, трупа видалась величезною.

Незважаючи на неоднорідний склад трупи Дюкових та її багаточисельність, під час вистав і репетицій тут панувала дружня атмосфера, але разом з тим й сувора дисципліна, за якою дирекція пильнувала особисто. Виключення становило життя акторів за лаштунками, сповнене, як і в кожному іншому театрі, інтригами та плітками. Значно полегшували роботу акторів працівники, що відповідали за художньо-гримувальне оформлення вистав – гример, бутафор, костюмер. Актор В. Кригер відмічав їх високу професійну майстерність.

Таким чином, у театрі династії Дюкових, завдяки наявності кам'яної будівлі та постійним вдосконаленням матеріально-технічної бази були створені рідкісні на той час стаціонарні умови творчості акторів. Крім того, сприятливий психологічний мікроклімат в колективі, створення своєрідної театральної школи в театрі вигідно вирізняли антрепризу Дюкових не лише з-поміж інших театрів міста, а й серед подібних театральних осередків всієї Наддніпрянської України.

Зінов'єва А.С.
НУЦЗУ

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Жінки в СРСР не були військовозобов'язаними, хоча військове законодавство СРСР передбачало у разі потреби обов'язкове залучення жінок в ряди Червоної армії для несення служби в допоміжних військах. Якщо говорити про чисельність жінок, що брали участь у військових діях, то слід зазначити, що в роки війни було підготовлено 300 тисяч медичних сестер, понад 900 тисяч сандружинниць, у військах протиповітряної оборони служили 300 тисяч жінок. За роки війни було підготовлено 222 тисячі жінок "бійців-спеціалістів": мінометниць, станкових і ручних кулеметниць, автоматниць, снайперів, зв'язківців, фахівців дорожньо-експлуатаційних служб. Якщо скласти ці цифри, то вийде 722 тисячі. Десятки тисяч жінок служили військовими лікарями, розвідницями, водіями, штабістами, кухарями та ін. Тобто чисельність жінок, які носили воєнну форму – не менша 2-3 мільйони.

До того були сотні тисяч жінок в ополченні, в партизанських загонах, в підпіллі. Масово використовувалася жіноча праця на військових підприємствах, що прирівнювалося до військового обов'язку. 12 мільйонів, переважно жінки, будували протитанкові рови, окопи, бліндажі. Вже з липня 1941 року починається формування жіночих авіаційних полків. Для того, щоб одержати направлення на фронт, необхідно було за короткий термін вивчити тактику бою, штурманську справу, озброєння літаків. Багато жінок і дівчат служило в частинах протиповітряної оборони.

Так, наприклад, у Київському корпусному районі ППО понад 870 жінок і дівчат служило молодшими командирами. Багато жінок отримали звання Героїв Радянського Союзу. Так, за форсування Дніпра на південь від с. Пекарі Канівського району Черкаської області серед перших звання Героя одержала санінструктор 667-го стрілецького полку 218-ої стрілецької дивізії старший сержант медичної служби Зінаїда Олександрівна Самсонова. На Букринському плацдармі за 26–27 вересня 1943 року вона під ворожим вогнем винесла 30 поранених бійців і сама евакуювала їх на лівий берег. Найбільше серед жінок-Героїв Радянського Союзу було льотчиць – 83.

Однією із трагічних та героїчних сторінок українського національного підпілля була боротьба західноукраїнських жінок у лавах ОУН та УПА, що

виступали проти німецько-гітлерівського та сталінського тоталітарних режимів. На кожному структурному рівні ОУН та УПА поруч із чоловіками працювали жінки, формувалися жіночі підрозділи. До їх компетенції входили розбудова медичної опіки та санітарної допомоги, господарські функції та пропаганда.

Найширше поле діяльності жіноцтва, де воно себе виявило – це референтура Українського Червоного Хреста, що мав три відділи: медичний, опіка над пораненими і хворими бійцями УПА, фармацевтичний. Багато жінок, які боролися за національне визволення України, зазнали репресій, стали політв'язнями.

Івченко Б. А.
Харківський історичний музей

ГРИГОРІЙ СОСІДКО – СТУДЕНТ ХАРКІВСЬКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ТА СЛАВЕТНИЙ ВОЇН

Життя Григорія Сосідка до сьогоднішнього часу маловідоме в його рідній альма-матер НТУ «ХПІ», хоча його доля видалась напрочуд цікавою і гідною того, щоб про цю людину знали.

Григорій Сосідко народився 1-го січня 1893 р. у Великій Данилівці – одному з найстаріших сіл Слобожанщини, зараз Велика Данилівка знаходиться у межах Харкова. Григорій закінчив народну школу у Данилівці, а потім реальну гімназію у Харкові. Перед Першою світовою війною він навчався у Харківському технологічному інституті. В історіографії розповсюджена інформація про те, що Григорій Сосідко вчився на електро-технічному факультеті, але насправді в Харківському технологічному інституті зовсім не було поділу на факультети, а існували два відділення: хімічне та механічне. До механічного відділення входила електро-технічна лабораторія, якою завідував професор П. П. Копняєв, скоріш за все саме там спеціалізувався Григорій Сосідко. Особливі успіхи Григорій Сосідко виявляв у кресленні, завдяки цьому, будучи ще студентом на конкурсній основі він здобуває посаду кресляра при Раді гірників-промисловців Півдня Росії. Григорій брав участь у діяльності підпільного українського гуртка в Харківському технологічному інституті, за участь у якому і був відрахований на останньому курсі і направлений рядовим на фронт у 1914 р.

На фронті Григорій виявив неабияку хоробрість, був нагороджений Георгіївським хрестом (найбільшою нагородою для солдат Російської імператорської армії) та направлений для отримання офіцерського звання у Віленське військове училище. Після його закінчення у 1915 р. в ранзі підпоручника (приблизно дорівнює сучасному лейтенанту) Григорій Сосідко повернувся до свого полку і став інструктором нової техніки зв'язку і підслухових апаратів. На фронті Григорій був 4 рази поранений, нагороджений кількома орденами і золотою Георгіївською зброєю. Останнє звання в Російській імператорській армії – капітан (за іншими даними штабс-капітан).

У 1918 р. у Полтаві Григорій Сосідко вступив до 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії армії Української Народної Республіки. З 1920 по 1921 рр. Григорій командував Богунським куренем 1-ї Запорізької дивізії армії УНР. Під час війни з більшовиками втратив дружину, яку замордували більшовики в Проскурові, а його син залишився на вихованні у місцевих селян. У списку старшин, зарахованих на дійсну українську військову службу та підвищених до наступних рангів протягом липня 1920 – липня 1923 рр. Гриць Сосідко згадується у ранзі підполковника. З 1922 р. Григорій почав жити у місті Сокаль на Галичині, де грав у місцевому аматорському театрі. В той час Сокаль знаходився у складі Польщі, а зараз це райцентр Львівської області. Там на Сокальщині він одружився вдруге і у нього народився другий син Роман. Нестор Ріпецький – товариш Григорія в Сокалі згадував про нього: «Він був одним із тих нечисленних, яким Бог дав всі п'ять талантів... Театральне життя Сокальщини без Г. Сосідка було б майже нічим. Він — знаменитий режисер і знаменний головний актор». В 1941 р. в Сокалі були видані спогади Григорія Сосідка «Три шляхи». З 1945 р. Григорій жив в Англії, а з 1950 р. Григорій Сосідко мешкав у Канаді. В 1961 р. підполковник Григорій Сосідко нагороджений Воєнним хрестом. Помер 27 листопада 1968 р.

Отже ми спробували реконструювати біографію славетного воїна, подальше вивчення життя Григорія Сосідка можливе із залученням нових масивів архівних матеріалів.

Кириченко Х. О.
НТУ «ХПІ»

ДО ПИТАННЯ ЛІКВІДАЦІЇ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

Знищення Запоріжжя було для України страшною катастрофою, яка перегорнула ще одну сторінку в її соціальній та економічній історії. Запоріжжя було останньою твердинею українських традицій, української державності. Хоча Запорозька Січ і перестала існувати, вона залишила незгладимий слід у пам'яті народу. Запорозькі козаки уславили себе героїчною боротьбою проти чужоземних загарбників і обороною південних кордонів України. Запорожці завжди були з українським народом. Козацтво, створивши Запорозьку республіку, виявило незвичайну сміливість і оригінальну творчу здібність в організації військової справи, відстоюванні нових форм соціального, політичного і економічного буття, у створенні своєрідної культури. Сам запорозький козак для українського народу став виразником національного духу. Непримиренність козацтва до поневолювачів, його героїзм будили й підтримували в народі надію на визволення, запалювали наступні покоління на боротьбу за кращу долю. Все це визначило те почесне місце, яке справедливо посіло запорізьке козацтво в історії українського народу. І сьогодні, в часи нового національного відродження, історія запорозького козацтва надихає сучасних борців продовжувати змагання за вільну суверенну Україну.

Протягом віків Запорізька Січ відігравала важливу роль у боротьбі проти агресії з боку Криму та Туреччини. Однак, після підписання Кучук-Кайнарджійського мирного договору в 1774 році і виходу Росії до Чорного моря була усунена загроза з боку Кримського ханства. Запорізька Січ втратила своє попереднє значення прикордонного форпосту щодо Криму. Це дозволяло урядові поставити питання про негайну ліквідацію запорізького козацтва і зруйнування Січі.

Отже, ліквідація Запорозької Січі стала однією з найважливіших подій української історії другої половини XVIII ст. Подальше дослідження окресленої теми полягає у вивченні історії Запорозької Січі з залученням достовірної джерелознавчої бази, яка міститься в опублікованих архівних зібраннях.

Колісник П.М.
НТУ «ХПІ»

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ. – ВАЖЛИВА СТОРІНКА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Культурні здобутки українського народу є складовою культури людства. В культурі будь-якого народу значне місце посідає історія церкви цього народу. Тривалий час поза увагою дослідників залишалася діяльність греко-католицької церкви в Північній Америці кінця XIX – початку XX ст. Ця сторінка культурного життя нашого народу не вивчалася в Україні, бо в 1946 р. УГКЦ була ліквідована більшовицькою владою. Переслідувалася всяка згадка про цю церкву.

Виникнення УГКЦ було результатом активізації європейських геополітичних процесів і в першу чергу – польських державно-католицьких кіл. З часом УГКЦ перетворилася на дуже впливову силу в обстоюванні ідентичності українства і його культурного піднесення.

Початком організації переселенців на теренах США вважається 1886 р., коли до Північної Америки приїхав перший греко-католицький священик Іван Волянський. За короткий період йому вдалося зібрати парафії розпорошених русинських емігрантів греко-католиків. Він виступив засновником поселенських братств, які згодом були об’єднані в «Союз русинських братств Америки». Закладалися русинські крамниці, створювалися культурницькі осередки. Зусиллями І. Волянського засновано періодичне видання «Америка». Активізація культурницького руху русинів виявилася в створенні театральних труп, церковних хорів, оркестрів, відкритті читалень.

У 90-х рр. XIX ст. прогресивна культурницька діяльність греко-католицьких священників зіштовхнулася з деструктивною поведінкою групи новоприбулих служителів церкви. Вони привезли за океан із Австро-Угорщини цілий букет релігійних, ідейно-теоретичних та політичних суперечностей, якими було переповнене суспільне життя українства напередодні революційних зрушень XX ст.

В релігійному житті українців виник рух за створення «незалежних» і «протестантських» церковних громад, що негативно вплинуло і на культурницький бік життя емігрантського суспільства. Перед українською спільнотою постали складні завдання піднесення на новий рівень патріотичної роботи в громадських об'єднаннях. Усуненню негативних явищ у суспільному русі емігрантів сприяла пасторська діяльність митрополита Андрея Шептицького. Його мудре слово не тільки зупинило руйнівні процеси в церковному житті, а й сприяло наповненню патріотичним змістом культурницької діяльності громадських організацій переселенців. Доленосні події в Україні вони почали сприймати як те, що стосується безпосередньо кожного з них. 31 квітня 1917 р. був проведений «Український день». Зібрані на цьому заході кошти були переказані до Києва на потребу Центральної Ради. Ця акція засвідчила вияв соборності української спільноти, що волею долі мала шукати кращого життя за межами своєї батьківщини.

Отже, на прикладі діяльності греко-католицької спільноти північноамериканських українців ми бачимо, як культура виховує патріотизм людини. Тому треба знати всі сторони буття свого народу.

Колянчиков В. С.
НТУ «ХПІ»

ВІЙСЬКОВІ ЗВИЧАЇ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ

Запорозьке козацьке військо сформувалося в середині XVI ст. в середній течії Дніпра, на незайманій території Запорожжя, розташованій на кордонах Речі Посполитої, Кримського ханства і Московського царства. Козаки були досить вмілими, розумними та відважними вояками, коли козацьке військо виступало в похід суходолом, то воно поділялось не на курені, а на полки, і кожен із них складався з трьох-чотирьох куренів або охочих козаків від усього коша. На ворогів запорожці кидалися відразу, в бойовищі були дуже рухливі і, щоб менше втрачати товариства, не били всією силою на ворожий табір, а завжди обходили його з боків і навіть із тилу. Зустрівши значно переважаючого чисельністю ворога, козаки ставали до оборони. Щоб стримати чужу кінноту, вони обгороджували табір возами, відстрілювались з мушкетів, тримаючись на місці по кілька тижнів. Якщо вороги дуже насідали, то запорожці розташовували вози в кілька рядів, і доки передня лава стріляла, задні лави набивали рушниці та передавали зброю переднім. У таких таборах козаки відбивали вдесятеро більшу татарську силу, а коли ті, втративши чимало людей, знімали облогу й відступали геть, запорожці відразу ж сідали на коней і наздоганяли татар. Великі бої запорожці не розпочинали враз. Щоб краще вивчити ворожий стан та виманити ворога на свої засідки, козаки висилали охочих товаришів на герць, і ті, наблизившись до супротивника, викликали його богатирів битися один на один. Роздратовані герцями вороги здебільшого люто кидалися на козацький табір, а тут їх зустрічали такою «залізною квасолею», що все поле навкруги вкривав ворог трупом.

Під час морських походів запорозькі козаки завдавали превентивних ударів супротивникові, чим значною мірою послаблювали агресивні дії Османської імперії. Наслідком морських походів козаків було і визволення великої кількості невільників із турецько-татарської неволі. Козаки дуже ретельно готувалися до морських походів. Окрім зброї та військових припасів, запорожці запасалися також одягом та харчами. Можна зробити висновок, що українські козаки були одними з найкращих вояків тогочасної Європи.

Крамской В.В.
«НТУ ХПИ»

ХАРЬКОВ В ГОДЫ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Первая мировая война стала настоящим испытанием для населения стран-участниц конфликта. Сегодня проблематика Первой мировой войны накануне столетия со дня ее начала особенно актуальна. Несмотря на широчайшую историографию проблемы, многие вопросы, связанные с жизнью мирного населения в этот период, часто остаются незамеченными.

В 1914 г. жители Харькова, как и многих других городов по всей империи встретили начало войны весьма восторженно, веря в скорую победу. Так, уже в воскресенье 2 августа по улицам прошла большая патриотическая манифестация; 4 августа харьковчане наблюдали торжественное богослужение в поддержку войск царской России и военный парад по этому случаю, а 23 ноября Харьков посетил император Николай II.

Вскоре на смену наивным надеждам о скором окончании войны пришли все более усугубляющиеся социальные и экономические проблемы. Харьков относился к населенным пунктам отдаленного тыла и первыми последствиями начала военных действий ощутили медицинские службы города, оказавшиеся не готовыми к возложенному на них объему работ. Всего в лазаретах и госпиталях к 1916 г. пребывало свыше 8,5 тыс. солдат и офицеров. После Брусиловского прорыва в Галиции в Харьков поступают раненые военнопленные австро-венгерской армии: немцы, поляки, словаки, чехи, венгры, итальянцы.

Большую нагрузку ощущали на себе и муниципальные технические службы городского хозяйства. Так, только харьковский водопровод снабжал водой 35 казарм, военные госпитали и множество интенсивно функционирующих крупных промышленных предприятий, включая 15 эвакуированных из Риги, Варшавы и других западных регионов. Наряду с этим обострился энергетический кризис. Уже зимой 1914/1915 гг. в Харькове исчерпались запасы угля. Весной 1915 г. через Харьков хлынул поток беженцев из западных районов, охваченных войной. В мае 1916 г. в Харькове насчитывалось около 37 тыс. беженцев.

Активизировалось рабочее движение. На протяжении 1916 г. по Харькову прокатилась целая волна забастовок, участниками которых стало более 100 тыс. харьковчан. Наиболее активно проявили себя работники ХПЗ,

заводов ВЭК, Гельферих-Саде. Впервые забастовали железнодорожники. Рабочие требовали повышения зарплат из-за неудержимого роста цен, в том числе – на товары первой необходимости. Так, цены на муку в 1916 г. возросли в среднем в 2,5 раза по сравнению с 1911 г.. В рабочее движение влилось и студенческое течение, привнесшее в требования митингующих и политические лозунги. 26 февраля, в годовщину смерти Т.Г. Шевченко, на улицы вышли студенты университета. Проводы в армию студентов ХТИ 25 марта вылились в массовую демонстрацию, произошли столкновения с полицией.

Атмосфера в общественности все более накалялась. 3 марта 1917 г. тысячи истощенных войной, жаждущих мира и приветствующих свержение самодержавия харьковчан приняли участие в общегородской манифестации, ознаменовавшей новую страницу в истории Харькова.

Таким образом, с началом Первой мировой войны Харьков окунулся в череду экономических трудностей и социальных противоречий. В то время, как тысячи харьковчан были отправлены на фронт, сотни тысяч горожан страдали от нехватки пищи и инфляции, не зная, что вскоре им придется столкнутся с такой войной, фронт которой будет проходить по улицам их города.

Кучеренко І.І., Британ В.Т.
НМетАУ

ВІЙНІ ЛЕГШЕ ЗАПОБІГТИ, АНІЖ ЇЇ ЗУПИНИТИ (ДО 70-РІЧЧЯ ЗАВЕРШЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ)

У 2015 році всі прогресивні люди Землі будуть відзначати 70-річчя завершення Другої світової війни (1939-1945 рр.). Відомо, що війна розпочалася 1 вересня 1939 року нападом фашистської Німеччини на Польщу й тривала протягом 6 років. За цей час у її горнило було втягнуто 61 державу з понад 80% населення земної кулі; в бойових діях брало участь 110 млн. осіб; молох війни забрав життя 60 млн. людей; 90 млн. людей отримали поранення; 28 млн. стали інвалідами. Як же сталося, що людство допустило таку трагедію? Хто винен у розв’язанні війни?

Цій складній проблемі присвячено багато праць істориків західних країн, а також радянських та пострадянських істориків, до того ж не завжди ці праці об’єктивні й неупереджені. Зокрема, західна історіографія в розв’язанні війни звинувачує Адольфа Гітлера і Йосипа Сталіна, німецький фашизм і радянський експансіонізм. Як аргумент наводять факт укладання між Німеччиною та Радянським Союзом «Пакту про ненапад» 23 серпня 1939 року з секретним протоколом, а також «Договору про дружбу і кордони» 28 вересня 1939 року.

Опоненти цих поглядів стверджують, що головним винуватцем війни була фашистська Німеччина, яка проголосила весь світ сферою своїх інтересів, задовго до 1939 року підтримала італійську агресію в Абіссінії (Ефіопії), фашистський режим генерала Франко в Іспанії, здійснила аншлюс Австрії. Вони звинувачують головні західні держави в політиці потурання агресору, політичній підтримці Німеччини, апогеєм якої став Мюнхенський договір 1938

року Англії, Франції, Німеччини та Італії. Саме Мюнхенська угода зробила Другу світову війну практично неминучою.

Переконливий матеріал на підтвердження зазначеної тези, подає провідний експерт британської військової розвідки Лен Дейтон у книзі «Вторая мировая: ошибки, промахи, потери». Спираючись на архівні джерела, свідоцтва очевидців, він змальовує перед читачем масштабне полотно подій, які відбувалися напередодні та під час Другої світової війни. Він показує, як прорахунки і некомпетентність, небажання вчитися на власних помилках політичної та військової еліти основних світових держав призвели до розв'язування найбільшої битви в людській історії.

Лен Дейтон наводить один із скандальних моментів при підписанні документів у Мюнхені: «Коли Гітлер з Чемберленом зібралися підписати заяву, яка засвідчувала, що народи Великобританії та Німеччини більше ніколи не будуть воювати один з одним, з'ясувалося, що чорнильниця порожня. Більш обережна людина напевне засумнівалася б у щирості німецьких намірів, якщо ніхто навіть не потурбувався наповнити чорнильницю … ».

Події Другої світової війни розвивалися доволі швидко. Німеччина захоплювала все більше й більше територій. Але після нападу Гітлера на СРСР, завдяки героїчному супротиву радянського народу, спільним воєнним діям проти агресора країн антигітлерівської коаліції, фашистські війська зазнали поразку на всіх фронтах Другої світової війни.

Зробивши висновок зі сказаного, можна виділити три основні причини й передумови війни: 1. Прихід до влади нацистської партії і економічне зміцнення Німеччини. 2. Мюнхенська зрада – політика потурання західних держав Німеччині. 3. Непослідовна політика радянського керівництва щодо агресивних дій фашистської Німеччини. Але головний висновок полягає в тому, що людство повинно вчасно запобігати агресивним діям з боку будь-якої держави. Тому, що війну легше запобігти, аніж зупинити.

Легоцька Ю.І.
НТУ «ХПІ»

УКРАЇНСЬКА ГРИВНЯ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Наявність власної грошової одиниці є однією з ознак державності. Для України національна грошова одиниця – гривня. Таким чином, її історія є досить актуальним питанням.

В XI ст. розмаїття монетного обігу Русі акумулювалося в єдиному розрахунковому понятті – гривна. Назва «гривна», мабуть, походить від прикраси – гривни, яку виготовляли з бронзи, срібла, рідше – із золота у формі обруча. Зазвичай його носили на шиї (на «загривку») як чоловіки, так і жінки. Гривна вважалася предметом розкоші і дозволити її собі могли тільки заможні люди.

З часом слово «гривна» набуло й іншого сенсу, що відповідав певній вазі – вмісту цінного металу (срібла). Так з'явилися «гривна срібна» (вагова) та

«гривна кун» (лічільна). «Курс» лічильної гривни XI – XII ст. за «Руською правдою» можна визначити формулою: 1 гривна = 68,22 г срібла. Щодо вагової гривни, то з XI ст. в обігу були т. зв. «київські гривни», які мали шестикутну форму і важили 150 г срібла та новгородські гривни у вигляді довгих срібних паличок вагою 240 г. У кінці XIII ст. для новгородських злитків срібла поруч із назвою «гривна» почала вживатися назва «рубль», бо за потреби їх справді розрубували навпіл. Вже з XV ст. злитки взагалі виходять з обігу, а рубль залишається як грошово-лічильна одиниця. Саме рубль згодом стає символом російської, а потім і радянської монетної системи. Гривна ж продовжувала існувати до XVIII ст. лише як дрібна вагова монета – «гривенка».

Далі історія гривні пов'язана з добою Української Народної Республіки. Першого березня 1918 р. в УНР було прийнято закон про запровадження нової грошової одиниці – гривні, яка поділялася на 100 шагів. У Берліні було надруковано купюри. Гетьман Скоропадський, прийшовши до влади в Україні у квітні 1918 р., встановив як основну грошову одиницю карбованець, але після відновлення УНР повернулася і гривня.

Після проголошення незалежності у серпні 1991 р. Україна взяла на себе фінансове забезпечення економіки. З 10 січня 1992 р. Національний банк України ввів в обіг купони багаторазового використання. Хоча купоно-карбованці запроваджувалися на 4 – 6 місяців, насправді вони проіснували 4,5 роки і взяли на себе весь удар інфляції.

Історична назва «гривня» повернулася в Україну у вересні 1996 р. під час здійснення грошової реформи та введення в обіг нової національної грошової одиниці. Безпосередня робота з виготовлення гривні розпочалася ще в квітні 1991 р. Дизайн знаків був розроблений українськими художниками Василем Лопатою та Борисом Максимовим. 25 серпня 1996 р. було оголошено указ Президента України Л. Кучми «Про грошову реформу в Україні». Її безпосереднє виконання покладалося на Національний банк. Відповідно до указу 12 – 16 вересня в Україні проводилася грошова реформа. За встановленим курсом – 1 гривня за 100000 купонокарбованців – було перераховано у гривні ціни, тарифи, оклади заробітної плати, стипендії, пенсії, кошти на рахунках підприємств і громадян. Після 16 вересня 1996 р. єдиним законним засобом платежу на території України стала гривня.

Лисяк С.
НТУ «ХПІ»

ДОСВІД ІСНУВАННЯ ДОНЕЦЬКО-КРИВОРІЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Можливо довго сперечатися про роль та значення Донецько-Криворізької республіки, про причини та доцільність її створення, але не можна забувати про її існування. Викреслювати її з історії, що відбувається вже протягом майже сторіччя, - це означає збіднювати історичну науку та заперечувати право жителів сучасної Східної України на історію свого рідного краю.

В різноманітних джерелах можна знайти різні дати проголошення ДКР в 1917 році: 27 січня, 8 лютого, 11 лютого. Багато в чому різницю у датах обумовлює те, що 4-й обласний з'їзд відбувався на межі переходу з юліанського на григоріанський календар, тобто після 31 січня починалось одразу 14 лютого. В результаті мемуаристи плуталися у датах. Між іншим, в існуючих протоколах дата створення ДКР вказана чітко. Питання «Про виділення Донецького басейну» було заслухано 30 січня, тобто 12 лютого за новим стилем.

Кордони Донецької республіки були чітко визначені в публічній ноті наркома ДКР Артема, переданій ним керівникам європейських держав напередодні вторгнення німців в Харків: «… Західні кордони Харківської та Катеринославської губерній, включаючи залізнодорожну частину Криворіжжя Херсонської губернії ті уїзди Таврійської губернії до перешийку завжди й зараз являються західними кордонами нашої Республіки. Азовське море до Таганрогу і кордони вугільних Радянських Округів Донської області по лінії залізної дороги Ростов-Вороніж до станції Лиха, західні кордони Воронезької та південні кордони Курської губернії замикають кордони нашої республіки». Цікаво, що раніше частина радянських істориків заявляла, що ДКР була створена усупереч волі В.І.Леніна. Мемуари ж очевидців та документи не залишають сумнівів про обізнаність вождя з цього питання.

За короткий період існування ДКР вдалося зробити чимало перетворень в політичній, економічній та воєнній сферах. При раднаркомі ДКР було створено потужний економічний підрозділ – Південна обласна рада народного господарства. Цей орган ініціював масу перетворень, багато з яких лягли в основу економічної політики СРСР. Вдалося сформувати військові підрозділи з робітників та колишніх солдат. Війська Донецької республіки змогли призупинити німців, і навіть організувати контрнаступ, згодом була сформована Донецька армія, яка лягла в основу легендарної 10-ї армії Климента Ворошилова.

Деякі українські історики наголошують, що ДКР перестала існувати навесні 1918 року. Відомо, що 17 лютого 1919 року Рада оборони РСФСР під керівництвом Леніна прийняла постанову: «Просити т. Сталіна через Бюро ЦК провести знищення Кривдонбасу». Ніякого офіційного рішення про ліквідацію чи саморозпуск Донецької республіки ніколи не приймалося.

Літовка М.О.
НТУ «ХПІ»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ І КОНСОЛІДАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Україна – молода держава. Одна з найважливіших задач влади на сьогоднішній день – збереження та укріплення цієї незалежності. Останнім часом в світі спостерігається тенденція до глобалізації, як визначальний процес

у розвитку сучасного суспільства. У зв'язку з цим в Україні постає гостре питання про національну ідентичність.

Протягом історії українські землі входили до складу декількох країн. Кожна з них мала власний менталітет, історію та культуру. Такі обставини значно ускладнювали процес формування національної ідентичності та й сьогодні мають місце. Відмінність між Східною та Західною Україною виражається, наприклад, в мовному питанні. Загалом, географічну вживаність мов в Україні можна охарактеризувати, як поступовий перехід від української мови до російської від Північно-Західних до Південно-Східних регіонів відповідно.

Забезпечення національних інтересів та консолідацію українського суспільства варто розпочати з формування загальнонаціональної ідентичності громадян України, не принижуючи регіональні особливості. В цьому питанні варто виділити роботу Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, а саме виділені дослідниками наступні практичні заходи: розробка і прийняття Концепції державної етнополітики; поширення ідей національної ідентичності через засоби ЗМІ; поширення україномовної культурної та інформаційної продукції шляхом створення пільгових або інших сприятливих умов для видавництва і продажу цих медіа-продуктів (музика, книги, кіно та ін.); кампанія з пропаганди української історії та культури, мови, символіки на державному рівні; організація мережі курсів української мови для державних службовців, судових та правових органів, військовослужбовців, працівників освіти та культури, представників бізнесу; створення програм обміну студентів та викладачів між ВНЗ областей України; певна децентралізація, суть якої – розширення повноважень місцевого самоврядування, збереження національних культурних спадщин меншин, тобто не викорінення їх, а дозвіл на життя і дію, але із (не примусовим) заохоченням діячів до української програми; організація обміну культурним досвідом та багатством міжрегіональних та міжнаціональних культур. Таким чином, національна ідентичність українців перебуває на стадії формування та вдосконалення.

Масловська Г.С.
НТУ «ХПІ»

ХРАМ СВЯТОЇ СОФІЇ ЯК ЗРАЗОК САМОБУТНОСТІ РУСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Стиль живопису у храмі Святої Софії навіюють людині думку, що світ, до якого вона потрапила, абсолютно реальний та істинний. Такому враженню сприяє насичена і різнобарвна палітра фарб, особлива щільність кладки кубиків смальти. У Софії Київській застосовано прийом протиставлення матової поверхні фресок і мерехтливих переливів мозаїки. У розміщенні фресок відсутність суворої геометричності, симетрії порушує принципи візантійської тектоніки.

Значне місце в загальній системі розписів належить орнаментам, які репрезентовані зовсім не візантійським характером. Велика кількість орнаментів як в інтер'єрі, так і в екстер'єрі, надала Софії власне київського колориту, стала специфічною національною рисою. Інтер'єр Софії Київської має цілий ряд особливостей. Головна його прикмета — складність розв'язання простору і нерівномірність освітлення.

У Софії Київській монументальний живопис нерозривно пов'язаний з архітектурою інтер'єру і його цільовим призначенням. Мозаїки виділяють головні частини храму, а фресці відводиться другорядне місце. У куполі найпомітніше місце посідає велична постать Марії-Оранти. На Русі Марію-Оранту вважали за покровительку Києва і всіх його жителів. Спостерігається спорідненість типу Оранти язичницьким образом «великої богині», яку зображали прямовисно стоячою з піднятими руками. Так ранній слов'янський культ підготував основу для сприйняття християнського образу Марії-Оранти.

Отже, мозаїкам і фрескам Софії притаманні свіжість та безпосередність. Розписи Софії Київської, зберігаючи всю мальовничість і лінійну вишуканість зрілого візантійського стилю, несуть відбиток демократичності, простонародності давньоруського мистецтва. Подальша розробка окресленої проблематики полягає у розкритті особливостей самобутності архітектурного стилю храму Святої Софії Київської через призму мистецтвознавчого аналізу археологічних знахідок.

Маслюк К. Ю.
ХНУРЕ

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Історично склалося так, що долі українського і польського народів тісно переплелися. З появою на геополітичному просторі нової Європи незалежної України традиційні взаємини між Україною і Польщею набули якісно нового виміру. На сьогодні для України не втрачає актуальності використання досвіду інтеграційного просування Польщі до європейської спільноти. Польські керівники не раз підкреслювали у своїх заявах, що готові підтримати Україну і довели це на практиці.

Об'єктивні данні підтверджують високий рівень торгово-економічного партнерства між Україною і Польщею. Польська Республіка є одним з головних торгових партнерів нашої держави. Можливості для зростання товарообігу криються у збільшенні поставок з України залізної та марганцевої руд, хімічної продукції. Розширення кооперації виробництва в галузі машинобудування, збільшення поставок продукції сільського господарства дасть можливість створити позитивний зовнішньоторговий баланс з Польщею. Широкі можливості співпраці відкриваються у розвитку транскордонних зв'язків, які знаходять своє втілення у створенні міжнародної асоціації «Карпатський єврорегіон», до якого ввійшли відповідні регіони Польщі, Угорщини,

Словаччини та чотири області України. Польща і Україна безпосередньо зіткнулися з проблемою забезпечення власної безпеки, яку раніше в такому вигляді не розв'язували. Прикладами співпраці у цій сфері можуть бути Вишеградська ініціатива та Центральноєвропейська зона стабільності і безпеки.

Зі здобуттям незалежності Україна намагається підтримувати якнайтісніші контакти з Польщею на основі норм міжнародного права. Своєю чергою Польща також усвідомлює стратегічне значення України для своєї національної безпеки і висуває зустрічні ініціативи для зміцнення цих двосторонніх відносин на щонайвищому рівні.

Після вступу Польщі до Європейського союзу товарообіг між нашими країнами зріс майже в 10 разів в порівнянні з попередніми роками. Це зв'язано, насамперед, з тим, що Польща стала основною транзитною країною між ЄС та Україною. Поступово європейські концерни почали розміщувати на нашій території свої виробничі потужності.

Отже, на сьогоднішній день розвиток українсько-польських відносин є одним із пріоритетних напрямків зовнішньої політики України. Активна співпраця, майбутні угоди у політичній, військовій та економічній сферах мають непересічне значення для стратегії розвитку співробітництва та забезпечення національної безпеки обох держав.

Махонін В.В.
НТУ «ХПИ»

ПОДІЇ 30-40 РОКІВ XX СТОЛІТТЯ В ДОЛІ СЕЛА ТЕРНОВА

На сучасному етапі духовного відродження України невід’ємною складовою є історичне краєзнавство – важливий напрямок сучасної науки. Обумовлено це тим, що ніколи не вичерпається допитливість людини, яка прагне дізнатися, що відбувалося на землі, де вона народилася і живе. Актуальність теми визначається тим, що кожна людина повинна знати своє минуле, історію своєї держави і малої батьківщини, де народилась і виросла, щоб знайти вірний шлях у майбутнє. Бувають події, які з часом стираються із народної пам’яті. Та є події, які стають незабутніми, значення яких з кожним новим десятиріччям набуває особливої ваги. До таких подій належать голодомор 1932–1933 років, та славетна перемога нашого народу у Великій Вітчизняній війні.

Новизна дослідження полягає в залученні малодоступного читачеві матеріалу. На основі знайдених історичних відомостей, свідчень очевидців систематизовано та проаналізовано події саме в селі Тернова. Предметом дослідження є трагічні та славні сторінки історії Тернової: 30-40 роки XX століття. Сьогодні треба говорити про минуле задля майбутнього, адже безпам’ятність породжує бездуховність, котра, наче ракова пухлина, роз’їдає тіло й душу нації – перекреслює її історію, паплюжить традиції.

Під час голодомору багато людей їли траву, збирали на городах мерзлу картоплю. Люди по селу ходили і просто кричали, що хочуть їсти. Пухли від

голоду, ноги були як стовпи. Падали й помирали, закопували їх будь-де, а то і просто собаки розтягували.

Розповідає Лазарєва Єфросинія Денисівна, 1924 р.н.: «Я ходила по городах, збирала по одній квасолині, відразу їла, а потім сильно болів живіт. Мати повела нас в Харків. Там я ходила, просила милостиню, молила, щоб хоч хтось щось дав. У мене на пухлих ногах з'явилися рани, а в них під корочками вже були «опариші». Я підійду до річки, віддеру шкірку, прямо в річку змию черв'яків і йду далі. Потім мене поклали в Харківську лікарню. Там у хворих, хто не доїсть хліб, я позбираю і під подушку ховаю, у мене запитують «навіщо», а я кажу, що мамі понесу. Так у мене його відбирали.». Наступним випробування для села стала війна.

В село німці зайшли в січні 1942 року. Людей із домівок вигнали в погріб, а самі жили в хатах. Із приміщення старої школи зробили продуктовий склад. Відразу в центрі села поставили шибеницю, погрожуючи, що того, хто буде красти – повісять, тож ніхто ніколи у німців нічого не брав. Під час війни життя людей було дуже тяжким, їли мерзлу картоплю, макуху, німці давали лушпайки. Деякі мешканці села були відправлені німцями до Німеччини.

Надбання наших предків не повинно втратити свого значення. Минуле, сьогодення і майбутнє тісно пов'язані між собою. А пізнати давнину ми зможемо лише тоді, коли вивчимо історію рідного краю, нашої «малої» батьківщини. Саме з таких історій можна скласти, як із цеглинок, великий будинок історії нашої країни.

Мухін В., Вишковський В.
НТУ «ХПІ»

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА У ЧАСИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У 2014 році виповнюється 70 років від часу визволення України від німецько-фашистських загарбників. Події Великої Вітчизняної війни досі знаходяться в центрі уваги не лише професійних істориків, а й широкого загалу. Серед найбільш гострих і дискусійних проблем залишаються як події в Західній Україні взагалі, так і оцінка діяльності ОУН-УПА зокрема.

У сучасній історіографії має місце значне розмаїття думок стосовно цього питання, у т.ч. – і прямо полярні підходи, що генетично пов'язані як з радянською історіографією, з одного боку, так і з історіографією української діаспори (зокрема – і нащадків самих оунівців) – з іншого боку.

Деякі програмні документи ОУН доводять, що за мету організація ставила самостійність України. Цей факт також підтверджує те, що ОУН вела державотворчу діяльність на контрольованих нею територіях, а також боролась проти двох тоталітарних режимів: гітлерівського та сталінського. Одним із засобів боротьби була партизанська діяльність. ОУН намагалась розширити свій вплив на більшу територію, та для досягнення цієї цілі вона ладна були використовувати будь-які засоби.

На відміну від націоналістичного напрямку, інші історики (напр. - В.В. Іваненко, А.І. Голуб, О.А. Удод, В.М. Нікольський) вважають, що ОУН-УПА не була ні армією, ні партизанським рухом. Ці формування боролися за створення держави фашистського типу, в якому українські націоналісти мали б владу. Про це можна судити, виходячи з визначення, зробленого Т. Бульбою – Боровцем: «... злочинна організація, метою якої було захоплення влади над українським народом, а не його звільнення».

В сучасних публікаціях замовчуються або виправдовуються союзницькі зносини цих організацій з німецькими військами, спецслужбами, окупаційною адміністрацією, проведення терору та воєнних дій проти Червоної Армії, радянських партизан, проти мирного польського й українського населення. Яскравим прикладом цього можна вважати подію, яка отримала назву «Волинська різня».

Кожен ідеологічний напрямок творить міфи собі на користь. Не стала виключенням і незалежна Україна. Після 1991 р. з'явилися наступні міфи:

1. Бандера, Шухевич, Кук та інші керівники ОУН і УПА – легендарні постаті, борці-герої . Хоча відомо, що деякі акції націоналістів лише шкодили загальній антифашистській боротьбі. 2. ОУН – загальноукраїнське явище. Автори цього міфу намагаються створити в пересічних громадян уявлення, нібито ОУН і УПА були структурами загальнонаціонального масштабу, виражали прагнення й користувалися підтримкою всього українського народу. Проте дослідження доводять, що кількість діячів ОУН у східних регіонах була дуже незначною. Зрозуміло, що така кількість людей не могла протистояти порядку, встановленому на тих територіях. 3. Саме УПА відіграла вирішальну роль у розгортанні спротиву нацистам на західноукраїнському терені. Хоча відомо, що вони прислужували окупантам.

З героїзацією ОУН і УПА пов'язані спроби перегляду сутності й характеру війни. Прибічники націоналістичної концепції стверджують, що ця війна була «чужа» українському народу, бо вона велася між двома тоталітарними режимами, в якій Україні відводилася роль об'єкта і жертви. На думку авторів, хоча й мета цієї організації була дуже шляхетна, проте засоби досягнення цієї мети не виправдовувались результатами, а іноді мали й зворотній характер.

Панарін С. О.
ІСМВ «Харківський колегіум»

ДО ПИТАННЯ ПРО ІДЕОЛОГІЮ КИРИЛО-МЕФОДІЄВСЬКОГО БРАТСТВА

Діяльність Кирило-Мефодіївського братства була чи не однією із найважливіших серед політичних товариств на території України. До цього товариства залучилися провідні представники тодішньої української інтелігенції. В умовах розбудови української державності важливо розуміти витоки українських державницьких ідей. Кирило-Мефодіївське братство

згуртувало відомих діячів: Тараса Шевченко, Миколу Костомарова, Пантелеймона Куліша та ін.

Створення таємного гуртка під назвою «Кирило-Мефодіївське товариство» відноситься до грудня 1845 – січня 1846 року у Києві. Ініціаторами його створення стали М. І. Костомаров, М. І. Гулак та В. М. Білозерський. Згодом до них приєдналися О. В. Маркевич, О. О. Навроцький, П. Куліш, О. Маркевич, Г. Андрузький, Т. Шевченко, І. Посяда, М. Савич, Д. Пильчиков, О. Тулуб. Їх єднала мета досягнення політичного визволення України, що згодом трансформувалася до слов'янської республіканської федерації. Свої погляди члени братства виклали у програмних документах: «Статут Слов'янського братства св. Кирила і Мефодія», «Книга буття українського народу».

Головна мета товариства сформульована в статуті. Там стверджується про необхідність об'єднання слов'ян на політичних і культурних началах у слов'янську федерацію за прикладом давньогрецьких республік, Сполучених Штатів Америки чи Франції, у якій кожна держава мала б свою автономію – складала окремий штат і керувалася б представницьким органом – собором (сеймом). Центральним містом федеративної спілки мав стати Київ. Але про повну незалежність української держави мова не йшла. До слов'янської федерації мали увійти українці, росіяни, білоруси, поляки, чехи, словенці, серби, хорвати, болгари, лужичани, іллірійці. Кожній із зазначених національностей передбачалося право самим визначати устрій своєї республіки. Також гарантувалися особисті права людини: рівність всіх людей від народження, рівність за віросповіданням та соціальним становищем.

Кирило-Мефодіївське товариство проіснувало лише 14 місяців. 3 березня 1847 року студент Київського університету А. П. Петров подав до поліції донос. У той же день про Кирило-Мефодіївське товариство дізнався імператор Микола І. Товариство було розгромлене, а члени його заарештовані.

Кирило-Мефодіївське товариство має велике значення в історії України. Ним була розроблена перша зорганізована політична програма можливого розвитку України. Кирило-Мефодіївське братство зробило свій гідний внесок та спричинило великий поштовх до подальшого розгортання і розроблення нових українських державницьких ідей та теорій.

Пантелейменко А.Ю.
ХНУРЕ

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Культурні надбання кожної нації – це безцінний скарб всієї людської цивілізації. Збережена та примножена протягом багатьох тисячоліть, культура становить унікальну історичну пам'ять кожної сучасної держави, забезпечує духовний зв'язок минулих, сьогоднішніх та майбутніх поколінь.

Після проголошення незалежності 1991 року перед Україною постало важливе завдання захисту та розвитку національної культури, проведенні раціональної державної політики, спрямованої на зміцнення світоглядних основ суспільства з урахуванням традиційних українських цінностей. Нажаль, економічні кризи, політична нестабільність суттєво загальмували процес культурної модернізації.

Актуальні проблеми у сфері культури включають: низький рівень культури та духовності суспільства; низький рівень державного фінансування; занепад вітчизняного кінематографу, книгодрукування, мистецтва; охорона та популяризація історичних пам'яток; спекуляція питаннями мови, історії та релігії.

Відсутність чітких державних кроків з відродження української культури призвели до помітного занепаду суспільної моралі, втрату моральних цінностей, зміну світогляду від первинних основ духовного розвитку до безвідповідального споживання матеріальних благ. Ці тенденції яскраво простежуються як у повсякденній культурі спілкування більшості громадян, так і низькому рівні політичної культури та свідомості суспільства, неможливості консолідації зусиль для вирішення спільних проблем. Більшість українців не вірить у можливість покращення ситуації в державі, молодь не має моральних авторитетів та достойних прикладів для наслідування.

Подібний стан багато в чому зумовлений слабким державним фінансуванням галузі культури, яка самостійно не може протистояти загрозливим тенденціям до її утисків, створення загального відчуття байдужості до історичних традицій та утвердження стереотипу матеріального споживання над ідейним створенням, популяризація культу сили, багатства та влади.

Державна культурна політика має бути орієнтованою на забезпечення, підтримку та розвиток традиційних українських духовних цінностей. Всебічно сприяти відновленню та утвердженню цінностей солідарності, взаємодопомоги і патріотизму, проводити активну інформаційну політику з понять національного спадку (мови, звичаїв, традицій, цінностей). Рівноправним членом загальносвітового співтовариства можна стати лише тоді, коли цілеспрямовано буде розвиватися не лише економіка, а й культурний процес.

Пасічник А.І.
НУ ДПС України

ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ГЕТЬМАНА П. СКОРОПАДСЬКОГО

Напевне, жоден з етапів Української революції не викликає стільки суперечок у дослідників, як Гетьманат 1918 р. під проводом Павла Скоропадського. Показовий приклад – в словнику-довіднику «Українське державотворення: невитребуваний потенціал» за редакцією О.М.Мироненка у одній статті політична діяльність Павла Петровича характеризується як

позитивна і надзвичайно корисна для українського державного будівництва, а в іншій – як антидержавна, антидемократична тощо. З іншого боку, не можна не визнати, що чимало кроків гетьмана викликали обурення сучасників і справедливу критику істориків. Все це доводить, що діяльність Павла Скоропадського була складною і неоднозначною, вона потребує подальшого свого вивчення, досі залишаючись актуальною.

Актуальність нашого дослідження полягає в необхідності теоретичного обґрунтування, всебічного аналізу, дослідження проблем та досягнень Держави Павла Скоропадського та порівнянні її з сучасною політичною ситуацією в Україні.

У роботі висвітлюється політика Гетьманату в історіографії, зокрема мемуари самого П.Скоропадського, в яких подаються характеристики соратників і політичних противників гетьмана, розглядаються основні напрямки політики. Проаналізовано ставлення радянської історичної науки до цього періоду історії, а також праці сучасних українських істориків з досліджуваної проблеми. Розглядається процес становлення гетьманського режиму, а також його взаємовідносини з різними соціальними та політичними групами, характеризуються видані гетьманом документи та закони.

Основна увага у роботі зосереджується на соціальній та економічній політиці П.Скоропадського, у першу чергу – на найбільш важливій аграрній сфері; простежуються основні заходи у сфері освіти, науки і культури; проаналізовано політику у військовій сфері, зокрема, спроби відтворення козацького стану; досліджується зовнішня політика гетьмана, у першу чергу – стосунки з країнами, що мали для України першочергове значення – Радянською Росією та державами Четверного союзу.

Проаналізувавши численні джерела, дійшли до таких висновків: по-перше, режим Гетьманату не можна вважати демократичним: він був встановлений шляхом воєнного перевороту за допомогою іноземних військ, а формальною основою послужило зібрання, що представляло абсолютно незначну частину населення України; по-друге, гетьманський режим являв собою хаотичне поєднання монархічних, республіканських і особливо авторитарних методів правління. Формальне проголошення громадянських прав не завадило новій владі вже в перші тижні свого існування позбавити будь-яких прав населення Української Держави. В соціальній політиці гетьмана простежується бажання забезпечити домінування держави над суспільним життям, для чого влада впроваджувала жорсткий адміністративний контроль, надзвичайні заходи у судовій та правоохоронній галузях.

Полтавцева О.
НТУ «ХПІ»

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ХРИСТИЯНСТВА НА РУСІ

Криза давньоруського язичництва примусила великого князя Володимира замислитись про релігійну реформу. Питання було в тому, якій з релігійних

систем віддати перевагу. Цей процес відображений у літописному епізоді "вибору віри". Релігійний акт 988 р. є центральним епізодом в редакції «Повісті временних літ», що дійшла до нас. «Сказаніє про Володимирове хрещення» носить складний характер та розпадається на декілька епізодів, не з'єднаних органічно одне з одним. Під 986 р. розповідається про прибуття у Київ місіонерів від чотирьох найбільш значних монотеістичних церков. Місія мусульман, латинян та іудеїв провалилася. Найбільш Володимиру сподобалася розповідь грецького проповідника, але не спонукала його прийняти остаточне рішення. Посли, надіслані Володимиром рішуче закликали князя до східного християнства, висуваючи у числі інших і такий аргумент: «Аще лихъ бы законъ Гръчкъыи, то не бы баба твоя Олга прияла крещения, яже бъ мудръиши всих человъкь». Володимир дав себе переконати.

Після захоплення Корсуня київський князь вимагає від Василя II та Костянтина VIII віддати за нього їх сестру Анну. Імператори погодилися, але за умови, що Володимир охреститься. Охрестившись, Володимир повернув Корсунь візантійським царям та відбув у Київ з дружиною Анною.

По прибуттю додому він негайно почав впроваджувати нову віру: ліквідував створений ним пантеон язичницьких богів, а на другий день наказав хрестити усіх киян поголовно. Після хрещення киян Володимир наказав будувати храми на тих місцях, де стояли ідоли. Отже, у Київській Русі остаточно перемогла християнська релігія, яка стала державною. Затвердження християнства на Русі мало далекосяжні та багатогранні наслідки для розвитку суспільного життя. Це був закономірний акт, підготований ходом історичного розвитку. Встановлення нової релігії охоплювало будь-які прояви соціального життя.

М. І. Попов
НТУ «ХПІ»

ІДЕОЛОГІЯ МАСОНСЬКОГО РУХУ В НАДДНІПРЯНЩИНІ У XIX СТ.

Історія елітарних громадсько-політичних організацій є однією з малодосліджених сторінок вітчизняної історії. Зокрема, недостатньо вивченим залишається питання формування ідеології масонських організацій у Наддніпрянщині в XIX ст.

В умовах авторитарного політичного режиму Російської імперії релігійно-етичне вчення масонського руху, головною ідеєю якого була побудова безстанового суспільства, керованого інтелектуальною елітою, поступово політизувалося. Особливістю формування ідеології масонських лож (від французького «löge» - місце зборів) у Наддніпрянській Україні було поєднання традиційного для масонства інтернаціоналізму з посиленою увагою до розробки концепції слов'янської федерації, в якій українці були б «рівними

серед рівних». Зокрема, перспективність такого проекту обговорювалася на засіданнях ложі «Понт Евксінський» (1817 р., м. Одеса), членами якої були онуки останнього українського гетьмана Кирило і Петро Розумовські. Відомо, що досвід українського державотворення вивчався і обговорювався у полтавській ложі «Любов до істини» (члени: І.Котляревський, В.Лукашевич, , Г.Тарновський.). Ідея союзу східних і західних слов'ян пропагувалася київською ложею «Об'єднаних слов'ян».

Таким чином, характеризуючи ідеологію масонства в Наддніпрянській Україні у XIX ст., слід відзначити її прогресуючу схильність до політизації і використання окремих аспектів «українського питання» для обґрунтування ідеї створення федерації слов'янських народів.

Распопова Е.А.
ХГАДИ

«ДЕТИ ВОЙНЫ» О ВОЙНЕ 1941-1945 ГОДОВ

Актуальность темы состоит в том, что нашим бабушкам и дедушкам, которые в Великую Отечественную были намного младше нас, теперь около 80 лет. Пройдет ещё 5-10 лет и не станет свидетелей тех страшных лет. Тема «Детей войны» мало исследована. Что мы знаем о войне, запечатленной детской памятью? Впечатления детства самые сильные, тем более, если впечатления эти опалены самым жестоким конфликтом XX века. Воспоминания «детей войны» заставляют нас сопереживать и волноваться вместе с ними. Задача данного исследования – собрать, обобщить мемуары очевидцев тех событий и, тем самым, сберечь бесценную историческую память нашего народа. Ниже приведена лишь крупица этих воспоминаний, собранных автором работы.

Кадыгроб Надежда Степановна, в 1941 году – 11,5 лет. Участник войны: «Я жила вместе с отцом-военнослужащим и с приёмной матерью, вблизи от Бреста. Отец и мать погибли у меня на глазах, в первый день войны. Была свидетелем долгого отступления на восток. Весь этот ужас правдиво описал К.Симонов в романе «Живые и мёртвые». Не могу спокойно об этом рассказывать. Бомбёжки, грязь, вши, кровь, смерть и лишения повсюду. Меня случайно узнал один командир, взял служить в санитарный эшелон. Помню подготовку санитарных поездов перед Курской битвой. На одной из станций, ещё до погрузки раненых, нас в щепки разбомбили немецкие бомбардировщики, все восемь санитарных эшелонов. Это было ужасно. Меня контузило. Местные жители из соседнего села хоронили в братскую могилу погибших врачей, хирургов, санитаров, - все погибшие были в белых, пропитанных кровью халатах. Не могу больше говорить…»

Распопова (Михайлова) Анна Ивановна, моя бабушка, в 1941г. - 10 лет: «Отца моего, Михайлова Ивана Антоновича, забрали на второй день войны, он был шофером в селе Красное Городище Белгородской области. Шофёров забирали первыми. Мать, Варвара Тихоновна, оставалась с четырьмя

детьми. Помню, как на руках мама держит грудного братика Колю и со слезами провожает отца. Когда шли почти всем селом мимо криницы, отец остановился, попил пригоршнями ледяной ключевой воды, словно благословения у родной земли попросил, и сказал односельчанам: « Жив буду - вернусь, поставлю здесь деревянный сруб, чтобы всем была радость». И ведь сделал добрую криницу, вместе с другими, выжившими. Из Красного Городища ушло на войну 71 человек, 47 не вернулись в отчий край. И все, уходя, пили на окраине села на прощание ту самую, лучшую на свете воду из криницы.

У поколения детей, живших в годы Великой Отечественной войны, детство закончилось сразу и бесповоротно с первыми часами войны. Многие из них остались сиротами. Они недополучили заботы и ласки отцов и матерей. На их долю выпало поднимать страну из послевоенных развалин в конце 40-х и в 50-е годы, недоучившись, как следует в школах. Они вырастили и воспитали наших родителей. Сейчас это уже старые люди с очень слабым здоровьем. Мы часто сталкиваемся с грубостью по отношению к ним, не задумываясь над тем, что они пережили. Начать нужно с малого: уважать стариков, проявлять к ним милосердие и гуманность и, в их лице, ценить наше прошлое и наше будущее. В конечном итоге, уровень цивилизованности и культуры общества, особенно в кризисную эпоху, определяется его отношением к старикам, инвалидам, детям.

Рачков Є. С.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНИХ СИМВОЛІВ ТА ЕМБЛЕМ В ОБРЯДАХ ПЕРЕХОДУ В ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

За усталеною думкою університетська корпорація одночасно є «реальною» та «уявною» спільнотою. Вона періодично підтверджує своє існування через виконання відповідних ритуалів, які створюють почуття спільності між членами корпорації та проводять кордони між ними і так званими «іншими». Все університетське життя є в широкому сенсі слова ритуалізованим: ритуалами сповнені і звичайні лекції, і різноманітні святкові заходи. Особливе місце серед цих ритуалів займають обряди переходу. Мета дослідження – виявити характерні риси використання університетської символіки в обрядах переходу на прикладі Харківського університету. Джерельною базою дослідження є символи та емблеми Харківською університету XIX – XXI ст.

Термін «обряди переходу» («rites de passage»), введений французьким дослідником А. Ван Геннепом, означає символічні дії, які мають на меті забезпечити перехід людини з однієї світської або магічно-релігійної спільноти в іншу. В університетському середовищі такими обрядами є, наприклад, свято першого дзвоника, церемонії посвяти у студенти і випуску з університету, вручення дипломів. Необхідним і невід'ємним атрибутом цих та інших заходів є відповідні символи та емблеми. Вони наповнюють ритуали символічним змістом та нагадують про них тривалий час після їхнього завершення.

Свято першого дзвоника та церемонія посвяти у студенти університету завжди відігравали значну роль у житті вже «не абітурієнтів» та ще «не студентів». В Харківському університеті під час цих урочистостей використовувалися різноманітні нагрудні знаки, емблеми факультетів, герб та гімн університету, студентський гімн. В 1970-80-ті рр. на свято першого дзвоника почали запалювати «вогонь знань», виготовляти спеціальні нагрудні знаки для першокурсників. На одному з них, виробленому в 1971 р., стилізовано зображено головний корпус та абревіатуру назви університету, розгорнуту книгу. За результатами анкетування випускників університету встановлено, що в окремі роки такі знаки не використовували. Важливим атрибутом, що засвідчував вступ до Харківського університету в дореволюційний період, була університетська форма. На сучасному етапі нагрудні знаки та формений одяг відсутні, натомість широко застосовуються штандарти факультетів, герб і гімн університету.

Випускників Харківського університету в кінці XIX – на початку XX ст. традиційно нагороджували золотим або срібним позолоченим жетоном і нагрудним знаком (з 1889 р.). Останній являв собою витягнутий по вертикалі прорізний металевий ромб (золотий, срібний або бронзовий позолочений) з накладеним на нього хрестом і увінчаний позолоченим зображенням двоголового орла та лаврового вінка. Для радянського періоду традиційною була урочиста церемонія вручення дипломів та значка випускника. На сучасному етапі ці заходи поєднуються з церемонією випуску, що проходить в Харківському театрі опери та балету, та урочистою ходою випускників, одягнених в мантії. Носіння мантії магістрами символізує приєднання колишніх студентів до когорти дипломованих та освічених фахівців. Останніми роками під час церемонії випуску найкращі студенти університету нагороджуються медалями. На одній стороні медалі міститься повна назва Харківського університету, на іншій – девіз «Ingenio et moribus» (з лат. «Талант і характер»).

Отже, університетські символи та емблеми, з одного боку, є атрибутами університетських обрядів переходу, з іншого – підтверджують нові соціальні статуси. Використовувані в обрядах переходу символи та емблеми дозволяють зберегти пам’ять про проходження обряду конкретною людиною і задокументувати отримання нею нового статусу. Університетська символіка є своєрідним маркером університетського середовища, який вказує на переваги університетської корпорації та одночасно консолідує її.

Семенихина К.
НТУ «ХПІ»

СТАТУС ЖЕНЩИНЫ В ОБЩЕСТВЕ ДРЕВНЕЙ РУСИ

Древнерусское общество являлось типично мужской, патриархальной цивилизацией, в которой женщины занимали подчиненное положение. В то же время, нетрудно заметить, что в истории древнерусского государства оставили память и мудрые, заметные в жизни общества женщины. Целью моего

исследования является изучение статуса древнерусской женщины, представляющей различные сословия, в системе семейных и общественных отношений.

В древнерусском обществе жизнь женщины не представлялась возможной вне семьи. На протяжении всей своей жизни женщина зависела от мужчины – отца/мужа. С времен крещения Руси и присвоения церковью права утверждения брака начали складываться нормы брачного права. Структура создавалась под воздействием развивающегося христианства, и поэтому развитие семейно-брачных отношений и статус женщины в семье стали регулироваться нормами христианского права. Церковь налагала многочисленные запреты в отношении поведения женщины. По определению некоторых богословов женщина объявлялась существом «нечистым». В то же время, это не мешало церковникам придавать достаточно большое значение функциям женщины-матери.

Нелегок был и женский домашний труд. Женщина организовывала домашнее хозяйство и весь семейный быт. Особенно широко использовался труд невесток, чье положение в семье было особенно тяжелым. Затворнический образ жизни, который приходилось вести женщинам, был помехой для получения ими образования.

Следует отметить, что помимо запретов женщины имели и права. Среди них было право на приданое, наследство и некоторое иное имущество. Первое упоминание о полномочиях женщин на владение определенным имуществом содержит уже один из наиболее ранних юридических памятников — Договор 911 г. Олега с Византией, утвердивший право женщины сохранить за собой часть общего с мужем имущества, даже в случае, если муж совершил убийство и предстал перед законом.

Женщина, даже замужняя, имела право обладать собственностью на свое имя, а также она обладала определенной экономической самостоятельностью. Особенно часто это наблюдалось у представительниц древнерусской знати. Они могли свободно продавать, обменивать, покупать земельные угодья. Также представительницы верхушки привилегированного сословия — крупные вотчинницы могли сами вотчинный «суд судити».

Всесторонний анализ жизни и деятельности женщин в Киевской Руси, позволяет вернуться к истокам процесса вхождения женщины в социум, где и произошло осознание важности и необходимости присутствия женщин в жизни общества. Как видим, сопоставление церковной концепции семьи и социального предназначения женщины дает представление о культурных, юридических и моральных нормах отношения к женщине в древнерусском обществе. На представления людей о роли женщины в семье влияли христианская религия и реалии окружающего мира, народные традиции и взгляды, унаследованные с дохристианских времен.

Трофімов В.
ХНУ ім. В.Н.Каразіна

СТАВЛЕННЯ ВІЗАНТІЙЦІВ ДО РУСІВ В КОНТЕКСТІ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Питання ідентичності людей середньовіччя є вельми актуальним у світлі дискусій про співвідношення етнічної та імперської приналежності. Водночас самовизначення людської спільноти характеризується не лише її баченням самої себе, але й ставленням представників цієї спільноти до інших людей. Отже, тема ставлення візантійців до слов'ян є вельми актуальною з теоретичної точки зору.

Вищеокресленої теми торкалися такі вчені: М. Грушевський, Г. Літаврін, С. Іванов, Ф. Дворнік, А. Власто, П. Толочко, Л. Войтович.

Візантійські джерела з цього питання можна поділити на дві групи: світські та церковні. Серед світських слід назвати трактат «Про управління імперією» Костянтина Багрянородного та «Життєпис візантійських імператорів» Продовжувача Феофана. Серед церковних — житіє Григорія Амастридського, послання патріарха Фотія східним патріархам та дві його гомілії «Про нашестя росів».

У дослідженні застосовувалися компаративний та функціональний підходи, а також цивілізаційний метод.

Для візантійців основною ознакою приналежності їхньої до спільноти була східнохристиянська релігія. Попри загалом однакову спрямованість світських та церковних джерел, церковні твори є більш різкими у характеристиках щодо русів. Фотій вказує, що «несподіваність нападу та неймовірна стрімкість, нелюдськість роду варварів, жорстокість звичаїв та дикість помислів показують, що удар було завдано з неба, наче грім та блискавка». В той же час імператор Костянтин у трактаті «Про управління імперією» практично утримується від емоційних оцінок діяльности русів, зосереджуючися на описі географії розселення русів та стосунків між русами та іншими племенами. Якщо для світських авторів важливим було передати практичну інформацію про варварів-росів та вказівки щодо поводження з ними, то церковна література використовує тему стосунків з росами інструментально, представляючи їхні набіги як Божу кару.

Таким чином, оскільки східне християнство складало стрижень візантійської цивілізації, то воно прямо впливало на формування погляду візантійців на нехристиянські народи. При цьому давньогрецьке поняття варварства поєднувалося із середньовічним несприйняттям нехристиян. Отже, ставлення візантійців до русів будувалося, виходячи з інтегративної функції православної релігії.

Харкевич О.А.
ХНУРЕ

ДЕНИКИНСКИЙ РЕЖИМ В ХАРЬКОВЕ (ИЮНЬ-ДЕКАБРЬ 1919)

Уже не один десяток лет Гражданская война 1917-1922 годов в России, исход которой привёл к образованию СССР, приковывает к себе внимание историков. Особое место в исследовании упомянутой войны отводится событиям, связанным с деятельностью белогвардейцев под предводительством Антона Деникина. Внутренняя политика белогвардейцев подробно изучена в историографии, однако на удивление мало существует исследований, связанных с особенностями деникинского режима в отдельных городах, в частности в Харькове. В данной работе автор исследует феномен деникинского режима в Харькове через призму восприятия харьковчан. Такой ракурс поможет понять восприятие гражданской войны простыми обывателями.

Основным фактором первоначальных неудач Красной армии считается значительное стратегическое превосходство деникинцев. Кроме того, уставшие от «красного террора» жители города воспринимали белогвардейцев исключительно в роли «освободителей от советского ига». 25 июня 1919 года Военные силы Юга России заняли Харьков. Был установлен режим военной диктатуры во главе с Деникиным. Население Харькова ожидало от «освободителей» положительных перемен в повседневной жизни. За время своего правления белогвардейцы предприняли ряд попыток проведения реформ, некоторые из них были успешны. Первым распоряжением новой администрации все декреты советской власти объявлялись недействительными. Вместо советской системы управления восстанавливались прежние органы власти, в том числе и чрезвычайные.

При решении национального вопроса деникинцы не предоставили другим нациям права на самоопределение, хотя и не отрицали их существование. В рамках земельной реформы были предприняты попытки восстановления помещичьего землевладения, что вызвало первые волны недовольства. Проблему финансов решали путём обмена советских денежных знаков по конфискационному принципу. Через некоторое время советские рубли аннулировали из-за чрезмерного количества, а собственные «царские» деньги начали выпускать лишь осенью.

Постепенно набирал обороты «белый террор». Возродили и учредили массу силовых и карательных органов, восстановили смертную казнь, проводили активную идеологическую обработку населения. Репрессировались все, подозреваемые в родстве или связи с большевиками. Попытки реставрации царского порядка свели на нет симпатии населения, что в итоге вынудило деникинцев покинуть Харьков 12 декабря 1919 г.

Делая выводы, следует отметить: отношение харьковчан к белогвардейцам не было однозначным. Поначалу измученные «красным террором» люди воспринимали их с радостью, как освободителей. Однако, неудачные реформы (земельная, национальная, финансовая, языковая и т.д.),

направленные на реставрацию царских порядков, в совокупности с заменой «красного террора» «белым» нивелировали симпатии населения к деникинцам.

Чучко Т.
СНУ ім. Лесі Українки

АНДРІЙ КУРБСЬКИЙ І ЛІТЕРАТУРНО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ГУРТОК В МИЛЯНОВИЧАХ

Андрій Курбський (1528–1583 рр.) – князь династії Рюриковичів, московський боярин, письменник, перекладач. Окремі етапи життя та аспекти діяльності А. Курбського висвітлюються у працях: П. Батюшкова, М. Боянівської, Р. Скриннікова та ін. Проте науковці недостатньо уваги приділили просвітницькій діяльності А. Курбського на Волині.

Приїзд А. Курбського у 1563 р. на Волинь збігся із загальним культурним піднесенням на українських землях. Тому його літературні ініціативи та просвітницька активність знайшли підтримку у суспільстві.

А. Курбський любив читати та перекладати, а також писав свої твори. Серед власних праць князя виділяються чотири послання до Івана Грозного. А. Курбському належить також переклад біографії і деяких творів Августина Блаженного, трактату І. Спангенберга «О силогізмі», а також полемічного твору „Історія Флорентійського собору”.

У Миляновичах (тепер с. Миляновичі Турійського району Волинської області) А. Курбський переклав праці Василія Великого, Григорія Богослова і Діонісія Ареопагіта. У 60-х рр. XVI ст. створив гурток, який займався перекладами на церковнослов’янську мову творів Іоана Златоуста, Іоана Дамаскіна, філософських творів Цицерона.

Розгортанню діяльності гуртка передували пошуки спеціалістів і книг, які потребували перекладу. До цієї справи князь залучив Михайла Андрійовича Смоленського, що здобув освіту в Кракові та Італії, а також талановитого юнака Амброжія.

Князь А. Курбський став не тільки керівником гуртка, але був безпосереднім виконавцем більшості перекладів. Активна робота гуртка передбачала наявність відповідної книгозбірні. Хоч вона і не збереглась, але про її об’єм можна говорити завдяки згадкам про окремі книги, а також про репертуар перекладів гуртка: відповідні твори мусили бути доступні в латинському і старослов’янському варіантах. Поповнювалась бібліотека книгами, придбаними в Острозі, Вільно, Слуцьку.

Варто зауважити, що сьогодні перед науковцями стоїть проблема щодо виявлення осіб, які здійснювали переклад, адже праці миляновицького гуртка анонімні. Літературно-науковий гурток припинив свою діяльність 1583 р. після смерті його засновника і керівника А. Курбського.

Як бачимо, А. Курбський вихований на східнослов’янській культурній традиції, мав неперечісний літературно-публіцистичний хист. Перебуваючи на Волині, князь заснував перекладацький гурток, якому надавав кошти для

придбання книг, паперу, оплачував поїздки членів гуртка в інші культурні центри, розуміючи важливість просвітницької роботи серед місцевого населення.

Ширембеков С.
НТУ «ХПІ»

ТАДЖИКИСТАН І УКРАЇНА: ДОВІРА І ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ.

Таджикистан та Україна впродовж довгого часу підтримують відносини на політичному, економічному та культурному рівні. Договір про дружбу і співробітництво між Республікою Таджикистан і Україною від 6 липня 2001 року займав особливе місце в міждержавних контактах та, по-суті, відкрив шлях до дипломатії. Відносини між країнами традиційно носять теплий і дружній характер, як правило, вони відрізняються довірою і взаєморозумінням при обговоренні та вирішенні важливих питань. Республіку Таджикистан і Україну зближує близькість позицій з ключових питань міжнародної політики і безпеки.

На сьогоднішній день договірно-правову базу між Республікою Таджикистан і Україною становлять 79 спільно підписаних документів, що охоплюють широкий спектр співпраці двох країн. Параметри економічного співробітництва між Таджикистаном і Україною визначаються підписаними в останні роки між урядами двох країн документами, в їх числі: угоди «Про основні принципи та напрямки економічного співробітництва», «Про вільну торгівлю», «Про залучення і взаємний захист інвестицій», «Про співробітництво в галузі енергетики, промисловості, транспорту і будівництва», Договір «Про довгострокове економічне співробітництво на 2003-2013 роки» та «Міждержавна програма довгострокового економічного співробітництва на 2003-2013 роки».

Позитивним імпульсом у розширенні всебічного співробітництва між Таджикистаном і Україною стали офіційні візити глав держав. 15-16 грудня 2011 року відбувся офіційний візит в Україну Президента Республіки Таджикистан Емомалі Рахмона. У ході візиту було прийнято Спільну заяву Президента Республіки Таджикистан і Президента України, а також підписано ряд важливих документів, спрямованих на розвиток і зміцнення взаємного співробітництва в різних областях.

З ініціативи таджицької сторони 5-6 грудня 2011 року в Києві відбулося Третє засідання Спільної міжурядової комісії. У роботі засідання взяла участь делегація Республіки Таджикистан під керівництвом Міністра енергетики і промисловості Шералі Гула та українська делегація на чолі з міністром регіонального розвитку та будівництва України А.М. Близнюком. В підписаному за підсумками засідання протоколі міжурядової комісії зафіксовано ряд важливих домовленостей щодо поглиблення співпраці, наприклад, про створення в Таджикистані спільного підприємства з випуску

агрегатів для малих і середніх ГЕС, спільного підприємства з виробництва трансформаторів, спільного підприємства з ремонту генераторів тощо.

Особливе місце у взаємодії між двома державами займають питання розширення співробітництва в сферах освіти і науки, охорони здоров'я, молодіжної політики та туризму. Щорічно до вищих навчальних закладів України за квотами української сторони і на загальних підставах надходять молоді громадяни Республіки Таджикистан. Між ВНЗ Таджикистану та України підписані угоди і договори щодо співпраці. В даний час ведеться робота з відкриття філії (спільного факультету) Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» у м. Душанбе, домовленість з цього приводу була досягнута в ході переговорів глав держав Республіки Таджикистан і України. 27-29 квітня 2012 року в Харкові відбувся Перший Форум студентів Таджикистану, які навчаються у вищих навчальних закладах України. Таким чином, враховуючи спільність минулого та потенціал майбутнього, Україна та Таджикистан приречені на діалог.

Шумінська Н.В.
НУ «Львівська політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПРО ЧИСЕЛЬНІСТЬ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ

Чисельність Галицької армії на різних етапах її існування була, є і залишається актуальним питанням в історичній науці. З огляду на обмаль оригінальних документів Галицької армії, вкрай важко встановити кількість особового складу протягом всього періоду існування.

Формування Галицької армії розпочалося фактично з першолистопадового повстання і спочатку носило стихійний характер. Станом на 21 листопада 1918 року армія складала 4678 людей при 161 старшинах в харчовому стані і в бойовому стані 3305 вояків при 120 старшинах. В середині листопада було оголошено загальну мобілізацію чоловіків-українців віком 18–35 років та старшин-українців австрійської армії. Проте мобілізація не змогла задовольнити потребу у вояках, адже сотні тисяч українців перебували у збройних силах Австро-Угорщини, більше 100 тис. осіб були в російському та італійському полоні.

Структура Галицької армії потребувала подальшого удосконалення. Внаслідок успішно проведеної реорганізації, станом на березень 1919 р. Галицька армія мала найбільшу чисельність за усю історію свого існування: 6000 старшин та 120000 вояків у харчовому стані та 4000 старшин і 65000 вояків у бойовому стані.

Під час військової розбудови проявилася ахілесова п’ята галицького війська, а саме брак старшин. У цій ситуації військове міністерство ухвалило рішення утворити систему старшинських шкіл. Найбільше старшин підготували старшинські школи Золочева – 95, Самбора – 87, Коломиї – 78. Власне, вони суттєво поповнили старшинський склад у бойових формаціях (загалом 1412 осіб). Їх частка становила 31,2%.

Проте в квітні чисельність галицького війська різко скоротилася. Так, станом на 17 квітня 1919 року, Галицька Армія мала на фронті 1412 старшин і 53224 вояків у харчовому стані і 910 старшин та 37057 вояків у стані бойовому. Головною з причин, звичайно, були великі втрати, які понесла українська сторона у Вовчухівській офензиві. Галицька армія залишалася цілком боєздатною, а її особовий склад мав непоганий бойовий досвід і зберігав високий моральний дух. Станом на 11 травня 1919 р. Галицька армія мала 80 куренів, 690 кулеметів і 180 гармат, з них у бойових частинах відповідно 62, 552 і 144.

У Чортківсткій офензиві (червень 1919 р.) Галицька армія знову значно збільшила свій стан через мобілізацію й великий наплив добровольців, який був спричинений значними перемогами армії в боях. Проте, через брак обмундирування і зброї багатьох добровольців було відправлено по домівках. Загальний стан галицької армії збільшився до 65000 людей. У ході травневої офензиви УГА зазнала великих втрат. За два тижні її чисельність скоротилася на 10–12 тис. бійців. Унаслідок міжнародної ізоляції у травні-червні повністю припинилося надходження зброї і боєприпасів з Австрії та Чехословаччини. А остаточне вичерпання боєприпасів і амуніції примусило Галицьку армію вже наприкінці червня розпочати відступ на схід, до Збруча. Під час переходу до Наддніпрянщини корпуси УГА налічували у своєму складі близько 1 900 старшин і 51 000 вояків.

Подальші пошуки в архівах допоможуть більш докладно і точно встановити як загальну чисельність Галицької армії, так і чисельність її окремих частин і з'єднань протягом усього періоду існування армії.

Юрченко С.С.
ХНУРЕ

ГЕОПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: КРАЇНИ СХІДНОЇ АЗІЇ

Україна географічно розташована між Росією з однієї сторони і європейськими країнами з іншої. І завжди існувала проблема вибору поміж цих двох могутніх сил. Мета роботи – звернути увагу на нові горизонти, які можуть відкритись для України від співпраці з країнами Східної Азії.

Країни Східної Азії мають високий рівень розвитку та демонструють високі темпи економічного зростання. Здебільшого ці країни спеціалізуються на розробці і виробництві нових технологій, машинобудуванні та суднобудуванні.

По-перше, хотілося би розглянути аспекти економічної співпраці з країнами Східної Азії. Основною продукцією, яку Україна експортує в ці країни, являється продукція чорної металургії та добрива. Через те, що можливі партнери або являються острівними державами, або розташовані на півостровах, великою перевагою для України є наявність виходу до світового океану та великі морські порти. Крім того, є можливості для розвитку співпраці

в таких галузях як літакобудування та ракетобудування. У цьому плані Україна має дуже міцну технічну і наукову базу та на даний момент конкурує зі світовими лідерами у цих сферах. В літакобудуванні Україна теж займає вагоме місце в світі. Україна має повний цикл виробництва власних літаків, що дає значні переваги. В Україні є велика кількість авіапідприємств. Головною маркою цивільної авіації являється "Ан", що гарно зарекомендував себе у світі. Українські літакобудівні підприємства можуть повністю задовольнити потреби цих країн.

По-друге, азійські країни за тисячоліття ввібрали все найкраще із величезної кількості культур, які побували на їх територія за часи панування іноземців на їх землях. Перейнявши їхні норми відносин між керівництвом та підлеглими, ми змогли б покращити рівень продуктивності наших підприємств.

У підсумку можна сказати, що від співпраці та поглиблення вже існуючих економічних і соціально-культурних зв'язків України з країнами Східної Азії ми можемо покращити стан української економіки, підвищити соціально-культурний рівень та отримати ряд інших переваг, які б сприяли прискоренню розвитку нашої держави.

Ямковой К. С.
НТУ «ХПИ»

ГЕТМАН ВОЙСКА ЗАПОРОЖСКОГО

На сегодняшний день одна из основных проблем, связанная с возрождением и становлением украинской государственности, интересующая современных историков – это история гетманата (гетманства). На эту тему существует множество публикаций.

Первоначально гетман был лидером, которого выбирали на определенное время, но со временем его власть укрепилась. Многие историки связывают возникновение реестрового казачества с появлением титула «старший», или «гетман». Историк В. Антонович пишет: «Для власти над собой казаки выбирали себе начальника, которого польское правительство называло старшим войска запорожского; сами же казаки обычно называли их гетманами. Каждый гетман старался укрепить институт гетманства, усилить свою власть. Самым вожделенным гетманским желанием (как и всей казацкой верхушки) было получение равных прав с шляхетским сословием Речи Посполитой».

Высшим органом власти в Украине считалась военная рада, но гетман и военная старшина умело манипулировали ней. Гетман управлял работой и военной рады, и генеральной старшинской рады. Также он являлся головой судебной власти. Должен был вести дипломатические отношения от имени всего войска.

Одним из первых гетманов Украины был Богдан Ружинский (1575-1576 гг.), польский князь и магнат. Он также запомнился тем, что совершил невероятный поход против Крыма. Особенно широко, утверждает Антонович, титул «гетман казацкий» стал употребляться во времена Сагайдачного.

Последний добился от польского правительства, «чтобы старшего всегда выбирали казаки среди себя, а правительство должно лишь утверждать его». Добившись этого, Сагайдачный «стал титуловаться гетманом» – сообщает историк.

А по мнению М. Грушевского, при развитии казачества как отдельного сословия, важную роль сыграло создание реестрового казачества во главе со своим старшим в 70-х гг. XVI ст. Прерогативы старшего подтверждены в грамоте короля Сигизмунда II Августа в 1572 г. Согласно ей старший был подчинен только королю и коронному гетману. В грамоте 1576 г. казачьего старшего Я. Оришовского названо «гетманом».

В 1648 г. Б. Хмельницкий начиная с августа официально в своих бумагах называет себя гетманом. Наконец, в феврале 1649 г. правительство Речи Посполитой официально признает за Хмельницким титул гетмана войска Запорожского. После этого данный титул начал означать правителя Украинских земель. И «Б. Хмельницкий был первым гетманом в значении правителя края» - пишет А. Лазаревский.

Следовательно, от начала реестрового войска в 70-х гг. XVI ст. и до начала Хмельниччины «старший» («гетман») – титул военачальника Войска. А начиная с Хмельницкого титул «гетман» стал официальным, и носитель этого титула был верховным правителем страны. В украинской истории было около ста человек, которые именовались гетманами.

СЕКЦІЯ 3
ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Пустовит Д.
НТУ «ХПИ»

ПРОЕКТ «Я ПОМНЮ…» ЭТНОГРАФИЧЕСКОГО МУЗЕЯ «СЛОБОЖАНСЬКІ СКАРБИ» ИМ. Г. ХОТКЕВИЧА НТУ «ХПИ»

Проект этот начал реализовываться в августе 2013 г., но вызревать он стал еще в 2008 году, когда студенты НТУ «ХПИ» под руководством директора Этнографического музея «Слобожанські скарби» им. Г. Хоткевича НТУ «ХПИ» Михаила Михайловича Красикова начали систематическую фиксацию на фото и видео старых улиц, попутно, при возможности, записывая рассказы пожилых людей о прошлом тех домов, в которых те живут. А в 2009-2012 гг. проходил организованный музеем городской краеведческий конкурс студенческих художественно-исследовательских работ «Харьковские дворики», и по условиям конкурса требовалось написание эссе и исторической справки об изображенном дворике – сделать это без общения с местными жителями было невозможно, так что волей-неволей брались мини-интервью.

И, наконец, в рамках выставок «Харьковские дворики» по итогам конкурса прошли три интерактивные акции с участием старожилов: «Старые дворики – старые игры» (о дворовых играх 1930-х – 70-х), «Артисты нашего

двора» (о былой концертно-театральной жизни уютных харьковских двориков, еще не застроенных гаражами и не заставленных машинами) и «Песни нашего двора» (о феномене «дворовой песни» 1950-х – 60-х). Две первые акции состоялись в Доме актера, а последняя – во дворе Харьковского художественного музея в Ночь музеев.

Проводил наш музей и другие «вспоминательные» вечера – «100-й День рождения Александра Лейбфрейда» (о непревзойденном историке харьковской архитектуры говорили его друзья, коллеги, знакомые, в том числе внук акад. А.Н. Бекетова Ф.С. Рофе-Бекетов) и «Введенские посиделки» (во дворе дома на ул. Совнаркомовской, 6/8, где жил в 1936-1941 гг. классик русской литературы XX в. Александр Иванович Введенский, вспоминал о своем отчиме Борис Викторов).

И вот – отдельный проект «Я помню…», цель которого – запечатлеть драгоценные крупицы прошлого, зафиксировать то, что уже через пять лет, а то и через год никто не расскажет. Ведь, как сказал поэт, «не люди умирают, а миры». Первая встреча была с Алексеем Александровичем Иваницким, ранее уже рассказывавшим нам о том, во что играли юные харьковчане в предвоенное время. В этот раз новая встреча с замечательным рассказчиком, пережившим оккупацию города, состоялась в дни, когда Харьков отмечал 70-летие освобождения от фашистов. Иваницкий вспоминал о родителях, о товарищах, о том, как выживали – очень по-разному – люди в условиях фашистского режима.

Вторая акция была посвящена общению с кандидатом филологических наук Ниной Александровной Никипеловой. Это один из старейших филологов Харькова, внимательный исследователь творчества Чехова, Чичибабина и многих других писателей, талантливейший педагог, воспитавший не одно поколение словесников. Н. Никипелова – не коренная харьковчанка. Она вспоминала свое первое впечатление от Харькова, рассказывала о своих учениках, и, конечно, обращалась памятью к друзьям, ушедшим в мир иной, в частности, говорила о прекрасном поэте Ренате Мухе.

Третья акция была посвящена встрече со старейшим харьковским архитектором (1930 г.р.), историком архитектуры Харькова, главным архитектором «Харьковпроекта» Игорем Николаевичем Лаврентьевым. Он рассказал о Доме специалистов, где прошла значительная часть его жизни. Вспомнил Игорь Николаевич и о своих учителях по ХИСИ, в частности, об А. Лейбфрейде и А. Тице.

Все акции были зафиксированы на диктофон и видеокамеру. После расшифровки материалов какая-то их часть будет подготовлена к публикации. Впереди – новые встречи со старожилами, а значит – новые приоткрытые странички прошлого.

Алферов А.А.
НТУ «ХПИ»

ПОЭЗИЯ СЕГОДНЯШНЕГО ДНЯ: ВЗГЛЯД МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ

Украина – это страна с великой историей и культурой, которая подарила нам многочисленное количество выдающихся личностей, в особенности поэтов. Тарас Шевченко, Иван Франко, Леся Украинка, Василий Симоненко и многие другие. Именно они доносили в своих произведениях мысли народа, прославляли Украину, создавали поэтический багаж украинской культуры, но, несмотря на это, человечество всегда славило поэтов, но никогда не берегло их. И пример тому, тяжелые судьбы многих деятелей культуры: репрессии, насильственное выдворение из страны, обличительные кампании в прессе. Так встречали поэтов, которые шли против власти того времени и именно таких запоминает история. Поэтому их бунтующий дух нравится молодому поколению. Но нельзя сказать, что только нонконформистские произведения украинских поэтов вызывали интерес у народа, и в частности, у молодежи. Многочисленное количество лирических стихотворений разной тематики были написаны украинскими поэтами.

В современном мире довольно таки часто можно встретить молодого человека, который хотя бы раз в жизни старался написать пару стихотворений, правда, не каждому это удавалось. Но все же есть те, кто способен сотворить достойное произведение. Они стараются развиваться, не забрасывать свой возможный талант. Некоторые даже открываются общественности, для них становится важно мнение о своем творчестве. В этом деле, конечно же, очень большую роль сыграл Интернет, который дал возможность без труда познакомить со своим произведениями широкий круг людей.

Любовь – вот что неоднократно открывало дверь в мир поэзии юным мастерам слова. Они хотят добиться расположения возлюбленного человека с помощью собственных стихотворных строк. Однако в этом случае молодой рифмоплет может выступать версификатором, а не поэтом, потому что его цель выложить душу в рифме не для искусства, а для того, чтобы понравится возлюбленной персоне. Да, такое происходит не со стопроцентной вероятностью, но так бывает зачастую. И здесь главное не останавливаться только на этой теме и цели, нужно вырасти до того, чтобы другие люди, глядя на произведения юного рифмоплета, могли назвать его поэтом, а не он сам говорил об этом на каждом шагу.

Поэтом, вот так просто, не становятся.
Это звание еще нужно заслужить.
Рифмы у любого складно сложатся,
Другое дело в строках душу обнажить.

Вот таким увидел цель поэзии один из начинающих поэтов нашего времени.

Ананьїн В.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ

Питання української ідентичності на сьогодні залишається питанням гострим та нерозв'язаним, та активно обговорюється в суспільстві. Основні теми цих дискусій наступні: якою є національна ідентичність українців, що взагалі маємо розуміти як українську націю, як вплинула українська історія на національну ідентичність? Якість ідентичності формується історично і визначає потенціал країни в майбутньому, адже національна ідентичність пов'язана з почуттям причетності до певної нації не лише на індивідуальному, а й на соціальному рівні. Через ідентичність суспільство формує цільові орієнтири, наділяє своє існування соціально значимим сенсом.

Аналізуючи питання та звертаючись до історичних та політичних передумов, можна сказати, що національна ідентичність існувала в українців завжди, як власне, і сама нація. Проблема в тому, що ідеології режимів минулого, в межах яких Україні довелося існувати, не визнавали цього. Навіть зараз, коли Україна незалежна вже більше двадцяти двох років, багато хто Україні в її унікальності відмовляє. Витоки цього в історії, у майже тисячолітній роздробленості країни, у стереотипах: як «єдиної та неподільної Росії», чи пропольських настроїв, а сьогодні – ще й в питанні європейськості українських коренів.

Однією із причин непорозуміння щодо української унікальності сьогодні є хоча вже не територіальний, та досі ментальний поділ країни. У Західній Україні багато люду змішалось з польським населенням, перейняли деякі їх звичаї, віру, слова з мови, поведінку, світогляд. Аналогічно можна сказати про Східну Україну, що довгий час піддавалася політики русифікації. Проблем сьогодні додає й мовний поділ між Сходом та Заходом України. Звичайно, національна ідентичність – це не лише мова, а й сприйняття історичного досвіду та підтримка українських традицій. Роздвоєність громадян України затримує цивілізаційне самовизначення та веде до поступового занепаду українського духу.

Питання української ідентичності набуло особливої актуальності на початку 90-х рр., в момент, коли українці почали намагатися визначити своє місце в світі. Як бачимо, проблема не зникла й сьогодні. Апатія сучасного суспільства, критичне ставлення, а іноді й байдужість до ідеї соборності і дружності, патріотизму і любові до всього українського є тими важливими аспектами, що долучаються до кризи української ідентичності.

Батченко О.С.
ХДАДМ

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ ТА І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Нові шляхи розвитку української літератури були закладені неоціненним доробком Григорія Сковороди та Івана Котляревського. Ці імена – уособлення кордону між старим та новим порядком в українській літературі. Доречно згадати тезу Миколи Сумцова, згідно з якою Г. Сковорода – це «остання розкішна квітка старого життя, світогляду українського народу, його старого письменства, колишньої могилянської школи». Однак, саме просвітник Г. Сковорода підготував фундамент для того нового етапу, на якому І. Котляревський започаткував першу хвилю піднесення української культури у вітчизняному письменстві.

Національне відродження XVIII–XIX ст. відбувалося на тлі розвитку гостроактуальних питань демократизму. Теми боротьби за права селянства, відтворення фольклору, народність та соціальне реформаторство – у творах Сковороди та Котляревського набувають первинного значення. Жива правда життя завуальовано відтворювалася літераторами. З їх прози та поезії дізнаємося не тільки про прагнення здобуття рівноправності українським народом, а й знаходимо відомості і описи неабиякого етнографічного та фольклорного матеріалу української культури.

Реформаторство Сковороди полягає у своєрідності мови його літературного доробку. Мова творів Сковороди поєднує усно-розмовні та літературні традиції, що зумовлено орієнтацією на народні маси. Саме через це «майстер слова» пересипав фольклором власні роботи, прагнучи донести свою думку до селянських верств. До прикладу, у пісні третій («Сад божественних пісень») автором використовується протиставлення образів зими та весни, що є одним з головних образів українського народного фольклору. Антитеза відсилає не тільки до такого культурологічного феномену, як хліборобський календар, але й глибше – до богословського підґрунтя («весна-зима», як «життя-смерть»). Звідси випливає, що авторська символіка творів перегукується з українською фольклорною традицією.

З тих же настанов виходив Котляревський. Його «діалект» мав принципово народну основу, був побудований на побутовій лексиці. У прозі Котляревського органічно поєднуються народні прислів’я та приказки, влучні крилаті вислови, українські пісні, що виразно змальовують українську культуру. Недарма дослідники творчості майстра називають його «Енеїду» енциклопедією народного життя. Адже Котляревський використовує не лише мову, близьку народові (як Сковорода), але й назавжди закарбовує традиції побутової культури українців (звичаї, обряди, вірування, одяг, житло, кухню, розваги, медицину та ін.).

Говорячи «мовою народу», звертаючи до них свої думки та зображаючи їх побут і боротьбу за права, Сковорода та Котляревський відтворили також

народні образи. Любов до народу та боротьба проти панства червоною стрічкою проходить у філософії обох письменників. Вимушено замасковане висміювання поміщиків та української козацької знаті, протест селянських та рядових козацьких мас проти кріпосного гніту – у Сковороди та сатиричні персоніфікації панства у постатях богів – в «Енеїді».

Борзенкова Г.В.
ХДАДМ

ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Кожне народне свято в Україні має свою розмаїту самобутність. Вона виявляється в елементах обрядовості, варіантах пісень, іграх, забавах, прикметах, повір'ях тощо. Не винятком тут є й одне з найбільших народних свят – свято зимового Миколи.

День святого Миколая 19 грудня має релігійне коріння і традиції святкування, вироблені в народі. Католики шанують пам'ять св. Миколая 6 грудня як покровителя мандрівників і дітей.

Існує повір`я, що якщо дитина робить добрі справи, слухається батьків та старших – святий Миколай радіє, якщо навпаки – засмучується. І гарні вчинки, і погані він записує в спеціальну книгу. Напередодні свята діти пишуть до нього листи зі своїми побажаннями і вкидають їх у поштову скриньку або кладуть за вікно і моляться до нього, просячи передусім здоров’я собі та батькам.

У нашій країні це свято набуває все більшої популярності. Його чекають дорослі і діти. У цей день в різних містах проходять благодійні заходи та концерти, в дитячі будинки та лікарні приїжджають відомі люди і, звичайно ж, жодна дитина не залишається без подарунка. А в Карпатах, у Національному природному парку «Гуцульщина», навіть є садиба святого Миколая, куди кожен може приїхати на екскурсію.

У різних місцях миколаївські гуляння мали різноманітні назви й особливості, обходження дворів, миколаївські колядки, миколаївські скрипники (змагання музик) тощо. За традицією, старші господарі села на свято збиралися щоб зварити пшеничного пива. Влаштовувалася гостина, після якої всі весело з піснями їздили на санях довкола села. На Харківщині існував звичай святкувати триденні Миколині святки, на які варили кутю і узвар, щоб у наступному році забезпечити врожай на жито й плоди. На всій території України влаштовували заздравні обіди на честь Миколая Угодника з приготуванням ритуального пива та різного виду меду. На Поділлі цього дня чекали «полазника» – чоловіка, який першим зайде до хати, що віщувало багатство й щастя протягом року. На Київщині хазяїн, прийшовши цього дня із церкви, брав миску зі свяченою водою, паляницю з грудочкою солі, квача з різного зілля, ішов кропити господу, худобу та збіжжя, примовляючи: «Святий Миколай, помилуй та сохрани нас від усякого лиха!».

Бурлуцкая Т.С.
НТУ «ХПИ»

АРХИТЕКТУРА ХАРЬКОВА XXI ВЕКА

Художественному языку современной архитектуры свойственна глобальность и универсальность, но одновременно значимую роль играют новые творческие поиски прогрессивных направлений, принципов и приемов решения формы и содержания в архитектуре. В творчестве украинских архитекторов все чаще встречаются проявления постмодерна и хай-тека как отражение глобализации процесса развития мировой архитектуры.

Цель этого исследования: выделить и охарактеризовать основные направления развития современной архитектуры и ее образцы в Харькове.

Современный облик Харькова – результат деятельности целого ряда архитекторов. Среди них – Олег Дроздов (ТЦ «AVE PLAZA», жилое здание «Carat» по ул. Потебни) и Юрий Шкодовский (Дворец студентов Национальной юридической академии по ул. Пушкинской, Храм Священномученика Александра архиепископа Харьковского на пр. Косиора). Творчеству Виктора Зайденберга принадлежит жилой дом по ул. Отакара Яроша, офисное здание «Тетрис» на ул. Клочковской. А главный архитектор Харькова Сергей Чечельницкий создал Центр отдыха «Gelios» по ул. Ахсарова и Церковь Матроны Московской в Парке Победы. При строительстве удачно используются различные конструктивные и художественно-пластические возможности как традиционных строительных материалов, так и новых – легкие металлопластиковые конструкции, изысканные отделочные материалы. В зодчестве современного Харькова интенсивно развиваются такие направления как архитектура религиозных сооружений, гражданская архитектура, народная архитектура. Торгово-развлекательные и жилые комплексы, банки и бизнес-центры, рестораны и кафе, павильоны рынков и станции метро, мемориальные сооружения и храмы возводятся в Харькове наших дней.

Анализируя работы харьковских архитекторов, можно сделать вывод, что украинская архитектура начала XXI века нацелена на освоение всего разнообразия мирового художественного опыта современного зодчества, поиск авторского архитектурного своеобразия, учитывая историко-культурную среду города. Поэтому перспективным направлением дальнейших изысканий представляется изучение индивидуального стиля каждого архитектора современного Харькова.

Вінницький В.
НТУ «ХПІ»

З ІСТОРІЇ ХРАМУ. КАФЕДРАЛЬНИЙ КОСТЕЛ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА (КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ)

Кафедральний костел святих Апостолів Петра і Павла в Кам'янці-Подільському (Катедра Св. Апостолів Петра і Павла) – діючий католицький

храм, кафедральний костел у місті Кам'янці-Подільському (Хмельницька область), визначна пам'ятка історії культури та архітектури держави, одна з головних туристичних атракцій міста.

Дата заснування костелу достеменно не відома. Відомим є факт, що Кам'янець-Подільське єпископство і дієцезію, на прохання польського короля Людвіка Угорського, заснував у місті папа Григорій XI у 1375 році. Імовірно, тоді ж був заснований і перший кафедральний костел. З описів відомо, що був він дерев'яний, і звів його перший кам'янецький єпископом домініканець Вільгельм. У 1616 році була збудована Каплиця Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії. У зв'язку з тією відбудовою і розбудовою, що тривали до 1621 року, ґрунтовно змінено дах, що кардинально змінило зовнішній вигляд костелу з готичного на ренесансний, згідно з проектом Яна де Вітте. Каплицю ж збудовано в стилі бароко, а стіни вкриті копіями ікон італійських художників XVI століття (пензля італійця Рамп'єго). У 1672–99 роках (роки підпадіння під владу османів) Кам'янецький кафедральний костел був перетворений на мусульманську мечеть – католицьку сакральну атрибутику з храму прибрано, ренесансну каплицю в цей період на західному фасаді забито камінням і перетворено на підмурки мінарета. Таким чином, біля входу до храму турки звели мінарет.

1699 року за новою мирною угодою Туреччина повернула Кам'янець Речі Посполитій, а турецьке населення повернулося на батьківщину. Костел ремонтують, але мінарет залишають на місці.

Згодом єпископ Миколай Дембовський встановив на мінареті статую Божої Матері (тип Непорочного Зачаття або Знесення) заввишки 3,5 м, яка стоїть на Земній Кулі та Півмісяці і благословляє місто та край.

У 1737–55 роки здійснено ремонт і оздоблення інтер'єрів костелу в стилі пізнього бароко. У 1781 році у ансамблі Петропавлівського костелу на честь візита польського короля зведено тріумфальну арку. У 1935 році кафедральний собор св. Петра і Павла у Кам'янці закрили й перетворили на ідеологічний музейний заклад – Музей історії релігії й атеїзму. 29 червня 1990 року державна влада передала кафедральний костьол римсько-католицькій парафії.

Нині Кафедральний костел святих Апостолів Петра і Павла у Кам'янці-Подільському, один з найкраще збережених на теренах України, не лише великий духовний осередок, а й популярна туристична атракція міста.

Владыко В.
ХНУ им. В.Н. Каразина

АНТРОПОЛОГИЯ ДРУГОГО И ОБРАЗ БРИТАНИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ АГАТЫ КРИСТИ

Детективный жанр относится к тому роду литературы, который долгое время оставался без внимания серьезной критики. Как часто бывает, сама необычайная общедоступность и популярность произведений такого рода вызывала сомнения в их художественных достоинствах. Как явление массовой

культуры, детектив определяют также как нечто формульное, имеющее свою вполне очерченную, повторяющуюся структуру, где главной ценностью является внимание к мелочам и каждой детали, отделяющей именно это произведение от некоего стандарта.

Пребывая в состоянии общества массового потребления, можно оценить **актуальность** данного исследования: путем отбрасывания шаблона, в творчестве Агаты Кристи обнаруживаются те фоновые особенности, которые стали ее отличительной чертой и именно те, что интересны нам сегодня с точки зрения людей другого времени и другой нации, а именно антропология Другого и образ самой же Британии.

На сегодняшний день мы имеем целый ряд как теоретических, так и практических работ, посвященных вопросу философии Другого, национальной идентичности, гендера и постколониальной теории (они и составляют основу методологической части работы). Другая сторона уже существующих исследований – литературоведческий и искусствоведческий анализы, обращенные к вопросам Викторианской эпохи в целом и творчества Агаты Кристи в частности. Прежде эти два полюса не были соединены, что и подтверждает **новизну** нашей работы с точки зрения репрезентации в нем типического образца британской культуры второй половины XIX – первой половины XX вв.

Через поиск и анализ взаимоотношений персонажей в классическом английском детективе Агаты Кристи в таких категориях как джентльмен – леди; империя – колония; дом, сад – поместье; наследник – наследство; путешественники – слуги; богачи – бедняки; кухня – яд; спорт – забавы; студенты – колледжи мы и находим отражение британской повседневности и системы ценностей.

Конструкции Другого в художественной антропологии этого же автора, а именно национальный, социально-классовый, гендерный и сексуальный, проявляются через анализ образов как главных, так и второстепенных героев: мисс Марпл, Эркюль Пуаро, шпионы и разведчики, прислуга и помощники-компаньоны и т. д.

Таким образом, Агата Кристи, творчеству которой внимание исследователей уделялось немного (в меньшей мере, например, по сравнению с зачинателями изображения национальной английской ментальности в литературе как Ч. Диккенс, Р. Киплинг, Р. Л. Стивенсон, Ш. Бронте, Дж. Остин, К. Дойль и другие), стала достойным продолжением этой традиции, а также неиссякаемым источником для новых культурологических исследований. Этот тезис может быть объяснен тем, что в наших тезисах были рассмотрены не все возможные диалогические пары – они предполагают дополнительный глубокий анализ, предполагающий уже новую статью.

Гребенник Л.А.
ХДАДМ

ОП-АРТ І ПОП-АРТ ЯК НАПРЯМИ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЖИВОПИСУ XX–XXI ст.

Схожість термінів «поп-арт» і «оп-арт» являє собою лише випадкову риму, породжену звичкою давати різним художнім напрямам однакові назви, (якщо не на «ізм», так на «арт»), та ще збігом у часі їх масової популярності у сер. 1960-х років, але течії ці виростали з різних коренів.

«Поп-арт» – це один із самих нових і свіжих стилів, строкатий, яскравий, з додаванням масштабних, великих елементів і незвичних форм. Характерними рисами стилю є яскраві відтінки, незвичайні форми, креативність, масштабність, в дизайні монументальність, лаконічність і вичурність.

Засновником «поп-арту» вважають Роя Ліхтенштейна. Його картини поєднують в собі елементи плакатів і коміксів.

Ключовий елемент оп-арту – ритмічне чергування фігур або ліній одного кольору, що створює ілюзію руху. Відвідування великої виставки оп-арту здатне викликати справжні напади запаморочення. Саме цей майже фізичний ефект забезпечує напрямку популярність, в якій є щось від популярності атракціону. Й оп-арт, й поп-арт в рівній мірі прагнули похитнути відчуття реальності, змінити свідомість глядача. Оп-арт своїми оптичними фокусами викликав запаморочення справжнє. Поп-арт – запаморочення ментальне, доводячи до галюцинаторної, майже нестерпної яскравості і ясності банальні образи повсякденності.

Засновником оп-арту був Віктор Вазарелі (1908-1997) –французький художник, графік, скульптор і теоретик мистецтва. Активно працював у живописі, де натуральні мотиви у все більшій мірі перетворювалися у фрагменти якогось тотального орнаменту, що руйнує традиційні уявлення про зорове співвідношення переднього і заднього планів.

У країнах Західної Європи, слід зазначити таких митців поп-арту, як Том Вессельман, Ричард Гамильтон, Ред Грумз, Ален Джоунс, Питер Бейк, Мел Рамос.

Серед художників напряму оп-арта найбільш відомими є Ричард Ален, Джетулио Альвиани, Тоні Де Лап, Маріан Заззела, Джон Макгейл.

Дубовенко Н.П.
ХНУ им. В.Н. Каразина

ТЕЛО В МОЛОДЕЖНОЙ КУЛЬТУРЕ

«Человек – существо символическое, он живёт
в символическом универсуме, который он сам и создает».

Современное общество является обществом телесным, в котором значение самого тела и телесности связана не только с опытом отдельной личности, но и с тем, к какому социальному слою она относится (ее социальное положение: финансовое, интеллектуальное, возрастное, религиозное и т.д.). В

рамках современной культуры тело – не природная данность, которая дана природой, Богом или генетическим кодом, а символическая репрезентация культурного опыта, отражающая нормы, представления, индивидуальный опыт. Кроме того, тело – это то, что стало возможным изменить, подвергнуть различным трансформациям.

Как отмечают некоторые исследователи, социальное тело имеет несколько форм существования: совокупность представлений индивида о своем теле; отражение конкретных человеческих тел в сознании других людей; нормативные представления относительно того, каким должно быть тело.

Телесные аспекты молодежной культуры включают тело как объект культурной регуляции (регламентация телесных проявлений – внешнего облика, болевых воздействий, сексуальности) и тело как регулятор взаимодействий, сигнал к актуализации определенных поведенческих программ.

Существует несколько способов маркирования тела у молодежных субкультур: вербальный (фиксация определенных деталей тела в сленге) и идеографический (мода, стиль, татуировка, пирсинг, росписи по телу). Молодежная культура регламентирует ряд аспектов телесности: сексуальность, насилие, смерть. Некоторые исследователи предлагают рассматривать телесную культуру молодежи в рамках концепции социального проявления тела, согласно которой телесность реализуется не только в способах создания внешнего облика (внешней телесности), но и формирует культурный стереотип телесных проявлений в определенных правилах телесных практик. Используя исследовательскую оптику гендерного подхода, можно предположить, что телесность играет важную роль в разграничении молодежных субкультур по линии феминности и маскулинности. Феминность свойственна некоторым субкультурам молодежи (таким как хиппи, эмо). Она проявляется во внешнем образе: слабость, субтильность, длинные волосы, стиль «унисекс» в одежде; в моделях поведения: отказ от агрессии, слабость, некоторая пассивность; в телесных практиках: неразборчивые сексуальные связи, при этом идеализированная романтика в отношениях. Маскулинность свойственна молодежным группировкам таким как панки, футбольные фанаты. Для данной молодежи характерны: демонстрирование физической силы; коротко стриженные волосы (подчеркивание своей мужской силы); подчеркивание маскулинности в одежде (кожа, цепи, оружие). Культ физической силы проявляется не только в накачивании мышц, но также в болевых и насильственных практиках, в том числе сексуальном насилии. Со временем насилие из практической формы, как правило, переходит в символическую форму: ритуальную; игровую; вербальную (в сленге); изобразительную (в татуировании, пирсинге); вещественную.

Разумеется, это не единственная классификация телесности молодежной культуры, и существуют субкультуры, которые не вписываются в данную модель, например новая субкультура, которая охватывает все больше и больше

людей в молодежном обществе – хипстеры. Эта субкультура появилась в США в 40-х годах, но в наше время этим термином называют в основном – обеспеченную городскую молодёжь, интересующуюся элитарной зарубежной культурой и искусством, модой, альтернативной музыкой и инди-роком, артхаусным кино, современной литературой и т.п. Данная субкультура обладает собственными маркерами телесности, которые не совпадают с предложенной концепцией. Телесность хипстеров «это воплощение обессиленного постмодернизма, то, что происходит, когда ирония и игра со стилями и смыслами исчерпывает себя как эстетика».

Дяченко М. Д.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Під молодіжною субкультурою розуміють певні інтереси молодого покоління, особливості стилю життя, поведінки, групових норм, цінностей і стереотипів. Її визначальною характеристикою в Україну є феномен суб'єктивної «розмитості», невизначеності, відчуження від основних нормативних цінностей (цінностей більшості). Так, у чималого числа молодих людей відсутня чітко виражена особистісна самоідентифікація, сильні поведінкові стереотипи, що зумовлюють деперсоналізацію установок. Позиція відчуження в його екзистенційному ламанні проглядається як у ставленні до соціуму, так і в спілкуванні поколінь, в контркультурній спрямованості молодіжного дозвілля. Отже, дана тема є актуальною тому, що впливає на духовний розвиток молоді.

Субкультури вивчали українські дослідники такі як В. Кулик, Т. Голобуцька, О. Голобуцький, які пропонують типологізацію, основою якої є характер діяльності та внутрішня ціннісна шкала субкультури, а також її вплив на молодіжне середовище загалом. За таким підходом виокремлюють субкультуру хіпі, романтико-ескапістські, релігійно-містичні, епатажно-протестні, радикально-деструктивні молодіжні угруповання, хакерів. Також є поширеною типологізація неформальних груп сучасного російського вченого Сергія Сергєєва, який класифікує молодіжні субкультури на: романтико-ескапістські (хіпі, індіаністи, толкієністи, байкери); гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери та ін.); кримінальні (гопники, любери); анархо-нігілістичні (панки, екстремістські субкультури «лівого» і «правого» спрямування). Російський соціолог Михайло Топалов поділяє молодіжні об'єднання за спрямованістю інтересів: захоплення сучасною молодіжною музикою; прагнення до правоохоронної діяльності; зайняття різними видами спорту або навколоспортивна діяльність (спортивні фанати); філософсько-містичні; захисники навколишнього середовища. Професор З. В. Сикевіч дає декілька іншу характеристику неформального самодіяльного руху молоді з урахуванням того, що причетність до тієї або іншої групи може бути пов'язана: з проведенням часу – музичні і спортивні фанати, металісти, любери і навіть

неонацисти; з соціальною позицією – екокультурні; із способом життя – „системники” і їх багаточисельні відгалуження; з альтернативною творчістю – офіційно не визнані живописці, скульптори, музиканти, актори, письменники і т.д.

Представники субкультур емо, Straight edge (чітка межа) мають позитивний вплив на духовний розвиток тому що вони ведуть здоровий образ життя і повністю відмовились від алкоголю, тютюну, наркотиків і безладних статевих зв’язків. Представники субкультур хіпстерів і готів мають певний вплив на духовний розвиток, виявляючи свій інтерес до певних творів літератури і кіно. Гопники, скінхеди – найнебезпечніші й найбільш деструктивні субкультури. Вони, навпаки, руйнують внутрішній світ юнаків, налаштовуючи їх на непримиренність, агресію.

Отже, всі субкультури так и інакше впливають на духовний розвиток молодої людини. Позитивно чи негативно залежить від вибору субкультури людиною, від її моральної та психологічної зрілості.

Івахненко О.В.
ХГПА»

ЛЮДИНА І ЇЇ ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В ЕПОХУ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Сучасна науково-технічна революція суттєво змінила зміст і характер життєдіяльності людини, породивши поряд з обнадійливими для її існування і функціонування явищами чинники, що викликають цілком обґрунтовану тривогу і стурбованість як у пересічного обивателя, так і у спеціалістів: філософів, соціологів, психологів тощо. Вони висловлюють щодо цього різні, часом діаметрально протилежні думки. Одні з них, зокрема так звані «технологічні оптимісти» (Д. Белл, З. Бжезінський, Дж. Гелбрейт та ін.), вважають, що наука і техніка, самі як такі, автоматично перетворять сучасне не облаштоване і незатишне суспільство в суспільство загального благоденства і рівності, класового миру і гуманізму, нових цінностей і нової моралі. Їх опоненти, так звані «антропологічні песимісти» (О. Хакслі, Е. Фромм, М. Хайдеггер, Г. Маркузе), навпаки, вбачали у техніці стихійні демонічні сили, однаково ворожі для будь-якого суспільства, а сам науково-технічний прогрес оголосили «моральною контрреволюцією». І ті, й інші наводять переконливі аргументи, з якими не можна не рахуватись і слід використовувати при вирішенні проблеми сучасної людини і її духовного життя.

Науково-технічна революція, яка нині набирає нових обертів, означає не тільки бурхливий розвиток суспільного виробництва, соціальних процесів, а й загострила проблему людини, смислу її існування, функціонування в нових історичних умовах, які закріпилися в поняттях «постіндустріальне суспільство», «посткапіталізм», «технологічна цивілізація», «інформаційна цивілізація», «культура постмодернізму» або «постпостмодернізму» тощо. Формується нова світова система, нова економіка, політика, мораль, художня

культура; нове складне і суперечливе ціле, в якому дедалі складніше зберегтись і розвинутись людині.

Однією із небезпек, які несе людині науково-технічний прогрес – її «денатуралізація», відхід від первісної «рідної» природи до створення нею ж за допомогою науки і техніки «штучної природи» – результату перетворювально-практичної діяльності, урбанізація способу її життя і втрата «укоріненості», «коренів» внаслідок інтернаціоналізації життя і міграційних процесів. Бурхливий розвиток науки і техніки, постійне зростання вимог до людини зробили її життя надто стрімким і плинним, сучасне людство перебуває в стані збурення і потрясінь, переворотів і змін, розхитуються стереотипи, порушуються усталене і звичне, триває пошук нових цінностей і форм, які б стали чіткими орієнтирами і опорою в життєдіяльності людини. Наростаюча тенденція до машинізації і автоматизації, збільшуючи продуктивність праці, робить людину все більш залежною від виробничого процесу. Техніка і технологія, примушуючи людину пристосовуватись, ускладнюючи та інтенсифікуючи виробничий процес, роблять її діяльність «заорганізованою» і «зв'язаною», а саме життя набирає рис «загодованості» зовні, а в самих технологіях, на думку відомого польського вченого і письменника С. Лема, завжди закладена небезпека «оголення» інстинктів. Технізація і роботизація несе небезпеку людині вже на генетичному рівні, загрожуючи дегуманізацією і деперсоналізацією.

У зростанні абстрактності, кількості понять, формул, умовних знаків, у надлишку вербального матеріалу, що слугують своєрідними «фільтрами» щодо багатоманітних форм і видів впливу деякі автори вбачають велику біду сучасної людини, одну з причин інтелектуального еклектизму, соціальної пасивності і навіть невігластва щодо досить банальних явищ і процесів. Все більше проникнення в психіку людини раціональних елементів, відхід від емпіричних контактів з явищами дійсності, дії за логікою, що задана засвоєними знаннями, робить людину більш інформованою, але не більш розумною і творчою.

Кадуріна О. Ф.
ХДАДМ

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОСТЮМ

Вступ. Наш народ як самобутня нація створив неповторну багатогранну культуру, яка розкривається в різних напрямках творчості. Прикладом вищих проявів художньої і духовної культури народу є традиційний костюм.

Костюм, як ніщо інше, відтворює стиль епохи та сутність буття людини з її фізичними, духовними, психологічними, естетичними прагненнями, певної мірою розкриваючи її творчий потенціал. Багатовіковий колективний естетичний досвід народу має велике значення для розуміння подальших шляхів розвитку української культури її ролі і місця у загальноєвропейському і світовому культурному процесі.

Костюм Наддніпрянщини. Чоловічий стрій Наддніпрянщини складався з Сорочки з вишитою манишкою і відкритим рукавом; шаровари сині матові з вовняної тканини; широкий червоний пояс, зав'язаний збоку; свита з брунатної вовняної тканини, обведена чорним шнуром; шапка з сивого смушку; темно-червоні сап'янці. Стан оперізували червоним поясом. Жіночий стрій складався із сорочки, плахти, запаски, корсетки, юпки, свити, кожуха, кожушанки, намітки, хустки, чобіт, прикрас Сорочку найчастіше вишивали білими нитками. Орнамент зосереджувала на рукаві, поликах, лиштві сорочки.. Крім білих ниток, застосовували червоні й чорні, інколи вкраплювали сині або зелені кольори. Тільки в Наддніпрянщині жінки носили поясне вбрання – плахту.

Костюм на Волині. Чоловічий стрій. Сорочка вишита старовинним стібком «заволікання»; вузькі штани; червоний плетений пояс; свита з сукна ясного кольору з вишитим шалевим коміром; солом'яний капелюх, обведений червоною або сірою стрічкою; чорні чоботи. Свити переважали сірого кольору, кожухи – білого. Жіноча сорочка була з прямим поликом, і виложистим коміром. Шилась з полотна, оздоблювалась тканим або вишитим монохромним орнаментом червоного кольору. Спідниця з вовняної або лляної тканини зі смугами різних кольорів. Широко побутував фартух – вовняний або лляний – з тканим орнаментом.

Костюм Закарпаття: у чоловіків побутували довгі поликові сорочки, вузькі сукняні або полотняні штани, а також широкі штани типу словацьких і угорських, що підперезувались широким поясом. Чоловіки носили брилі, взувалися в постоли і чоботи. Жіночий одяг: сорочка з вишитою смугою спереду під шиєю та на рукавах; спідниця у складки вгортає майже всю постать; пояс тканий з кольорової вовни, зав'язаний спереду; безрукавка «лейбик» з квітчастої тканини.

Костюм на Поділлі: до останнього часу зберігалися давні слов'янські традиції прикрашання одягу на основі зооморфного орнаменту. Домінуючий чорний колір вишивки був характерним для верхнього плечового одягу типу свити, а також поясного одягу. Жіночі сорочки тут частіше мали виложистий комір, цільнокроєний рукав, покритий вишивкою.

Висновок: Можна зробити висновок, що костюми доволі відрізнялися у кожному регіоні. Традиційне вбрання кожного народу є одним з найбільш масових видів його художньої творчості. Народний одяг відзначається простотою форм, багатством і різноманітністю прикрас, насиченим колоритом. У ньому яскраво виявляється вміння народних майстрів за допомогою простих, логічних засобів органічно поєднувати практичність і красу. Український костюм відображав спосіб культурного життя та духовного розвитку людини, він зберіг традиції та естетичні прагнення і став великим досягненням у розвитку культурного життя.

Кічук А.В.
ХДАДМ

ЕКОПОСЕЛЕННЯ, ЯК ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРОБУДЖЕННЯ НАЦІЇ

Минуле нашої країни – це низка тяжких століть, де Україну шматують і руйнують, як в політичному світі, так і в світі культури. Сьогодні Україна втрачає привабливість в очах молодих українців. Головне питання сьогодення – як зберегти цілісність України, примножити її багатство та укріпити дух нації. Майже кожна людина задається питанням: як можна покращити теперішнє становище, і що я можу для цього зробити? Кожна сфера діяльності б'ється над рішенням цієї проблеми: економіка, біологія, інженерія і т. д. нашою метою є довести раціональність розвитку екопоселень, як засобу відновлення і пробудження нації.

Екологічне поселення (екопоселення) – поселення, створене для організації екологічно чистого простору для життя групи людей, які виходять з концепції сталого розвитку і організують харчування за рахунок органічного сільського господарства. Екопоселення є однією з форм ідейної громади. Під ідейною громадою, в свою чергу, ми розуміємо цілеспрямовано створене місцеве співтовариство людей, задумане для тіснішої співпраці, ніж інші спільноти.

Мета створення може включати в себе спільне використання ресурсів, вибудовування добросусідських відносин, здоровий спосіб життя у злагоді з природою, життя і працю з дотриманням принципів того чи іншого вчення, ідеї, релігії. Можуть бути й інші цілі, засоби, методи, правила і принципи, що розділяються членами ідейної громади. Предметом спільних інтересів можуть бути види діяльності, пов’язані з господарюванням та екотехнологіями; з інформаційними технологіями (життя в поселенні не виключає комп'ютерну діяльність); науковою діяльністю (завдяки матеріальній забезпеченості, поселенці можуть займатися серйозними, тривалими розробками навіть при малих вкладеннях в науку від держави); мистецтвом (спокійне життя на лоні природи, матеріальна забезпеченість, розвинена культура і духовність поселенців, здорова біоенергетика, естетика родових помість – ідеальні умови для роботи артистів, художників, музикантів, письменників, філософів і т.д.); народними ремеслами; видавничою діяльністю (так, можна активно поширювати інформацію про здоровий спосіб життя, про любов до природи і тварин, про життя на землі і у своєму живому просторі).

Результатом виховної роботи має стати поява Людини-Творця.

Останнім часом рух будівництва і розвитку екопоселень стає більш популярним. В умовах економічної кризи зростає значення громадянських ініціатив, спрямованих на самоорганізацію громадян для вирішення своїх проблем. Ось чому отримав додатковий імпульс розвиток екопоселень. Громадяни, стурбовані проблемою духовного виховання молоді, бачать в цьому напрямку ефективний інструмент формування духовності молоді. Основними

цінностями є: віра, громада, Учитель, ненасильство, життя в гармонії з природою, самозабезпечення на основі екотехнологій. Незважаючи на істотні відмінності між досліджуваними екопоселення, можна відзначити, що перед усіма поселеннями стоїть завдання будівництва життя в гармонії з природою.

Ковальчук В.В.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ВПЛИВ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДІ

Телебачення – це джерело інформації. Не приділяти нині уваги впливу телебачення на молодь та дітей не можливо. Вплив телебачення – це не просто електронна іграшка або розвага, це чинник впливу на повсякденне життя, на сімейні взаємини і традиції. Біля екранів телевізора ми проводимо більше часу, ніж за будь-яким іншим заняттям, тому маємо замислитися про вплив телебачення та розвиток.

За останні 40 років у світі було проведено більше 1000 досліджень, присвячених впливу телебачення і кінематографа на дітей. Дослідження проводились у багатьох країнах світу, серед хлопчиків і дівчат, що належать до різних рас, національностей і соціальних груп. Даною проблемою займались С. Вард (Англія), М. Гльокнер (Швейцарія), І. Павлов, О. Дроздов, І. Клімов, А. Бандура та ін.

Позитивний вплив телебачення полягає у наступному: за допомогою телебачення ми можемо мандрувати по всій земній кулі; ми можемо ознайомитися із традиціями і культурою інших народів; дізнатися про останні новини з усього світу, послухати найкращу музику, подивитись новий шедевр кіномистецтва. З іншого боку, перегляд сцен насильства робить людину більш беззахисною до насильства в реальному житті; неповнолітні діти схильні вірити всьому, що говориться з екрану; 60% підлітків більше довіряють медичній інформації, що передається по ТБ; ТБ відволікає дитину від інших занять: навчання, читання, ігор, спілкування, сприймання і відтворювання інформації та розуміння навколишнього світу; провокує психологічні розлади у дитини, привчає до малорухливості, робить нас менш активними; після довготривалого перегляду ТБ, як правило, дитина відразу лягає спати, а звідси – погане засинання, жахливі сновидіння, небажання прокидатися вранці.

Отже, телебачення може мати негативний вплив на нашу поведінку. Однак, вони також здатні впливати на нашу поведінку позитивним чином. Як вони впливають на вас, залежить від того, наскільки ви дивитеся, що ви дивитеся, і як ви реагуєте на те, що ви бачите.

Коротка К.М.
ХДАК

ЗНАЧЕННЯ ПИСАНОК І КРАШАНОК У ЖИТТІ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

У др. пол. XIX ст. в Харківській губернії був широко розповсюджений такий вид народного мистецтва як писанкарство. Населення губернії, як і всі українці, писали писанки навесні, перед Великоднем. На Слобожанщині це свято вважалося одним із найяскравіших і найурочистіших. Писанки до свята виготовляли в кожній оселі. Писанками називали пасхальні яйця, пофарбовані в два, три кольори і більше. В залежності від орнаменту вони поділялися на окремі види і мали своєрідні назви: «безкінечник», «клинці», «рожівка», «сосна», «хріновий листок» та інші. Також існували і крашанки - яйця, пофарбовані в один колір без візерунків. Наприклад, пасхальне червоне яйце мало назву «червона крашанка». Фарбували яйця виключно жінки.

Вироби писанкарства відігравали важливу роль у віруванні населення Харківської губернії. З ними було пов'язано багато прикмет і обрядів, існувало безліч легенд щодо того, як з'явилися перші писанка і крашанка. У Харкові в цей час побутувала така розповідь: «Один єврей не вірив, коли йому говорили, що Христос воскрес. «Я повірю тоді,- сказав він, указуючи на яйця, - коли ці яйця стануть червоними». Після його слів яйця моментально почервоніли і перетворилися на крашанки». Крашанки і писанки в Харківській губернії використовували як запобіжні і лікарські засоби. Наприклад, в слободі Преображенній Куп'янського повіту умивалися водою, в якій лежала крашанка, після чого яйце викидали в річку русалкам. Деякі з молоді, щоб стати красивішими, викачували лице писанкою. Шкарлупа крашанки вважалася запобіжним заходом задля збереження хліба від мишей. Коли лихоманка не піддавалася лікам, то хворому вішали на шию крашанку, яка знаходилася у церкві в ніч під Світле Воскресіння. ЇЇ клали в хаті за ікони, де вона могла лежати роки, не псуючись. Також шкарлупою крашанки підкурювали людей і домашніх тварин від різних захворювань і «зглазу». На пасіці, під перший вулик бджіл, клали писанку «безкінечник», щоб безкінечно роїлись бджоли.

Окрім різних звичаїв існували ігри, в яких використовували вироби писанкарства. Наприклад, у Куп'янському повіті Харківської губернії грали у «навбитки» і «навкотки». Гра в навбитки проходила так: хлопчик обирав із крашанок биток. Він тримав яйце так, щоб було видно лише його «носик», в який бив «носиком» своєї крашанки інший хлопчик. Потім били «гузкою» об «гузку». Вигравав той, у кого крашанка залишалася цілою. Під час іншої гри - в «навкотки», пасхальні яйця катали по горбочку.

Виготовленими писанками обмінювалися зі своїми рідними і друзями. По тому, яким орнаментом було прикрашене яйце, можна було зрозуміти, що тобі бажає людина. В деяких повітах губернії хлопець обов'язково повинен був подарувати своїй нареченій писанку. Всі ці звичаї свято цінувалися у народі, а

деякі із них дійшли й до нашого часу. Як бачимо, вироби писанкарства були невід`ємною частиною культурного життя населення Харківської губернії. Вони відігравали важливу роль у віруванні людей й носили символічний характер. Кожен писанкар вкладав душу у свою роботу, що зумовлювало його духовний розвиток. Завдяки цьому, писанкарство збереглося й до нашого часу.

Любченко О.С.
ХНУРЕ

УКРАЇНСЬКИЙ РУШНИК – ПЕРЕЖИТОК МИНУЛОГО ЧИ НОВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ТВОРЧОСТІ?

Рушники – це відбиття культурної пам’яті народу, в їх узорах зберігаються прадавні магічні знаки, образи народних традицій та цінностей, які знайшли подальше переосмислення і оновлення. На сьогоднішній день в українському суспільстві рушники не втрачають своєї актуальності. Ці вишивані символи продовжують зберігати ритуальне й побутове призначення. До наших часів рушники були і є необхідним складником наших традицій, від народження аж до смерті.

В Україні рушникам завжди надавалось важливе образно-символічне значення. Вишиті рушники здавна були поширені як неодмінний атрибут народного побуту, весільної і святкової обрядовості, як традиційна окраса житла. Важливі події в житті народу ніколи не обходились без рушників, які, крім декоративного навантаження, мали великий образно-символічний зміст. У всьому декоративно-прикладному мистецтві немає іншого такого предмета, який би концентрував у собі стільки різноманітних символічних значень.

Рушник завжди був символом гостинності – на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. Під час будівництва хати рушниками підіймали сволоки. На них приймали новонароджених, з рушниками проводжали людину в останню путь. Особливо значну роль відігравав рушник у весільному обряді як один з найважливіших атрибутів. Поряд з обрядовим призначенням рушники широко використовувались у побуті. Ці традиції не втрачають своєї актуальності і в наші дні.

Орнаментація рушників на Україні надзвичайно різноманітна. У кожному локальному центрі склалися свої традиційні мотиви, особливості їх композиції У кожному районі склались локальні особливості, що виявилось у композиції, колірній гамі, засобах шитва.

Характерною особливістю народної вишивки є збереження, поряд з новими сюжетами, давніх орнаментів, що мали символічне значення. На сучасному етапі у виготовленні рушників намітилось два напрямки, що існують і розвиваються паралельно. Це, з одного боку, творчість майстрів і художників, що спирається на традиційну спадщину минулого, а з другого – діяльність широкого загалу селянства, яке вишиває для власних потреб, за своїми рисунками і смаками.

Треба зазначити, що в останнє десятиліття активно відроджується роль рушників, вони продовжують своє життя в сучасних обрядах. Центрами створення рушників сьогодні є Черкаси, Полтава, Опішня, Решетилівка.. Переосмислюючи традиційні форми орнаментики, майстри свідомо урізноманітнюють орнаментальні мотиви. Адже основне їхнє завдання – створити емоційний образ, символ врожаю, родючості, гімн праці.

Отже в сучасній українській культурі рушники продовжують зберігати ритуальне й побутове призначення. Сучасні митці і по сей день вивчають традиції української вишивки. Переосмислюючи відомі форми орнаментики, вони шукають і тематичні мотиви, прагнуть в образній формі відтворити наше сьогодення. Найбільш цікаві рушники набувають монументально-декоративного звучання, перетворюються на тематичні полотна для окраси громадських інтер'єрів. Тож є сподівання, що цей аспект української історії з часом не тільки не зітреться з нашої пам'яті, а навпаки стане цікавішим, якіснішим та яскравішим.

Маліков В. В.
НТУ «ХПІ»

ПАТРОНАТНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

З огляду на складний і неоднозначний характер соціальної взаємодії в сучасній українській культурі актуалізується потреба у зверненні до досвіду попередніх поколінь українців у регулюванні цієї сфери. Тому метою дослідження обрано визначити, в яких сферах, в яких формах, ким і стосовно кого проявлялася соціальна опіка, зокрема патронатні відносини, українського селянства другої половини XIX – початку XX століть.

За умов переважного абсентеїзму поміщиків у соціальному житті села пореформеної доби функцію піклування про вразливих членів громади перебирає на себе заможна частина селянства. Однак за спостереженнями дослідників допомогообмінні відносини між приблизно рівними селянськими домогосподарствами заступають відносини патронатні. В останніх заможний селянин кредитує біднішого, який потрапив у скруту. Та повернення позики з відсотками у грошовій формі чи відробітками, ставить бідного в ще більш скрутне й залежне від патрона становище. Борги стають хронічними, а звернення за допомогою – невідворотним.

І сама громада проявляла піклування про слабких і знедолених своїх членів. Тож приказка: «Громада – великий чоловік» набуває сенсу й у контексті патронатних відносин. Саме громада опікувалася майновим станом і збереженням спадку сироти, здійснювала нагляд і скеровувала життєвим шляхом. Селянські громади із певним господарським значенням скотарства наймали пастухами переважно літніх людей, а підпасичами – підлітків, зокрема сиріт. Таким чином останні забезпечувалися визначеним утриманням та майже повсякчасним доглядом, залучалися до праці.

Однією з форм опіки над сиротами та дітьми з бідних сімей була віддача їх громадою в учнівство до ремісника. У процесі кількарічного навчання дитина жила й харчувалася в ремісника, засвоювала не тільки професійні вміння, але й сімейні ролі та домашні заняття. По закінченню навчання ремісник видавав своєму учневі певні кошти й одяг, що вкупі з освоєними навичками дозволяло почати самостійне господарювання. Господар міг так само посприяти укладанню шлюбу відданої до нього в найми сироти.

Звичаї взаємодопомоги (помочі) актуалізувались у випадках стихійного лиха, окремих трудомістких робіт, які вимагали одночасної короткострокової праці значної кількості людей (підняти сволок, валькувати хату і т. і.). За звичаєм «вдовиного плугу» селяни, впоравшись з власною оранкою, відправлялись зорати поле вдовиці. Літні люди, які не могли вже самостійно вести власне господарство і не мали у сім'ї здатних це робити використовували інститут приймацтва.

Піклування про знедолених, бідних членів громади проявляється й у звичаях спадкування. Зокрема, на Слобожанщині вдовиця, яка знову виходила заміж, отримувала у спадок частину, а то й усе майно покійного чоловіка. Однак, якщо сім'я останнього була бідною, то їй віддавали тільки придане і те, що вона сама набула за першого шлюбу. Таким чином, громада надавала пріоритетне право спадкування економічно слабшій, соціально вразливішій стороні. Тож, якщо вдовиця мала житло у нового чоловіка, то двір вона залишала бідним родичам колишнього чоловіка. Або ж, якщо у померлого чоловіка не було інших спадкоємців, то двір переходив до громади, яка віддавала його тому з односельців, котрий не мав осілості.

Таким чином, в пореформеному селі патронатні відносини відігравали одну з ключових ролей в господарській та соціальній сферах, сімейних, майнових та владних взаєминах українців. Соціальна опіка над економічно вразливими сиротами, вдовами, бідняками, людьми похилого віку та з обмеженими фізичними можливостями виявляється фундаментальною цінністю української селянської громади. Формами піклування громади над слабкими її членами були звичаї помочі на безоплатній основі, приймацтво, учнівство, пріоритетне право спадкування, доступ до нескладних, хоча й з малою платнею, робіт, позики, виховання сиріт в опікунів до повноліття.

Мартиросян О.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

МИСТЕЦТВО ПЕРФОРМАНСУ: ПОЗИЦІЯ ГЛЯДАЧА В ІНТЕРАКТИВНИХ МИСТЕЦТВАХ

Інтерактивне мистецтво не має єдиного, чітко окресленого початку. Дослідники, які намагаються скласти перелік його фундаментальних рис і сформулювати визначення, наштовхуються на проблему надто великої кількості та різноманітності явищ, що складають цей феномен.

Предметом уваги нашого дослідження буде комплексний процес

виокремлення й формування інтерактивного мистецтва на території різнорідних мистецьких практик.

Інтерактивне мистецтво засновувалося насамперед на п‘яти видах мистецьких практик, різним чином між собою пов‘язаних й одночасно цілком відмінних. Тож його джерела і фрагменти історії є відповідно частиною історії п‘яти різних тенденцій у сучасному мистецтві. Це також означає, що інтерактивне мистецтво як цілість визначається властивостями п‘яти видів сучасної мистецької творчості: ***кінетичне мистецтво, мистецтво дії, мистецтво інсталяції, мистецтво цифрових медій і концептуальне мистецтво.*** Ці практики, а також мережа зв‘язків між ними, створили фундамент для розвитку інтерактивного мистецтва, надаючи йому водночас гібридного, міждисциплінарного та трансмедійного характеру.

Усі ці види мистецької творчості не випадково виокремилися в один і той самий час – наприкінці 1950-х і початку 1960-х років. Бо саме в той період у процесі глибоких суспільно-культурних трансформацій західного світу в його мистецтві відбувалися глибинні, істотні для майбутнього обличчя мистецької творчості зміни, які також передбачали зміну естетичних систем. Твір мистецтва дематеріалізувався, дестабілізувався, а також набував певної перформативності й деформалізації. Він нерідко уникав галерейно-музейних площ та захоплював публічний простір, або ставав частиною суспільних практик, яка нічим не відрізняється від інших явищ зі сфери щоденного життя. Цей процес сягає корінням у попередні мистецькі програми і практики найрадикальніших авангардистських течій, насамперед футуризму, дадаїзму та конструктивізму.

Кінетичне мистецтво відкрило перспективи розвитку інтерактивного мистецтва насамперед тим, що порвало із концепцією стабільної, тривалої та незмінної структури твору художника. Твір-артефакт поступово замінюється твором-подією. Предмет розвивається й переноситься у процесуальний вимір. Поняття мінливості долучається до низки головних атрибутів тієї сфери мистецтва. Малярство чи скульптуру, які зазнали таких змін, долучались до царини «time-based arts» («мистецтва, яке триває у часі»).

Наприкінці 1950-х років постала серія мистецьких проектів, в яких – з огляду на кількість і на той факт, що відтоді їхня історія стала безперервною, триваючи аж донині, – можемо добачити початки мистецтва дії. Власне тоді сформувався гепенінґ. Засновником цього напрямку в мистецтві дії вважається Алан Капров. Свій перший гепенінґ Капров реалізував 1958 року. У наступні роки до грона творців гепенінґів долучилося багато митців, зокрема Джордж Брехт, Джим Дін, Ел Гансен, Дік Гігінс, Клас Ольденбурґ, Ларрі Пунс.

На початку 1960-х років окрім гепенінґу з’явився ще один напрямок мистецтва дії і нове поняття – мистецтво перформансу. Однак новий термін насправді окреслював мистецьку діяльність за характером близьку до тієї, яку досі називали «гепенінґ», «подія» чи «акція». Простеживши способи використання цих понять, можна навіть припустити, що всі вони, по суті,

синоніми (поняття «мистецтво тіла» – хоч і має окреме, спеціалізоване значення – теж насправді підтверджує (своєю специфічністю) – синонімічний статус інших наведених термінів, адже його приклади можна знайти паралельно у сферах, які належать до мистецтва перформансу, гепенінґу чи акціонізму, і є таким чином видозміною їх усіх).

Можна помітити, що однакові явища часто відносять до різних сфер – сьогодні їх назвуть перформансом, завтра – гепенінґом чи акцією. Межі, яких не вдається чітко окреслити на рівні понять, так само не проступають або є дуже невиразними в окреслюваних цими поняттями феноменів.

Матвієнко І.
НТУ «ХПІ»

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ТА УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ

Перспективність розвитку української культури залежить від готовності її представників до культурної активності, яка в значній мірі пов'язана з їхнім національним самоусвідомленням. Сьогодні на ситуацію в культурній сфері неоднозначно впливає тривале політичне протистояння в українському суспільстві. Подекуди культура стає заручником політичної боротьби. Останнім часом в українській суспільній думці дедалі частіше лунають нарікання на те, що навіть через стільки років незалежності наша еліта так і не спромоглася сформувати привабливу для більшості українців національну ідею. Аналіз наявного інформаційного поля свідчить: питання національної ідеї нині актуальне і може дати Україні нову точку відліку. Складність у формуванні національної ідеї полягає в наступному:

– національна ідея має бути об'єднуючою і творчою, транснаціональною, транссоціальною і транстериторіальною, тобто однаково привабливою для абсолютної більшості населення країни, незважаючи на національність, соціальний статус і місце проживання;

– базуватися на системі національних цінностей і пріоритетів, історичному досвіді перемог і звершень, а не поразок та національного приниження;

– відповідати духовним і матеріальним інтересам сучасного суспільства.

Сучасна українська культура зараз перебуває в становищі, яке можна визначити як відчайдушні пошуки справжності. Постійним запитом для культури є потреба у самовизначенні, котре здійснюється через розкриття власної природи та визнання традицій як свого підґрунтя, через прояснення своїх витоків та чітке уявлення ціннісного стрижня буття людини в світі.

Найголовнішим елементом української національної ідеї декілька століть було ствердження незалежної держави. Не менш складно тепер багатовікову культурну традицію співвіднести з сучасним і, всупереч глобалізаційним тенденціям, повернути українців до своїх духовних джерел.

Отже, національна ідея українців сьогодні – це новий національний культурний проект – проект оновленого, молодого суспільства, мета якого – визначення духовного місця України в світі. Саме поняття «національної ідеї» містить в собі концентрований вираз сутності нації, її ознак, історичного минулого та перспектив на майбутнє. І цю ж сутність нації, ті ж ознаки – містить і українська культура. Поєднавши їх, маємо змогу надати українському суспільству тенденції розвитку – в усвідомленні історичного минулого, його тенденцій у сьогодення, та проекцій на майбутнє.

Молдаван А.В.
ХДАДМ

ТВОРЧІСТЬ СУЧАСНОГО ХУДОЖНИКА ПАВЛА МАКОВА

Обличчя будь-якої країни - це культура…

Не випадково, тези розпочаті з такого епіграфу. Ці слова не просто підходять до моєї роботи, збігаються з моїми думками – вони належать об'єкту мого дослідження, українському сучасному художнику Павлові Макову. Чи варто вивчати творчість художника, який працює в техніці офорту, яка в наш час не є популярною? На мою думку, варто, і якомога досконаліше. Дуже образливо за країну, коли читаєш такі рядки: «Серед сучасних українських художників Павло Маков – один з найбільш затребуваних за межами рідної країни.» Майже всі роботи Павла Макова знаходяться в багатьох колекціях усього світу в Музеї Вікторії та Альберта в Лондоні, у Метрополітен-музеї у Нью-Йорку, у Центрі сучасного мистецтва в Осаці, у Державній Третьяковській галереї у Москві, у Музеї сучасного мистецтва в Ібісі та інших зібраннях, а в Національній художній галереї в м. Києві тільки одна робота. Не може не хвилювати байдужість в нашій країні до мистецтва та культури. Павло Маков – цікава та достатньо публічна людина. Він залюбки дає інтерв'ю, проводить майстер-класи, лекції, його уроки могли б бути гарною творчою спадщиною для багатьох молодих художників, варто просто забажати… До того ж мешкає цей талановитий художник у Харкові.

Мотивацією для вивчення творчості Павла Макова є його досягнення, щоб їх описати не вистачить сторінки. Його творчість цікавить своєю самоцінністю. Це не «роботи на замовлення», це повноцінне життя зі своїми думками та філософією. Його роботи не можна сплутати з роботами іншого художника. Основна характерна риса цих робіт – неповторний, особистий почерк, набутий життєвим досвідом. На думку самого художника: «Щоб зрозуміти витвір мистецтва того чи іншого автора, треба як мого більше дізнатися про його життя». Найчастіше всіх людей ми ділимо на хороших та поганих, за певними особливостями, які, на наш погляд, є головними. Цікавлячись життям Павла Макова, я теж виділила головні для мене напрямки: ставленням до сім'ї; рідної країни і подій, що сьогодні відбуваються; ставлення до братів наших менших; у зв'язку з його колекцією олов'яних солдатиків ставлення до війни та інше.

Незважаючи на все, Павло Маков вважає себе українським художником, бо неможливо бути відомим митцем із невідомої країни. У нещодавно відкритому у Харкові « Єрмілов Центрі» де замислювався не тільки виставковий зал, а й майданчик для спілкування, він першим відкрив сесію зустріч, обговорювань та дискусій. Це один із найвідоміших митців візуального мистецтва Харкова. Мистецтва, у якому зоровий образ підкріплюється концепцією.

Плахутіна А.А.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ЖІНКА В ДУХОВНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

В статті аналізується жіночий фактор, відтворений в українській духовній культурі XIX – початку XX століття, розкривається проблема буття жінки у соціокультурному просторі. Обмеження просторового буття жінки розкрито через приватний простір жінки (приміщення, кімната), межі допустимого перебування жінки (родинне коло), та дорогу як руйнацію визначених меж буття жінки.

В українській духовній культурі розкриваються такі аспекти ціннісного значення жіночого фактора у культуротворчому процесі: досліджується зображення приватного простору жінки як стереотипно суспільно обмеженого буття людини у доробках Марка Вовчка; у творах О. Кобилянської виділяються ніцшеанські мотиви звернення авторки до жінки як до над-людини, підіймається проблема становлення жінки як особистості в контексті боротьби за приватний простір; проблема формування інтер'єру перебування жінки та її ставлення до предметів побуту розкривається у драмах Лесі Українки; у творах М. Пимоненка змальовано динаміку постаті чоловіка та статичність жінки; В. Домонтович подає формулювання жіночого фактора не як фемінного, слабкого, а як реакційного в контексті зміни морально-ціннісної парадигми відносин людини та суспільства; у роботах Н. Кобринської виділено протистояння старшого та молодшого покоління у сприйнятті емансипаційних ідей та, відповідно, зміни становища жінки.

Про українську жінку сказано і написано немало. Вона надихала і поетів і композиторів. Вона – берегиня українського роду. І це закономірно, адже саме жінка була хранителькою національної духовності, саме від неї нові покоління переймали рідну мову, віру, звичаї, завдяки їй ставали українцями.

В сучасному житті жінка не тільки берегиня духовної культури, але й жінка яка має кар'єру, досягає вершин, продовжує рід. У нас є гарний приклад жінок, які досягли високих посад і заслуговують повагу людей. Отже, жінка може не тільки нести духовну культуру в маси, а й бути творцем своєї долі.

Полякова Н. С.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Культура – це історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини. Даний рівень виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, в їхніх взаємовідносинах, а також в створюваних ними матеріальних і духовних цінностях. Культурне виховання є одним з найважливіших механізмів, що сприяють самозбереженню і саморозвитку суспільства.

Проблема кризи культури – одна з провідних у філософської та культурологічної думки XX століття, була породжена тими змінами в житті людей, які вони зазнали в кінці XIX – початку XXI століття. Атмосфера глобальної кризи, що охопила всі сфери діяльності людини, загострила ряд протиріч. Це економічна нестабільність, розгубленість і відчай перед лицем суспільних катастроф, занепад традиційних цінностей, падіння віри в науку.

Сьогодні політизація культури і діячів культури призводить до здійснення нею невластивих для неї функцій, що поглиблює поляризацію суспільства. Прагнення спрямувати країну на рейки ринкового розвитку призводить до неможливості існування окремих сфер культури, що об'єктивно потребують державної підтримки.

Одночасно продовжує поглиблюватися розділ між елітарними і масовими формами культури, між молодіжним середовищем і старшим поколінням. Всі ці процеси розгортаються на тлі швидкого і різкого посилення нерівномірності доступу до споживання не тільки матеріальних, але культурних благ.

В соціокультурній ситуації людина, як жива система, що являє собою єдність фізичного і духовного, природного і соціально-культурного, спадкового і прижиттєво придбаного, може нормально розвиватися. Більшість людей у міру зміцнення ринкових відносин все більше відчужуються від цінностей культури.

В силу цих же причин перше місце в культурі стали займати засоби масової інформації. Їм навіть присвоєно ім'я «четвертої сили», маючи на увазі три інші – законодавчу, виконавчу і судову.

У сучасній культурі дивовижним чином поєднуються різні цінності і орієнтації: колективізм, соборність і індивідуалізм, егоїзм, навмисна політизованість і демонстративна аполітичність, державність і анархія і т.п. Так, нажаль, складається загальна картина культурного життя людей.

Пуковецкая С.
ХНУ им. В.Н. Каразина

ТЕАТРАЛЬНЫЕ ЭКСПЕРИМЕНТЫ НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ КАК АНТИВОЕННЫЙ И АНТИТОТАЛИТАРНЫЙ ПРОЕКТ

Начало XX века в европейских странах ознаменовано ощущением

культурного кризиса и потребностью в социальных и духовных изменениях, которые находят отражение не только в общественной, экономической и политической области, но также проявляются в поиске новых художественных форм и образов – как в литературе, живописи и философии, так и в театре, на котором и будет сосредоточено наше внимание. Театральные деятели, стремящиеся к преобразованию театра, находятся в разных странах и выдвигают театральные проекты, в которых происходит существенное изменение представлений о телесности актера, антропологии сцены и функциях театра.

Одними из ключевых изменений, которые серьезно повлияли на западноевропейский театр и театр на постсоветском пространстве уже конца XX – начала XXI века, были постепенные изменения именно в антропологии театра, в репрезентации человеческой телесности и отношений человека с миром. Категории насилия и жестокости становятся одними из определяющих в послевоенной эстетики и антропологии театра. Также в театре смещаются акценты со слова и диалога в сторону жеста пластики актера. Все эти изменения подготовили почву для современного театра и его сосредоточенности на пластике.

Современный экспериментальный театр на постсоветском пространстве демонстрирует вышеописанные изменения (Р. Виктюк, А. Жолдак и др.), и в данном случае обращение к телесности связано не только с подготовленной в XX веке теоретически-практической базой, но и с проблемой насилия в коллективном бессознательном, связанной со Второй мировой войной, системой
ГУЛаг и пр. На сцене, в первую очередь, это репрессированные тела, тела, напоминающие заведенные механизмы и будто лишенные воли. Происходящее на новой театральной сцене можно описать при помощи понятий телесность, аффектированность, безумие, иррациональность. Такая концентрация на теле актера является результатом деконструкции социально-политической реальности военного и послевоенного периода и попыткой решения связанных с этим периодом проблем.

Решетняк Т.А.
ХГПА

СВІТ РЕЛІГІЙНИХ ПОГЛЯДІВ РАННІХ СЛОВ'ЯН

Духовні та культурні цінності народу завжди впливали на виток держави, на мислення людей, на спрямування їх певних дій та намірів. Це не просто певні вірування, а дух кожної людини та її світобачення. Слов'янські вірування були політеїстичними і ґрунтувалися на обожнюванні сил природи. Все життя слов'ян пронизувала віра у втручання надприродних сил.

Найбільше вражали слов'ян явища природи, пов'язані з виявом сили та міці: блискавка, грім, сильний вітер, палахкотіння вогню. Не випадково верховним божеством був Перун - бог блискавки і грому, який, як і всі інші

боги, втілював у собі добрий і злий початок: він міг уразити людину, але водночас він, згідно з міфом, переслідує Змія, який переховується в будь-якому предметі, наздоганяє і вбиває його. Після перемоги над Змієм іде дощ і очищає землю від нечистої сили. Не менш сильними і грізними були Сварог – бог вогню; Стрибог – бог вітрів, який втілює стріли і війну; Даждьбог – бог успіху, який ототожнювався з сонцем; Хорс – бог сонця (іноді місяця); Симаргл – бог підземного світу, як він здебільшого трактується. Уявляли його в образі крилатого пса та ін.

У пантеоні східнослов'янських божеств, на відміну від давньогрецького та давньоримського, було порівняно мало богів, які безпосередньо втілюють інтереси і заняття людини. Можна назвати тільки Велеса (Волоса) – бога багатства, худоби і торгівлі, Мокош (Мокошу) – богиню дощу і води, яка в той же час протегувала ткацтву. а також Дану – богиню річок (згадка про неї є у багатьох піснях) та різні берегині. Відмітною рисою є і слабко виражений антропоморфізм богів: вони мало схожі на людину, нагадують переважно фантастичних істот. Скульптурні зображення божеств виконувалися частіше за все з дерева, рідко з каменю. Унікальним пам'ятником культової скульптури є Збручський ідол. Вчені досі сперечаються, кого ж саме він зображає. Одні вважають, що це ідол Святовита – чотириликого божества. Український філософ М.Попович доводить, що таке пояснення суперечить суті язичницького багатобожжя. На його думку, це чотири різних божества.

Культи божеств – прийняті ритуали жертвоприношень і звертань, священні атрибути, слова молитов – відомі дуже мало. Шкоду, марноту, негативні властивості втілювали в дохристиянських народних віруваннях злі духи: лісовик, біс, водяний, русалки, полуденниця – дух літньої полуденної спеки, крикси – духи крику і плачу тощо. Злі духи вважалися безпечними для тих, хто дотримувався всіх обрядів і заборон.

Релігія слов'ян, як і інші складники культури, які формувалися на етапі родоплемінних відносин, з виникненням і розвитком державності неминуче повинні були зазнати серйозних змін. Якісно нові культурні процеси в Київській Русі відбулися вже після прийняття християнства. Отже, можна відзначити, що вірування та духовні й культурні цінності дуже впливають на свідомість людей, народу, формують його основні світоглядні засади.

Руденко В. В.
ХДАДМ

АБСТРАКЦІОНІЗМ У СУЧАСНОСТІ: ЧИ Є ЙОМУ МІСЦЕ?

Абстрактне мистецтво вважається дещо дивним і незрозумілим. У цьому мистецтві немає певного предмета, сюжету чи наративу, який глядач зможе для себе зрозуміти. Художники абстракціоністи ставлять за мету спростити видиму реальність, і глядач бачить світ очима самого художника. Мета даної роботи: розглянути історичну характеристику такого напряму як абстрактне мистецтво

та ознайомити глядачів з художниками – як основоположниками, нашими сучасниками, які працюють у цьому напрямі.

Абстракціонізм зародився в 1910–1913 роках, одночасно в декількох країнах Європи. Це було викликано небувалими до цього експериментами в образотворчому мистецтві. Частина художників перестала бачити в реальному житті привід для натхнення, їх перестали цікавити реальні предмети. Не останню роль зіграв бурхливий розвиток фотомистецтва, здатного передати всі нюанси моделі краще, ніж будь-який художник. Отже, майстри пензля були звільнені від деяких завдань, з якими успішно справлялася фотографія. З самого початку абстрактне мистецтво розвивалося у двох напрямках: геометричному та ліричному.

Абстракціонізм прагне показати духовну реальність, яка лежить за межами чуттєвого сприйняття світу. Це спонукає художника до напружених філософсько-естетичних пошуків, які відображуються у творчості. Можливо, саме це кожного разу змушує повертатись поглядом чи думками до створених образів, які знаходять відклик у кожного. До сучасників абстракціонізм у мистецтві дійшов вкрай широким і різноманітним видом творчої діяльності.

Відомими сучасними представниками світового мистецтва є Енді Уорхол, Ансельм Кіфер, Герхард Ріхтер, Джаспер Джонс, Клас Олденбург. Із російських сучасних художників-абстракціоністів можна назвати Авдія Тер-Оганьяна, Юрія Шабельникова, Володимира Дубосарського, Валерія Кошлякова, Владислава Єфімова, Тимура Новикова.

Є й представники українського абстракціонізму, один з яких – Олександр Клименко, класик сучасного мистецтва. Серед наших земляків не можна не згадати ім’я Максима Кілочко, харківського художника, який працює в Академії дизайну та мистецтв. Серед його полотен можна знайти цікаві та самобутні картини ненаративного мистецтва.

Савченко Р.Р.
ХНУВС

ДУХОВНІСТЬ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС

Епоха науково-технічного прогресу охолодила душу людини, сучасні люди, зокрема молодь, менше здатні до хвилювання, до кипіння пристрастей, до таких гуманних почуттів, як милосердя, співучасть, співстраждання, братство, любов і дружба. Суспільні інститути, суворо регламентуючи дії і поведінку індивідів, зводять спілкування до функціонально-рольових і формально-ділових зв'язків і контактів, вони замінюються «масками» або технічними пристроями. Поряд з інформованістю і намаганням бути «на рівні часу», стало ледве не нормою те, що свого часу Гоголь назвав «страшними ідеалами огрубления», що дістає вияв або в бездуховності і жорстокості, або в психології індивідуалізму та індеферентності. Сучасна раціоналізована і технізована цивілізація, перетворивши людину в одномірну раціоналізовану

істоту, не здатну зачудовуватись і дивуватись, розчулюватись і мріяти, сприяє все більшому охолодженню її духовного світу, прагматичному цинізму, садистській жорстокості і дикому бузувірству.

Сам хід і характер сучасного науково-технічного прогресу сприяє тому, що на першому плані виявились предметно-речове і пошуки найбільш ефективних форм діяльності і технології. В пошуках вирішення цих завдань основна увага зосереджується на утилітарно-вжитковому, стереотипному, масовому, тому, що йде в широкі маси населення, не береться до уваги, що найцінніше і необхідніше для розвитку культури – це людина з усією її багатоскладною життєдіяльністю. Дефіцит уваги, співчуття, співпереживання тощо, ностальгія за теплом людського спілкування стає масовим явищем, завдає втрат, насамперед, духовного характеру. З ускладненням суспільного життя і між індивідуальних стосунків, з одного боку, зростає залежність індивідів від інших людей, а з іншого, має місце тенденція до все більшого «розмагнічування» центрів притягування і людина все більше тяжіє до обособлення, «закритості», приховування своїх цілей, намірів, думок, почуттів.

Водночас, має місце перевантаження контактами, що постійно зростає в цивілізованих країнах, в умовах міста, відбувається заміна «живого спілкування» «діловими масками» й «ізоляційними матеріалами»: телефон, телевізор, мобільний, пошта та інші засоби «опосередкованого спілкування». Своє існування сучасна людина часто вимірює й оцінює тільки подіями світового масштабу. Це вступає у суперечність з вимогами науково-технічної революції, яка вимагає особистостей, здатних активно включитися в історичний процес, орієнтуючись на прогресивні ідеали та гуманістичні цінності.

Таким чином, духовне життя сучасної людини є надзвичайно складною проблемою, що вимагає першочергового вирішення і пошуку для цього ефективних заходів і засобів.

Сало Д.С.
ХНЕУ

СЕМАНТИЧЕСКАЯ ОППОЗИЦИЯ «МУЖСКОЙ-ЖЕНСКИЙ» В СВАДЕБНОМ ОБРЯДОВОМ ТЕКСТЕ РУССКИХ СЕЛ СЛОБОЖАНЩИНЫ

Семантические оппозиции «живой-неживой», «старый-молодой», «мужской-женский» являются универсальными, значимыми как для традиционной, так и для современной культуры. По словам С.М. Толстой, выдающегося ученого, представителя Московской этнолингвистической школы, семантические оппозиции являются «одним из основных механизмов содержательного плана культурной традиции». То есть, из разноплановых реализаций семантических оппозиций строятся различные культурные тексты.

Категория «мужской-женский» – одна из древнейших категорий, отсылающая нас к биологическому началу человека. И наиболее ярко данная оппозиция представлена в свадебной обрядности. Противопоставление

мужского и женского начал в свадебном обряде продолжает остроактуальную оппозицию, обозначенную в традиционных играх молодежи. Однако если для молодежных игр характерно подчеркивание границы между двумя группами, то свадебный обряд построен на ритуальном преодолении этой границы. То есть, происходит стирание актуальности барьеров, выстраиваемых до и на начальной стадии свадебного обряда.

По данным исследователей, на территории Украины, Белоруссии, западных и южных регионов России широко распространенны ритуальные словесные поединки, приуроченные к весенним праздникам. Парни и девушки, нелестно, а иногда и оскорбительно отзываются о внешности, характере и моральном облике «противников». Противоречие это ритуально закреплено и не может разрешиться вплоть до логического его завершения, то есть, полной реализации свадебного обрядового текста. Аналогом и, в какой-то мере, продолжением таких поединков выступает ритуальная перебранка свиты жениха с подругами невесты.

Точки зрения на свадебные ритуальные события группы жениха и группы невесты разнятся. Если для мужской группы подчеркивается их военный, захватнический характер, то для женской актуальны отсылки к жертвенности, ритуальной смерти. Зачастую присутствует мотив «пленения» невесты, который, по-видимому, представляет собой одну из древнейших моделей, реализующихся в свадебном ритуале, как традиционном, так и современном.

Таким образом, семантическая оппозиция «мужской-женский» является одной из смыслообразующих категорий свадебного обрядового текста, который строится на постепенном разворачивании двух параллельных текстов – мужского и женского, с последующим их соединением. Такая структура характерна как для традиционного обряда, так и для современного.

Сикора Н.С.
НТУ «ХПИ»

ЯЗЫК АРХИТЕКТУРЫ

В современном мире архитектура – это не просто демонстрация мастерства сооружения стен и крыш, это уже особенная философия понимания устройства мира, выраженная языком форм и фактур, площадью и цветом. Архитектура – это не только ремесло и умения, но и творческое познание мира, поэтому в разных культурах, зная язык архитектуры, можно заметить и рассмотреть определенные ценности и важные ориентиры. Интересно обратиться к некоторым таким знаковым сооружениям. Например, во Франции таковым есть Лувр (фр. *Musée du Louvre*) – один из крупнейших и самый популярный на сегодня музей мира, третий в мире по занимаемой площади (160 106 квадратных метров, из которых на 58 470 располагаются экспозиции). Музей расположен в центре Парижа на правом берегу Сены. Лувр воплощает идеальный образец четырехугольного дворца. Лувр поначалу имел оборонное значение и не предназначался для проживания монарха, чтобы приспособить

крепость для короля и его свиты, ее пришлось значительно реконструировать. Результаты реконструкции долгое время служили величию Франции в Европе, но со временем и в связи с историческими событиями Лувр утратил значение королевской резиденции, в нем стали размещать различные учреждения. Идея достойного служения идеалам прогресса и превращения Лувра в общедоступный музей наук и искусств была выдвинута французскими просветителями в середине 18 века.

Когда речь заходит о знаковых сооружениях Украины, у многих возникает первая ассоциация – Киево-Печерская лавра – один из первых по времени основания монастырей на Руси. Основан в 1051 году при Ярославе Мудром монахом Антонием, тогда практически вся территория современной лавры была покрыта лесом и пещерами, но именно в эти места удалялся для молитвы священник близлежащего села Берестова Иларион. С увеличением числа иноков, когда в пещерах стало тесно, они построили над пещерой церковь Успения Пресвятой Богородицы и кельи. Число приходящих в обитель всё увеличивалось – так возник монастырь, который впоследствии получил название Печерского. В 1240 году во время нашествия Батыя монастырь был разорен, а в XIV в. деятельность была возобновлена и великая церковь стала усыпальницей многих княжеских и знатных родов. Гетман Самойлович обвёл Лавру земляным валом, а Мазепа – каменной стеной. Сегодня Киево-Печерская Лавра находится в центре Киева, на правом, высоком берегу Днепра, и занимает два холма, разделённые глубокой, спускающейся до Днепра ложбиной.

Если посмотреть на эти два сооружения, то можно отметить, как архитектура может демонстрировать предпочтения разных государств, народов и культур. Во Франции, например, мы наблюдаем путь понимания и обретения французами демократии. Так Лувр стал для всех доступным, туда может в наше время попасть каждый, так как он потерял статус закрытого дворца, резиденции королей, а стал музеем, который по праву можно назвать одним из чудес света. Напротив не изменила своего назначения спустя столетия Киево-Печерская лавра в Украине, она и сегодня существует как монастырь и религиозная святыня не только для украинцев, но и для многих верующих. Лавра открыта для всех, желающих прикоснуться к этой святыне. Это может свидетельствовать о соблюдении традиций, религиозности и определенном понимании украинцами демократии. Отсюда можно смело сделать вывод, что архитектура имеет свой язык, который интересно изучать, знать и понимать.

Скиндер Н.
ХНУ им. В.Н. Каразина

ВКЛЮЧЕННЫЕ MTV: (ВОС)ПРОИЗВЕДЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СПОРТИВНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Тема спорта предстает одной из основных для современного человека. Спорт открыт для потенциального наслаждения каждого и это является одной

из наиболее позитивных его особенностей. Человек всячески старается стать частью этого спортивного мира, и как оказывается, многочисленных соревнований, матчей и их телетрансляций недостаточно для удовлетворения общества.

В связи с этим интересным фактом представляется появление на итальянском телевидение реалити-шоу о спорте, а именно о молодежной футбольной команде «Фиорентина». Передача выходит на одном из самых популярных телевизионных каналов – MTV, который преимущественно рассчитан на молодежную аудиторию. MTV является «фоновым» каналом, не претендующий на тотальность захвата внимания, но именно поэтому он максимально соприкасается с самой повседневностью. Не мы включаем MTV, а оно включает нас в некую коммуникацию.

Взору зрителя доступен только соревновательный процесс, игра как таковая, все, что происходит вне спортивной арены (подготовка, тренировки и т.д.) остается неизвестным, за экраном. С выходом в эфир этого спортивного реалити-шоу зритель получил доступ к этому неизвестному. С одной стороны, в данном шоу присутствует и элемент непристойности, поскольку зритель получает возможность «подглядывать» за частной жизнью участников. Но с другой стороны, участники проекта знали, на что шли, и их жизнь уже отдана зрелищу и эксперименту. Реалити-шоу не столько показывает нам реальность, сколько производит ее заново, продолжая традицию кино и телевидения.

Непристойность предполагает все то, что интимно, то, что человек старается скрыть от остальных. В этом реалити-шоу показано, как проходит день обычного игрока «Фиорентины», включая сон, приемы пищи, тренировки и многое другое. Подобные действия осуществляются ежедневно и каждым зрителем, но в то же время они содержат в себе следы интимности. Это и есть те промежутки жизни, в которых все люди одинаковые и с помощью которых мы разграничиваем пространство нашего существования.

С течением времени обычный игрок футбольной команды превращается в звезду благодаря телевизионному проекту, и игрок непосредственно ощущает это. Утрачивая свою индивидуальность, он становится все более клиширован. В соответствие с этим ему легче стать звездой, потому что он становится идеальной пустой формой зрительских желаний и ожиданий.

Спортивное реалити-шоу представляется актуальным форматом, который идеально отвечает современному обществу глобального спектакля. В качестве зрелища оно обращается и ко всем, и к каждому одновременно. Современное общество ориентировано на непрерывное потребление, желания субъектов подменяются потребностями. С помощью телевизионных образов конструируются отношения между людьми.

Таким образом, спорт под прикрытием культурного досуга ускользает из своих традиционных границ и охватывает остальную часть нашей жизни, навязывая нам роли спортивных потребителей.

Слівіна К.І.
ХДАК

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЙНИЦТВА ПОЧ. 20-х РР. ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ МУЗЕЮ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ)

Жовтневий переворот 1917 року обумовив корінні зміни не тільки державного устрою на теренах колишньої Російської імперії, але й культурного життя суспільства. Музейна сфера не залишилася осторонь цього процесу. По-перше тому, що на музеї були покладені завдання щодо ідеологічної обробки населення, по-друге, вони мусили виконувати функції збереження пам'яток, що збереглися у хаосі революції та громадянської війни.

У 1918 році розпочав роботу Державний музейний фонд, який мав піклуватися про збереження та облік колекцій, що активно вивозилися спеціальними художньо-історичними комісіями із приватних садиб. І вже у1919 році було організовано Черкаський, Нікопольський, Уманський музеї, картинну галерею у Полтаві. У 1920 році було створено Церковно-історичний музей у Харкові, який через 2 роки був перейменований у Музей українського мистецтва, Одеський художній та Харківський археологічний музеї тощо. Київська картинна галерея з'явилася у 1922 році. Темпи розвитку музейної мережі були досить значні: у 1917–1920 рр. в УРСР виникло близько 50 нових музеїв, у 1925 р. налічувалося вже 111 музейних закладів, а в 1928 році – 146.

Тому не випадково, що на початку 20-х рр. ХХ ст. теорія і практика вітчизняного музейництва стають предметом спеціальних наукових досліджень. Одним із таких видань було створене при Музеї Слобідської України ім. Г.С. Сковороди (нині Харківський історичний музей). Заклад знаходився у Харкові, тогочасній столиці УРСР. Оскільки столичним музеям приділялося значно більше уваги, ніж периферійним, то не дивно, що одне з перших періодичних видань музейного спрямування було створене саме при ньому. Спочатку воно друкувалось у вигляді хронік, які згодом стали власне періодичним виданням з назвою «Бюлетень музею Слобідської України ім. Г.С. Сковороди». Музею вдалося опублікувати лише 3 випуски (No1 за 1925 рік, No2-3 – 1926–1927 рр., No4-5 – 1927–1928 рр.). Інформативна наповненість «Бюлетеню» була досить значною. По-перше, його матеріали готували виключно працівники закладу, що у значній мірі засвідчує їхню достовірність. По-друге, інформація, розміщена у часописі, стосувалася не тільки узагальненого опису експозицій музею, але й детально висвітлювала його науково-дослідну роботу.

Спираючись на матеріали часопису видно, що у закладі проводилася чимала науково-дослідна робота. Діяльність окремих відділів описана у публікаціях О.О. Ніколаєва «Історичний відділ Музею Слобідської України», «Художній відділ імені худож. акад. С.І. Васильківського» та Р.С. Даньківської «Історія етнографічного відділу ім. Потебні та книгозбірні Музею Слобідської України». Дослідження співробітників музею (наприклад, огляд складів старих

будинків, дослідження дитячих іграшок місцевого населення тощо) описані у публікації «Вивчення України». Зокрема у «Бюлетені» є статті , присвячені окремим колекціям музею. Так, у публікації Р. Даньківської «Про пам'ятки, речі на Слобожанщині, що зв'язані з ім'ям Сковороди» ідеться про портрети та статуетки філософа, краєвиди старого Харкова, друковані твори Григорія Савича та літературу про нього. Найбільш цікаві експонати описані авторкою більш детально. В публікаціях І. Єрофієва «Рукописний відділ Музею Слобідської України ім. Сковороди», «Марина», «Літературно-етнографічний твір Г. Масловича» ідеться як про загальну колекцію відділу, так і про окремі, найбільш значущі та досліджені предмети.

Отже, аналізуючи публікації «Бюлетеню музею Слобідської України ім. Г.С. Сковороди» можна зробити висновок, що діяльність співробітників музею була спрямована на дослідження історії краю та наближення музейних колекцій до широкого кола відвідувачів, що в цілому підтверджувало нові тенденції українського музейництва початку 20-х рр. XX ст.

Усенок М.
НТУ «ХПИ»

НРАВСТВЕННОСТЬ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ПРАВОСЛАВИЯ

Нравственность и мораль всегда имели огромное значение в культуре и обычаях каждого народа. Многие ученые усматривают разницу в этих понятиях в способе регуляции поведения; мораль – с помощью внешних по отношению к индивиду средств (контроль, принуждение , общественное мнение), нравственность – в силу нравственных убеждений.

В современном мире приходится часто наблюдать, как обесцениваются многие понятия, о которых раньше говорили и писали с особой трепетностью. Однако от того , что человек понимает под своими нравственными обязанностями, будет зависеть его жизнь в обществе и в семье, а также все то, что психологи и богословы называют смыслом жизни человека.

Если упростить проблему, то нравственность отвечает на вопрос «как надо жить?», а духовность – «ради чего так надо жить?». Каждый человек сознательно или интуитивно старается достичь в жизни определенных ценностей или идеалов.

Общечеловеческий нравственный опыт свидетельствует, что у всех народов во все времена осуждались одни и те же деяния :убийство (по крайней мере, единоплеменника), воровство, ложь и обман, прелюбодеяние (нарушение супружеской верности).Об этом можно судить по словам, которые кратко выразили мысль древнего христианского писателя Тертуллиана: «Душа человека по природе христианка». Такой феномен в православном нравственном богословии получил название «естественный нравственный закон», так как он представляет собой естественную, то есть природную тягу человека к добру и отвержению зла. Естественный нравственный закон есть

всеобщий фундаментальный этический принцип, элементарный уровень нравственности — этика, приведенная к общему знаменателю.

Христианство принесло в мир совершенно иное, более возвышенное понимание нравственности, т. к. оно основывается не на оценке по внешним критериям, а на расположении всего сердца человеческого. По словам священного писания , Бог знает тайны сердца (Пс43,22), и Господь наш Иисус Христос открывает нам в Евангелии, что начало греха зарождается в глубине человеческой души, в нашем сердце: ибо из сердца исходят злые помыслы, убийства, прелюбодеяния, любодеяния , кражи, лжесвидетельства, хуления (Мф 15, 19). И поэтому критериев одной только естественной нравственности недостаточно для того, чтобы человека признать добрым и этически совершенным.

С православной точки зрения, нравственность не является ценностью сама по себе, а есть лишь средство для достижения подлинной духовности, которая начинается в приобщении к Богу, посредством правильно направленной при помощи заповедей человеческой души. Через исполнение нравственных заповедей при содействии благодати Божией человек побеждает греховные страсти и соединяется с Христом достигает богоподобия или «обожения», т. е. , человек исполняет истинное свое предназначение.

Фисун Е.Г.
ХНУ им. В.Н. Каразина

«ЖЕНЩИНА-ИНТЕЛЛЕКТУАЛКА» В XIX ВЕКЕ: КУЛЬТУРНЫЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ФРАНЦИИ И РОССИИ

Для Западной Европы, что мы видим на примере Франции, XIX век стал эпохой, в которой стремительно развивались женские социальные движения, активная борьба женщин за свои образовательные, политические и социальные права, и, соответственно, в сознании культуры появилась женщина нового типа – «интеллектуалка». В рамках Х1Х века был сформирован новый жанр, целое художественное направление в литературе и искусстве – «читающая женщина», «женщина-читательница», и это стало знамением времени.

Популяризация французских романов, или, как их назвали приверженцы феминистского психоанализа, – литературы для «женского чтения», повлияла на формирование нравственно-эстетических ориентиров русского дворянства, стратегий домашнего воспитания и конструирование образа «дворянки» XIX века, которая теперь стремилась подражать поведению и манерам литературных героинь. Распространению феминистских идей способствовало появление литературных салонов, созданных на территории Российской империи по образцу французских, где обсуждались прогрессивные идеи французских философов и литераторов.

Французская «интеллектуалка» перекодировала женскую идентичность, вытесняя нормы поведения русской женщины: долгое время в русской классической литературе популярность имел образ «простодушной женщины»

тогда, когда адаптация новой гендерной идеологии к социокультурному пространству русской культуры произошла с одновременным определением их как «не аутентичных» и чужих. Важным является то, что в XIX веке сталкиваются две культурные модели женской индивидуализации: «женщина-мать» и «женщина-интеллектуалка».

Цель исследования заключается в том, чтобы на материале литературы и живописи XIX века определить, как влияние западноевропейского дискурса о «женском чтении» отразился на конструировании женской субъективности в Российской империи. Важно выяснить, как в литературе и живописи XIX века «женщина-интеллектуалка» репрезентирует образ Другого, отличную модель социального восприятия «женского», то есть становится оппозицией к классическому пониманию гендерных ролей.

Чубова В.Е.
ХНУ им. В.Н. Каразина

МИР ДОРОГИ В РУССКИХ ГОВОРАХ СЛОБОЖАНЩИНЫ

Русские говоры и культурные традиции Слобожанщины исследованы недостаточно и уже поэтому актуальны для науки. Известно, что они являются переселенческими, поэтому, на наш взгляд, их будет целесообразно сопоставить с материковыми севернорусскими (на основании трудов Т.Б. Щепанской, О.А. Черепановой, Е.Е. Левкиевской). Данная статья посвящена анализу одного из фрагментов картины мира носителей данных говоров и традиций. В результате сопоставления выяснилось, что, как и в представлениях севернорусского населения, *дорога* в понимании жителей рассматриваемых нами сёл является зоной небытия: населяется демоническими сущностями (в с. Староверовка-1), неразрывно связана с вредоносными магическими действиями (в особенности, такие её части, как перекрёстки), гибелью. Отождествление дороги с миром мёртвых отражено в поверьях, бытующих в с. Охочее (собираться в дорогу или находиться в дороге во сне - к смерти), в традиционных, напоминающих похоронный обряд проводах новобранцев и во фразеологизмах, свойственных речи охочан: *пошёл* (не *ушёл* и не *отправился) на тот свет* и *сшил себе лапти,* что значит «умер» (о смерти алкоголика). Как и в севернорусской традиции, миру дороги противопоставляется и вытесняется из него домашняя, особенно женская, символика. Чтобы защитить себя от опасности, прежде, чем отправиться в дальнюю дорогу, необходимо получить благословение священника.

Не исключено, что такие представления о *дороге* являются отголоском древнего мифологического мировоззрения, согласно которому *дорога, путь* имеет сакральное значение. По утверждению М.М. Маковского, древнейшее значение слова *путь* имеет смысл «прохождения душой умершего пути в загробный мир». Немалый интерес представляют некоторые названия дорог, бытующие в терновском наречии. Так, несмотря на то, что жители села ведут свой род от переселенцев из России, все дороги исконно назывались *шляхами*. Данный факт может быть объяснён влиянием

расположенных рядом украинских говоров. Но, так как диалекты, хранят в себе память ушедших веков, есть вероятность, что этот диалектизм восходит к праславянской эпохе. *Стёжка* – узкая, незаасфальтированная *дорога.* Слово *стёжка* знакомо и литературному языку, но чаще встречается в диалектах. В украинском языке есть однокоренные лексемы *стежка, стежинка,* что косвенно свидетельствует о древности их происхождения. Это подтверждено исследованиями этимологов, связывающих названные лексемы с древнерусским *стезя, стъзя, стъза:* старославянским *стъдза:* санскритским *stighnoti* «восходить, подниматься» (очевидно, на небо, что было свойственно божествам). Привлечение этнолингвистических сведений позволяет точнее представить коннотации диалектного слова, понять внутреннюю форму фразеологизмов, полнее реконструировать фрагмент диалектной картины мира, таким образом, яснее воссоздав архаическое мышление и мировоззрение.

Шиян. К. В.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

СУЧАСНІ СКЛАДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Сьогодні набуває актуальності проблема глобалізму, який розширює науково-технічні горизонти розвитку і несе в собі ознаки соціальної, економічної та екологічної криз. Такі зміни є наслідком духовної кризи, оскільки яскраво проявляються у вигляді дисбалансу моральних ідеалів і цінностей. В зв’язку з цим метою дослідження є складові сучасної духовної української культури.

Мова. Культура людини розкривається через мову. У мові міститься і виявляється сутність людини.

Література. Зв'язок людини з книгою зумовлює величезний виховний зміст книжкової культури, її роль в контексті духовної культури залишається надзвичайно важливою.

Мистецтво – це багатий світ прекрасних образів, прояв фантазії, бажання зрозуміти сенс життя та людського буття, концентрація творчих сил людини. Завдяки мистецтву, людина може зрозуміти, усвідомити те, що не в змозі отримати за допомогою власного життєвого досвіду.

Традиції будь-якого народу є важливим елементом духовної культури, їх регулятивна функція впливає на формування ціннісної орієнтації, вироблення художнього смаку, норм і правил поведінки.

Релігія – явище дуже складне і має соціальний характер, тобто воно виникло в суспільстві цілком закономірно й існує разом з ним; воно поєднує в собі елементи раціонального та ірраціонального.

На мою думку, найважливішою складовою, яка впливає на духовний розвиток людини, є саме літературні твори. Книга супроводжує людину з раннього дитинства, несучи їй світло розуму та знань, виховуючи її естетично.

Отже, духовна культура – багатошарове утворення, що включає в себе пізнавальну, моральну, художню, правову й інші культури.

СЕКЦІЯ 4
РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ

Шульга А.В.
НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно з основними постулатами системи вищої освіти, випускники мають володіти певними знаннями, вміннями та навичками, необхідними для їх професійної діяльності. При цьому відомо, що дані три компоненти взаємозалежні. Так на основі знань формуються вміння, а на основі вмінь – навички. Далі ми отримуємо нові знання й починається новий цикл діяльності. Саме тому підготовка студентів ґрунтується на освоєнні теоретичного матеріалу, що є раціональним та логічним підходом до навчання. Але в сучасному житті тільки високого розумового розвитку недостатньо. Необхідно враховувати ще один аспект – психологічний розвиток особистості, який є одним з головних складових готовності студентів до професійної діяльності.

Діяльність психолога передбачає об'єктивність при сприйнятті та аналізі складних професійних ситуацій; вміння визначити коло доступних йому завдань; готовність застосувати свій професійний досвід відповідно до нових обставин, ситуацій. Зазначене є можливим при ефективному включенні в процес професійної підготовки внутрішньої активності майбутніх фахівців у галузі психології. Дослідження, проведені під керівництвом П.Д. Рабіновича та М.П. Нуждіної, показали зв'язок між успішністю засвоєння знань та рівнем розвитку особистісних якостей студента. Так, навчанню на «добре» і «відмінно» сприяють висока мотивація, прагнення бути лідером в колективі, а також значна вимогливість до себе і навколишніх людей. Таким чином, це передбачає створення в межах навчальної програми відповідних умов для самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості майбутнього психолога.

Науковці відокремлюють і такі професійно значущі характеристики психолога, які повинні розвиватися в процесі його підготовки: відкритість до нових контактів і вміння їх підтримувати, високий рівень емоційного самоконтролю у процесі спілкування, емоційна привабливість для людей, високий інтелект з високою чутливістю, що полегшує орієнтацію в емоційній сфері клієнта, а також відчуття відповідальності за свої дії, усвідомлення меж власної компетентності; певний індивідуалізм і самостійність у прийнятті рішень. Велике значення надається гуманістичній спрямованості особистості, а

саме таким її складовим, як наявність альтруїстичних позицій, високий рівень мотивації до професії, готовність до співпраці та спрямованість на позитивний результат, що й забезпечує успіх у роботі.

Отже, одночасно з наданням студентам необхідних знань та розвитку їх професійних навичок, значну увагу треба приділяти розвитку особистісного компонента, який найчастіше є основною причиною багатьох труднощів у формуванні психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності.

Асанова Ф. Б.
КІПУ

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Інтеграція в світову спільноту й процес побудови відкритого демократичного суспільства ставлять перед системою освіти України нову мету – виховання людей, які володіють загальнопланетарним мисленням, тобто здатних розглядати себе не лише як представників національної культури, але і як громадян світу, які сприймають себе суб'єктами діалогу культур і усвідомлюють свою роль, значущість, відповідальність у глобальних загальнолюдських процесах. Ця проблема стосується, насамперед, підготовки педагогічних кадрів, які за родом своєї професійної діяльності, самі повинні вміти виступати суб'єктами діалогу культур, володіти високим рівнем сформованості полікультурної компетентності. Остання визначена науковцями як інтеграційна якість особистості майбутнього фахівця, що формується під час навчання у ВНЗ, включає систему полікультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей, полікультурних якостей, досвіду, соціальних норм і правил поведінки, необхідних для повсякденного життя і діяльності в полікультурному суспільстві. Полікультурна компетентність реалізовується в здатності розв’язувати завдання професійної діяльності на основі позитивної взаємодії з представниками різних культур (національностей, рас, вірувань, соціальних груп тощо).

Формування полікультурної компетентності як одного з основних компонентів професійної підготовки майбутніх учителів найефективніше в контексті полікультурної освіти – процесу, що полягає в створенні умов для формування в особистості світоглядної установки на конструктивну співпрацю шляхом залучення до етнічної, української і світової культур. Полікультурна освіта складає інтеграційну частину загальної освіти і орієнтована на формування індивіда, який готовий до активної творчої діяльності в полікультурному багатонаціональному середовищі, що розвивається. При цьому індивід зберігає свою соціально-культурну ідентичність, прагне до розуміння інших культур, поважає інші культурно-етнічні спільності, вміє жити в мирі і злагоді з представниками різних національностей, рас, вірувань.

Зміст полікультурної освіти орієнтований на створення умов для

соціально-культурної ідентифікації особистості, що визначає її статус при участі в міжкультурному діалозі і забезпечує її первинним досвідом вивчення культури; на формування уявлень про культурно-етнічне різноманіття світу як у просторі, так і в часі; на виховання терпимості і пошани права кожного народу зберігати свою культурну самобутність; на оснащення студентів понятійним апаратом, що забезпечує можливість якнайповнішого опису полікультурного середовища; на навчання студентів технологіям реконструкції цінностей культурних спільнот, що беруть участь у діалозі. Це є першим кроком до розуміння мотивів, установок і упереджень учасників діалогу культур.

Специфіка методів полікультурної освіти визначається діалоговим характером функціонування й розвитку культури, рівнем етнокультурної ідентифікації студента, рівнем знань студентів про полікультурне середовище, їхньою емоційною та поведінковою культурою, що вимагає використання інтерактивних методів: діалог, бесіда, дискусія, ролеві ігри та ін. Полікультурна освіта сприяє зниженню соціальної напруженості в суспільстві, формує індивіда, готового до міжкультурного діалогу, розширює можливості освоєння полікультурного простору і створює умови розвитку особистості.

Розв’язання цієї проблеми передбачає пошук шляхів забезпечення нового змісту освіти, здатної створити учасникам освітнього процесу умови для розвитку соціальної стійкості за допомогою формування системи соціальних цінностей. Оновлення змісту освіти передбачає реалізацію сукупності принципів, здатних відобразити основні перетворення культурної епохи, що народжується, суть яких полягає в тому, що на перший план виходять ідеї розуміння чужої точки зору, діалогу, співпраці, сумісної дії, творчого підходу до ситуації, пошана особи та її прав тощо. Визначення шляхів і принципів полікультурної освіти є напрямами наших подальших наукових пошуків.

Асєєва І.В.
НТУ «ХПІ»

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес, безперечно, є одним з основних критеріїв ефективності діяльності вищих навчальних закладів. Але, аналіз теоретичних публікацій та передового педагогічного досвіду свідчить про те, що в цьому є проблема і вона не настільки проста, як це здається на перший погляд. Проблема підвищення вимог до професійної підготовки сучасного викладача є пріоритетною в усьому світі.

Сучасне суспільство зацікавлене в особистостях, здатних самостійно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до змінних умов життя. За всіх

часів педагогіка була гуманна сама по собі та прагнула відповідати вимогам прогресивного розвитку людини і суспільства. Лише результати впровадження пануючих педагогічних ідей могли по різному позначатися на особистості людини. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду. Тому, професійна компетентність викладача має розвиватися не через забезпечення його великою кількістю рекомендацій і використання готових технологічних процедур, а через фундаментальні знання з базового предмета, високу загальну культуру.

Викладач – це центральна фігура навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти. Він самостійно ставить освітні цілі, обирає засоби своєї діяльності, розвиває у студентів інтерес не тільки до майбутньої професії, а й до науки взагалі. Головне, що належить до педагогічних умов спілкування є глибокі професійні знання викладача. Саме вільне володіння дисципліною може спонукати у студентів інтерес до знань, повагу до викладача та його вимог.

Цілісність і багатомірність освітнього процесу, передбачає постійний творчий пошук педагога, його власний розвиток, спрямованість професійної діяльності на творчий розвиток учня. Але, більшість педагогів не готова до зміни у відносинах з учнем, до творчої спільної діяльності.

Серед інноваційних технологій, які набули поширення в вищий школі є, особистісно-орієнтована технологія взаємодії викладача і студента. Тому, важливого значення набуває підготовленість викладача до педагогічного спілкування, здійснення педагогічної вимоги, інформативного, мовного і демонстраційного впливу, створення психологічного клімату, атмосфери комфорту в процесі навчання. Сучасний навчальний процес модернізується також технічними, зокрема комп'ютерними і програмними інноваціями.

Широке впровадження у професійну підготовку фахівців нових технологій навчання підсилює пізнавальну активність студентів і дозволяє досягти максимальної економії часу для засвоєння навчального матеріалу. Усе ширше застосовуються технічні засоби, презентації матеріалів навчальних дисциплін, CD, до кожної теми курсу мультимедійних технологій, здійснення контролю знань за допомогою комп'ютерної техніки. Процес навчання значно виграє як у кількісних, так і якісних показниках.

Актуальною залишається проблема підвищення професіоналізму викладача в сучасних умовах, його професійної компетентності, переорієнтації мислення на усвідомлення принципово нових вимог до педагогічної діяльності. Здатність педагога відповідати цим вимогам має глибоко суб'єктивний характер і тісно пов'язаний з його особистісними якостями. Втілення інноваційних технологій є складним процесом. Викладач, який володіє інноваційними

технологіями з високим рівнем професійної майстерності, сформує особистість, здатну для цілеспрямованого самостійного життя.

Бордюженко Т.А.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

МОЖЛИВОСТІ ШКІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРВИННОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ВІД ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН

Підтримуємо позицію багатьох українських дослідників (В.Беспалько, А. Вієвський, В. Дивак, К. Лепеха, А. Нагорна та ін.), що проблему профілактики залежності підлітків від психоактивних речовин (ПАР) мають розв'язувати педагоги в співпраці з шкільними психологами, тобто з тими, хто має постійний і безпосередній контакт з учнями. Проте, ми не можемо погодитись, що профілактична діяльність має зводитись лише до інформування учнівської молоді щодо шкідливості наркотиків і токсикантів.

Основна мета має полягати в тому, щоб формувати в дітей цінності здорового способу життя, зберігати й укріплювати фізичне, психічне й соціальне здоров'я. Щоб школа для учня була не лише спілкуванням з однолітками, а й з учителями, яких він поважає, любить, з ними цікаво, вони надійні порадники, їм він довіряє.

Вважаємо, що пріоритетною для школи має стати позитивна профілактика, метою якої є виховання успішної людини, яка здатна справлятися з власними психологічними утрудненнями й життєвими проблемами, не потребує прийому ПАР.

Вчити навичкам позитивної профілактики можна на будь-якому уроці, класній годині і позакласних заняттях. Це і є основа успішної профілактики. Організовуючи дослідження, ми виходили з того, що під час вивчення кожного шкільного предмету в учителя є можливості для здійснення первинної профілактики залежності підлітків від ПАР. Пошук таких можливостей, а також необхідних форм, методів і засобів здійснювався студентами всіх спеціальностей. На допомогу студентам викладачі пропонували науково-популярні фільми.

У результаті перегляду таких фільмів разом із студентами були визначені можливості кожного навчального предмету для здійснення первинної профілактики залежності підлітків від ПАР. Одержані результати представляємо у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Можливі форми здійснення первинної профілактики залежності підлітків від ПАР під час вивчення шкільних предметів

Навчальний предмет	**Можливі форми здійснення профілактики**
Мова, література	Ознайомлення з творами, в яких вказується на шкоду тютюну, алкоголю та ін.
Народознавство	Обговорення традицій українського козацтва, перегляд відеороликів про сучасне українське

	тверезе весілля
Історія	Ознайомлення з історією виникнення та розвитку ПАР, згубних наслідків їх уживання на національному та світовому рівнях
Географія	Демонстрація фільмів про рівень розвитку країн, де проголошено сухий закон і смертна кара за вживання наркотиків. Переконування в тому, що подорожі світом дають людині справжню насолоду.
Правознавство	Наведення прикладів підліткової злочинності, що викликана дією ПАР, обговорення наслідків
Біологія	Демонстрація впливу ПАР на мозок, серце, печінку, склад крові, репродуктивну систему тощо.
Хімія	Вивчення складу ПАР, їхнього впливу на організм
Фізкультура	Демонстрація відеороликів про здоровий спосіб життя спортсменів, їхні спортивні досягнення, життєві можливості

Організовуючи первинну профілактику залежності підлітків від ПАР, учителю важливо враховувати, що основним напрямом має бути розширення життєвого простору підлітка шляхом активного залучення його в життя соціуму, формування в нього основних цінностей здорового способу життя.

У таблиці 1 представлені лише деякі можливі форми здійснення первинної профілактики залежності підлітків від ПАР під час вивчення шкільних предметів. Пошук інших можливостей здійснення вчителями-предметниками антипропаганди тютюну, алкоголю та наркотиків відносимо до подальших напрямів долідження.

ВайтеховскаяД.
МГУ им. Кулешова, Беларусь

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С НИЗКИМ СОЦИАЛЬНЫМ СТАТУСОМ В ГРУППЕ СВЕРСТНИКОВ

Вместе с формированием новой системы образования стала развиваться идея социально-педагогического сопровождения развития детей. Она возникла в рамках проблемы оказания эффективной квалифицированной психологической и социально-педагогической помощи.

Парадигма сопровождения приобрела особую популярность среди моделей психолого-педагогической и психологической службы в образовании (М. Р. Битянова, Е. И. Казакова, Р. В. Овчарова др.).

Однако, несмотря на достаточно большое количество публикаций по проблеме социально-педагогического сопровождения, недостаточно изучена специфика социально-педагогического сопровождающей работы применительно к различным категориям, сопровождаемых в разных типах образовательных

учреждений. Поэтому, проблему социально-педагогического сопровождения младших школьников с низким социальным статусом в группе сверстников, мы относим к разряду малоизученных. Исследования, проведенные в последнее время по данной тематике, позволяют сделать вывод об актуальности сопровождения развития детей младшего возраста в условиях начальной школы

Актуальность нашего исследования обусловлена противоречием между важностью и значимостью реализации системы социально-педагогического сопровождения развития младших школьников с низким социальным статусом в группе сверстников с одной стороны, и слабой ее теоретической и практической разработанностью, с другой стороны. Проблема изучения особенностей социально-педагогического сопровождения младших школьников с низким социальным статусом в группе сверстников находится в стадии интенсивной разработки и ее изучение крайне актуально на современном этапе, как с точки зрения социальной педагогики, так и психологии развития и педагогической психологии.

Волков А. В.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ИССЛЕДОВАНИЕ И РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ И ТЕСТИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

Актуальность исследования определяется тем, что дистанционное обучение занимает все большую роль в модернизации образования и претендует на особую форму обучения. Системы дистанционного обучения и тестирования позволяют стандартизировать, удешевить и улучшить качество подготовки обучаемых, а так же проводить тестирование большого количества человек. Основной целью внедрения информационных технологий в образовательный процесс, является повышение уровня и качества подготовки. Внедрение технологий Internet позволяет получить гибкие средства для создания систем дистанционного обучения и их использования.

Проблема создания и освоения системы объективной проверки знаний студентов в образовании сегодня особенно актуальна. В связи с этим, в настоящее время придается большое значение ее решению, так как активное использование таких систем помогает поддерживать нужный образовательный уровень студентов. Следует также подчеркнуть, что система тестирования вовсе не исключает преподавателя из процесса проверки знаний. Освобождая его от многих формальных и трудоемких процедур, система позволяет сосредоточить внимание на индивидуальных проблемах каждого студента. И хотя практика подтвердила необходимость таких форм контроля, как экзамен или зачет, все же при устном опросе на оценку уровня знаний студента могут отрицательно повлиять такие факторы, как снисхождение, недооценка или переоценка ответа со стороны преподавателя и др. Следовательно, поставленная оценка не может рассматриваться в качестве объективной. При компьютерном тестировании лишние эмоции отсутствуют, что является

плюсом такого способа оценки знаний. Но это не означает, что мы должны отказаться от принципа фундаментальности, который выгодно отличает нашу систему образования, необходимо разумно сочетать традиционное обучение с основными положениями Болонского процесса, которые призваны сделать образование более динамичным и отвечающим потребностям времени. Имеют место существенные затруднения при проведении массовых испытательных мероприятий, связанные с большим объемом информации, которую требуется подготовить, обработать и проанализировать за относительно короткий промежуток времени. Отсутствует подходящий инструмент для предварительного контроля студентом собственных знаний и оценки им своей готовности к экзамену. Часто именно из-за этого у студента возникает либо неуверенность в своих силах и боязнь экзамена, либо необоснованная переоценка уровня знаний и беспечное отношение к подготовке к аттестации.

Успешная реализация систем дистанционного обучения, безусловно, должна опираться на заинтересованность и активную самостоятельную работу самих студентов. Таким образом, целевое назначение компьютерного тестирования – организовать и построить самообучение и самооценку знаний студентов так, чтобы еще до зачетно-экзаменационной сессии он мог выявить и самостоятельно устранить те пробелы, которые возникли в процессе изучения дисциплины путем повторного прохождения контрольно-обучающего тестирования.

Гаврилюк А.М.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ДІЛОВІ ІГРИ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Робота викладача правових дисциплін – це неперервний пошук нового, прогресивного, оскільки навчання майбутніх економістів має бути спрямоване на формування узагальнених способів розумових дій і тісно пов'язаним з формуванням у них абстракцій і узагальнень змістового характеру із засвоєнням теоретичних понять. Це передбачає використання в навчальному процесі інтерактивних методів навчання, таких як ділові ігри, застосування прийомів і способів, що дозволяють активізувати розумову, творчу діяльність, формувати теоретичне, творче мислення, отримання практичних навичок.

Останнім часом ділові ігри знаходять усе ширше застосування в різних областях: в основному в економіці і політиці, праві, а також у соціології, екології, адмініструванні, освіті, міському плануванні, історії. Ділові ігри використовуються для підготовки фахівців у відповідних областях, а також для розв’язування завдань дослідження, прогнозування, апробації нововведень. Розробляються ділові ігри і як спосіб комунікації між фахівцями різних галузей.

Під час проведення ділових ігор ми звертаємо увагу на два основні напрями: реалізація установок на індивідуалізацію особистості; вироблення

навичок роботи в колективі. Індивідуалізація передбачає існування системи специфічних ознак Упродовж п’яти років нами апробована методика проведення занять з правових дисциплін на основі поєднання проблемного навчання з елементами ділових ігор. Основне завдання проблемного навчання полягає в залученні студентів до процесу творчого пошуку. Елементи ділових ігор застосовуються на групових семінарських заняттях. Ділові ігри є програванням імітаційної моделі виробництва і професійної діяльності в цілях навчання, контролю, дослідження, проектування і виконання різних видів робіт. Для навчальної ділової гри зміст діяльності її учасників визначається вимогами до професійної підготовленості студентів в рамках програмного матеріалу правової дисципліни.

Основними конструктивними елементами ділової гри є: учасники гри, правила гри, сюжет, ролі, ігровий конфлікт, ігрові дії, ігровий предмет, наочні дії, мета гри, оцінка ступеня досягнення мети, результат гри, інтерпретація результатів гри. На семінарських заняттях з правових дисциплін у грі беруть участь усі студенти, які підрозділяються на гравців: суддів, прокурорів, експертів, учасників процесу, організаторів виробництва.

Проведення ділових ігор у студентській групі переслідує різні цілі, але головна з них – підвищення рівня правової підготовки майбутніх економістів. Ділові ігри, з одного боку, розвивають живий інтерес у студентів до глибокого вивчення теорії не лише цивільного процесуального права, а й інших видів права, дають можливість показати студентам практичну значущість теорії галузі права, дозволяють на особистому досвіді переконатися в тому, як важко без міцних теоретичних знань розв’язувати конкретні правові питання, швидко орієнтуватися в складних ситуаціях, що виникають на практиці. З іншого боку, ділові ігри проводяться в наближених до практики умовах і обстановці.

Специфіка ділової гри ставить студентів у такі умови, коли вони вимушені не лише висловлювати свої думки по суті справи, а й ставити запитання. Зміст цих запитань свідчить багато в чому про рівень теоретичної підготовки студентів. А навички, отримані під час гри, мають важливе значення для правової підготовки майбутніх економістів. Ділові ігри переслідують і виховні цілі. Вони допомагають виховати в студента любов до своєї майбутньої професії, зрозуміти її основні переваги й недоліки.

Спираючись на це, можна вважати, що включення студентів економічного ВНЗ у процес розв’язання суперечностей, проблемних правових ситуацій, пошуку вирішення нестандартних завдань із залученням колективного знання дозволяє вийти на такий рівень навчання, який відповідає сучасним вимогам розвитку правової культури економістів.

Гусаркіна Ю. В.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Правильно підібрані технології впливають на якість навчання. У зв'язку з цим багато вчених працюють над проблемою технологій навчання. Педагогічна технологія проблемного навчання знайшла відбиток в дослідженнях вітчизняних науковців В. М. Чайка, І. В. Малафіїк, І. П .Підласого,

І. Ф. Прокопенка, А. С. Нісімчука, Н. Г. Ничкало та ін.

Організація проблемного навчання сприяє більш активному і продуктивному засвоєнню учнями найважливіших знань про предмети, взаємозв'язки і закономірності.

Особливу увагу хочеться звернути саме на проблемне навчання, тому що проблемне навчання розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Проблемне навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують загальну активність учнів. Воно формує пізнавальну спрямованість особистості, сприяє виробленню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів.

Проблемне навчання передбачає послідовне і цілеспрямоване висунення перед учнями пізнавальних завдань, які вони вирішують під керівництвом учителя і активно засвоюють нові знання. Наявність теоретичних і експериментальних завдань ще не робить навчання проблемним. Завданням потрібно надати проблемного характеру. Завдання стає пізнавальною проблемою, коли воно вимагає роздумів над проблемою, викликає в учнів пізнавальний інтерес, опирається на попередній досвід і знання. Проблема – це складне теоретичне або практичне питання, що вимагає вивчення і вирішення.

Структура методу проблемного вивчення матеріалу включає в себе такі етапи: створення проблемної ситуації, формулювання проблеми, висунення гіпотез, перевірка висунутих гіпотез, аналіз результатів перевірки гіпотез, висновок і узагальнення, повернення до проблемної ситуації.

Вчитель створює проблемну ситуацію, направляє учнів на її вирішення, організовує пошук вирішення. Таким чином, дитина стає в позицію навчання і як результат у неї утворяться нові знання, вона опановує нові способи дії. Труднощі керування проблемним навчанням полягає в тому, що виникнення проблемної ситуації – акт індивідуальний, тому від учителя потрібне використання диференційованого й індивідуального підходу.

За способом подачі інформації проблемні ситуації бувають: текстовими (виникають під час осмислення учнями інформації, що міститься у тексті або графічному матеріалі (у схемах, кресленнях)) та безтекстовими (створюються усно, через матеріалізовану ситуацію – демонстрацію за допомогою пристрою чи природного явища).

Таким чином, перспективою розвитку навчально-виховного процесу з метою ефективного формування професійних умінь учнів, може стати використання проблемного навчання. Для організації ефективної пошукової діяльності учнів вирішальне значення має раціональний вибір технологій навчання, а систематичне використання проблемного навчання сприятиме підвищенню рівня знань учнів.

Дроздова О. В.
НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ПЕДАГОГА У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Метою навчальної дисципліни "Основи правознавства" є засвоєння студентами основних теоретичних положень і понять національного права України, розуміння ними Конституції та чинного законодавства України, закономірностей побудови правової держави, формування в них високого рівня правової свідомості та правової культури, вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти у професійній діяльності, грамотно оцінювати юридичні факти, вільно орієнтуватися в сучасному правовому полі. Цими словами починається більшість робочих програм з «Основ правознавства», програми загалом передбачають невелику кількість навчальних годин. Тому, за короткий період часу викладачеві треба зуміти викласти дуже багато матеріалу, оскільки одна галузь права може розглядатись, як наука, навчальна дисципліни та галузь права. Отже, це рівноцінно тому, що за одну – дві лекції необхідно викласти курс математики або фізики. Це фактично неможливо, але якщо зацікавити студентів, то інтерес до дисципліни примусить їх підвищувати рівень знань самостійно. Тому, основною роллю викладача дисципліни «Основи правознавства» є підвищення рівня зацікавленості студентів. Окрім того, викладач повинен створити певний мінімум правових знань з різних галузей права, а також роз'яснити зв'язок права з майбутньою професією, оскільки це є неодмінною передумовою майбутньої професійної діяльності фахівця в обставинах сучасного життя. Сучасний рівень розвитку суспільства обумовлений масою негативних факторів. Можна сказати, що Україна протягом всього періоду незалежності перебуває у стані неперервної кризи. Політична криза змінюється хвилею економічної, а у цих умовах дуже складно зберегти високий рівень культури населення. Ще за часів давнини казали, що суспільство, яке ставить за найбільшу цінність матеріальний добробут і забуває про духовні та моральні цінності, приречене на деградацію та поступове самознищення. На жаль, така ситуація складається в Україні, в гонитві матеріальним добробутом ми забуваємо про духовність і це призводить до поступової деградації суспільства і як наслідок до зниження рівня культури суспільства. Справа в тому, що правові знання є складовою частинною правової культури, озброїти людину з відсутністю моральних та духовних якостей знанням права та законів, це рівносильне тому, що вкласти їй в руки заряджений пістолет, а в кишеню покласти ліцензію на скоєння злочину. Правові знання являються невід'ємною частиною правосвідомості і як наслідок правової культури, треба не забувати про те, що одним із основних джерел права є моральні та етичні норми. Викладач «Основ правознавства» в цій ситуації грає головну роль, саме йому доводиться так би мовити «озброювати» студентів знанням законів, створювати уміння та навички правомірної поведінки, формувати правову свідомість – сукупність правових уявлень, поглядів, переконань і почуттів, повагу до держави і права, розуміння

необхідності дотримання вимог законів, нетерпиме ставлення до правопорушень і злочинності, а також долати у свідомості студента хибні уявлення, сформовані під впливом негативних явищ життя.

Ільчук В.В.
ВНАУ

ЧИННИКИ ТА НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Самоосвіта, самовдосконалення та саморозвиток викладача ВНЗ є необхідною умовою його професійної діяльності. Тому, професійне зростання також можна назвати й пошуком свого шляху. План професійного саморозвитку має бути націленим на отримання викладачем вищої школи таких знань, що сприяли б розширенню світогляду в наукових галузях, дисципліни з яких викладаються, підвищенню ефективності навчання дисципліні, сприяли б виробленню нових педагогічних прийомів і методик, розвитку творчого потенціалу в професійній діяльності.

Створюючи модель програми професійного саморозвитку, ми виходимо з того, що сьогодні суспільству потрібні ініціативні й самостійні фахівці, здатні постійно удосконалювати свою особистість і діяльність. Саме вони можуть адекватно виконувати свої функції, відрізняючись високою сприйнятливістю, соціально-професійною мобільністю, готовністю до швидкого оновлення знань, освоєння нових сфер діяльності.

Проаналізуємо основні чинники, що спонукають викладачів ВНЗ до неперервної самоосвіти.

Щоденна робота з інформацією вимагає все більших знань не лише з пошуку, аналізу нової інформації, а й щодо її зберігання, використання та достовірності.

Бажання творчості. Викладач – професія творча. Творча людина не зможе з року в рік працювати за одним і тим самим планом чи сценарієм, читати одні й ті самі лекції за однією й тією самою методикою. Його викладацька діяльність має бути цікавою й приносити задоволення.

Зміни, що відбуваються в суспільстві. Ці зміни значно позначаються на студентах, формують їхній світогляд, і відповідно, потребують від викладачів нових методологічних підходів до організації навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Конкуренція. Значне скорочення чисельності студентів, що спричинене демографічною кризою в суспільстві та збільшенням кількості різних ВНЗ, викликало хвилю скорочень професорсько-викладацького складу. Більш-менш упевнено відчуває себе лише той викладач, який має науковий ступінь кандидата, а ще краще – доктора наук і наукове звання професора.

Думка студентів. Жодному викладачу не байдуже, вважають його високопрофесійним чи ні. Непрофесійним викладачем проводити заняття

в сучасній студентській аудиторії неможливо, на такі заняття студенти просто не прийдуть.

Основними видами діяльності в процесі самоосвіти, що сприяють професійному зростанню викладача, вважаємо такі:

- систематичний перегляд певних телепередач;
- читання педагогічних періодичних видань;
- читання методичної, педагогічної та літератури з навчальної дисципліни;
- огляд в мережі Інтернет інформації з дисципліни, що викладається, педагогіки, психології щодо психологічних і методичних прийомів, педагогічних технологій;
- вирішення завдань, вправ, тестів, кросвордів і інших завдань зі своєї дисципліни підвищеної складності, або нестандартної форми;
- відвідини семінарів, тренінгів, конференцій, занять колег;
- дискусії, наради, обмін досвідом з колегами;
- вивчення сучасних психологічних методик у процесі інтерактивних тренінгів;
- систематичне проходження курсів підвищення кваліфікації;
- організація гурткової та позааудиторної діяльності з дисципліни;
- вивчення інформаційно-комунікаційних можливостей для підвищення ефективності навчального процесу;
- відвідини виставок і тематичні екскурсії з дисципліни;
- спілкування з колегами в мережі Інтернет, використання соціальних освітніх сервісів.

Макар З.Ю.
ЛНЛУУ

ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ФОРМА НАБУТТЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІМИ ДИЗАЙНЕРАМИ

Для ефективного оволодіння фаховою діяльністю актуальною, на думку П. Татіївського, є методика сенсорного розвитку майбутніх дизайнерів, розвитку мотивації творчого стилю, формування знань з психолого-педагогічних основ дизайну й декоративно-ужиткового мистецтва. Проте, центральною ланкою в системі професійної дизайнерської освіти вважається проектне навчання, його поєднання з навчальною і практичною роботою студентів. Навколо нього інтегрується весь комплекс дисциплін, необхідних для забезпечення основ професійної творчості.

Українська дослідниця Є. Омельницька наголошує, що в основі проектного мислення лежить творче (креативне) мислення, спрямоване на створення нового, раніше не створеного. Нею визначено елементи структури проектного мислення, виділено комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують вирішення проблеми формування проектного мислення студентів-дизайнерів, акцентовано увагу на діалогічній взаємодії студентів і

викладачів та студентів між собою, з'ясовано, що співтворчість студентів-дизайнерів виводить проектне мислення на новий, більш високий рівень і передбачає формування таких якостей як комунікабельність, професійна самостійність.

Погоджуючись з такими висновками, ми організовували співпрацю викладачів і студентів у формі виконання спільних проектів, спираючись на праці В. Тасалова, В. Турчин і Н. Удріс, у яких проаналізовано поняття «проектна культура» та визначено її компоненти; наведено приклади моделювання ситуації для формування проективних умінь у студентів, які навчаються на спеціальностях, пов'язаних з дизайном; наголошено на проведенні самоаналізу засобом складання карти особистості; охарактеризовано типи завдань з формування професійної компетентності студентів; підкреслено роль викладача як головного менеджера проекту, що стимулює студентів до постійного самоаналізу, самоконтролю, самооцінки.

Використання широкого арсеналу форм і методів знайомства студентів з художньо-проектною діяльністю можливе в умовах позааудиторної роботи, зокрема студій. У таких умовах педагог може в більшій мірі проявити свою індивідуальність, авторську методику, врахувати інтереси студентів. Характерною рисою студійної роботи є гнучкість, відхід від шаблону. У знайомстві з цим видом мистецтва перевага може надаватися різним напрямам художньо-проектної діяльності: артдизайну, промисловому, архітектурному дизайну, етнодизайну, дизайну одягу та ін.

Специфіка студійної роботи дає можливість для індивідуального розвитку творчих здібностей майбутніх дизайнерів. Організовуючи роботу студій, ми виходили з припущення, що активному освоєнню матеріалу, творчій самореалізації студентів буде сприяти дотримання методичних принципів; широке охоплення об'єктів для творчості; розкриття індивідуальних здібностей; рух від знань до творчої діяльності; використання різноманітних матеріалів, в тому числі нетрадиційних, недорогих.

Мала Ю.В.
ВБК

КУЛЬТУРА МОВИ Й ПРИНЦИПИ МОВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКА БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Однією з вимог до фахівців цього профілю є оволодіння відповідним рівнем культури професійного спілкування та мовної поведінки як складним особистісним соціолінгвістичним утворенням, що формується й удосконалюється в процесі їхньої професійної діяльності. Термін „мовна поведінка" позначає всю сукупність мовних дій і їх форм, що розглядаються перш за все в соціально-комунікативному аспекті. Для фахівця будь-якої галузі це мовні дії, що за потреби здійснюються ним у професійному діловому спілкуванні. Мовна поведінка є візитною карткою людини в суспільстві. Найбільшою мірою дієвість мови відчутна саме в діловому спілкуванні: у

письмовій формі вона є мовою документів, що керують діями людей, в усній – це діалоги, в процесі яких стикаються думки й інтереси груп людей, виробляються загальні принципи взаємодії і конкретні плани співпраці, знаходяться виходи з конфліктних ситуацій.

Працівник будівельної галузі налагоджує зв'язки з партнерами, клієнтами (замовниками й постачальниками), досліджує ринок збуту. Соціальні ролі, в яких опиняються працівники будівельної галузі, визначаються видами їхніх контактів з іншими людьми: „виробник"–„споживач"; „продавець"–„покупець"; „клієнт"–„замовник"; „керівник"–„підлеглий". Кожна із соціальних ролей вимагає особливого типу мовної поведінки. З виникненням нових економічних відносин ці типи мовної поведінки змінилися кардинально. Ще десять років тому можна було керуватись лише директивними методами, правда, й тоді подібний метод був малоефективний. Сьогодні це неможливо в принципі. Директивні мовні акти залишилися в діловому спілкуванні в жанрах організаційно-розпорядчої документації: наказах, ухвалах, розпорядженнях.

У практичній діяльності ділове спілкування будується на принципах кооперації, врахування взаємних інтересів, паритету й рівності в ієрархічних відносинах. Не адміністрування, а відкритість для контакту й стимулювання підлеглих, не зіставлення інтересів „покупця" і „продавця", „клієнта" й „замовника", а прагнення до виявлення спільності інтересів і пошуку консенсусного рішення – ось основа мовної поведінки сучасної ділової людини.

Основним принципом мовної поведінки в діловому спілкуванні є принцип кооперації, що реалізовується в таких семи принципах поведінки: такту, великодушності, релевантності висловлювання, повноти інформації, симпатії, згоди, скромності. Проте, в діяльності працівника будівельної галузі не всі ці принципи можуть бути реалізовані в одному мовному акті: не завжди необхідно погоджуватися із співбесідником, виявляти до нього симпатію, але потрібно завжди бути тактовним, коректним, поважати право співбесідника на отримання точної і повної інформації.

Основний принцип сучасного ділового спілкування полягає в тому, що спочатку спілкування будується, виходячи з визначення співбесідника як партнера, рівноправного учасника діалогу, незалежно від його соціальної чи комунікативної позиції. Для забезпечення конструктивної взаємодії працівника будівельної галузі з клієнтом (постачальником, замовником) вчимо студентів використовувати спеціальні мовні кліше. Наприклад, ними можуть бути такі мовні конструкції, що дозволяють активно впливати на перебіг розмови: „Будь-ласка, поправте мене, якщо я неправий", „Ми цінуємо те, що Ви для нас зробили", „Ми зацікавлені в співпраці з Вами", „Чи можу я задати вам декілька запитань, щоб переконатись у тому, що я правильно Вас зрозумів)?" та ін.

Вчимо майбутніх працівників будівельної галузі, що заміна прямих мовних актів непрямими (не „Ви повинні оплатити наші послуги до кінця місяця", а „До 30 квітня ми хотіли б отримати від Вас оплату за надані послуги") є ознакою високої мовної культури, конвенціональним кодом

цивілізованого спілкування на всіх мовах. Дотримання основного принципу кооперації є найважливішим постулатом мовної поведінки ділової людини і зумовлює вибір мовних засобів залежно від ситуації спілкування.

Марченко О.О.
НТУ «ХПІ»

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНИХ УСТАНОВОК НА ФІЗИЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Фізична культура у вищих навчальних закладах (ВНЗ) є невід'ємною складовою формування загальної та професійної культури особистості, збереження та зміцнення здоров'я, організації та забезпечення здорового способу життя, підвищення рівня працездатності. Прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури має стати одним із перспективних напрямів роботи вищих навчальних закладів.

Специфіка фізичного виховання полягає в тому, що усвідомлена інформація стає мотивованим спонуканням до виконання фізичних вправ, використання природних факторів і формування такого способу життя, який сприяв би досягненню як особистих, так і суспільних цілей.

Мета дослідження полягає у визначенні сучасного стану здоров'я та фізичної культури студентів, а також у поетапному формуванні мотиваційних установок на фізичне вдосконалення студентів технічних ВНЗ.

Аналіз наукової літератури (Л.В. Волков, М.І. Жаворонкова, Ю.С. Жилка, І.І. Петренко, М.С. Солопчук, Н.М. Хоменко, Б.М. Шиян та ін.) вказує на те, що формування потреби фізичного вдосконалення і розвиток фізичних якостей – два взаємопов'язані педагогічні завдання, які вирішуються засобами певного спрямування. Процес формування в молоді потреби фізичного вдосконалення включає виховання інтересу до занять фізичними вправами, отримання необхідних знань з фізичної культури, біології, фізіології тощо.

На думку Е.П. Ільїна мотиваційні утворення є результатом міри усвідомлення причин виниклої спонуки, а також мірами задоволення потреби (досягнення мети). «Мотиваційна установка – це запланований, але відстрочений намір, який буде здійснено при появі потрібної ситуації, приводу». Її відмінними рисами є віддаленість мети діяльності і неможливість безпосереднього її задоволення.

Фізичне вдосконалення особистості можна представити як сформований спосіб життя людини, що спрямований на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових і професійних навичок та вмінь.

В дослідженні вперше розроблено критерії оцінки мотивації студентів до занять фізичною культурою та фізичного вдосконалення для використання кваліметричної моделі оцінки студентів технічних закладів.

При анкетуванні студентів виділені чинники, що перешкоджають залученню їх до занять фізичними вправами. Серед них найбільш значущі такі: особистісні особливості вольової сфери (лінь, слабкий вольовий потенціал, байдужість); відсутність відповідальності за своє здоров'я; низький рівень знань про позитивний вплив занять фізичними вправами; переоцінка значення звичної рухової активності для здоров'я; незадоволеність професійним і культурним рівнем викладачів; нераціональне використання вільного часу; наявність шкідливих звичок.

Формування мотивації до занять фізичними вправами в студентів вимагає зусиль. Ефект цих зусиль проектується на майбутнє, тому не кожна молода людина може вирішити це самостійно, необхідна спрямованість системи виховання й освіти у вищих навчальних закладах на формування мотивації у студентів до занять фізичними вправами.

Майстерне об’єднання фізкультурно-спортивної мотивації з широкими професійними мотивами забезпечить узгодженість зовнішніх і внутрішніх факторів, які і будуть сприяти формуванню у студентів вищих навчальних закладів потреби фізичного вдосконалення.

Подальші дослідження, пов'язані із розробкою системи оцінок, підвищення рівня мотивації студентів, визначення напрямків їхнього розвитку і стимулювання потреби в підвищенні спортивної майстерності.

Москалюк А.М.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Уроки предметів художньо-естетичного циклу – це уроки мистецтва, і тому, найдоцільніше більшість із них будувати за методом емоційної (художньо-педагогічної) драматургії, який спрямований на активізацію емоційного ставлення школярів до мистецтва. Цей метод сприяє створенню атмосфери зацікавленості, живого інтересу до уроку. Його основна функція полягає, насамперед, у тому, щоб допомогти учням зрозуміти, пережити досвід емоційно-естетичного ставлення до навколишнього світу, втілений в образній структурі твору мистецтва, окрім того цей метод покликаний робити процес пізнання мистецтва цікавим і захоплюючим.

Широке коло вітчизняних учених, методистів, викладачів, учителів та інших фахівців у галузі мистецької освіти, філософії, професійної підготовки, психології та мистецтвознавства (Є. Антонович, Л. Бабенко, О. Ковальов, В. Ковальчук, Т. Колесниченко, О. Михайлюк, І. Мужикова, О. Отич, В. Орлов, Л. Покровщук, О. Попик, Т. Шашкевич, В. Радкевич, М. Резниченко, Т. Саєнко, О. Слободян, Г. Сотська, М. Стась, І. Туманов, Л. Фесенко, Р. Шмагало та інші) займається різноплановими дослідженнями, вивченням і впровадженням цікавих зразків позитивного педагогічного досвіду з метою

зробити зазначений процес не лише можливим, але й ефективним. *Мета цієї публікації* – дослідити проблеми професійної підготовки вчителів початкових класів та розкрити вагомість предметів художньо-естетичного циклу у всебічному розвитку дитини.

Слід однак, наголосити, що в багатьох українських вищих педагогічних навчальних закладах професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів в процесі навчання предметів художньо-естетичного циклу досі спрямовується переважно на репродуктивні види діяльності, мало часу відводиться на самостійну роботу, актуальність цих тверджень доводить проведене нами опитування майбутніх і практикуючих учителів початкових класів у різних регіонах України, котре підтверджує їхню готовність до здійснення таких змін у сучасній педагогічній практиці, практично зведена до мінімуму власне професійно-творча діяльність. Учений А. Буров вважає прилучення дітей до мистецтва важливе не саме по собі, а як засіб всебічного виховання, у процесі якого реалізуються їх індивідуальні можливості. У цьому полягає одна з основних властивостей специфіки організації естетичного розвитку молодшого школяра. Ідея інтеграції мистецтва у поліхудожньому розвитку школярів знайшла розвиток у нових програмах художньої освіти, знаходить відображення у працях науковців Ю. Алієва, Н. Ветлугіної, С. Коновець, Б. Лихачова, А. Малахова, Л. Масол, Н. Миропольської, В. Тименка, Г. Шевченко, Б. Юсова та ін. Слід відзначити роботи А. Лосєва, погляди якого дозволяють розвести категорії слова й мови і показати позитивні й негативні властивості "оязичення не тільки словесності, а й всякого мистецтва".

Отже, мета художньо-естетичного виховання полягає в тому, щоб у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, розвивати естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні. Результатом такого виховання є всебічний розвиток молодших школярів.

Осадчук С.Ю.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

СТАН ГОТОВНОСТІ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «СХОДИНКИ ДО ІНФОРМАТИКИ»

З 2011 року розпочато організовану реорганізацію шкільної освіти, яка базується на новому Державному стандарті початкової освіти, затвердженому 20 квітня 2011 року. Відповідно до нього, з 2013 навчального року в програмі 2 класу з’являється навчальний предмет «Сходинки до інформатики» з тижневим навантаженням 1 година.

Але, з точки зору педагогіки, психології, валеології та інших споріднених наук, які організовують і контролюють навчальний процес, недостатньо просто

ввести новий предмет, потрібно розробити та впровадити цілу систему організації навчання. Тому гостро стоїть питання про готовність шкіл до реалізації рішень, що були прийняті Міністерством освіти та науки.

Перша гостра проблема, що постала одразу перед школами – хто саме повинен вести цей предмет. Міністерство освіти та науки України у своїх рекомендаціях з цього питання наголошувало, що найкращий варіант буде тоді, коли цей предмет будуть вести вчителі початкової школи. Це тому, що вони краще знають особливості психологічного стану дітей, вікові особливості навчального процесу (в основі ігрова діяльність), а також способи підходу до дитини даного класу (бо працює з ними вже 2 рік). Тому, в літній канікулярний період при Інститутах післядипломної освіти педагогічних працівників були організовані різноманітні курси для вчителів початкових класів з метою дати їм основи методики викладання початкового курсу інформатики та в подальшому надавати різну методичну допомогу.

Але, в школах, крім першої проблеми, яку частково вдалося розв’язати запропонованими курсами, виникла інша проблема, про яку мало говорилося на офіційному рівні, але яка потребує нагального вирішення.

Мова йде про комп’ютерний клас для початкової школи не як про окремо взятий клас, який потрібно закуповувати школі, а як навчальну аудиторію. Мається на увазі, що діти приходять у звичайний клас, розрахований для дітей старшого віку. А це, в свою чергу, призводить до того, що місця для теоретичної роботи в класі не відповідають віковим особливостям – ноги дітей не достають до підлоги, вони не можуть правильно виставити відстань від парти до стільця, бо не мають змоги його рухати. Для багатьох з них висота стільця настільки велика, що від самих дітей тільки одну голову й видно над партою.

Крім того, кількість робочих місць у класі завжди обмежена 10 комп’ютерами відповідно до санітарно-гігієнічних вимог до кабінету інформатики. Кількість учнів у підгрупі становить від 12 до 16 дітей, що, в свою чергу, змушує викладача обирати один із можливих шляхів розв’язання даної ситуації.

Перший, але не кращий спосіб, – садовити дітей по двох за один комп’ютер. Це призводить до нерівномірного виконання дітьми практичної роботи, незручного положення тіла під час роботи, а також, навіть, до психологічних проблем – не бажання дитини працювати в парі з тим чи іншим учнем.

Другий спосіб важчий для вчителя, але доцільніший для навчального процесу. Він полягає в тому, щоб під час виконання практичної роботи підгрупа ділилася ще на 2 мікрогрупи, одна з яких працює за ПК, а інша виконує завдання письмового характеру (робота в зошиті, розв’язування нестандартних завдань, ребусів, кросвордів).

Як видно з описаного, процес упровадження нових стандартів освіти має не лише проблеми, які видно одразу, а й приховані, розв'язання яких все ж таки вимагає від шкіл фінансового впливу.

Панченко О.І.
НТУ «ХПІ»

ПРОФЕСІЙНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-МЕХАНІКА

Актуальність і доцільність проблеми, що розглядається, пов'язана з тим, що Україна належить до небагатьох держав, які мають повний цикл створення авіаційної техніки. Однак, в той же час відчувається відставання від провідних світових розробників авіатехніки у створенні науково-технічного доробку, старінні інженерних кадрів. Причому останнє стало, мабуть, однією з головних проблем аерокосмічного комплексу країни в цілому, а саме: відсутність кадрової технічної та технологічної наступності.

У Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості України на період до 2020 року зазначено, що одним із основних пунктів реалізації Стратегії є забезпечення стратегічних напрямів модернізації та розвитку виробничого, конструкторського, науково-дослідницького і кадрового потенціалу авіабудівної галузі; забезпечення підготовки сучасних фахівців.

На сучасному ринку праці конкуренцію витримують професіонали, якість освіти яких забезпечує їм професіональну мобільність, активну професійну і життєву позиції, що, в свою чергу, забезпечується реалізацією комплексного підходу в рамках інженерної підготовки. До інженера висуваються вимоги безперервного вдосконалення, підвищення кваліфікації, самостійно творчо мислити і приймати рішення, адаптуватися до умов професійної діяльності, що швидко змінюються.

Особлива специфіка проявляється в питаннях підготовки інженерів-механіків, оскільки їх діяльність потребує великої віддачі, значних інтелектуальних, моральних і фізичних затрат, високого рівня сформованості професійного мислення. Розвиток професійного мислення є важливим компонентом компетентності студентів в умовах ВНЗ і дозволяє прогнозувати успішність професійної діяльності.

Розвитком тільки інтелектуальної, знаннєвої, технологічної складових в рамках реалізації освітніх програм інженерної підготовки складно вирішити проблему формування цілісної особистості спеціаліста, що володіє готовністю до професійної діяльності в сучасних умовах. Перед системою освіти постає задача підготовки інженерів-механіків, орієнтованої на перспективні потреби галузі, виробництва, суспільства. Необхідний цілеспрямований розвиток моральних і ділових якостей, здібностей, цільових і мотиваційних установок, особистісно-психологічних характеристик, необхідних для реалізації професійної діяльності інженера-механіка, що визначають сформованість особистісно-творчої компоненти професійної культури спеціаліста. Професійне

мислення, як одне із форм мислення, є передумовою успішної діяльності спеціаліста. Рівень розвитку цієї компетенції визначає здатність людини до вільної орієнтації і продуктивної самореалізації в умовах ринку і стрімких соціальних змін.

Таким чином, розвиток професійного мислення відбувається не тільки безпосередньо в практичній діяльності спеціаліста, але й в умовах підготовки ВНЗ, в період студентства, сензитивний для розвитку більшості вищих психічних функцій. Формування професійного мислення як однієї із компетенцій майбутніх фахівців є важливою соціально-педагогічною задачею вищої школи на сучасному етапі розвитку суспільства.

В цьому аспекті додаткового дослідження потребують можливості засобів комп'ютерного моделювання для розвитку професійного мислення майбутніх інженерів-механіків.

Можливі напрямки подальших досліджень з даної проблеми будуть пов'язані із розробкою, обґрунтуванням і впровадженням теоретико-методичних засад цілеспрямованого розвитку професійного мислення, які дадуть можливість активувати пізнавальну діяльність студентів, дозволять підготувати конкурентоспроможного та мобільного фахівця.

Петрович О.Б.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ТВОРЧИЙ ПІДХІДДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРНО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей школярів є однією з центральних проблем у педагогічній науці, оскільки прогрес суспільства передбачає постійне оновлення знань, долання стереотипів, вироблення нових ідей, оригінальних підходів і способів їх втілення. Однак, освітня робота з обдарованими учнями в умовах уроку обмежена, оскільки досить складно розробляти завдання з урахуванням підготовки, інтересів, розумових можливостей кожного школяра. Тому, ця діяльність повніше реалізується в позакласній роботі.

Питання літературної творчості учнів розглядалась такими провідними науковцями, як П. Білоусом, Н. Волошиною, Л. Жабицькою, О. Куцевол, Н. Молдавською, В. Неділком, Є. Пасічником, Б. Степанишиним, Г. Токмань та ін. Позакласній роботі, як складовій професійно-педагогічної діяльності, приділяли увагу О. Абдулліна, Ю. Бабанський, В. Лозова, Л. Кондрашова, О. Куцевол, Г. Троцко та ін. Проте проблема розвитку літературної обдарованості школярів під час позакласної роботи з урахуванням творчого підходу залишається й досі актуальною та потребує подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. У методичній літературі позакласна робота вважається тим дієвим засобом, який розширює можливості щодо формування творчої особистості через залучення до різних видів літературної творчості. Усе це вимагає нового науково обґрунтованого підходу до її організації з обдарованими учнями, зокрема, такого, як творчий.

Застосування творчого підходу при організації позакласної роботи з літературно обдарованими школярами вимагає від учителя-словесника:

1. Враховувати, що лише **творчий учитель здатний виховати творчого учня.** Так, слідом за О. Куцевол вважаємо, що процес літературної освіти потребує творчого учителя, який здатний вчасно реагувати на виклики часу, здійснювати продуктивну навчальну взаємодію з школярами задля їхнього творчого розвитку за допомогою словесного мистецтва.

2. **Створити креативне освітнє середовище**, де б панувала атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння та згуртованості, стимулювалися вільне висловлювання власних думок, ідей, можливість вибору шкільною молоддю форм і методів навчально-виховної роботи.

3. Використовувати такі **методи навчання**, які б максимально спонукали учнів до самостійної та науково-дослідницької діяльності, стимулювали до літературної творчості. Тому доречним буде використання проблемного, частково-пошукових і дослідницьких, інноваційних, інтерактивних методів і прийомів, проектної діяльності, сучасних засобів навчання. Солідарні з Л. Кондрашовою, що цей підхід до організації освітнього процесу переносить акценти з предметно-змістового аспекту на особистість і реалізується через мисленнєві завдання, ціннісно-смислове тлумачення навчальної діяльності, подолання шаблонних, стандартних способів і формалізму освітніх дій та задоволення потреби у новизні й творчості, виконання проектів, творчих робіт.

Отже, складна та багатоаспектна проблема впровадження творчого підходу до організації позакласної роботи з обдарованими учнями у форматі шкільної літературної освіти потребує якісних нововведень на рівні теорії і практики.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Творчий підхід до організації позакласної роботи з літературно обдарованими школярами передбачає спеціально організовану діяльність, яка спрямована на розвиток креативного мислення, стимулювання до самостійного творчого пошуку, формування індивідуально-творчого стилю роботи щодо розв’язання навчальних завдань і виконання різноманітних проектів спільними зусиллями при міжособистісній взаємодії в атмосфері співробітництва й співтворчості.

Перспективи подальших досліджень полягають у окресленні теоретико-методологічних засад формування готовності майбутніх учителів-словесників до організації позакласної роботи з літературно обдарованими учнями.

Рыбальченко А.
НТУ «ХПИ»

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЭТНОПСИХОЛОГИИ В РАЗЛИЧНЫХ СФЕРАХ ЖИЗНИ ОБЩЕСТВА

Не каждый из нас задумывался о том, что все народы, каждое отдельное государство индивидуально и неповторимо, как все мы. А почему же так? В чем заключается особенность каждого народа? А в том, что каждая нация имеет свои психологические особенности, говоря научным языком - *этнопсихологию*.

Что изучает этнопсихология? Зачем она нужна? И главное, какое это имеет отношение к нам?

Этнопсихология – одна из отраслей психологии, считающая своим предметом изучения особенности психического склада различных рас и народов. Необходимость ее изучения заключается в том, что мы с ней сталкиваемся каждый день.

В политике, например, психология играет важную роль, способствуя составлению договоров, выгодных для нашей страны; решению конфликтных проблем не только мирным путем, а еще и выгодных для нас условиях; развитию умений вести конструктивные переговоры и в нужный момент склонить оппонента на свою сторону.

В религии также этнопсихология нашла свое применение. Вера – главная движущая сила любого народа или социума, поэтому знание этнопсихологии может помочь в избегании недопонимания между людьми; построении подобающего поведения при посещении чужой страны с учётом их религиозных взглядов, обычаев, что, в свою очередь, может предотвратить недоброжелательное отношение к нам.

История тесно связана с этнопсихологией, поскольку именно в ходе истории как раз и формировалась психология различных государств и национальностей. Изучение истории других стран помогает нам понять менталитет, особенности развития той или иной нации, выделив закономерности, повторяющиеся периоды и события в жизни народа, а также понять, каким образом и почему люди по-разному реагируют на различные жизненные ситуации, выяснить, что для других является нормой, а что патологией, ведь очень важно суметь влиться в чужую страну, найти общий язык.

Культура – неотъемлемая составляющая жизни любого общества, напрямую зависящая от этнопсихологии. Здесь наблюдается замкнутый круг этих двух компонентов «культура – этнопсихология». Культура формируется в силу психологических особенностей представителей определённой нации, приобретая неповторимые черты, особенности, традиции и правила, не всегда понятные для людей других национальностей. Но понять психологию народа того или иного этноса или нации мы можем только исследовав его культуру.

Таким образом, мы пришли к выводу, что этнопсихология зримо и незримо присутствует в жизни каждого этноса, народа, национальности, государства. Знания этнопсихологии помогают нам разобраться не только в своем внутреннем мире, но и понимать религиозные, культурные, национальные, политические особенности других стран и народов.

Савченко О. С.
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВОДІЇВ ДО ДОТРИМАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В умовах зростаючої конкуренції та стрімкого розвитку суспільства при наданні послуг транспортного характеру важливу роль відіграє якість сервісу, яку можуть запропонувати підприємці своїм споживачам. Культура поведінки персоналу є одним із ключових чинників, що мають вирішальний вплив на вибір організації – продавця послуг. Важливим напрямком діяльності підприємства має стати не тільки надання основного пакету збутової діяльності, а у першу чергу, забезпечення якості комунікацій між продавцем послуг та клієнтом (пасажиром). У цьому випадку виникає проблема коректної поведінки у транспорті пасажирів, які нерідко спричиняють конфліктні ситуації як із перевізником, так і між собою. Всі ці та інші обставини обумовлюють актуальність та своєчасність проблем якості транспортно-пасажирського обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що з даної проблематики на даний час, який характеризується трансформаційними змінами в економіці, соціальній сфері та громадському житті, наукових розробок недостатньо. Заслуговують на увагу окремі публікації та ін.

У психологічних дослідженнях конфлікт визначають як зіткнення інтересів, взаємодію двох або більше суб'єктів, які мають взаємовиключні цілі і реалізують їх на шкоду один одному (форма вираження суперечностей). Конфлікт при обслуговуванні – категорія соціально значуща, і виникає вона здебільшого через невідповідності моральних та правових принципів сторін – перевізника та пасажира. Недоліки законодавчих актів, складну економічну ситуацію, психологічну напруженість у суспільстві – все це можна віднести до макроекономічних причин цього зіткнення інтересів.

У сфері громадського транспортного обслуговування велика частка пасажирів через часті стреси, нервові перенапруження, хвилювання з приводу економічної кризи, незнання своїх прав як пасажира, недостатньо чітко зрозумілі правила та нововведення державних органів, відміну деяких зупинок, і, як наслідок, зростання відстані між ними та інші об'єктивні та суб'єктивні причини при вході до транспортного засобу перші два етапи зародження конфлікту вже пройшли і негативно спрямовані до перевізника. У свою чергу, власник маршрутного таксі чи автобусу через великий пасажиропотік, недотримання правил технічної експлуатації транспорту (застарілість та перевищення норм використання), погані умови праці, відсутність дотацій з боку держави для перевезення пільгових категорій населення для компенсації витрат, неврегульованість розкладу руху у відповідності до певного часового проміжку (масштабу плинності пасажирів та кількості транспортних засобів) та інші фактори та чинники теж не завжди має змогу стримати емоції. Виникає конфлікт.

Суттєво знизились безпека та рівень комфортності громадського транспорту. Кількість пасажирів на один квадратний метр у салоні транспортного засобу досягла 6 чоловік, що перевищує допустимі межі у рамах світових норм майже у два рази. Спостерігається застарілість технічної бази, відсутність у приватних перевізників досвіду у галузі організації перевезень, існують порушення режимів праці та відпочинку водіїв. Підвищує напруженість психологічного клімату і факт наявності пільгових категорій без відповідних грошових компенсацій зі сторони держави.

Планується проведення педагогічних досліджень в автошколах, які стали базою дослідження. Таким чином, коли проведемо дослідження, визначимо формування готовності водіїв автотранспорту до безпечного дорожнього руху та готовності водіїв автотранспорту до дотримання транспортної дисципліни.

Савченко Р.Р.
ХНУВС

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТА І ВИКЛАДАЧА ВНЗ

Реалізація соціально-політичних й економічних завдань, що стоять перед Українською державою, значною мірою залежить від успішності побудови національної системи освіти, її інтеграції до міжнародного освітнього простору. Універсальною формою забезпечення освітнього процесу є створення оптимальних умов взаємодії викладача і студента, тобто професійне спілкування – педагогічна комунікація. Центральне місце в цій системі відводиться педагогу, який повинен мати такі професійно-значущі якості особистості, як комунікативність, емоційна стабільність, спостережливість, гуманістична спрямованість та високий рівень готовності до професійної діяльності.

Однією з провідних функцій людської комунікації є педагогічна; відповідно можна говорити про педагогічну комунікацію (в широкому розумінні), не обмежуючись її професійними носіями. Провідними умовами формування ефективної психолого-педагогічної взаємодії студентів та викладачів вищих навчальних закладів є створення сприятливої атмосфери для розвитку особистості.

Концепцію про діяльнісне розуміння процесу спілкування, його внутрішній та зовнішній зміст і гуманістично-етичну сутність висвітлюють в своїх працях К. Абульханова-Славська, О. Бодальов, О. Бондаренко, О. Леонтьєв, О. Леонтьєв, Л. Петровська. Такі автори, як Л. Анциферова, Г. Костюк, Б. Ломов, В. М'ясищев, Н. Чепелєва зазначають, що підхід до особистості повинен розглядатися з позиції розвитку, і визначальну роль у становленні особистості віддається саме процесу спілкування.

Конкретно, питання теоретико-методологічних засад педагогічного спілкування, його змісту і функцій, механізмів і стратегій оптимальної взаємодії в системі «студент-викладач», а також проблему становлення

особистості й її розвитку як суб'єкта навчання та спілкування, його культури розробляли такі вітчизняні вчені, як Б. Баєв, О. Раєвський, І. Синиця, П. Чамата і – в наш час – Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, О. Киричук, С. Максименко, Т.О. Пірожeнко, Т. Російчук, Г. Чайка, Т. Чмут, Т. Щербан та ін. В дослідженнях Н. Кузьміної, В. Кан-Каліка, А. Мудрика, А. Щербакової та ін. було доведено, що спілкування є найважливішим професійним інструментом педагогічної діяльності.

Оптимізація навчально-виховного процесу у ВНЗ залежить від того, як сприймають і розуміють один одного педагог і студент чи прагнуть вони до взаєморозуміння. Низький рівень комунікативності педагога руйнує середовище професійної діяльності, створює бар'єри, що перешкоджають взаємодії із студентами. За даними І. Скрип'юка, лише 30 % педагогів у змозі адекватно оцінити взаємини студентів у групі. Однаковою мірою це можна віднести і до ступеня адекватності самооцінки педагогом власного ставлення до студентів. Високу адекватність сприйняття і розуміння педагогом себе й інших І. Скрип'юк пов'язує з наявністю в нього таких особистісних, якостей, як спрямованість на творчість, на позитивний результат у роботі, на взаємодію з учасниками спільної навчальної діяльності. Ефективність професійно-педагогічного спілкування викладача залежить від рівня сформованості його комунікативної культури.

Отже, саме завдяки ефективному педагогічному спілкуванню створюється сприятлива атмосфера для позитивних змін особистості викладача; розвитку особистості студента, оволодіння ним знаннями й уміннями, необхідними для становлення майбутнього фахівця. У подальшому ми продовжимо роботу над визначенням провідних соціально-психологічних чинників розвитку культури педагогічного спілкування та умов ефективної педагогічної взаємодії викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

Соцький К.О.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОРОЗВИТКУ

Сучасна клінічна практика потребує фахівців, які володіють сучасними технологіями догляду за пацієнтами та надання медичних послуг відповідно до європейських стандартів. Це вимагає від медичних працівників готовності до постійного професійного самовдосконалення. Таку готовність, на нашу думку, потрібно формувати в студентів ще під час їхнього навчання в медичному коледжі.

У своєму дослідженні ми робимо акцент саме на професійному саморозвитку, засобами якого, на думку російської дослідниці Л. Мітіної, є самовиховання, самоосвіта та самовдосконалення у поєднанні з професійною діяльністю. Цінними для нашого дослідження є також висновки О. Ігнатюк, що

професійно-особистісний саморозвиток здійснюється за допомогою механізмів самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінки, саморегуляції як прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалізації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності та інших способів інтенсифікації цього процесу. Творча самореалізація є важливим стимулом нескінченного процесу саморозвитку.

Аналіз наукових ідей В. Андрєєва, Б. Гершунського та ін. дозволив нам виділити щодо процесу формування готовності студента до професійного самовдосконалення та саморозвитку такі позитивні чинники:

- створення *організаційних умов* (розширення вузівського компоненту за рахунок введення в освітній процес семінарів, спецкурсів, гуртків, спрямованих на формування в студентів готовності до професійного самовдосконалення; здійснення контролю за якістю підготовки випускників медичного коледжу; проведення моніторингу якості освіти в коледжі);
- створення *педагогічних умов*: організація спеціального освітнього середовища, яке стимулює процес професійного самовдосконалення студентів і викладачів; створення спеціально змодельованих проблемно-творчих ситуацій, які формують міцні знання, уміння, навички роботи щодо професійного самовдосконалення; організація ситуацій успіху в навчальному процесі і під час проходження практик; методичне забезпечення процесу професійного самовдосконалення студентів медичного коледжу);
- створення *психологічних умов* (забезпечення мотивації студента до процесу професійного самовдосконалення за рахунок засобів інформування про „Я-концепції” та засоби розвитку прийомів особистісної рефлексії; про вимоги, що пред'являються до фахівця, престиж і привабливість його професії; встановлення співтворчих стосунків суб'єктів освітнього процесу; формування в студента емоційно-ціннісного ставлення до медичної діяльності, самосвідомості та ухвалення рішення зайнятися самовдосконаленням; розвиток умінь планування та вироблення програми самовдосконалення, умінь здійснювати діяльність рефлексії; складання індивідуальних планів творчого саморозвитку; підвищення пізнавальної, творчої та соціальної активності студентів).

Вказані умови, що розглядаються нами як позитивні чинники, сприяють ефективному формуванню готовності студентів до професійного самовдосконалення та саморозвитку.

Шалюто В.В.
МГУ им. Кулешова, Беларусь

РОДИТЕЛИ КАК АГЕНТЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ

Социализация – сложный, многосторонний процесс общественного формирования и развития личности, происходящий под воздействием социальной среды и целенаправленной воспитательной деятельностью общества. Процесс социализации личности – это процесс превращения индивида сего природными задатками и потенциальными возможностями социального развития в полноправного члена общества.

Тем, кто был воспитан дома, в семье очень сложно понять, значение семьи в жизни ребёнка. Воспитание и социализация таких детей происходит постепенно в ходе ежедневного взаимодействия с родителями, близкими родственниками. У «домашнего» ребёнка есть образец для подражания, есть человек, который может объяснить те или иные явления в жизни и обществе. Мы часто не замечаем, как обычные обязанности «по дому», которые постепенно возлагают на нас родители, становятся важнейшими этапами адаптации к самостоятельной жизни в обществе. Дети лишённые семьи лишаются и опыта самостоятельной жизни в обществе, и дело не только в том, что они не получают бытовых навыков (во многих учреждениях для детей сирот проводится активная работа по обучению детей основным бытовым навыкам: приготовление пищи, распределение финансов, уборка помещения), прежде всего дети не получают моральной поддержки и родительской любви, что приводит к серьёзным психологическим проблемам.

Приемная семья – одна из разновидностей опеки (или попечительства) над детьми, лишившимися родительского попечения. В семье, получившей статус приемной, воспитываются как родные, так и усыновленные дети. Воспитание приемного ребенка подразумевает выполнение родителями обязанностей опекуна или попечителя. Приемные родители несут ответственность за ненадлежащее исполнение взятых на себя обязательств. За воспитание детей в приемной семье родителям положены определенные выплаты на содержание детей, также приемной семье предоставляются определенные меры социальной поддержки. Органы опеки и попечительства не оставляют своим вниманием семьи с приемными детьми, однако главный труд по воспитанию приемного ребенка ложится на плечи родителей.

Вырастить маленького человека, выпустить его в большой мир – нелегкая задача. На первый взгляд может показаться, что воспитание приемного ребенка ничем не отличается от воспитания родных детей. Но родителям следует помнить, что с приемными детьми может возникнуть ряд особых моментов.

Конечно, первым шагом разумного взрослого человека является осознанное желание стать родителем-воспитателем приемного ребенка и здравая оценка своих возможностей. Воспитание детей в приемной семье требует от родителей определенных черт характера. Доброжелательность, стремление пойти навстречу, понимание - но не потакание, требовательность –

но не деспотизм. Очень хорошо, если родители имеют определенную педагогическую подготовку и представляют моменты, с которыми придется столкнуться в ходе воспитания в приемной семье ребенка из детского дома, ребенка, имеющего возможные отклонения в развитии и состоянии здоровья. Необходимо проявлять к ребенку максимум внимания. Не тотальный контроль, но умение родителя смотреть и видеть, слушать и слышать своего ребенка – вот основа успешного воспитательного процесса. Родители должны понимать, что и почему ребенок говорит и делает, на что он способен – и что пока еще выше его уровня понимания и способностей. Конечно, к детям разных возрастов необходим разный подход. Но главной целью воспитания приемного ребенка является его подготовка к будущей взрослой жизни в условиях нормальной семьи.

Таким образом, семья является основополагающим институтом жизни, а родители являются агентами социализации. Ребёнок, воспитанный в семье, не только лучше адаптирован к повседневной реальности, но и не подвержен ряду комплексов, которые возникают у ребёнка, не имеющего семьи.

Шестернёва А.В.
МГУ им. Кулешова, Беларусь

МЕТОДИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В ОБЛАСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ: АКТУАЛИЗАЦИЯ ПРОБЛЕМЫ

На современном этапе развития образования в системе подготовки иностранных граждан основополагающую роль играет личность преподавателя. Именно преподаватель в состоянии влиять на результативность учебного процесса, на степень адаптации иностранных студентов в коллективе. В отличие от отечественных абитуриентов, которые привыкают только к вузовской системе обучения, иностранные абитуриенты вынуждены учить неродной язык, входить в неродную культуру и общество, адаптироваться к иному климату и т.д. Основной профессиональный долг преподавателя, который имеет дело с иностранными студентами, подготовить такого выпускника, который сможет гибко адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях, общаться, проявлять себя как профессионал на различных уровнях общения, самостоятельно приобретать необходимые ему знания и применять их на практике для решения разнообразных задач.

Образовательный процесс в вузе реализуется в рамках целостной системы методов и форм обучения и воспитания. Каждая из форм обучения и воспитания решает свои специфические задачи подготовки иностранных студентов, опираясь на использование специальных методов организации учебной деятельности, способов передачи и усвоения знаний. Формы и методы постоянно изменяются и развиваются, соответствуя изменениям в обществе и образовании, а также в педагогической теории и практике. Преподаватель,

обеспечивающий подготовку иностранных специалистов, должен владеть различными технологиями, комплексом методов и форм организации образовательного процесса, так как он должен организовать процесс обучения предмету на уровне современных требований, успешно решать не только дидактические, но адаптационные и воспитательные задачи в преподавании своего учебного предмета. Наличие этих составляющих в профессиональной деятельности преподавателя определяет уровень его методической компетентности.

Важно, чтобы иностранный студент не был бы пассивным объектом воздействия, а мог самостоятельно найти нужную информацию, обменяться мнением по определенной теме со своими коллегами, участвовать в дискуссии, находить аргументы, выполнять разнообразные роли. Поэтому преподаватель должен иметь высокий уровень методической компетентности в области использования интерактивных методов обучения, так как учебный процесс, опирающийся на вышеуказанные методы, предполагает включенность в процесс познания всех учащихся группы. Организуются индивидуальная, парная и групповая работа, в которой обязательным условием является высказывание каждого участника (медиаторы переводят сообщения, а преподаватель руководит обсуждением и обобщает высказывания участников). Создается среда образовательного общения, которая характеризуется открытостью, взаимодействием и равенством участников, накоплением совместного знания, возможностью взаимной оценки и контроля результатов обучения. Исходя из этого, можно констатировать, что использование интерактивных методов в процессе обучения помогает преподавателю создать комфортную психологическую атмосферу в группе, благоприятный социально-психологический климат. В результате такой работы происходит формирование у иностранных студентов способности осуществлять речевую деятельность средствами неродного языка, происходит адаптация к неродной среде (физиологическая адаптация, социально-психологическая адаптация, адаптация к учебному заведению и др.).

Таким образом, успешность или не успешность обучения иностранного гражданина во многом зависит от личности и роли преподавателя в образовательном процессе, от уровня его методической компетентности в области использования возможностей интерактивной педагогики.

Шульга А.В.
НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно з основними постулатами системи вищої освіти, випускники мають володіти певними знаннями, вміннями та навичками, необхідними для їх професійної діяльності. При цьому відомо, що дані три компоненти

взаємозалежні. Так, на основі знань формуються вміння, а на основі вмінь – навички. Далі ми отримуємо нові знання й починається новий цикл діяльності. Саме тому підготовка студентів ґрунтується на освоєнні теоретичного матеріалу, що є раціональним та логічним підходом до навчання. Але, в сучасному житті тільки високого розумового розвитку недостатньо. Необхідно враховувати ще один аспект – психологічний розвиток особистості, який є одним з головних складових готовності студентів до професійної діяльності.

Діяльність психолога передбачає об'єктивність при сприйнятті та аналізі складних професійних ситуацій; вміння визначити коло доступних йому завдань; готовність застосувати свій професійний досвід відповідно до нових обставин, ситуацій. Зазначене є можливим при ефективному включенні в процес професійної підготовки внутрішньої активності майбутніх фахівців у галузі психології. Дослідження, проведені під керівництвом П.Д. Рабіновича та М.П. Нуждіної, показали зв'язок між успішністю засвоєння знань та рівнем розвитку особистісних якостей студента. Так, навчанню на «добре» і «відмінно» сприяють висока мотивація, прагнення бути лідером в колективі, а також значна вимогливість до себе і навколишніх людей. Таким чином, це передбачає створення в межах навчальної програми відповідних умов для самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості майбутнього психолога.

Науковці відокремлюють і такі професійно значущі характеристики психолога, які повинні розвиватися в процесі його підготовки: відкритість до нових контактів і вміння їх підтримувати, високий рівень емоційного самоконтролю у процесі спілкування, емоційна привабливість для людей, високий інтелект з високою чутливістю, що полегшує орієнтацію в емоційній сфері клієнта, а також відчуття відповідальності за свої дії, усвідомлення меж власної компетентності; певний індивідуалізм і самостійність у прийнятті рішень. Велике значення надається гуманістичній спрямованості особистості, а саме таким її складовим, як наявність альтруїстичних позицій, високий рівень мотивації до професії, готовність до співпраці та спрямованість на позитивний результат, що й забезпечує успіх у роботі.

Отже, одночасно з наданням студентам необхідних знань та розвитку їх професійних навичок, значну увагу треба приділяти розвитку особистісного компонента, який найчастіше є основною причиною багатьох труднощів у формуванні психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності.

СЕКЦІЯ 5
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Федяй В.І.
НТУ «ХПІ»

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Поступовий перехід до соціально-ринкової економіки є причиною того, що зараз результати діяльності економічних суб'єктів значною мірою залежать від ефективності управління, тому в умовах реформування економіки України все більшого значення набувають проблеми вдосконалення системи управління.

Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК)є базовим сектором економіки, бо саме від результатів його функціонування сьогодні залежить забезпечення країни енергоресурсами. Тому важливо забезпечити подальше зростання інвестиційної привабливості комплексу шляхом підвищення ефективності його структурних одиниць, якими є високотехнологічні підприємства цього сектору. Слід зазначити, що вдосконалення системи управління високотехнологічними підприємствами відбувається, в першу чергу, за рахунок підвищення рівня їх організації та ефективності діяльності.

Ефективність управління – це результативність управлінської діяльності, що визначається як співвідношення отриманих результатів від реалізації певних управлінських рішень до витрат, які їх супроводжують. У менеджменті виділяють поняття економічної, організаційної та соціальної ефективності.

Питання оцінки ефективності управління підприємством є досить складним, оскільки оцінка процесу управління не завжди може бути зроблена прямим шляхом через відсутність формалізованих результатів, кількісної оцінки окремих видів виконуваної роботи. Але можна сформулювати певні суб'єктивні критерії цієї оцінки, а саме:

1) оперативність – своєчасність підготовки і прийняття рішень, а також налагодженість механізмів зворотного зв'язку;

2) надійність системи управління – достовірність, цінність і своєчасність інформації, відповідність прийомів і методів роботи сучасному рівню науково-технічного прогресу;

3) оптимальність системи управління – вибір оптимальних методів прийняття господарських рішень.

Підприємства ПЕК на шляху до досягнення мети своєї діяльності стикаються з багатьма проблемами, зокрема:

1) відсутність ефективної єдиної корпоративної стратегії, що передбачає чітке визначення пріоритетів і механізмів взаємодії;

2) істотний дефіцит кваліфікованих фахівців, який може бути подоланий

лише в найближчі 5-10 років, враховуючи терміни навчання та отримання необхідного виробничого досвіду;

3) відставання застосовуваних технологій від світового рівня;
4) відсутність організаційного підходу, орієнтованого на клієнта;
5) персонал орієнтований на процес, а не результат.

Саме тому підприємствам ТЕК необхідно, на нашу думку, підвищувати ефективність управління за такими напрямками:

1) удосконалення організаційної структури управління;
2) удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами;
3) підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, поліпшення якості продукції,яка виробляється;
4) оптимізація кадрової політики;
5) робота зі створення культури організації.

Отже, високотехнологічні підприємства паливно-енергетичного комплексу повинні підвищувати ефективність управління, тому що саме від цього залежить їх подальше благополуччя та їх внесок у зростання національної економіки України.

Борисова Е., Государева А.
РГУ им. С.А.Есенина

РОЛЬ ЗЕМЕЛЬНОГО НАЛОГА В УКРЕПЛЕНИИ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Проблема увеличения доли собственных доходов в бюджете муниципальных образований (МО) остаётся актуальной. Регулирующие доходы в несколько раз превышают собственные, что снижает возможности муниципалитета самостоятельного решения вопросов местного значения. Так, доля собственных доходов в Ухоловском районе Рязанской области составляет всего – 17,84 %, а доля безвозмездной помощи соответственно – 82,16 %. Для увеличения собственных доходов бюджета МО, на наш взгляд, необходимо применить меры, которые будут способствовать увеличению налоговых поступлений в бюджет.

Земельный налог является вторым по величине доходообразующим налогом в бюджете Ухоловского района и составляет 12,25 % от общей суммы налоговых доходов бюджета МО. Земельный налог не только является основным источником доходов местных бюджетов, но и способствует рациональному использованию земельных угодий, их охране, повышению плодородия почв, контролю экологической обстановки. Земельный налог уплачивают организации и физические лица, обладающие земельными участками по праву собственности, постоянного пользования или пожизненного наследуемого владения. Для того, чтобы увеличить поступления от земельного налога, можно применить меру по принуждению населения к оформлению земельных участков в собственность. Сегодня регистрация прав собственности на землю носит добровольный характер, и большая часть

населения игнорирует её, объясняя длительностью и затратностью проведения регистрации. Поэтому стоит упростить порядок оформления земли в собственность и снизить издержки на получение необходимых документов.

В целях обеспечения мобилизации доходов в бюджет МО в 2012 году администрация Ухоловского сельского поселения продолжила работу по актуализации налоговой базы в части уточнения характеристик земельных участков и данных об их правообладателях. Достигаемый прирост доходов обеспечивается за счет более полного охвата всех потенциальных объектов налогообложения и субъектов за счет повышения полноты, достоверности, актуальности и непротиворечивости данных о земельных участках, объектах недвижимости и их правообладателях. Эта работа позволила по итогам года получить следующие цифры: запланированные доходная часть бюджета выполнена на 102 %, в том числе собственные доходы выполнены на 108 %.Это позволит муниципалитету брать на себя дополнительные обязательства, направленные на улучшение жизни населения. В сравнении с 2011 годом поступление собственных доходов возросло на 24,4 %.

Братков Н.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

Рыночная интеграция Украины в мировое экономическое пространство развивается в трех основных направлениях: либерализация экономики; приватизация собственности; институционализация (создание рыночной инфраструктуры и новой системы управления). Хотя в Украине и разрабатываются самые передовые технологии, не хватает капиталов, чтобы запустить их в массовое производство. Тремя основными сферами иностранного инвестирования в Украине продолжают оставаться обрабатывающая промышленность (в основном пищевая), сфера торговли и финансовая деятельность. В структуре иностранных инвестиций в Украину трех крупнейших инвесторов доли этих секторов составляют соответственно: США – 35,7%, 20,4%, 2,5%; Кипр – 25,4%, 38,8%, 12,7%; Нидерланды – 83,5%, 3,1%, 3,0%. Стране нужно научится защищать себя, свои идеи и постепенно наладить национальное производство всего перечня потребительских продуктов.

Вступлению Украины в интеграционные процессы мировой экономики препятствуют: низкий технический и технологический уровень производства, низкая конкурентоспособность продукции; сырьевая направленность экспорта; архаичная структура экономики с преобладанием тяжелой промышленности и отраслей ВПК; монополия; коррупция и бюрократизация.

Для постепенного включения экономики Украины в глобальные процессы и структуры необходимы: рыночная трансформация; реструктуризация экономики; открытость экономики.

Для адаптации экономики Украины к мировому рынку необходимо:

принятие курса на многовекторность, развитие отношений как со странами СНГ, и особенно с Россией, так и расширение экономических отношений со странами ЕС; участие в региональных организациях; формирование нового механизма внешнеэкономической деятельности, основанного на принципах обеспечения постоянного характера экономических связей, поэтапного перехода от административной к саморегулируемой системе, демонополизация, деидеологизация, учет критериев экономического сотрудничества; формирование реальных стимулов для иностранных инвесторов; снижение зависимости Украины от внешних поступлений продукции топливо-энергетического комплекса; политика протекционизма; перспективным направлением является участие украинских предприятий в поставках деталей и комплектующих для предприятий ТНК.

Вовк Н.В.
НТУ «ХПІ»

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державні фінанси є основою економічного життя держави. В умовах переходу до ринку бюджет не втрачає своєї ролі – він є основним інструментом регулювання соціально-економічних процесів. Актуальним завданням є визначення пропозицій щодо вдосконалення формування доходів Державного бюджету України на основі вивчення практичних та теоретичних аспектів досліджуваної проблематики.

Однією з основних проблем є проблема зборів податків. Податкова система України вельми недосконала. Можна виділити три основні причини, по яких люди і підприємства не платять податки. По-перше, сюди можна віднести несумлінність деяких суб'єктів, які просто не хочуть платити податки в принципі. По-друге, діяльність деяких суб'єктів межує з криміналом. І, нарешті, третя причина просто банальна і стосується саме безпосередньо податкової політики держави: держава за допомогою своєї жорсткої політики змушує громадян приховувати свої і без того нечисленні прибутки.

Крім того, серед причин недоотримання прибутків є і прорахунки самої держави. Сюди можна віднести і неповернені кредити, і невдалі операції на зовнішньому ринку. Без чітко впорядкованої податкової системи, яка відповідає умовам розвитку виробництва, ефективної ринкової економіки не збудувати.

Таким чином, ми звертаємо увагу на найбільш вагомий чинник, який впливає на поповнення бюджету – це система і принципи оподаткування.

Законодавством про Державний бюджет України визначено, що до 80 % надходжень до Зведеного бюджету складають податки й інші платежі, які контролюють органи державної податкової служби. Передбачена загальна сума надходжень до Зведеного державного бюджету у 2013 році становить 361510 млн. грн., причому сума податкових надходжень становила 275205 млн. грн., що становить 76,13%. Серед податків найбільша частка припадає на ПДВ – 42,76 % (154576 млн. грн.).

Податкова система країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і становить результат спільного рішення, до якого прийшли ці сили в процесі ухвалення податкових законопроектів. Але розбіжності залишаються і досі. Тому і показники надходжень до бюджету не є поки що максимальними. Однак, нині можна стверджувати, що в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати кошти в розпорядження держави, здійснювати їхній розподіл та перерозподіл на цілі економічного і соціального розвитку.

Вороніна Т. Е.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ

Рівень економічної та соціальної ефективності виробництва залежить від багатьох чинників, тому для практичного розв'язання завдань управління ефективністю важливою э класифікація чинників її зростання. Класифікацію доцільно здійснювати за такими ознаками: видами витрат і ресурсів (джерела підвищення); напрямами розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності); місцем реалізації в системі управління виробництвом (діяльністю).

Капітальні вкладення – витрати на будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переобладнання наявних основних фондів виробничого і невиробничого призначення. Досить часто термін "інвестиції" ототожнюється з терміном "капітальні вкладення". При цьому термін "інвестиції" розглядається як вкладення коштів у відтворення основних засобів (будівель, устаткування, транспортних засобів тощо). Але водночас інвестиції можуть здійснюватися і в оборотні активи, і в різноманітні фінансові інструменти (акції, облігації, тощо), і в окремі види нематеріальних активів (придбання патентів, ліцензій, "ноу-хау" тощо) .

Поняття "інвестиція" походить від латинського терміна invest, що означає "одягати". У широкому розумінні цієї категорії інвестиції є вкладанням капіталу з метою його майбутнього зростання. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик, відшкодувати втрати від інфляції у майбутньому періоді.

Важелем ефективнішого залучення фінансових інвестицій в економіку України э оптимізація пакетів різних видів цінних паперів вітчизняними й зарубіжними інвесторами. Методичні основи оптимізації інвестиційного портфеля учасників ринку цінних паперів полягають у тім, що потенційні інвестори: 1) розглядають кожну інвестицію як можливий розподіл очікуваних прибутків за період володіння цінними паперами, 2) намагаються збільшити очікуваний дохід протягом одного інвестиційного циклу, 3) оцінюють можливий ризик за інвестиційним портфелем, ураховуючи мінливість очікуваних доходів,

4) приймають остаточне рішення щодо видів та обсягу купівлі цінних паперів на засаді максимізації очікуваних доходів і мінімізації можливого ризику.

Для прийняття рішення про доцільність реалізації інвестиційного проекту необхідно провести групування інвестицій залежно від їх мети та спрямованості й обумовленої цими відмінностями очікуваної норми прибутку на капітал. Лише комплексне використання названих важелів спроможне забезпечити ефективність формування та реалізації фінансових інвестицій суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

Гапонова Э.А.
ХНМУ

ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ ГОСУДАРСТВЕННЫМ И ЧАСТНЫМ СЕКТОРАМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Основой для сотрудничества между государственным и частным секторами здравоохранения является понимание мотивации и построение отношений между ними. При правильном понимании национальных задач здравоохранения и реалий каждого партнёра эти два сектора могут дополнять друг друга. Такое взаимопонимание позволяет создать различные формы взаимодействия, направленные на достижение единой цели – предоставление доступной квалифицированной и высокоспециализированной медицинской помощи различным социальным группам населения.

Государственными приоритетами в области здравоохранения являются: забота о здоровье матери и ребёнка, вопросы планирования семьи, профилактика и лечение ВИЧ/СПИДа, гипертонической болезни, профилактика сердечнососудистых заболеваний, противодействие распространению инфекционных заболеваний, в том числе туберкулёза. Для обеспечения успешной работы здравоохранения в Украине необходимо кардинально реформировать сферу предоставления медицинских услуг.

На сегодняшний день можно считать эффективными следующие направления реформирования медицинских услуг: заключение контрактов с частными поставщиками медицинских услуг (некоммерческими и коммерческими); лицензирование и аккредитация; регулирование деятельности и формирование сети поставщиков услуг; программы социального маркетинга; создание системы непрерывного обучения медицинских работников.

Министерство охраны здоровья и местные государственные органы здравоохранения контролируют вопросы лицензирования и аккредитации учреждений охраны здоровья и частных лиц, а также могут расширять или ограничивать сферу медицинских услуг частного сектора. С помощью установления законодательных актов, норм и процедур государственные органы здравоохранения могут разрешать определённым поставщикам медицинских услуг предоставлять услуги и товары частным образом. В составе единой структуры системы здравоохранения создаются сети лицензированных поставщиков медицинских услуг. Для решения социальных вопросов в системе

охраны здоровья формируется система партнёрства между государственными и частными медицинскими учреждениями и организациями. Имея целью обеспечение доступных медицинских услуг для различных социальных групп населения, эффективными оказываются программы социального маркетинга, чтобы сделать субсидированные медицинские услуги более доступными. Обязательным условием реформирования системы здравоохранения является создание системы непрерывного обучения медицинских работников независимо от того, к государственному или частному сектору относится учреждение здравоохранения. Такая система предполагает различные методы, в том числе прямое обучение, дистанционное обучение, проведение тренингов на рабочем месте, различные виды специализированного тематического усовершенствования.

Взаимодействие государственного и частного секторов даёт возможность обеспечить повышение эффективности и качества медицинских услуг, позволяет расширять сферу оказываемых услуг, сделать медицинскую помощь доступнее для всех социальных групп общества.

Голубятніков М. В.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

САНАЦІЯ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ

Санація або фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання – це комплекс послідовних взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності. Основним способом виведення підприємств з стану неплатоспроможності є санація, тобто реорганізаційна процедура, при якій власниками підприємства-боржника, його кредиторами або іншими особами йому надається фінансова допомога. Процес фінансового оздоровлення починається з виявлення та аналізу причин фінансової кризи. Проведення такого аналізу дає змогу або прийняти рішення щодо доцільності проведення санації, або, якщо це зробити неможливо, щодо повної ліквідації.

За проведення процесу санації необхідно визначити її цілі та стратегію. На підставі обґрунтованої стратегії розробляється система санаційних заходів, формується програма і проект плану санації. На кінцевому етапі здійснюється реалізація цього плану.

Проект санації може мати таку структуру: 1. Загальна характеристика підприємства: фактичний фінансовий стан підприємства (фактичний обсяг реалізованої продукції, прибуток, заборгованість, коефіцієнт платоспроможності та ліквідності); аналіз причин, унаслідок яких підприємство потрапило у скрутне фінансове становище; перспективи виходу з цього стану. 2. План фінансового оздоровлення: виробнича програма на найближчі роки (назва продукції, кількість, вартість); баланс грошових доходів і витрат (сума необхідної допомоги в розрізі окремих джерел показують окремо); розрахунок ефективності заходів, спрямованих на оздоровлення підприємства.

Таким чином, проведений санаційний аудит підприємства дає змогу оцінити, наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів і відповісти на запитання, наскільки воно є незалежним з фінансового боку, збільшується або зменшується рівень цієї незалежності, чи відповідає стан активів і пасивів підприємства цілям його господарської діяльності.

Глушач А.В.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИДИ ПРОЯВЛЕННЯ ТРАНСАКЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ

Особливість проявлення трансакцій в сфері трудових відносин пов’язано з особливостями функціонування самого ринку праці (РП). Ці особливості обумовлені тим, що праця, як товар, є найбільш складним економічним ресурсом в порівнянні з іншими економічними ресурсами (засобами і предметами праці), що впливає на характер його відтворення. Особливостями товару «робоча сила» є його специфічність (унікальність); невід’ємність права власності на товар – робочу силу від його власника; тривалість взаємодії продавця (робітника) і покупця (роботодавця) при покупці товару «робоча сила»; велика кількість інститутів РП, що вимагає більш детальної регламентації діяльності сторін; необхідність високої індивідуалізації операцій при покупці товару «робоча сила» у зв'язку з асиметрією існуючої інформації на РП щодо потенційних працівників .

Важливою особливістю РП є й те, що процес обміну товару «робоча сила», на відміну від обміну речового товару, відбувається в різних сферах : у сфері обігу товару робоча сила, у сфері виробництва і у сфері обігу життєвих благ на ринку товарів і послуг. Тобто РП взаємодіє з різними ринками, серед яких, – ринок товарів і послуг, зв'язок з яким встановлюється за допомогою залежності реальної оплати праці від ціни на реалізовану продукцію, яка створюється цією працею. Ця обставина ставить попит на робочу силу в залежність від попиту на кінцеві товари і послуги.

Оскільки формування попиту і пропозиції припускає здійснення суб'єктами РП певних дій (трансакцій), які за функціональним призначенням істотно відрізняються від інших трансакцій на РП, то доречно розділити їх за цією ознакою, розподіливши на два види: трансакції функціонування і трансакції відтворення.

До трансакцій функціонування РП слід віднести трансакції, які відбуваються безпосередньо під час взаємодії суб'єктів РП з приводу здійснення процедур найму або звільнення; отримання інформації про вакансії і працівників; з відбору кандидатів; з контролю за виконанням трудового контракту і таке інше.

До трансакцій відтворення РП слід віднести дії суб'єктів ринку, які направлені на формування попиту і пропозиції на робочу силу (трансакції створення робочих місць і їх модернізації відповідно до вимог ринкової

економіки, трансакції формування кваліфікаційних характеристик робочої сили: навчання, підвищення кваліфікації, отримання необхідних сертифікатів, дозволів, подолання міждержавних або територіальних бар'єрів тощо). До трансакцій відтворення слід також віднести дії державних і суспільних органів з приводу формування інституційних норм, які б регламентували поведінку суб'єктів РП в процесі їх контрактної взаємодії.

Розуміння суті виокремлених видів трансакцій відтворення РП дозволяє провести їх подальшу типологізацію, виділивши із загальної групи:

- репродуктивні, які відтворюють існуючі форми зайнятості (отримання кваліфікаційних компетенцій, створення робочих місць, підтримка діючих законодавчих норм щодо зайнятості через систему правозастосування, ухвалення і впровадження поправок до них і тому подібне);

- креативні, які виявляються в розвитку нових форм зайнятості (ухвалення законодавчих і нормативних актів, які регламентують нові форми зайнятості, забезпечення їх впровадження шляхом створення відповідних інститутів, внесення змін до освітніх програм з метою забезпечення потрібних кваліфікаційних характеристик, впровадження інноваційних проектів, технологічний розвиток і т.д.).

Таким чином, аналіз проявлення трансакцій суб’єктів трудових відносин дозволив вдосконалити класифікацію трансакцій РП, шляхом розподілу їх за функціональною ознакою на трансакції функціонування і трансакції відтворення з подальшою деталізацією останніх на репродуктивні та креативні.

Глущенко А.Л.
ДонНУЭП

ОТЧЕТНОСТЬ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОЗРАЧНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИИ

Современный этап мирового экономического развития характеризуется финансово-экономическими кризисами и стагнациями, и как следствие, обнажаются внутренние и внешние процессы, связанные с управлением организацией, выдвигающие новые требования к ее информационному обеспечению.

Во второй половине XX века в развитых странах происходит переход к эпохе постиндустриального развития. Индустриальное развитие изменило взгляды на хозяйствующий субъект, что нашло свое отражение в изменении взглядов на управление. Если в первой половине XX века организация для целей управления рассматривалась как закрытая система, то со второй половины XX века организация выступает как открытая система и эффективность ее функционирования определяется результатами управленческой координации во внешней и внутренней среде. На содержание взглядов на систему управления хозяйствующим субъектом в первую очередь оказало влияние изменение места предприятия в обществе, информационное раскрытие его деятельности, то есть переход организации от закрытой системы для общества к открытой обществу

системе. Первая парадигма оказала существенное влияние на содержание последующих управленческих парадигм постиндустриальной фазы развития экономики с целью всесторонней интеграции хозяйствующего субъекта в обществе как отдельно взятой страны, так и в транснациональном масштабе.

Трансформация организации в открытую систему в единстве факторов внутренней и внешней среды, поставила перед бухгалтерским учетом задачу, направленную на создание информации, удовлетворяющей потребности внутренних и внешних ее пользователей. Однако, финансовая отчетность, в силу ее ограниченности применяемыми общеизвестными методами формирования информации, не может удовлетворить разносторонние потребности всех заинтересованных пользователей. И как следствие, одной из актуальных современных корпоративных проблем является проблема информационной прозрачности деятельности компаний. Учитывая тот факт, что в современной литературе нет единого взгляда на категорию информационной прозрачности, будем понимать под информационной прозрачностью полезную, информативную, структурированную и надежную для пользователей информацию необходимую для принятия решений. Таким образом, достижение информационной прозрачности возможно при условии предоставления, как финансовой отчетности, так и отчетности устойчивого развития.

Даль О.Д.
ДонНУЭП

ОБРАЗОВАНИЕ И ЗАНЯТОСТЬ КАК ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНСТИТУТА ИНВАЛИДНОСТИ

Смена отношения к инвалидности как к социальному институту всегда зависела от социально-экономических условий, сменяющих друг друга в различные периоды развития общества. Например, в западных индустриальных обществах до 60-х годов XX века инвалидность рассматривалась как личная трагедия человека. В дальнейшем ситуация меняется благодаря наиболее активным инвалидам, которые пытались изменить подобное отношение. Главная цель, которую они преследовали, был отход политического и общественного внимания от рассмотрения индивидуальной недееспособности как источника зависимости и маргинализации. Однако центр внимания сместился в сторону оценки роли барьеров (социальных, экономических, культурных) для исключения инвалидов от участия в общественной деятельности и отказе от соблюдения их гражданских прав.

В Украине инвалидность рассматривается, в первую очередь, через призму медицинской парадигмы, то есть как физиологическая проблема. За рубежом профессионалы, занимающиеся проблемами людей с инвалидностью, отдают предпочтение социальной модели, утверждая, что проблема инвалидности как таковая сконструирована обществом. Необходимо лишь изменить гражданские установки, благодаря которым общественное сознание утвердилось бы в мысли о том, что проблема вовсе не в инвалидности, а в

барьерах, которые формируются в том числе и общественной системой. Еще одна особенность «украинской» инвалидности состоит в том, что большее внимание и со стороны властей, и со стороны СМИ оказывается такой категории инвалидов, как инвалиды с нарушениями опорно-двигательного аппарата. А вот интерес к незрячим и умственно отсталым инвалидам незначителен. Хотя именно эти категории являются наиболее специфическими. К примеру, слепота является одним из самых серьезных нарушений, так как с помощью зрения человек получает до 90% информации об окружающем мире. Ментальные нарушения приводят к нарушению речи и зачастую к отсутствию возможности адекватно воспринимать окружающую действительность в виду нарушенной деятельности коры головного мозга.

Для обеспечения максимально комфортной жизнедеятельности инвалидов с проблемами зрения и ментальными нарушениями следует выделять следующие проблемные стороны: 1. Проблема формирования доступной среды. 2. Введение в систему образования принципов инклюзии инвалидов, поскольку учреждения среднего и высшего образования в большинстве неготовы принять инвалидов в необорудованные здания и помещения. 3. Проблема ограничения возможности трудоустройства и выбора наиболее интересной и подходящей сферы деятельности для инвалидов.

Дробаха Н.А.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В настоящее время стоит острая проблема быстрой и эффективной самоидентификации Украины в качестве независимого высокоразвитого государства в сложной системе разветвленных мировых связей и международных экономических отношений.

Важное значение в этом процессе приобретает активная деятельность государства по обеспечению национальной конкурентоспособности на основе структурного и технологического обновления.

Обращая внимание на замедление темпов экономического роста экономики, выделяют ряд факторов, препятствующих динамическому хозяйственному развитию и повышению конкурентоспособности отечественной экономики, в том числе: ускоренную либерализацию внешнеэкономических связей, приведшую к неконтролируемой открытости украинской экономики и усилению ее структурных деформаций; приоритетность ценовых факторов конкурентоспособности в условиях реализации экспортной модели развития, не стимулирующей качественное обновление и структурную перестройку экономики; высокий уровень зависимости внутренней экономической динамики от внешних, не контролируемых правительством факторов.

Таким образом, одним из стратегических приоритетов трансформации экономики Украины в условиях глобализации является переход от экзогенно

зависимого к эндогенно ориентированному развитию, в том числе: формирование национальной инновационной системы, повышение удельного веса инновационной продукции, увеличение объемов предоставления высокотехнологичных услуг; структурная модернизация, направленная на преодоление чрезмерной зависимости от отдельных рынков и углубление участия в глобальных высокотехнологичных проектах; укрепление конкурентных преимуществ отечественного бизнеса, поддержка наиболее эффективных импортозамещающих производств и защита от недобросовестной конкуренции на мировых рынках; укрепление экспортного потенциала страны, повышение удельного веса товаров с высокой долей добавленной стоимости; формирование производственных региональных кластеров (энергетических, металлургических, химических) мирового значения; диверсификация источников инвестирования, формирование собственных транснациональных структур; развитие внутреннего рынка в качестве основы формирования и апробации национальных конкурентных преимуществ; эффективное использование геополитического положения Украины и повышение ее роли как транзитного государства; внедрение действенных механизмов защиты от экономических и технологических рисков и опасностей, неблагоприятных изменений международной конъюнктуры; усовершенствование процессов интеграции Украины в современные хозяйственные и политические альянсы, развитие взаимовыгодного сотрудничества с международными экономическими и финансовыми организациями.

Журба А.С.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

РОЗВИТОК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У процесі глобалізації світової економіки транснаціональні компанії (ТНК) стають дедалі важливішими суб’єктами економічної діяльності й більше впливають на економіку таполітику країн. Цей вплив є неоднозначний і має позитивні та негативні наслідки.

Україна вже має певні успіхи у створенні подібних структур: Індустріальний союз Донбасу, Інтерпайп, АКБ «Приватбанк», концерн «Металургія» та інтегрована структура на чолі з АКБ «Фінанси та кредит». Особливістю українських вертикально інтегрованих компаній є те, що вони сформувалися на базі виробничих комплексів радянського періоду (в СРСР інтеграція була галузевою), а в розвинутих країнах великий бізнес функціонував за принципами міжгалузевої інтеграції та злиття банківського і промислового капіталів. Всі подібні українські структури являють собою закінчені виробничі ланцюги.

Україна, як і інші держави з перехідною економікою, не змогла встояти перед потужним натиском ТНК через МВФ, СОТ та інші міжнародні економічні організації. Реформування економіки ще не дало очікуваного результату, про що свідчить зовнішній борг України, санкції FATF, що

застосовувалися до України як неблагополучної країни при здійсненні фінансових операцій тощо. Тому як один із варіантів в Україні необхідно розробити і прийняти на законодавчому рівні концепцію державного регулювання діяльності ТНК і підтримки вітчизняних суб'єктів господарювання. Таку концепцію слід прийняти у формі Закону України «Про державне регулювання діяльності ТНК».

Реалізація запропонованих пропозицій на законодавчому рівні справить позитивний вплив на вітчизняну економіку шляхом формування її національної моделі, яка, перш за все, повинна передбачати надання пріоритетів у розвитку національного ринку вітчизняним суб'єктам господарювання, а також у формуванні привабливого інвестиційного іміджу України для залучення інвестицій потужних ТНК на взаємовигідній основі. Органи державного регулювання та нагляду повинні забезпечити консолідований нагляд за діяльністю ТНК, які здійснюють активні міжнародні операції. Ефективним тут має бути застосування моніторингу щодо всіх аспектів міжнародних операцій, що проводяться ТНК, в основному через їх філії, спільні та дочірні підприємства і представництва.

Здорик А. Р.
НТУ «ХПИ»

ХИМИЧЕСКАЯ ОТРАСЛЬ В СОВРЕМЕННОЙ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Уровень химизации – общепризнанный в мировой практике критерий научно-технического прогресса, который играет значительную роль в формировании важнейших макроэкономических показателей страны. Современный мировой рынок химических товаров характеризуется широким ассортиментом, ростом затрат на экологическую безопасность, усилением конкуренции за рынки сбыта, снижением ценовой конкурентоспособности химической продукции ведущих стран мира относительно товаров из стран с дешевыми трудовыми ресурсами. На страны СНГ приходится около 1/6 мировой химической продукции, здесь особенно выделяются химические комплексы России и Украины. Европа лидер в производстве «тонкой» химии (фармацевтика, парфюмерия, фототовары и т.п.), химии бытового назначения и полимеров, а Северная Америка (США и Канада) – агрохимикатов. Глобальные изменения в структуре мирового производства и потребления химической продукции привели к реформам ведущих химических компаний.

Основными тенденциями развития мировой химической промышленности являются: внедрение высокоэффективных экологически безопасных технологий, рост стоимости рабочей силы и энергоресурсов при стремлении к оптимизации производств; специализация компаний на продуктах с высокой добавленной стоимостью; упор на небольшие поточные линии; рост значимости нефтехимической промышленности; увеличение удельного веса газового сырья.

Анализируя развитие мирового рынка, можно сказать, что

осуществляется значительное количество операций в сфере купли/продажи продукции химической промышленности. Химическая промышленность по своему экспортному значению – вторая, после чёрной металлургии, отрасль украинской индустрии (8-9 % экспорта страны).

Ільницька С.П.
ХІБС УБС НБУ

ОСОБЛИВОСТІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Економіка України знаходиться в перехідному стані, тому державне регулювання грошово-кредитної політики держави є необхідним. Проаналізувавши динаміку макроекономічних та монетарних показників у січні – липні 2013 року, Правління Національного банку України відзначило збереження цінової стабільності в державі та продовження позитивних тенденцій у розвитку грошово-кредитного ринку. Показник приросту індексу споживчих цін у річному вимірі в січні – липні 2013 року коливався в межах від "мінус" 0,8 % (у березні та квітні) до нульового значення (у липні).Така цінова динаміка сприяла поліпшенню ринкових очікувань і посиленню довіри до національної грошової одиниці України. Підтвердженням цього, зокрема, є стійке домінування гривні як засобу заощадження та поліпшення строкової структури депозитів банків.

Так динаміка депозитів населення в національній валюті в поточному році характеризувалася щомісячним приростом, який за січень – липень становив 25,4 %. Водночас вклади в іноземній валюті збільшилися лише на 1,0 %. Як результат показник доларизації депозитів за цей період знизився з 43,7 % до 39,6 %.Питома вага довгострокових депозитів у їх загальному обсязі за січень – липень 2013 року збільшилася на 4,4 процентного пункту – до 39,1 %.

З метою закріплення позитивних тенденцій у монетарній сфері, а також сприяння розвитку національної економіки Правління Національного банку України встановило з 13 серпня 2013 року облікову ставку в розмірі 6,5 % річних, що буде стимулювати активність національного бізнесу.

Кабалина А.Н.
БГТУ им. В.Г. Шухова

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В РОССИИ

Необходимость создания в России привлекательного инвестиционного климата уже давно ни у кого не вызывает сомнения. Основные его атрибуты: благоприятный налоговый режим, развитое законодательство, условия для справедливой конкуренции, эффективная судебная система, минимальные административные барьеры и качественная инфраструктура для развития бизнеса.

Динамика и качество иностранных инвестиций в российскую экономику характеризуется рядом проблем. Во-первых, низка доля прямых иностранных инвестиций – всего 12% в 2010 г. Во-вторых, структура инвестиций недостаточно эффективна: в 2010 г. 17% инвестиций были ориентированы на

доступ к ресурсам, 74% – на доступ к рынку, и лишь немногим более 9% – на доступ к компетенциям. Такое положение демонстрирует определённую несбалансированность динамики модели «экономики спроса».

Создавая привлекательный инвестиционный климат, следует учитывать, что инвесторы – это широкий круг субъектов рынка, имеющих различные цели, приоритеты, принципы принятия инвестиционных решений и отношение к рискам. Поэтому потенциальные инвесторы нуждаются в информационном поле. Инвесторы должны получить чёткое представление об экономической стратегии государства и готовящихся изменениях в законодательной базе.

Разработка перспективной стратегии, программ и моделей инновационной, прорывной экономики для России – насущная проблема. Система мер по её реализации должна включать: программы высокотехнологической модернизации производства; механизм перехода от сырьевой к инновационной экономике; создание и развитие базовых отраслей отечественного конкурентоспособного индустриального производства.

В итоге речь идёт о создании в России «электронного правительства» как планово-регуляционной системы нового поколения с применением перспективных механизмов планирования, программирования и оперативного регулирования экономических процессов.

Кенаш А.А.
БГТУ им. В.Г. Шухова

ПРОБЛЕМЫ КАЧЕСТВА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА

В настоящее время главным фактором современного воспроизводственного процесса становится человек, проявляющий свои знания, умения и способности в виде определённой ценности, называемой человеческим капиталом.

Известно, что доход от вложений в человеческий капитал почти втрое превышает доход от вложений в технику. При 10%-ном повышении уровня образования работников производительность труда возрастает на 8,6%. При таком же увеличении акционерного капитала производительность увеличивается на 3–4%.

Согласно данным ООН, сегодня на планете производительный капитал составляет лишь 16% общего достояния, природные богатства – 20%, а человеческий капитал, или накопленные вложения в человека, – 64%. Во многих развитых странах доля человеческого капитала достигает 80%. В России же наблюдается обратная тенденция: 72% – сырьевой фактор и только 14% – человеческий капитал. По качеству человеческого капитала страна опустилась с 23-го места в мире, которое она занимала в 1990 году, на 66-е в 2011-м.

Результаты международных тестов свидетельствуют о достаточно высоком качестве начального образования в России. Что касается среднего образования, то знания выпускников школ отнесены по грамотности на 39-е место; по математике на 34-е место; по естественно-научным предметам – на 35-е место среди развитых стран. Ни один вуз России не вошёл в топ-200 лучших университетов мира на 2012–2013 годы по рейтингу

TimesHigherEducationWorldUniversityRankings, по качеству высшего образования Россия находится только на 32-м месте в мире.

Эта связано с тем, что в пореформенный период российская система высшего образования резко изменила свои стандарты обучения. Повысилась плата за образование, а расходы российского бюджета на эту отрасль упали ниже уровня, обеспечивающего её качество. На образование в 2012 году правительство выделило 4,1% ВВП, тогда как в Канаде, США, балтийских странах, Великобритании, Франции, Польше, Венгрии – 5,3-6,5% ВВП. В 2013 году затраты на образование в России снизились до 3,9% ВВП.

Недостаток финансирования, недооценка формирования и сохранения человеческого капитала страны отражаются, в первую очередь, на российской науке. Величина расходов в ВВП на научные исследования и разработки больше всего характеризует состояние наукоёмкого сектора страны. Они составляют около 3% в США, Германии и Японии, в Великобритании и Франции держатся на уровне 2–2,6%, в Китае – 4%, а в Индии –10%, тогда как в России эти расходы составляют около 1% ВВП.

Подобная ситуация свидетельствует о серьёзных проблемах качества человеческого капитала в стране. Учитывая ориентацию нашей экономики на инновационное развитие, именно человеческий капитал должен выступить источником новых творческих идей и разработок, в связи с чем вопросы повышения качества главного экономического ресурса должны находиться в центре внимания экономической стратегии.

Кондрахина Ю. О.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Развитие независимой Украины объективно требует вхождения ее в мировое хозяйство на организационно-экономических основах рыночного отношения на принципах равноправия и взаимной выгоды в сотрудничестве. В условиях формирования современной модели международного разделения труда, основу которой может составлять качественно обновленная технологическая база производства, Украина должна постепенно, целеустремлённо решать проблемы эффективного участия в этой системе, используя внешнеэкономические связи для реализации национальных экономических интересов. К позитивным эффектам глобализации нужно отнести рост доступности внешних рынков и внешних ресурсов (природных и умственных), а также применение совместных усилий для решения глобальных проблем.

В современных условиях к глобальным проблемам относятся: проблема бедности, которая является одной из главных как в Украине, так и в мире. Под бедностью понимается невозможность обеспечивать простейшие и доступные для большинства людей условия жизни. Большие масштабы бедности представляют

серьезную опасность не только для национального, но для мирового устойчивого развития; глобальная энергетическая проблема, которая состоит в обеспечении человечества топливом и энергией в настоящее время и в обозримом будущем; экологическая проблема, связанная с ресурсодефицитностью и экологической безопасностью; проблема безопасности человека в обществе, связанная с поиском новых форм защиты человека, которые будут адекватны новым условиям, порождаемым НТП и глобальной интеграцией.

При разработке стратегии интеграции Украины в мировое хозяйство не стоит копировать ни американское, ни корейское, ни немецкое экономическое чудо, нужно найти свои оригинальные конкурентные преимущества. Только таким образом можно возродить доверие к национальной идее, чувство национального единства. Общество не может прогрессировать без стержня, который бы представлял собой сплав идеи, веры, традиции и воли.

Костюков І.М.
ХІБС УБС НБУ

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Недостатній розвиток фінансового ринку України та недостатня активність його учасників зумовили ситуацію, в якій основними постачальниками інвестиційних ресурсів стали банки. Беручи до уваги світовий досвід, роль інвестиційних банків в економіці країни зростатиме і надалі.

Дослідженням діяльності інвестиційних банків в Україні займаються такі науковці як, М. Бутко, А. Криклій, З. Васильченко, Б. Луців.

Активи великих інвестиційних банків набагато менші від активів комерційних банків, водночас значення інвестиційних банків визначаються не тільки їх ресурсами та власними вкладами, але ще в більшій мірі організацією своєї діяльності, яка має бути на професійному рівні. У світі традиційною діяльністю інвестиційних банків є андерайтинг – придбання цінних паперів, які були випущені корпорацією або державою та продаж їх інвесторам, які мають вільні кошти. На основі такої діяльності інвестиційні банки визначаються фінансовими інститутами, що гарантують розміщення цінних паперів та їх емісію. Характеризуючи сучасний стан інвестиційної діяльності банків України, можна відзначити, що основною формою їх інвестицій є фінансові інвестиції та вкладення капіталу в придбання нематеріальних активів. Аналіз практики показав, що участь банків у фінансуванні і кредитуванні інвестиційних проектів (тобто реальних інвестиціях) є ще недостатньою. Економіка України сьогодні потребує значних довгострокових інвестицій з метою розширеного відтворення всіх сфер виробництва на принципово новій, інноваційній основі.

Однією з головних проблем в організації інвестиційно-банківської діяльності в Україні є пошук джерел банківських ресурсів. Для формування ресурсів можливо використовувати такі шляхи: фінансування шляхом вкладів від населення; перерахування на рахунки підприємств їх амортизаційних відрахувань на можливі майбутні інвестиційні потреби.

За теперішнього стану економіки України банки повинні перейняти практику, яка показала себе ефективною в інших країнах. Основною перевагою інвестиційних банків є те, що вони набагато менші від комерційних банків і відповідно не потребують великої кількості ресурсів. Інвестиційні банки України на сучасному етапі мали б займатися реструктуризацією підприємств і розміщенням їх цінних паперів. Реструктурування приватизованих підприємств відіграє важливу роль у формуванні фінансово-грошового капіталу, підвищуючи їх інвестиційні можливості. Залучити капітал для розвитку інвестиційної діяльності в Україні можливо за допомогою міжнародних облігацій на міжнародних ринках. Для успішного розміщення єврооблігаційних позик треба створити інвестиційно-банківські консорціуми.

Для українських інвестиційних банків джерелами ресурсної бази можуть стати дохід від випуску власних облігацій та міжбанківські кредити. Проблему нестачі фінансових інвестицій можливо було б вирішити за рахунок інвестицій з боку держави в ці облігації на початковій стадії та подальшого заохочення до інвестицій кредитних установ та населення. Інвестиційні банки України могли б направити свою діяльність за такими напрямками як: реструктурування підприємств для найефективнішого функціонування інвестиційних банків на ринку, розміщення цінних паперів реструктуризованих підприємств та розміщення єврооблігаційних позик. З метою виконання цих заходів інвестиційні банки мають об’єднуватися в консорціуми та залучати до цих консорціумів великі іноземні інвестиційні банки.

Колесник П.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день економіка України залишається у вкрай скрутному становищі. Окрім подолання наслідків планово-розподільчої системи господарювання, існує ще низка проблем, які потребують вирішення. Недосконаліть механізмів здійснення економічних процесів дає негативні наслідки й на інші сфери: політичну, соціальну і так далі.

В умовах глобалізації в України є всі стартові ресурси для того, щоб успішно інтегруватися в загальносвітові процеси. Адже наша держава має потужний інтелектуальний та науково-технологічний потенціал, висококваліфіковану робочу силу, що є ключовим аспектом у системі сучасного виробництва. Але, на жаль, висококваліфіковані спеціалісти покидають терени рідного дому у пошуках кращої долі за кордоном та в більшості випадків вже не повертаються на Україну.

Ефективна модернізація економіки України в умовах глобалізації можлива лише за умови створення адекватно-функціонуючої інфраструктури, конкурентного середовища, відповідних інституційних форм та законодавчого забезпечення. Насамперед, мається на увазі формування адаптованих до умов економічної модернізації фінансової, податкової, банківської систем, адміністративно-правових

структур на всіх рівнях державного й економічного управління.

Валютна, податкова, інвестиційна, фінансова та грошово-кредитна політика запускають механізм економічної модернізації, який потребує якісного та радикального поліпшення макроекономічного положення. Посилаючись на досвід країн з розвиненою економікою, слід посилити роль грошово-кредитної та валютної політики на провідні галузі національного виробництва.

З цього постає цілком правильне запитання: яку модель економічної політики слід обрати для прискорення модернізаційних процесів в Україні? Нинішній варіант помірковано-консервативної економічної політики в деякій мірі забезпечує мінімальну соціально-економічну рівновагу та певну стабільність. Але чи буде ця стабільність залишатися в умовах сучасного соціально-політичного становища? На це запитання можна дати відповідь тільки з часом.

Марута Д.
НТУ «ХПІ»

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сучасної економіки, її динамічності, конкуренції, що зростає між підприємствами, значних темпів змін у технологіях, підприємства повинні самостійно формувати свою інноваційну політику й визначати способи її ефективної реалізації. Теоретичним основам формування та реалізації інноваційної політики приділяли увагу багато вчених, зокрема: О. Лапко, А.А. Ступна, В.І. Ландик , О. Притикіна, О.І. Дацій, О. Щипанова, Л.В. Білозор, М. Якубовський та ін. Вони сформували базові теоретичні положення сутності, структури, механізму реалізації інноваційної політики держави на сучасному етапі розвитку, запропонували критерії оцінки її ефективності. Так, О.І. Дацій зосереджує увагу на ефективності інноваційної діяльності, А.А. Ступна вказує на сучасні особливості реалізації інноваційної діяльності в Україні , В.І. Ландик розглядає проблеми формування інноваційної стратегії підприємства та узагальнює досвід їх вирішення, Л.В. Білозор концентровано викладає методологічні підходи щодо формування інноваційної продукції. Отже, на нашу думку, необхідно висвітлення питань щодо інноваційної політики на рівні країни, регіону, підприємства.

Система державного регулювання інноваційної діяльності існує саме для вирішення питань, які пов’язані з визначенням форм стратегічного управління для здійснення інноваційної діяльності підприємств, при умові найбільш повного використання виробничого потенціалу і підвищення їх конкурентоспроможності. Серед складових інноваційної інфраструктури виділяють: регіони науки, технополіси, міста високих технологій (HiTechCity), дослідницькі, технологічні, промислові, аграрні технопарки, науково-технічні альянси, інноваційні центри, бізнес – інкубатори (інноваційні та технологічні), спеціальні економічні зони та інші.

Стратегія й механізми реалізації державної інноваційної політики, як правило, визначаються її законодавчими та урядовими структурами. Орієнтація на суто ринкові механізми розвитку та подолання кризових явищ в національних економіках, як свідчить світовий досвід (США часів великої депресії, Німеччина та Японія в повоєнні роки), безперспективна.

На Заході державне втручання в інноваційну сферу стало нормою, і його методи постійно вдосконалюються. Основною метою такого втручання є забезпечення сталого економічного розвитку, підтримка низького рівня інфляції, високої інноваційної активності й зайнятості.

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом визначення й підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів;формування й реалізації державних, галузевих, регіональних та місцевих програм;створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки й стимулювання інноваційної діяльності;фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Таким чином, науково-технічний прогрес є одним із найважливіших чинників сталого економічного зростання, а результатом інноваційного процесу є зародження та реалізація наукових ідей, що охоплює відносини у виробництві, обміні і споживанні. Для стійкого економічного зростання країни необхідно, щоб держава забезпечувала баланс інтересів, з одного боку, конкурентної, а з іншого боку промислової політики.

Марукова М.
РГУ им. С.А.Есенина

ПУТИ УВЕЛИЧЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ БЮДЖЕТОВ МУНИЦИПАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАНИЙ

В бюджетной системе страны, являющейся главной финансовой базой деятельности государственных органов власти и органов местного самоуправления в сфере экономического и социального развития соответствующих территорий, местные бюджеты – самые многочисленные. Являясь низовым звеном этой системы, они представляют собой её фундамент, от укрепления которого зависит прочность и надежность всей системы. Для выполнения функций, возложенных на местные представительные и исполнительные органы, они наделяются определенными имущественными и финансово-бюджетными правами. Бюджетные и имущественные права, предоставленные этим органам, дают им возможность составлять, рассматривать, утверждать и исполнять свои бюджеты.

В современных условиях развития российской экономики особо актуальной задачей является максимальное наполнение бюджета и обеспечение

его сбалансированности по доходам и расходам. При формировании доходной базы бюджетов МО существует ряд проблем, основными из которых являются недостаточность финансовых ресурсов, неэффективное использование налоговой базы и муниципального имущества, а также отсутствие наработанной нормативной правовой базы.

Важнейшая проблема всех уровней бюджетов – недостаток собственных средств. Это лишает органы местного самоуправления возможности решать жизненно важные для населения проблемы. В настоящее время в системе межбюджетных отношений доминируют безвозмездные перечисления, в то время, как доля закрепленных за муниципальными образованиями налоговых поступлений остается весьма низкой и не отвечает даже их минимальным потребностям. Малый объем самостоятельных доходов вместе с ограниченным объемом межбюджетных трансфертов влечет негативное последствие для самих муниципальных образований.

Из всего вышесказанного следует закономерный вывод: необходимо укреплять собственную доходную базу муниципальных образований. Так, например, в целях укрепления собственных источников доходов целесообразно пересмотреть методологию распределения налоговых доходов между уровнями бюджетной системы на основе четкого разграничения доходных и расходных полномочий. Закрепление части федеральных и региональных налогов и сборов за местными бюджетами должно исходить из необходимости обеспечения достаточной степени автономности местных бюджетов. На наш взгляд, следует заменить дотацию выравнивания уровней бюджетной обеспеченности муниципальных районов на дополнительный норматив отчислений от налогов, зачисляемых в бюджет субъекта Федерации. Специальные налоговые режимы для субъектов малого бизнеса следует по нормативу 100% зачислять в местные бюджеты. Тем самым снизится доля финансовой помощи и увеличится возможность воздействия органов местного самоуправления на налогооблагаемую базу.

Моргуненко А. С.
НТУ «ХПІ»

ПРО РЕФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Формування ринкової економіки в Україні передбачає перед усім визначення і використання власних конкурентних переваг, які сприятимуть країні значно швидше прогресувати. Розвиток автомобільного транспорту та його інфраструктури може стати одним з факторів, що дозволять Україні гідно увійти до європейської спільноти. Україна прагне стати ключовою транзитною державою на шляху захід – схід, але на теперішній час можна тільки позначити проблеми цієї галузі.

Значні людські і матеріальні втрати спричиняють дорожньо-транспортні пригоди (ДТП).За кількістю жертв ДТП Україна займає п’яте місце в Європі після Росії, Італії, Франції та Німеччини. За роки незалежності в ДТП загинули майже 137 тисяч осіб, майже мільйон людей отримали важкі тілесні

ушкодження. При цьому слід зазначити, що доріг в Україні значно менше, ніж в європейських країнах: наприклад, на 1 км^2 території Франції припадає 1,8 км автодоріг, а в Україні – тільки 280 м.

Для забезпечення постійно зростаючого обсягу перевезень автомобільним транспортом і покращення показників безпеки руху необхідно вирішувати складні взаємопов'язані проблеми галузі, а саме: побудова нових сучасних автомагістралей та інших доріг з твердим покриттям, реконструювання існуючих автошляхів, для чого потрібні великі інвестиції. За експертними оцінками в Україні 70% доріг потребують капітального ремонту; створення сприятливого інституційного середовища, що передбачає прийняття законів та інших документів, які зроблять вигідним і захищеним вкладання інвестицій у розвиток галузі, удосконалення законодавства в податковій, митній сферах тощо; удосконалення автомобільного парку, перехід на європейські стандарти якості, безпеки та екологічності; забезпечення прозорості стосунків перевізників та інших водіїв з державною автоінспекцією, викорінення корупції на всіх рівнях.

Проблема безпеки автомобільного руху є світовою. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно на дорогах гине близько 1,2 млн. людей, близько 10 млн. людей отримують травми різного ступеня важкості. Щорічні втрати від ДТП складають майже 3% світового ВВП.

Таким чином, у вирішенні нагальних проблем реформування інфраструктури ринку галузь автомобільного транспорту може стати однією з провідних ланок.

Олійник О. В.
ХІБС УБС НБУ

ДІАГНОСТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні вітчизняні підприємства працюють у складних умовах, що через наявність великої кількості зовнішніх і внутрішніх загроз призводить до погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання. Тому для гарантування стабільного розвитку підприємств необхідно забезпечити належний рівень їх фінансової безпеки.

В ході дослідження підходів до визначення дефініції «фінансова безпека» у літературних джерелах та проведення морфологічного аналізу цього поняття, було сформульовано власне визначення фінансової безпеки підприємства, яке можна представити у такому вигляді: фінансова безпека підприємства – це стан, який характеризується фінансовою рівновагою, стабільністю, платоспроможністю і ліквідністю підприємства, досягається шляхом застосування окремих заходів, важелів, інструментів, дозволяє своєчасно ідентифікувати зовнішні та внутрішні загрози діяльності підприємства і своєчасно на них реагувати. На нашу думку, це визначення найбільш повно відображає сутність поняття «фінансова безпека», оскільки воно дає характеристику і визначає головну мету фінансової безпеки підприємства.

Будь-який економічний процес, якщо його можна визначити через кількісні характеристики, піддається математичному моделюванню, тобто його відображенню через рівняння регресії. Діагностику фінансової безпеки підприємства також можна здійснити за допомогою цієї методики. Базою для аналізу економічної безпеки підприємства обрано «Український науково-дослідний інститут вогнетривів ім. А.С. Бережного». Для побудови економіко-математичної моделі як залежну змінну використаний коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, а як незалежні змінні тринадцять основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства. За допомогою програми аналізу даних в EXCEL проаналізовано вплив коефіцієнта фінансування, коефіцієнта поточної заборгованості і коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості на коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів та отримано регресійне рівняння, яке має вигляд:

$$Y = 0{,}663 - 0{,}09894\ X_{1.2} - 0{,}106\ X_{1.3} + 0{,}00059\ X_{3.1}$$

Значення коефіцієнта множинної кореляції дорівнює 99,998%. Це свідчить про те, що зв'язок між факторами дуже сильний та 99,998% мінливості Y пояснюється динамікою факторів, включених у модель. Перевірка моделі за критерієм Фішера показала, що модель і всі її коефіцієнти є статистично значущою.

Побудова моделі, яка описує вплив на коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів найбільш значущих чинників, дозволило сформувати належну базу для створення стратегії економічної безпеки даного підприємства. Основною метою майбутніх досліджень є розробка шляхів поліпшення економічної безпеки підприємства «Український науково-дослідний інститут вогнетривів ім. А.С. Бережного».

Пилипчук А.С.
НТУ «ХПІ»

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ДОБРОБУТ НАЦІЇ

Основним показником оцінки національного добробуту є ВВП. Однак, при його підрахунку виникає безліч проблем. Крім усього іншого, проблеми обліку національного виробництва можуть виникнути при неправильному секторному розподілі економіки та обліку її не спостережуваної частини. Проблема оподаткування, завищені податкові ставки призвели до того, що виробники, підприємці прагнуть ухилитися від сплати податків у державну скарбницю. ПДВ дорівнює 20 %, єдиний соціальний податок становить 34,7 %, прибутковий – 19 %. Крім цього, фірма платить податок з прибутку, податок з продажів, за оренду тощо. Виходить, що практично не залишається коштів на здійснення технологічного розвитку виробництва, на освоєння наукових досягнень і розробок, фінансування відділів, що працюють на ринок, і багато іншого.

Інколи підприємці ведуть подвійний облік: офіційно прибуток реєструється на мінімальному рівні, податки віднімаються невеликі, а фірма має кошти для прогресу. Але, така практика завдає шкоди всій економіці, оскільки знижуються податки зменшують величину державного бюджету, можуть

призвести до його дефіциту; спотворені дані також не можуть служити основою для планування та аналізу економічного розвитку.

Тіньова економіка має значний вплив на всі соціально-економічні процеси, що відбуваються в суспільстві. Фактично вона стала однією з органічних складових економічної системи, виконуючи певні системні функції: по-перше, частково вирішує низку поточних проблем, які легальні економічні відносини неспроможні вирішити; по-друге, входить у системну суперечність з інтересами довгострокового соціально-економічного розвитку, негативно впливаючи на нього у стратегічному вимірі.

Існує думка, що тіньова економіка, окрім загальновідомих негативних сторін, має позитивний соціальний аспект, особливо в перехідних умовах і під час кризи. Для багатьох верств населення неформальна економіка і тіньова зайнятість допомогли вирішити соціальні та економічні проблеми, забезпечивши їх робочими місцями і додатковими заробітками.

Таким чином, на сучасному етапі тіньова економіка відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку України, але як негативну так і позитивну за допустимого її рівня. Проте, реальний рівень тіньової економіки в Україні перевищує допустиме значення і становить загрозу національній безпеці держави. З огляду на це, Україні необхідно розробити чітку довгострокову програму з детінізації економіки.

Реалізація заходів щодо детінізації економіки не лише сприятиме формуванню повноцінного ринкового середовища, розвитку економіки, процесу демократизації суспільства загалом, а й забезпеченню відродження та ефективного розвитку вітчизняного підприємництва.

Плига А.О.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

Бідність є однією з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України і світу. За визначенням, прийнятим Євросоюзом, бідними вважаються люди, чиї ресурси (матеріальні, культурні та соціальні) настільки низькі, що вони виключаються з мінімального способу життя, прийнятого для країни проживання. Бідність прогресує, вона перетворилася на одну з глобальних економічних проблем і тому її дослідження набуває дедалі більшого значення.

Бідність негативно впливає не тільки на окрему людину, а й на суспільство, на економіку. Знижується сукупний попит, тим самим знижуючи рівень ВВП країни. Експерти ООН вважать, що більше ніж 2 % населення України живе в багатовимірній бідності. За даними українських дослідників, мінімум 3 % українців систематично недоїдають. Більшість українців в середньому витрачають на продукти харчування більше половини свого заробітку. За європейськими нормами забезпеченими вважають громадян, які витрачають на їжу менше 20% свого місячного бюджету. За результатами деяких

досліджень співвідношення доходів багатих українців до найбідніших складає від 14:1 до 30:1. Для прикладу в Китаї це співвідношення складає – 7:1, в Японії – 4,3:1, в країнах ЄС – 5,7:1.

Причини української бідності полягають насамперед у повільній адаптації національної економіки до ринкових умов, неконкурентоспроможності низки галузей і виробництв, превалюванні низькооплачуваних робочих місць. Також існує прошарок людей, які в силу віку та стану здоров'я не можуть заробляти. Зменшити таку бідність може держава через перерозподіл трансфертів. Бідність в цьому випадку є результатом неефективної соціальної політики. Соціальні стандарти і гарантії, що розробляються державою, не є достатніми для простого відтворення населення. Причинами бідності можуть стати також відсутність можливостей або несформованість самих потреб. Низькі соціальні стандарти, злиденні умови існування виробляють звичку жити у бідності, трансформують психологію людини, що призводить до так званої успадкованої бідності. Для сучасної України бідність стала також фактором поляризації суспільства, його поділу на дуже заможних і дуже бідних при зменшенні середнього прошарку суспільства.

Враховуючи наявні загрози соціальному благополуччю громадян потрібно: розробити новий алгоритм розрахунку прожиткового мінімуму та інфляції з урахуванням реального зростання вартості споживчого кошика; встановити розмір заробітної плати медичних працівників та вчителів на рівні середньої заробітної плати в промисловості; реалізувати комплекс заходів, спрямованих на соціальний захист сім'ї: забезпечити рівність жінок, посилити контроль за дотриманням роботодавцями права працюючих жінок на оплачувану декретну відпустку; підвищити щомісячну соціальну допомогу на дитину віком до трьох років до прожиткового рівня; розпочати будівництво соціального житла, у т. ч. для молодих сімей; забезпечити для молоді якісну та доступну освіту, перше робоче місце; посилити контроль за дотриманням норм трудового законодавства; зберегти існуючу систему пільг для соціально незахищених груп населення.

Побережная Е.В.
НТУ «ХПИ»

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ

Сегодня в научной литературе достаточно широко используются термины «общество знаний», «управление знаниями», «экономика знаний» и тому подобное. На наш взгляд, достаточно целесообразно проследить этапы развития этих понятий. Ученые и практики достаточно по – разному интерпретируют новый этап экономического развития. Среди подходов можно выделить следующие: нового общества (Тоффлер, 1990), общество знаний (Масуда, 1980, Нейсбит, 1998) и др. Современная экономика основывается на новой экономической парадигме. Sveiby (1999) описывает экономику, основанную на знаниях, в которой процессы происходящие в экономике оцениваются с точки зрения знаний. Важность знания для экономического развития также

анализируют такие ученые, как B. Lundvall (1999), A. Bardige (1998), M. Boisot (1998) и многие другие. Они отмечают, что «экономика знаний», много внимания уделяет" обучающимся организациям" и человеческим ресурсам.

Предприятия стремятся более эффективно конкурировать, реагировать на возникающие инновации, изучать, как функционируют другие компании и использовать полученные знания в своей работе. Таким образом, происходит процесс обновления знания, который позволяет создавать новые технологии и тем самым приводит к созданию нового знания.

Обращаясь к опыту Европейского Союза, отмечаем, что этот фактор имеет особое значение для его развития и расширения. Активация инноваций считается важным вызовом, связанным с социально-экономическим развитием и развитием научно – технического направления в Европейском союзе.

Таким образом, экономические условия и перспективы экономического развития общества, основанного на создании знаний в эпоху глобализации, в значительной степени зависит от способности инициировать, распространять и внедрять инновации во всех сферах жизни. Формирование общества знаний включает следующие основные процессы:

- создание новых знаний и их использование в экономической и социальной жизни;
- приобретение знаний, процесс обучения;
- распространение новых знаний и процессов.

После изучения в научной литературе различных точек зрения, отметим что общество знаний это общество, которое постоянно аккумулирует информацию по всем отраслям науки и промышленности, обрабатывает ее, адаптирует необходимые знания, постоянно учится и создает новые знания, а также применяет их в социальной и повседневной деятельности. При этом особое внимание уделяется человеческими ресурсам как основе общества знаний и конкурентоспособной экономики.

Попова К.Т.
ДонНУЭП

ПРОБЛЕМЫ СПИН-ОФФ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В современных экономических условиях инновационная сфера деятельности является одним из приоритетных направлений на пути становления страны на инновационный путь развития. Государство должно оказывать влияние на предприятия, стимулируя их на ведение НИОКР, изучение рынков инноваций. Не только крупные предприятия являются субъектами рыночных инновационных отношений, не менее важная роль отводится малому бизнесу, заинтересованному в создании и коммерциализации разработок.

Появление правового института частной собственности определило возможность научно-технического спин-офф предпринимательства, которое определяется как процесс, направленный на расширение области действия и

применения таких технологий, которые на практике доказали свою эффективность. По сути, при отпочковании научно-технического спин-офф предпринимательства от родительских НИИ и университетов произошло снижение уровня принятия решений на микроуровень и делегирование прав и обязанностей с уровня координированных секторов вузов или научно-исследовательских организаций на уровень отдельной фирмы.

В зарубежных странах появление спин-офф компаний чаще происходило в ходе отпочкования от предприятий оборонно-промышленного комплекса, когда стало происходить четкое деление выпускаемой продукции на гражданскую и военную. В ходе проведения НИОКР выделялись инициативные группы исследователей и разработчиков, создававших спин-офф компании. Вновь созданные компании не теряли связи с головной организацией, занимаясь исследованиями и разработками по заказу родительской фирмы.

Основными преимуществами при создании спин-офф научно-технологического предпринимательства являются: гибкость и высокая реакция на изменяющийся спрос и тенденции; высокая мотивация сотрудников компании, увеличение их ответственности; более четкое взаимодействие с объектами инновационной инфраструктуры.

Однако в работеспин-офф компаний часто возникают конфликты интересов с традиционными субъектами инновационного процесса из-за узкой специфики производимых ими услуг. Также возможны конфликты, связанные с передачей знаний. Более крупные научные предприятия, стремясь к снижению затрат и зависимости от других участников партнерских отношений, проводят обучение кадров, исследуют новые области знаний. Целью же функционирования спин-офф сектора является постоянное взаимодействие и сотрудничество с более крупными заказчиками, передача им знаний лишь в определённых пределах, сохранение за собой контроля над ключевыми областями знаний.

Сложной является ситуация, когда конфликт возникает между спин-офф компанией и головной организацией по поводу прав собственности на совместный интеллектуальный продукт. Это противоречие не имеет четкой юридической регламентации. Нормативно-правовое законодательство страны в сфере прав собственности на интеллектуальную продукцию на данный момент не отвечает всем требованиям и реалиям действительности.

Починок Ю.
ХНУ им. В.Н. Каразина

ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ БИОСОЦИОДУХОВНОГО РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕКА

Концепция человеческого развития определила новый поход к пониманию общественного прогресса. Сегодня человечество пришло к тому,

что производство должно существовать для развития людей, а не наоборот. Довольно актуальнен вопрос о критерии измерения такого развития. Таким показателем является – Индекс развития человеческого потенциала.

ИЧР и его составляющие необходимо рассматривать с точки зрения того, насколько полно они отражают развитие человека как биосоциодуховного компонента природы. То, насколько показателен индекс в этом отношении, является довольно важным вопросом, поскольку развитие человека невозможно без гармоничного сочетания в нем его биологической, социальной и духовной компонент. С этой точки зрения они, к сожалению, недостаточно учтены через косвенную связь с составляющими индекса. Как известно, ИЧР в общем виде выступает как среднегеометрическое индекса продолжительности жизни, уровня образования и дохода. Но при этом данные его составляющие не до конца описывают биосоциодуховное в человеке. К примеру, индекс ожидаемой продолжительности жизни показывает возможность людей прожить долгую и здоровую жизнь, отражая в этом смысле биологический компонент человеческого развития. Но при этом прямой связи между долголетием и уровнем здоровья населения не наблюдается – часто молодые и здоровые люди погибают в военных конфликтах, а хронически больные живут благодаря достижениям медицины. При этом долгая жизнь сама по себе выступает гарантией больших возможностей в образовании, духовном развитии, улучшении уровня жизни и т.д.

Индекс образования, состоящий из индекса средней продолжительности обучения и ожидаемой продолжительности обучения, также является довольно важным показателем. Но и тут все довольно противоречиво, поскольку среднее количество лет обучения не отражают качество и содержание полученных знаний. Поэтому данный показатель также несовершенен.

Индекс дохода характеризует материальный уровень жизни населения. Он отображает возможность доступа людей к материальным ресурсам, которые дают возможность им вести здоровый образ жизни, духовно развиваться, обеспечивают территориальную и социальную мобильность, обмен информацией, участие в жизни общества и т.д. Но при этом высокий материальный уровень жизни только открывают перед человеком все эти возможности, а не отражают их использование. Выходит, что и этот индекс лишь косвенно дает нам представление о важнейших составляющих человеческого развития.

В связи с существующими противоречиями методология построения ИЧР не остается неизменной, она дополняется и совершенствуется для того, чтобы данный показатель наиболее полно отражал все стороны человеческого развития.

Прийменко В.В.
НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ОПЫТА ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ В ИРЛАНДИИ

В 1973 году, во время вступления в Евросоюз, Ирландия была одной из беднейших стран Западной Европы, которая сильно зависела от своей метрополии – Великобритании. Ради своего благосостояния ирландцам пришлось потрудиться: провести налоговую реформу, повысить уровень квалификации кадров и выделить приоритеты государственной поддержки. Ими оказались информационные технологии и развитие фармацевтики.

1990 год стал особенным для Ирландии. В этом году страна совершила невероятный экономический прорыв, обогнав по уровню доходов Великобританию. Экономика страны достигла беспрецедентных успехов. Объем ВВП на душу населения превысил показатели Великобритании и Германии, темпы роста экономики составили почти 10% в год. Основой ирландских реформ стало резкое снижение налогов, устранение административных барьеров на пути иностранного капитала и огромные вложения в человеческие ресурсы. В результате уровень налогообложения в Ирландии оказался на 30% ниже, чем в среднем по Европе. Для привлечения иностранных инвестиций в стране было создано Агентство по индустриальному развитию, предоставляющее гранты и финансовые льготы компаниям, развивающим бизнес в свободных экономических зонах. Налог на прибыль в этих привилегированных промышленных зонах был установлен на уровне 10 % (в Украине он равен 23 %).

Подчеркнём, что основными шагами, обусловившими рост экономики Ирландии, были низкие налоги и открытость страны для иностранного бизнеса, реформа профобразования с его переориентацией на информационные технологии, свободное владение населением английским языком. В результате сегодня студенты из Англии стремятся получить работу в Ирландии, где разместились представительства ведущих мировых корпораций.

Украина может воспользоваться опытом проведения реформ в Ирландии. Для этого нужна действительная политическая воля, направленная на удовлетворение интересов народа, на основе выбора инновационного пути развития экономики.

Пустовит Д. А.
НТУ «ХПИ»

АСИММЕТРИЧНОСТЬ ИНФОРМАЦИИ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАБОТЫ УКРАИНСКИХ РЫНКОВ

В наше время информация играет колоссальную роль в определении особенностей рыночных связей. Рыночные субъекты действуют в условиях разной степени информированности, что порождает асимметрию информации.

Рассмотрим примеры этого явления на рынках Украины. На страховом рынке асимметрия проявляется в недостаточности информации для участников

данного рынка, что усиливает риски и возможный «ухудшающий отбор». На потребительском рынке, к примеру, в телевизионной рекламе воздействие на потребителя формирует у него определенное мнение о товаре, которое может являться асимметричным. Асимметрия на рынке труда может проявляться в отсутствии достаточно полной информации для нанимаемых работников о условиях труда и будущей заработной плате. Поэтому трудоустраиваемый в итоге покидает место работы, что увеличивает уровень безработицы и снижает уровень доходов и спроса на рынке товаров. Асимметрия информации проявляется и на рынке кредитов, когда, к примеру, банки выдают кредиты без справки о доходах. При этом они заведомо отказываются от владения полной информацией о финансовом положении клиента и о его платежеспособности, что увеличивает их риски.

Примером такого проявления асимметрии информации на товарном рынке является конфликт по поводу экспорта кондитерских изделий украинского производителя «Roshen», поставки которого были запрещены на территорию России. Причиной прекращения поставок являлись претензии по поводу выполнения требований санитарных норм производства продукции. Этому конфликту приписывают политический характер, но после многих проверок Россия решила возобновить поставки продукции «Roshen» на свой рынок. Но данный конфликт оставил негативный отпечаток на репутации данного бренда. Поэтому спрос на продукцию «Roshen» может упасть, т.к. покупатели не проинформированы, что конфликт улажен (продукция прошла все проверки без осложнений) и, основываясь на своих асимметричных знаниях, принимают решение о выборе и покупке товара.

Для более эффективного функционирования товарного рынка целесообразно предложить следующие меры по уменьшению асимметрии на товарном рынке. Это усиление контроля над обеспечением правдивой и полной информации о товаре согласно законодательства Украины; расширение спектра прав потребителей в плане информированности; сертификация большего количества товаров на территории Украины; расширение классификаций товаров, для которых предусмотрена гарантия при покупке.

Таким образом, асимметрия информации как явление на рынках, особенно товарном, неизбежна и не позволяет представить реальную картину рынка. Поэтому для роста эффективности рынка и большей информированности потребителей требуется ее минимизировать, что делает актуальным дальнейшие исследования в этом направлении.

Радущев О.Г.
ДонНУЭП

ВОПРОСЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ГАРАНТИЙ НЕ ФОРМАЛЬНО ЗАНЯТЫХ РАБОТНИКОВ В УКРАИНЕ

Под неформальной занятостью мы понимаем совокупность экономических отношений, которые характеризуют участие граждан в

дозволенной законом экономической деятельности, результаты которой не учитываются официальной статистикой.

К составу неформально занятых лиц можно отнести: граждан, занимающихся предпринимательской деятельностью без создания предприятия (уличные торговцы, водители такси, мастера бытовой техники, горничные, сторожа, водители, няни, домашние повара, репетиторы); фермерские семейные хозяйства, занятые производством продукции сельского, лесного хозяйства, охоты, рыболовства и ее переработкой; лиц, занятых предоставлением профессиональных услуг (врачи, нотариусы, аудиторы, программисты и др.), зарегистрированных как физические лица-предприниматели без образования юридического лица; лиц, которые в результате потери трудоспособности (инвалидности, возраста) не могут работать в официальном секторе и часто вынуждены искать работу в неформальном секторе; согласно статистике в Украине в этом сегменте заняты молодежь от 15–24 лет (30 %) и лица пенсионного возраста 60–70 лет (27,7 %); работников, нанятых на работу на основе устного соглашения с работодателем в частном секторе.

Занятость в неформальном секторе стала важной формой адаптации к новым отношениям для большинства населения. В то время когда ведение малого и среднего бизнеса затруднено большим количеством административных и других барьеров, именно неформальный сектор позволяет их обойти и минимизировать затраты. Также неформальный сектор открывает доступ к новым профессиям, позволяя «дешево» получить новые навыки. Отрицательными сторонами неформального сектора является отсутствие социальных гарантий со стороны государства, контроля за условиями труда, за качеством предоставляемых товаров и услуг, рабочие нередко теряют квалификацию, профессиональные навыки, что значительно снижает качество трудового потенциала. Неформальная деятельность также снижает управляемость штатом сотрудников, отрицательно сказывается на основном производстве. Государственный бюджет и социальные фонды теряют значительную часть средств в результате того, что в неформальном секторе доходы не подлежат налогообложению, в связи с их скрытностью. В Украине массовая неформальная занятость стала в определенной мере тормозом на пути государства к экономическому росту (низкая производительность и применение примитивных технологий). Отдельные виды неформальной занятости переплетаются с уголовной деятельностью, нелегальной миграцией, производством продукции с нарушением лицензионного и авторского права и т.п.

Рідкозубова А.В.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ЗЕЛЕНОГО» ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Однією з умов сталого економічного та соціального розвитку є охорона довкілля, раціональне використання природних ресурсів та збереження

екологічної безпеки життєдіяльності людей. Проте в Україні останнім часом погіршення стану довкілля стало реально впливати на якість життя населення, лімітувати можливості соціального та економічного розвитку. Антропогенне та техногенне навантаження на довкілля у декілька разів перевищують відповідні показники у розвинутих країнах світу та продовжують зростати. За ступенем забруднення та деградації довкілля Україна займає одне з перших місць у колишньому СРСР. Біля 15% території України з населенням понад 10 млн. осіб перебуває в критичному екологічному становищі. По всій території України поширюється процес деградації земель, серед яких найбільш масштабними є ерозія (близько 57,5% території), забруднення (близько 20% території), підтоплення (близько 12% території). За рівнем раціонального використання водних ресурсів та якості води Україна займає за даними ЮНЕСКО 95 місце серед 122 країн світу. Економіка України використовує в 4-6 разів більше води на одиницю ВВП, ніж інші європейські країни. Загалом за Індексом якості навколишнього середовища Україна посідає 87 місце серед 163 країн світу.

У зв'язку з цим необхідно забезпечити таку модель економічного розвитку України, яка б передбачала реалізацію її геоекономічних переваг, серед яких основною є наявність багатого природно-ресурсного потенціалу. Лише за рахунок його раціонального використання можливе істотне збільшення ВВП та впровадження курсу «зеленої» (еколого-орієнтованої) економіки, яка сьогодні набуває домінуючої ролі в стратегії економічного розвитку провідних європейських держав.

Свичкарь А. А.
НТУ «ХПИ»

ИССЛЕДОВАНИЕ ДЕМПИНГОВЫХ ПРОБЛЕМ В УКРАИНЕ

В наше время многие страны в конкурентной борьбе используют различные методы продвижения отечественных товаров на зарубежные рынки. Одним из таких методов является демпинг. Для Украины демпинговая проблема актуальна, поскольку её рынок все больше стал подвержен наплыву дешевых и не всегда качественных импортных товаров.

Актуальность проблемы «демпинга» заключается в том, что политика снижения ставок таможенных тарифов, активно проводимая в рамках ВТО, со временем привела к потере былой «протекционистской привлекательности» таможенных пошлин. Кроме того, таможенно-тарифные преграды стали сравнительно легко преодолеваться поставками товара по заниженным ценам. В этом случае даже высокие ставки таможенных пошлин оказываются малоэффективными, а поэтому на первый план постепенно стали выходить нетарифные методы внешнеторгового регулирования. Ярким свидетельством этого процесса является то, что во втором полугодии 2012 года страны-участницы ВТО инициировали 186 антидемпинговых расследований.

Проблеме демпинговой политики, а также антидемпингового регулирования в мировых торговых отношениях посвящено немало научных

трудов и монографий, среди которых следует, прежде всего, назвать работы А.С. Богданова, Д. Ганинга, Д. Гартена, И.Н. Герчикова, И.В. Гладких, Р. Дейла, И.И. Дюмулена, И.Д. Иванова, К. Стигмана, Д. Франклина, Б. Хокмена. Однако в отечественной литературе почти не рассмотрен такой важный вопрос, как применение механизма антидемпингового регулирования в Украине и степень его влияния на экономическое положение отечественных предприятий. Поэтому объективно существует необходимость исследования этого вопроса, который в целом освещает проблему антидемпингового регулирования применительно в условиях украинского рынка.

Для национального товаропроизводителя важным экономическим последствием от применения эффективных антидемпинговых санкций в отношении зарубежных компаний должно стать улучшение всех его условий функционирования. Поэтому весьма актуальной является проблема поиска нового, более приближенного к современным реалиям, определения системы факторов и показателей, влияющих на положение национального товаропроизводителя при проведении механизма антидемпингового регулирования. Они должны быть усовершенствованы в результате внедрения эффективных антидемпинговых санкций. Изменение этих факторов и показателей в результате применения антидемпинговых санкций требует всесторонней экономической оценки с целью определения уровня эффективности и путей совершенствования определенных антидемпинговых мер.

Также первоочередными мерами Украины на пути совершенствования антидемпинговых мер должны стать: проведение переговоров по предоставлению Украине преференций в торговле со странами ЕС; предоставление министерствами и ведомствами преференций национальным компаниям при размещении госзаказа; внедрение мер по регулированию экспорта капитала с целью облегчения для украинских компаний их постоянного коммерческого присутствия за рубежом; разработка региональных программ наращивания экспортного потенциала конкурентоспособной продукции и услуг.

Таким образом, антидемпинговые меры, применяемые странами-участницами ВТО, в том числе и Украиной, должны выходить на новый уровень, учитывающий современные реалии мировой экономики. Это говорит о необходимости создания в Украине нового механизма антидемпингового регулирования, учитывающего степень влияния на экономическое положение отечественных предприятий.

Сеземова Ю.
РГУ имени С.А.Есенина

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЛОГОВОЙ СЛУЖБЫ

На сегодняшний день уровень собираемости налогов в России не превышает 70%, тогда как в странах ЕС она составляет более 85%, а в Скандинавских государствах достигает 90-92%.

Проблема низкого качества администрирования налогов уже давно является предметом обсуждения в нашей стране. Налоговые органы практикуют использование различных методов повышения собираемости налоговых платежей. В частности, в 2011г. в регионах была распространена практика, когда налоговики «выходили на дорогу» вместе с сотрудниками ГИБДД. Еще одной мерой налоговых инспекторов по увеличению собираемости налогов стала организация выездных мобильных офисов в муниципальные образования. Однако эти и другие меры являются временными, эпизодическими и не решают проблемы.

На наш взгляд, применение маркетинговых средств и методов позволило бы в долгосрочной перспективе значительно повысить собираемость налоговых платежей. С позиции налогообложения маркетинг можно представить как совокупность действий, приводящих к росту собираемости налогов в будущем.

В настоящее время маркетинг в налогообложении – абсолютно новое направление в нашей стране. На сайте Управления ФНС по Рязанской области ведется онлайнзапись на прием в инспекцию, доступна такая услуга, как «узнай свою задолженность», возможен вход в «личный кабинет», проводится добровольное анкетирование налогоплательщиков. Кроме того, создан форум сайта ФНС России, где налогоплательщики, сотрудники ФНС и все заинтересованные лица могут оставлять свои комментарии, отзывы и предложения.

Следует отметить, что отдельные изолированные маркетинговые ходы применяются, но для достижения действительно ценных результатов необходима четкая организация маркетинговой деятельности в налоговых инспекциях. Чтобы осуществлять последовательную и результативную маркетинговую деятельность в налоговой сфере, считаем, следует ввести должность специалиста по маркетингу в аналитический отдел УФНС по регионам. Основные задачи его деятельности можно определить, как: изучение основных потребностей налогоплательщиков в сфере отношений инспекция – плательщик; обобщение данных, полученных от специалистов в ИФНС; поиск новых маркетинговых приемов для укрепления репутации и имиджа налоговой службы в РФ; стимулирование формирования законопослушного налогоплательщика.

Сикора Е.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ В УКРАИНЕ

Заработная плата теснейшим образом связана с экономическими и социальными проблемами общества, а ее дифференциация отрицательно влияет на развитие экономики страны, поэтому исследование данной проблемы особо актуально в наше время.

Заработную плату как фиксированную ежемесячную ставку начали использовать после индустриальной революции XIX – XX в., которая стала основой для создания крупных корпораций и резкого увеличения количества сотрудников, необходимых для функционирования новых заводов. На сегодняшний день заработной платой считается вознаграждение за труд в зависимости от квалификации работника, сложности, количества, качества и условий выполняемой работы, а также компенсационные и стимулирующие выплаты. При этом она также является основным источником дохода.

Но, к сожалению, в Украине проблема дифференциации заработной платы остается актуальной, поскольку различия оплаты труда разных профессий отличаются в разы. Причины, под влиянием которых формируется различия в заработках, достаточно хорошо исследованы в рамках экономической науки. В соответствии с законами рынка выделяют три группы причин: разнородность рабочих мест; различия работников; несовершенства рынков труда.

Для наглядного примера представляем данные о предлагаемой заработной плате в Украине и США. В Украине самые высокие зарплаты предлагают руководителям, специалистам в сфере информационных технологий, юристам и финансистам – от 600 до 1400$. Средние – менеджерам по продажам, бухгалтерам, логистам, журналистам, переводчикам. Их зарплата составляет от 450 до 550$. Наиболее низкие заработные платы получают воспитатели, преподаватели, рабочие, официанты, секретари и продавцы – от 300 до 400$. В то время как в США самую высокую зарплату получают врачи, учителя, IT-специалисты, автоинструкторы – 60000-250000$ в год. Более низкий уровень дохода у инженеров, полицейских, водителей, операторов станка, менеджеров среднего звена – 40000-150000$ в год. Самые низкие зарплаты предлагают дворникам, разнорабочим, грузчикам, пожарным – 20000-35000$ за год.

В связи с неудовлетворенностью в своем финансовом положении украинцы ищут работу за границей. В советские времена был поток диссидентов, эмигрировавших по политическим причинам, затем выезжали люди различных профессий. А в наше время, в основном, уезжает образованная молодежь, которая не находит применения своим знаниям и амбициям в родной стране. Но большинство людей, которые уезжают работать по профессии, не могут найти подходящую вакансию и остаются работать в сфере обслуживающего персонала. Ниже приведены примеры наиболее популярных среди украинцев вакансий по всему миру.

Например, в США бармен получает 1800 у.е. в мес., в Германии парикмахер может получить 1400 у.е. В Италии посудомойка сможет найти работу за 800 у.е., а в Испании официант – за 900 у.е. Землевладелец в Дании может рассчитывать на 3500 у.е., в то время как няня в Англии – на 3700 у.е. Моряк в Норвегии получает в среднем 2000 у.е. в мес. Во Франции обыкновенный клерк может получать зарплату в размере 1500 у.е., а продавец в Канаде – 1800 у.е.

Исходя из данных, представленных выше, можно сделать вывод, что во многих странах мира даже обслуживающий персонал получает более высокую

зарплату, чем в Украине.

Упрощенный анализ причин дифференциации заработной платы дает основание утверждать, что существующая дифференциация – следствие законодательного ограничения влияния государства на реализацию политики оплаты труда. Одним из самых значимых барьеров на пути начавшегося экономического оживления остается дефицит хорошо оплачиваемых рабочих мест. Поэтому необходимым является реализация государственной программы регулирования заработной платы, которая позволит мотивировать украинцев к творческому и эффективному труду.

Третьякова М.Л.
УО ФПБ «Международный университет «МИТСО»

УКРАИНА И БЕЛАРУСЬ: ВОПРОСЫ ВЗАИМНОЙ ТОРГОВЛИ

Рассматривая положение экономики Республики Беларусь за последние десять лет можно сказать, что трудностей меньше не стало. Хотя Беларусь и стремится перейти к социально-ориентированным рыночным отношениям, экономика нашей страны не раз сталкивалась с различными трудностями. Среди них – замедление темпа экономического роста и снижение внутреннего валового продукта (ВВП), ускорение инфляции, обесценивание национальной валюты. В большинстве случаев первопричиной этих трудностей являлась проблема высокого внешнего дефицита и недостатка источников его финансирования. За последние десять лет баланс торговли товарами, который в нашей стране предопределяет состояние текущего счета платежного баланса, «вел себя нестабильно». В 2011-2012 годах на фоне существенной девальвации произошло ощутимое улучшение сальдо торговли, однако эта тенденция оказалась непродолжительной. В ближайшие годы есть основания ожидать ухудшения торгового баланса. Другими словами, после непродолжительной корректировки, экономика вновь возвращается к проблеме перманентно прогрессирующего внешнего дефицита. Основной проблемой Беларуси, дефицита внешней торговли, скорее является недостаток роста производительности и стимулов к экспорту.

Стоит отметить, что проблема дефицита внешней торговли свойственна большинству стран Центральной и Восточной Европы с переходными экономиками. На современном этапе Беларусь и Украина заинтересованы в решении взаимных проблем в торговле. На заседании Межправительственной украинско-белорусской смешанной комиссии по вопросам торгово-экономического сотрудничества был принят ряд решений. Было отмечено, что у Беларуси есть интерес к импорту украинской продукции металлургии, продовольствия, семян, продукции тяжелого и энергетического машиностроения, обе стороны заинтересованы в структурированной поставке мясо-молочной продукции, кондитерских изделий и других товаров продовольственной группы. Оба государства отметили необходимость дальнейшего развития и увеличения темпов двусторонней торговли и развития

новых масштабных проектов сотрудничества в сферах, стратегически важных для экономик двух стран – энергетической, транспортной и сельскохозяйственной. Также Украина и Беларусь запланировали активизировать создание совместных предприятий по производству сельскохозяйственной техники. Это, в свою очередь, позволит укрепить отношения двух государств, выйти на новый уровень сотрудничества, привлечь других партнеров для создания долгосрочных проектов, улучшить показатели экспортно-импортных операций.

Фадєєнко В.Ю.
ХІБС УБС НБУ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Іпотечне кредитування відіграє значну роль в економічній системі та соціальній сфері будь-якої розвиненої країни світу. Завдяки впровадженню механізмів іпотеки та іпотечного кредитування можна відчутно поліпшити ситуацію з обмеженістю інвестиційних ресурсів фінансово-кредитної системи, яка істотно впливає на успішний розвиток економіки нашої країни. Саме тому, питання про стан іпотечного кредитування в Україні та перспективи розвитку особливо актуальне.

Протягом 2004–2008 років на іпотечному ринку України можна було спостерігати стабільні темпи економічного зростання, активне кредитування населення в іноземній валюті, величезний попит на нове житло, стрімке зростання цін на нерухомість. Станом на 1 липня 2012 р. обсяг заборгованості за житловим іпотечним портфелем банків України становив 67 млрд. грн.(що приблизно складає 5% від ВВП).

В країні існує ряд проблем, які впливають на тенденції розвитку іпотечного кредитування, а саме: обмежений платоспроможний попит; загальна економічна ситуація, тому що іпотека пов’язана з ринками грошей, капіталу та нерухомості, станом будівельної галузі; недостатній рівень розвитку нормативно-законодавчої бази; недовіра населення до українських банків та побоювання щодо втрати свого житла у разі банкрутства банка-кредитора; низький рівень фінансової грамотності населення; несприятлива ситуація на ринку нерухомості в Україні.

Для розвитку іпотечного кредитування в Україні необхідно вирішити вкрай необхідні зазначені проблеми.

Фролова Е.М.
ДонНУЭП

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах загострення ринкової конкуренції між підприємствами за нові ринки збуту готової продукції оцінка інвестиційної привабливості окремого суб’єкта, що господарює, є невід’ємним питанням при прийнятті

інвестиційного рішення потенційним інвестором. Житомирська область має достатньо передумов для формування інвестиційної привабливості підприємств сільськогосподарської галузі, але, зважаючи на велику кількість невирішених проблем, наявні інвестиційні потоки обмежують використання існуючого потенціалу в повному обсязі.

Метою дослідження є аналіз інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств Житомирської області на предмет виявлення чинників, що сприяють інвестиційному процесу та факторів, які стримують потік інвестицій до підприємств області.

В економічній науці не існує єдиного підходу до визначення суті поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Вважаємо за необхідне на рівні підприємств сільськогосподарської галузі розглядати їх інвестиційну привабливість, розуміючи під цим показником сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової й управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій у нього.

Рівень інвестиційної привабливості підприємства визначається зовнішніми та внутрішніми чинниками: зовнішні – це фактори, що формуються на рівні країни, регіону, галузі, а внутрішні фактори підприємства залежать від його фінансово-економічної й комерційної діяльності.

При дослідженні інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств Житомирської області за зовнішніми чинниками були зроблені такі висновки: Житомирська область має вигідне географічне положення, рівнинний рельєф та помірний континентальний клімат, що створює всі умови для ведення сільськогосподарської діяльності. Сільськогосподарські угіддя Житомирщини займають майже 50 % території області і 3,7 % від площ сільськогосподарських угідь України. За підсумками останніх років підприємства сільськогосподарської галузі є прибутковими (рівень рентабельності – 2,9), а відсоток підприємств, що одержали прибутки у 2011 році, є найбільшим – 59,9 %.

Халенко В.О.
БГТУ им. В.Г. Шухова,

О ПОСЛЕДСТВИЯХ ВСТУПЛЕНИЯ РОССИИ В ВТО

Имеются как оптимистические, так и пессимистические прогнозы существования России после присоединения к Всемирной торговой организации (ВТО).

Вместе с тем, не исключены и такие последствия, как: доминирование импорта во всех отраслях; потеря конкурентоспособности национальными предприятиями; банкротство страховых компаний и банков; свёртывание государственных программ поддержки и развития частного В качестве основных положительных последствий можно ожидать: снижение стоимости импортных товаров; рост российского экспорта; рост иностранных инвестиций; стабилизацию курса рубля; повышение качества продукции. сектора; рост безработицы; потеря гибкости по вопросам внешнеэкономической деятельности; сырьевая

зависимость; дефицит бюджета и рост государственного долга; повышение тарифов на газ, топливо, электроэнергию и т.д.; аграрный кризис.

Полагаем, что участие России в ВТО приоритетно и целесообразно, но несвоевременное вступление угрожает российской развивающейся экономике, специализирующейся на сырьевых материалах, а не на высококачественной конкурентоспособной продукции. Таким образом, Россия сохранит положение «сырьевого придатка», потеряв шанс занять в мировой экономике место, соответствующее её научному, кадровому и природному потенциалу. Машиностроительный, авиастроительный и агропромышленный комплексы не способны конкурировать с зарубежными фирмами, а эффективность именно этих отраслей определяет уровень развития национальной экономики. После вступления в ВТО снизится общий уровень цен, следствием станет ликвидация рабочих мест, а значит, некому и не за что будет покупать, даже дешёвые товары. Полагаем, что для современной России не актуальны заниженные цены, а наиболее целесообразно наличие рабочих мест.

Шевченко Ю. С.
НТУ «ХПІ»

ЕВОЛЮЦІЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНСЬКІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Банківська система України – це один із найрозвинутіших елементів господарського механізму. Масово іноземні банки почали приходити в Україну протягом 2005–2006 років. Основними мотивами входження іноземних банків були ринкові та регуляторні фактори. Привабливість банківського сектора України стабільно зростала до фінансової кризи 2008–2009 років, після якої банківський сектор України зазнав значних втрат, але українські банки виявилися достатньо стійкими до зовнішніх і внутрішніх потрясінь.

За останні 6 років частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків зросла на третину, що не може не позначитися на діяльності вітчизняних банків. Приходу іноземців на український ринок банківських послуг сприяли високі темпи зростання попиту на банківські послуги, низька конкуренція, слабкість національних банків. Присутність іноземних банків на депозитному ринку України була стримуючим фактором щодо відпливу вкладів під час фінансової кризи та сприяла збереженню загальної ресурсної бази банківської системи України. Основні конкурентні переваги групи банків з іноземним капіталом над іншими вітчизняними банками полягають у високому рівні зовнішньої підтримки, а саме можливості швидкого доступу до дешевих ресурсів материнських груп.

Однак уже понад рік в Україні триває тенденція зниження частки іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі. Водночас частка присутності російського капіталу в українській фінансово-банківській системі за останні роки значно зросла. Діяльність іноземних банків сприяла підвищенню рівня капіталізації банківської системи України та поліпшенню якості банківських послуг. Водночас іноземні банки не виправдали очікувань

щодо зниження відсоткових ставок, підвищення прибутковості, оскільки діяли передусім у власних комерційних інтересах. З другого боку, під час кризи іноземні банки забезпечили фінансову стійкість банківської системи України, оскільки вони зберегли приплив корпоративних коштів.

Ширенина Т., Молодчинина Л.
РГУ им. С.А.Есенина

АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ СОБСТВЕННЫХ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Принятие Федерального закона №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» стало одним из важных событий в законотворческой деятельности Федерального Собрания РФ в 2003 году. Этот закон регулирует широкий круг отношений в области местного самоуправления: регламентирован круг вопросов, которые должны решаться на уровне поселения, муниципального района, городского округа, а также установлены полномочия органов государственной власти по решению вопросов местного значения.

В ФЗ №131 была осуществлена попытка установить унифицированные критерии территориального деления муниципального образования. Но, как показала практика, критерии, введенные указанным законом, оказались довольно нечёткими. Так, для сельских поселений и муниципальных районов в качестве критерия была определена соответственно пешеходная и транспортная доступность до административного центра и обратно в течение рабочего дня жителей всех населенных пунктов, входящих в их состав. Дополнительным критерием для муниципальных районов была обозначена необходимость создания условий для решения органами местного самоуправления района вопросов местного значения межпоселенческого характера, а также осуществления ими отдельных государственных полномочий.

Таким образом, Федеральный закон № 131-ФЗ при определении критериев муниципально-территориального деления учитывал только географические факторы. Экономическая целесообразность в расчет не бралась, не оценивалось также наличие достаточной материальной базы для полноценного оказания муниципальных услуг и решения вопросов местного значения. Так, на примере Сапожковского муниципального района Рязанской области, по данным государственной статистики, собственные средства в бюджете за 2011 год составляют всего 1/10 часть. Этого недостаточно для полноценного решения вопросов местного значения.

Основу бюджета данного района составляет налог на доходы физических лиц (НДФЛ), доля которого равна 71%. В связи с несовершенством межбюджетных отношений в области механизма распределения НДФЛ по уровням бюджетной системы, на муниципальном уровне возникает проблема, связанная с маятниковой миграцией населения, которая по Сапожковскому муниципальному образованию составила около 2000 человек. Это означает, что

муниципальный бюджет теряет значительную долю НДФЛ, которая уплачивается этими лицами по месту работы в бюджет других муниципальных образований. Между тем, расходы на образование, здравоохранение и другие социальные потребности данного работника, как показывает практический опыт, в основном производятся по месту жительства, то есть из местного бюджета. В рамках совершенствования межбюджетных отношений и укрепления собственной доходной базы местных бюджетов, целесообразно перейти к уплате НДФЛ по месту жительства налогоплательщика. Для снижения маятниковой миграции необходимо создавать новые рабочие места. Это будет способствовать укреплению доходной базы муниципалитета.

Ярошенко Э.И.
НТУ «ХПИ»

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

События, которые происходят в Украине по поводу евроинтеграции актуальны. Для лучшего понимания этой проблемы необходимо рассмотреть некоторые, проверенные жизнью принципы экономической интеграции.

Интеграция – это объединение стран ради значительных целей. Экономическая интеграция, вследствие влияния на все стороны жизни людей, становится социально-экономической интеграцией. В этой связи Украина не может уклониться от интеграции, поскольку тогда не реализует эффекты – экономики от масштаба, синергии, основанной на снятии ограничений при перемещении товаров, услуг, факторов производства.

Интеграция должна быть направлена на достижение стратегических (достойное вхождение в глобализируемый мир, сохранение цивилизационной идентичности) и тактических задач. К последним задачам можно отнести улучшение условий жизни граждан, что мобилизует духовные силы людей и создают социальный оптимизм. Если эти задачи не выполнить – в обществе будет нарастать разочарование и пессимизм. Значит государственные деятели должны решать на сколько выгодна внешняя интеграция страны.

Каждая страна преследует свои интересы, что порождает определенные универсальные принципы интеграции, такие, как: справедливость, равенство, добровольность, исторический и практический опыт, принцип меры интеграции в тот или иной союз. Они должны быть объединены едиными ценностями свободы, демократии, рыночных законов.

Остановимся на принципе справедливости, который заключается в том, какой вклад определенная страна вносит в достижение целей интеграции. Соответственно, если какая-то страна внесет больший вклад в общее дело, то она получит и больший объем прав в этом союзе. Поэтому, в том или ином союзе Украина получит то, что вложит. Но ведь Украина имеет преимущества перед другими странами (природные ресурсы, транзитный потенциал), которые должна использовать.

Украина должна стремиться быть не объектом, а субъектом интеграции, защищая свои интересы. Она обладает уникальным транзитным потенциалом, в реализации которого заинтересована не только Украина. Западная Европа получает доступ к ресурсоемким странам и эффективному размещению капитала. Страны с востока от Украины – к высоким технологиям, инвестициям, приобщаются к современным стереотипам хозяйственных отношений. Поэтому у Украины возникает шанс при определенной политической воле, с одной стороны встроить демократические ценности во все сферы жизни, модернизировать экономику, обеспечить рост социальных стандартов населения, с другой – не нарушать налаженную десятилетиями производственную кооперацию, глубоко укоренившиеся родственные и культурные связи, получать энергоносители по справедливой цене. Находясь в центре взаимообмена, кроме того, как страна-транзитер Украина получает громадные геополитические выгоды рентного характера.

В создавшихся внутриполитических условиях, грозящих расколом Украины, выбор альтернативного характера интеграции (либо ЕС, либо ТС) не представляется возможным. Требуется оптимизация геополитической задачи, которую можно решить в формате ЕС – Украина – Россия.

СЕКЦІЯ 6
СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Садовська А.О.
НТУ «ХПІ»

ВІДНОВЛЕННЯ ПРЕСТИЖНОСТІ ІНЖЕНЕРНИХ ПРОФЕСІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

На вітчизняному ринку праці взагалі та на ринку праці інженерів, зокрема, формується нова тенденція. Після декількох років повільно, але вірно став відновлюватися колишній престиж інженерних професій. Відновлення промисловості та пов'язаних з нею галузей самим прямим чином вплинуло на запити роботодавців: хорошого інженера тепер, що називається, відривають з руками.

Головною причиною підвищення інтересу до молодих інженерів є їх кваліфікація та вміння підлаштовуватися під актуальні сучасні завдання. Профільні форуми просто завалені скаргами на хороших фахівців старшого і пенсійного віку, які при всіх своїх знаннях і уміннях вже не можуть освоювати нові технології проектування. Молодь не має таких проблем. Зате відсутність труднощів з навчанням компенсується іншими мінусами. Низький престиж інженерних професій, що спостерігався кілька років тому, часом приводив до того, що вчорашні шкільні трієчники, які не бажають йти в армію воліли вчитися на конструкторів, технологів, інженерів, тощо. Неважко здогадатися, наскільки «хорошими» фахівцями вони стануть.

Нинішній інженер повинен орієнтуватися у закупівлі комплектуючих, обліку і контролі, а також, у ряді випадків, вміти вести переговори. Крім того, сучасний інженер, якщо він розраховує на високу зарплату, просто зобов'язаний мати хороший рівень іноземної мови. Остання вимога обумовлена тим, що найцікавіші пропозиції по зарплаті зазвичай висуваються великими міжнародними компаніями. Цілком зрозуміло, що для повноцінної роботи з закордонними колегами молодий фахівець повинен володіти, як мінімум, англійською мовою. Таким чином, для влаштування на роботу з хорошою зарплатою нинішньому інженеру вже недостатньо просто закінчити університет і просто отримати диплом.

Поточна тенденція з підвищенням попиту на інженерів поки є неоднозначною. Зараз рано робити якісь серйозні і далекосяжні висновки. Так, поки не можна сказати, як саме в цей час буде виглядати інженерний сектор ринку праці. Можливо, збільшення кількості претендентів на вакансії позначиться на пропоновані зарплати в бік їх зменшення, але не можна виключати і протилежне розвиток подій.

Так чи інакше, вітчизняний ринок праці нарешті почав перебудовуватися відповідно з очевидними вимогами часу. Головне, щоб наявна тенденція збереглася і надалі не було серйозних провалів. Через проблеми останніх років в безлічі серйозних проектних організацій, у тому числі і оборонних, значно збільшився середній вік співробітників. Головною причиною цього була недостатня кількість молоді. Поступове підвищення середніх зарплат для молодих конструкторів і проектувальників цілком може збільшити приплив людей в галузь, що благотворно позначиться на стані промисловості. Однак для цього відповідальним за підбір персоналу необхідно серйозно ставитися до своєї справи, інакше підвищена увага до молоді не надасть бажаного ефекту.

В цілому роботодавці задоволені якістю роботи випускників, хоча і висловлюють претензії до матеріально-технічної бази вузів і говорять про необхідність доучувати випускників. При цьому вони не відчувають бажання брати участь у навчанні, вкладати кошти у вищу освіту, пояснюючи це складністю прорахунку кінцевого результату від вкладення коштів і орієнтацією переважно на початкову і середню освіту. Підприємству зручніше взяти робітника, а потім підвищувати його кваліфікацію або навіть оплачувати отримання ним заочної вищої інженерної освіти, ніж інвестувати в саму систему вищої освіти. При цьому керівники не можуть вказати, на наявність заходів підтримки з боку влади, з точки зору вкладання коштів у вищу освіту.Ця ситуація обумовлена невисокою потребою в інженерах із розрахунку на одне підприємство і специфікою виробничого процесу (відсутністю необхідної спеціалізації в місцевому вузі). Моніторинг студентів останніх курсів, проведений Українським Управлінням з праці та зайнятості, показав, що частина студентів можуть виявитися безробітними при випуску з вузу, однак статистика зайнятості продемонструвала дуже низький відсоток безробітних серед випускників інженерних спеціальностей.

Бахчёва Л. Д.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ НИЗКОЙ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ

В Украине, как и в любой другой стране, интерес молодых людей к социальной организации общества и политике не велик. Приходилось встречать в Интернете, что всего около 14% людей в возрасте от 16 до 30 лет с интересом относятся к этим областям социальной жизни. Это происходит в силу многих причин.

Во-первых, вся организация современной жизни под влиянием рекламы, сетей интернета, содержания СМИ ориентирует современную молодежь не на творчество, а на потребление, на получение всех радостей жизни. Причем по принципу: «Все и сейчас».

Во-вторых, у современной молодежи не только широта выбора дальнейшего пути – можно ориентироваться на весь мир, но и трудности реализации намеченных целей. Реализация этих планов требует огромных усилий, рассчитывать чаще всего приходится только на себя. Это оставляет мало возможностей для более активного выражения социальной позиции.

В-третьих, желание личного обогащения. В природе не только человека заложено желание получать как можно большую прибыль, затрачивая как можно меньше усилий. Но сегодня это стремление гипертрофировано. Многие не просто заботятся о получении материальных благах. Но зачастую, думают только о них. Именно эгоистичное стремление потратить свое свободное время только на себя, руководит многими молодыми людьми. Отметим только, что это диктуется не только стремлением самого человека, но и всей ситуацией в стране, теми ценностями, которые навязываются.

В-четвертых, «если бы я знал что мне делать, то не остался бы в стороне». Я довольно часто слышу это выражение от сверстников. Это происходит из-за недостаточного осведомления их о таких мероприятиях.

Беликова О.
НТУ «ХПІ»

МЕРЕЖЕВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

Початок XXI століття відзначається великими організаційними змінами. Ці зміни пов’язані з активними процесами глобалізації, поглибленням світових інтеграційних процесів, бурхливим розвитком «інформаційного суспільства». Процеси глобалізації та інтернаціоналізації економічної діяльності пов’язані з надзвичайною невизначеністю, що зумовлена невідповідність технологічного розвитку країн. У останні десятиліття відповіддю організації у всьому світі на посилення конкуренції в глобальному масштабі став відхід від централізованої координованої, багаторівневої ієрархії і рух до різноманітних, гнучкіших структур, що нагадують швидше мережі, чим традиційні управлінські піраміди. Перенесення ринкових стосунків у внутрішню сферу компанії («внутрішні

ринки») викликало до життя новий тип структур – мережеві організації, в яких послідовність команд ієрархічної структури замінюється мережевими взаємовідносинами.

Мережі є сукупністю соціальних суб'єктів або організаційних одиниць, діяльність яких координується ринковими механізмами замість командних методів. Вони розглядаються як форма, що відповідає сучасним вимогам зовнішнього середовища. В той же час ефективність мережевих організацій нерідко знижується із-за помилок керівників при розробці організаційних структур і в процесі управління ними. Головною перевагою мережевих структур є автономність агентів, які вступають у повторювані актів обміну та між ними існує взаємозалежність в отриманні власних вигод.

Мережеві структури спонтанно виникають у сучасному соціумі. Відбувається неформальне структурування колективу на основі взаємного інтересу, симпатій, непередбаченого статутами авторитету і соціального статусу. Формується свого роду неофіційна паралельна структура, невидима мережа всередині комерційного підприємства чи іншої організації. В цієї мережі лідерство і авторитет мінливі, тому що не визначені жодним посадовим статутом, існують горизонтальні зв'язку, які сприяють поширенню інформації (чуток, пліток і ін) всупереч всім офіційним бар'єрів "конфіденційності", "таємності" та ін. У межах кожної неформальній мережевий групи у людей в тій чи іншій мірі пробуджуються почуття взаємної згуртованості, лояльності – відгомони таких характерних для груп мисливців-збирачів родинних почуттів.

Мережеві організації є однією з найефективніших форм організації господарської діяльності с умовах сьогодення та мають ряд особливостей та переваг над звичайними організаційними. Мережеві організації використовують загальні активи кількох фірм, які працюють у різних ланках ціннісного ланцюга, на відміну від старих організаційних структур, які намагаються максимально одноосібно утримувати контроль над ресурсами.

Важливою перевагою мережевих організацій є добровільне об’єднання на договірних умовах. Як показує досвід, таке поведінка учасників мережі не тільки покращує кінцеві результати, але і сприяє виконанню контрактних зобов'язань. Мережі являють собою об'єднання організацій, засноване на кооперації та взаємне володіння акціями учасників групи – виробників, постачальників, торговельних і фінансових компаній.

Мережеві структури, що засновані на горизонтальних взаємних зв’язках, створюють ефект синергії, стимулюючи творчу взаємодію ланок, що входять у мережу. Головні переваги мережевої форми – креативність, гнучкість і мультиплікативний ефект. Мережі перетворилися в каркас глобалізації. Вони охоплюють усі найважливіші сфери суспільної діяльності – інформаційну, виробничу, фінансову, ідеологічну, політичну – і функціонують на різних рівнях.

Битюков А.Ю.
НТУ «ХПИ»

КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ

Независимая Украина унаследовала от СССР уникальную систему образования с её дисциплиной и четкими программами, позволявшей добиваться высоких результатов в изучении точных наук. Но на протяжении первого десятилетия независимости Украины рядом законов, указов президента Украины, постановлений правительства и ведомственных нормативных актов был осуществлен первый этап преобразования этой системы. в соответствии с изменениями, происшедшими в обществе.

Система высшего образования, функционировавшая в этих законодательных координатах последующие десять лет, в целом удовлетворяла общество. Вместе с тем в стране постепенно развивалась диспропорция между образованием, наукой и экономикой и усиливалась тенденция отставания высшего образования от внутренних потребностей государства и мировых процессов в этой сфере.

На данный момент качество украинского образования не того уровня, который требует сама жизнь. Также можно сказать, что зарубежное образования дает больше привилегий и считается более успешным. У нас не только расширено количество университетов, но и снижены требования к ним. При этом половина студентов, в наших университетах не учатся, и не хотят учиться. За рубежом условия для студентов являются более жесткими, поэтому и более высокое качество диплома.

Поэтому в начале третьего десятилетия независимости страны возникла острая необходимость в переориентации национальной системы высшего образования.

Основными путями повышения эффективности высшего образования, с моей точки зрения, является:

1. Ликвидация частных вузов, подчиненность государственных вузов только министерству образования.

2. Первоочередное финансирование вузов связанных с государственными программами развития отраслей.

3. Занятие должностей руководителей вузов и его подразделений (кафедр) на конкурсной основе, а не на основе предложений вузов.

4. В программах по специальностям определять обязательную часть на 70%, предоставив возможность преподавателю оставшуюся часть (30%) занятий (программы) уточнить по собственному усмотрению с учетом его личного опыта.

5. Ввести механизмы обеспечения инновационного развития образования.

6. Улучшить условия учебно-воспитательного процесса, усовершенствовать подходы к обучению студентов.

Брытков А.
НТУ «ХПИ»

НЕГАТИВНЫЕ МОЛОДЕЖНЫЕ СУБКУЛЬТУРЫ

Субкультура – понятие в социологии, антропологии и культурологии – обозначающее часть культуры общества, отличающаяся от доминирующей культуры собственной системой ценностей, языком, манерой поведения, одеждой, а также социальные группы носителей этой культуры. Выделяют возрастные, профессиональные, территориальные, религиозные субкультуры.

Молодежная субкультура описывает общность стиля жизни, поведения, специальных норм, ценностей и стереотипов людей в возрасте от 16 до 30 лет. Она помогает им адаптироваться к жизни, берет на себя часть функций социализации индивидов, с которыми не справляются семья, школа, формальные молодежные организации и государство. Молодежные субкультуры по оценке их влияния на общество можно разделить на:

1) Позитивные – просоциальные, те, которые не несут угрозу обществу, позитивно влияют на него, подчеркивая специфичность своих носителей, выражая их личностные интересы и предпочтения;

2) Негативные, бывают двух типов:

- асоциальные – несут критику каким-либо устоям конкретного общества, противостоят ему. Они имеют национальную специфику – субкультура, считающаяся асоциальной в одном обществе может вполне толерантно восприниматься в другом (гей-культура);

- контркультуры – считаются однозначно вредными и опасными во всех обществах, их ценности и нормы противоречат и отвергают базовые универсальные общечеловеческие. Они часто не только подвергают критике общественные устои, но и стремятся их разрушить.

Примерами асоциальных молодежных субкультур в современном украинском обществе являются: байкеры, движение FEMEN, растаманы и т.д.

Примерами контркультур являются: скинхеды, сатанисты, гопники, неонацисты, криминальная субкультура и т.д.

Причины, по которым молодежь примыкает к контркультурам и асоциальным молодежным субкультурам:

1. Потребность в самовыражении – принадлежность к группе, противопоставляющей себя обществу, сильнее выделяет индивида из общности.

2. Неспособность занять желаемое место в социальной иерархии, и сложности в общении со сверстниками – замена не успешности в обществе успешностью в субкультуре, которой там сравнительно легче достичь.

3. Наличие достаточного количества свободного времени, которое можно тратить на себя, а не детей, других членов семьи.

4. Возможность ощутить свободу, независимость и безнаказанность (из-за отсутствия должного контроля со стороны общества)

5. Принадлежность к негативной субкультуре снижает чувство личной ответственности.

6. Вредные привычки – часто асоциальные субкультуры поощряют их.

7. Неустойчивость системы ценностных ориентации (в первую очередь это характерно для более молодых групп), потому ценности субкультуры легко могут заменить общественные ценности.

Молодёжные субкультуры являются неотъемлемой частью развивающегося общества, своим существованием указывающей на недостатки данного общества. При этом негативные субкультуры пагубно влияют на социализацию индивидов, которые к ним принадлежат, а также несут угрозу общественной жизни.

Брыткова А.Ю.
БелГУ

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ СОВРЕМЕННОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Различные социальные изменения, происходящие в современном обществе, охватывают практически все сферы общественной жизни, тем самым обстоятельно влияя на систему ценностных ориентиров и социальное положение различных слоев населения. Реформирование общественной системы вызывает социальную напряженность, вследствие чего значимую роль обретает субъективный фактор отношения различных групп населения к проводимым преобразованиям.

Динамичность социальных изменений характерна и для Белгородской области, региона специфического по своим этническим, религиозным, социокультурным и другим характеристикам. Сложившаяся в этой связи проблемная ситуация, на наш взгляд, зависит от двух основных причин: объективной и субъективной. Первая связана с появлением определенных социальных групп со своими специфическими интересами, тем самым значительно осложняя процесс социальной идентификации; другая связана с доминированием пессимистических настроений в процессе политического, экономического и духовного развития.

Во всех этих процессах участвует молодежь, от идеологической позиции и инициативности которой во многом зависит социальная стабильность в Белгородской области. Молодежная среда тем самым становится наиболее уязвима, т.к. ей присущи возрастные особенности освоения социальных норм и ценностей, связанные с тем, что в период молодости люди находятся на стадии социального выбора.

В процессе трансформаций ценностных ориентаций молодежь проходит возрастное и социальное становление. Молодежь, как особая социально-демографическая группа в воспроизводстве общества, в сохранении его ценностных норм играет ведущую роль. В структуре населения Белгородской

области 26,2% составляют люди в возрасте от 16 до 30 лет. В их числе находится и студенческая молодежь, которая является не только интеллектуальным, но и профессиональным резервом региона.

Различные социологические исследования показывают, что российская молодежь – это новое поколение, которым присущи особые мотивы поведения, нравственные ценности, проблемы и ориентиры. За последнее десятилетие ценностные ориентации молодежи претерпели радикальные изменения.

Таким образом, возникает проблема дезориентация ценностных норм студенческой молодежи, суть которой состоит в том, что ценности испытывают деформацию в условиях социальной трансформации современного общества. Эта проблемная ситуация наиболее существенно проявляется в образовательном процессе, что вызывает в свою очередь ряд других проблем, например, мотивация студенческой молодежи, жизненные перспективы, цели и т.д. Исследование данного процесса важно как для понимания как настоящего состояния общества, так и будущего.

Внутреннее принятие осознанных личностью смыслов является необходимым условием образования личностных ценностей. Подростковый и юношеский возраст – время интенсивного формирования мировоззрения, системы оценочных суждений, нравственной сферы человека, его убеждений и идеалов.

Появление убеждений в юношеском возрасте свидетельствует о значительном качественном переломе в характере становления системы моральных ценностей. По мнению многих исследователей, именно система ценностных ориентации во многом определяет формирование личности человека. Способность к познанию себя и окружающих возрастающая по мере приобретения подростком социального опыта является тем фактором, который определяет изменения, происходящие в системе ценностей. Устремленность в будущее становится основной направленностью личности, человек предвосхищает свое будущее, устанавливая мостик между «собой как возможностью» и тем взрослым, которым он станет.

Наряду с открытием своего внутреннего мира возникает необходимость принимать решения, связанные с будущей системой выборов.

Важнейшей предпосылкой успешной самореализации молодого человека в будущем является согласованная, непротиворечивая система ценностных ориентаций, которая лежит в основе формирования содержательно и хронологически согласованных жизненных целей и планов. Представления о сравнительно отдаленном будущем в профессиональной, семейной и других сферах жизнедеятельности сформированы у человека уже к 14-15 годам. Юноши и девушки проявляют реалистичность в жизненных притязаниях, связанных с будущей профессиональной деятельностью и семьей.

По мнению ученых, именно вузовская среда создает необходимые условия для личностного роста и формирования высшего, автономного уровня системы ценностей. Содержание ценностей в большой степени зависит от

культурного контекста и исторического периода, в котором живёт подрастающее поколение. Общество предъявляет молодым специалистам все новые требования, призывая к возрождению и развитию национальной культуры, национального образования, целью которого является формирование достойного представителя культуры своей страны.

Вакерин П.
НТУ «ХПИ»

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЦЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Каждому обществу свойственна система нравственных норм и ценностей, детерминирующая поведение индивидов и их взаимоотношения. Нравственные ценности заключают в себе сложившиеся у данной нации представления о добре и зле, справедливом и несправедливом, любви, счастье, чувстве долга, чести и совести. Они образуют личностную парадигму морального облика человека и общества в целом. Соответственно нравственные ценности представляются базовыми понятиями морали как одной из форм общественной воли, сознания.

Сегодня социум представляется сложным и изменчивым, переживающим утрату целостности и неизменности нормативной системы и нравственных ценностей. Глобальные преобразования связанны с такими явлениями жизни, как секуляризация, развитие рынка, предпринимательства, свободы и демократии, вариативности политических, экономических, эстетических сценариев поведения. Трансформация нравственных ценностей вмещает изменение как традиционных представлений, так и аксиологические инновации, характеризующие происходящий процесс переоценки ценностей в нашей стране. Многомерность и противоречивость интерпретаций нравственных ценностей, их сущностного наполнения характерно не только для молодого, но и более старших поколений. Это оборачивается отсутствием реальных общих нравственных координат человеческого поведения, играет роль катализатора в деструктивных процессах. За последние 100 лет в ценностном сознании наших соотечественников произошли следующие изменения:

- Соотношение духовного и материального: революция принесла на смену религии – атеизм. Веру заменил культ поклонения вождям, а на индивидуальном уровне карьеризм. Людей больше заботит не спасение души и стремление к идеалу с соблюдением 10 заповедей христианских, а материальное положение и удовлетворение личных потребностей.
- Соотношение коллективного и индивидуального: раньше чувство коллективизма, роль общих целей и стремление к удовлетворению групповых потребностей было значительно больше, нежели сейчас. На сегодняшний день основным приоритетом для большинства являются они сами, и в первую очередь решаются свои собственные вопросы и проблемы. Это часто проявляется в равнодушии к тому, что происходит в стране, в обществе и т.д.

Безразличие является основным фактором индивидуализма и меркантилизма, оно воспитывает в человеке только жадность и злобу, в то время как отвергается доброта, милосердие, сострадание, взаимопомощь.

- Соотношение перспективных и сиюминутных ценностей: раньше большинство людей постоянно заботились о своем будущем, о будущем детей, семьи, сохранении доброго имени, культуры…. В современном обществе люди живут сегодняшним днем, и сиюминутные ценности приоритетней перспективных, гораздо важнее удовлетворить потребность "здесь и сейчас" и неважно к каким последствиям это приведёт.
- Изменилось отношение к семье и браку: если раньше семья создавалась один раз на всю жизнь, и количество разводов не превышало 5% от всех браков, то сегодня каждая вторая молодая семья распадается. Главными причинами разводов является неудовлетворенность своим избранником. Ценность семьи в сознании современного человека преломляется сквозь призму эгоизма, удовлетворения исключительно индивидуальных потребностей, а не нужд других её участников.

Общество должно давать критическую оценку изменяющимся ценностям, пытаться сохранить то лучшее, что было выработано предыдущими поколениями, пропагандировать их, и отказаться от того, что ведет к деградации и разрушению.

Воронова А.
НТУ «ХПИ»

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАК СУБЪЕКТЫ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА: К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ

В связи с процессом трансформации украинского общества, общественные организации переживают новый этап становления, постепенно институционализируется, складываясь в единую структуру со специфическими правилами и механизмами функционирования. Развитие общественных организаций в современных условиях можно охарактеризовать как неустойчивое, меняющееся быстрыми темпами. Они осуществляют свою общественную деятельность, опираясь на новые ориентиры, ищут более эффективные формы взаимодействия с молодежью, государственной властью, СМИ, коммерческими организациями, а также между собой.

Общественные организации оказывают особое влияние на развитие институтов гражданского общества в Украине. Общественные организации являются субъектами социальной политики и представляют интересы различных социальных групп. В этом случае, организации и движения служат одним из эффективных инструментов воспитания и контроля молодого поколения. При этом в последние годы, резко увеличивается количество «искусственных», конъюнктурных организаций, создаваемых «сверху» (государственной властью) или «со стороны» (экстремистскими организациями, зарубежными фондами, коммерческими структурами).

На данный момент на территории Украины по данным Госкомстата Украины на 1 октября 2013 г. в Украине функционировало 76575 общественных организаций. Это великое множество людей, огромная умственная сила и потенциал. Совершенно очевидно, что необходимы технологии, которые позволят спланировать, упорядочить, направить в продуктивное русло социокультурную деятельность людей, помогут создавать четкие культурные и социальные проекты, в которых будут действительно учитываться все особенности современности, которые будут основой для реализации соответствующих задач и, в результате, помогут устранять проблемы и повышать уровень социальной и культурной сфер Украины.

Общественные организации – это добровольные объединения людей во имя достижения определенных целей. Они являются историческим продуктом развития общественных отношений. Их появление связано, во-первых, с тем, чтобы люди стали осознавать свои интересы и потребность в создании специальных структур для их защиты и удовлетворения. Во-вторых, развитие гражданского общества немыслимо без функционирования добровольных общественных организаций, которые возникли как оппоненты государственным структурам, предлагающие иные пути и методы решения возникающих проблем развития. В-третьих, их появление возможно при определенном политическом режиме и соответствующей политике по отношению к гражданским правам и свободам человека.

Таким образом, социальная организация играет важную роль в жизни общества. По образному выражению американского социолога У. Уайта, современный человек – это «человек организации». В свою очередь, организация требует от него ориентацию на рациональный стиль поведения, компетентность, знания и умения. При этом социология призвана решать социальные проблемы оптимизации условий эффективного функционирования организаций.

Движения в современном гражданском обществе не является некой аномалией, проявлением иррационального, спонтанного, нетипичного, а представляют собой неотъемлемую часть общественно-политической жизни, еще один актор социальных изменений, точно такой же, как и, например, политические партии, только отличающийся от них формой существования, организационной структурой, способами и методами действий.

Вострєцова Н. О.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ПРОБЛЕМА ФІКСАЦІЇ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАНОВЛЕННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Найголовнішою соціальною проблемою українського суспільства, на мій погляд, слід вважати відсутність повноцінного середнього класу, який міг би стати соціальною опорою і електоральною основою для справді демократичного політичного руху. Поява такого середнього класу забезпечила

б необхідні нашому суспільству консервативність у захисті соціальних прав, рівність усіх перед законом і революційність у всьому тому, що стосується впровадження нових технологій і продуктів. В наших умовах типовий представник середнього класу – це скоріше не високооплачуваний найманий працівник, а власник невеликого бізнесу. Два з половиною – три мільйони таких власників плюс члени їх сімей – це основа стабільності та процвітання України.

Крім цілого ряду об'єктивних причин, що заважають виникненню такого середнього класу, є і проблеми суто суб'єктивні, які можна і потрібно вирішувати за допомогою проведення роз'яснювальної та інформаційної роботи. Скажімо, відсутність „дешевих" кредитів для поповнення обігових коштів могло б вирішуватися шляхом залучення до фінансування венчурних фондів, проте наші підприємці практично нічого про це джерело не знають.

Між іншим, аналіз форм та наявних джерел фінансування малого підприємництва дозволяє дійти до висновку, що найбільш доступним джерелом (особливо на етапі зародження) є венчурне фінансування. Венчурний капітал (від англ. „venture" – ризиковане підприємство) – це довгостроковий, ризиковий капітал, що інвестується в акції нових і швидкозростаючих компаній з метою отримання великого прибутку.

Сучасні процеси інтеграції та глобалізації сприяють появі в України нової моделі розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, яка б мала за основу венчурний бізнес. Проте постає гостра проблема непоінформованості у цій сфері представників малого бізнесу та підприємницької діяльності.

У листопаді 2013 мною було проведено соціологічне емпіричне дослідження із застосуванням методики фокус – груп з означеної тематики. З представників малого бізнесу м. Луганська (власників і керівників підприємств, що працюють у сфері ІТ- технологій і зв'язку) було сформовано 3 групи по 7 осіб у кожній (чоловіків – 18, жінок – 3). Були виключені особи, знайомі з процедурою проведення фокус-груп. Маються на увазі не дослідники-професіонали, а ті, хто раніше вже брав участь у фокус-групових обговореннях в якості респондентів (таких було двоє). В якості модератора виступав один з підприємців, який працював з розробленим мною опитувальним листом і був попередньо проінструктований науковим керівником щодо недопущення зниження керованості групи, яка головним чином може проявлятися в наступному:

– виникнення пауз за яких обмін репліками починає здійснюватися між невеликим числом осіб, які захопили ініціативу;

– загальна дискусія розпадається на кілька приватних, що ведуться між сусідами по столу.

У першому випадку, на думку Бєланівського, може виникнути зсув вибірки, так як думка „мовчазної більшості" виявляється не врахованою, а сукупність активних осіб може представляти вельми специфічний контингент.

У другому випадку неконтрольовані приватні обговорення швидко йдуть від заданої теми. А запис дискусії стає технічно неможливим.

При проведенні групового інтерв'ю питання, пов'язані з венчурними фондами (назви, адреси сайтів, умови інвестування) вивчалися до кінця, майже також глибоко як це робиться в глибинному інтерв'ю за допомогою питань – зондів. Значною мірою цьому сприяла активна групова дискусія.

Емпіричний матеріал (здійснювався аудіо запис), ще потребує додаткової обробки та аналізу. Проте, практично повна відсутність знань про роботу венчурних фондів (тільки два респондента показали прийнятний рівень володіння інформацією) фактично зводять нанівець можливість отримання нашими підприємцями фінансових коштів з цього джерела.

Проте, не викликає сумнівів, що механізм венчурного фінансування може вирішити ряд життєво необхідних для української економіки питань, надати допомогу українському середньому класу, дозволить залучити Україну в процеси глобальної конкуренції й рівноправно та незалежно інтегрувати в світовий простір в довгостроковій перспективі.

Гармаш М.В.
НТУ «ХПИ»

РЕФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Реформирование украинской системы образования тесно связано с коренными изменениями во всех сферах общественной жизни. Переход к рыночным отношениям вызывает необходимость повышения качества образования, высшего уровня квалификации и обеспечения конкурентоспособности специалиста уже в начале его жизненного пути. Высшая школа занимает особое место в системе образования Украины. Она является аккумулятором интеллектуального богатства общества, двигателем социально-экономического прогресса и творцом новейших технологий.

В течение последних лет происходили определенные изменения в реформировании высшего образования Украины, а именно:

– внедрена система контроля над качеством образовательной деятельности и качеством высшего образования через институцию лицензирования и аккредитации;

– введена система рейтингового оценивания результатов деятельности высших учебных заведений;

– внедрены современные подходы к организации учебного процесса за дневной, вечерней и заочной формами учебы;

– получила распространение форма учебы – экстернат;

– созданы условия для реализации системы дистанционного обучения;

– усовершенствована организация самостоятельной работы студентов, повышение ее эффективности через улучшение ресурсного обеспечения.

Для повышения качества высшего образования в Украине следует:

1) организовать тесную связь образования и научной деятельности;

2) внедрить постоянный мониторинг качества высшего образования с учетом мирового опыта;

3) создать оптимальные условия для интеллектуального развития личности.

Гераськина О.
НТУ «ХПІ»

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ

Молодіжний туризм – це один з соціально-культурних механізмів, за допомогою якого можуть бути створені умови для розкриття здібностей молодої людини, а так само закріплення в молодіжному середовищі загальнонаціональних цивільно-правових і морально-культурних цінностей.

Молодіжний туризм – це так само спосіб передачі новому поколінню накопиченого людством життєвого досвіду і матеріально-культурної спадщини, формування ціннісних орієнтацій, морального оздоровлення і культурного розвитку нації, один з шляхів соціалізації особи.

Створення інфраструктури молодіжного туризму вирішує багато актуальних завдань для молоді. Таким чином, у функції молодіжного туризму входять:

1) усунення культурних і етнічних стереотипів, що є джерелом нетерпимості;

2) підвищення виховно-освітнього, культурного рівня, ознайомлення з історичною і культурною спадщиною своєї країни і інших держав, пробудження в молодих людях почуття національної самосвідомості, виховання пошани і терпимості до побуту і звичаїв інших національностей і народів;

3) забезпечення багатостороннього розвитку особистості, оскільки саме походи, поїздки, екскурсії можуть дати підростаючому поколінню можливість для підвищення свого інтелектуального рівня, розвитку спостережливості, здатності сприймати красу навколишнього світу;

4) зняття фізичної втоми, психологічної напруги і стресів;

5) розвиток комунікабельності, самодисципліни, адаптації до умов сучасного життя;

6) формування здорового способу життя людини і суспільства в цілому;

7) професійна орієнтація.

Згідно з даними спільного дослідження, проведеного Конфедерацією молодіжного, студентського і освітнього туризму і Всесвітньою туристичною організацією, нині молодіжний туризм складає 20% від загального числа подорожей у світі. Це найбільший туристичний сектор, що динамічно розвивається. 80% подорожуючої молоді повертається додому толерантнішими до чужої культури і інших народностей. Тому експерти WYSE і UNWTO радять професіоналам турбізнесу звернути особливу увагу на цю категорію туристів.

У категорію "молоді туристи" експерти включили людей до 26-річного віку і трохи старше. Ця категорія людей віддають більш перевагу освітньому, спортивному туризму ніж пляжним, активному ніж пасивному.

Серед особливостей молодіжного туризму найбільш важливо виділити наступні моменти:

Молодь і студенти – сама подорожуюча частина населення земної кулі. В той же час представників цієї категорії ніяк не назвеш людьми спроможними.

Для молодіжних груп важлива насичена і захоплююча програма поїздки, компанія однолітків, як правило, дуже мобільна і весела, а комфортні умови проживання вже не так істотні.

В молодіжних групах існує особливий емоційний фон. Має бути правилом для молодіжних груп встановлення неофіційних приятельських взаємин між керівником і туристами, а також між усіма подорожуючими в цій групі.

Представники туристичного усвідомлюють важливість цієї цільової групи. Для цього розробляються спеціальні "молодіжні" туристичні програми – спортивні, пригодницькі і тому подібне; пропонуються спеціальні пакети турів або послуг зі знижками; з'являється все більше хостелов і інших бюджетних місць розміщення.

Глущук Д.
НТУ «ХПИ»

СОЦИАЛЬНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ИНТЕРНЕТ-ОБЩЕНИЯ МОЛОДЕЖИ

Зачастую молодые люди подвержены всяческим влияниям, одним из них является глобальная паутина – интернет. Это рай и ад в одном образе. Тут можно найти себя, но и в то же время потерять. Увлеченность молодых людей интернетом пугает весь мир. Паутина заменяет библиотеку, игровые площадки, кинотеатры, встречи с друзьями и много чего прочего.

Молодёжь всё чаще уходит в виртуальный мир. На сегодняшний день это является большой проблемой. Люди просто отрезают себя от внешнего мира и погружаются туда, где нет настоящих имен, где практически никто никого не знает. Тут можно без угрызений совести выдавать себя за совсем другого человека. Всё, что человек боится сказать в реальном мире, высказывает в сети, находя единомышленников. В результате рушатся социальные связи, не находят решение и усугубляются многие психологические проблемы, теряется навык взаимодействия в реальной жизни, не решаются конкретные жизненные проблемы.

Но, кроме негатива из сети можно выделить и позитивные явления. Те же записи в социальных сетях помогают людям найти себя, спасти чью-то жизнь, завязать отношения, избавиться от комплексов. Очень много создано в сети того, что значительно облегчает жизнь инвалидам. Интернет может сплотить общность, если будет использован правильно. Благодаря интернету мир узнал

многих личностей, которые перевернули понимание о мире. Сеть выгодна во многих смыслах: экономическом, политическом, социальном.

С моей точки зрения последствия интернет-общения во многом зависят от самого общества: что общество будет делать, для того, чтобы общение по интернету приносило больше пользы, чем вреда.

Дацун Е.
НТУ «ХПИ»

РЕГИОНАЛИЗМ В УКРАИНЕ: ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

На современном этапе развития Украины много внимания уделяют такому явлению как регионализм. Итак, дадим определение данному термину: регионализм – это рассмотрение и решение экономических, социальных, политических и других проблем в соответствии с интересами потребителей того или иного региона. Данный вопрос является актуальным, потому что Украина – это большая страна, которая много времени провела под властью разных стран и государств, и вследствие этого ее населяют разные этнические группы, которые имеют разные этнографические особенности, отличаются культурными и политическими предпочтениями. Очень часто нашу страну делят на Запад и Восток, потому что если сравнивать эти две части, то можно подумать что это разные страны, насколько люди, населяющие эти два «региона», отличаются своей культурой и, в некоторой степени, даже менталитетом и мировоззрением, предпочтениями в политике. Социологические исследования в Украине показывают, что населению разных регионов страны не хватает общих ценностей и национальной идентичности (понятие национальная идентичность стоит понимать как одну из составляющих идентичности человека, связанная с ощущаемой им принадлежностью к определённой нации, стране, культурному пространству). Также необходимо поднять вопрос, о том существует ли вообще украинская нация. Конечно, я как украинка, уважаю и люблю свою страну, и на данный вопрос ответила бы да. Но поразмыслив, я задумываюсь, о том, как много украинцев:

- Хотели бы выехать из своей страны в другую, где более развита экономика, выше, чем у нас уровень жизни.
- Смеются над своей страной, как, мол, у нас все плохо, вместо того чтобы что-то делать, в некоторых случаях подшучивают над своими же традициями.
- Украинскому языку предпочитают русский (я более склонна к мнению, что без языка нации нет и не будет).

Такая ситуация преимущественно присуща Востоку Украины, так как на Западе до сих пор сохраняются традиции, государственный язык нашей страны и т.д. Мне кажется, что в этом регионе люди еще не потеряли чувство принадлежности к украинскому народу и украинской нации.

Также одной из причин регионализма в Украине считается язык. Несмотря на то, что государственным языком является украинский, весомая

часть населения нашей страны разговаривает на русском. Более того, употреблять украинский язык в общении (особенно среди молодёжи в больших городах на Юго-Востоке) стало просто «немодно». Здесь также следует упомянуть, что между сельским населением и городским также есть различия, которые, по моему мнению, влияют как на регионализм в Украине, так и на языковую проблему. Основная особенность языковой проблемы в Украине заключается в том, что языковая идентичность жителей Украины не совпадает с этнической. При социологическом опросе относительно выбора государственного языка мнения украинцев разделились практически поровну: за украинский язык в качестве единственного государственного на сегодняшний день выступает 48% украинцев, а за два государственных языка (украинский и русский) – 49% украинцев. В региональном разрезе число сторонников единственного государственного языка (украинского) преобладает на Западе (88%) и в Центре (65%) страны, а сторонники двуязычия представляют преимущественно Юго-Восток Украины (76%). Также по данным опроса, проведенного Центром Разумкова, употребление украинского языка возрастает. Согласно результатам: более половины граждан Украины – 53,3% общаются в быту на украинском языке, в то время как на русском разговаривают – 44,5%.

Следующей причиной, на мой взгляд, является политика правительства. Так как на регионы неравномерно распределяются выделенные деньги, в последнее время наблюдается конкурентоспособность на внешних рынках. Выше перечисленные причины являются следствием того что в разных регионах разные природные условия, но последствием этого также является то, что население, проживающее в регионах, в которых уровень экономического развития ниже, страдают от безработицы или им меньше платят. Хотя политика правительства и направлена на регионализацию – развитие, укрепление экономических, политических и иных связей между областями, входящими в один регион – но она малоэффективна.

Последствием регионализма в Украине является, конечно же, раздробленность украинского общества и не продуктивное развитие государства. Наша страна не сможет полноценно развиваться, пока ее делят на Восток и Запад, пока существует проблема выбора между украинским и русским языком, пока политика регионализма не приносит успехов и пока украинцам не хватает национальной идентичности. Когда все выше приведенные проблемы будут разрешены, тогда в Украине наступит новый этап развития.

Девиченко А.М.
НТУ «ХПИ»

ПРЕДСТАВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ О СЕМЬЕ

На современном этапе развития общества происходят значительные социальные преобразования, которые приводят к трансформации устоявшихся норм и традиций и способствуют изменению стиля и образа жизни людей, в том числе современной студенческой молодёжи. В связи с этим особенно остро встает вопрос сохранения основополагающих социальных институтов, в

частности семьи, с присущими ей традиционными ценностями. Именно система ценностей человека является «фундаментом» его отношения к окружающей действительности. Семейные ценности – это совокупность представлений о семье (которые культивируются в обществе), влияющая на выбор семейных целей, способов организации жизнедеятельности и взаимодействия.

Подавляющее большинство современной украинской молодежи придерживаются консервативных взглядов на супружескую жизнь. Социологические исследования свидетельствуют: большинство молодых людей настроены на создание семьи и рождение детей, и только около 10% подчеркивают, что собираются сконцентрироваться на карьере.

Также следует обратить внимание на большую значимость для современной студенческой молодежи материального фактора при формировании близких отношений. Материальная выгода в отношениях оказывается для студентов и студенток в возрасте от 17 до 22 года более значимой по причине их, как правило, прямой «денежной» зависимости от родителей, и поэтому материальная независимость партнера воспринимается как актуально ценное качество.

Студенты видят желаемые будущие брачные отношения как общение равных и независимых партнеров. Это может свидетельствовать о наличии в нашем обществе тенденции социально-психологических сдвигов от норм, связанных с обеспечением выживания и продолжения рода, к нормам, заключающимся в стремлении к достижению индивидуального благополучия.

Большая часть украинской молодежи настроена на европейскую семейную модель. Так, студенческой молодежь планирует создание семьи, в которой будут два ребенка. При этом, очень мало юношей и девушек мечтают о многодетной семье. За годы независимости резко уменьшилось количество молодых людей, которые готовы сразу ставить штамп в паспорте. Сегодня уже около 40% молодых людей уверены, что до ЗАГСа нужно проверить друг друга бытом и пожить вместе. То есть, в Украине происходит постепенная смена возрастной модели брака. Все большее количество молодых людей откладывают свадьбу до окончания периода учебы, приобретения профессии, трудоустройства.

Таким образом, студенты представляют современную семью следующим образом: это официально зарегистрированный брак, нуклеарная, эгалитарная, малодетная семья, в основе которой лежат надежность, материальная обеспеченность и эмоционально-психологический комфорт.

Журавлева Е.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ПОЗНАНИЯ ЖИЗНЕННЫХ ПЛАНОВ СТУДЕНТОВ

Актуальность исследования проблем жизненных планов студенческой молодежи возрастает в настоящий момент в связи с переходом к рыночной

экономической системе. В контексте современной достаточно динамичной социально-экономической ситуации весьма острыми, для социологической науки становятся проблемы, связанные с изучением содержания, структуры, и особенностей жизненных планов, так как именно они дают личности возможность успешно адаптироваться к постоянно меняющимся условиям, сохранять устойчивость в жизни, деятельности и в общении, реализовать свои способности, возможности и потребности.

Прежде всего, необходимо отметить ряд негативных явлений на современном рынке труда, затрудняющих процесс жизненного самоопределения молодежи. Во-первых, слабая ориентация молодежи в ситуации на данном рынке из-за высокой динамики процессов спроса и предложения на специалистов различных профессий. Во-вторых, характерная для молодежи стратегия ориентации на частный сектор экономики, где выпускникам вузов, в большинстве случаев, предоставляется работа, не соответствующая полученной ими специальности. В-третьих, растущая диспропорция между количеством выпускников по специальностям, связанным с экономикой, менеджментом, юриспруденцией и спросом на них рынка труда, что порождает необходимость профессионально переориентироваться при выходе на рынок труда.

В социологии жизненное самоопределение понимается как система взаимодействия человека и общества в ходе жизнедеятельности, которая функционирует в следующих формах: общество полностью задает функционирование человека, который будет формировать жизненный путь на основе традиций, передаваемых из поколения в поколение; человек сам формирует общество, противореча той общности, в которой он существует; полное самоопределение (когда человек выстраивает грамотную систему взаимодействия с обществом). Результатом самоопределения является достижение определенного социального статуса в общественной структуре общества. Выбор социального статуса осуществляется посредством механизмов социального сравнения и социального обмена. В дальнейшем в рамках выбранного статуса молодые люди реализуют свой внутренний потенциал. Жизненное самоопределение включает в себя выбор и реализацию определенной жизненной позиции. В соответствии с этим мы выделяем следующие типы жизненного самоопределения: экзистенциальное самоопределение (индивид осуществляет выбор не только профессии, социального положения, места жительства, места работы, друзей или брачного партнера, но и выбирает определенную жизненную позицию, отношение к миру, смысл своего бытия в мире); адаптивное самоопределение (индивид самоопределяется в конкретной жизненной ситуации, не формулируя «конечный смысл» своего бытия, главную цель); прагматическое самоопределение (индивид не выбирает конечные цели, смысложизненные ориентиры).

Эволюция ценностных представлений студенчества приобретает тенденцию постматериалистических и прагматических ориентации. На смену романтизму приходит жесткий прагматизм. Однако будучи ориентированными на материальное благополучие и высокий заработок, они стремятся не столько к достатку как таковому, сколько к востребованной профессии, к хорошей и интересной работе. Новое поколение ценит деньги, машины, дачи несравненно больше, чем студенчество советской эпохи, но отнюдь не стремится к получению денег любой ценой.

В студенческой среде произошла существенная деформация профессиональной и миграционной мотивации, гражданских позиций и нравственных ценностей.

Ильин И. В.
ХНУ им. В.Н. Каразина

БРЕНДИЗАЦИЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАИНЕ

Под брендизацией мы понимаем процесс создания пространств организованного в идеал капитализма, в которых рабочие субъективируются в качестве буржуазных субъектов, становясь зеркальными двойниками господствующего класса, тем самым обеспечивая ему собственную легитимацию: и на уровне социального пространства и на уровне субъекта. Одной из самых важных форм брендизации в Украине является волонтерство.

Волонтерская деятельность в Украине это система, складывающаяся на всех уровнях – от неправительственных структур до бизнес-филантропии. И эта тенденция провоцирует необходимость анализа этого явления, отвечая на следующие вопросы: что такое волонтерство? с чем связан столь повышенный интерес к этому явлению? как волонтерство связано с процессом обуржуазиванием современного субъекта?

Общим местом для понимания волонтерства у самих волонтеров стало убеждение в том, что занятие этой деятельностью формирует в человеке положительные навыки, умения, воспитывает участливость и социальную активность. С этой положительной, воспитательной функцией волонтерства соглашаются и ученые. Итак, волонтерство является, с этой точки зрения, школой гражданского общества, критерием цивилизованности.

Однако, в Законе Украины «О волонтерской деятельности» существенные черты ее определяются через понятия «добровольность» и «бескорыстность». Налицо четкое противоречие. Волонтерство не может быть связано с выгодой – ни в экономическом (в тексте Закона также значится: «неприбыльность»), ни в каком-либо другом смысле, но при этом господствующее представление указывает на полезность, самореализацию, то есть на то, как выгодно повлияет на человека эта деятельность. Что же это за добровольность, которая исходит не из доброй воли, а из некоторого частного интереса, эгоизма? Таким образом, волонтерство, будучи, по видимости, самопожертвованием является лишь формой частного интереса, маскирующегося под видом альтруизма, а точнее,

защищающего собственную частность благодаря частичной (!), не задевающей основ современных бед, деятельности. Итак, в современной Украине волонтерство брендизируется, то есть становится проводником буржуазной субъективации.

Важной особенностью как и корпоративного, так и некорпоративного волонтерства является настойчивое, навязчивое желание показать всему обществу о его результатах – о спасенных детях, культурных памятниках и т.д. Если корпорациям это необходимо для поддержания своего публичного имиджа, то для остальных волонтерство служит, по аналогии, поддержанием личного имиджа. Здесь опять мы встречаемся с этой исключительной полезностью и корыстностью современного волонтерства для самих волонтеров: сделать добро для того, чтобы о тебе услышали, а также, чтобы о тебе думали, что ты обладаешь доброй волей. Получается, что общество делится на тех, кто делает вид, что верит в добрую волю волонтеров, и тех, кто делает вид, что этой доброй волей обладает.

Таким образом, брендизация волонтерства легитимирует украинский капитализм, «доказывая» жизнеспособность последнего, а также приверженность его социальным идеалам.

Это обстоятельство, в свою очередь, обуславливает необходимость дальнейшего разграничения в теории (а, возможно, и на практике) добровольной деятельности и волонтерства.

Карачевцев С.
НТУ «ХПИ»

ПЛЮСЫ И МИНУСЫ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СФЕРЕ

Глобализация – процесс всемирной экономической, политической, культурной и религиозной интеграции и унификации, это исторический процесс превращения мира в единую систему, обладающую едиными характеристиками. Основным следствием этого является мировое разделение труда, миграция в масштабах всей планеты капитала, человеческих и производственных ресурсов, стандартизация законодательства, экономических и технологических процессов, а также сближение культур разных стран. Это объективный процесс, который носит системный характер, то есть охватывает все сферы жизни общества.

Можно рассматривать глобализацию как интеграцию на макроуровне, то есть как сближение стран во всех сферах: экономической, политической, социальной, культурной, технологической и др. Глобализация имеет и положительные и отрицательные черты, влияющие на развитие мирового сообщества. К положительным последствиям в экономике можно отнести:

- отказ от послушного подчинения экономики политическому началу,

- выбор в пользу соревновательной (рыночной) модели экономики, увеличение конкуренции способствует совершенствованию технологий, росту производительности труда и уровня жизни;
- расширяется доступ к передовым технологиям производства;
- более рационально используются ресурсы: рабочая сила, капитал, сырье…;
- промышленная реконструкция развивающихся стран;

Все страны, осуществляющие экономическую модернизацию на основе либеральных ценностей, будут все более походить друг на друга, сближаться при помощи мирового рынка и распространения универсальной потребительской культуры. Всё это должно способствовать устранению нищеты и бедности, сглаживанию экономического неравенства на мировом, однако не все так просто. Минусы глобализации в экономической сфере:

- увеличение зависимости экономик слабо развитых стран;
- растет социально-экономический и культурный разрыв между верхними и нижними слоями мирового сообщества, если сопоставить доходы отдельных богатейших людей планеты с доходами целых стран; несколько ведущих стран контролируют значительную часть производства и потребления;
- движение трудовых ресурсов и капиталов становится источником нестабильности в обществах;
- обостряются экологические проблемы;
- растет урбанизация, которая несет демографические и технологические проблемы;
- меняется структура экономики, растет её специфичность и зависимость от ТНК и экономик сильных стран;

Таким образом, представление о мире как об однородном социально-экономическом пространстве, движимом единой мотивацией и регулируемом «общечеловеческими ценностями», является во многом упрощённым. В социальной сфере глобализация предполагает создание общества, которое должно быть основано на уважении прав и фундаментальных свобод человека, на принципе социальной справедливости. Для того, чтоб это произошло необходимо, чтоб крупные и экономически сильные государства, которые в состоянии значительно уменьшить негативное влияние глобализации сделали это, однако, пока это не происходит.

Карпова О.С.
ХНТУСХ

МЕЖДУНАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ПРОЦЕСС

Международное образование – это социокультурный процесс, основанный на стремлении различных стран мира к сотрудничеству. Международное образование, благодаря своей значительной роли в развитии человека, определяет всесторонние горизонты формирования личности.

Изучив современные условия, можно утверждать, что сегодня развитие личности требует максимального обновления содержания основного и дополнительного образования, создания учебных заведений нового типа, механизмов взаимодействия между ними в масштабах региона, страны и мирового сообщества, интеграции педагогических технологий, способных обеспечить более современный подход к освоению действительности. Сегодня Украина придерживается стратегии развития образовательной деятельности стран Европейского сообщества, согласно которой обучению человека в течение всей жизни отводится центральное место, обеспечивая тем самым его профессиональную мобильность. Болонский процесс способствует формированию активных граждан, личностному развитию, преодолению социального отчуждения. Сближение культур Украины и Европейского сообщества – процесс длительный, требующий сопряжения духовных оснований жизни общества. Вместе с тем, не решены многие организационные вопросы. Переход на многоуровневую систему подготовки специалистов предполагает принятие обществом новых установок на подготовку профессиональных кадров.

Таким образом, международное образование как социокультурный процесс способствует максимально квалифицированной многоуровневой подготовки специалистов. Многообещающим считаем анализ организационных вопросов профессиональной мобильности.

Картавцева А.
НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МОЛОДІ

Молодь є важливою ланкою суспільства, і саме вона займе з часом провідні позиції як в економіці і політиці, так і в соціальній, духовній сферах суспільства. Вона є найбільш енергійною, утвореною, фізично і професійно підготовленою, мобільною групою, яка швидко сприймає досягнення науково-технічного прогресу, є більш адаптованою до змінених соціально-економічних умов, та вимогам ринкової економіки. Молодь характеризується тими суспільними відносинами і суспільними формами, які визначають її як самостійну соціально-демографічну групу.

Основними ознаками молоді являються:

- вікові;
- соціально-історичні;
- соціологічні;
- духовно-культурологічні;
- соціально-психологічні;
- культурологічні.

Молодь прийнято ділити на чотири вікові групи:

1. 14–16 років – підлітки. Для цього віку характерні максимальні диспропорції у рівні і темпах фізіологічного та психологічного розвитку. Це в

основному учні середніх шкіл та професійних навчальних закладів, що знаходяться, як правило, на утриманні батьків або держави.

2. 17–19 років – юнацтво. У цьому віці починається процес соціалізації – відбувається придбання майже всієї повноти громадянських прав, а разом з тим розширюється діапазон суспільно-політичних ролей та пов'язаних з ними інтересів і відповідальності.

3. 20–24 роки – молодь. Людина в цьому віці продовжує процес соціалізації. Цю вікову групу, насамперед, складають студенти і молоді люди, завершальні основну професійну підготовку, котрі вступають у виробничу діяльність і створюють власні сім'ї.

4. 25–30 років – старша молодь. У цьому віці на основі особистого досвіду виробничої і сімейного життя, а також участі молоді в політичних відносинах завершується процес формування зрілої особистості.

Також слід відмітити, що молоде покоління виконує особливі соціальні функції, які ніхто інший виконати не може. Часом вони бувають, неоднозначні і суперечливі.

1. Молодь успадковує досягнутий рівень розвитку суспільства і держави і вже сьогодні формує в собі образ майбутнього, несе функцію соціального відтворення, наступності розвитку суспільства.

2. Молодь має власні цілі та інтереси, які не завжди повністю збігаються з цілями та інтересами всього суспільства.

3. Молодь відрізняє не сформованість ціннісних, духовно-моральних орієнтирів і брак життєвого досвіду, що збільшує ймовірність помилкового вибору при прийнятті відповідальних рішень. З іншого боку, вступаючи в трудове і суспільне життя, молодь є головним об'єктом і суб'єктом освіти, соціалізації, виховання і адаптації .

4. Молодь є головним учасником соціальної мобільності та економічної ініціативи, з іншого боку їй притаманне неповне включення в існуючі соціально-економічні та політичні відносини.

5. Молодь – це соціальний елемент суспільства, який з одного боку є джерелом соціально-економічного і духовного відродження країни, а з іншого – джерелом поповнення криміналу, наркоманії, соціальної напруженості.

Що ж стосується формування професійної кар'єри молоді, то це складний процес, який можна представити через ряд структурних констант: життєвий вибір, цілі, життєва перспектива, самопрограмування, система соціально-професійних цінностей, професійна орієнтація і самовизначення. Кожна з них володіє стабільністю та мінливістю, що детермінується впливом зовнішніх факторів.

Процес формування професійної кар'єри виявляється особливо складним для молоді. Це пов'язано з тим, що молоде покоління спирається в основному на суб'єктивні критерії, що визначають подальший розвиток кар'єри. Молодь в силу своєї недосвідченості і незрілості ще не має інші об'єктивні критерії кар'єри, такі як високий рівень професіоналізму, професійне визнання і т.д. З іншого боку,

молодь, що вступає в життя, фізично не встигає реалізувати свою професійну кар'єру. Вона тільки починає усвідомлювати її значимість і важливість для успішності в житті, для власного професійного самозадоволення і т.д.

Косогов А.
НТУ «ХПИ»

БЫТЬ КОСМОПОЛИТОМ: ХОРОШО ИЛИ ПЛОХО?

Мы живём в чрезвычайно сложном мире: человечество стремится к расколу и объединению, кричит о возврате к человеческим ценностям и тут же нарушает все известные заповеди; человечество почти всё узнало о месте своего существования – земле и её обитателях (даже космос не остался без внимания) и так и осталось невежественным в знаниях о человеке.

Впервые услышав слово «космополитизм», я решил, что это что-то из области космических технологий. Выяснилось, что не очень-то и ошибся, потому что значение слова включает в себя масштаб воистину космический. Как объясняет это слово лучшая помощница студента, учащегося и прочих, у кого мало времени на то, чтобы тревожить пыль в библиотеках, Википедия, это идеология мирового гражданства, ставящая интересы всего человечества в целом выше интересов отдельной нации или государства, и рассматривающая человека, как свободного индивида в рамках Земли.

Хорошо это или плохо, быть космополитом?

Думаю, что однозначно дать ответ на вопрос невозможно, ибо всё в нашем мире имеет две стороны (это как минимум). Начну, наверное, с «плохо».

Та же самая Википедия любезно предоставила список антонимов слова «космополит» – националист; патриот, шовинист. Странный, если задуматься, набор слов – полярный, если быть точным. Действительно, два из них – националист и шовинист употребляются явно с отрицательным оттенком, хотя являются, на самом деле градацией одного явления. Национализм действительно явление весьма опасное: чего стоит только фашизм, в основе которого лежала националистическая идея. Национализм (уже не говорю про его крайнее проявление – шовинизм) всегда радикален, чреват волнениями в обществе и, возможно, столкновениями. Разве не пример тому наше сегодняшнее общество, не лишённое националистических настроений? Лучше, наверное, быть космополитом.

С другой стороны, антонимом слова «космополит» является слово «патриот». Казалось бы, сверхположительное слово. Есть только один нюанс: националисты называют себя именно так, считая именно себя спасителями нации. Вот такое противоречие.

Пожалуй, космополитизм не так у ж плох: ведь забота о благе всего человечества автоматически предполагает и заботу об отдельных его представителях, нациях, народностях. Может, эта забота безликая, безадресная, как «у семи нянек», не способных приглядеть за одним ребёнком. Но это всё же лучше, чем война, даже не война, а просто стычка.

Всё-таки, я за космополитизм.

Углубившись в историю движения, я узнал, что в разные исторические эпохи космополитизм играл положительную роль. Например, в эпоху Возрождения и Просвещения идеал мирового гражданства был направлен против феодальной раздробленности (Данте, Т. Кампанелла), выражал идеи свободы индивида (Г. Лессинг, И.В. Гёте, Ф. Шиллер, И. Кант, И.Г. Фихте).

Космополитизм – теория, которая призывает к отказу от патриотических чувств в отношении страны, но заменяет их аналогичными по отношению к миру, планете Земля. «Единство человеческого рода» – вот главная его идея. В этом, на мой взгляд, нет ничего плохого: ведь если бы народы земли с давних времён прониклись бы этой мыслью, ход истории был бы совсем другим: ни войн локальных, ни мировых, ни колонизации. Только снова появляется «но»: космополитизм противоречит интернационализму. Он считает нации пережитком, вторичными как по отношению к индивидууму, так и по отношению к человечеству в целом. Вот с эти согласиться не могу. Представьте, как скучен был бы мир, состоящий из одинаковых людей: ни тебе разнообразия культур, языков; на уникальности городов, опять таки зависящей от национальных особенностей.

В отечественной истории этот термин известен в уничижительном смысле в рамках словосочетания «борьба с космополитизмом», «безродный космополитизм», связанных с одноимённой идеологической кампанией в СССР в 1947–1953 годах. Может, именно поэтому у людей старшего поколения до этого слова отношение если не отрицательное, то настороженное.

По мнению космополитов, современное общество вступило в процесс формирования единой планетарной цивилизации, в которой отдельные страны и народы теряют статус автономных самодостаточных единиц. Космополиты не ассоциируют понятие «Родина» с политическим режимом или общественным строем, ставят права и интересы личности выше прав и интересов государства, считают, что государство было в своё время создано для защиты прав своих граждан и должно отстаивать их интересы, а не граждане должны жертвовать чем-то ради неведомых им интересов государства.

К какому же выводу прийти? Что же лучше? Поэтому думаю, что должна быть золотая середина: ведь истина всегда между: мнениями, полярными идеями, предложениями пути развития. Чтобы не ошибиться, следует взвешивать за и против: только тогда можно рассчитывать на благополучие свое собственное, свого народа, нации, страны, мира.

Костин М.
НТУ «ХПИ»

РОК-МУЗЫКА КАК СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ

В словаре Ожегова С.И. слово «рок» является синонимом слова «судьба», причем там присутствует сноска, что рок – эта несчастная, трагическая судьба. В этом же источнике имеется и определения рок-музыки, как эксцентрической,

эстрадной музыки, исполнение которой происходит в быстрых ритмах, с помощью электронных инструментов и участием голоса. Рок нельзя рассматривать только как одно из направлений в музыке, это своеобразная молодежная культура. С помощью рок-музыки молодежь пытается выразить себя, показать бунтарский настрой против существующих моральных и материальных ценностей. Видимый, декларируемый смысл общения с рок-музыкой – удовлетворение эмоциональных потребностей, вкусовых музыкальных пристрастий, а скрытый смысл – критика, протест против ряда сложившихся норм и ценностей, откровенное и резкое подчеркивание фактов несправедливости, анти гуманности общества.

Специфика воздействия рок-музыки на слушателя определяется следующим:

1. Музыка побуждает слушателя воспринимать и осмысливать саму себя.
2. Музыка отсылает к социуму, то есть направляет внимание слушателя не столько на себя, сколько на то, что она выражает, в этом случае важную роль здесь играет содержание текстов.
3. Музыка побуждает к активности в момент восприятия благодаря экспрессии музыкальной формы.
4. Рок-музыка замыкает человека на его природную сущность и воспринимается через подсознание.

Рок, за время всего своего существования отображал извечную проблему противостояния отцов и детей. Этот стиль, как способ самовыражения, никогда не воспринимался взрослым поколением всерьез. Родители часто считают его опасным, не смотря на то, что часть из них так же выросло на рок-музыке. Возможно, взрослые уже "подстроились под этот мир", нашли в нем себя, им стало более комфортно или просто "лень что-то менять" в нем и в себе.

Современное общество предлагает странное сочетание свободы человека в выборе профессии, вероисповедания, стиля и места жизни, даже пола, и его неумения противостоять давлению и требованию "быть, как все", подчиняться стандартам признанной рациональности, навязываемым через СМИ, образование, экономическую и политическую систему. Наиболее болезненно это воспринимает молодежь, так как ей предстоит решать жизненно важные задачи в обществе, созданном предыдущими поколениями, а желание изменить что-то в нем часто не подкрепляется возможностями и ресурсами. В любой период своего развития рок-музыка отвечала вкусам молодежи, вне зависимости от её принадлежности к различным социальным слоям. Поп-музыку слушают в равной степени все возрастные группы.

Куприянов А. С.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ ВУЗОВСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Я выбрал данную тему потому, что она непосредственно затрагивает меня и мое окружение. Я, как и любой нормальный человек, хочу получить хорошее

образование, но сегодня институт образования в целом, и высшее образование, в частности, переживает кризис.

Большое количество вузов не гарантирует качество образования. Людей с дипломами множество, а действительно образованных профессионалов мало.

В высших учебных заведениях уже много лет обходятся без учета реальных возможностей и потребностей общества, нет учета потребностей предприятий и рынка труда. Поэтому много юристов, менеджеров, бухгалтеров и т.д.

Устаревшая материально-техническая база обучения (лабораторные работы на неработающих приборах, сломанных много лет назад). Нам демонстрируют установки, уже давно устаревшие, и мы на них нарабатываем опыт, который в реальном мире уже не годится. Учебники с устаревшей информацией.

Всеобщая компьютеризация и общедоступность информации – благо, но у многих сложилось такое мнение: «Зачем учить, если в интернете все есть». Многие уже не пытаются делать что-то сами, а ищут готовый результат. В результате видим многих выпускников школ и студентов, не умеющих полноценно учиться.

Болонская система, которая у нас прижилась в каком-то искаженном виде. Формально – как и на Западе: автоматы, кредиты, бальная рейтинговая система. Но при количестве предметов, которое мы изучаем одновременно в течении семестра (в два – три раза превышающем западные нормы) и при этом сокращении количества лекций и практических занятий (все сбрасывается на самообразование) низкое качество подготовки выпускников – запрограммировано.

Контрактники. Нет повода ни стремиться к лучшим оценкам – стипендии нет и не будет, но нет повода и бояться – все равно не выгонят – «Из политеха не выгоняют». Не посещая пары, не зная материала, они приходят на зачеты и экзамены и требуют свою «законную» тройку. Не учатся сами, разлагают других.

Левченко А.
НТУ «ХПИ»

РЕПРОДУКТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЯ МОЛОДОЙ СЕМЬИ

Современная украинская семья переживает сложный период своего развития. Кризисные явления в семье проявляются в ее пассивном репродуктивном поведении, нестабильности и малодетности. Трансформация общественных отношений привела к значительным изменениям человеческих потребностей в исполнении социальных функций и ролей членов семьи в аспекте исторически обусловленных традиций.

Начало XXI века ознаменовалось для Украины возникновением новых негативных тенденций в репродуктивных установках – это добровольный отказ от рождения ребенка и позднее материнство. Так, в крупных украинских

городах формируется субкультура «Чайлдфри», 20-35-летние представители которой утверждают, что их жизнь насыщена и без детей. Общими для этих людей является отсутствие хотя бы одного ребенка по социально-экономическим, медико-биологическим или иным причинам и нежелание становиться родителем. И, тем не менее, в процессе воспроизводства населения страны молодая семья играет определяющую роль, три четверти общего числа детей рождаются у родителей моложе 30 лет.

Молодые семьи существенно отличаются от зрелых семей и положение их более трудное. Выражается это, прежде всего в том, что в начале семейной жизни нет материальной и жилищной обеспеченности: молодым супругам недостает опыта семейной жизни; государство недостаточно поддерживает молодую семью морально и материально; молодые супруги оба, или один из них, учатся (в вузе, техникуме, колледже, лицее); не устоялись нормы, правила семейной жизни, что приводит к конфликтам. Скорое появление ребенка в семье усложняет ситуацию в ней. Экономическая поддержка молодой семьи со стороны государства влияет на рождаемость, прежде всего, тем, что приводит к сокращению сроков появления детей, рождение которых все равно имело бы место, но были бы «растянуты» во времени.

Согласно социологическим исследованиям, семья, отвечающая потребностям молодых супругов, определяется как семья моногамная, с полной семейной структурой. Предпочитаемое число детей в семье будущего колеблется между одним ребенком и двумя детьми.

Репродуктивное поведение молодой семьи детерминировано множеством факторов. Решающее значение имеют социально-экономические факторы – уровень государственной поддержки и социальной защиты молодых семей; материальное благосостояние, бытовые условия и дефицит свободного времени. В молодых семьях наблюдается разрыв между уровнем жизненных потребностей и их удовлетворением, преобладание рациональных моделей экономического поведения, пересмотр семейных ценностей и репродуктивных норм.

Активизация репродуктивного поведения молодой семьи предполагает соблюдение определенных принципов (приоритетность общечеловеческих и семейных ценностей, превентивная репродуктивная активность, социальная защищенность). Социально-медицинская профилактика здоровья и пассивного репродуктивного поведения молодых семей предполагает обеспечение доступности для всех молодых семей медицинской помощи, санитарного просвещения по вопросам защиты здоровья матери и ребенка.

Лешко О.
НТУ «ХПИ»

НАРКОТИЗАЦИЯ МОЛОДЕЖИ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Проблема наркомании, актуальность и масштабы которой нарастают – это, прежде всего, молодежная проблема. Три четверти отечественных

наркоманов и наркопреступников – это молодые люди. В большинстве случаев люди, употребляющие наркотики с определенной целью, ожидают двух эффектов:

1. получить возможность расслабиться, отвлечься от жизненных проблем или забыть трагические события;

2. получить возможность испытать новые, до сих пор неведомые ощущения, стимулирующие воображение и творческие способности.

По данным МВД, у нас 2–2,5% жителей страны употребляют наркотики. А мировая практика говорит: если таковых шесть и более процентов, идет деградация населения.

Основными факторами употребления наркотиков является:

- неблагополучная семья (алкоголизм или наркомания родителей, низкий жизненный уровень, отсутствие эмоционального контакта, неполная семья);
- проживание в районах с низким имущественным цензом (районы «городского дна»)
- подражание более старшим или авторитетным сверстникам;
- протестные реакции («назло»), направленные против старших (родителей, педагогов);
- самодеструктивное поведение;
- любопытство;
- подчинение давлению и угрозам.

К большому сожалению, в нашей стране практически не уделяют внимания борьбе с наркотизацией молодежи. Мало уделяют внимания разным программам профилактики, практически не создаются массовые самоорганизационные структуры, легкодоступность наркотиков по-прежнему имеет место.

С моей точки зрения основными методами борьбы с распространением наркотизации молодежи являются:

- выявление наиболее эффективных программ профилактики психоактивной зависимости молодёжи;

- развитие институтов гражданского общества через создание массовых самоорганизованных структур (некоммерческих организаций) в каждом регионе и городе. Цель организаций – нейтрализация запрограммированности сознания молодёжи на потребление наркотиков по выявленным эффективным программам;

- снижение спроса и предложения на наркотики (т.е. доступности, производства и продажи);

- изменение информационной политики в сторону создания положительного образа трезвого человека;

- создание трезвой среды, свободной от доступности, производства, реализации, пропаганды наркотиков.

Манойло Д.А.
НТУ «ХПИ»

ИНТЕРНЕТИЗАЦИЯ И РОБОТОТЕХНИКА: СОЦИАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Разработка новых технологий, выпуск новых электронных устройств рассчитаны на то, чтобы человек мог развиваться и получать любую информацию, которая ему нужна. Проблема состоит в том, что новинки и постоянные обновления моделей электронных устройств быта передали с собой эффект разрушения для многих людей: компьютер, Интернет, электроника отталкивают от повышения уровня знаний. Информационные технологии, как показывают различные исследования, улучшают нашу жизнь, но в тоже время отнимают возможность саморазвития и улучшение своих навыков и количества полученных знаний.

Сейчас трудно переоценить вклад программистов и разработчиков в жизнь общества. Мы можем найти любую информацию одним кликом мыши, скачать реферат, написать доклад, прочитать аннотацию к нужной книге. Статистика за 2012 год показала, что количество людей сидящих в интернете стало более чем 2 миллиарда, сравнительно с 2000 годом, когда интернетом и компьютерами в целом пользовались лишь 250 миллионов человек. В большинстве своем, люди сидят в социальных сетях или сетевых играх. Изначально подобные сайты были придуманы для того, чтобы находить тех людей, с которыми человек когда-то был знаком, но потом потерял связь. Это было удобно, посколько до этого людям приходилось заявлять в специальные службы и передачи, искать помощи у родственников и соседей. Все это возымело другой эффект: люди стали сутками сидеть в социальных сетях, бесцельно тратя время в поисках новой музыки, фильмов, увеличения количества друзей. Саморазвитие прекратилось, и хотя сейчас есть массу возможностей повысить свои знания за счет электронных версий разнообразной обучающей литературы, статей, исследований, документальных фильмов, форумов с актуальными темами, новости, большинство людей даже не задумываются об этом. Старшее поколение менее увлечено электронными устройствами, сколько молодые люди, родившиеся в 21 веке. Неоспоримый факт, что дети, родившиеся с 1993 года, попали под волну Интернет прогресса. Термин "поколение Google" появился на свет для идентификации пользователей, за плечами которых нет опыта досетевого существования. Все это привело к понижению качества образования, любой студент может поменять информацию под себя: переставить местами предложения, добавить информации из разных источников и получается новый документ, реферат, доклад. Традиционные лекции уже не имеют место быть, так как всю информацию зачастую можно найти в интернет ресурсах, либо преподователь сам сбрасывает абсолютно весь лекционный материал до начала занятий. Изучаемый материал не претерпевает особых изменений, благодаря чему старшие курсы или студенты закончившие вуз сбрасывают информацию в интернет и ей пользуются дальше студенты начальных курсов. Стоит отметить,

что в стране из-за отсутствия моды на образованность, старых библиотек и высоких цен исчезла традиция чтения, а значит, под угрозой умение народа критически мыслить и творчески обрабатывать информацию. Так, по оценкам исследовательской компании GfK Ukraine, для 73% населения страны обучение не является сферой интереса, а каждый четвертый украинец не открывает книг вообще. Сама книга стала редким товаром. По данным исследований, именно у молодых украинцев интерес к книге снижается более, чем у представителей других возрастных категорий. И если в 2009 году среди тех, кто еженедельно открывает книгу, был 31 % людей до 30 лет, то в 2011-м их доля снизилась до 26%. Интернет и телевидение в наши дни являются «рассадником» социально-деструктивной информации.

Технический прогресс так же не стоит на месте и не ограничивается разработками только в сфере Интернет. Уже сегодня Япония с каждым годом удивляет нас своими изобретениями в области роботостроения. В нашем арсенале уже есть роботы-официанты, роботы няни. Возможно, не далек тот день, когда человек полностью переложит свои обязанности на роботов.

Больше внимания хотелось бы уделить проблеме качества образования и получение нужных и применяемых знаний, так как данная тема является актуальной для молодежи. Не развивая себя мы не получаем ничего. Чтобы развивать себя, нам нужно пользоваться тем, что создали для нас гении техники. Мы можем пользоваться книгами и знаниями других людей. Для того, чтобы улучшить качество образования, нужно пересмотреть преподаваемый материал, преподнести его в более новой и интересной форме, чтобы можно было использовать все блага современного мира, но без вреда для самого человека.

Мы вступаем в новое время тотальной информатизации, когда на человека «сваливается» огромное количество информации. И молодым людям приходится ускорять темпы потребления и менять образ мышления в соответствии с новыми запросами постиндустриального общества. Усвоение ценностей из данных источников приводит к их искажению и частичной замене. Таким образом, информационные технологии трансформируют процесс социализации молодежи, постепенно меняя идеалы, ценности, потребности, отношение к окружающей среде и модели поведения.

Информационные технологии – это лишь инструмент, который способствует становлению личности. Но все зависит от изначальных параметров личности. Технологии усиливают дифференциацию в молодежной среде, когда активные, используя положительные параметры информационных технологий, становятся активнее, а пассивные берут минимум и становятся пассивнее.

Главное, что необходимо усвоить молодежи, – не полагаться безоговорочно на прогресс, а использовать его лишь как инструмент для достижения своих целей. И помнить, что человек тоже обладает мощным

интеллектом, способным самостоятельно мыслить и пока превосходящим любой компьютер.

Медведева А.
НТУ «ХПИ»

PR-ТЕХНОЛОГИИ КЛУБОВ БАЛЬНЫХ ТАНЦЕВ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ДОСУГОВЫХ ПРАКТИК

Современный досуг в самом широком смысле сопрягаются с обширными сферами жизнедеятельности общества – от социально-экономических отношений до сугубо личной жизни человека.

Досуг – это часть свободного времени, наполняемая целенаправленной полезной деятельностью, реализуемая с целью удовлетворения потребностей в отдыхе и несущая рекреационную, просветительскую и воспитательную функции.

В процессе нормальной жизнедеятельности человек занят множеством повседневных дел: профессиональной деятельностью, домашними делами, общением с людьми, сном, отдыхом, досугом. Досуг подразумевает такой род занятий, которые дают человеку ощущение удовольствия, приподнятого настроения и радости.

Если посмотреть на феномен досуга с ценностной точки зрения, то главной аксиологической характеристикой данного феномена является самореализация личности. Иными словами, то, как человек проводит свободное время, говорит не только о его склонностях, интересах, деятельностной направленности, уровне интеллектуального и духовного развития, но и о том, в каких направлениях он хочет развиваться и самосовершенствоваться.

Досуг интегрирует множество разрозненных аспектов жизни человека в единое целое, формируя у него представления о полноте своего существования. Без досуга жизнь современного человека была бы не только ущербной, она лишилась бы одного из своих базовых стержней, стала бы трудноперенosимой.

Методов формирования имиджа клубов бальных танцев при помощи PR очень много, и приходиться составлять из различных компонентов именно ту формулу, которая верна для данного коллектива.

Внешние PR-технологии, которые используются для развития имиджа клубов бальных танцев включают: текущие мероприятия по связям со зрительской аудиторией, главной целью которых является поддержание уже сформированного отношения зрительской аудитории к клубу; организацию PR-кампаний, которые состоят из комплекса взаимосвязанных PR-акций и мероприятий;

Для продвижения имиджа клубов бальных танцев используются и такие PR-технологии как медиа-планирование. Оно предназначено для определения экономически оптимального состава и графика размещения информационных обращений и материалов в средствах массовой информации.

Ведущим направлением использования PR технологий является работа с прессой. Сюда входят такие инструменты, как интервью, репортажи, рецензии, пресс-релизы и т.п., в частности периодически появляются статьи.

СМИ играют также не последнюю роль в развитии имиджа клубов бальных танцев. Зачастую именно от первичных отзывов журналистов зависит целесообразность его дальнейшей раскрутки на ТВ, и применение других методов.

Следующим PR инструментом, используемым для продвижения и укрепления имиджа клуба бальных танцев является вебсайт, в котором указаны представленные направления с краткими описаниями, дана информация о преподавателях, филиалах, расписании занятий, стоимости обучения и размещены контактные данные.

Поскольку танцы творческий вид деятельности, есть смысл применить для позиционирования креативные технологии в PR. Нынешняя невероятная популярность танцев – результат PR-деятельности.

Медведева И.В.
НИУ БелГУ

ГЕНЕЗИС КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ

Культура является многогранным явлением, она пронизывает все сферы жизнедеятельности человека. Надо заметить, что, исследования в области культуры организации имеют довольно длительную историю. Подчеркнем, что изначально термин «корпоративный» возник от латинского «corporatio» – объединение, сообщество, а не от «корпорации» как организационно-правового типа предприятия. Известно, что наличие в организации «корпоративного духа» обсуждалось еще в XIX веке. А. Файоль говорил об укреплении и поддержании корпоративного духа, как об одном из базовых принципов управления предприятием[1].

Профессор Корнелльского университета (США) Харрисон Трайс склонен считать первой попыткой исследования деятельности корпорации в культурном аспекте работу группы американских учёных во главе с Э. Мэйо в начале 30-х годов. Это случилось при проведении известного Хоуторнского эксперимента в копании Western Electric в Чикаго. Он проводился в 4 этапа в течение пяти лет (с 1927 по 1932 гг.) и имел целью выяснение влияния самых разных факторов на производительность труда отобранных для исследования работников компании.

Выводы Мэйо о необходимости «осмысленной жизни для индивидуума в компании», развития «чувства групповой сопричастности»[2] на основе общих групповых ценностей явились своеобразным толчком для дальнейших попыток

[1] Занковский А.Н. Организационная психология. М., 2007 С. 288
[2] Шумейко М.В. Типология корпоративной культуры // Общество: политика, экономика, право. 2008. №1.

изучения потребностей и поведения работников с точки зрения культуры их организации.

В 50-е годы известный американский социолог М. Далтон провёл исследования в десятках крупных и средних фирм США и Канады на предмет изучения естественного возникновения культур и субкультур, исходя из разных потребностей работников, и обобщил результаты своих исследований в книге «Человек, который управляет».

В начале 80-х были изданы известные книги-бестселлеры: «Теория Z», автор работы У. Оучи, для которого культура состоит из собрания символов, церемоний и мифов, которые сообщают членам организации важные представления о ценностях и убеждениях[3] и «В поисках эффективного управления» Т. Питерс и Р. Уотерман. В них среди прочих присутствовали и тезисы о том, что культура организаций является важным фактором экономической эффективности фирмы, а также её адаптации к внешней среде.

Впервые термин «корпоративная культура» в качестве важнейшего фактора, влияющего на организационное поведение и социальное развитие, сформулировали Т.Е. Дил и А.А. Кеннеди в 1982 г. Анализ хозяйственной практики привёл американских экспертов к выводу о том, что, кроме чёткого организационного построения, высококвалифицированных сотрудников, эффективного управления и инновационных стратегий, исследуемые ими предприятия располагают сильной культурой и особым стилем, которые вместе способствуют достижению и поддержанию ведущих позиций, как на внутреннем, так и на мировом рынке[4].

Раскрытию значения корпоративной культуры для успеха предприятия способствовали исследования Т. Питерса и Р. Уотермена. Они четко сформулировали идею о том, что управленец, влияющий на состояние дел в организации, должен заниматься не только экономическими вопросами, но и управлять ценностными установками организации, в буквальном смысле создавать смысл работы в этой компании[5].

Исследования Т. Дила и А. Кеннеди, Т. Питерса и Р. Уотермена вызвали серьезный интерес к проблематике корпоративной культуры, поскольку этим ученым удалось продемонстрировать преимущества компаний с сильной культурой.

Основательной теоретической работой по данной проблеме считается книга известного американского специалиста в области организационной психологии Э. Шейна «Организационная культура и лидерство». Автор сформулировал теорию трех уровней корпоративной культуры, на основе

[3] Оучи У. Методы организации производства: Японский и американский подходы. М., 2008. С. 12.
[4] Дил Т.Е., Кеннеди А.А Корпоративные культуры. М., 2009. С.16.
[5] Питерс Т., Уотерман Р. В поисках эффективного управления: опыт лучших компаний. М., 2006. С. 31.

которых можно ее изучать: Дальнейшие исследования корпоративной культуры строились уже на основе его трехуровневой структуры.

Значительную роль в формировании культуры организаций сыграл опыт советских предприятий, которые осуществляли плодотворный поиск путей сплочения коллектива, вселяли гордость за работу на конкретном производстве, внедряли новые традиции во взаимоотношениях работников в процессе их совместной трудовой деятельности.

В результате анализа различных определений корпоративной культуры, представляется возможным использовать следующее определение ее. «Корпоративная культура – это совокупность разделяемых работниками ценностных ориентаций, норм и традиций, определяющая индивидуальность организации и формирующая сопричастность к решению ее стратегических и тактических целей и задач»[6].

Панченко О. О.
НТУ «ХПИ»

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В останні роки відбулися зміни в українській системі вищої освіти і це пов’язано з приєднанням України до Болонського процесу.

Історія Болонського процесу офіційно почалася з підписання Болонської декларації 19 червня 1999 р. в Італії. Декларація була підписана 29 міністрами освіти від імені своїх урядів. Цим актом більшість європейських країн-учасниць Болонського процесу проголосили створення спільної Зони європейської вищої освіти до 2010 р. В межах цієї зони повинні діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільності громадян.

Для України Болонський процес розпочався з підписання Болонської декларації 19 травня 2005 р. на Бергенській конференції. У 2006/2007 рр. у всіх ВНЗ України III-IV рівнів акредитації впроваджена кредитно-трансферна система ECTS. Підготовлено відповідний пакт інноваційних нормативних документів ECTS, розроблені рекомендації і втілюються організаційні заходи щодо впровадження додатку до диплому європейського зразка (Diploma Supplement). Виконання цього пункту є обов’язковою вимогою для усіх країн, що підписали Болонську декларацію.

Стратегічні рішення щодо створення ЄПВО до 2010 р. і його подальший розвиток до 2020 р. є результатом зустрічей міністрів Європейських країн, що відповідають за вищу освіту в країнах ЄПВО. Участь у Болонському процесі є відповіддю на загальні виклики, які стоять перед системами вищої освіти європейських країн.

У 2010 р. На зустрічі міністрів (Будапешт-Вена) було проголошено про запуск Європейського простору вищої освіти (відповідно до Болонської

[6] Формирование и развитие корпоративной культуры предприятия. URL: http://www.emd.ru/consulting/same/same_corp_6.html

декларації). Важливо відмітити, що ЄПВО – це об'єднання 47 національних систем освіти, які розвиваються відповідно до загально скерованих принципів, а не єдина система вищої освіти [1].

В умовах модернізації освітньої діяльності у контексті європейських вимог актуальності набувають питання, пов'язані з процедурами, методичним забезпеченням, змістовим наповненням вищої освіти, посилення уваги до новітніх технологій навчання.

Серед них, безумовно, важливе значення має поєднання вітчизняних і західноєвропейських стандартів та підходів до навчального процесу. Одним з важливих питань є реалізація кредитно-модульної системи (КМС). КМС – це визнаний європейський стандарт, один із шляхів оптимізації навчального процесу, інструмент реалізації завдань мобільності студента. Це важливий чинник входження національної системи освіти до спільного європейського простору.

На старті КМС були акцентовані такі її переваги, як систематичність роботи студентів протягом усього семестру, розширення можливостей для спільної діяльності викладачів та студентів, визнання результатів навчання в одному ВНЗ іншими навчальними закладами, більш об'єктивний характер оцінювання знань, широке використання інтерактивних форм і методів роботи зі студентами.

Найбільші мінуси КМС, на думку студентів, пов'язані зі зростанням частки самостійної роботи у навчальному процесі, зі створенням умов для конкуренції у навчанні, можливістю максимальної індивідуалізації навчального процесу та використання більш широкої шкали оцінювання знань студентів. Такі позиції студентів свідчать, що вони були не готові здійснювати значний обсяг самостійної роботи, що передбачається європейською освітньою практикою. Це перешкоджає формуванню позитивного ставлення студентів до освітніх євростандартів [2].

Орієнтація на «європейський вимір» у вищій освіті характеризується також діяльністю кураторів. Їхні функції достатньо прописані й регламентовані. Між тим, на сьогоднішній день більшість студентів навряд зможе розповісти про свою взаємодію із куратором. Така ситуація вказує на наявність проблеми відпрацювання системи взаємодії «деканат – куратор – викладач – студент».

Згідно із цілями Болонського процесу освітні системи європейських країн повинні бути реорганізовані таким чином, щоб учасникам освітнього процесу було легко переїжджати з однієї країни в іншу (у ЄПВО) з метою подальшого навчання, чи працевлаштування. Але на сьогодні в Європі зберігається скептичне відношення до випускників українських ВНЗ.

Також не вирішена доля такої розповсюдженої ланки освіти як технікуми і коледжі, це при тому, що їхня чисельність в державі у чотири рази більша, ніж ВНЗ III-IV рівнів акредитації [2].

По при всі негаразди українська освіта продовжує рухатись до ЄПВО, й на цьому шляху вбирає в себе все те краще й ефективне, що робить європейську

освіту привабливою і конкурентоспроможною. Водночас українська освіта намагається зберегти власні педагогічні надбання, зробити їх зрозумілими для інших народів, поєднати з педагогічними наданнями провідних країн світу [3].

Література: 1. Нагаєв В. Адаптація традиційної рейтингової оцінки до європейської кредитно-трансферної системи. / В. Нагаєв, // Новий колегіум. – 2005. –№3. –С. 39-44. 2. Михальова К. Європейські освітні норми у практиці вітчизняних ВНЗ: студентські оцінки перших років впровадження. / К. Михальова, Т. Зверко, // Вища школа. Науково-практичне видання. – 2010. – №2. –С. 34-40. 3. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні у контексті Болонських декларацій. / А. Олійник, // Вища освіта України. – 2007. –№1. –С. 42-49.

Панчехин В.
НТУ «ХПИ»

НЕНОРМАТИВНАЯ ЛЕКСИКА В СМИ

С помощью слов мы общаемся, делимся информацией. Но порой мы даже не задумываемся, насколько же важно значение слов. Слова имеют двойственный характер: они могут радовать, но могут и унижать, объединять и разъединять людей. К сожалению, сегодня мы часто видим школьников и студентов, которые уже не читают книг, не учат стихи, а на досуге обсуждают, кто посмотрел самую тупую передачу, выучил самую матерную частушку. Не очень-то приятно слышать, когда так называемые матерные слова внедряются в повседневное словесное общение школьников, когда вместо цитированиях строк из известных литературных произведений, молодежь цитирует матерные отрывки, и матерные слова «пересыпают» обыденную речь не только юношей, но и девушек.

Но совершенно недопустимо использование матерных слов в художественной литературе, в средствах массовой информации, в театре, кино, на телевидении во всех видах программ, особенно когда эти выражения озвучивают популярные творческие и политические деятели. С них берут пример не только дети, но и поклонники, старающиеся во всем подражать своему кумиру.

Возникает вопрос: в чем же причина того что мы убиваем культурные ценности слова? Почему чем тупее и более матернее передача, тем больше у нее рейтинг и больше она притягивает к себе зрителей. А за примерами, как говорится, далеко ходить не надо: фильм Муви 43, юмористическая передача ХБ, 100500, группы Ленинград и Красная плесень. Недалеко ушел Камеди клаб. И это действительно всего лишь только примеры.

Данная проблема порой довольно остро обсуждается в СМИ. В таких дискуссиях принимают участие писатели, поэты, сценаристы, актеры, социологи, депутаты, психологи представители общественных организаций. Но главное – ситуация не меняется. И причина этого, на мой взгляд, в том, что в стороне остается государство, власть, которую следовало бы применить, хотя

бы к наиболее «ярким» образцам такого творчества, особенно выходящим на широкую аудиторию.

И тогда снова возникает вопрос, а почему так происходит? На мой взгляд, загрязнение слов пошлостью, матерщиной, грязью –это выгодный инструмент для разложения общества, а, как известно, чем общество примитивнее, глупее, тем легче им управлять. И без преодоления этого вряд ли возможно интеллектуальное и нравственное объединение лучших сил общества для действительного преобразования страны.

Пшеничная Я.А.
НТУ «ХПИ»

ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

Проблема девиантного поведения изучается давно, но, несмотря на это в современном мире она не становится менее актуальной. Девиация среди подростков в последнее время приобретает колоссальные размеры, охватывая все слои населения и людей различного возраста. Девиантное поведение, как правило, закладывается в подростковом возрасте, ведь в течение этого периода происходит своеобразный переход от детства к взрослости, от незрелости к зрелости, который пронизывает все стороны развития подростка. Приобретаются новые социальные статусы и роли, развиваются взаимоотношения с окружающим миром, проявляется самостоятельность и зарождается самоконтроль, изменяется анатомо-физиологическое строение, интеллектуальное, нравственное развитие. Кроме того, общеизвестно, что подростки в наше время, как и в любое другое, являются одним из наименее защищенных слоев населения. С самого зарождения человечества можно говорить о появлении девиантности в поведении человека. Эскалация насилия, растущее потребление алкоголя и наркотиков в современном мире выдвигают эти и другие феномены девиантности в число острейших социальных проблем.

Девиации включают в себя девиантное, делинквентное и криминальное поведение. Девиантное поведение – один из видов отклоняющегося поведения, связанный с нарушением соответствующих возрасту социальных норм и правил поведения, характерных для микросоциальных отношений (семейных, школьных) и малых половозрастных социальных групп. То есть этот тип поведения можно назвать антидисциплинарным. Типичными проявлениями девиантного поведения являются ситуационно обусловленные детские и подростковые поведенческие реакции, такие как: демонстрация, агрессия, вызов, самовольное и систематическое отклонение от учебы или трудовой деятельности; систематические уходы из дома и бродяжничество, пьянство и алкоголизм детей и подростков; ранняя наркотизация и связанные с ней асоциальные действия; антиобщественные действия сексуального характера; попытки суицида.

Делинквентное поведение, в отличие от девиантного, характеризуется как повторяющиеся асоциальные проступки детей и подростков, которые

складываются в определенный устойчивый стереотип действий, нарушающих правовые нормы, но не влекущих уголовной ответственности из-за их ограниченной общественной опасности или не достижения ребенком возраста, с которого начинается уголовная ответственность. Выделяются следующие типы делинквентного поведения: 1) агрессивно-насильственное поведение, включая оскорбления, побои, поджоги, садистские действия, направленные, в основном, против личности человека; 2) корыстное поведение, включая мелкие кражи, вымогательство, угоны автотранспорта и другие имущественные посягательства, связанные со стремлением получить материалы выгоду; 3) распространение и продажа наркотиков.

Криминальное поведение определяется как противоправный поступок, который по достижению возраста уголовной ответственности служит основанием для возбуждения уголовного дела и квалифицируется по определенным статьям уголовного кодекса. Криминальному поведению, как правило, предшествуют различные формы девиантного и делинквентного поведения.

Многочисленные программы и концепции, положенные в основу мер антидевиантной направленности и, прежде всего, антинаркотической и антиалкогольной политики, ориентированы всё же преимущественно на молодых людей, которые не подвержены этим социальным недугам, то есть обеспечивают первичную профилактику социальной девиации. Практика же требует не менее пристального внимания к тем подросткам, которые ведут девиантный образ жизни или получили патологические последствия от этого.

Риженко О. В.
ХГПА

НЕПОВНІ СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Останнім часом у сім'ях, особливо молодих, спостерігається багато розлучень. В умовах соціально-психологічного стресу молодь по суті не підготовлена ні морально, ні матеріально до створення сім'ї, не бажає мати дітей. За статистичними даними в Україні розпадається кожний другий або третій шлюб.

Неповною сім'єю вважається та сімейна одиниця, де існує лише один батько, або одна мати. В наш час – це дуже поширена форма сім'ї. Неповні сім'ї, 78% з яких очолюють жінки – це результат розлучень, смерті і рішень незаміжніх жінок народити дитину. Крім того, виховання дитини одним з батьків, переважно матір'ю, як показують результати дослідження негативно відбивається на формуванні особистості як хлопчика, так і дівчинки.

Розпаданню шлюбів сприяють не тільки складні матеріально-економічні та житлово-побудові умови сім'ї, а й інші соціальні чинники. У своїй життєдіяльності сім'я здійснює ряд функцій. Всі функції сім'ї між собою тісно пов'язані та неможливість виконання однієї функції веде за собою прорахунки у виконанні іншої функції. Тому для підтримки та розвитку нормальної життєдіяльності сім'ї необхідна державна політика, яка має бути спрямована на

постійне удосконалення умов для реалізації економічного та духовного потенціалу сім'ї, і має прагнути до того, щоб найменша кількість сімей потребувала допомоги, пільг, безкоштовних послуг тощо.

Вивчення неповної сім'ї дає соціальному педагогові можливість з'ясувати, які взаємовідносини складаються в ній. Якщо мати значну кількість часу приділяє домашньому господарству, надмірно опікає дитину, намагається задовольнити всі її потреби, щоб вона не відчувала відсутність батька, матеріальних нестатків, і це стає сенсом її життя та призведе до того, що дитина буде позбавлена материнської турботи – необхідна індивідуальна педагогічна допомога.

Соціальний працівник, працюючи з неповною сім'єю і регулюючи непорозуміння між батьками, які розлучилися, ставить мету – захист інтересів дитини. Він має бути не пасивним спостерігачем того, що відбувається з дитиною, а активним, терплячим провідником педагогічної доцільності своїх порад і пропозицій

Звичайно, можуть бути різні причини того, що жінка вирішила ростити дитину без батька. Такі матері дуже хворобливо ставляться до того, коли цікавляться їхнім сімейним життям, хоч і потребують педагогічних порад і допомоги. Важливо допомогти таким матерям знайти роботу з більш високою оплатою у режимі неповної зайнятості, розв'язати юридичні проблеми, залучити дітей до занять в гуртках, секціях безкоштовно.

Майже не вивчене таке явище, коли сам батько виховує дитину. Дослідження свідчать, що чоловіки зовсім непогано справляються з батьківськими обов'язками, але звичайно, батькові одному складно виховувати дитину. Якщо сім'я складається з батька і сина і причиною сімейного неблагополуччя є розлучення, то дуже важливо, щоб батько і син не стали жінконенависниками.

Важливо створити Центри допомоги неповним сім'ям, так як таких сімей дуже багато, необхідно підвищувати їх рівень життя, вести роботу по створенню сприятливого психологічного клімату, надавати консультаційні послуги по Інтернету, оскільки не завжди є можливість приїхати в сам Центр, і вирішувати різні проблемні питання життєдіяльності такої сім'ї. Допомога надається в рамках Центрів соціальної допомоги сім'ї та дітям, де не завжди повноцінно можуть надати допомогу неповній сім'ї.

Таким чином, неповні сім'ї мають багато різних проблем, складностей і тому потребують допомоги соціальних педагогів, соціальних служб і держави.

Рубаха М. А.
НТУ «ХПИ»

ИНФОРМАЦИОНАЛЬНЫЙ РАБОТНИК: ПРОБЛЕМЫ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ

В силу развития современной глобальной экономики происходит процесс фрагментации работников как класса. Показателем, который сигнализирует про новые тенденции развития глобальных социально-экономических отношений, есть процесс увеличения значимости социального статуса, который характеризуется не материальным, а интеллектуальным показателем. Если же раньше, основное количество рабочих были заняты

физической деятельностью, то сейчас явно выделяется класс рабочих, которые заняты интеллектуальной деятельностью. Такой вид рабочих зарабатывают деньги с помощью своих интеллектуальных и информационных ресурсов, используя свои знания и навыки. Создается и развивается новый вид работника – информациональный работник.

Так, во время высокой конкурентности на рынке труда, современному человеку требуется выполнять множество условий: модернизировать свою специальность, занимать активную позицию, быть мобильным, компетентным, владеть широким спектром знаний. Также, современный высококвалифицированный работник, то есть информациональный работник – это обладатель социальных навыков, таких как: способность автономного принятия решения, готовность к ответственной работе, толерантность к другим. Информациональный работник – это работник, обладающий способностью интерпритировать информацию, самостоятельно выявлять и решать поставленную перед ним задачу, а также, имеющий способность к мультидисциплинарной деятельности и экспертизе.

Современные работники все чаще обязаны сталкиваться с необходимостью создавать инновационные пути решения проблем. Одно из самых важных качеств современного работника – это его рефлексивность, то есть его способность предоставлять разные пути решения проблем и делать выбор между ними. Таким образом, информациональный работник должен владеть специфическими теоретическими знаниями. Но очень важным является то, что информациональный работник должен понимать, как теоретические знания следует использовать на практике. То есть теоретические и практические знания взаимопроникают друг в друга и взаимоинтегрируются.

Также следует отметить, что человеку, который принимает на себя модель поведения информационального работника, должен обладать не только социальными, но и психологическими навыками, такими как, креативность, уверенность в себе, коммуникабельность, стрессоустойчивость. В современных условиях человеку, для того, чтобы достичь определенных успехов, не предоставляется возможность быть социально-пассивным. Происходит трансформация личности. Хотя и приветствуется разнообразие в моделях поведения, не критикуется любой образ жизни или волеизъявление, все же целеустремленному человеку приходится менять свои личные характеристики и особенности.

Таким образом, с появлением новых условий на рынке труда, новых требований, которые возникли во время социально-экономической глобализации общества, появился новый вид работника – информациональный работник. Такой работник является в своем роде, информационным источником, который решает любую проблему, поставленную перед ним, любым креативным и необычным способом.

Саенко Д.
НТУ «ХПИ»

ПОДГОТОВКА IT СПЕЦИАЛИСТОВ В УКРАИНЕ: КОГО И ДЛЯ КОГО МЫ ГОТОВИМ

В Украине функционирует 21 учебный центр, который осуществляет подготовку и обучение IT-специалистов. И на сегодняшний день рынок IT-обучения демонстрирует наибольший спрос. Его дальнейшее развитие во многом будет зависеть от тенденций рынка IT в целом, но по оценкам некоторых специалистов, сегодня он один из самых перспективных в Центральной и Восточной Европе.

К сожалению, нашу страну в мире сегодня рассматривают только как ресурсную базу. Это касается и сырья, и технологических разработок, и человеческих ресурсов. Сегодня лучшие ученые-программисты из Украины работают преимущественно в иностранных проектах, а крупнейшие IT - компании страны занимаются не собственными разработками, а пишут программы по заданию компаний из США. В результате не происходит роста собственного интеллектуального капитала и научной базы. Парадокс: по данным Ассоциации «IT Украины», наша страна находится на 5-м месте в мире по IT – аутсорсингу, но назвать хотя бы пять известных во всем мире украинских разработок эксперты не могут.

Еще одна проблема – эмиграционные настроения. Тотальное большинство (91%) высококвалифицированных специалистов с высшим образованием думают о работе за границей, поскольку украинскую молодёжь не устраивает экономическая и политическая ситуация в стране. И речь идет не только о студентах – 30-летние специалисты высказывают серьёзные намерения искать работу за границей, в первую очередь, в странах Европы, США и Канаде.

Таким образом, несмотря на то, что подготовка IT- специалистов в настоящий момент в Украине ведется на высоком уровне, ситуация со временем может кардинально измениться. Из-за отсутствия развития и эмиграции квалифицированных кадров Украина и в этой сфере потеряет свои лидирующие позиции.

Свичкарь А.
НТУ «ХПИ»

ГЕНДЕРНАЯ ДИСКРИМИНАЦИЯ НА РЫНКЕ ТРУДА УКРАИНЫ

Увеличение прав работодателей, снижение требований к социальной защищенности наемных работников, нестабильность экономики в первую очередь негативно сказываются на положении женщин, как правило, выполняющих кроме производственных подавляющее большинство семейных обязанностей. Мы попытаемся выделить специфику положения женщин, типы проявлений и возможные меры по преодолению гендерного неравенства на рынке труда Украины.

Типичными проявлениями дискриминации женщин на рынке труда в Украине являются: неравенство в оплате труда у мужчин и женщин за одинаковую работу; неравенство при найме на работу; при продвижении в должности у кандидатов с одинаковыми характеристиками приоритет на стороне мужчины.

Для объяснения справедливости сложившегося гендерного неравенства чаще всего приводят следующие объяснения: женщинам платят меньше оттого, что они сами выбирают и соглашаются на низкооплачиваемую работу, не стремятся занимать вышестоящие должности; работа женщин низкооплачиваемая, потому что их потенциал, опыт работы, знания хуже, чем у мужчин и не позволяют платить им больше. Эти оправдания далеки от истины и от объективных причин неравенства. Действительно, женщины позже, чем мужчины пришли на рынок наемного труда и изначально имели более низкий уровень образования и опыта, и потому заняли те "ниши", которые были не самыми привлекательными для мужчин, соответствовали традиционным женским ролям. Сегодня ситуация иная, но гендерная сегрегация труда сохраняется, и имеет форму пирамиды, в которой чем выше позиция и больше объем получаемых ресурсов, тем меньше там женщин. Патриархальное общество не желает рассматривать женщин как равных, их конкуренция не выгодна и несёт угрозу преимуществам мужчин. Стереотипное деление на "мужские и женские работы" передается от поколения к поколению, закрепляется в средствах массовой информации, рекламе, системе образования, правовых документах и повседневных практиках. В 2011 году, в Киевской области было проведено исследование, которое показало, что женщины-программисты получают 85% от того, что получают мужчины-программисты за абсолютно идентичную работу, а женщины-финансовые директора получают 67% от того, что получают мужчины на той же должности.

Своеобразие женской занятости проявляется в том, что она обычно сочетается с материнством. Совмещение производственной функции с детородной и ведением домашнего хозяйства и воспитание детей рассматривается работодателем как недостаток работника. В Украине, несмотря на наличие закона об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин на практике он не реализуется. К примеру, по данным газеты «Киевские ведомости» в 2012 году в 70 % объявлений о вакансиях на работу идёт скрытая демонстрация предпочтения мужчин как будущих сотрудников.

В рамках государственной политики по преодолению гендерного неравенства на рынке труда Украины мы предлагаем внедрить следующие мероприятия: 1) проводить регулярные мониторинги по проблеме гендерного неравенства в сфере труда и по их результатам наказывать субъектов трудовых отношений, осуществляющих явную гендерную дискриминацию; 2) повысить спрос на женскую рабочую силу путем предоставления занятости в государственном секторе экономики (квотирование); 3) улучшить информирование женщин о существующих вакансиях, условиях работы и

оплате труда; 4) увеличить ставки заработной платы в феминизированных секторах занятости до уровня доходов "мужских" секторов; 4) создать целевые программы обеспечения детства, гибких форм организации труда, способствующие совмещению родительских и производственных функций; 5) создать разного вида льготы для семей, имеющих детей, и, прежде всего, для родителей-одиночек.

Ликвидация гендерного неравенства на рынке труда – это лишь одна из сторон решения проблемы справедливого, равного отношения к людям, соблюдению прав человека.

Свищева Н.С.
НТУ «ХПИ»

КИБЕРСПОРТ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН

Наиболее популярные игры, требующее от человека высоких умственных и интеллектуальных способностей, повлекли за собой различные соревнования, вследствие чего и возникло такое явление как киберспорт. Компьютерный спорт как социально-культурное явление существует как в украинском, так и в общемировом масштабе.

Компьютерный спорт – это новая отрасль спортивной индустрии, непосредственно связанная с рынком высоких технологий, и, одновременно, наиболее массовое и прогрессивное движение в современной молодежной среде. Киберспорт – это соревновательный процесс, синтезирующий в себе компьютерные технологии и людей управляющих ими.

История киберспорта началась в конце 1990-х с игры Doom 2, которая имела режим сетевой игры через локальную вычислительную сеть. Самые популярные из видеоигр сейчас – Dota 2, Counter-Strike, Fifa, World of tanks.

Выделяют три группы киберспортсменов:

– Играющие. Самая многочисленная группа людей, которая относятся к киберспорту с точки зрения, получения удовольствия от игры и не ориентированы на результат в данной деятельности, для них это один из видов досуговой деятельности.

– Соревнующиеся киберспортсмены. Эта группа людей принимает участие на различных киберспортивных соревнованиях в свободное время.

– Профессиональные киберспортсмены. Немногочисленная часть группы людей занимающихся киберспортом, которая ориентирована на удовлетворение своих амбиций, желание, стремление быть лучшими, а так же на получение материальных благ, за свою деятельность, этими людьми в первую очередь движет социальный мотив достижения. Данная группа людей, ориентирована только на успех, для них данная деятельность рассматривается как работа, они много времени уделяют тренировкам. Как и все спортсмены, эти геймеры упорно занимаются, оттачивают свои навыки и придумывают стратегию. При подготовке к турниру длительность тренировок достигает минимум 6 часов в день.

Киберспортсмены, также как и спортсмены в большом спорте, участвуют в турнирах, борются за призерские места. Информация о предстоящих соревнованиях размещается на разных сайтах, игровых порталах и в социальных сетях. Соревнования по киберспорту проводятся по всему миру, в том числе и международные. В киберспорте бывает два вида турниров: On-line (игра через Интернет) и Lan (требуется присутствие лично).

Как и в некоторых видах спорта (например, в футболе, в баскетболе, в боксе), в киберспорте существует двоякое мнение относительно участия женщин в данном виде спорта – негативное и позитивное. На практике мужчин, мнение, которых отображается первым взглядом, намного больше, чем тех, кто поддерживает участие девушек в киберспорте (80% – против женского участия, 20% – относятся лояльно). На данный момент женский киберспорт – вызывает негодование в мужских кругах; не находит поддержки со стороны киберспортивного сообщества; непопулярен; очень медленно развивается. Не смотря, на отрицательные отклики, участие девушек в киберспорте все больше популяризуется, так в ноябре 2013 года стартовал турнир между парнями и девушками по дисциплине «Counter-Strike 1.6.».

Северин А
НТУ «ХПИ»

КУРЕНИЕ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Актуальность курения как проблемы, борьба с которой продолжает быть важной на уровне государства и каждого человека, не снижается, а наоборот, усиливается. В мире табак убивает 8 тысяч людей ежедневно, курение является причиной: 98% смертей от рака гортани (98 из 100 умерших, если бы не курили, жили бы дольше!), 96% смертей от рака легких, 30% всех случаев смерти от рака, 75% смертей от хронического бронхита и эмфиземы легких, 20% всех случаев сердечной смерти, 25% умерших от ишемической болезни сердца погубили себя курением. В Украине курит 24% населения. Наибольшую тревогу вызывает курение у детей и молодых мам. Причиной такой табачной пандемии ученые называют разные факторы: бизнес-интересы производителей табака через поиск новых рынков сбыта, активную рекламу сигарет и их разнообразие на рынке, влияние на моду, (фильмы, в которых главные герои курят, курящие кумиры молодежи вызывают подражание); трудности повседневности, депрессии, состояния разочарования, тревоги, раздражения и даже отчаяния (как следствие человек через курение пытается отвлечься от проблем, снять стресс) и др. Подростки, через курение, пытаются подчеркнуть свою независимость, показаться более взрослыми. Способствует курению также: легкодоступность сигарет, слабый контроль за недобросовестными продавцами. Современная молодежь зачастую имеет самую простую информацию о вредном влиянии курения, но продолжает курить. Это

происходит по тому что, данная информация не воспринимается в серьез, подросток не осознает всей серьезности последствий, предупрежденья на упаковках не выглядят достаточно убедительно, отсутствует пропаганда здорового образа жизни. Курение в Украине среди молодежи и детей (результаты исследования, статистика) Опыт курения имели 74% юношей и 61% девушек. Каждый шестой юноша и каждая четырнадцатая девушка за последние 30 дней выкуривали более шести сигарет в день. Впервые попробовали курение в возрасте до 13 лет – 36% учащейся молодежи (47% юношей и 27% девушек). 15% юношей и 8% девушек начали курить ежедневно еще до достижения 15 лет. Одной из весомых причин распространенности курения является доступность сигарет: 51% юношей и 44% девушек считают, что смогут легко достать сигареты в случае необходимости. Данные свидетельствуют об определенной положительной динамике: среди 15-16-летних подростков с 1995 г. по 2011 г. уменьшилась доля тех, кто курил в течение последних 30 дней, среди юношей с 51% до 35%, и в меньшей степени среди девушек с 28 % до 24%. Многие считают, что курение облегчает общение. Рекламу табачной продукции можно увидеть везде: на улицах вдоль дорог, на остановках транспорта, в метро, в средствах массовой информации. В какой-то мере о самозащите организма позаботилась природа: половые клетки, отравленные токсинами, теряют способность к оплодотворению. С курением теперь борются практически во всем мире. Ведущим документом в борьбе с глобальной табачной эпидемией является Рамочная Конвенция ВОЗ по борьбе с курением. Он был принят ассамблеей охраны здоровья 21 мая 2003г. и вступил в силу 2 февраля 2005г. Основные положения РКБТ ВООЗ включают: Сокращение спроса на табак (статьи 6-14). Они охватывают: ценовые и налоговые мероприятия; защиту от табачного дыма; регулирования состава табачных изделий и раскрытия состава табачных изделий; маркирование табачных изделий; мероприятия, которые касаются табачной зависимости и прекращения употребления табака. Сокращения поставок табака (статьи 15-17). Конвенция также охватывает другие важные области, такие как: ответственность; защиту политики общественной охраны здоровья в области борьбы против курения и интересов табачной промышленности; защиту окружающей среды; разные организационные мероприятия (статьи 5 и 18-26). Для упрощения понимания требований и методов борьбы с табачной эпидемией ВООЗ предложила перечень из 6 основных политик с доведенной эффективностью в борьбе с курением табачных изделий: 1) Мониторинг употребления табака и политика в отрасли предупреждения; 2) Защита людей от табачного дыма; 3) Предложение помощи в прекращении курения; 4)

Информирование об опасности табака; 5) Обеспечение соблюдения запрета на рекламу; 6)Повышение налогов на табачные изделия.

Степанов А.
НТУ «ХПИ»

ФУТБОЛЬНЫЕ ФАНАТЫ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ГРУППА

Фанат – человек, испытывающий особо повышенное влечение к определенному объекту. Различают «мягких» (поклонник) и «ярых» фанатов. В зависимости от того, что является объектом влечения, выделяют религиозных, политических, спортивных фанатов и тех, кто испытывает влечение к направлениям или представителям сферы искусства. Мы рассмотрим футбольных фанатов как социальную группу.

Нельзя назвать точную дату появления фанатов на стадионах планеты. В Южной Америке (Бразилии, Аргентине, Колумбии) они, вероятно, были с самого начала существования футбола в этих странах. В Западной Европе первые связи друг с другом группы особо ярых фанатов тех или иных клубов, появляются в начале 60-х годов двадцатого века. Футбол невозможно представить без зрителей, ведь трибуны называют «двенадцатым игроком». Футбольный фанатизм – это хобби миллионов людей. Исследователи выделяют следующие группы футбольных фанатов: 1) обычные болельщики – те, которые приходят посмотреть матч или которые смотрят его по телевизору (умеренные, мирные фанаты); 2) фанаты, которые занимают фан-сектор и всю игру очень активно поддерживают свою команду, используя "кричалки", "баннеры" и т.п.; 3) фанаты агрессивные, которые устраивают хулиганские выходки на стадионе, а так же за его пределами.

Футбольные фанаты – преимущественно мужчины, по возрасту в основной массе – молодежь. Эмоциональное сопереживание и активность на стадионе позволяет выплеснуть свою энергию, но не стоит путать выплеск эмоций (покричать, попрыгать и т.п.) с действиями хулиганов. Наиболее активные и агрессивные футбольные фанаты это юноши и молодые мужчины Что же движет хулиганами? Ни для кого не секрет, что если человек не знает, на что направить свою энергию, он практически всегда направляет её на разрушение. Это усугубляется отсутствием воспитания и образования, безнаказанностью а так же низким уровнем жизни.

Движение фанатов, удовлетворяет ряд важнейших потребностей его участников. К ним можно отнести: 1) коммуникативные потребности – возможность найти заинтересованного партнера по общению, обсудить совместно игру…; 2) экспрессивные потребности – совместное сопереживание усиливает чувства, происходит острее; 3) потребность в солидарности и поддержке – отношения переходят за рамки футбольного поля, возникает "мы-чувство", дружеские связи и лояльность друг к другу; 4) потребность в защите – актуальна в первую очередь для подростков, ведь принадлежность к достаточно большой и сплоченной группе позволяет чувствовать себя уверенней при

контактах с другими группами; 5) потребность в самоутверждении – принадлежность к группе фанатов помогает выделиться из толпы, подчеркнуть свою особенность, а в рамках группы – занять определенную позицию;

Типичные проблемы, которые может вызвать участие в движении футбольных фанатов, можно разделить на две группы: 1)те, которые несут ущерб самому участнику: стрессы при проигрыше команды, сорванный голос, переохлаждение на стадионе; 2)те, которые ведут к проблемам для спортивного клуба или общества в целом. Они касаются в первую очередь группы активных и агрессивных фанатов: драки между враждующими фанатами, акты вандализма, ущерб здоровью при использовании файеров, от которых идет едкий дым, отвлекание игроков от игрового процесса, вмешательство в игру…

Футбольные фанаты имеют собственные культурные традиции, но назвать их субкультуру целостной и сформированной нельзя. Молодежь и подростки, живущие обычной жизнью и «возвращаются» в субкультуру только во время матчей Она задает образцы поведения, одежды и/или взаимоотношениям с другими футбольными фанатами только здесь. Футбольный фанатизм, как вид девиантного поведения, имеет место только у хулиганов, которые отождествляют поддержку своей команды с битвами с враждебными группировками. Все фанаты, забывая все противоречия, объединяются под единым флагом когда играет сборная страны.

Стороженко К.І.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ИНТЕРНЕТ-ЗАВИСИМОСТИ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

Интернет-зависимость – это пристрастие к занятиям, связанным с использованием компьютера и Интернета, приводящее к резкому сокращению всех остальных видов деятельности, ограничению общения с другими людьми в реальном мире, сокращению интереса к реальной жизни, потере во временных рамках. Признаком данной зависимости является не само по себе время, проводимое в сети Интернет, а сосредоточение вокруг компьютера всех интересов личности, отказ от других видов деятельности.

Термин Internet-addiction («интернет-аддикция» или «интернет-зависимость») появился в 1996 году. Его предложил американский психолог доктор Айвен Голдберг для описания неоправданно долгого, возможно патологического, пребывания в Интернете. Наиболее подвержены данному виду зависимости – подростки и молодежь до 20 лет. Практически все они проходят стадию естественной увлеченности, а определенная часть переходит в категорию Интернет-зависимых.

Американские ученые К. Янг, И. Голдберг выделили пять основных типов интернет-зависимости:

– киберсексуальная зависимость – непреодолимое влечение к посещению порносайтов;

– пристрастие к виртуальным знакомствам – избыточность знакомых и друзей в Сети;

– навязчивая потребность в Сети – игра в онлайновые азартные игры, постоянные покупки или участия в аукционах, участие в разнообразных обсуждениях на форумах;

– информационная перегрузка (навязчивый web-серфинг) – бесконечные путешествия по Сети, поиск информации по базам данных и поисковым сайтам;

– игровая зависимость – навязчивая игра в онлайновые компьютерные игры.

В зависимости от предпочитаемых подростками сетевых ресурсов выделяют следующие типы Интернет-зависимых подростков:

1) Интернет-коммуникаторы – аддикты, которые проводят огромное количество часов в чатах, форумах, дневниках, блогах, через короткие промежутки времени проверяют электронную почту и т.д., то есть заменяют реальное общение со сверстниками на виртуальное;

2) Интернет-эротоманы – аддикты, посещающие разнообразные сайты сексуального и порнографического характера, заводящие любовные романы и знакомства посредством Сети и занимающиеся виртуальным сексом;

3) Интернет-агрессоры – аддикты, значительную часть времени проводящие за посещением сайтов агрессивного характера, демонстрирующих сцены насилия и жестокости;

4) Интернет-когнитиваторы, реализующие свои познавательные интересы посредством Сети (поиск баз данных, составление программ, посещение учебно-образовательных сайтов, участие в телеконференциях и т. д.);

5) Интернет-геймеры, увлекающиеся сетевыми играми, тотализаторами, аукционами, лотереями и т.д.

6) Интернет-покупатели, реализующие непреодолимую склонность к трате денег посредством многочисленных покупок в режиме реального времени (online).

Самый простой и доступный способ решения интернет-зависимости – это приобретение другой «зависимости», чему должны способствовать родители. А именно приучать подростков к ведению здорового образа жизни, создавать им условия для общение с живой природой. Прививать ребенку творческие прикладные увлечения, такие как рисование, отдать в спортивную секцию, помочь найти ему более интересное для себя занятие или хобби.

Хижня С.
НТУ «ХПИ»

ПОДРОСТКОВЫЙ АЛКОГОЛИЗМ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

В последние годы в нашей стране отмечается рост алкоголизма среди подростков. Коктейли, пиво и другие слабоалкогольные напитки стали обязательным ритуалом общения. Но то, что юным украинцам сейчас кажется

престижным и модным, уже через несколько лет может отразиться на их отношениях с окружающими, и, конечно, здоровье. Начиная из этого этапа начинает просматриваться алкоголизм.

Алкоголизм – тяжелая хроническая болезнь, в большинстве случаев трудноизлечимая. Она развивается на основе регулярного и длительного употребления алкоголя и характеризируется особым патологическим состоянием организма: неудержимым влечением к спиртному, изменением степени его переносимости и деградацией личности. Для алкоголика опьянение представляется наилучшим психическим состоянием.

Чаще всего украинские дети пробуют алкоголь в возрасте 13-15 лет (33%), а 25% и вовсе пробовали спиртное еще в возрасте 10-11 лет. Все подростки в 15-17 лет пробовали алкогольные напитки.

За 10 лет употребление алкогольных напитков в Украине выросло в 3 раза на душу населения в год. На сегодняшний день Украина является лидером по детскому алкоголизму в мире. Самое страшное, то, что большинство молодых людей считает употребление алкогольных напитков нормальным явлением, а так же лучшим способом проведения свободного времени в молодежных кругах.

Как правило, болезнь легче предупредить, чем лечить, поэтому кроме лечения болезни, которое на сегодняшний день не эффективно, требуется искоренять причины этой проблемы. Одним из способов преодоления этой чумы является эффективная профилактика и пропаганда здорового образа жизни, наглядные примеры социальных и медицинских последствий потребления алкоголя также эффективно воздействуют на сознание молодых людей.

Относительно простым выходом из данной ситуации могло бы стать радикальное повышение цен на спиртные напитки, которое снизило бы их доступность. Важными социальными мерами на сегодняшний день остаются запреты на распитие спирта, высокая профилактическая и агитационная работа.

Мероприятиями, которые, на мой взгляд, могут создать условия для уменьшения употребления молодым поколения алкогольных напитков являются:

– пропаганда в молодежной среде модных тенденций здорового образа жизни;

– обеспечение контроля за доступом к алкогольным напиткам детей и молодежи;

– уменьшение рекламы алкогольных напитков;

– развитие волонтерского движения по пропаганде здорового образа жизни в Украине.

Хоружний С.
НТУ «ХПИ»

ИНТЕРНЕТ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ СОЦИОЛОГИИ

Интернет является самым распространенным на сегодняшний день средством общения и обмена информацией в обществе. Практически в каждой

семье, даже низшего класса в Украине есть компьютер с доступом к сети Интернет. Благодаря Интернет-ресурсам, человек может быть в курсе всех событий, которые происходят в данный момент времени. Погода, новости, энциклопедии, социальные сети – это те ресурсы, которыми мы пользуемся практически каждый день.

Технологии не стоят на месте, научно-технический прогресс, достигнутый человечеством за последнее десятилетие успешно проявляет себя в повседневной жизни. Практически все мобильные телефоны, смартфоны, которые есть сейчас почти у каждого человека имеют доступ к средствам массовой информации. С помощью смартфона и доступа к сети Интернет мы можем найти практически любую информацию, которая интересует нас в определенный промежуток времени.

Говоря об Интернете как объекте социологического исследования, мы рассматриваем информационную среду как существующую объективную реальность, что имеет закономерности развития и формы существования и функционирования. В то же время, социология стремится выделить свой предмет в изучении Интернета как объекта исследования. Интернет вызвал в обществе изменения, которые, прежде всего, возникли благодаря воздействию на коммуникативную сеть связей, которая складывается между людьми в том или ином обществе.

Социальные сети, которые стали очень широко использоваться в последние годы представителями абсолютно разных слоев общества, позволяют общаться с родственниками, знакомыми, коллегами. К сожалению, так называемое «живое общение» сегодня чаще всего заменяется на «виртуальное». Доступ к Интернету человек получает с любого современного устройства, будь то ноутбук, планшет или же смартфон.

Социализация – процесс усвоения индивидом норм и правил того общества, в котором он живет. Интернет и другие институты социализации влияют на подрастающее поколение путем изменения его сознания, нравов и морали, потребностей и интересов. Глобальной проблемой Интернета есть обеспечение безопасности для доступа к информации среди детей, так как в интернете мы часто встречаем статьи о наркотиках, насилии, порнографии и т.д. Поэтому очень важно сделать так, чтобы дети не имели возможности получать доступ к подобной информации, и это задача не только родителей, но и государства.

Для общества Интернет так же используется в целях получения новых знаний об окружающем мире, путем изучения онлайн-энциклопедий, статей, книг в электронном виде, журналов и т.п. Система образования так же использует Интернет для коммуникации со студентами в виде методических пособий в электронном виде, расписаний занятий, экзаменов.

В заключение мы можем сделать вывод, что с развитием общества и технологий Интернет продолжает свое интенсивное развитие. Интернет влияет на социализацию человека, помогает получить доступ к информации и

возможность коммуникации практически в любой точке мира. Но, к использованию Всемирной сети каждый из нас должен подходить ответственно, чтобы суметь сохранить границы между реальным и виртуальным миром.

Чемерис А.В.
НТУ «ХПИ»

КОРРУПЦИЯ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА УКРАИНЫ

Проблема коррупции в современном обществе превратилась в одну из главнейших угроз национальной безопасности. По данным опроса, проведенного социологической группой Rating Group Ukraine, половина украинского населения считают ее важнейшей проблемой в государстве, наравне с безработицей. Коррупция стала социальной проблемой, которая рождает нарушение прав человека, а также направлена против наиболее уязвимой части населения, которое ежедневно страдает от ее проявления.

Коррупция (с лат. «corruptio» – порча, развращение) – термин, обозначающий обычно использование должностным лицом своих властных полномочий и доверенных ему прав, а также связанных с этим официальным статусом авторитета, возможностей, связей в личных интересах, противоречащее законодательству и моральным установкам. Другими словами можно сказать, что данное явление – социальная коррозия, которая разъедает государственную власть и общество в целом.

Это отрицательное явление создает реальную угрозу безопасности, демократическому развитию государства и общества, конституционному порядку, а именно: подрывает авторитет страны; наносит ущерб демократическим основам управления обществом, функционированию государственного аппарата; ограничивает конституционные права и свободы человека и гражданина и т.д.

Сегодня Украину захлестнула волна коррупции. По данным различных социологических исследований наиболее коррумпированными украинцы назвали именно те институты, которые призваны бороться с коррупцией – суды (66%), правоохранительные органы (64%), государственную службу (56%), сферу здравоохранения (54%), парламент (53%), политические партии (45%), образовательную систему (43%), бизнес (36%), военную сферу (28%), СМИ (22%), религиозные институты (21%), общественные организации (20%). Рост недоверия к этим сферам спровоцирован тенденцией резкого роста взяточничества, говорят эксперты. Значительная часть респондентов признали, что платили взятку при получении услуг в правоохранительных органах (49%), медицинских учреждениях (41%), образовательных учреждениях (33%), земельных службах (25%), регистрационных и разрешительных службах (22%), судах (21%), налоговой (18%), коммунальных предприятиях (6%).

Итак, коррупция выступает фактором, который негативно влияет на общее экономическое развитие нашей страны и усиливает негативное влияние кризисных явлений как национального, так и международного масштаба.

К основным радикальным мерам борьбы с коррупционными проявлениями следует отнести: усиление уголовной ответственности в законодательстве Украины по борьбе с коррупцией; формирование негативного отношения к коррупционерам через институты социализации; предоставление более широкого доступа к информации; повышение уровня правовой культуры граждан для обеспечения в обществе верховенства права и интереса со стороны различных исследователей, публицистов, журналистов и др., следствием чего должно стать укрепление демократических основ украинского государства.

Ющкевич А.
НТУ «ХПИ»

СРЕДНИЙ КЛАСС В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Для начала немного теории… К среднему классу относятся люди со стабильными доходами, которых хватает как на приобретение товаров первой необходимости, так и на удовлетворение других духовных и материальных потребностей. Средний класс выполняет функцию «буфера» между очень богатыми и очень бедными, уравновешивая общество и уменьшая социальное напряжение. Это основной налогоплательщик, а значит наполнитель государственного бюджета и инвестор в экономику страны. К тому же за счет налоговых поступлений от среднего класса финансируются мероприятия социальной политики государства (в т. числе и охрана здоровья, образование, наука и т.д. Кроме того, мощный средний класс определяет потребительское поведение общества. В свою очередь высокий спрос и покупательную способность, способствует развитию внутреннего производства и росту экономики.

Однако в Украине доля среднего класса в обществе, по данным института Горшенина, составляет всего 8,9%, и такая малая численность не даёт эму возможность быть стабилизатором в обществе. К примеру, в Европе, доля среднего класса составляет 50–70%.

Так в чём же причина такого низкой доли среднего класса в Украине? Одна из основных причин состоит в том, что сегодня Украиной руководят несколько десятков сверхбогатых семей (кланов), которые создали мощные экономические пирамиды. Они неразрывно связанные с властью, а следовательно, контролируют законотворчество и могут обеспечить выборочное соблюдение законов. Тоесть, они могут создавать идеальные условия для своего дальнейшего обогащения. Как следствие, миллионеры превращаются в миллиардеров (самых богатых в Европе), а подавляющая часть населения все больше падает в нищету. Ещё тревожит тот факт, что некоторые представители власти вообще не хотят существования среднего класса. Так, 14 марта 2013 года принадлежащий Ринату Ахметову Фонд «Эффективное управление» провёл

публичные дебаты с названием, предопределяющим их итоги: «Для развития экономики Украины средний класс не обязателен».

Также важной проблемой является заниженная цена труда. В Украине профессии, которые на западе считаются престижными и высоко оплачиваются (к примеру, врач), находятся в другом положении. Часто те же врачи вынуждены проживать на минимальную зарплату, в особенности молодые, которым ещё не идёт доплата за выслугу лет и прочее. Это ведёт в непопулярности профессии. То-есть, видно, что заниженная оценка труда влечет бедность работающих (в т.ч. высококвалифицированных) и невозможность восходящей социальной мобильности бедных работников и часто – их детей. Также важную роль играет сверхвысокий уровень тенизации экономики (в частности, теневая занятость и теневые доходы). Тенизация препятствует развитию малого и среднего бизнеса, углубляет социальную напряженность.

По моему мнению, наиболее важные шаги, ведущие к преодолению данной проблемы, это:

1) Разделить власть и бизнес.
2) Реформировать законы и следить, чтобы этим законам подчинялись все, а не отдельные слои общества.
3) Поднятие зарплат до реального уровня.
4) Вести разъяснительную работу через СМИ с целью повышения социального статуса среднего класса, и о том, что вообще такое средний класс.

Для нормального процесса формирования среднего класса, люди должны себя чувствовать независимыми в профессиональной подготовке, в работе, в реализации своих личностей и иметь возможность зарабатывать материальные блага независимо от власти. Ведь именно этот слой населения является одним из главных элементов развития и стабильности любой страны.

Ярмошенко В.
НТУ «ХПИ»

ЯЗЫКОВОЙ ВОПРОС В УКРАИНЕ

После распада СССР появились новые суверенные государства, и сразу возник языковой вопрос, что было обусловлено кардинальным изменением статуса языков, которые были провозглашены государственными. Перед тем, как рассматривать языковую проблему в Украине, нужно определиться с термином «языковая проблема», но сделать это нелегко, так как однозначное понимание этого термина отсутствует. Но в данном контексте под языковой проблемой мы будем понимать проблему утверждения второго государственного языка. Большинство людей выбирают для общения в разных сферах жизни русский язык, но родной-то наш язык – украинский. Отсюда вопрос: лучше силой навязать украинский язык или утвердить второй государственный?

На Украине украинский язык был признан государственным в 1989 г., еще до подписания Декларации о независимости в 1991 г. Он стал символом

новой Украины, повышение его статуса и сокращение тем самым сферы употребления русского языка стало одной из центральных тем в ходе построения независимого государства. Следовательно, языковая ситуация была проблемной еще в первые годы независимой Украины. Так и до наших дней это осталось одной из обсуждаемых тем. Хотя согласно опросу, проведенному в ноябре 2009 года по заказу Института политики, свыше половины граждан (54,7 %) считают, что языковый вопрос вообще не актуален – каждый использует тот язык, который хочет, и на сегодняшний день есть более важные проблемы. Но при этом 14,7% граждан придерживаются мысли, что языковый вопрос – это острая проблема, которую нужно срочно решать; 28,3% – языковый вопрос надо решать, но с этим можно и подождать; 2,3% – не смогли ответить. Можно сделать вывод, что есть много людей, которым не все равно, на каком языке разговаривать и какой язык называть родным. Как показал всеукраинский опрос Института социологии НАНУ, в 2011 году украинский язык считают родным 64,3% населения, русский – 35,7%. Но хоть в Украине значительная часть населения и признает государственным языком – украинский, большинство людей все же разговаривают на русском языке. Если верить исследованиям Института социологии НАНУ, проведенным в апреле 2010 года, то можно увидеть такие цифры: 28,8% населения Украины используют украинский язык только внутри своей семьи, 24,1% – в общественных местах, 22,3% – в профессиональной сфере. Только по-русски в семье общаются 28% граждан Украины, в общественных местах – 30,7%, в профессиональной сфере – 30,2%. Соответственно, остальное население чередует языки общения в зависимости от сферы применения либо используют «смешанный» язык. Таким образом, Украина в целом состоит из трех приблизительно равных по численности языковых групп – украиноязычной, русскоязычной и смешанной. Такую языковую ситуацию в Украине называют парадоксальной: соответственно законодательству государственный язык один. А свободно функционирует два. Такое состояние большинство населения устраивает, и ничто не указывает на конфликт. Хотя есть регионы, где язык-оппонент почти отсутствует. Так сложилось, что только на украинском языке говорят жители западных областей Украины, исключительно по-русски говорит население Донецкого региона и АР Крым.

Итак, можно сделать выводы, что Украина характеризуется толерантностью в языковых вопросах. Можно обратиться на улице с вопросом на одном языке, а получить ответ на другом и никакого конфликта не возникнет. Чаще всего такие конфликты провоцируют политики, особенно в связи с выборами. Необходимо вынести языковый вопрос на рассмотрение наших политиков, чтобы раз и навсегда решить вопрос об обеспечении культурно-языковых прав всем регионам и Украине в целом. Нужно применить меры, которые урегулируют применение двух языков во всех сферах жизни населения на территории Украины.

СЕКЦІЯ 7
ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Бондаренко Е.
НТУ «ХПИ»

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПАРТИЙНОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ

Развитая партийная система – одна из характерных черт плюралистической демократии.

Формальные препятствия для возникновения в Украине многопартийной системы были устранены вместе с отменой в 1990 г. шестой статьи Конституции СССР о монопольном положении КПСС.

Но, пожалуй, более значимым фактором оказался впервые публично проявившийся тогда мировоззренческий и идеологический плюрализм, ранее находившийся под спудом. Именно поэтому политическая структуризация украинского общества пошла по пути формирования многопартийной системы.

В 1994 г. на Украине действовали 30 зарегистрированных партий. В 1998 г. в избирательный бюллетень оказались включены 21 партия и девять избирательных блоков, объединивших, в свою очередь, 19 партий. Таким образом, общее число партий, принявших участие в выборах, достигло 40.

Становление партийной системы в 2000-м году на Украине шло замедленными темпами, что, по-видимому, связано с затянувшимися поисками модели избирательной системы, которая бы отвечала развитию политического и идеологического плюрализма.

На рубеже 2004 – 2006 годов партийную систему в Украине можно было отнести в атомизированной, характеризующейся множеством политических партий, большинство их которых маловлиятельны**.** Учитывая политические реалии в Украине, можно констатировать, что процесс формирования многопартийности и становления партийно-политической системы ещё не был завершён, что связано с незавершённостью социально-экономических и политических преобразований и замедленностью образования социальной базы – среднего класса.

В 2012 году на Украине было зарегистрировано 202 политические партии. На 8 февраля 2013 года на Украине зарегистрировано 200 политических партий, четыре из которых находятся в стадии прекращения своей деятельности.

Все это показывает, что на сегодняшнее время на Украине сложилась многопартийная система с малыми партиями. На правительственном уровне это означает формирование коалиционных кабинетов меньшинства или, в порядке исключения, большинства. И если учитывать что устойчивой электоральной базой обладают только левые и правые партии. Отсюда следует, что партийная система Украины относится, по классификации итальянского политолога Дж.Сартори , к умеренно поляризованным многопартийным.

Бурдейна І. В.
НМУ ім. О.О. Богомольця

ЗАВДАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ В РОЗБУДОВІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

На початку нового тисячоліття питання цивілізаційного прогресу, громадянського суспільства, громадянського виховання – набули особливої актуальності. Громадянськість розглядається як «усвідомлення кожним громадянином своїх прав і обов'язків щодо держави, суспільства; почуття відповідальності за їхнє становище». Тому надзвичайної актуальності набуває питання наукової розробки та практичного втілення нової системи громадянського виховання, мета якого – сформувати в середовищі молодого покоління комплекс громадянських якостей, потребу захищати інтереси України та реалізовувати свій особистісний потенціал на благо зміцнення вітчизняної державності.

Значна роль у формуванні громадянської свідомості покладається на соціальний інститут освіти. Процес громадянського виховання особистості значною мірою зумовлюється змістовими характеристиками освітніх предметів, які сприяють оволодінню системою знань про людину та суспільство. Стратегічні імперативи освіти третього тисячоліття насамперед пов'язують з орієнтацією її не на державу, а на людину, на фундаментальні загальнолюдські цінності, на послідовну демократизацію всього освітянського процесу й усієї освітньо-педагогічної ідеології загалом. При такій філософії освіта стає орієнтованою не на зовнішні об'єкти, а на саму людину (антропоцентризм в освіті), що сама змінюється в процесі осягнення світу; на людину як особу, здатну стати унікальним джерелом творчості, продуктивної діяльності. Так, засновники теорії людського капіталу Г.Беккер і Т.Шульц найважливішим видом інвестицій у людину вважають освіту, яка розглядається як ключовий фактор зростання соціального благополуччя нації і держави, людства в цілому.

З огляду цю обставину, основна мета освіти полягає в тому, щоб підготувати молодь до активної участі в соціальному житті; створити умови для розвитку особистості, здатної не тільки практично оцінювати ситуацію і адаптуватися до соціальних змін, а й оригінально мислити, генералізувати і реалізувати ідеї, продукувати власні, намічати шляхи позитивних перетворень, проявляти ініціативу і творчість.

Формування громадянського суспільства можливе лише за умови дотримання демократичних цінностей в усіх сферах життєдіяльності людини. Ця проблема змушує дійти висновків, що для динамічного розвитку демократичних процесів мусить бути певна політична дисципліна народу та його достатня політична культура, досягти яких не можна за короткий проміжок часу. Завдяки цьому відбувалося б «розкріпачення» людини як громадянина. Як член певного соціуму громадянин має певні права та обов'язки у державі та підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам і законам. Формування громадянськості відбувається у процесі соціалізації особи

через систему суспільних відносин. Процес становлення кожної особистості пов'язаний з активною життєвою позицією. Людина, особистість, громадянин є основою розвитку громадянського суспільства. В цьому контексті освіта, як сфера соціокультурної практики, набуває особливої значущості. Освіченими людьми важче маніпулювати, між ними швидше розвиваються демократичні, гуманістичні взаємини.

Неодмінною передумовою демократизації суспільства є встановлення контролю суспільства над політикою, здійснення контролю народом за діяльністю уряду, а це є основною ознакою позитивних демократичних перетворень. Саме за демократії розквітає громадянське суспільство – сфера самовиявлення вільних індивідів та їх добровільно сформованих асоціацій, якій властиві горизонтальні, не санкціоновані державою, зв'язки між громадянами, що мають справді колективний характер.

Воробьев Б., Савустьян Г.
НТУ «ХПИ»

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПАРТИЙ В УКРАИНЕ

Политические партии являются неотъемлемой частью политической системы любого демократического государства. На сегодняшний день в Украине зарегистрировано более 200 партий, что довольно много. Однако, в выборах 2012 года, например, участвовало всего лишь 22 партии, из которых пяти процентный рубеж прошли всего 5. Отсюда видно, что большинство партий не участвует в политической жизни Украины. Такое большое количество партий в Украине существует даже не смотря на то, что процедура регистрации их достаточно сложна. Для примера, в США двухпартийная система. Федералистская и Национальная республиканская партия полностью определяют политическую жизнь в стране. Среди них ведется здравая конкуренция и каждая из партий, в первую очередь, отстаивает интересы своих граждан, и лишь потом, – интересы финансово-промышленных групп, поддерживающих эти партии.

Практически ни одной политической партии, даже наиболее массово представленной в парламенте, за время существования независимой Украины не удалось стать мощной идеологической силой, оказывающей более или менее существенное влияние на социально–политический процесс в государстве. Отсутствие чёткой идеологической платформы у партий, а так же невыполнение своих предвыборных обещаний приводит к естественному процессу недоверия населения политическим партиям, о чём говорит тот факт, что в 2012 году на выборах проголосовало всего 56 процентов избирателей. Кроме того, людям очень сложно судить о деятельности партий в силу недостаточного освещения данного вопроса в СМИ. Подобная информация печатается только в специализированных изданиях с относительно малыми тиражами, и людям приходится доверять сомнительным источникам в

интернете, отсеивать правдивую информацию из огромного информационного потока сети.

Отсутствие идеологических направлений партийной деятельности и чёткой идеологической платформы привело к значительной коммерциализации политических партий и партийной элиты в целом. Финансово промышленные группы используют партии для лоббирования своих бизнес–интересов и легитимизации общественного мнения. Партии перестают выполнять свою основную функцию, теряя связь с рядовыми избирателями, и защищая интересы частных капиталов. Избиратели, приходя на выборы голосуют не за лучшую партию по их мнению, способную решить их проблемы, а выбирают «меньшее из 2 зол». Собственно, в избирательных списках и нет партий, готовых защищать интересы рядового гражданина Украины и решать его проблемы.

Мы считаем, что во-первых, необходимо ограничить число политических партий до значения, при котором они смогут оказывать существенное влияние на политическую обстановку в стране, во-вторых, распустить партии, существующие только на бумаге, не участвующие в выборах и не влияющие на расстановку политических сил. Все действия и инициативы партий необходимо широко освещать в СМИ, организовывать в сети опросы для населения с целью поддержки либо отторжения идей партий, с паспортной регистрацией, что обеспечит более честные результаты опросов.

Гаврилова И.
НТУ «ХПИ»

ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЕ РИСКИ УКРАИНЫ В ЕС

Украина находится в переломном состоянии, Таможенный Союз или Европейский Союз.

…Ближе к Европе или России. Большинство политиков, в основном пребывающих в оппозиции поддерживают факт о реализации договора о Зоне свободной торговли с ЕС, якобы, и жизнь наладится, и станем ближе к развитым европейским странам. ЭТО же ЕВРОПА! Молодёжь они агитируют тем, что можно будет путешествовать в безвизовом режиме по европейским странам. Но если взглянуть поближе, чем же эта ситуация все-таки может обернуться для Украины.

Главными плюсами украинской экономики являются качественные трудовые ресурсы, сельское хозяйство и IT-технологии. Зона свободной торговли, подразумевает под собой ситуацию, когда украинские предприятия получат полное и свободное разрешение на европейский рынок и, наоборот, при этом украинские производители будут вынуждены соблюдать все стандарты ЕС. Это конечно же будет одним из позитивных моментов, так как украинские производители повысят стандарты своей продукции и будут на уровне с европейскими. Так же, соглашение будет способствовать притоку инвестиций в производственную сферу.

В перспективе Украине обещано предоставить выгодные кредиты от МВФ, МИРОВОГО БАНКА, ЕБРР, это связано с тем, что международные финансовые организации более доверительно, толерантно и лояльно относятся к странам, экономика которых взаимосвязана напрямую с США или ЕС.

На данный момент экономика Украины находится не в самом лучшем состоянии. Рост ВВП, в 2013 году будет на уровне 0. И причинами, этого является: отсутствие крупных денежных вливаний в экономику извне и падение экспортных рынков. Вступление Украины в ЕС, возможно могли бы как-то положительно повлиять на эту ситуацию в теории, но на практике мы еще сильно отдалены от этого.

Но, есть также минусы. Это падение курса гривны, так как одно из условий вступления в ЕС – увеличение импорта европейских товаров, что ухудшит внешнеторговый баланс, из-за невостребованности национальных товаров, что в свою очередь повлечёт снижение производства, а в дальнейшем рост безработицы в стране. Это деградация целого ряда отраслей промышленности таких как авиастроение, судостроение и др.

Примером служат уровни безработицы в Польше, Болгарии, Румынии или Венгрии; загубленные судостроительная промышленность Польши, металлургическая – Румынии, сельскохозяйственные "монстры" Болгарии. А кто сравнивал количество людей, живущих за чертой бедности, т.е. нищих, в этих странах до и после вступления в ЕС? (в Греции, Хорватии, Венгрии идут постоянные демонстрации протеста против антикризисных условий выставляемых этим странам ЕС.)

Нужно смотреть правде в глаза, Украина не способна сейчас потянуть все условия ЕС, это, прежде всего, касается экономики Украины, она не готова найти необходимое количество денежных средств, чтобы реализовать все замыслы и планы по ЕС. Я считаю, что вместо туманных перспектив, после подписания соглашения мы получим только глобальный кризис, безработицу, деградацию производства, медицины, армии. Следует припомнить вступление Украины в ВТО, в результате мы получили – безработицу, полное отсутствие денег у населения, импортные товары намного дороже, чем в заграница.

Данилюк А.Р.
НТУ «ХПИ»

ПОТЕНЦИАЛЬНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ДОГОВОРА ОБ АССОЦИАЦИИ С ЕВРОСОЮЗОМ

Перед Украиной уже давно стоит вопрос выбора – выбора пути, по которому мы будем двигаться дальше. Украинское, относительно молодое, государство стоит в не простом положении. С внешней стороны от Украины ждут выбора: Россия, которая приглашает нас в Таможенный Союз, и Европа, которая не спешит нас принимать в ЕС, но хочет держать на поводу. А с внутренней стороны это противостояние восточных и западных регионов, одни из которых тянутся к России, а другие – к западной цивилизации. И пока народ

занят перетягиванием каната, украинское правительство не решается сделать выбор. И вот перед Украиной встал вопрос подписания Договора об Ассоциации с ЕС, который предполагает выбор европейского курса развития Украины. Что же предлагают нам наши Западные «партнёры» в случаи подписания этого соглашения, и какие будут последствия для нашей страны?

Договор об Ассоциации предполагает создания зоны свободной торговли, но при внимательном рассмотрении можно понять, что свобода там только для ЕС, а для Украины лишь одни ограничения и обязательства. Украина обязуется ликвидировать экономические барьеры и ввести нулевые тарифы на европейский товар, в то время на украинский товар накладываются квоты, при превышении которых будут действовать таможенные ставки, указанные в договоре. Ограничение доступа украинских товаров на европейские рынки под предлогом их несоответствия европейским стандартам и сертификатам усилит конкуренцию на внутреннем рынке. Исчезнут торговые рынки, а сними и натуральные домашние продукты, взамен мы получим множество супермаркетов с полуфабрикатами и генномодифицированными продуктами.

В свою очередь Россия захочет обезопасить свой рынок, подымет таможенные пошлины на Украинский товар. Усиление барьеров приведет к потере экономических связей с русскими партнерами, что негативно отразится на промышленные предприятия восточного региона, и приведет к их банкротству. А главное, будут навсегда утрачены оставшиеся высокотехнологические предприятия машиностроения, авиастроения, судостроения.

Согласно договору Украина должна принимать меры для постепенного принятия технических регламентов ЕС, систем стандартизации, метрологии, аккредитации, работ по оценке соответствия и рыночного надзора ЕС и обязуется соблюдать принципы и практики, изложенные в актуальных решениях и регламентах ЕС. А это миллиардные расходы, которые должна затратить Украина. Переход всех отраслей на стандарты ЕС (за период до 5 лет) и конкуренция с товаропроизводителями ЕС приведет к банкротству предприятий, производящих товары народного потребления, машиностроения, приборостроения, авиационной, автомобильной отрасли.

Также вырастут до европейского уровня тарифы на коммунальные платежи, (цена на электроэнергию возрастёт в 5-6 раз, на газ – в 3-4 раза), а также вырастут тарифы на общественный транспорт.

Еще одно условие ЕС это узаконивание прав и свобод секс меньшинств, что дает право геям заключать браки и усыновлять детей. Это приведет к моральному разложению нации, особенно это повлияет на детей и подростков.

И это далеко не все отрицательные стороны данного соглашения. Притом что этот договор не предполагает вступление Украины в ЕС, он еще и не соответствует положениям Конституции Украины. Принятие Украиной условий данного соглашения ликвидирует суверенитет Украины, и превратит её в колонию Европы.

Поэтому, я считаю, что ждать от Европейского Союза более выгодных условий сотрудничества бессмысленно, а так как Украина и страны Таможенного Союза кроме схожей экономики, имеют еще и общие исторические корни, то предлагаю рассмотреть условия вступления Украины в Таможенный Союз.

Дегтяренко А. К.
НТУ «ХПИ»

ПОЛИТИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ

В наше время политика оказывает очень большое влияние на мировоззрение современной молодёжи. Большинство политиков, партий работают себе во благо, для поддержания своего статуса, приоритета и прочих выгод, ищут массу путей воздействия на людей. Самое большое влияние можно оказать именно на молодёжь, так как именно этот сегмент не имеет устоявшихся взглядов на политические проблемы, да и если нужна будет поддержка в виде митингов, молодёжь будет самой востребованной.

Для привлечения молодёжи к активной политической жизни общества, для понимания происходящего, как в своей стране, так и за рубежом необходимо постоянное повышение уровня её политической культуры, политической осознанности. Сейчас можно наблюдать большое воздействие средств массовой информации, причем это воздействие может срабатывать даже без нашего осознанного восприятия. Воздействовать может любое приятное для нас обстоятельство, будь то внешность политика, голос, харизма, возможно какой-то общий интерес, политическая программа, и мы действительно начинаем поддерживать, забывая даже про то, что же нам этот или иной политик даст. Очень хорошо продуманная реклама залог успеха партий или политиков.

А мы порой просто забываем, что от нашего выбора будет зависеть развитие экономической, политической, социальной и духовной жизни страны. Ведь именно знание теории политической культуры, состояния и основных социально-политических характеристик современной молодёжи, анализ основных средств и способов формирования политической культуры даёт возможность определить и внедрить на практике наиболее действенные направления, способы и средства развития политической культуры молодёжи.

Жадан Д. О., Отченашко А. Н.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА «ЗАПАДА» И «ВОСТОКА» УКРАИНЫ

Проблема «запада» и «востока» Украины довольно интересна, если взять во внимание то, что мнения экспертов разделяются. Одни говорят, что нет никакой проблемы. Другие же утверждают обратное. Так кому же верить?

Мы считаем, что она существует, и существование её нельзя отвергать. В доказательство этому можно привести отношение между западом и востоком

Украины. Так, например, на западе восточных жителей Украины не любят за их взгляды на жизнь. Они считают что на востоке живут только те, которым наплевать на страну, а в свете последних событий, на майдане, неприязнь из-за того что, что восток не поддерживает Договор об ассоциации с Евросоюзом. В свою очередь некоторые жители востока тоже проявляют неприязнь к западным гражданам. Конечно, не все жители востока и запада враждебно настроены друг против друга, но все же конфликт между ними виден. Так и на востоке и на западе есть явно выраженные радикально настроенные массы людей, которые только усугубляют ситуацию.

Очень сильно конфликт развивается в случае затрагивания темы Великой отечественной войны, голодомора, и отношению ко всей послевоенной истории страны. Так по обеим сторонам есть люди, которые из-за этих вопросов готовы не только вступать в словесную «схватку», но и применять силу. Также очень много споров насчёт УПА, есть люди, которые их защищают, а есть те, которые считают их откровенно бандитами. Также резко на эту ситуацию влияет языковая проблема. Получается так, что Украина разделена на две не только Днепром, но различием языков. Так запад Украины использует украинский язык, а восток – русский. Что и приводит к противоречиями между частями страны. Всё это только усугубляет ситуацию.

Такой настрой «запада» и «востока» Украины может привести к плачевной ситуации, когда Украина будет разделена на два государства (некоторые эксперты заявляют что на три – Крым уйдет к Турции). Эта проблема довольно важна, и нельзя отворачиваться от нее.

Чтобы её решить нужно усилие не только самого народа, но и власти.

Для начала нужно, чтобы власть сделала несколько шагов для решения этой проблемы. Первым, из которых был бы – решение языковой проблемы. Второй – решение проблемы с историческими героями, то есть проблема отношения к Великой Отечественной войне и её участникам. Ну а напоследок это согласие самого народа на примирение.

Иванюгин С.Э.
НТУ «ХПИ»

ПОЛИТИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ РЕПРЕССИЙ ТРИДЦАТЬ СЕДЬМОГО ГОДА

Репрессии второй половины тридцатых годов. Обращаясь к ним, сразу возникает два взаимосвязанных вопроса: чем были вызваны эти репрессии и почему их пик, многократный взлет масштабов, в том числе и расстрелов, приходится на 1937-1938 годы?

К числу наиболее важных и первоначальных часто относят такую ходячую причину, как стремление государства удовлетворить потребность в «дармовой» рабочей силе. Что говорит против представления? Прежде всего, среди заключенных преобладающее большинство составляли уголовные: на начало 1937 г. Их было свыше 87% и в 1938 г. – 3/4.

Наивно представлять в качестве основной причины и попытку сталинского режима расправиться с интеллигенцией. Перед И.В. Сталиным стояла более узкая задача: избавиться от тех творческих работников, которые проявляли излишнюю политическую смелость, неуважительно относились к власти большевиков, пропагандировали чуждую советскому строю идеологию.

Сталина, и это основная причина, интересовала не интеллигенция, а руководящие кадры, причем не все, а лишь те военачальники и гражданские чиновники, с кем ему пришлось встречаться в годы, предшествующие его избранию генеральным секретарем ЦК ВКП(б) и в дореволюционное время и в период гражданской войны.

Есть еще одна объективная причина репрессий, которая, хотя и не в таких чудовищных формах, но обязательно встала бы перед любым другим лидером Советского Союза во времена, когда государством предпринимались усилия вырваться из отсталости и выйти в число развитых стран мира, не оказаться беспомощной жертвой в мире, в котором всю первую половину XX века происходили военные конфликты.

К середине 30-х годов экономика СССР столкнулась с кадровыми трудностями. Дело в том, что после революции к руководству всех звеньев хозяйства пришли вчерашние комиссары, командиры и партизаны, т.е. люди, умевшие хорошо стрелять и рубить шашкой, но, как правило, не имевшие образования и профессиональных навыков.

Резюмирую, следует подчеркнуть, что основной причиной репрессий, масштабы которых в течение 1937-1938гг. превзошли все, что было до и после этих двух роковых лет (как это ни банально выглядит), была жесткая, бескомпромиссная борьба за власть. Все остальное, как говорят юристы, это лишь косвенные улики, сопутствующие главной причине.

При такой версии, объясняющей репрессии, можно дать вполне логичный ответ на резонно возникающий вопрос: почему для начала массовых репрессий избран 1937 год? Этот год стал началом массового террора потому, что на XVII съезде партии против Сталина проголосовало, вопреки партийному менталитету, немыслимое число делегатов съезда. Драматург Э. Радзинский в своей книге о Сталине пишет, что против вождя проголосовало 270-290 делегатов. После вскрытия уже в после сталинские времена в партархиве пакета с бюллетенями того съезда оказалось, что не хватает 166 штук. Итак, среди делегатов – а среди них были многие руководители разных уровней – уже существовала скрытая оппозиция. И как результат – из 139 партийных руководителей, присутствовавших на съезде, своей смертью умер лишь 31 человек.

Сталин, как бы к нему ни относиться, был одаренный, с железной волей, выдающийся государственный деятель XX века. Это признавали У. Черчилль, Ф. Рузвельт и многие другие политики. Но одновременно он был жестоким, мнительным и мстительным человеком, умевшим дожидаться своего часа. И он затаился. Ни в 1935, ни 1936 г. массового разгула репрессий не было. Наоборот,

количество политических заключённых в 1936 г. Даже сократилось. Нужны были определённые условия, чтобы встретить 1939 г., время очередного съезда партии.

Оппозиция хотя и не была физически уничтожена, но потеряла руководящие посты: Троцкий давно был выслан из страны, Каменев и Зиновьев уже лишились своих постов, ключевых в советско-партийной иерархии. Сопротивление было сломлено, но надо было завершить разгром бывших соратников. К этому времени созрели необходимые условия.

Выскажу крамольное предположение. Сталину не нужны были массовые репрессии, ему, как уже говорилось, надо было устранить с политической арены ту часть ближайшего окружения, которое могло претендовать на власть в стране и хорошо знало не очень-то выдающуюся деятельность нынешнего вождя в прежние времена. Но он развязал репрессии на благодатной для них почве. Столь массовые репрессии были бы невозможны, если бы не проводились в стране, где испокон веков доносительство было инструментом сведения счетов и условиям продвижения по службе.

Итак, вместе с разгромом оппозиции той части руководящих кадров, которая знала Сталина не только в годы его взлета, но и в прежние времена, были уничтожены сотни тысяч невинных людей, попавших под раскрученные по всей стране жернова.

Каратаев А. С.
НТУ «ХПИ»

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИ ОРАНЖЕВОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Выборы – формальность. Первой стадией подготовки «оранжевой революции» стала обработка общественного сознания. Основной задачей штаба Виктора Ющенко было внушение избирателям мысли, что единственно возможным победителем президентской гонки 2004 года может быть только представитель оппозиции. Ну, а если результаты подсчета голосов показали бы победу Януковича – то это явный признак фальсификаций и данным ЦИК можно не доверять.

Кроме того, оппозиционная команда не брезговала и силовыми действиями до выборов, срывая заседания ЦИК и Верховной Рады.

Победу того или иного кандидата предопределяла предвыборная гонка. В то время как сами выборы были лишь формальностью.

Национализм – катализатор конфликта. Для того чтобы развить конфликт, устроить «революцию» нужно указать обществу на противоречия. Причем эти противоречия в обществе нужно углубить, чтобы превратить их в раскол.

И команда Ющенко делала всё возможное, чтобы противопоставить западную Украину юго-восточной. В Верховной Раде партия Ющенко «Наша Украина» вносила разные законы националистического характера. Население востока этим было возмущено. Общественный раскол углублялся.

Однако стоит отметить, что команда Януковича тоже внесла свою лепту в размежевание Востока и Запада страны в 2004-м. Чего стоят слова Януковича о «козлах, которые мешают нам жить» и съезд в Северодонецке, на котором Борис Колесников предложил создать отдельное государство на базе Донецкой, Луганской, Харьковской областей и АРК.

Насилие – с оружием и без. Для того чтобы привлечь «на баррикады» как можно больше людей, чтобы заполучить симпатию сторонних наблюдателей, нужно создать видимость отсутствия насилия в этих акциях. И для этого понятие насилия искажается. Насилием называют только вооруженные действия или действия, связанные с нанесением телесных увечий.

Военизированные группы в рядах митингующих естественно были. На первом этапе они должны были направлять всю массу людей на конкретные цели. Также они выполняли роль «детонатора» якобы ненасильственных действий (блокада правительственных зданий и Верховного суда, организация шумовых действий, оказывающих эмоциональное воздействие и на органы власти, и на горожан).

Позже эти действия входили в систему и милиция не предпринимала никаких действий против митингующих. А в конце толпа, почувствовав слабость властей, переходила к открыто насильственным действиям.

Также нельзя упускать тот момент, что все вышеупомянутые действия митингующих не могли происходить без поддержки заинтересованных в революции сторон. Стоит вспомнить официальные заявления представителей США, что к чиновникам, которые будут препятствовать митингующим, будут применяться санкции.

Участие молодежи в «оранжевой» революции. Как и большинство «цветных» революций, «оранжевая» была праздником молодежи. Основная масса людей, которые стояли на Майдане зимой 2004-го – это молодые люди. Возможно, это были студенты, которые таким образом решили подзаработать (ведь не секрет, что за участие на митингах 2004-го платили деньги). Но главным было то, что молодежь почувствовала свою важность и, возможно, вседозволенность (ну когда еще ты еще сможешь погреться у костра на главной площади страны).

Кто финансировал революцию? Романтика революции заканчивается, когда встает вопрос о таких обыденных вещах, как обеспечение митингующих продовольствием, теплом, атрибутикой, удовлетворение естественных потребностей. Кроме того, нужно обеспечить безопасность акций протеста, «договориться» с властями. А всё это стоит денег.

Деньги на поддержку митингов поступали из США (посредством агентства USAID) под разными статьями (например, “Увеличение вовлечения граждан”). Также поддерживали революцию и украинские бизнесмены. Например, с едой помогали несколько ресторанных сетей Киева. Вообще среди киевских бизнесменов считалось хорошим тоном поддерживать митингующих, надеясь на льготы в случае победы Ющенко.

СМИ и Интернет. Многим может показаться, что в 2004-м в плане СМИ у команды Януковича было преимущество. Ведь большинство общенациональных каналов, так или иначе, поддерживали власть и, соответственно, провластного кандидата в Президенты.

Однако команда Ющенко смогла захватить аудиторию не количеством каналов, а качеством вещания. «Пятый канал», который на то время был единственным ориентированным на новости, яро поддерживал Ющенко. Попытка лишить канал лицензии только увеличила его аудиторию. Позже на УТ-1 начался бунт журналистов, 1+1, который заявлял о нейтральности, по сути, поддерживал митингующих.

Также стоит отметить влияние Интернета. Несмотря на то, что в 2004-м году его распространение было не таким широким, Интернет позволил планировать акции протеста в режиме онлайн. Шел обмен сообщениями, члены сетевого сообщества договаривались о совместных действиях, таких, как, например, пикетирование Кабинета министров. В целом в Интернете украинской зоны преобладала поддержка «оранжевой» революции. Ее поддержали и некоторые компании-провайдеры, представители телекоммуникационного бизнеса.

Кильпякова В.
НТУ «ХПИ»

ВЫБОР УКРАИНЫ МЕЖДУ ЕС ИЛИ ТС

Выбор курса Украины – в сторону ЕС или ТС – вопрос сложный и неоднозначный. И рассуждать о «правильном» выборе – проще всего, находясь вне границ Украины, когда лично для Вас от этого выбора ничего не изменится. На мой взгляд, идеальным был бы вариант, если бы Украина не «бросалась» из стороны в сторону, а строила бы «Европу» на своей территории.

К сожалению, на сегодняшний день такой роскоши мы себе позволить не можем, и выбор делать придется. Думаю, что «правильного» выбора в нашем случае не существует. Мы можем выбрать либо один сценарий развития событий, либо другой.

при подписании соглашения с ЕС		**при вступлении в ТС**	
"+"	**"-"**	**"+"**	**"-"**
Развитие сектора альтернативной энергетики	Ухудшение торговых связей с Россией, введение заградительных пошлин	Снижение цены на газ	Влияние России на территории Украины значительно возрастет. Союз с Россией, Белоруссией, Казахстаном, где власть становится

			все более авторитарной, может привести к углублению подобных тенденций в Украине.
Политические, экономические, правовые, социальные реформы, модернизация производства до соответствия европейским стандартам	Украинский рынок откроется для товаров из ЕС. Европейские производители в силу масштабов своего производства и доступа к дешевым финансовым ресурсам могут позволить себе прибегнуть к демпингу для завоевания рынка и выбрасывания с него украинских производителей	Выиграют наиболее зависимые от цен на энергоносители отрасли промышленности – металлургическая, машиностроительная, химическая – при льготных ценах получат новый импульс развития. Кроме того, расширение контактов с партнерами на постсоветском пространстве откроет перед украинскими предприятиями новые возможности. Как следствие – рост рабочих мест	
Выиграют те сферы производства, которые модернизировали свои мощности (производители курятины, кондитерские производства, текстильные, др.)	Ужесточение стандартов продаваемых товаров ударит по товарным рынкам, где продается китайские товары и контрафактная продукция местного производства; Обязательство Украины перейти	Сохранение существующих экономических связей и развитие новых без необходимости соответствовать более высоким стандартам	

	на евростандарты даже на внутреннем рынке, несет угрозу для тех предприятий, у которых нет денег модернизации производства		

Единственное, что понятно наверняка, – это то, что решение этого вопроса, каким бы оно не было, однозначно усугубит и без того сложные отношения внутри страны. Ведь мы все прекрасно знаем, что западная и центральная части Украины считают, что мы должны подписать соглашение с Европой, в то время, как восточная и южная части – больше склоняются к сотрудничеству с Россией.

Можно долго рассуждать о плюсах и минусах того или иного выбора и о его последствиях, об экономических составляющих, о политическом балансе, о перспективах развития общества в целом, но при одном сценарии развития событий выиграют одни отрасли производства и определенные политические деятели, при другом – другие.

Украина, как и любая другая страна, имеет свои особенности. Поэтому, ни подписание ассоциации с ЕС, ни вступление в Таможенный союз не решит внутренних проблем страны. Нам нужно самим становится «европейцами»: повышать свою политическую и экономическую грамотность, становиться социально-ответственными и социально-сознательными. Только имея сильное гражданское общество можно построить по-настоящему сильное независимое государство. И тогда отпадет любая необходимость вступления в какие-либо сообщества, блоки или союзы. И тогда рассматривать вопросы объединения можно будет на равных, партнерских условиях, а не с целью получить помощь или поддержку, как это может произойти сейчас.

Ковалева Е.В., Ляшко Я.Д.
НТУ «ХПИ»

ЖЕНЩИНА И ПОЛИТИКА

Целью нашего исследования является изучение и анализ положения женщины в политической жизни современного общества.

Обсуждать прекрасный пол принято всегда и везде, особенно излюбленными темами становится женская красота, хозяйственность, любовные отношения с противоположным полом и многое другое. В итоге ограничивая вопрос лишь узкими рамками повседневной жизни. А вот о ее правах и позициях в обществе принято умалчивать. Так выражение «женщина и политика» вызывают бурю негативных эмоций. Основываясь лишь на стереотипах того, что место женщины предопределено при рождении – она,

прежде всего мать, хранительница домашнего очага. Совсем забывая, что она может быть отдельной единицей, имеющей конструктивные мнения в глобальных вопросах общества и страны в целом.

Но все, же современный мир приоткрыл свои крепко зажатые объятия навстречу женщине. Мировой прогресс постепенно увеличивает весомость женской фигуры в политике, экономике, культуре. Благодаря ярким примерам сильных женщин-политиков, таких как Маргарет Тэтчер, Ирина Хакамада. Ангела Меркель и других.

Многие женщины-политики имеют прекрасную семью, но при этом занимая весомую должность на политической арене страны. Для того, чтобы считались с мнением не нужно становиться мужчиной в юбке, просто следует, не уклоняясь от своих принципов и взглядов не уставать доказывать правильность своего решения. Да в большой политике силы пока не равны в процентном соотношение мужчин большинство, но никто не мешает брать их в союзники, если ваши взгляды совпадают. Должно прекратиться гендерное разделение мнений, ведь неважно кто предложил ту или иную идею, главное чтобы она была во благо страны. Правила же для совместного поля политической игры должны быть созданы партнерами – мужчиной и женщиной.

Мужчина по натуре воин, и в политике его высказывания конкретны и четки. Он всегда готов, как к нападению, так и обороне. Женщинам же присуща природная мягкость, что позволяет ей рассматривать некоторые вопросы глубже, подходя к ним с разных сторон. Просто мужчина и женщина совершенно разные. И если принимать решение будет только одна сторона, то соответственно интересы второй просто не будут учтены. А для принятия правильных решений необходим баланс. Мировой опыт сообщает, что если в законодательном органе меньше 10% занимают посты женщины, то это затрудняет принятие решений в социальных сферах. Проводимые различными международными центрами исследования показывают, что если цифры в управление государством на всех уровнях женщин превышают 30% то и общество развивается более социально стабильно.

Таким образом, женщины необходимы, присутствовать в органах власти, так как они способствуют определенным переменам. Партнерство обоих полов в политике источник полноценной демократии, где затрагиваются реальные интересы всего гендерного общества.

Кольвах В. В.
НТУ «ХПІ»

МАЙДАН – ОСОБЛИВА ФОРМА УКРАЇНСЬКОГО ПРОТЕСТУ

За роки незалежності в Україні вже не раз відбувалися прояви протестної поведінки і деякі з них були досить масовими та значними за своїми наслідками. Особливою формою протесту українців став Майдан (слово

«майдан» арабського походження, в українській мові – незабудоване місце, де сходиться кілька вулиць).

Майдан, у певному розумінні, не тільки територія, зручна для зібрання великої кількості людей, а й символ української демократії, яка живе підсвідомо на рівні генетичної пам'яті. Якщо згадати історичні події минулого – Козацької доби і навіть Русі за часів князя Володимира, то образ Майдану постійно повторюється. Важливі рішення оголошувались для народу на майдані: князівські грамоти, гетьманські універсали та Переяславська рада (також відбулася на майдані). Така формула єдності політичних лідерів і народу притаманна тільки українській нації, в якій задіяні дві активні сторони: влада та народні представники. Протягом століть ця форма народного волевиявлення неодноразово повторювалася і скоріш за все буде повторюватися.

За 22 роки існування суверенної держави України на Майдані Незалежності відбувалось чимало протестів. Так, взимку 2000–2001 рр. на Майдані відбувались акції протесту «Україна без Кучми», у 2004 році він став центром Помаранчевої революції, у 2010 на ньому відбувались протести проти Податкового кодексу, у 2013 році в 9-ту річницю Помаранчевої революції розпочався Євромайдан – масова акція протесту проти призупинення курсу держави на євроінтеграцію.

Серед усіх протестів слід виділити два найбільш гучних та масштабних по своїй дії – це Майдан 2004 року та Євромайдан 2013 року, які сильно відрізняються один від одного. Причина виникнення першого майдану полягала у незгоді частини виборців з результатами президентських виборів (внаслідок фальсифікації результатів голосування), а причина виникнення майдану 2013 року полягає в призупиненні владою курсу на євроінтеграцію (не підписання угоди про асоціацію з ЄС) та події, що відбулися в ніч на 30 листопада (це змусило вийти на майдан більшість демонстрантів). Перший був Майданом лідерів, яких підтримувало громадянське суспільство, що тільки прокидалося, а 2013 року спостерігається певний розподіл між партіями лідерів і громадянським суспільством, а тому Євромайдан з громадянського погляду більш розвинений. Сьогодні спостерігається яскраво виражене громадянське суспільство, яке має низку своїх символічних ознак.

Повторюваність Майдану знову повертає нас до проблеми закладення внутрішньо українського прецеденту «самостійного творення права». Майдан 2004 і 2013 року уже став свідченням делегітимізації однієї державної влади України і джерелом легітимізації іншої влади, і продовжує цю роль.

Однак неефективність Майдану полягає в основному в тому, що долю багатомільйонної країни не може вирішувати на вулиці декілька сотень тисяч людей, які загалом не враховують інтересів всього населення та економічну ситуацію країни. Неефективність і в тому, що Євромайдан не має єдиного лідера, який би вів людей до поставлених цілей, та й цілей (вимог) майдан має занадто багато як для початку.

Не слід забувати і про те, що існування Майдану впродовж декількох місяців забезпечує неабияка матеріальна підтримка так званих «спонсорів» (за деякими підрахунками, один день майдану обходиться в більш ніж 70 тис. доларів). Все це ставить під сумнів нештучність Євромайдану з його голосними лозунгами.

Отже, Майдан став для України особливим та водночас суперечливим соціально-політичним явищем.

Якщо реально поглянути на Майдан, відкинувши всі національні лозунги та мотиви, то слід зазначити, Європа відбувається там, де суспільство починає самостійно керувати своєю долею.

Щоб досягти європейського рівня життя необхідно в першу чергу змінитися самим. Ніяка асоціація чи зміна політичної еліти не наблизить Україну до кращого життя.

Матвеев А.
НТУ «ХПИ»

ПОНИМАНИЕ НАЦИОНАЛИЗМА

Пожалуй, нет сейчас предмета для обсуждения, более запутанного и более всех «загоняемого в рамки», более всех подвергаемого «надзору», и всевозможным ограничениям (дабы обсуждение его шло строго в «нужном» направлении), более всех обросшего различными мифами и умело сформированными стереотипами, чем национализм.

У подавляющего большинства населения, как нашего, так и во всём «цивилизованном мире», сформировано однозначно негативное восприятие даже самого термина «национализм». Большинство из опрошенных говорят, что национализм – это возвеличивание одной нации за счёт ущемления прав других, диктат одной нации над другими, что это позорнейшее явление в истории человечества, ярким примером которого является Адольф Гитлер. Часто связывают это явление с «шовинизмом – как крайним проявлением национализма». Но очень трудно найти ту грань, где кончается национализм и начинается шовинизм или нацизм. Вот пример определения сути данного явления типичным демократом:

Национализм – идеология, политика, а также психологический подход к национальному вопросу, противоположный так называемому интернационализму. Основа национализма – идея национального превосходства и национальной исключительности, трактовка нации как высшей внеисторической и надклассовой формы общности. (С. В. Беликов «Бритоголовые»). Именно такой национализм и шовинизм сегодня имеет место в странах СНГ, в том числе и в Украине. Но этот национализм многими из тех, кто называет себя демократами, игнорируется.

На мой взгляд, целесообразно понимать национализм как защиту интересов своей нации, проявление любви и уважения к ней. Националистическое мировоззрение блестяще сформулировано одним

английским писателем еще в начале нашего века: “Я больше люблю свою дочь, чем кузину, а кузину больше, чем соседку, но из этого, честное слово, не вытекает, что я ненавижу свою соседку” (В. Махнач).

Среднестатистический человек, оказавшись впервые в инокультурной среде, (например, христианин среди мусульман) испытывает серьёзный психологический дискомфорт, но не проявляет, по крайней мере, внешне, своего недовольства только из такта, в мнимом отсутствии которого нас часто упрекают «правозащитники» и другие либералы, часто имеющие двойное гражданство. И дело не только в языковом барьере, а в широком спектре культурных факторов. Любой человек чувствует себя комфортно и спокойно только в хорошо знакомой, родной культурной среде. Националист в своей шкале ценностей выше всего ставит благополучие своего народа, своей нации – это естественная и благородная позиция. Среди учёных, разрабатывающих адекватную систему националистических взглядов, нужно назвать Р.Л. Перина с его «Психологией национализма», где данная тема поднята смело и бескомпромиссно.

Плох национализм, или хорош, какому национализму надо противостоять, а какому – нет, – этот вопрос требует дальнейшей разработки.

Есть два пути, по которому идут те или иные представители национализма. Один из которых – это ущемлять, угнетать, не давать права и возможности на существование другим нациям. Второй, – это работать над своими идеями, методами развития, самосовершенствоваться. Очевидно, что второй путь не является деструктивным.

Литература: 1. Коротеева В.В. Теории национализма в зарубежных социальных науках. – М, 1999. 2. Рыбаков СЕ. Анатомия этнической деструктивности. Этнический радикализм // Вестник Московского университета. – Серия 18. Социология и политология. – 2001. – № 417. 3. Тишков В.А. Национальности и национализм в постсоветском пространстве //Этничность и власть в полиэтничных государствах. М., – 1994. 4. Геллнер Э. Нации и национализм. – М.: Прогресс, 2001. – 320 с. 5. Поздняков Э.А. Нация. Национализм. Национальные интересы. – М.: Прогресс – культура, 1994. -128с.

Мисюта Д.
НТУ «ХПИ»

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭЛИТА УКРАИНЫ

Политическая элита – это организованная группа, которая осуществляет власть в обществе (правящая элита) или находится в оппозиции к правящей верхушке (контрэлита). Политическая элита участвует прямо или косвенно в принятии и организации выполнения политических решений [2]. Элиты присущи всем обществам и государствам, ее существование обусловлено действием следующими факторами: психологическим и социальным неравенством людей, их неодинаковыми способностями, возможностями и желанием участвовать в политике, законом разделения труда, который требует

профессионального занятия управленческим трудом как условия его эффективности, высокой общественной значимостью управленческого труда и его соответствующим стимулированием [3].

Политическая элита любого государства также делиться на высшую, которая принимает значимые для всего государства решения, среднюю, которая выступает барометром общественного мнения, административную – это служащие-управленцы (бюрократия), а также различают политические элиты в партиях, классах и т.д.

После обретения Украиной независимости начинается современный этап в истории украинской элиты, которая на всем постсоветском пространстве сформировалась на старой номенклатурной базе, но в целом ее облик очень пестр: в нее входят не только представители бывшей партноменклатуры, но и хозяйственники, государственные чиновники, предприниматели, гуманитарная интеллигенция, лидеры многочисленных партий и др.[1]. В целом процесс формирования украинской политической элиты еще далеко не завершен и для нее характерны не только глубокие идеологические разногласия между различными слоями, но и не менее значимые региональные различия.

Следует выделить следующие проблемы и особенности в развитии политической элиты Украины. Низкий уровень моральных качеств, что переходит в низкий уровень доверия к абсолютному большинству украинских политиков. Превалирование личных и групповых интересов над интересами общественными. Относительно низкий уровень профессиональной подготовленности значительной части политической элиты, отсутствие необходимого настоящей элите стратегического мышления. Низкая эффективность политико-управленческой деятельности в целом и качества принимаемых политических решений в частности. Неумение договариваться, согласовывать интересы. Отчуждение политической элиты от общества, углубление социального разрыва между ее представителями и рядовыми гражданами [4].

За право войти в состав политической элиты, идет жесткая, а нередко и жестокая конкуренция. Именно способность побеждать в борьбе за власть является основным критерием в селекции отечественной элиты. И в соответствии с этим критерием политическая элита действительно является элитой. Однако коэффициент полезного действия политической элиты Украины, качество реализации ею своих общественных функций остается слишком низким.

Украинская политическая элита должна постоянно предлагать новые ходы и решения для развития страны. Но наша элита не в состоянии на сегодняшний день выполнять качественно функции, возложенные на нее. Поэтому без обновления, качественно выполнить свою функцию элита не сможет. Исходя из этого, необходимым элементом сегодняшнего политического развития украинского общества является воспитание и

формирование политической элиты будущего с учетом существующих недостатков.

Список источников: 1. Буренко В. И. Инструментальное измерение политической элиты // Электронный журнал «Знание. Понимание. Умение». — 2010. — № 6. 2. Гуревич П. С. Психология элитарного образования // Знание. Понимание. Умение. — 2005. — № 4. — С. 128-138. 3. Политическая элита в Украине // http://all-politologija.ru/ru/politicheskaya-elita-v-ukraine, 8.01.2014. 4. Рожкова И.Особенности формирования политической элиты в Украине // [электронный ресурс] http://www.eurasianhome.org. 5. Учебник Онлайн Политология // http://uchebnikionline.ru/politologia/politologiya-gelei_sd/politichni_eliti_liderstvo.htm, 8.01.2014

Огнёва Ю.И.
БелГУ

ФОРМИРОВАНИЕ ЭЛЕКТОРАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЁЖИ НА ПРИМЕРЕ БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ

На современном этапе социология и политология уделяют достаточно много внимания изучению проблем формирования электоральной культуры молодёжи. Эта тема на протяжении уже нескольких десятков лет не перестаёт оставаться актуальной и проблематичной. Важно отметить, что в наши дни молодёжь характеризуется абсентеистским поведением в политической сфере деятельности. Многие учёные, занимающиеся данной проблематикой, беспокоятся о том, что в скором будущем, общество не сможет совладать с электоральной пассивностью молодёжи и, в частности, с её влиянием на электоральную культуру молодёжи в целом.

Электоральная культура молодежи – важная составная часть политической культуры общества в целом. Проникая через определённые средства массовой информации, она формируется в сознании представителей общества. А молодёжь – это та грань, которая стоит между правосознательным населением, обладающим сложившимися представлениями о политической культуре, и людьми, не имеющими о ней даже первичных знаний.

В ходе пилотажного исследования было опрошено 40 респондентов – из них 20 женщин и 20 мужчин. В нашем исследовании существует возрастная градация, а именно женщины и мужчины – 18-23, 24-27, 28-31.

По результатам опроса выяснилось, что политическая обстановка в стране оказывает большое значение лишь для 27,5% опрошенных респондентов. Политическая обстановка значима для 62,5% респондентов. Для 10% политическая обстановка в стране не особа значима.

Такое соотношение показывает, что для большей части молодёжи политическая обстановка в стране важна. Стоит отметить тот факт – для четвёртой части опрошенных обстановка в стране имеет большое значение. Можно предположить, что молодое поколение интересуется и следит за политическими событиями в стране.

Что касается непосредственного вопроса – как часто ходят респонденты на выборы – 85% опрошенных ответили, что всегда ходят на выборы, 15% ответили – иногда. Это характеризует высокий показатель электорального поведения молодёжи. Электоральное поведения является важным аспектом электоральной культуры молодёжи и, как правило, именно этот аспект занимает высокие показатели, в отличие от остальных. Причём, на вопрос – «Существует ли у вас желание участвовать в выборах?» – большинство ответило, что да существует (87,5%).

На вопрос – «По какой причине вы участвуете в выборах?» – 24% высказалось, что для них это гражданский долг, 27,5% ответили, что это конституционно-прописанное избирательное право. 7,5% опрошенных респондентов считаю, что их голос может стать решающим. И также 5% высказались, что ходят на выборы за компанию с другом.

Другой же показатель электоральной культуры молодёжи – участие в конференциях, олимпиадах, конкурсах, посвящённых избирательной тематике показал низкий уровень сформированности электоральной культуры, в отличие от электорального поведения. Таким образом, при опросе было выявлено, что в подобных мероприятиях всегда участвует всего 5%, иногда 15% и никогда не участвует 80% опрошенных респондентов. Особенно важным является тот факт, что большая часть опрошенных составляют молодёжь 18-23 года, т.е. 50% всех респондентов принявших участие в нашем исследовании. Как правило, именно в этом возрасте молодёжь принимает активное участие в различных конференциях, олимпиадах, посвящённых избирательной тематике, т.к. это учащаяся молодёжь, а не работающая. Но не смотря, на этот факт показатели очень низкие и свидетельствуют о том, что молодёжь не хочет принимать участие в подобных мероприятиях. Также это показывает другую ситуацию, где мы можем заметить, что молодёжь не заинтересована, а это означает, что высшие учебные заведения мало обращают внимание на проведение избирательных конкурсов, конференций.

При определении ценностных ориентаций и жизненных установок была выяснена следующая информация. А именно, на вопрос «Как вы считаете, что может способствовать привлечению, приобщению молодого поколения к электоральной (политической) культуре» – большая часть (75%) ответила, что открытость в работе местных органов власти, 15% высказались за информирование о политических процессах, 7,5% считают, что может поспособствовать открытая работа депутатов и меньшая часть (2,5%) за то, чтобы проводились предвыборные акции такие, как митинги, пикеты, шествия, конференции.

Политика для молодежи – не самая важная сфера деятельности (только для 27,5% молодёжи политическая обстановка в стране имеет большое значение). Кроме того, молодое поколение не прилагает практически никаких усилий для того, чтобы быть политически информированной молодёжью

(72,5% опрошенных респондентов ответили, что иногда читают политическую литературу). Таким образом, все поставленные в нашем исследовании задачи были достигнуты. В итоге мы приходим к тому, что у молодёжи Белгородской области сформировался апатичный тип, характеризующийся политической пассивностью.

Таким образом, можно сделать следующие выводы. Становится очевидной актуальность выработки комплекса мер по формированию политико-правовой культуры молодежи, преодолению ее электоральной пассивности, выстраиванию диалога между молодым поколением и органами государственной власти:

1. Регулярно организовывать молодежные фестивали, форумы, олимпиады, конкурсы по избирательному праву, встречи с депутатами Белгородской областной Думы, представителями политических партий.

2. Значительную часть информации о выборах молодое поколение получает из СМИ. Поэтому необходимо, активно использовать возможность прессы, информационных технологий, интернета, дать возможность молодежи дискутировать, высказывать своё мнение, пожелания и предложения.

3. Через вовлечение молодых людей в государственную молодёжную политику способствовать повышению в обществе авторитета избирательного права.

4. Исключить силовой подход в решении проблемы нежелания молодых людей участвовать в политической жизни государства, стараясь противодействовать этой тенденции, которая как пережиток советского времени ещё иногда встречается в некоторых регионах нашего государства.

5. Обратить внимание на формирование в молодёжной среде понимания необходимости именно собственного участия в выборах.

Остапенко І. О.
НТУ «ХПІ»

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ – ЯК СПОСІБ ВПЛИВУ ТА КЕРУВАННЯ МАСАМИ

Сьогодні вже важко нам уявити своє життя без такого звичайного та буденного процесу, як перегляд телевізійних програм, без радіоприймача у своєму автомобілі, періодичних видань тощо. Соціальні мережі та Інтернет дуже часто впливають на людину таким чином, що більшість свого вільного часу користувач проводить перед монітором свого комп’ютера, а не займається іншими, більш кориснішими справами. Таким чином, можна констатувати, що ми є свідками та учасниками наростаючої інформатизації суспільства, адже людина нашого часу, вже нероздільно пов’язана з інформацією та займається її виробництвом, розповсюдженням, опрацюванням та зберіганням, а роль інформації, знань, та інформаційних технологій посідає важливу роль в нашому житті.

«Хто володіє інформацією, той володіє світом». Деякі науковці стверджують, що влада опиняється в руках тих, хто має доступ до інформації та ідентифікації внутрішнього світу людей а в разі зміни політичного режиму, влада перш за все бере під свій контроль засоби масової інформації, що в подальшому використовуються в необхідному їм напрямку, застосовуючи ряд технологій впливу на громадян, що свідчить про зростаюче значення індустрії засобів впливу на людей.

Засоби масової інформації, як інформаційні ресурси влади, виконують не лише свою основну функцію – інформативну, але і пропагують погляди на різні речі та події, ідеї, політичні програми та інше. Через ЗМІ проводиться формування громадської думки, спонукання до тих чи інших вчинків, що на мою думку, вже можна назвати – прихованим маніпулюванням людей. Нажаль, не всі вміють читати поміж строк, і людина, що без власного аналізу приймає запропоновану їй інформацію зі ЗМІ, втрачає необхідність бути безпосереднім свідком та учасником зрушень чи подій що відбуваються навколо неї, така поведінка може бути вигідна комусь, тому, для втілення інформаційного голоду формується підходящий контент. Поняття «маніпулювання» визначається як – система засобів ідеологічного й соціально-політичного впливу з метою зміни мислення й поведінки людей, всупереч їх інтересам, тому, людина, піддавшись впливу, може не розуміти, що її мислення та поведінка змінені всупереч її інтересам а спосіб життя, світогляд та життєві потреби частково залежать від тих, хто ними маніпулює. Виділяють оперативну та стратегічну маніпуляції. Оперативна полягає в тому, що на основі наявних в свідомості людей цінностей, звичок, потреб, стереотипів, маніпулятор змушує їх сприймати ту чи іншу інформацію так, як йому вигідно та спрямовує їх соціально значущі дії у потрібному напрямку. Маси людей діють таким чином, як це було заплановано маніпулятором: йдуть на мітинг чи навпаки, голосують чи не голосують, дотримуються порядку чи влаштовують бунт.

Стратегічна маніпуляція розрахована на довший термін, та полягає в тому, що на протязі років в свідомості людей формуються ті цінності, потреби, ідеї, стереотипи, звички, які й самі по собі сприятимуть підтримці стабільності, вигідного маніпуляторові політичного й економічного ладу й можуть бути використані в оперативній маніпуляції в разі такої необхідності. Найвідоміший засіб впливу та контролю з боку влади над інформаційними процесами є цензура. Держава призначає відповідальних перед нею чиновників що регулюють зміст телевізійних, друкованих та інших функціонуючих інформаційних джерел. Результатом надмірного втручання у діяльність ЗМІ є те, що вони втрачають багато своїх функцій, що до відображення соціальної дійсності.

Сьогодні, політичні сили, які по зрозумілим причинам потребують підтримки з боку людей, активно використовують доступні для них джерела інформаційного впливу на маси. Не рідко, особливо під час виборчих кампаній, нам доводиться бачити намети з безкоштовними газетами, на перший погляд

без будь якого заклику в них до певних дій, але, професійно закладена в них інформація направлена на зміну ваших настроїв, ідей та поглядів. В популярних сьогодні серед молоді соціальних мережах, також проводиться активна робота. Для цього, вивчається поведінка Інтернет користувача, його смаки та інтереси. Якісний контент, створений з урахуванням вивчених побажань людини, що проводить свій час в соціальних мережах та в мережі Інтернет, обов'язково приверне до себе її увагу, та в подальшому, значно збільшуються шанси отримати від неї заздалегідь задуману вигоду. В Інтернеті працюють багато зі звичних для телебачення чи періодичних видань схеми привернення уваги, науковцями давно виявлена гамма кольорів що особливо в тій чи іншій ситуації впливають на людину, це все береться до уваги як на телебаченні так і в інших джерелах інформації. Політичні діячі активно працюють з власними іміджмейкерами та професіоналами ораторського мистецтва, їх зовнішній вигляд, манера поведінки, та промови направлені на привернення вашої уваги та в подальшому – підтримки.

Дорогі друзі, розвивайте логічне мислення, аналізуйте отриману інформацію і у вас буде значно більше шансів, не піддатися на маніпуляції з боку засобів масової інформації та осіб, що за ними стоять.

Отченашко А. Н., Жадан Д. О.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ УКРАИНЫ

Проблема политической элиты Украине широко обсуждается внутри страны и за рубежом. Политическая элита Украины отстаивает интересы только правящей верхушки, она не берет во внимание проблемы простых жителей, которые их интересует только в период выборов. Конечно, по сравнению с другими бедными странами нам – украинцам грех жаловаться, но всё же, мы живём за счёт кредитов и остатков того что осталось после СССР. А наша элита с каждым годом увеличивает свой капитал честными, и не очень, методами.

Проблема в том, что со дня провозглашения независимости Украины, нет практически ни одной политической партии, которая могла бы стать идеологической силой страны. Возникает такое ощущение, что партии создаются как коммерческое предприятие для заработка капитала и рекламы их лидеров. Каждый из представителей элиты может говорить о разном, а цель всегда одна – как на этом отстоять и удержать личную выгоду.

Украина находится на одном из лидирующих мест по закупке зарубежных автомобилей – иномарок, машины для своих целей приобретает как элита, так и возомнившие себя элитой. Кортежи с мигалками чиновников не раз заставляли людей задуматься о тех, кто правит страной. Это та самая элита, чьи дети могут спокойно в состоянии алкогольного опьянения сбить машиной мать с детьми, а потом лишь отделаться штрафом.

Наша политическая элита Украины, отстаивая свои интересы, закрывает глаза на незаконные действия своих «друзей», родственников и коллег, тем

самым провоцируя их на осознанно повторные действия – ведь наказание минимально, выгода очевидна.

Верхушка власти манипулирует массами людей как им вздумается, так сказать, вкладывают капитал для его увеличения за счёт формирования тупого «стада», тем самым вызывая конфликты между населением Украины.

Из сказанного ранее, мы получаем политическую элиту, в их же лице власть, которая стремится к прибавлению своих богатств и их защите, но которую совсем не интересует положение простых людей.

Панченко М. А., Кулиш Я. Р.
НТУ «ХПИ»

ПЕРСПЕКТИВЫ ВСТУПЛЕНИЯ УКРАИНЫ В ЕВРАЗИЙСКИЙ СОЮЗ

Ввиду распада СССР в конце 20-го века среди общественности некоторых бывших советских республик возникла потребность тесной интеграции. В начале века идея постсоветской интеграции и новое евразийство заново получили широкое распространение среди стран входящих некогда в СССР. Новым толчком послужило стремительное формирование в мощную идеологию, евразийской мысли, вышедшей совсем на иной виток развития с распадом некогда могучего Советского Союза. Самыми видными сторонниками и идеологами являются: президент Казахстана Нурсултан Назарбаев, президент России Владимир Путин, философы и политологи Александр Дугин, Александр Панарин, Сергей Гавров, киргизский писатель Чингиз Айтматов и многие другие.

Первым подобный детализированный проект Союза Советских Республик Европы и Азии – Европейско-Азиатского Союза был предложен ещё перед распадом СССР академиком А. Д. Сахаровым.

Основными преимуществами, конечно же, будут свободное перемещение товаров и услуг по всей огромнейшей территории от Японского моря и до горных вершин Карпат, то есть не зависимо в какой точке Евраза вы бы не были вы будете пользоваться:

- едиными тарифами;
- едиными техническими регламентами на территории бывшего СССР, а как не нам, политеховцам, чувствовать, что это крайне необходимо для упрощения и как следствия увеличения скорости принятия правильных инженерных решений;
- одним и тем же трудовым законодательством, независимо будь это – Владивосток, Харьков, а может быть Астана или Калининград на всем пространстве содружества вы будете пользоваться одними и теми же правами и обязанностями рабочего, мастера своего дела и высококвалифицированного специалиста;
- единым Миграционным законодательством;

•единой банковской системой с действующими банками и их филиалами на всей территории содружества;

Единая валюта будет способствовать стабилизации экономики, упрощению денежных расчетов между населением всего Союза и укреплению позиций нашей валюты на межбанковской арене. Укрепление внешних границ позволит усилить суверенитет и станет хорошим подспорьем для переговоров, плюс в дополнение с единым миграционным законодательством, позволит контролировать приток миграции в страны Союза и построение системы быстрой интеграции рабочих мигрантов в наше общество.

Согласно последним расчётам специалистов, в случае вступления в Таможенный Союз Украина получает:

- отмену экспортных пошлин на нефть;
- снижение цен на газ (до уровня российских внутренних цен);
- отмену российских защитных мер по ввозу товаров на территорию РФ;
- обеспечение загрузки газотранспортной системы и др.

Перцев Н. Е.
НТУ «ХПИ»

УКРАИНА ПЕРЕД ВЫБОРОМ. ЕВРОПЕЙСКИЙ И ТАМОЖЕННЫЙ СОЮЗЫ, ИХ НЕДОСТАТКИ И ПРЕИМУЩЕСТВА

В последнее время «острым углом» для Украины становится выбор направления ее экономического развития. Два основных варианта, рассматриваемых на данное время – это развитие экономики страны находясь в блоке стран Таможенного союза или же находясь в Евросоюзе. Учитывая географическое положение Украины надо понимать, что она находится на торговой магистрали между странами Европы и Азии.

Теоретически, мы должны иметь с этого небывалые перспективы, но на практике такого не наблюдается. Находясь «между двумя островами» мы должны быть так называемым посредником, но, конечно, уже не первый год нас ограничивают как посредников, тем самым заставляя причалить к какому-то одному из берегов. Прийти к согласию с какой-то одной из сторон – это, прежде всего, ослабить торговые и политические отношения с другой. Власть страны не может определиться с выбором, так вопреки всему премьер министр Украины Николай Азаров настаивает на том что, одновременное соглашение с ЕС и странами ТС вполне возможно. Европейское сообщество и руководители ТС также диктуют Украине «правильный выбор» в свою сторону. Так Джон Кланси (John Clancy) – представитель комиссара ЕС по вопросам торговли Карла де Гухта, предоставил в своем официальном письменном ответе, заявление что, присоединившись к ТС, Украина потеряет свой торговый суверенитет, после чего подписание соглашение о ЗСТ с ЕС станет просто невозможным. "Как глубокая и всеобъемлющая зона свободной торговли с ЕС, так и Таможенный союз, – это о либерализации торговли между партнерами и

это хорошо. Однако есть существенное различие между глубокой и всеобъемлющей зоной свободной торговли с ЕС и Таможенным союзом – в последнем член теряет свой торговый суверенитет, потому что Таможенный союз идет дальше, чем ЗСТ с ЕС", – заявил Дж. Кланси. Однако если взять, к примеру, Белоруссию, которая уже является членом ТС то нельзя сказать, что она теряет свой торговый суверенитет. Конечно, в этом есть заслуга белорусского правительства. Из этого всего возникает вопрос: настолько ли страшен Таможенный союз, как о нем говорят европейцы, или все зависит от авторитетности и политической силы отдельно взятого правительства?

Еще один из интересных вопросов, над которыми следует подумать это – зачем Европе нужна страна не с самой развитой экономикой, продукция нашей страны в большинстве своем не дотягивает до стандартов ЕС. Если отбросить ложь что Европа «за свой счет» хочет помочь Украине, то становится ясно, что у Европы есть свои планы на Украину, по которым она непременно воспользуется Украиной. Можно смело предполагать, что населению от этого лучше не станет. «Европейские зарплаты и далее будут оставаться призрачной мечтой для Украины, а вот увеличение цен на товары резко ударят по карману украинского жителя» – таков прогноз большинства экономистов.

Если вернутся, к ТС то тут можно несколько «профильтровать» ранее приведенные слова Джона Кланси, действительно потеря торгового суверенитета вполне возможна, но не для Украины, а для крупного Украинского бизнеса и это факт, так как у России большой бизнес на много больше чем у Украины. Таким образом, можно понять, что владельцы большого бизнеса, а именно и само правительство или же люди, с которыми они тесно связаны, не желают финансовых потерь, поэтому для них Евросоюз довольно интересен. Тем не менее, правительство не может разорвать свои «дружеские» взаимоотношения с Россией, так как во многом от нее зависит. Для народа же таможенный союз стал бы выгодным путем развития, но в силу обстоятельств, этнической разделенности, сложной истории народ не является одним целым, а поэтому позволяет верхушке, пользуясь этим который год делать, так как будет выгодно именно ей.

В качестве вывода нужно сказать, что у обоих союзов есть свои плюсы, но учитывая такие факторы как: украинский менталитет, политику в стране, и аппарат власти, стандарты выпускаемой продукции и многие другие факторы то я считаю, что развитие Украины в блоке стран ТС было бы эффективнее.

Рулевський В.
НТУ «ХПІ»

ПОЛІТИКА І МОРАЛЬ

Політика – це форма суспільної свідомості і діяльності, яка має багато вимірів. Одним із найважливіших «вимірів» політики, критерієм її ефективності є мораль. Мораль – це форма суспільної свідомості, що становить сукупність

моральних вимог, на основі яких суспільство і особистість виробляють оцінки людської поведінки, явищ соціального і духовного життя.

Політика, яка не підтримується соціальною й індивідуальною мораллю, приречена на поразку, а політик, якому характерне переслідування не загальнозначущої мети, швидко залишить політичну арену. Проблема співвідношення політики і моралі традиційно привертала і привертає в сучасних умовах увагу найбільших авторитетів світової філософії і соціології. Античні філософи Платон та Аристотель, по суті, ототожнювали політику і мораль. За Платоном моральний принцип вільної особистості – головна умова створення ідеальної держави, досконалого суспільства. Платон характеризує політику як царське мистецтво, для якого визначальним є наявність вищого знання і уміння управляти людьми. Держава – вищий рівень спілкування людей. Вища моральна доброчесність полягає в служінні вільного громадянина державі, його вдосконаленні, суспільній користі.

Італійський мислитель Ніколо Макіавеллі, виходячи зі спостережень над дійсністю політичного життя міст роздрібненої Італії, приходить до висновку про принциповий незбіг сфери політики і моралі. Політична мета вимагає для свого здійснення будь-яких засобів, у тому числі і аморальних.

На думку Т.Гоббса, природжений егоїзм людей виявляється в їх прагненні силою здійснити свої бажання: «людина людині – вовк». Тільки створення громадянського суспільства, держави шляхом укладання договору між ворогуючими, відвертає ворожнечу і сприяє виживанню людей. У XIX та XX ст. проблема політики і моралі знайшла відображення в теоріях представників буржуазної філософії – Еммануїла Канта, Георга Гегеля, Еміля Дюркгейма, Макса Вебера, Вільфредо Парето та ін. Великий внесок до осмислення проблеми співвідношення політики і моралі внесли Карл Маркс, американські політологи Джордж Лоско і Лео Вільям.

Необхідність введення моральних критеріїв до політики диктується і міркуваннями порядку глобальності. Екологічні катастрофи, найгостріші міжнаціональні конфлікти, кризове становище культури, голод – постійний супутник мільйонів людей, нескінченні війни та кровопролиття, – всі ці негативні реалії напочатку XXI сторіччя ставлять під питання саме існування роду людського на планеті Земля. «Стратегія виживання людства» допускає у вигляді найважливіших складових нову «глобальну» політику, основану на визнанні людського життя, свободи особи, її права на гідне життя у вигляді свого головного імперативу. Життя та практика показують, що в політиці, як і в будь-якій іншій сфері суспільного життя, процес формування та реалізації інтересів первісно пов’язаний з моральним вибором людини. Інакше кажучи, політика споконвічно поєднує в собі дві різноманітні системи координат, системи оцінок та орієнтацій людини у відносинах з державною владою: користі та моральності.

Політична наука в Україні ще не розробила належну систему вимог, не оформила їх нормативно. Політична історія дала безліч прикладів того, як

зведення групових цінностей в ранг суспільної моралі призводило не просто до наростання політичної напруженості, але й до повної моральної деградації політики. Так, українські націонал-патріоти, вважаючи моральним «лише те, що служить великій самостійній, незалежній Україні», присвоївши собі статус верховних охоронців звичаїв, відкрито нехтують загальнолюдськими уявленнями про честь, людську гідність, добро. Проблеми національної самовизначеності, етики і культури національних відносин в сучасних умовах мають перебувати в центрі уваги політиків. Нагальним є з'ясування тих глибинних основ політики та моралі, що визначають самобутність українського народу, і повинні орієнтувати політиків в їх діяльності по відродженню України.

Сміла А.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність проблеми у сучасних умовах соціально-економічних та політичних змін в українському суспільстві полягає в тому, що виникають проблемні питання, пов'язані з потребами та запитами підростаючого покоління. Відповідно, і процес інституалізації дитячого та молодіжного руху в Україні наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. стикається з об'єктивними труднощами, насамперед з фрагментарністю, частковістю підтримки державою громадських ініціатив дітей і молоді, невиконанням прийнятих нормативно-правових зобов'язань стосовно дитячих та молодіжних громадських організацій. Це пов'язано з постійною реорганізацією структур органів державної влади, відповідальних за державну молодіжну політику, відсутністю стратегії взаємодії міністерств, відомств, інших урядових структур, які координують розв'язання дитячих та молодіжних питань у загальноукраїнському масштабі.

Молодіжні громадські організації (*в Україні*) – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою якої є здійснення і захист своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших спільних інтересів.

В Харківській області зареєстровані цілий ряд молодіжних організацій таких як:

Харківська міська жіноча громадська організація «Дія», ХОМО «Молодь за життя», Харківська обласна громадська організація «Союз професійних державних службовців», Харківська обласна громадська організація «Українська соціал-демократична молодь», Харківська обласна організація Народно-демократичної ліги молоді та ін.

Попри поступове збільшення кількості організацій вони залишаються нечисленними за складом, переважно маловідомими і неавторитетними серед дітей і молоді. Про це свідчить і кількісний склад дитячих та молодіжних організацій, якими реально охоплено, на думку дослідників, не більше 10%

дітей та молоді.

Розв'язання потребує і проблема кадрового забезпечення. Недостатня кількість фахівців для роботи із дитячими та молодіжними громадськими організаціями пов'язана як з соціальними умовами (низький рівень оплати їхньої праці, низький соціальний статус у суспільстві), так і відсутністю на державному рівні системи підготовки та перепідготовки фахівців, лідерів-організаторів дитячих та молодіжних громадських організацій.

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є цілеспрямована підготовка соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. Соціальний педагог у змозі надати професійну допомогу в створенні і функціонуванні громадської організації, налагодити взаємодію між різними соціальними інститутами, надати соціального спрямування діяльності організації. Це може стати першим кроком для подолання існуючих проблем та перешкод для сучасного дитячого і молодіжного руху.

Соскін М.О.
КНТЕУ

МОДЕЛІ БЮРОКРАТІЇ ЯК СУСПІЛЬНОГО ІНСТИТУТУ

У політичній науці минулого й сьогодення існує постійний науковий інтерес до вивчення бюрократії як суспільно-політичного явища. ЇЇ дослідження завжди було пов’язане із численними труднощами, насамперед аморфністю самого поняття, оскільки існують десятки різних, часом суперечливих один одному визначень поняття бюрократія.

Термін “бюрократія” означає панування канцелярії й вживається в декількох значеннях: по-перше, як прошарок вищих чиновників у державі; по-друге, як канцелярщину, ігнорування сутності справи заради дотримання формальностей.

В різних галузях знання цей термін завжди розуміли по-різному. У державознавчих дослідженнях бюрократію трактують як “правління бюро”, тобто спеціально призначеними і офіційно уповноваженими на управління кадрами [1, с.439]. У соціології під бюрократією розуміється особливий тип організації не так державного, як адміністративного управління: у цьому значенні бюрократія властива не тільки демократичним і авторитарним державам, але також діловим корпораціям, профспілкам, політичним партіям [2, с.56]. Економісти розглядають бюрократію як особливу організацію, що фінансується за рахунок грошей платників податків, не знає “дисципліни прибутку” і не реагує на тиск із боку ринку [3, с.25].

В енциклопедичному словнику з політології, дається три визначення бюрократії: по-перше, “соціальний організм, результат соціальних антагонізмів, протиріч, політичного відчуження; по-друге, система управління, яка функціонує за допомогою відділеного від суспільства апарату влади, що панує над ним та володіє специфічними функціями та привілеями; по-третє, прошарок людей, пов’язаний із цією системою” [4, с.34]. Таке визначення

бюрократії, що має негативне забарвлення, здебільшого, характерне для багатьох соціальних груп у сучасному світі [5, с.155].

На нашу думку, бюрократія – це одночасно й система державних організацій, установ, відомств, включених у структуру виконавчої влади й спільність людей, що представляють особливий соціальний прошарок, що функціонує в рамках даної системи.

Як будь-який суспільний феномен, бюрократія має як зовнішні так і внутрішні специфічні причини існування. До зовнішніх причин прояву бюрократії відносяться: по-перше, ті традиції й особливості, які є в основі існування кожного національного суспільства; по-друге, політичний режим; по-третє, особливості еволюції політичної еліти й вищого прошарку бюрократії. До внутрішніх причин формування бюрократичного стилю управління варто віднести: традиції й особливості генезису "касти" чиновників; ступінь розвитку загальної культури суспільства, зокрема політичної культури; логіку розгортання самої політичної системи в суспільстві.

Варто особливо зазначити , що на рівні повсякденної свідомості нині бюрократія й бюрократизм зливаються воєдино. У зв'язку з цим бюрократія характеризується винятково як спосіб управління, негативна форма прояву службової, посадової діяльності органів виконавчої влади. Характерними рисами бюрократії стають: непублічність, знеособленість, ієрархічність.

Одним з перших науковців, хто здійснив спробу розібратися, у сутності бюрократії, був Г.В.Ф. Гегель. У "Основах філософії права" він докладно проаналізував чиновництво, його сутність, структуру і функції. За Г.В.Ф. Гегелем ефективність бюрократичного управління, може бути гарантована через ототожнення громадянського суспільства і держави. Характеризує бюрократію як головну пануючу складову частини суспільства, де зосереджені державна свідомість, освіченість і професіоналізм . Він вважає чиновників головною опорою держави "у відношенні законності й інтелігентності".

В цілому ж, все різноманіття трактувань бюрократії можна звести до основних типів: М. Вебера, марксистської, а також імперської моделі бюрократії.

Література: 1. Водолазов Г.Г, Вельский В.Ю. Политология. – М.,2005. 2. Социология: Энциклопедия. – М.,2003. 3. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцев Е.Б. Современный экономический словарь. – М.,2003. 4. Политология: Энциклопедический словарь. – М.,2001. 5. Гудков Л.Д., Левада Ю.А., Левинсон А.Г., Седов Л.А. Феномен бюрократии в историко-социолгической перспективе II Мировая экономика и международные отношения.1989.- № 2.

Сухляк А.
НТУ «ХПИ»

ЕВРОМАЙДАН КАК ПОЛИТИЧЕСКАЯ ПРОВОКАЦИЯ ПОЛИТИКИ ВИКТОРА ЯНУКОВИЧА

По своей сути политическая провокация, как феномен, выступает средством основанным на вызове ответных действий оппонента, последствия которых могут быть использованы в дальнейшем противоборстве [1].

Цепь событий, которые произошли на территории Украины с конца ноября 2013 года, и которые продолжаются по сей день, не исключено, что являются политической провокацией в отношении президента Украины Виктора Януковича и правительства во главе с премьер-министром Украины Николаем Азаровым [2]. Для того чтобы определить, является то или иное событие провокацией, необходимо найти три основные структурные составляющие данного феномена: во-первых, наличие у субъекта целевой установки, направленной на обострение ситуации; во-вторых, осуществление целенаправленной подстрекательской деятельности; в-третьих, наличие соответствующего организационного аппарата, предназначенного для осуществления подобных акций и использования их последствий для эскалации реакционного политического насилия [1]. Одним из основных моментов анализа является определение круга заинтересованных лиц в том или ином действии или событии. В данном случае, возможно, присутствует заинтересованность США и ЕС в дополнительном давлении на Таможенный союз и, в частности, на Россию. Поэтому нельзя исключать, что большая часть финансирования Евромайдана исходит со стороны ЕС и США через оппозиционные партии. Также не исключено наличие у последних мощного организационного аппарата и огромных финансовых ресурсов для проведения подобных акций и управления внешнеполитическими событиями [4].

Наиболее полно сущность Евромайдана как провокации проявилась в ее функционально-ролевом предназначении [1] (функция предлога, функция дестабилизации внутри- и внешнеполитической обстановки, функция дискредитации, функция дезинформации, а также функция дезориентации).

Событиям Евромайдана предшествовало не менее громкое событие, – отмена подписания правительства Украины ассоциации с ЕС [3], что стало предлогом всех дальнейших конфронтаций между обществом и властью (следует учитывать, что настроения по поводу ассоциации в Украине сильно разнится от региона к региону; так Западная Украине выступила основной движущей силой Евромайдана, в свою очередь Восточные регионы Украины в большинстве своем поддержали действующую власть). Последнее вылилось в дестабилизацию внутриполитической обстановки [6]: мобилизация оппозиционных сил, оттягивание подписания бюджета страны на 2014 год, блокирование работы управлений и ведомств города Киев и т. д. (конфронтация внутри общества, отсрочка принятия Верховной Радой важных законов). Также усилилось напряжение во внешней политике (принятие сенатом США резолюции о ситуации на Украине после столкновения Беркута и митингующих). Что же касается функции дискредитации, то она явно проявилась в виде событий утра 30 ноября – разгон Евромайдана внутренними силами МВД[7], в частности «Беркутом», когда были избиты журналисты и студенты. Следствием чего стало возмущение в обществе политикой власти, в регионах митинги в поддержку Евромайдана. Не исключено что ответственными за разгон не является действующее правительство или

президент. Возможные причины могут быть такие: несогласованность и медлительность принятия оперативных решений в правительственных верхах либо же открытая дискредитация правительства со стороны некоторых действующих лиц МВД.

Также необходимо отметить, что важную роль в становлении Евромайдана сыграли СМИ, которые стали оперативно, и в зависимости от политической ориентации освещать события в стране и на Майдане.

Совокупность всех функционально-ролевых аспектов в конечном счете вылилось в массивный митинг, именуемый как «Евромайдан», обострила обстановку на политической арене и в обществе, задала тон новому 2014 году и стала основой для выборов в президенты Украины 2015 года.

Список источников: 1. Общая и прикладная политология: Учебное пособие. Под общей редакцией В.И. Жукова, Б.И. Краснова. М.: МГСУ; Изд-во “Союз”, 1997. – 992 с. 2. Герман: Жестокий разгон Евромайдана – провокация против Януковича. http://www.segodnya.ua/politics/pnews/german-zhestokiy-razgonevromaydana-provokaciya-protiv-yanukovicha-479264.html 3. Украина приостановила процесс подготовки к подписанию Соглашения об ассоциации с ЕС. http://korrespondent.net/ukraine/politics/3210674-ukraynapryostanovyla-protsess-podhotovky-k-podpysanyui-sohlashenyia-ob-assotsyatsyy-ses 4. Сенат США призвал Украину освободить Тимошенко. http://korrespondent.net/ukraine/politics/3209512-senat-ssha-pryzval ukraynuosvobodyt-tymoshenko 5. Российский государственный телеканал поймали на лжи о Евромайдане.http://korrespondent.net/world/russia/3272019-rossyiskyihosudarstvennyi-telekanal-poimaly-na-lzhy-o-evromaidane 6. "Евромайдан" вредит интересам государства, заявил глава МИД Украины. http://ria.ru/world/20131214/984039761.html 7. Захарченко извинился перед украинцами. http://lb.ua/news/2013/12/01/243555_zaharchenko_izvinilsya_pered.html__vinilsya_pered. html

Федорко В. И.
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Проблема формирования политической культуры актуальна для молодежи, перед которой открыты двери для формирования их как личности.

Становления политической культуры зависит от уровня развития страны, ее истории, национальных и других факторов. У жителей нашей страны сейчас политическая культура совсем иная, чем она была во время выхода Украины из состава СССР. Несбывшиеся надежды на превращение в развитую европейскую страну, обусловили значительную долю обиды, нигилизма, недовольства в адрес действующего правительства, поиск врагов и «виновных».

Сложившаяся сегодня политическая ситуация в стране дала возможность, как считают сами митингующие, повлиять на их жизнь, улучшить ее. Для некоторых это шанс улучшить их благополучие на Украине, но, к сожалению, для значительно большей части молодежи это надежда на то, что «вступление» в Евросоюз даст им возможность искать лучшую судьбу в странах ассоциации. Когда то Булат Окуджава утверждал: «Вселенский опыт говорит, что погибают царства не оттого, что тяжек быт или страшны мытарства. А погибают оттого (и тем больней, тем дольше), что люди царства своего не уважают больше». При этом все чаше наши люди, задумываясь о своем «Я», исходят из того, что они – это народ и если это хорошо для них, значит это хорошо и для нашей страны.

Мое мнение заключатся в том, что людям надо скинуть розовые очки, взглянуть вокруг трезвимы глазами. Увидеть и поверить, что во всех наших проблемах виноваты не столько наши соседи, сколько мы сами. Подумать, что мы делаем не так. И подумать, что нам делать дальше.

СЕКЦІЯ 8
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Арсенова А.В.
НТУ «ХПИ»

МИТИНГ КАК ФОРМА БОРЬБЫ НАРОДА ЗА СВОИ ИНТЕРЕСЫ

Современное мировое общество пережило множество политических и социальных потрясений за последнее десятилетие. Если рассматривать Украину, то в 2004 году мы с вами были свидетелями Оранжевой революции, главной целью которой был правительственный переворот и назначение на пост Президента Украины лидера партии «Наша Украина» Виктора Ющенко. Кроме того мы стали свидетелями массового митинга на киевском Майдане в поддержку вступления Украины в Евросоюз. Является ли митинг результативным средством в борьбе граждан за свои политические и социально- экономические интересы и убеждения и как Конституция Украины регулирует вопрос о массовых акциях протеста?

Во-первых, мобилизация людей в ряды митингующих проходит среди граждан объединённых общей идеей, тем самым у государства появляется возможность понять приоритеты и цели, которые ставит народ, и каким он видит дальнейшее развитие своей страны.

Во-вторых, митинг является тем камнем преткновения между властью и народом , который просто невозможно игнорировать. Митинг конечно можно разогнать, но сломать людей и убить тем самым в них идею и желание её

осуществления не удастся, подобные акции протеста будут продолжаться с определённой цикличностью.

Ещё одним доказательством того, что массовые акции протеста приносят определённые плоды, является то, что чаще всего экономические митинги перерастают в политические.

У понятия митинг есть и оборотная сторона, которая показывает не только неэффективность данного метода борьбы, но и его социальную, экономическую и даже демографическую опасность.

Хотелось бы начать с того, что большая часть участников массовых акций протеста не разделяют тех идей, которые отстаивают протестующие, или даже не осведомлены о них. Кроме того бесполезность массовых митингов можно аргументировать и тем, что общество в целом не в состоянии правильно проанализировать политическую и социально-экономическую ситуацию в стране, не имея специального образования политолога или экономиста, и тем самым оно только мешает правительству действовать в рамках сложившейся ситуации, создавая дополнительные проблемы внутри страны.

Не последним фактором, делающим митинг социальным злом, является влияние толпы, которое приводит к деструктивному решению общественного конфликта и принятию радикальных действий со стороны власти, направленных на его подавление.

В завершении можно сказать, что, если участники митинга в действительности объединены одной идеей, понимают, в чём состоит проблема, причины и пути её возможного решения, то они могут достучаться до правительства, добиться осуществления данной идеи и решения вопросов, препятствующих этому. Необходимо также учитывать риски, связанные с проведением массовых акций протеста, а именно возможности вооружённого решения конфликта, ухудшение политической и социально-экономической ситуации в стране.

Баранова А.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМА ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ ТА ДІТЬМИ

Одним із найголовніших порушень прав людини в сучасному світі є злочин, що має багато назв – «біле рабство», «торгівля людьми», «контрабанда людьми». За оцінками іноземних експертів щорічно 1,5–2 мільйони людей стають «живим товаром» розвинутих країн Центральної та Західної Європи, а також держав азійсько-тихоокеанського регіону.

Для України проблема торгівлі жінками та дітьми в її сучасному розумінні постала наприкінці XX століття, зокрема після розпаду СРСР. Сукупність соціально-економічних умов, специфіка географічного положення та справжній «хаос» на українських кордонах призвели до того, що Україна перетворилася з країни-транзиту на країну-донора жінок та дітей, зокрема для Туреччини, Німеччини, Ізраїлю, Італії, Греції та інших європейських країн.

Торгівля людьми уже давно стала явищем глобального масштабу та складовою міжнародного кримінального бізнесу. Тому боротьба з нею потребує не лише національних, але й міжнародних сумісних дій і співробітництва.

У даний момент найбільш повне визначення торгівлі людьми дає «Протокол з попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми», який доповнює Конвенцію ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю: «Здійснення з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховання чи отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю стану або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу».

Причини і умови, як сприяють і породжують торгівлю жінками і дітьми можуть бути різними. Так, на думку багатьох фахівців основними причинами поширення такого негативного явища в Україні виступають: соціальна нерівність у державі – порушення прав жінок та їх маргіналізація у суспільстві; безробіття, низький рівень життя значної частини населення, різкий поділ суспільства на багатих та бідних; недосконаліть національного законодавства; низький правовий і моральний рівень суспільства; подальша фемінізація трудової міграції молодих жінок і дівчат; поступове збільшення числа дітей-сиріт та соціальних сиріт, що надає можливості іноземним торговцям незаконно їх всиновлювати чи вербувати та використовувати в майбутньому для виготовлення порнографічних матеріалів; ріст попиту на послуги сексуального характеру у розвинутих країнах світу; швидкий розвиток туризму тощо.

Таким чином, аналізуючи фактори, що сприяють торгівлі жінками і дітьми, необхідно зазначити, що з метою здійснення активної боротьби з цим ганебним явищем доцільно вирішити ряд важливих проблем: слід забезпечити стабільність національної економіки та усунути першочергові фактори, що сприяють торгівлі жінками і дітьми (безробіття, соціальну нерівність, інфляцію, корупцію тощо); необхідно ефективно протидіяти нелегальній міграції, яка не лише має стійку тенденцію до зростання, але ї є супутнім явищем торгівлі людьми; слід періодично підвищувати кваліфікацію співробітників усіх органів, які здійснюють боротьбу з торгівлею людьми; створити спеціальну базу даних щодо юридичних і фізичних осіб, причетних до торгівлі людьми або підозрюваних у здійсненні такої незаконної діяльності; необхідно також надавати населенню інформацію про явище «торгівлі людьми», роз'яснювати правові норми стосовно поведінки в реальних життєвих ситуаціях, які можуть призвести до рабства, здійснювати показ зразків застосування життєвих умінь і навичок щодо навчання, знайомства, відпочинку, працевлаштування за кордоном; важливою є і соціальна реклама, яка розкриває сутність, форми та наслідки торгівлі людьми, шляхи виходу з кризової ситуації.

Безчастний А.Г.
НТУ «ХПІ»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Роль церкви й релігійних організацій як соціально інтегруючого чинника в житті українського суспільства, а, отже, і в політичній системі держави, визначає соціальну спрямованість державної політики в цій сфері. Україна багатонаціональна, багатоконфесійна держава. Тому від тонкощів державного регулювання державно-релігійних відносин залежить формування гармонійних і плідних відносин у системі: людина – релігійна організація – держава – суспільство. Правове підґрунтя діяльності релігійних організацій становлять Конституція України, Закони України «Про свободу совісті та релігійні організації» та інших законодавчих актів України, виданих відповідно до нього.

В Україні здійснення державної політики щодо релігії і церкви належить виключно до відання держави. Церква (релігійні організації) в Україні відокремлена від держави.

Держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій, не фінансує діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії.

Релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями).

Відповідно до статті 7 закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).

Питання релігії, віросповідання та церкви перебувають у найважливішому спектрі громадського життя, у центрі політичної системи, входять у сферу національних інтересів України, а тому є об'єктом державної політики, спрямованої на створення таких відносин між державою й релігійними організаціями, котрі забезпечували б їхню безпечну життєдіяльність, гармонійний і поступальний розвиток суспільства. Основними завданнями державної політики в цій сфері є недопущення домінування жодної релігії, створення умов для гармонійного розвитку всіх конфесій, що

врегульовано нормативно-правовими актами, які потребують певного вдосконалення з огляду на сучасні умови розвитку суспільних відносин у країні.

Безугла О.А.
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

РОЗВИТОК РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В 1991-1996 РР.

Українське суспільство, як і будь-яке інше, повинно забезпечувати своє співіснування, а тому має займатися власною безпекою і охороною. Це зумовлює існування суспільної охоронної діяльності, під якою розуміють сукупність матеріальних і нематеріальних заходів і дій, що реалізуються у правових і не правових формах і здійснюються державними і недержавними органами та організаціями з приводу забезпечення національної безпеки. Останню вітчизняна юридична наука розуміє комплексно, адже вона включає передусім: 1) організацію економічної безпеки; 2) забезпечення політичної безпеки; 3) соціальну злагоду; 4) духовний розвиток і т. д. Самостійними напрямами забезпечення національної безпеки є боротьба із зростанням злочинності, подолання екологічних бід, захист прав громадян, охорона здоров'я, збереження культурних, історичних надбань країни тощо.

В Україні утворено цілісну систему органів, діяльність яких спрямована на забезпечення національної безпеки. Особливе місце посідає Рада національної безпеки і оборони України. Так, ст. 107 Конституції України 1996 р. передбачає утворення такого органу, як Рада національної безпеки і оборони України. Цей інститут є принципово новим у системі органів державної влади, а в механізмі Української держави загалом. За Конституцією України, Рада національної безпеки і оборони України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Вона координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони. Раду національної безпеки України створено Указом Президента України в липні 1992 р. як консультативно-дорадчий орган у системі органів державної виконавчої влади при Президентові України, проіснувавши до 1994 р., коли знову ж таки Указом Президента України за нею було закріплено функції організаційно-координаційної діяльності. Надання координаційних повноважень паралельно із здійсненням заходів з інформаційного забезпечення дали можливість Раді та її Апарату діяти значно результативніше, торкатися складних і масштабних питань державного життя. Разом з тим відчувалися і відповідні обмеження, оскільки статус Ради визначався на рівні президентських указів, тоді як фактично її діяльність впливала на дії Президента України, на діяльність уряду, силових структур тощо і об'єктивно потребувала закріплення на конституційному і законодавчому рівнях. Першою спробою адекватно визначити статус Ради національної безпеки та місце, яке вона посідає в системі державних органів України, було підписання в 1995 р. Конституційного договору між Верховною Радою і Президентом України, в якому на Президента

покладалися функції гаранта національної безпеки України і голови Ради національної безпеки України. В Конституції України 1996 р. це питання вирішено значно глибше. По-перше, в ній, по суті, конституйовано новий державний орган – Раду національної безпеки і оборони України, що успадкував функції колишніх Ради оборони і Ради національної безпеки. По-друге, Конституція визначає основні завдання цього органу – координацію і контроль діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони. По-третє, безпосередньо в тексті Конституції визначено принципові засади формування РНБОУ і, зрештою, Конституція містить пряму вказівку щодо розробки спеціального закону, який визначав би функції і повноваження Ради.

Отже, на нинішній момент Рада національної безпеки і оборони України – це спеціалізований державний орган з конституційним статусом, який є органічною частиною системи президентської влади і покликаний забезпечити одну з найважливіших конституційних функцій Президента – гарантувати державну незалежність і національну безпеку держави.

Богачова Н.В.
НТУ «ХПІ»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Статтею 45 Конституції України передбачено, що працівникові гарантується встановлена законом тривалість робочого часу.

Робочий час – це встановлений законодавством відрізок календарного часу, протягом якого працівник відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, графіка роботи та умов трудового договору повинен виконувати свої трудові обов'язки. Розрізняють нормальний, скорочений і неповний робочий час. Так, відповідно до ст.50 КЗпП України нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Робочий тиждень – це тривалість робочого часу протягом календарного тижня. Звичайно застосовуються два види робочого тижня: 5-денний з двома вихідними днями і 6-денний з одним вихідним днем. 40-годинна гранична норма робочого часу повинна дотримуватися при 5 і 6-денному робочому тижні. При 6-денному робочому тижні тривалість робочого дня напередодні вихідного дня не може перевищувати 5 годин (ст.53 КЗпП), а напередодні святкових і неробочих днів – скорочується на одну годину.

Скорочений робочий час встановлюється законодавством. Так, відповідно із ст.51 КЗпП для працівників, праця яких відбувається на роботах зі шкідливими умовами праці, встановлюється скорочена тривалість робочого часу – від 24 до 36 годин на тиждень. Перелік таких робіт і тривалість робочого часу при їх виконанні передбачені Списком виробництв, цехів, професій і посад зі шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на додаткову відпустку і скорочений робочий день, порядок застосування Списку регулює інструкція, затверджена постановою Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 21.11.75 р.

Потрібно звернути увагу на те, що відносно додаткових відпусток діє Список, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р., але відносно скороченого робочого часу діють ще акти Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 25 жовтня 1974 р. і 21 листопада 1975 р. Право на скорочений робочий день виникає, якщо працівник виконує роботи у шкідливих умовах праці не менше за половину робочого дня. Вказаний список обов'язковий для всіх підприємств, установ, де є види робіт, професії і посади, вказані в ньому.

Законодавством встановлений скорочений (36-годинний) робочий тиждень для деяких категорій працівників, трудова діяльність яких пов'язана з особливим характером праці (наприклад, педагогічні працівники, медичні працівники та ін.) або станом здоров'я (деякі категорії інвалідів). Для осіб, які працюють у зоні відчуження, встановлений 36-годинний робочий тиждень (див. постанову Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2000 р. №223 «Про доплати і компенсації особам, які працюють у зоні відчуження і зоні безумовного обов'язкового відселення після повного відселення жителів»).

Скорочена тривалість робочого часу передбачена для неповнолітніх працівників з метою охорони їх здоров'я. Так, для працівників віком від 16 до 18 років встановлений 36-годинний робочий тиждень, віком від 15 до 16 років – 24-годинний робочий тиждень (ст. 51 КЗпП). Для учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул, – не більш 24 годин на тиждень, а якщо учні працюють протягом навчального року у вільний від занять час, то тривалість їх робочого часу на повинна перевищувати половини тієї норми, яка встановлена для осіб відповідного віку, тобто для учнів віком від 14 до 16 років – не більше 12 годин на тиждень, а віком від 16 до 18 років – 18 годин на тиждень (ст. 51 КЗпП).

Ст. 54 КЗпП передбачає скорочення робочого часу на 1 годину при роботі в нічний час. Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку. Не допускається залучення до роботи в нічний час працівників у віці до 18 років, вагітних жінок, жінок, що мають дітей у віці до 3 років. Залучати до роботи в нічний час інвалідів можливо тільки з їх згоди і при умові, що така робота не суперечить медичним показанням (ст. 55 КЗпП).

Брыдков А.
НТУ «ХПИ»

ВОЛОНТЕРСКОЕ ДВИЖЕНИЕ В УКРАИНЕ

Волонтерство давно стало движущей силой развития в Европе. К сожалению, до недавнего времени в Украине волонтерство имело исключительно локальный характер. Все изменилось с началом подготовки к Евро 2012, корда волонтерское движение стало играть одну из основных ролей, наравне с самими матчами. В связи с этим государство не могло не принять закон о волонтерстве. 19 апреля 2011 года был подписан Президентом, а 17 мая того же года вступил в действие Закон Украины «О волонтерской

деятельности». Фактически этот закон стал единственным нормативным актом, который регулировал волонтерскую деятельность.

Данный закон определяет организационные и правовые основания осуществления и развития волонтерской деятельности, правовой статус и обязанности волонтера, источники финансирования. В частности, установлено, что «волонтерская деятельность – добровольная, бескорыстная, социально направленная, неприбыльная деятельность, осуществляемая волонтерами и волонтерскими организациями путем предоставления волонтерской помощи».

Закон дает определение волонтерской организации – это юридическое лицо, осуществляющее свою деятельность без цели получения прибыли и получившее статус волонтерской в соответствии с требованиями этого закона. Предоставление статуса юридического лица волонтерской организации должно осуществляться центральным органом исполнительной власти в сфере волонтерской деятельности, на протяжении пяти рабочих дней с момента подачи письменного заявления, от имени этого юридического лица на бесплатном основании. Но фактически такой орган не был создан. На данный закон ограничил появление новых волонтерских организаций, так как они не знают, куда обращаться с данным прошением.

Волонтерами, в соответствии с законом, могут быть граждане Украины, иностранцы и лица без гражданства, пребывающие в Украине на законных основаниях.

Но кроме всех положительных сторон данного закона существуют и недостатки.

Волонтеров ограничили по возрасту, так согласно ч.1 ст.7 закона: волонтер - физическое лицо, достигшее восемнадцатилетнего возраста, а также граждане Украины в возрасте от шестнадцати лет, если они осуществляют волонтерскую деятельность на территории Украины, при наличии письменного согласия одного из родителей (усыновителей) или попечителей. Благодаря этой статье стала невозможна деятельность многочисленных детских волонтерских групп.

В соответствии с законом волонтерской деятельностью имеют право заниматься только юридические лица, обладающие статусом волонтерской организации. Это положение закона ограничивает неформальное волонтерство, которое было распространено в школах, ДЮСШ и других подобных заведениях.

Кроме того ч.3 ст.9 закона устанавливает, что волонтерская организация обязана застраховать волонтера в соответствии с Законом Украины "О страховании" на период предоставления волонтерской помощи. Но в случае если волонтерская организация является некоммерческой, то возникает закономерный вопрос – где некоммерческая организация должна брать деньги для страхования? На данный вопрос закон тоже не дает ответа.

Украина существенно отстает в развитии волонтерской деятельности от наших западных соседей. Хотя данный закон и является глотком свежего

воздуха для волонтерской деятельности в Украине и он стал единственным законом, который регулирует волонтерскую деятельность, но в нем имеются пробелы, неточности и недоработки, являющиеся весьма существенными. Для улучшения регулирования и развития волонтерской деятельности в стране необходимо продолжить работу над данным законом.

Ветров И.В.
НТУ «ХПИ»

ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ДЕЙСТВИЙ УЧАСТНИКОВ АКЦИИ ПРОТЕСТА

В настоящее время, в силу различных политических положений отдельных стран остро стоит вопрос поведения участников акций протеста. С правовой точки зрения можно выделить ряд противозаконных действий обоих сторон, поэтому очень важно найти грань между правом граждан на реализацию прав и свобод и применением законодательных методов к ним с целью предотвращения подобных мероприятий.

Во время акций протеста происходит ряд правонарушений по обе стороны интеракции. В Украине подобные действия, как следствие, приводят как к нарушениям среднего характера (статьи 173, 174, 175, 178 и 182 Кодекса Украины об административных правонарушениях), так и тяжелого (статьи 113, 121, 122, 171, 174, 293, 294, 296 Уголовного Кодекса Украины), а также нарушениям ряда других статей законодательства. Сравнивая украинское законодательство и законодательство других стран, можно сделать вывод о необходимости его дальнейшего совершенствования. Так, на наш взгляд, в УК Украины необходимо добавить ряд статей, устанавливающих уголовную ответственность за вовлечение несовершеннолетнего в совершение антиобщественных действий, за воспрепятствование проведению собрания, митинга, демонстрации, шествия, пикетирования или участию в них, что предусмотрено УК Российской Федерации. Данные действия зачастую практикуются в Украине при проведении подобного рода мероприятий. Законодательство ФРГ предусматривает ответственность за подстрекательство против народа, за поощрение и одобрение наказуемых деяний, чего нет в украинском законодательстве.

Сегодня очень сложно найти грань между волеизъявлением граждан и ограничительными мерами государства, т.к. многие статьи действующего законодательства, учитывающие правила общественного поведения и их соблюдения, противоречат друг другу. Данное несоответствие может быть решено путем внесения изменений в Административный и Уголовный кодексы Украины. Сложившееся политическое положение в Украине требует законодательного закрепления норм, которые бы с одной стороны допускали свободное волеизъявления граждан, а с другой – ограничивали, координировали действия граждан во время акций протеста с целью соблюдения общественного порядка. Такое решение было бы адекватным и удовлетворяющим обе стороны данных мероприятий.

Гармаш І. Є.
НТУ «ХПІ»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ОСНОВНІ ФОРМИ НАДАННЯ ЇМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Закон «Про державну службу» не дає розгорнутого поняття державних службовців, констатуючи, що до них належать особи, які займають посади в державних органах та їх апараті й мають відповідні службові повноваження. Наведене поняття звужує коло осіб, що належать до державних службовців.

Актуальність даного питання пояснюється наявністю великої кількості протиріч та розходжень з боку законодавчої бази та практичного застосування принципів та понять, які стосуються проходження держаної служби та соціального захисту державних службовців з боку держави.

У спеціальній літературі державні службовці розглядаються у широкому розумінні. Відповідно до цього державним службовцем визнають особу, яка в порядку, встановленому правовим актом, займає посаду в державній організації – органі державної влади, на підприємстві, в установі, організації (тільки б вони були засновані на державній власності).

Адміністративно-правовий статус державних службовців складається з основних прав та обов’язків та прав службовців. Основою для розгляду прав, обов’язків та обмежень державних службовців є положення Закону України «Про державну службу».

Основними ознаками державного службовця є: посада в державних органах та їх апараті; професійна діяльність щодо практичного виконання завдань і функцій держави; отримання за це заробітної плати за рахунок державних коштів.

Залежно від характеру повноважень, що визначають роль і ступінь участі державних службовців у здійсненні державно-владних функцій, вони поділяються на керівників, спеціалістів і виконавців.

Формами надання соціального захисту державним службовцям є наступні, що перераховані нижче.

Державним службовцям надається щорічна відпустка тривалістю 30 календарних днів, якщо законодавством не передбачено більш тривалої відпустки, з виплатою допомоги для оздоровлення у розмірі посадового окладу;службовцям, які мають стаж роботи в державних органах понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю до 15 календарних днів;забезпечуються житлом із державного фонду; надається земельна ділянка та безвідсотковий кредит на строк до 20 років; державні службовці та члени їх сімей, які проживають разом з ними, користуються у встановленому порядку безплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я. Пенсія державним службовцям виплачується за рахунок коштів Пенсійного фонду України.

Таким чином, можна зробити висновок, що держава зі свого боку надає допомогу усім категоріям державних службовців під час проходження служби та після її закінчення, і у різних життєвих ситуаціях можна спиратися на основні положення, які мають місце згідно діючого законодавства.

Гринько Т.
НТУ «ХПИ»

ЮВЕНАЛЬНАЯ ЮСТИЦИЯ В УКРАИНЕ

Ювенальная юстиция (лат. *Juvenālis* – юношеский; лат. *jūstitia*– правосудие) – система учреждений и организаций, осуществляющих правосудие по делам о правонарушениях, совершаемых несовершеннолетними. Система ювенальной юстиции (далее ЮЮ) является надгосударственной структурой при ЮНИСЕФ, которую финансируют фонды Сороса и Т. Тернера. Закон о ЮЮ оформлен как криминальный по вопросам несовершеннолетних.

Ювенальное уголовное право является «восстановительным правосудием» и имеет охранительный характер. Сама идея ювенальной юстиции хороша, ведь теоретически она призвана защищать права детей и подростков, однако, на деле многочисленные факты свидетельствуют, что система не лишена ошибок. Ведь в основу ЮУП заложена идея не наказания, а примирения преступника и жертвы преступления, возмещения ущерба, причиненного преступлением. Это естественным образом ведет к вседозволенности, когда подросток ощущает, что ему все можно.

Известны случаи, когда ювенальные суды лишали родительских прав родителей безо всяких на то оснований, что приводило к массовым акциям протеста. Во многих странах основной принцип действий – забрать ребенка из семьи, а потом разбираться. Поводом может послужить анонимный сигнал соседей или учителей, отказ от прививок, недостаточное количество продуктов в холодильнике, жилье, требующее ремонта или разбросанные игрушки. При этом не рассматривается перспектива передать детей на воспитание бабушкам, дедушкам, дядям или тётям, т. к. это не выгодно системе. Отменить постановление ювенального суда может только Страсбургский суд.

Под деятельность ЮЮ в Европе был принят закон об усыновлении детей гомосексуальными парами, а также введение гендерного воспитания, начиная с детских садиков. Гендер – это социальный пол, то есть не важно, кем ты рождаешься, а важно, кем ты себя чувствуешь. В украинском учебнике «Основы теории гендера», который в 2004 году был рекомендован Министерством образования и науки Украины, указано, что существует минимум пять гендеров, которые равны и должны быть приняты обществом: женский, мужской, гетеросексуальный, гомосексуальный, транссексуальный. В Европе и Америке, где гендерная политика уже действует много лет, в садиках запрещаются сказки, в которых девушка влюбляется в прекрасного принца. С целью пропаганды гомосексуализма была создана сказка «Король и Король», в которой принц влюбляется в юношу. Считается нарушением прав ребенка не

давать ему информации о гомосексуальных связях. Не трудно догадаться, что подобные действия приведут к значительному снижению народонаселения.

По данным российских аналитиков, так называемое «усыновление» русских детей превращено на Западе в сверхдоходный бизнес с ежегодным оборотом более 10 млрд. долларов. В связи с этим Президент РФ В.В. Путин подписал закон о запрете усыновления детей однополыми парами, а также иностранными гражданами тех стран, в которых официально разрешены однополые браки.

В настоящее время в американских гомосексуальных «семьях» уже воспитывается около 300 тысяч детей, и, по прогнозам, в скором времени это число вырастет до 1 миллиона детей. Чтобы удовлетворить эту потребность, вкладывают большие деньги в ювенальную юстицию и в Украине. Для получения траншей Международного Валютного Фонда правительство Украины подписало ряд Европейских соглашений, в которые входит и обязательство о внедрении ювенальной юстиции. Общественность отреагировала крайне негативно, вследствие чего появилось понятие «криминальная» юстиция вместо «ювенальная». В марте 2011 г. был одобрен Указ Президента Украины В. Януковича «Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні». А уже в октябре утвержден план относительно реализации данной концепции.

Дегтярёва И.
НТУ «ХПИ»

ПРОЦЕДУРА МЕДИАЦИИ В ГРАЖДАНСКОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

Услуга медиации в Украине еще не так широко востребована, как, например, в странах Евросоюза, где общество уже давно оценило все достоинства данного метода и признало его целесообразность в решении гражданских споров. Данный метод применим в различных отраслях гражданского права, включая трудовые, семейные и предпринимательские споры.

Медиация в современных гражданско-правовых отношениях является довольно новой формой конструктивного взаимодействия сторон. Представляя собой альтернативную процедуру урегулирования споров и конфликтов, она дает определенные преимущества участникам этого процесса, а также разгружает судебную систему.

К сожалению, наше гражданское законодательство не предусматривает активного участия судьи в процедуре примирения. Судья только предоставляет и разъясняет сторонам возможность примирения, может участвовать в нем пассивно, а речь идет о том, чтобы была предусмотрена активная позиция суда в процессе примирения. В такой беседе судья мог бы объяснить лицам, которые судятся, какие существуют способы разрешения спора, каковы перспективы апелляционного рассмотрения этого дела, предложить некий алгоритм разрешения спорного вопроса.

То есть судья, согласно активной его позиции в медиации, должен иметь право вызвать истца с адвокатом на беседу, предложить ему вариант разрешения конфликта, устраивающий эту сторону, вызвать отдельно ответчика с адвокатом, и провести такую же беседу. А затем в зале суда предложить обеим сторонам обоюдовыгодный вариант примирения.

Результат применения этого юридического инструмента заключается в том, что стороны (участники конфликта) вырабатывают компромиссное решение спора под контролем независимого, профессионального или непрофессионального специалиста, оказывающего услуги медиации. Основное отличие этого метода от судебных разбирательств в том, что здесь нет проигравших. Суть медиации и заключается в том, чтобы удовлетворить интересы обеих сторон и найти оптимальный выход из сложившейся ситуации, с минимальными негативными последствиями и издержками.

К преимуществам этого инструмента стоит отнести минимальные материальные траты, по сравнению с судебным делопроизводством, меньшие временные издержки и больший психологический комфорт.

Обращение в центр медиации для решения гражданского спора, это, безусловно, первый шаг к добровольному урегулированию конфликта. А при помощи мастерства, профессионального опыта, порядочности и компетентности третьей стороны – медиатора – возможность прийти к оптимальному компромиссу в любом гражданском споре.

Евдокимова Е.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Становление гражданского общества является актуальной проблемой для Украины, так как в данный момент в стране сложились очень сложные взаимоотношения между обществом и властью.

До сих пор в Украине продолжаются дискуссии о влиянии государства и о балансе сил государственной власти и общества. Значительная часть населения видит в государстве чужую, коррумпированную силу, не доверяет государственной власти, хоть и придерживается утопической точки зрения, будто исключительно государственными средствами можно создать новое гражданское общество.

Особенностью и противоречивостью переходного периода, на котором находится современная Украина, является то, что сложности переходных процессов, с одной стороны, предопределяют укрепление регулирующей роли государства, а с другой – перестройка гражданского общества предусматривает развитие частого бизнеса, уменьшение государственного влияния на предпринимательство, развитие общественных объединений и др.

Провозглашая свое стремление достичь идеалов правового государства, правительство на самом деле не делает это на конституционном уровне. Яркий тому пример – существующая система налогообложения.

Но все же, имеются все основания сказать, что молодое украинское государство избрало в целом правильный путь, путь цивилизованного общества, которое основывается на общечеловеческих ценностях. Прежде всего, и это самое главное, Украина стала независимым государством с перспективными конституционными намерениями стать демократической и правовой. Относительно же переходного общества, которым является современная Украина, то предварительно обобщающие его характеристики являются такими: все сферы жизнедеятельности охвачены системным кризисом, особенно поражена экономика и социальная сфера; на уровне руководства государство не может погасить внутренние разногласия; общество раскололось на сторонников Евросоюза и сторонников России.

Подводя итог вышесказанному, можно сделать вывод, что сегодня основными путями построения гражданского общества в Украине являются: расширение массовой базы власти, повышение политической культуры населения; постоянное усовершенствование контрольных механизмов, то есть механизмов обратной связи от общества к государству; максимальное расширение сферы судебной защиты прав и свобод человека, формирование уважения к праву и к закону; воспитание нормального природного патриотизма – национального и государственного; укрепление свободы информации и гласности, открытости общества на основе связей с зарубежным миром; подъем уровня общественного сознания, преодоление явлений социальной пассивности.

Другими словами, должно произойти максимальное разгосударствление всех сфер общественной жизни. Однако это разгосударствление отнюдь не означает полный отказ от государственного в пределах закона регуляции социальной жизни.

Евдошенко И.Н.
НТУ «ХПИ»

РАЗВИТИЕ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОГОВОРА ДАРЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

Правовое регулирование договора дарения существенно отличается от регулирования этого договора в Гражданском кодексе 1963 г . Договор дарения в новом Гражданском кодексе (вступил в силу в 2004 г.), рассматривается как реальный, считается заключенным в момент передачи имущества. Статья 717 ГК Украины предусматривает помимо реального, так же и консенсуальный договор дарения, по которому одна сторона (даритель) обязуется передать другой стороне (одариваемому) подарок в будущем. Кроме вещей, объектом договора дарения могут быть имущественные права.

Таким образом, момент заключения договора дарения может не совпадать с переходом права собственности. Тогда он порождает обязательное правовое отношение, содержанием которого является обязанность дарителя обогатить одариваемого за счет уменьшения своего имущества.

Договор дарения опосредует переход имущества от одного лица к другому, при этом даритель и одариваемый являются равноправными субъектами. Договор дарения направлен на безвозвратное прекращение права собственности у дарителя и возникновения права собственности у одариваемой личности. Договор дарения является согласованным волеизъявлению обеих сторон, и представляет собой не только акт распоряжения имуществом собственником (дарителем), но и акт принятия подарка одариваемым.

Договор дарения является односторонне обязывающим. С его заключением у сторон, как правило, не возникают взаимные или односторонние обязанности. Права приобретает лишь одариваемый в виде полномочий собственника относительно принятого имущества. Право собственности одаряемого на подарок возникает с момента его принятия.

Характерным признаком дарения является его бесплатность.

Договор дарения предметов личного пользования и бытового назначения может быть заключен устно. Договор дарения недвижимости заключается в письменной форме и подлежит нотариальному удостоверению.

Что касается сроков передачи вещи одариваемому, то она может быть передана дарителем, как в настоящее время, так и в будущем

Еще одной из новелл в гражданском законодательстве является то, что даритель при наступлении срока (даты) или отлагательного обстоятельства, установленных договором с обязанностью передать дар в будущем, обязательно должен передать дар одариваемому. В свою очередь, у одариваемого возникает право не только получить подарок от дарителя, но право на обязательное получение подарка.

Новым для гражданского законодательства является положения о том, что даритель может отказываться от передачи дара в будущем одариваемому, если после заключения договора его имущественное состояние значительно ухудшилось. Отказ дарителя от исполнения обязательства может быть обусловлен гибелью вещи, изъятием ее из обращения, запретом совершать действия, которые обещали выполнить. Если вещь уничтожена вследствие умысла или грубой неосторожности дарителя, он отвечает за причиненные другой стороне убытки.

Одариваемый вправе отказаться от подарка в любое время, но только до принятия подарка.

Даритель вправе на урегулирование договора дарения или его расторжения при наступлении форс-мажорных обстоятельствах.

Каун Ю.М.
НТУ «ХПІ»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ КОЛЕКТИВНИХ ДОГОВОРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В умовах становлення і розвитку ринку праці, нових за своїм характером громадських зв'язках в сучасній Україні відбувається чергова зміна змісту і сутності колективного договору. Він стає основним різновидом соціально-партнерського регулювання трудових відносин безпосередньо в організаціях.

В даний час колективний договір носить характер локально-правового нормативного акта, покликаного служити трудовим кодексом для найманих працівників і роботодавця в конкретній організації.

Як роботодавцям, так і найманим працівникам необхідно знати, що являє собою такий документ як колективний договір і чи потрібен він, з ким він укладається , які відносини регулює і хто стежить за його виконанням.

Насамперед, потрібно відзначити, що правовідносини, пов'язані з укладанням колективних договорів в Україні регулюються нормами Кодексу законів про працю , а також Законом України «Про колективні договори і угоди».

Колективний договір – це угода, яка укладається для узгодження інтересів власника або уповноваженого ним органу, з одного боку, і трудовим колективом в особі профспілкового або іншого органу (особи), уповноваженого на представництво, з іншого боку, на підприємствах, в установах, організаціях, будь-яких форм власності, що містить зобов'язання сторін щодо регулювання трудових, виробничих та інших соціально-економічних інтересів і нормативні положення, що встановлюють умови праці , оплату праці , режими робочого часу і часу відпочинку тощо, а також додаткові, порівняно з чинним законодавством, пільги і переваги для працівників .

Положення колективного договору поширюються на всіх працівників підприємства незалежно від того, чи є вони членами професійної спілки, і є обов'язковими як для власника або уповноваженого ним органу, так і для працівників підприємства.

Колективний договір укладається між власником або уповноваженим ним органом (особою), з одного боку, і первинною профспілковою організацією, що діє згідно статуту, а в разі її відсутності – представниками, вільно обраними на загальних зборах найманих працівників або уповноважених ними органів, з іншого боку. На державному рівні інтереси власників представляє Кабінет Міністрів та Українська спілка промисловців і підприємців, на галузевому – міністерства і відомства та об'єднання власників на галузевому рівні, на регіональному – місцеві органи влади і регіональні об'єднання власників, якщо вони мають такі повноваження.

Зміст колективного договору визначається сторонами в межах їх компетенції. Умови колективного договору , укладеного відповідно до чинного законодавства, є обов'язковими для сторін, які їх уклали. Однак умови колективних договорів або угод, що погіршують, порівняно з чинним законодавством, становище працівників , є недійсними.

Колективний договір – це строкова угода, строк дії якої визначається сторонами.

У колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових , соціально-економічних відносин. Крім того, колективний договір може передбачати додаткові порівняно з чинним законодавством і угодами гарантії , соціально-побутові пільги.

Квітчата С.О.
НТУ «ХПІ»

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ

Проблема жіночої злочинності в науці кримінології ніколи не вважалась першорядною, оскільки серед злочинців особи жіночої статі не перевищували 18%. Останніми роками спостерігається помітна криміналізація жіночої частини населення України. Жіноча злочинність відрізняється від чоловічої деякими якісними показниками. Можна назвати дві сфери суспільного життя, де жіноча кримінальна активність проявляється найчіткіше.

По-перше, це сфера побуту, де жінок штовхають до злочину негативні обставини шлюбно-сімейних, родинних і сусідських стосунків. У цій сфері жінки здебільшого вчиняють такі насильницькі злочини, як вбивство, у тому числі своєї новонародженої дитини, нанесення тілесних ушкоджень і хуліганство. *По-друге,* це сфера, де жінка виконує професійні функції, передусім пов'язані з можливістю вільного доступу до матеріальних цінностей. Це, насамперед, торгівля, громадське харчування, медицина, освіта, легка промисловість. Тут жінки найчастіше вчиняють корисливі злочини: розкрадання майна шляхом крадіжки, привласнення, розтрати або зловживання посадовим становищем, обман покупців, а також хабарництво. Зростає і число крадіжок особистого майна та шахрайств.

Крадіжки становлять близько 32%, умисні вбивства та тяжкі тілесні ушкодження – 23%, злочини, пов’язані з незаконним обігом наркотичних речовин – 16%, грабежі і розбої – 11%, економічні злочини (розкрадання, хабарництво) – 15%. Звертає увагу агресивність жіночої частини злочинного середовища: 35 % засуджених жінок покарані саме за агресивні (насильницькі) злочини.

Важливим фактором, що впливає на збільшення жіночої злочинності є поширення у характері жінок чоловічих рис, що дедалі ширше спонукує їх неодружену частину до безладного статевого життя, зловживання алкоголем, тютюном, наркотиками, які значно швидше, ніж у чоловіків, викликають залежність організму. Ці чинники сприяють тому, що частина жінок стає на

шлях злочинності й проституції. Нерідко жінка виявляється активним учасником протиправних дій чоловіків, а деколи – організатором і керівником таких дій. Жінка легше піддається навіюванню, що дозволяє чоловікам-злочинцям з її оточення втягувати жінку у кримінальну діяльність, особливо коли це стосується інтересів чоловіка, батька, сина, коханця тощо.

Проблема попередження жіночої злочинності на сьогодні є однією з найбільш важливих для правоохоронних органів. У сучасних економічних умовах жінки часто змушені йти на різні злочини, щоб забезпечити собі елементарну можливість існувати в цьому світі.

Жінка перестає відчувати себе слабкою статтю, займаючи керівні пости, активніше беручи участь у суспільному житті, працюючи нарівні з чоловіками. Крім того, напружена професійна діяльність у поєднанні з виконанням жінками сімейних обов'язків призводить до найбільш негативних наслідків. Робота з перевантаженням, відчуття втоми нервове перенапруження призводить до психологічного зриву, що теж тягне за собою можливість здійснення злочинних діянь.

Таким чином, проблеми попередження жіночої злочинності повинні вирішуватися в рамках боротьби з злочинністю в цілому. Одним з найважливіших умов досягнення успіху в даній сфері є якісно інше становище суспільства. Тобто жінка повинна відчути принципово інший життєвий статус - перш за все, матері і дружини. Також держава повинна забезпечити фінансову, матеріальну допомогу та соціальну підтримку, надати можливість жінці заробляти, отримати більш високу кваліфікацію.

Костин М.
НТУ «ХПИ»

ТЕНДЕНЦИИ ПЕНСИОННОЙ РЕФОРМЫ В УКРАИНЕ

С 1 октября 2011 года вступил в силу Закон «О мерах относительно законодательного обеспечения реформирования пенсионной системы». Самой противоречивой проблемой пенсионной реформы стало увеличение пенсионного возраста. Изменения коснутся только мужчин, претендующих на некоторые виды специальных пенсий. Это народные депутаты, судьи, госслужащие, журналисты и другие категории, которым пенсия назначается по нормам закона о государственной службе, а также научные работники. Для этих граждан пенсионный возраст с 2013 года постепенно будет повышен с 60 до 62 лет. В период с 60 до 62 лет такие пенсионеры имеют право на обычную страховую пенсию. И только с 62-х смогут обратиться за специальными выплатами.

Для женщин закон предусмотрел повышение пенсионного возраста на пять лет – с 55 до 60-ти. При этом закон предусматривает ряд преимуществ для тех, кто выйдет на пенсию позже. Во-первых, женщинам, родившимся по 31 декабря 1961 года, будет выплачиваться надбавка в размере 2,5 процента за каждые шесть месяцев более позднего выхода на пенсию – с 55-ти до 60 лет.

Во-вторых, чтобы смягчить все последствия переходного периода, до 1 января 2015 года женщинам оставили возможность выходить на пенсию в 55 лет. Но только при наличии трудового стажа не менее 30 лет и при условии увольнения с работы. При этом размер пенсии уменьшается на 0,5 процента за каждый полный или неполный месяц досрочного выхода на заслуженный отдых.

Если женщина, которая таким образом раньше уйдет на пенсию, снова устроится на работу до достижения положенного пенсионного возраста, то выдача досрочной пенсии прекращается. Также проценты могут быть рассчитаны заново в том случае, если женщина устроится на работу уже после наступления пенсионного возраста. Но при этом откажется получать пенсию.

Важное изменение заключается в том, что такие пенсии будут назначать только при наличии страхового стажа, необходимого для получения минимальной пенсии, который увеличится для женщин до 30 лет, а для мужчин – до 35 лет.

Также оставили возможность досрочного выхода на пенсию чернобыльцам на два, пять или десять лет раньше.

Кроме того в законе предусмотрена выплата надбавок как женщинам, так и мужчинам, которые добровольно решат уйти на пенсию позже. При этом отложить выход на пенсию разрешается даже на один-два месяца. Минимальный и максимальный периоды отсрочки также не предусмотрены – хоть на год, хоть на 20 лет.

Прибавка дается гражданам в возрасте от 60 лет. Причем это касается как мужчин, так и женщин. Все, у кого стаж меньше 15 лет, будут получать вместо пенсии государственную помощь.

Кострікова Ю.О.
НТУ «ХПИ»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Преса – друковані засоби масової інформації (періодичні друковані видання), які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року. Під пресою розуміють газети, журнали, альманахи, збірки, бюлетені, рідше книги, листівки, що мають визначений тираж.

Актуальність проблеми полягає в тому, що тисячі друкованих ЗМІ функціонують і тиражуються на території України. Вони мають значний вплив на аудиторію, ведуть діяльність пов'язану з підприємництвом, рекламою, політикою тощо. Діяльність ЗМІ є важливою частиною діяльності і побуту українців, тому вона повинна регулюватися нормативно-правовими актами.

Діяльність друкованих засобів масової інформації – це збирання, творення, редагування, підготовка інформації до друку та видання друкованих засобів масової інформації з метою її поширення серед читачів.

Відносини, пов'язані з діяльністю друкованих засобів масової інформації в Україні, регулюються Конституцією України, Законом України «Про інформацію» та іншими законодавчими актами України.

Діяльність друкованих засобів масової інформації забезпечується самостійністю її суб'єктів у всіх видах відносин, пов'язаних із здійсненням їх прав і обов'язків. Втручання в діяльність друкованих засобів масової інформації поза межами, визначеними цим Законом, забороняється.

Діяльність друкованих засобів масової інформації у сфері виробництва та розповсюдження реклами здійснюється відповідно до Закону України «Про рекламу».

Діяльність друкованих засобів масової інформації, пов'язана з передвиборною агітацією чи політичною рекламою під час виборчого процесу або процесу референдуму, провадиться з урахуванням вимог законодавства про вибори та референдуми.

Друкований засіб масової інформації може видаватися після його державної реєстрації. Державній реєстрації підлягають всі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу його виготовлення.

В Україні створена низка нормативно-правових актів, таких як Закон України «Про інформацію», Закон України «Про друковані засоби масової інформації» та інші, що є чинними і створюють правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні та встановлює державні гарантії їх свободи.

Косьяненко К. А.
НТУ «ХПИ»

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ НА ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Формирование гражданского общества – важная проблема развития модернизационных процессов. Она всегда существует и остается актуальной, начиная с античных времен. Очевидно, что гражданское общество является базисом прогрессивного развития государства, инициатором в нем рациональных изменений. В свою очередь страна защищает принципы самоуправления всех негосударственных организаций, которые формируют гражданское общество.

Фундаментальным фактором для становления гражданского общества является правовая социальная идентичность. По мнению многих исследователей правовая социальная идентичность представляет собой «полное осознание человеком, гражданином своей социальной роли, места в социальной структуре общества, выработку самосознания представителя класса, члена партийной группы, все более широкое включение в социально-правовые отношения, наполненные их личностным содержанием».

Естественно, это осознание должно соответствовать строгой конкретности, направленности и определенности, которые отражают принципы гражданского общества. Но из-за множественности групп, и, следовательно, множественности групповых интересов возникают конфликты. Столкновения происходят из-за сложных обстоятельств национального и языкового состава населения, определенных психологично-политических стереотипов. Те граждане Украины, которые соглашаются с множественностью групп (социальных, политических, культурных и т.д.), – соглашаются с разнообразием ценностей и норм. Накопление различного вида «опыта» гармонично дополняют и обогащают друг друга, что способствует передачи и укреплению ценностей.

Препятствиями к социальной правовой идентичности являются слабость, социальная апатия и равнодушие (общество не реагирует на нарушения и ограничение свободы); отсутствие системы гражданского образования, и как результат – низкий уровень общественного образования, манипулирование и злоупотребление властью; отсутствие связи между обществом и властью. Дефицит идентичности приводит к реальному отчуждению государства от личности, а низкий уровень гражданской идентичности приводит к высоким установкам на эмиграцию.

Таким образом, процесс формирования гражданского общества будет весьма длительным, потому что очень сложно объединять людей, которые не могут ясно выразить свои интересы, чтобы они были благоприятны для всех граждан Украины. Гражданское общество может нормально развиваться только при условии совпадения интересов между руководителями и гражданами.

Поскольку влияние правовой социально идентичности очень многогранно можно выделить следующие направления исследований в данной сфере: становление демократического механизма политической власти на основе четкого разделения ее функций, выражающего интересы разнообразных слоев населения; создание условий необходимых для подчинение всех государственных, хозяйственных органов, структур всех политических партий закону, обеспечение его верховенства; достижение необходимого уровня гражданской культуры, постепенное формирование навыков социально-политической деятельности в демократических условиях жизни.

Кравцова Т.
НТУ «ХПИ»

НЕЛЕГАЛЬНЫЕ… ПОЦЕЛУИ!

Что такое поцелуй? Безусловно, это - средство выражения чувств и эмоций, без которого люди не представляют жизни. Документальное упоминание о поцелуях впервые зафиксировано в 1500-ых годах до н.э. в индийских ведических трактатах.

Обратимся теперь к юридической стороне вопроса. Давайте посмотрим, какие «поцелуйные» законы имеют место быть в современном мире. Сначала –

о курьезах. В штате Айова это касается поцелуев с незнакомым человеком, а в Колорадо мужчине запрещено целовать спящую женщину независимо от того, кем она ему приходится. В Коннектикуте, мужья обязаны воздерживаться от воскресных поцелуев, адресованных собственным женам. В некоторых городах Калифорнии и Индианы поражение в правах распространяется на обладателей усов. В той же Айове нельзя отдаваться этому приятному занятию в общественных местах дольше пяти минут.

Курьезные правовые нормы относительно регламентации поцелуев вряд ли соблюдаются. Но существует и вполне серьезная правоприменительная практика в части ответственности за них, причем в самых разных странах, как очень от нас далеких, так и тех, что гораздо ближе.

В этом списке – Мексика, Великобритания, Австрия и другие.

В Индонезии завершен почти 25-летний труд по составлению нового уголовного кодекса, согласно которому не только сожительство вне брака, но даже поцелуи в публичных местах могут наказываться 10 годами лишения свободы и штрафом в 300 миллионов индонезийских рупий (33 тысячи $). Городские власти Вены сочли нежные поцелуи в метро откровенным нарушением общественного порядка и ввели штраф в размере 50 евро за подобное «антисоциальное» поведение.Особенно строги правила поцелуев в Объединенных Арабских эмиратах. В Абу-Даби за это отправляют в тюрьму на 10 дней, туристов же штрафуют на несколько тысяч долларов или депортируют из страны. На железнодорожных вокзалах Парижа запрещено целоваться прощаясь. Этот необычный закон был принят еще в далеком 1910 г. в связи с задержкой отправления поездов!

Помимо этого, нельзя целоваться в парках Тбилиси, в одном из парков г. Симферополя (штраф – до 600 грн.), приветствовать поцелуем на работе коллегу в Германии, в метро Анкары, во многих странах запрещены поцелуи с однополыми партнерами.

Пресса и турфирмы постоянно предупреждают туристов о необходимости ознакомиться с законами и правилами поведения в тех странах, куда они намереваются отправиться на отдых, чтобы избежать конфликтных ситуаций. А нелегальность поцелуев с каждым годом становится выше!

Каждый имеет право любить и быть любимым, право целовать любимых! Но, во-первых, поцелуй поцелую рознь и не всегда это выглядит красиво, как в кинофильмах! Во-вторых, вынос этого действия на всеобщее обозрение не является показателем силы любви! Поэтому такие правовые нормы не являются ущемлением или ограничением права на поцелуй, а скорее напоминанием, что поцелуй – то действие, которое должно оставаться за занавесом.

Лузан А.І.
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ У СВІТІ У ХХ СТ.

У правовій та демократичній державі основною соціальною цінністю є людина, її життя, здоров’я, честь та гідність; права та свободи особи; захист порушених прав людини та громадянина. Міжнародна громадськість через свої політико-правові інститути стала приділяти все більше уваги правам людини,

що і є основними факторами запровадження в державний механізм захисту прав людини та громадянина правозахисного інституту – омбудсмана (уповноваженого з прав людини), який покликаний реалізувати природно-правовий тип праворозуміння: він захищає досить часто такі права громадян, які не були законодавчо закріплені, наприклад, право на „добре управління”, на справедливе та ввічливе ставлення з боку адміністрації.

Зазначимо, що вперше посада омбудсмана юстиції (justitieombudsman) була запроваджена в Швеції Конституцією 1809 р., яка передбачала так звану сильну (класичну) модель омбудсмана. В 1919 р. інститут омбудсмана був запроваджений в Фінляндії, в 1952 р. – в Норвегії, в 1953 р. – в Данії. Згодом цей правовий інститут став традиційним для країн як західної, так і східної Європи.

Омбудсман Швеції здійснює контроль за: центральними органами державної влади та управління; судами та місцевими органами адміністрації; збройними силами; посадовими особами державних підприємств у тому обсязі, в якому вони виконують державно-владні функції, та має право законодавчої ініціативи; право ініціювати дисциплінарне провадження стосовно осіб, які не виконують його вимог; право необмеженого доступу до документів (навіть секретних) тощо.

У 1957 р. було засновано інститут Уповноваженого Бундестагу для оборони Західної Німеччини, а згодом, у 1974 р. – інститут Омбудсмана із справ громадської адміністрації землі Рейнланд-Пораль; у 1979 р. – Омбудсман із захисту особистих даних у Західній Німеччині; у 1988 р. – Омбудсман із соціальних питань землі Шлезвіч-Гольдштейн.

Першою країною “соціалістичного табору”, яка запровадила інститут омбудсмана, є Польща. Інститут Речника Громадянських Прав у Польщі з’явився в 1987 р. як нова, невідома традиційному польському устрою, інституція. 15 липня 1987 р. Сеймом був ухвалений Закон про Речника Громадянських Прав, відповідно до якого Омбудсман є самостійним державним органом, що охороняє права і свободи громадян, встановлені Конституцією Польщі та іншим законодавством.

Досвідом Польщі скористалися багато інших країн Східної Європи. У 1989 р. інституцію омбудсмана було запроваджено в Угорщині, а у 90-х роках – у Грузії, Литві, Латвії, Молдові, Російській Федерації, Румунії та Узбекистані.

15 січня 1998 р. набрав чинності Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”. 14 квітня того ж року Верховна Рада України обрала першого в історії держави Уповноваженого з прав людини. Цю посаду зайняла Н.І. Карпачова, 24 квітня 2012 р. на цю посаду була призначена В.В. Лутковська, яка і продовжує займати цю посаду в теперішній час.

В Україні, як свідчить аналіз чинного законодавства, передбачено створення відомої світовій практиці “сильної” моделі омбудсмана, який є класичним взірцем парламентського омбудсмана, що наділений додатковими гарантіями незалежності і широким комплексом прав, має досить широку сферу

компетенції. Український омбудсман має статусні характеристики подібні до більшості омбудсманів світу. Але при порівнянні статусу та компетенцію Уповноваженого із омбудсманами інших держав, у яких модель цього інституту вважається “сильною”, виникає необхідність розширення можливостей Уповноваженого щодо захисту прав людини у цивільному, адміністративному, кримінальному процесах, наділення правом законодавчої ініціативи тощо.

Нестеренко Г.В., Ткаченко А.В.
ХГПА

СМІТТЯ НА ВХОДІ, СМІТТЯ НА ВИХОДІ

Однією з цих основних проблем суспільства, на нашу думку, є звичайне побутове сміття. Авжеж не зовсім приємно дивитися на засмічені вулиці, парки, дитячі майданчики. Саме головне – прикро усвідомлювати, що це роблять самі люди, які живуть в цьому ж місті. І ніхто не знає, за якою причиною вони це зробили: чи то за відсутністю відповідного рівня виховання, чи то за відсутністю сміттєвого контейнера поблизу.

Більше половини опитаних мешканців міста вважають «сміттєву» проблему швидше проблемою громадської культури. Щоб запобігти випадкам викидання сміття, територіальні громади, насамперед, мають забезпечити наявність сміттєвих контейнерів в громадських місцях, по-друге, вчасно їх очищати.

Що стосується браку культури городян, то зупинити викидання цигарок і пластикових пляшок практично неможливо. Це питання повинно вирішуватись на рівні свідомості, а не на рівні боротьби з порушеннями. Ми вважаємо, що бажаючих смітити на вулицях і в парках виявилося б набагато менше, якби зазначені місця були достатньою мірою оснащені сміттєвими урнами і контейнерами.

Порушенням є скидання сміття і бездіяльність комунальних служб, а не саме сміття. Таким чином ми і повинні боротись із засмічувачами і чиновниками, а не з бляшанками і пакетами від чіпсів. А щоб підвищити екологічну моральність населення, пропонуються такі шляхи:

1. Пропаганда. Обговорювати проблему сміття на телебаченні, в інших ЗМІ.

2. На рекламних щитах потрібно писати прості істини і правила поведінки в місті і на природі. На них зараз в основному пишуть усяку нісенітницю. Так, до того ж, пропагують нездоровий спосіб життя.

3. Розставити на вулицях більше яскравих і помітних урн. Як варіант, що зробить місто більш симпатичнішим, розмалювати сміттєві контейнері у яскраві кольори, що зробить їх краще помітнішими. Чи зробити із контейнерів персонажів казок, мультфільмів. Указане однозначно привертатиме увагу людей і викликатиме бажання викинути сміття саме в контейнер.

4. Розробити систему стягнень за нешанобливе ставлення до природи, так як це неприродний стан людини.

5. Виховання нового покоління, для цього прищеплювати дітям любов до природи і думку про те, що сміття повинно складуватися в певних місцях і перероблятись.

Отже, якщо викиди промислових підприємств можна якимось чином регулювати і мінімізувати, стоки у водне середовище – очищати завдяки сучасним способам фільтрації, то ось викид дрібного сміття контролювати досить складно. Але ж для того, щоб його позбутися, треба докласти всього лише невеликі зусилля: кожній людині необхідно дотримуватися елементарних правил поведінки на вулицях: викидати сміття в суворо відведених для цього місцях.

Оразов Довлет
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА НАЦИОНАЛИЗМА И ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА

Национализм нынче является очень актуальной темой. Он несет в себе как положительные, так и отрицательные черты. Национализм, прежде всего, понимался, как преданность своей нации, защита её единства, сохранения её самобытности. Националистическая риторика имеет право на существование, если она только не угрожает общественному порядку. Но, к сожалению, в последние годы национализм перешел эту черту и вступил в стадию отрицательную, такую, как угнетение национальных меньшинств, неуважение и пренебрежение их обычаев, оскорбления на почве национальной принадлежности и, что самое страшное, он привел к созданию отдельных группировок, и даже партий, базирующихся на ненависти к людям других национальностей. В недавнем прошлом мир был свидетелем того, к чему привели мнения одной нации об её исключительности и возвышенности. Гитлеровская Германия была уроком для всего человечества и надеемся, что такого больше не повторится.

Необходимо не путать национализм с патриотизмом. Национализм, в его существующей форме, это по большей части ненависть к другим, а патриотизм – это любовь к Родине, стране, её традициям и обычаям. На национальные проблемы нельзя закрывать глаза или делать вид, что их вовсе не существует, а «заигрывание» с ними – только даст толчок этому явлению. Такое решение – это признание существования проблемы. В моем понимании, такие взгляды могут возникать у той части населения, которая не уважает ни свои, ни чужие обычаи и традиции, у населения, в котором есть не только экономические проблемы, но и проблемы в сфере воспитания, образования и культуры. Власти не должны необоснованно сваливать экономические, политические и другого рода проблемы на национальные меньшинства и на мигрантов. В результате этого в обществе только усилятся протестные настроения по отношению к ним, а это, в свою очередь, может привести к тяжелым последствиям. Правительство должно системно решать эти вопросы: создавать комитеты по межэтническому

размежеванию, общаться напрямую с представителями общин, а в случае с мигрантами – проверять законность и правомерность их нахождения на территории страны. Правоохранительные органы должны четко выполнять свои обязанности и быть неподкупными. Человек легально или нелегально находящийся в стране может совершить преступление и не понести за это наказание, договорившись с полицией, а это опять же раздражает местное население и они, не веря в силу закона, начинают бороться своими методами.

Особое внимание стоит уделить воспитания молодежи. Молодежь легко поддается на провокации и призыв к насильственным действиям. Нужно больше работать с ней и проводить профилактические беседы в учебных заведениях, в спортивных кружках и в семьях. Также средства массовой информации должны честно и без искажений информировать людей. Случается, что СМИ выдают бытовые конфликты, которые бывают в любой среде, в конфликт на национальной или этнической почве, тем самым провоцируя дальнейшее усиление недопонимания и недоверия между людьми различных национальностей.

Роль государства должна быть четкой, ясной и чрезвычайно ответственной. Государственная политика в этом вопросе обязана быть направлена на повышение терпимости, толерантности и культуры у общества и разъяснение самобытности каждого народа, при этом, давая возможность каждому народу на самовыражение. Государство должно защитить межнациональный мир, а значит и единство общества.

На примере таких стран как Швеция, Норвегия, Швейцария, мы видим, что можно успешно жить и сосуществовать разным народам во благо общего мира и развития. В этих странах у населения высокие нравственные ценности, они воспитаны на принципах толерантности, терпимости и взаимоуважения. Они сумели интегрировать и ассимилировать в себе черты и традиции многих народов, позаимствовав у каждого народа его достоинства. Процесс глобализации идет быстрыми темпами, растет туризм, страны имеют прозрачные границы, и серьезные торгово-экономические отношения, и в таком мире национализм не приемлем.

Мы все в большей мере зависим друг от друга и нам необходимо учиться жить мирно, вместе, и при взаимном уважении. Мы обязаны помнить, что дом разделенный устоять не может, а мы живем в одном доме.

Каждая нация дополняет друг друга, делая наш мир лучше и интереснее. В этом и есть наше общее богатство. Все наши усилия должны быть направлены во благо всего человечества.

Орлова А.
НТУ «ХПІ»

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Однією з проблем українського суспільства є корупція. Корупція становить загрозу для суспільного прогресу, демократії, суспільної безпеки.

7 квітня 2011 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», що ознаменувало новий етап розвитку законодавства у боротьбі з корупцією. Однак на даний час закон не є

досконалим та не повністю узгодженим із нормами кримінального та адміністративного законодавства.

Під корупцією розуміють – використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей. З огляду на це визначення суттєвої зміни підходів у розумінні сутті цього явища порівняно із попереднім законом не відбулося.

У багатьох органах виконавчої влади на підставі закону створені підрозділи запобігання корупції , але ефективної діяльності цих підрозділів досі не налагоджено, що пов'язано з певними причинами.

Після прийняття Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» відбувся значний прогрес у сфері законодавчого регулювання протидії та запобігання корупції в Україні. По-перше, було прийнято Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 рр., схвалену Указом Президента України. По-друге прийнято на розвиток її положень «Державну програму щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки».

Прийняття двох наказів у сфері координації боротьби з корупцією, зокрема наказу «Про організацію діяльності органів прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції» та наказу «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» стало результатом того, що Генеральна прокуратура України підтвердила свій статус основного державного органу, що здійснює координацію правоохоронних органів у боротьбі із корупцією.

Подальшим кроком стало затвердження «Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією», яке визначило напрями та форми координації правоохоронних органів у боротьбі із корупцією.

За результатами звіту про результату проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році органами внутрішніх справ складено протоколи про адміністративні корупційні правопорушення щодо 605 осіб, органами Служби безпеки України – щодо 769 осіб, органами державної податкової служби у – щодо 92 осіб, органами військової служби правопорядку у збройних силах – щодо 50 осіб. За результатами направлених до суду протоколів про адміністративні корупційні правопорушення до відповідальності притягнуто 1987 осіб, на яких накладено штрафи на загальну суму 2 104 066 грн.

Осьмакова О.Є.
ХГПА

ЯКЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ НАМ ПОТРІБНО?

Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві та є необхідним атрибутом будь-якої демократичної держави. Саме тому основні положення місцевого самоврядування закріплені в Конституції України та інших законодавчих актах, підтверджуючи демократичні прагнення України.

Якщо порівняти два закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.) і «Про місцеві державні адміністрації» (1999 р.), то можна виявити спільність цілей і завдань, які покладаються як на органи місцевого самоврядування, так і на місцеві державні адміністрації. При цьому виникає таке явище як конкуренція компетенції. Часто виявляється так, що до відання місцевої адміністрація відходять питання, які за своєю природою не мають вирішуватися державою, а лише органами місцевого самоврядування. Останнім при цьому за допомогою численних постанов, норм, інструкцій виконавчої влади нав’язується непритаманні їм функції.

Таким чином, на запитання: «Яке місцеве самоврядування нам потрібно?» необхідно відповісти: «Органи місцевого самоврядування повинні мати повну самостійність у вирішенні всіх без винятку питань, які входять до їх компетенції». Досягнути цього можливо лише за умови внесення кардинальних змін до існуючих законодавчих актів.

Другим, не менш важливим акцентом підвищення ефективності місцевого самоврядування є, на наш погляд, всебічна участь у цьому процесі молоді. Саме молодь повинна стати силою, яка була б спроможна вдатися до рішучих і нестандартних дій на користь своєї Батьківщини, силою, з якою пов’язані всі надії на майбутнє. Саме тому молодіжна політика держави повинна бути складовою загальної цілісної концепції розвитку українського суспільства.

Зрозуміло, що саме молоде покоління, не переобтяжене стереотипами минулого, більш пристосоване для роботи в ринкових умовах. І сьогодні в усіх сферах суспільного життя - в економіці і державному управлінні, в політиці та культурі - молоді поступово займають позиції лідерів.

Таким чином, щоб кардинально покращити рівень місцевого самоврядування, а саме забезпечити активну участь молоді, як рушійної сили розвитку суспільства, у завданнях покладених на органи місцевого самоврядування, необхідна якісна і повноцінна програма розвитку молодіжного руху, складовими частинами якого можуть стати: посилити об’єднувальні процеси в молодіжному середовищі, створювати в обласних центрах нові об’єднання що охоплюють всі молодіжні організації регіонів; постійно збільшувати чисельність молодіжних організацій; на законодавчому рівні визначити шляхи співробітництва молодіжних громадських організацій з різними органами місцевого самоврядування як рівноправних партнерів у рамках соціального партнерства; на державному рівні забезпечити

фінансування програм і проектів молодіжних та дитячих громадських організацій; - розвинути процеси інтеграції молодіжних організацій України до європейських та світових молодіжних структур; більш активно висувати лідерів молодіжних організацій кандидатами в депутати місцевих рад.

Пашкова А.О.
НТУ ХПІ»

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА

Конституція Пилипа Орлика – договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом Війська. Від усієї старшини та козацтва конституцію Орлика підписав кошовий отаман Кость Гордієнко, який визначав права і обов'язки усіх членів Війська. Конституція була укладена 5 квітня 1710 року. Написана латиною і староукраїнською мовами, конституція, була затверджена шведським королем Карлом XII. Вона складається з преамбули та 16 статей. За оцінкою українських істориків є однією з перших європейських конституцій нового часу. Вона не набула чинності, оскільки була написана в умовах вигнання, але є визначною пам'яткою української політико-філософської та правової думки.

У вступі цього акта проголошувалось, що Україна повинна бути вільною державою. Окремі статті обмежували владу гетьмана. Планувалось чітко розмежувати державний скарб і особисті фінанси гетьмана. Мала вільно обиратись полкова і сотенна старшина, а гетьман тільки затверджував її. Конституція обумовлювала також права Православної Церкви, підпорядкованої константинопольському патріарху. Кордон України знову мав проходити, як за Хмельницького, по м. Случі.

Вступна частина Конституції викладала історію українського народу та Війська Запорізького.

Основний зміст Конституції: Україна є суверенною державою під протекторатом Швеції; православ’я є державною релігією; територія складається з Чернігівського, Брацлавського та Київського воєводств; влада ділиться на три гілки: законодавчу (Генеральна рада), виконавчу (гетьман та Генеральна старшина) та судову (Генеральний суд); гетьманська влада обмежується участю Генеральної військової ради (парламенту) в державному управлінні; до Генеральної ради має увійти не тільки генеральна, полкова і сотенна старшина, а й по одному депутату від кожного полку та Низового Війська Запорозького; уряди полковників і сотників є виборними; гетьман не розпоряджається державними коштами; бюджетом відає генеральний скарбничий. який узгоджує дії з гетьманом; передбачено соціальний захист козацьких удів та сиріт, які звільнялися від податків та повинностей.

Конституція Пилипа Орлика, це яскравий приклад того, як людина може випередити час, в якому живе, та розуміння своїх сучасників. Ця конституція – цілком життєздатна модель існування демократичного суспільства, що на той час взагалі було важко сприйнятим для розуміння. Конституція Пилипа Орлика

стала пам‘яткою суспільно-політичної думки та символом боротьби України за становлення своєї незалежності.

Пехуля Є.І.
НТУ «ХПІ»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ

Політичні партії виступають посередником між громадянським суспільством і державою та є одним з базових інститутів сучасної політичної системи, без якого неможливо уявити існування представницької демократії.

Правове підґрунтя діяльності політичних партій як суб'єктів виборчого процесу становлять Конституція України, Закони України «Про політичні партії в Україні», «Про вибори народних депутатів України», «Про громадянські об’єднання» та ін.

Політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні», політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Однак політичні партії не можна зводити до рівня суспільно-політичних об'єднань. Це організація, яка створена з метою постійного впливу на формування політичного курсу, для здобуття та здійснення державної влади конституційними методами. Вона діє на постійній основі та має стабільну організаційну базу.

Партії покликані виконувати ряд взаємопов'язаних функцій, які розкривають сутність політичних партій. Основними функціями партій є владно-організаційна та електоральна. Перша полягає в тому, що переважно політичні партії формують парламент, висувають та підтримують кандидатів у президенти; прем'єр-міністр також є представником певної політичної партії, тож його партійна належність впливає на взаємовідносини з президентом. Електоральна функція політичних партій полягає в тому, що вони покликані представляти інтереси окремих електоральних груп, тобто виступати посередником між електоратом і державною владою в процесі формування, агрегації, артикуляції інтересів, їх урахуванні в політичному рішенні. Партії в рамках реалізації другої функції відповідають перед виборцями на чергових виборах за те, чи були взяті до уваги протягом електорального циклу інтереси тих соціальних груп, на які спиралася партія під час попередніх виборів.

Взаємні впливи суспільства на державу і держави на суспільство роблять їх взаємозалежними. Тому й відносини політичних партій і держави є взаємними (двосторонніми); наявність таких взаємних впливів є невід’ємною рисою живого, саморегулятивного характеру політичної системи суспільства в цілому і держави як складової політичної системи зокрема. Не лише політичні

партії впливають на функціонування держави; важливим аспектом взаємовідносин держави і політичних партій є зворотний вплив держави на політичні партії.

Політичні партії активно впливають на діяльність органів державної влади, економіку, соціальні процеси, відносини між країнами. Вони є одним із базових інститутів сучасного суспільства, без якого не можливе функціонування представницької демократії, яка потребує розвинутих і добре організованих партій.

Прохоров А. М.
ТулГУ

ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Трансформация и развитие общественной системы в направлении демократизации закономерно стимулирует формирование гражданского общества как сферы самореализации граждан, осознающих свои политические, экономические, национально-культурные интересы и потребности, действующих на началах самоуправления. Институционализация последнего выступает в качестве одного из главных индикаторов воздействия по внедрению демократических структур государственной власти и реализации прав человека. Однако, учитывая накопившийся практический опыт, следует признать, что самоорганизация гражданского общества не всегда проходит в «благоприятных условиях». Показателен опыт Украины, вовлеченной в процесс политической трансформации.

Важнейшей проблемой политического характера, влияющей на эффективную работу гражданского общества в Украине, является отсутствие консенсуса между государством и гражданским обществом относительно предпочтительной модели взаимодействия. Более того, наблюдается первенство государства, его доминирование над обществом, в последние несколько лет проявляющееся в выстраивании монолитной вертикали управления и сокращении публичной сферы. Украинская политическая элита и бюрократические структуры показывают неготовность к цивилизованным отношениям не только с гражданским обществом в целом, но и с его отдельными институтами. Неудивительно, что современные общественно-политические реалии в Украине демонстрируют отношения конфронтации между гражданским обществом и государством.

Проблемой политического характера является и то, что действующие ныне институты гражданского общества в Украине не выполняют должным образом функции артикуляции и агрегирования интересов социальных групп. Так парламентские и непарламентские политические партии и партийная элита демонстрируют определенную оторванность от своих избирателей и их потребностей. Политические лидеры и актив политических партий в своей

деятельности ограничиваются широким использованием популизма и манипулятивных технологий во влиянии на потенциальный электорат. Широкие слои общества оказались лишены полноценных и дееспособных политических организациях, которые бы в полной мере защищали их интересы.

К числу фундаментальных трудностей полноценного функционирования гражданского общества относится и глубокая фрагментация в национально-региональном плане. Построение украинского государства происходит на фоне межэтнических и межкультурных противоречий при сохранении социальной дезориентацией части населения в условиях ценностно-нормативной неопределенности и аномической деморализованности. В результате отдельные регионы и региональные элиты распространяют и отстаивают в обществе взаимоисключающие трактовки модели политического устройства Украины и предложений по решению принципиальных вопросов национальной повестки дня.

Суммируя вышесказанное, можно сделать вывод, что дальнейшая институционализация и полноценное функционирование гражданского общества в Украине зависит от следующих факторов: необходимости выработки бесконфликтной модели взаимодействия с институтами гражданского общества с последовательным переходом к передачи части властных полномочий органам самоуправления; от повышения политической и социокультурной зрелости населения, развития интереса участвовать в общественно-политической жизни; от готовности государства прекратить административную унификацию Украины в гуманитарных и мировоззренческих вопросах.

Пустовіт Д.А.
НТУ «ХПІ»

РОЗРОБКА МОЖЛИВОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО КАТУВАННЯ ТА НЕЛЮДСЬКОГО ЧИ ПРИНИЗЛИВОГО ПОВОДЖЕННЯ АБО ПОКАРАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства розроблені національні та міжнародні нормативно-правові інструменти та механізми протидії та боротьбі з катуванням та нелюдським чи принизливим поводженням або покаранням.

Існуюча на законодавчому рівні заборона такого поводження є абсолютною, відступати від неї держава не має права навіть у випадку війни або іншої загальнодержавної небезпеки, яка загрожує населенню.

Але, вочевидь, функціонування навіть демократичного суспільства не можливе без створення спеціальних інститутів примусу й обмеження прав громадян. Вони мають законне право на застосування насильницької дії для забезпечення виконання своїх функцій. Застосування насильницької дії має здійснюватися у чітко визначених межах, які повинні бути закріплені в законодавстві. Проте в повсякденній діяльності працівники правоохоронних органів досить часто переходять цю межу, застосовуючи до затриманих

незаконні методи ведення розслідування, тим самим порушуючи конституційні права і свободи людей і громадян.

Актуальність проблеми полягає в тому, що протягом 2011 року до органів внутрішніх справ надійшло 2937 заяв та скарг громадян стосовно незаконних дій працівників міліції, з них 61 скарга – щодо фактів катувань та ще 1280 – щодо фактів побиття. Відсоток скарг, які знайшли своє підтвердження, є надзвичайно малим. Так, частково підтвердилися лише 2 скарги щодо катувань (3, 2% від скарг цієї категорії) та 59 (4, 6%) – щодо побиття громадян. Ці правопорушення існують навіть попре те, що в кожному кабінеті дізнання вже як маже чотири роки працюють камери спостереження та відеорегістрації затриманих.

В наш час реформ, а саме переходу до правового суспільства досі залишаються ці правопорушення. Саме тут і постає проблема. Чи є це наслідком культури безкарності чи проблеми самої правової системи?

Аналіз національного законодавства, норм міжнародного права, а саме Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (від 10.01.1984) дозволяє зробити висновки про необхідність прийняття спеціального закону, метою якого є створення комісії з запобігання катуванням та нелюдському чи принизливому поводженню або покаранню. Цей закон дозволить створити національний превентивний механізм, що покращить правове становище в державі та активізує участь України в процесах європейської інтеграції.

Свичкарь А.
НТУ «ХПИ»

ИНСТИТУТ УСЫНОВЛЕНИЯ И МЕЖДУНАРОДНОЕ УСЫНОВЛЕНИЕ В УКРАИНЕ

В Украине с каждым днём растёт число детей оставшихся без попечения родителей. Из них только 5% дети-сироты, все остальные имеют родителей, которые по тем или иным причинам не занимаются их воспитанием, либо по состоянию здоровья не могут исполнять свои родительские обязанности. В связи с растущим количеством детей без родительского попечительства процедура усыновления является актуальной как никогда, но она же и вызывает множество противоречивых дискуссий в обществе и на уровне государственного регулирования.

Усыновление – это юридический процесс, в ходе которого решением суда создаются новые постоянные отношения между родителями и ребенком. Для государства суть процесса заключается в передаче родительских прав и обязанностей от одной семьи к другой. Для усыновителей усыновление означает принятие в семью ребенка, на правах рожденного, со всеми правами и обязанностями, как со стороны взрослых, так и со стороны ребенка.

К усыновителям предъявляются одинаковые требования, например, согласно статье 211 Семейного Кодекса Украины усыновителями ребенка в

Украине могут быть только совершеннолетние и дееспособные граждане обоего пола, которые состоят в официальном или гражданском браке (признается постановлением суда).

Согласно ст. 232 СК Украины правовые последствия усыновления наступают с момента вступления в законную силу решения суда. С момента осуществления усыновления прекращаются личные и имущественные права и обязанности между родителями и усыновленным лицом, а также между ним и другими его родственниками по происхождению. Кроме того, усыновленный ребенок, а также усыновитель (и его родственники) приобретают в результате усыновления не только права и обязанности, вытекающие из семейных отношений, но и все те права и обязанности, которые предусмотрены нормами других отраслей права и основанием возникновения которых является факт родства.

Президент Украины В.Ф. Янукович внес в Верховную Раду законопроект о ратификации Украиной Конвенции о защите детей и сотрудничестве по вопросам международного усыновления.

В случае принятия документа будет четко регламентирована процедура усыновления и отслеживания судьбы ребенка за границей.

Согласно этому законопроекту первоочередное право на усыновление украинских детей будут иметь иностранцы, которые являются родственниками ребенка, гражданами государств-участников Конвенции или стран, с которыми Украина имеет соответствующие договора о сотрудничестве.

Проект закона также предусматривает, что иностранцы смогут усыновить украинского ребенка, только обеспечив ему не меньшие права, чем это установлено украинскими законами. При этом дипломатические представительства Украины будут вынуждены сообщать об условиях, в которых будет жить и воспитываться усыновленный ребенок.

В связи с вышесказанным нормы действующего Семейного Кодекса Украины, касающиеся института усыновления, должны измениться, но только по вопросу об усыновлении украинских детей иностранными гражданами.

Ситало К.
НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

С рождения каждый человек обладает политическими правами, которые по мере достижения определенных возрастных критериев расширяются. Но субъектом политической культуры индивид становится не сразу, а лишь в результате политического развития, которое протекает во взаимосвязи с социальным, нравственным и профессиональным становлением его как личности.

Проблема формирования политической культуры наиболее актуальна в отношении молодого поколения , поскольку молодежь находится в решающей стадии становления личности, она наиболее подвержена всем веяниям,

влияниям, течениям, наиболее восприимчива ко всему, что видит и слышит. Молодежь нашей страны вырастает сейчас в обстановке свободы выбора, чего раньше не было, в том числе и выбора политических ценностей, пристрастий и идеалов; этот выбор сделать очень не просто.

Процесс формирования политической культуры идет практически на протяжении всей жизни человека. По мнению некоторых современных политологов, высокий уровень политической культуры может быть лишь у тех, кто непосредственно участвует в политике, и чем более активно это участие, тем уровень политической культуры выше. Вряд ли с этим можно согласиться, во-первых, потому, что, как показывает практика, далеко не все люди, добровольно и сознательно включающиеся в политику, обладают высоким уровнем политической культуры; во-вторых, потому, что все люди не обязаны заниматься политикой, это удел, прежде всего профессионалов. Всплеск политической активности граждан проявляется чаще всего периодически, во время голосований или как форма выражения недовольства чем-либо в политике властей. Вот в эти моменты наиболее ярко проявляется уровень политической культуры граждан. Поэтому уровень политической культуры индивидов зависит не от степени их регулярного участия в политике, а от возможности и готовности принять в ней участие цивилизованными методами по мере необходимости.

Формировать политическую культуру можно лишь на основе глубоких знаний о политике. Наука о политике является достижением мировой цивилизации и изучается в большинстве гуманитарных учебных заведений мира. В нашем обществе необходимо создать больше возможностей и условий для ее изучения, но делать это надо ненавязчиво, иначе неизбежна отрицательная реакция. Элементы этой науки можно органично вплести в школьную программу, в программы вузов, для желающих возможна организация углубленного изучения.

Кроме того формировать политическую культуру можно лишь на основе плюралистического подхода. Общаясь с молодежью, желательно показывать разнообразие существующих мнений, взглядов, теорий, точек зрения на важнейшие вопросы социальной жизни. Только так можно сформировать у нее такие качества, как уважение к чужому мнению, толерантность, готовность к диалогу и компромиссу.

Сегодня украинское общество испытывает острую потребность в политической культуре, ориентированной на уважение к человеку как высшей ценности, на толерантность, на политический плюрализм. Новая политическая культура должна быть ориентирована не столько на государство, сколько на гражданское общество, а поэтому ее важнейшими параметрами должны быть плюрализм и толерантность.

Слободянюк О.
НТУ «ХПИ»

ЗАХИСТ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН - МІСІЯ НЕЗДІЙСНЕННА

Поки кількість безпритульних тварин в Україні невпинно зростає з кожним роком, в країні знаходять нові методи боротьби з ними. Державна ветеринарна служба виступила з черговою ідеєю, розміщувати безпритульних тварин у притулках, а якщо за 30 днів за ними ніхто не прийде,то усипляти їх. За їхніми словами стерилізація – це не вихід, бо стерилізовані тварини продовжуватимуть розносити хвороби.

Втім громадські організації виступають проти такої позиції і наголошують на необхідності вакцинації, а евтаназію вважають негуманним способом та найменш ефективним методом регулювання кількості тварин. За їхніми словами, у багатьох країнах, в яких практикують метод «відлов – стерилізація – повернення» кількість безпритульних собак поступово зменшується.

Президент міжнародного захисту тварин «SOS» Тамара Тарнавська заявила, що чиновники залякують людей скаженими собаками, і зацікавлені в тому, щоб проблема не вирішувалася. Доказом цього можна вважати принаймні те,що щорічно на зменшення кількості безпритульних тварин виділяються мільйони гривень. Ці гроші, за словами захисників, осідають в кишенях можновладців.

За даними Всесвітньої організації захисту тварин, Україна займає лідируючі позиції за найгіршою ситуацією з тваринами-безхатьками разом з Албанією, Азербайджаном, Білоруссю та Вірменією. За оцінками правозахисників, найбільша кількість безпритульних собак зосереджена у таких містах, як Київ, Одеса та Донецьк. Трохи з меншою кількість, але все ж таки до списку також потрапили Харків та Львів. Протягом 5 років лідируючі позиції за кількістю безпритульних займає Одеса. Позначка у 50 000 вже давно залишається незмінною. Перед Євро -2012 влада намагалася показати та довести всім, що Україна – європейська країна і безпритульних тварин на вулицях у нас немає. У Лисичанську собак та кішок відстрілювали з рушниць, у Львові та Києві почали систематично отруювати тварин, як домашніх так і безхатьків.

Небайдужі українці, які власними силами намагаються допомогти тваринам і створюють для них притулки, на жаль, не можуть кардинально змінити ситуацію в країні.

У Києві з квітня 2012 року діє Програма контролю за утриманням та регулюванням чисельності безпритульних тварин гуманними методами. Майже за два роки за кошти Німецького союзу захисту тварин стерилізували понад 3 тисячі собак та котів. Водночас активісти скаржаться, що кількість таких безкоштовних процедур в день суттєво обмежена, але, напевно, якщо не за гроші нашої держави, то за гроші надані Німеччиною, все ж таки кількість

безпритульних тварин з кожним роком буде зменшуватися. Як то кажуть, краще пізно, ніж ніколи.

Соколова Е.О.
ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ 1722-1917 РР.

Актуальність нашої наукової роботи обумовлена передусім конституційними положеннями про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Суттєву роль в такій діяльності виконує прокуратура України, на яку Конституцією (ст. 121) покладаються не тільки нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженнями особистої свободи громадян, а й представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом.

Слово «прокурор» походить від латинського слова (procurare), що означає «турбуватися». Уперше прокуратуру було створено в XIII ст. у Франції для захисту інтересів королівської влади в судах, а пізніше – для переслідування злочинців і поновлення правопорядку. В XIV–XV ст. при Паризькому парламенті було встановлено посади королівських прокурорів і адвокатів (procurator regis і advokatus regis). Ті й інші мали завдання оберігати і захищати інтереси короля, а прокурори ще й виступати обвинувачами у судових процесах. У XVI – XVII ст. до прокурора перейшли повністю функції обвинувачення у судах, нагляду над здійсненням покарань, виконання законів та інших правових актів.

Історія прокуратури України розпочинається з етапу розвитку прокуратури Російської імперії. У Росії прокуратуру було створено Указом Петра I від 12 січня 1722 р. В Указі Урядовому Сенату зазначалося: «Надлежит быть при Сенате Генерал-Прокурору и Обер-Прокурору, а также во всякой коллегии по прокурору, которые должны будут рапортовать Генерал-Прокурор».

Прокуратура створювалась у Росії як представницький орган влади імператора. Цей орган мав здійснювати від її імені та за її дорученням постійний нагляд і контроль за діями й рішеннями Урядового Сенату, інших центральних і місцевих установ. Суть самої посади прокурора її засновник Петро I висловив так: «Сей чин яко око наше!».

Функції прокуратури були занадто широкі, але періодично вони змінювались, особливо після судової реформи 1864 р.

Починаючи з 1802 р. Генерал-прокурор став водночас і міністром юстиції. Посаду Генерал-прокурора, установлену Петром I у 1722 р., за весь час її існування – до жовтня 1917 р., тобто два століття – займали 33 чоловіки. Першим Генерал-прокурором Російської імперії був П.І. Ягужинський, один із видатних діячів імперії, а останнім – П.М. Малянтович, з 25 вересня до 25 жовтня 1917 р. На посаді Генерал-прокурора перебували різні особи. Серед них

були талановиті державні діячі, такі як П.І. Ягужинський, уродженець України Д.П. Трощинський, славні юристи Н.В. Замятін, Н.В. Муравйов, російський поет Г.Р. Державні та ін.

Органи прокуратури, які знаходилися на території тодішньої України, входили до прокурорської системи Росії. Свою діяльність прокурори губерній здійснювали відповідно до закону 1775 р. «Учреждения для управлений губерній», де передбачалося, що губернська прокуратура здійснювала нагляд за виконанням указів, розглядом справ у конторах колегій. Прокурори та стряпчі здійснювали нагляд за швидким і законним проходженням справ у судових місцях.

Основною функцією органів прокуратури Російської імперії з 1722 р. був нагляд за виконанням законів та інших нормативних актів, а з 1864 до жовтня 1917 р. прокуратура виконувала функцію державного обвинувачення в судових процесах, нагляд за дізнанням і попереднім слідством слідчого апарату окружних судів, а також нагляд за місцями позбавлення волі.

Отже, з усього вище зазначеного, ми можемо зробити висновок, що прокуратура пройшла великий шлях становлення, розвитку та реформування. У процесі цього склалася сутність, мета, завдання і принципи організації і діяльності прокуратури. При вирішенні прокуратурою завдань, у тому числі з виявлення і усунення порушень законів, прокурор застосовує різні правові заходи. Кожний з них може бути застосований з допомогою різних методів, способів, прийомів.

Сыч О.С.
НТУ «ХПИ»

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЕКТА ТРУДОВОГО КОДЕКСА И ДЕЙСТВУЮЩЕГО КОДЕКСА ЗАКОНОВ О ТРУДЕ

Необходимость принятия нового кодифицированного акта в сфере трудовых правоотношений назрела уже давно. Ведь ныне действующий Кодекс законов о труде был принят еще в 1971 году . В связи с этим в Верховную Раду Украины был внесен на рассмотрение проект Трудового Кодекса Украины. Какие же новшества предлагает проект Трудового Кодекса?

Продолжительность рабочего времени**.** Проектом вводится ограничение рабочего времени не более 12 часов в день**,** а в неделю - до 48 часов. В то же время по действующему Кодексу законов о труде нормальная продолжительность рабочей недели не превышает 40 часов.

Оплата сверхурочных работ и работы в ночное время. Если законопроект будет принят, то в случае если в течение года работником отработано сверхурочно более 120 часов, оплата часов сверх этого показателя будет производится в тройном размере. Работа в ночное время будет оплачивается в повышенном размере не ниже 30% тарифной ставки (оклада), должностного оклада (ставки заработной платы) за каждый час. В настоящее время работа в ночное время оплачивается в повышенном размере не ниже 20%.

Условия труда. Согласно проекту работодатели получают право в одностороннем порядке издавать «нормативные акты работодателя», которыми определяются условия труда на предприятии. По действующему законодательству условия труда на предприятии закрепляются в коллективном договоре. Таким образом, с работодателя снята ответственность за невыполнение условий коллективного договора.

Трудовые споры. Проект ТК существенно ограничивает возможности работника в отстаивании своих прав в досудебном порядке в комиссии по трудовым спорам, созданной на предприятии. Действующий КЗоТ устанавливает, что комиссия по трудовым спорам принимает свои решения большинством голосов ее членов, присутствующих на заседании. Тогда как согласно проекту такие решения принимаются исключительно единогласно. Это позволит работодателю заблокировать любое решение.

Время отдыха и отпуска. Вводится минимальное время перерыва на обед – 30 минут, максимальное время перерыва остается прежним – не более 2 часов. Работодатель может временно приостанавливать работу и отправлять сотрудников в отпуска без сохранения заработной платы (с согласия работников и с учетом предложений профсоюза) или с частичным сохранением зарплаты на срок до 2 месяцев. Увеличивается максимально допустимая суммарная длительность отпуска за свой счет до 3 месяцев в году. Отменяется 7-дневный социальный отпуск для одиноких родителей. Ограничиваются возможности получения дополнительного отпуска для женщин с двумя детьми.

Прекращение трудовых отношений. Проектом трудового кодекса расширен список оснований для увольнения работника, среди которых находится также отказ от осуществления профилактических прививок против инфекционных болезней и прохождения медицинского осмотра, грубое нарушение правила техники безопасности, разглашение государственной или коммерческой тайны, невозможность выполнять работу по состоянию здоровья, недостаточная квалификация и другие. Запрещается увольнять в связи с достижением пенсионного возраста. Руководители малых предприятий (до 20 человек), согласно проекту ТКУ, смогут предупреждать об увольнении за две недели, а не за два месяца, как на других предприятиях. Об изменении зарплаты работники мелких фирм смогут узнать только за один месяц.

В заключение можно сказать, что новый закон в отличие от действующего Кодекса законов о труде четче и подробнее определяет правила участников трудовых отношений и в целом защищает интересы работников и работодателей, но, согласно проекту, работодатели получают решающие преимущества в отношениях с работниками.

Хадятуллои Хайрулло
НТУ «ХПИ»

ОСОБЕННОСТИ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ И НАКАЗАНИЕ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

Новый Уголовный кодекс Республики Таджикистан был принят 21 мая 1998 года. Он содержит самостоятельную главу 14 об уголовной ответственности несовершеннолетних, которая называется «Особенности уголовной ответственности и наказания несовершеннолетних».

Это связано с тем, что в Таджикистане наблюдается, хотя и незначительный, но все же рост преступлений данного рода.

В Республики Таджикистан несовершеннолетними признаются лица, которым ко времени совершения преступления исполнилось четырнадцать, но не исполнилось восемнадцати лет.

Несовершеннолетним, совершившим преступления, могут быть назначены наказания либо принудительные меры воспитательного характера.

Видами наказания для несовершеннолетних являются:

а) Штраф. Штраф назначается только при наличии у несовершеннолетнего самостоятельного заработка или имущества, на которое может быть обращено взыскание. Штраф назначается в размере до ста показателей для расчётов;

б) Лишение права заниматься определенной деятельностью. Лишение права заниматься определенной деятельностью назначается несовершеннолетним на срок от одного года до двух лет;

в) Обязательные работы;

г) Исправительные работы. Исправительные работы назначаются несовершеннолетним на срок от двух месяцев до одного года по месту работы;

д) Лишение свободы. Лишение свободы назначается несовершеннолетним, совершившим тяжкое или особо тяжкое преступление в возрасте до шестнадцати лет – на срок до семи лет. Несовершеннолетним, совершившим тяжкое или особо тяжкое преступление в возрасте от шестнадцати до восемнадцати лет – на срок до десяти лет.

Особую актуальность в связи с этим в настоящее время приобретает проблема выработки эффективных мер борьбы с преступностью несовершеннолетних, в том числе мер ее профилактики (предупреждения). Эффективность таких мер во многом зависит от их правовой обоснованности и юридически правильного понимания и единообразного применения.

Токарєва Х. І.
НТУ «ХПІ»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У процесі трудової діяльності між працівником і роботодавцем трапляються різного роду суперечності і непорозуміння з питань застосування чинного трудового законодавства, з приводу встановлення або зміни умов праці, що в трудовому праві отримали назву трудових спорів.

Під трудовими спорами слід розуміти неврегульовані в результаті взаємних переговорів суперечності, які виникають з приводу застосування або зміни умов праці. Вони розглядаються в порядку, передбаченому трудовим законодавством.

Трудові спори поділяються на індивідуальні і колективні.

Змістом індивідуального трудового спору є вимога про поновлення або визначення прав індивідуального працівника.

Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів регулюється главою 15 Кодексу законів про працю (КЗпП).

Згідно з чинним законодавством індивідуальні трудові спори розглядаються комісіями по трудових спорах (КТС) та місцевими судами.

Порядок, передбачений главою 15 КЗпП України, поширюється на індивідуальні трудові спори працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форми трудового договору, форми власності, виду діяльності і галузевої приналежності.

Змістом колективних трудових спорів є вимога про встановлення нових або зміну існуючих умов праці, які стосуються всіх працівників підприємства або його структурного підрозділу, а також виконання конкретних зобов'язань роботодавця стосовно всього трудового колективу чи його частини.

Розглядає колективний трудовий спір (конфлікт) відповідно до Закону України «Про колективні трудові спори, конфлікти» примирна комісія або трудовий арбітраж.

Відповідно до статті 44 Конституції України, ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Страйк застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпано) вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у зв’язку з відмовою власника або уповноваженого ним органу (представника) задовольнити вимоги найманих працівників або уповноваженого ним органу, профспілки, об’єднання профспілок чи уповноваженого нею (ними) органу.

Для примирення сторін колективного трудового спору до вирішення спору може залучатися спеціально створений державний орган - Національна служба посередництва і примирення, яка є постійно діючим органом, покликаним сприяти врегулюванню колективних трудових спорів (конфліктів).

Закон визначає, на яких стадіях спорів і яким чином НСПП бере участь у вирішенні колективних спорів.

Томин А.
НТУ «ХПИ»

НЕЗАВИСИМОСТЬ ПОЛУЧИЛИ, А РЕВОЛЮЦИЮ ЗАБЫЛИ

События прошедших лет, начиная с осени с 2004 года сделали актуальной проблему корректности действий некоторых политических и не совсем политических объединений по отношению к демократии, закону и цивилизованности, которых достойна Украина. Не углубляясь в причины откровенного игнорирования властью норм Конституции со времён «Оранжевой революции», скажу лишь о том, что Украина скачкообразными движениями пытается безуспешно выбраться из кризиса, и на почве нестабильности в государстве, начинает обретать огромную силу революционно – фашистское – националистическое движение.

Человек, по своей сути, склонен в своих бедах винить не себя самого, а искать виновных. Чем менее он образован, тем ниже сформировано его мировоззрение, и тем проще его обмануть. Практически, у четверти семей Украины, денег хватает только на еду и одежду, при полной занятости. Говоря яснее - злость в народе аккумулирована, накоплена, теперь её осталось только правильно направить. Так и получается, что «Майн Кампф» куда более популярнее «Кобзаря» среди украинских националистов.

Хочется отметить, что военизированные подразделения и тренировочные лагеря организаций украинских националистов, по своей сути являются масштабным плацдармом для подготовки для государственного переворота. Но для того, чтобы заниматься подготовкой многочисленных отрядов тренированного войска, готовых всё крушить на своём пути, не достаточно иметь просто деньги и талант к «затуманиванию» мозгов малообразованных масс, необходимо иметь прикрытие в чиновничьей среде, имеющей возможность отводить глаза правоохранительных органов от уличного произвола, расизма и вандализма.

Не секрет, что вся политическая агитация одной из партий оппозиционеров, которая имеет места в Верховной Раде, легла именно на плечи «Националистических организаций». Именно вандалы, (а это самый подходящий для них термин сегодня) «НО» раздают газеты и листовки, расклеивают наклейки и разрисовывают стены символикой партии «N». Сама «N» отрекается от любого сотрудничества с незаконными организациями. Такое сотрудничество элементарно невыгодно. Но неоспоримый факт заключается в том, что всякая деятельность «НО» покрывается и финансируется партией «N».

Ужасающая тенденция развития популярности ультра - правых движений в Украине обуславливается не только политическим кризисом, но и прежде всего, моральной деградацией населения. Развитие ультра - правых идеологий свидетельствует ещё и о постепенной узурпации демократического строя и приближение к тоталитаризму, со всеми вытекающими последствиями. Незаконность существования подобных структур должна быть закреплена в основном законе любого государства, считающего себя демократическим, и осознание опасности подобной деятельности должно воспитываться в народном сознании. В Конституции Украины существует ст. 37, где запрещается деятельность подобных гражданских и политических организаций, но, не смотря на это, одно из названных объединений уже добралось до вершин украинской власти. Стоит помнить, что фашисты в Германии пришли к власти законным путём. Можно ли допустить этого в нашей стране? Ведь последствия за выбор лягут на народ.

Щербань О.А.
ХГПА

ПРО ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Україна зажди прагнула до створення та функціонування ефективного місцевого самоврядування, але цьому заважало декілька факторів. Все більший вплив на соціально-економічні і політичні процеси в державі має місцеве самоврядування, яке потребує розвитку і вдосконалення у процесі утвердження України як європейської демократичної держави. Саме тому ця тема є актуальною у наш час.

Місцеве самоврядування – це право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням.

Багато ресурсів, а також владні повноваження взяла на себе центральна влада, яка таким чином не дає змогу територіальним громадам ефективно вирішувати питання власної життєдіяльності та розвитку. 80% бюджетних коштів в Україні перерозподіляються через державний бюджет, і лише 20% – через місцеві бюджети. Це вкрай негативно позначається на якості життя громадян, створює несприятливий інвестиційний клімат, відчутно ускладнює підприємницьку та соціальну активність.

Яке ж місцеве самоврядування потрібне нам? На нашу думку, для ефективного функціонування органів місцевого самоврядування потрібно дотримуватися декількох принципів. По-перше, у місцевого самоврядування повинна бути самостійність у вирішенні питань місцевого значення. Територіальні громади мають на 100% вирішувати питання місцевого значення і їх дії не повинні обмежуватися чи відбиратися будь-якими державними органами.

По-друге місцеве самоврядування повинно мати територіальну повсюдність. Зараз, місцеве самоврядування, по суті, здійснюється лише на рівні територіальних громад, а на рівні районів та областей носить фактично символічний характер. Якщо впровадити у нашій країні принцип повсюдності місцевого самоврядування, то можна говорити про створення правових умов для активізації життєдіяльності територіальних громад, встановлення чітких територіальних меж їх діяльності.

По-третє, місцевому самоврядуванню потрібно спрямовувати владні повноваження на максимально близький до громадян рівень влади, на якому ці повноваження можуть бути ефективно реалізовані.

По-четверте, на мою думку, потрібно змінити розподіл бюджетних коштів. Тобто розподіляти бюджет менш централізовано.

Це тільки деякі аспекти проблеми розвитку і функціонування місцевого самоврядування. Цей список можна продовжити.

Отже, на даний момент місцеве самоврядування знаходиться не на високому рівні розвитку та функціонування. На нашу думку, тільки при додержанні указаних змін та вимог система місцевого самоврядування зможе успішно розвиватися і зайняти більш вище становище, яке йому і повинно належати.

СЕКЦІЯ 9
МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ

Арсєнова А.В.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ СУРЖИКУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Мовне явище, що дістало назву суржик, належить до специфічної форми побутової мови в Україні. Його національну й соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Тлумачний словник української мови фіксує слово суржик у двох значеннях: по-перше, суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса та ін.; борошно з такої суміші; по-друге, елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова.

Отже, семантичне ядро слова суржик поєднує два елементи значення – змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Передумови для виникнення явища суржику заклалися ще під час переходу України у склад Московії, Австро-Угорщини та інших країн у 14 столітті.

Саме у цей період на загарбаних українських землях впроваджувалася політика жорстокого переслідування вживання української мови та впровадження мови країни-загарбника і навіть культури та звичаїв. Такий наступ на українську культуру продовжувався протягом кількох століть, що позначилося на використанні української мови у наш час. Основним наслідком такої політики країн поневолювачів стало знищення національних культурних пам'яток. Це в свою чергу призвело до незнання рідної мови представниками тогочасного молодого покоління, що в свою чергу призвело до незнання рідної мови представниками наступних поколінь.

Дослідження суржику дасть можливість розкрити на конкретному матеріалі сам механізм згубного впливу мовної асиміляції на інтелектуальний і моральний стан суспільства Руйнація структури української мови в

індивідуальному мовленні носія суржику поєднується з поверхово засвоєною структурою російської мови, що спричиняє сильне спрощення. Сьогодні існують такі форми існування суржику як молодіжний сленг у формі мереживного спілкування, суржик, розповсюджений у сільській місцевості, суржик у творах художньої літератури.

Ачкасов Є.
НТУ «ХПІ»

РОЛЬ Т.Г. ШЕВЧЕНКА ТА ЙОГО ТВОРЧОСТІ У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Чи мислима українська культура без славетного імені Тараса Григоровича Шевченка? Чи мислима світова культура без цього видатного українського сина і поета? Звичайно, це питання риторичне. Важко знайти українця, який би не знав хоча би кількох шевченкових рядків. Спробуємо з'ясувати, яку ж роль відіграв Т. Шевченко та його творчість у становленні та збагаченні української культури. Тарас Григорович є основоположником нової української літератури та родоначальником її революційно-демократичного напряму. Саме в його творчості повно розвинулися ті основи, які стали провідними для передових українських письменників другої половини XIX – початку XX століть. Тенденції народності та реалізму були вже властиві у значній мірі та творчості попередників великого кобзаря.

Т. Шевченко перший в українській літературі виступив як дійсно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття та думки трудящого народу, їх віковічні визвольні прагнення.

Попередники великого поета в українській літературі в своїх творах критикували окремі явища тогочасного життя, як-от: знущання поміщиків з селян, хабарництво чиновників. Шевченко ж виступив як грізний суддя і обличитель усього самодержавно-кріпосницького ладу, як непримиренний ворог поміщиків і царизму. У його творах змальований новий позитивний герой – борець проти самодержавно-поміщицького ладу, борець за щасті народу. Творчість великого народного поета внесла в нашу літературу незнане багатство тем і жанрів, прилучила її до кращих досягнень світової літератури.

Балабін А.
НТУ «ХПІ»

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Україна оголосила курс на євроатлантичну інтеграцію. Основні напрямки стратегічного, політичного, соціально-економічного партнерства України – це Євросоюз, НАТО, держави – партнери – Польща, Туреччина, США та інші. Найкоротший шлях до встановлення дружніх, політичних, економічних, технологічних відносин між партнерами – це діалоги на різних рівнях. Такий діалог може бути ефективним в тому випадку, коли є певні договірні інструменти і одним з них є мова спілкування, тобто іноземна мова або мови,

якими повинні володіти випускники усіх вузів. Міжнародні договори, угоди укладаються на одній з офіційних мов ООН (офіційними мовами ООН є англійська, французька, російська, арабська, китайська, іспанська).

Сьогодні світ поступово переходить до двомовності, роль іноземної мови у програмі підготовки фахівця, випускника технічного ВНЗ значно зростає і в Україні. Сучасному роботодавцю потрібен не тільки інженер, механік, чиї знання базуються на теоретичних постулатах, не тільки відповідальні фахівці, які вміють самостійно мислити, але які мають навичками і вміннями пошуку та обробки інформації, навичками комунікації іноземною мовою, ще краще на декількох мовах.

Іноземна мова сьогодні – це вже не тільки привілей дипломатів, а й інженерів, іноземна мова має стати структурним компонентом моделі підготовки інженера нового покоління. Болонська декларація з вищої освіти затверджує принцип створення єдиного Європростору в галузі вищої освіти. Одним з найважливіших принципів Болонського документа є принцип мобільності . Український студент зможе вільно переміщатися по навчальним закладам Європи. Перед випускниками технічних вузів усіх країн романо - германської групи мов не постає питання про мовні навички і уміння . Вони володіють декількома мовами.

Що б добитися того ж від випускників технічних вузів України потрібно докласти великих зусиль, створити нову концепцію мовної підготовки майбутніх інженерів. На мій погляд, слід звернути увагу на проблему вивчення іноземної мови в системі «дошкільна освіта – школа – вуз – виробництво», сьогодні порушено не тільки ланка «школа – вуз», а й «вуз – виробництво», і в результаті багато випускники технічних вузів України виявляються непідготовленими до використання іноземної мови в професійному спілкуванні.

Іншою важливою проблемою для технічних вузів є вкрай обмежений обсяг навчальних годин, відведених на мовну підготовку. Предмет «іноземна мова» повинен зайняти найважливіше місце в ряду спеціальних дисциплін, що вивчаються в технічному вузі, і виділяти необхідну кількість годин і здійснити розподіл груп. Випускники сьогоднішніх шкіл та ліцеїв як правило мають дуже низький рівень мовної підготовки і тому виникає необхідність ділити кожну академічну групу на підгрупи за мовними навичкам і вмінням. Розподіл по підгрупах пропонується проводити після ретельного тестування основних навичок: читання, письма, аудіювання та говоріння, навчання в кожній підгрупі повинно проводитися за різними програмами.

Щоб домогтися певних успіхів у навчанні майбутніх інженерів іноземних мов у вузі насамперед необхідно: впровадження новітніх технологій у процесі навчання іноземною мовою в технічному вузі, розширення доступу до мережі Інтернет, залучення іноземних фахівців для читання лекцій зі спеціальних дисциплін іноземними мовами на старших курсах технічних вузів.

Досягнення усього вищевказаного допоможе випускати фахівців здатних: встановлювати зв'язки між професійними знаннями та іншими сферами; працювати з зарубіжною пресою, науковими статтями зарубіжних вчених і фахівців, з інформацією на Інтернет-сайтах; до вміння усного та писемного мовлення в одній чи двох іноземних мовах.

Баранова А.
НТУ «ХПІ»

МОВА ЯК ОДИН ІЗ ГОЛОВНИХ ЧИННИКІВ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Мова є найважливішим засобом людського спілкування та інтелектуального розвитку особистості, визначальною ознакою держави, невичерпною скарбницею культурного надбання народу. В усіх країнах із національним спрямуванням державна мова є консолідуючим, націєтворчим чинником.

Згідно ст. 10 Конституції України державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом. У ст. 24 Конституції закріплено недопустимість привілеїв чи обмежень за мовними ознаками.

Окремі статті Конституції містять вимоги про обов'язкове володіння державною мовою Президентом України, професійними суддями, суддями Конституційного Суду. У законодавстві України передбачена також вимога володіння українською мовою в обсязі, достатньому для спілкування особами, які вступають до громадянства України.

Частково мовне питання регулюється також законом «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р.

На мою думку, утвердженню мови як головного чинника державотворення допоможе впровадження таких заходів: 1) дотримання норм українського правопису. Слід, перш за все, очистити мову від негативних нашарувань, уберегти її від засмічення та деградації; 2) необхідність активізації цілеспрямо-ваної роботи над забезпеченням використання української мови у засобах масової інформації, сфері культури, освіти та науки, в інформаційних технологіях, рекламі тощо; 3) удосконалення правових норм, що регулюють її функціонування; 4) серед мовних обов'язків наших громадян слід виділити дотримання культури українського мовлення. Належний рівень мовної культури є свідченням розвинутого інтелекту людини, її вихованості; 5) проблема підтримки і збереження української мови в середовищі українських спільнот за межами України має на сьогоднішній день глобальний характер.

Вирішення можливе шляхом надання відповідної допомоги культурно-освітнім закладам українців в інших державах.

Сучасна Україна – вільна і незалежна європейська держава, народ якої цінує і оберігає свої традиції й культуру. Саме тому необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб зберегти і примножити наші скарби, серед яких українська мова займає особливе місце.

Необхідним є розширення сфери функціонування державної мови, щоб вона розвивалася та відігравала консолідуючу роль у становленні громадянського суспільства. Послідовне вирішення мовних питань, зміцнення державного статусу української мови передбачає стимулювання процесу побудови заможної та демократичної України.

Безугла Л.В
НТУ «ХПИ»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ, РОСІЙСЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У наш час у світі налічується більше 5000 мов. Наша українська мова – одна з наймилозвучних мов світу. Різні нації можуть мати однакові думки та почуття, але виражають їх своїми мовами, як схожими, так і зовсім різними.

Фразеологією (гр. phrases – зворот, вислів і logos – поняття, вчення) називається розділ мовознавства, що вивчає усталені мовні звороти. Об'єктом дослідження фразеології як розділу мовознавства є стійкі вислови, їх семантика, структура, походження, роль у мові, взаємозв'язок з іншими мовними одиницями, зокрема словом і реченням. Фразеологією називають також сукупність усталених зворотів певної мови. Фразеологія кожної мови – це скарбниця народу, здобуток його мудрості й культури, що містить багатий матеріал про його історію, боротьбу з гнобителями й нападниками, про звичаї, ідеали, мрії й сподівання . Фразеологія привертає увагу мовознавців, істориків, етнографів, філософів. Стійке сполучення, що являє собою змістову цілісність і відтворюється в процесі мовлення, називається фразеологізмом.

Українська мова сама по собі дуже цікава та гарна. Мова нашого народу має дуже багато мовних зворотів, а зокрема – фразеологізмів. Дослідники фразеології звернули увагу на національну особливість. Тому фразеологізми і визначили терміном «ідіома», що в перекладі з грецького означає «своєрідна». В англійській мові вони теж називаються «idioms». Деякі мовознавці спочатку стверджували навіть, що фразеологізми не перекладаються на інші мови. І дійсно, є величезний пласт фразеологізмів, яким немає аналогів в англійській мові та російській мови: *лек розбили, головою важити, обіцянка – цяцянка, а дурневі – радість, сідайте – ноги для дороги, та ж свита, та не так пошита* та інші. Велика кількість фразеологізмів народилася у творах українських письменників. Решта були створені носієм мови, її мовотворцем – народом.

Булатнікова Т.
НТУ «ХПІ»

ЯВИЩЕ МІЖМОВНОЇ ОМОНІМІЇ

У нашій роботі ми розглядаємо явища міжмовної омонімії у російській та англійській мовах. Усім відомо, що омонімія – це відношення схожих за формою, але різних, не пов'язаних між собою за значенням слів.

Під міжмовною же омонімією ми розуміємо зовнішньо схожі паралельні опозиції двох або більше мов, які порівнюються синхронічно, тобто мінімум чотирьохчленну структуру, коли схожість омонімів спостерігається у різних мовах. Наприклад, чотирьохчленна структура міжмовних омонімів, де жодне значення російських омонімів не збігається з англійськими:

I **пат**, -а, *м, сущ*: в шахматах: положение, при котором один из игроков не может сделать хода, не подставив под удар своего короля: *патовая ситуация* - stalemate.	I **pat** [pæt], *n*: шутливое прозвище ирландца.
II **пат**, -а, *м, сущ*: сорт фруктовой пастилы: *апельсиновый пат* - paste.	II **pat** [pæt], *n*: 1. похлопывание, хлопанье, шлёпанье: *to give smb. a pat on the back*; 2. хлопок, шлепок (звук): *to hear a pat*; 3. кусок, кружочек, квадратик (форма, в виде которой подаётся порция чего-л.): *a pat of butter*.

Частіше все ж таки зустрічаються міжмовні омоніми, в яких значення частково збігаються, як у наступній чотирьохчленній структурі:

I **приз**, -а, *м, сущ*: награда победителю в состязании: *получить первый приз*.	I **prize** [praiz], *n*: 1. = приз I; 2*. выигрыш, находка, неожиданное счастье: *the prizes of life*; 3*. труднодостижимая цель, предмет вожделений: *to struggle to win the same prize*.
II **приз**, -а, *м, сущ*: в международном праве: корабль или иное имущество, захваченное в морской войне и переходящая, согласно международному праву, в собственность захватившего: *стать*	II **prize** [praiz], *n*: = приз II.

призом.	

Отже, поняття міжмовних омонімів є досить новим і цікавим явищем, яке не може не зацікавити і не привернути увагу лінгвістичних досліджень.

Бульдяк Я.
НТУ «ХПІ»

ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова – це головне, чим наша нація може пишатися століттями,вона передається з покоління в покоління,набуваючи все нових яскравих відтінків. Усі знають,що з часів появи слов'янських народів існувала єдина старослов'янська мова, з деякими відмінностями залежно від території проживання певного народу. Як написано в історичній літературі, українська діалектність почала з'являтись у вигляді текстів юридично-ділових документів того часу. Звичайно, там було багато запозичено з російської мови,але були й елементи польської, чеської і навіть німецької мов. І все ж таки,ця незвична сукупність змогла перерости в індивідуальну мовну колиску нашого народу.

З давніх літописів ми можемо пересвідчитись у тому,що незважаючи на всі лихоліття, які спіткали український народ, люди змогли зародити та вивести у світ рідну мову. Ще з тих часів було зрозуміло,що це не просто чийсь етнічний діалект, а що це мова з власним стилем та традиціями.

Історично склалося так, що український народ завжди зазнавав якихось утисків,а разом і з ним утисків зазнавала і наша мова. Вже після розпаду Київської Русі на території сучасної України аж до кінця XIX століття велись політичні чвари. В цей час люди, забуваючи про скрутні часи, намагалися дати життя єдиному, що в них не можна було відібрати – дати життя рідній, милозвучній колисці нашого народу – мові. З року в рік вона ставала все більш співучою.

Відомо, цю трохи невпевнену в собі мовну «молодичку» довів до досконалості у своїх творах кобзар Т.Шевченко,а потім почали її поширювати відомі письменники Марко Вовчок, Л. Глібов, І. Нечуй-Левицький та інші.

Вивчаючи курс української історії, було дуже тяжко читати про те, що так гнобливо ставилися до нашого народу, наших традицій. Під час існування козаччини культура розвивалась як могла, на той час почали з'являтися нові літературні стилі,що дало поштовх для того, щоб квітуча мова дала про себе знати в різних видах. Тому цей етап я вважаю важливим у розвитку багатоплановості мови українців,кожен письменник був новатором у чомусь. Навіть взяти до уваги народну мудрість: скільки можна почерпнути нового з творів, написаних народом.

Бурлуцька Т.С.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У хімічному середовищі України вже тривалий час точиться дискусія щодо проблем української хімічної термінології. Упорядкування термінології, її стандартизація та наближення до міжнародних стандартів були і є абсолютно необхідними. Знання хімічної термінології та номенклатури – це знання професійної мови, що дає спілкуватися хімікам: науковцям, викладачам чи студентам, орієнтуватись у сучасній науковій хімічній літературі,свідчить про професійний рівень фахівців у галузі хімії. Мета цієї роботи – визначити проблеми української хімічної термінології, проаналізувати їх та встановити варіанти їх подолання.

У системі хімічних понять досить чітко вирізняються три підсистеми – наукова, виробнича й товарна (фірмова). Кожна з них має свої особливості. У науковій можна виділити ще дві – термінологічну й номенклатурну, перша з яких стосується номінування хімічних понять, а друга – способу найменування конкретних хімічних речовин. На сьогодні кількість хімічних речовин продовжує зростати, синтезовано нові класи як органічних, так і неорганічних сполук, а це, у свою чергу, викликає необхідність удосконалювати їх номенклатуру. Хімічні терміносистеми добре опрацьовані і систематично переглядаються та уточнюються в спеціальних комісіях Міжнародного союзу теоретичної та прикладної хімії (International Union of Pure and Applied Chemistry – IUPAC), публікуються у відповідних документах. Матеріали цих комісій є основою для відтворення узгоджених термінів національними мовами.

Виділимо деякі актуальні проблеми, на які доцільно звернути увагу: 1) Полісемія (багатозначність термінів). 2) Паронімія. 3) Запозичення. 4) Буквальний переклад.

У данний час українська хімічна термінологія,номенклатура та наукова мова перебувають на сучасному етапі у процесі становлення. Питання, розглянуті у роботі звісно, не вичерпують усієї проблематики сучасного розвитку української хімічної термінології, деякі аспекти якої опираються також і на загальномовні проблеми, але вони є певним узагальненням досвіду авторів під час роботи над рядом тлумачних термінологічних словників з хімії.

Вовк Н.В.
НТУ «ХПІ»

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

«Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі до того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XXI століття, і якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу!» – писала Ліна Костенко. Намагалася нас попередити велика поетеса. Так воно і сталося: мовна проблема останнім часом лише загострюється, а в свідомості

громадян однієї нації домінує примітивний поділ на «своїх» і «чужих», що, у свою чергу, стає перешкодою на шляху формування української національної ідентичності.

Однією з найголовніших проблем є проблема двомовності в нашій країні. Ця ситуація неприродна, нестабільна, навіть загрозлива та руйнівна, вона характеризується не гармонійною взаємодією мов, а конфліктом і боротьбою, які триватимуть доти, доки на території держави не переможе одна мова. На перший погляд, це дивно, адже єдиною державною мовою давно проголошено українську. Але ми не повинні забувати, що ж і до інших мов, бо їм Конституція України гарантує вільний розвиток. Однак проблема функціонування української мови чомусь досі не зникає.

Ми, російськомовний народ, можемо і повинні збудувати таку систему мовної політики, у якій збережемо свої індивідуальні права на використання тієї чи іншої мови . Неможливо простим зусиллям волі просто змусити себе постійно розмовляти українською мовою в ситуації, коли навколишнє середовище «вимагає» російської мови, та ще й при постійному спілкуванні зі знайомими йому людьми, з якими він роками розмовляв російською. Для звичайної людини було б неправильною і безуспішною справою намагатися змусити себе говорити вдома українською мовою всупереч сформованій мовно-психологічній практиці. Це сила звички і сформованих психологічних обставин. Але абсолютно в наших силах вивести українську мову на вулиці своїх міст, в громад-ські місця, в громадське життя. Це найпростіша й найефективніша логіка об'єк-тивного мовного процесу. Тому я пропоную систему конкретних заходів, щодо відродження української мови, де треба забезпечити постійний активний контакт російськомовних українців з українською мовою. Зокрема, це стосується таких напрямків: школи, дитячі садки, внз, армія, реклама, телебачення та радіо, інтернет і т.д.

Розглянемо детальніше. Україномовні школи мають гарантувати *вільне* володіння українською літературною мовою і термінологією. Батьки повинні підтримувати дітей у процесі їхнього навчання в українських школах, допомагати, заохочувати і надихати. Перед урядом і міністерством освіти має стояти задача ефективного підбору кадрів для відділів і управлінь народної освіти. Проблеми україномовних дитсадків у тому, що багато вихователів не володіють українською мовою взагалі або не володіють нею вільно. Вони повинні спілкуватися з дітьми і між собою українською мовою. Внз повинні «вимагати» вільного й активного володіння українською літературною мовою і відповідною термінологією від студентів. Необхідно висунути більш тверді вимоги до державних службовців щодо володіння мовою, також щодо розміщення реклами, телевізійних програм, інтернет мереж рідною мовою.

Ми маємо розуміти та знати українське слово, поважати його. Але й можемо використовувати будь-яке інше. В Україні можна звернутися на вулиці із запитанням, отримати відповідь іншою мовою, і при цьому ніхто не почуває себе ображеним.

Герасименко А.М.
НТУ «ХПІ»

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Одним із елементів громадського життя, який активно реагує на суспільні процеси й віддзеркалює їх, є засоби масової інформації. Їх вплив дуже великий на громадську свідомість. Здатність швидко й майже тотально охоплювати найширші аудиторії дає їм змогу формувати суспільну думку, визначати духовні цінності. Ось чому мова засобів масової інформації – важлива й актуальна проблема сучасних досліджень.

У процесі розвитку суспільства виникають нові поняття, які потрібно називати. Крім того, навколишній світ, відкриває нові явища, котрі теж потребують «ім'я». Нові слова мають назву – неологізми (гр. neos – новий і logos – поняття, слово).

Поява в сучасній українській мові значної кількості неологізмів – цілком закономірне явище. Багато неологізмів з'являється в мові в часи великих, докорінних перетворень у житті того чи іншого народу. Потреба в нових словах зумовлюється насамперед соціальними і політичними змінами в суспільстві. Але неологізми виникають у мові весь час: це й нові терміни науки, літератури, мистецтва, це й виробничо-технічна лексика, пов'язана з розвитком народного господарства, лексика, пов'язана з новими досягненнями в розвитку військової справи та військово-стратегічної науки, слова, що називають нові поняття, які виникають у галузі культурно-побутового обслуговування.

Неологізми – це слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять, актуалізація яких зумовлена соціальними і територіальними чинниками функціонування літературної мови.

Поява в сучасній українській мові значної кількості лексичних новотворів – цілком закономірне явище. Помічено, що в періоди докорінних суспільних змін у словнику будь-якої національної мови виникає значна кількість нових слів-понять. Це відбувалося в період так званої «українізації» (1917-1930 рр.), цей процес спостерігається і в 90-х роках XX ст. в Україні, а також він звичайно продовжується і в XXI ст.

Людина розвивається, а тому і розвивається мова, якою вона спілкується, яку використовує у роботі та побуті. Виникнення нових технічних засобів, перебіг змін у суспільстві, розвиток тієї чи іншої нації зажди буде поштовхом для запозичень або виникнення нових слів та термінів у мові. Засоби масової інформації якнайкраще віддзеркалюють ці процеси, використовуючи чи не найпершими нову лексику. Очевидно, що мова ЗМІ відбиває загальну тенденцію розмовної мови – поширення в ній жаргонних, просторічних слів. Із

молодіжного жаргону також потрапляють у мову ЗМІ слова та словосполучення, що використовуються й надалі, стаючи широковживаними.

Поряд із словами, які мають ознаку загальновживаності, у мові аналізованого стилю зустрічаємо певну кількість індивідуально-авторських й оказіональних утворень, що є свідченням намагання журналістів нестандартно, оригінально висловитись чи змалювати своєрідність події, ситуації, образів та ін.

Тому сфера сучасних українських засобів масової інформації засвідчує: мова живе, еволюціонує, і завдання небайдужих до її долі журналістів-інтелігентів – вони ж бо належать до основних творців найрізноманітніших текстів – дбати, щоб мова за цих складних обставин залишалася собою, зберігала свої генетико-типологічні риси. Тому журналіст мусить мати тонке мовне чуття, знати, що треба, а чого не варто пускати в обіг.

Слід пам'ятати, що засмічення мови засобів масової інформації не сприяє збагаченню, розвитку української мови

Данилюк А.
ЧІБС УБС СБУ

ПРОБЛЕМА ВЖИВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Наприкінці ХХ − на початку ХХІ ст. відбулося значне посилення процесу запозичення англіцизмів в українську терміносистему, яке зумовлене суспільно-політичними, економічними перетвореннями в Україні, відкритістю й інтеграцією в міжнародні культурні та інформаційні сфери. Запозичення є невід'ємним чинником поповнення будь-якої термінології та її еволюції. Одним із потужних позалінгвальних чинників іншомовних запозичень є швидкий перехід України від планової до ринкової економіки.

Актуальність дослідження визначається тим, що в українській фінансово-економічній термінології за останні два десятиріччя спостерігається справжній бум англо-американських запозичень. За дуже малий проміжок часу з'явилася значна кількість нових економічних реалій, назви для яких уже існували в тих мовах, із яких вони прийшли, передусім з англійської. Серед лінгвістів, які досліджують у своїх працях економічну термінологічну систему української мови, сьогодні виокремлюють наукові студії Г. Чорновол, Т. Дячук, Д. Шапран, Н. Пілецької, Л. Гаращенко, Н Краснопольської, Л. Боднарчук та ін. Мовознавці шукають відповіді на низку питань: чи має бути вітчизняна термінологія суто українською чи інтернаціональною; яким має бути ступінь інтернаціоналізації; коли для запровадження чужих термінів є вагомі підстави; що робити із засиллям запозичень у науковій мові тощо.

Проблема інтенсивного іншомовного впливу часто обговорюється не лише фахівцями, але й широкою громадськістю. Часте, невиправдане запозичення слів англійського і особливо американського походження викликає

негативну реакцію в суспільстві, оскільки цей процес загрожує втратою мовної та культурної ідентичності. Власне питання доцільності чи недоцільності використання іншомовних елементів особливо актуальне в терміносистемах, оскільки саме термінологія є надзвичайно чутливою до зовнішнього впливу. Більшість сучасних термінологів одностайні: запозичання термінів – процес невідворотний. На думку Л. Малевич, запозичання іншомовних терміноодиниць, особливо інтернаціональних, виступає важливим засобом поповнення термінофонду, сприяє його міжнародній понятєвій уніфікації й унормуванню.

На сучасному етапі розвитку національних терміносистем очевидним є той факт, що «неусталеність власних термінологічних традицій примушує <…> більше запозичати, ніж творити самим». Економічна термінологія, зокрема фінансово-економічна, – поняття доволі широке, оскільки охоплює термінологію багатьох галузевих систем (фінанси, менеджмент, маркетинг, облік, банківська справа та ін.). Тому очевидним є той факт, що чимало аспектів проблеми запозичення та освоєння іншомовних лексичних одиниць (зокрема, англомовних) у галузі української фінансово-економічної термінології є ще не достатньо досліджені.

Таким чином, внаслідок активізації сектору ринкової економіки України англіцизми становлять динамічний шар термінологічних запозичень у фінансово-економічну сферу.

Девиченко А.
НТУ «ХПІ»

МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Дотепер залишаються актуальними питання мовної політики в Україні. Концепція державної мовної політики – система нормативних постанов, які ґрунтуються на комплексному оцінюванні мовної ситуації в Україні та якими мають керуватися органи державної влади й органи місцевого самоврядування у своїй практичній діяльності під час регулювання суспільних відносин у мовній царині. Здійснення Концепції відбувається на основі ст. 10 Конституції України: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України».

У системі державних пріоритетів мовна політика посідає чільне місце, оскільки її стратегічним завданням, поряд із гарантуванням мовних прав людини, є утвердження суспільної злагоди й політичної стабільності, забезпечення єдності держави й зміцнення української державності. Державний статус української мови означає її обов’язкове застосування на всій території України під час здійснення повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, діловодства, документації тощо), а також в інших визначених законом сферах публічного життя, зокрема в роботі

державних і комунальних навчальних закладів, сфері обслуговування, культурі, засобах масової інформації.

Утвердження й розвиток української мови є пріоритетом державної мовної політики, головне завдання якої – унеможливлювати перетворення України із суверенної національної держави на денаціоналізований географічний простір. Отже, спроби запровадження офіційної багатомовності на національному або регіональному рівнях усупереч Конституції України й установленій конституційній процедурі можуть кваліфікуватися тільки як дії, спрямовані на мовне розколювання країни, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу й державної єдності України. Суть заходів держави на підтримку української мови полягає не в її насильницькому нав'язуванні, а в тому, щоб надати громадянам України, які раніше були позбавлені свободи вибору, можливість вільно опанувати мову батьків і (або) свідомо вивчити мову свого громадянства з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення, самореалізації та повномасштабного здійснення конституційних прав.

Здійснення державної мовної політики забезпечено системою органів, серед яких – Національна рада з мовної політики, департамент із мовної політики Міністерства юстиції України, Національна комісія з питань правопису та мовних норм Національної академії наук України, Національна рада з питань радіо та телебачення.

Слід відзначити, що сьогодні Україна є прикладом для інших колишніх радянських республік, оскільки тут наявна толерантність у мовних питаннях: можна звернутися із запитанням на вулиці, отримати відповідь іншою мовою, і в більшості випадків ніхто не почуватиметься ображеним. Асиметрична українсько-російська двомовність, типова для багатьох регіонів України, не призводить до дискримінації відповідної меншини.

Дегтярьова І.
НТУ «ХПІ»

МОВА ТА ПИСЕМНІСТЬ У ЦІКАВИХ ФАКТАХ

Мова відіграє важливу роль не лише у житті кожної людини. Вчені давно дійшли висновку, що найкращі рослинні продукти для людини – ті, які виросли у її країні. Таку їжу людський організм засвоює значно краще, ніж закордонну. Те саме можна сказати й про мову. Серед науковців побутує думка, що мова, якою розмовляє людина, визначає спосіб її мислення, впливає на манери, поведінку та навіть зовнішність! Вам, певно, доводилося помічати, що людина, яка довгий час живе поза межами Батьківщини, стає зовсім не схожою на себе. Необхідно відмітити найпритаманніші та найцікавіші факти української мови.

Українська мова є однією з найпоширеніших мов в світі і за кількістю носіїв займає 26-те місце. Також вона є другою за поширеністю серед мов слов'янського походження після російської мови. На території України більше

32 мільйонів осіб спілкуються українською мовою. Ще близько 4,2 млн. українців проживають в Російській Федерації і також знають українську мову.

Цікавим фактом є те, що вона входить до трійки найкрасивіших мов в світі. На мовних конкурсах в Італії та Франції її визнавали другою за мелодійністю мовою світу. 1880 року в Одесі вийшла унікальна наукова розвідка польського і російського філолога Михайла Красуського «Древность малороссийского языка», де українська мова розглядається як праматір народів Індії та Європи.

Найбільш вживаною літерою в українському алфавіті є літера «п». Також на цю літеру починається найбільша кількість слів. Тоді ж як найрідше вживаною літерою українського алфавіту є «ф». В українській мові слова, які починається з цієї літери, в більшості випадків запозичені з інших мов.

Згідно з «Коротким словником синонімів української мови», у якому розроблено 4 279 синонімічних рядів, найбільшу кількість синонімів має слово «бити» – 45.

В українській мові є лише два семибуквених паліндроми: «ротатор» і «тартрат». А до найдовших фраз паліндромів належать «Я несу гуценя» та «Аргентина манить негра».

У «Частотному словнику сучасної української художньої прози» опрацьовано 25 книжок 22 письменників і зафіксовано 33 391 різне слово загальної лексики.Найбільше перекладений літературний твір – «Заповіт» Т.Г.Шевченка. Його перекладали на 147 мов народів світу.

По 32 літери мають скорочення Головел-ватормлинкомплектпостач та Головпівнічсхіднафтовидобуток. Серед скорочених назв українських установ – Укрголовметалургвуглекомплект – 29 літер. Так скорочено називається Головне управління комплектування приладами, устаткуванням, кабельними та іншими виробами підприємств, що будуються і реконструюються, чорної, кольорової металургії і вугільної промисловості Державного Комітету з матеріально-технічного постачання.

Найбільшу кількість значень має абревіатура ПК. Це палац культури, паровий кран, передній край, перфокарта, Петербурзький комітет та інші.Словником скорочень української мови усього зафіксовано 22 значення.

Таким чином, ми бачимо, що українська мова має багато цікавих фактів, які роблять її милозвучною, різноманітною, цікавою для вивчення не тільки українцями а й іноземцями.

Журавльова Т.
НТУ «ХПІ»

СУРЖИК ТА ЙОГО ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в такіумови, що можна тільки дивуватися, як вона вижила і збереглася взагалі.Не дивно, щокількасотрічне приниження українськоїмови і водночас насаджування іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному (в першу чергу) та

писемному мовленні її носіїв. Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливуросійської, щоперетворилася на суржик, мішанин українських та російських слів. Особливо тривожить те, що частина носіїв української мови часто вживає російські слова з підкресленою бравадою, хизуючись при цьому своїми «глибокими» знаннями російської мови. Існує три варіанта використання суржика: суржик як мова спонтанного використання. Просторіччя або місцевий прислівник з численними русизмами, що є фактично єдиною мовною поведінкою осіб, що не свідомо володіють як російською так і українською мовами; усвідомлене використання; властиво особам, що знають обидві мови, але не мають автоматизму в їх володінні; не бажане, ненавмисне проникнення елементів базової мови в небазову і навпаки у осіб, що добре володіють однією мовою і вивчають уношу.

Звичайно, процес взаємопроникнення сліві з однієї мови в іншу – закономірнийпроцес. В українській мові є немало унормованих русизмів таких як: тормозити замість гальмувати, самольот замість літак, неділя в значенні тиждень і т.д. Вважається, що близько 10% слів нашоїмови є іншомовними запозиченнями. Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову. Мовне явище, що дістало назву суржик, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Сутність такої назви відображається в терміні, що використовується у сільському господарстві. В тлумаченні українського словника, це слово означає – суміш зерна пшениці і жита, жита й ячменю і відповідно борошна, що роблять з цієї суміщі. Зрозуміло що таке борошно має низьку якість, теж саме відбувається з мовою при змішуванні її з іншими. Суржик в різних регіонах України та в окремих його носіях має суттєві відмінності. Як правило, граматика і вимова залишаються українськими, а якщо фонетичне чи граматичне явище проникає з російської мови, то залишаються лексиколізованними? Не проходять на однотипні властивості, однак зачипають словотворення. В той же час більш менш значна чатина лексики, залежно від мовного досвіду того,хто говорить, а також від загальної мовної ситуації, запозичена з російської мови. Звичайним середовищем побутування гібридної мови є малі соціальні спільноти, як стійкі (двомовні сім'ї, професійно-виробничі колективи), так і стихійні, як-от у транспорті, в магазині, у черзі до лікаря. Найсприятливіші умови для побутування суржику створює звичайно ж сімейна комунікація. Саме в сімейній мові прижився суржик: це переважно мова вихідців із села у першому та наступних поколіннях, ідеальним виявом якої є сімейний тандем суржикомовного чоловіка та дружини. Найчастіше мовний розвиток дитини формуємо в матері. Російськомовна, україномовна чи суржикомовна мати продукує відповідний мовний режим у своїй родині, але більший вплив має на мовну поведінку сина, а не доньки. Вийшовши поза межі сімейної комунікації, одружившись, син занурюється в інше комунікативне середовище, і вплив

російськомовної чи суржикомовної дружини цілком може зруйнувати прищеплену його матір'ю українськість.

Суржик – феномен не тільки мовної, а й – геополітичної стратегії. Це своєрідний варіант відповіді на питання вибору України. Сучасна влада в державі принципово уникає відповідей на геополітичні питання, такі як орієнтація на Росію чи Захід. Російська експансія для України відчувається на порядок сильніше, ніж американсько-європейську, то й реагує на неї податливістю мовної політики. Можна не проголошувати російську мову офіційною, як вимагаютьсхіднірегіони, але просто-напросто широко й безборонно вживати її в офіційних сферах, щонині й маємо.

Треба мати на увазі, що згубний вплив на нашу мову мають не тільки самі русизми, які деформують нашу мову, розхитують її зсередини, руйнують її специфічні особливості й ознаки – усе те, що визначає її самодостатність як окремої мови, позбавляють її здатності протистояти російському впливу.

Zaika I. Yu.
Luhansk Technology and Design College

THE AUDIO-LINGUAL METHOD AND SPEECH DEVELOPMENT

While the first two principal methods in history, the Grammar-Translation Method and the Direct Method, were largely developed in Europe, the Audio-lingual Method as a third influential method, was born mainly in the United States and became influential in most parts of the world in the 1950s and 1960s. The Audio-lingual Method is widely used when studying foreign languages at colleges and universities. It has the following distinctive characteristics:

1. Separation of the four skills - listening, speaking, reading, and writing - and the primacy of the audio-lingual over the graphic skills.
2. The use of dialogues as the chief means of presenting the language.
3. Emphasis on certain practice techniques: mimicry, memorization, and pattern drills.
4. The use of language laboratories.
5. Establishing a linguistic and psychological theory as a basis for the teaching method.

The Audio-Lingual method focuses on oral skills. It aims to improve students' speaking achievement. Language items are presented to students in spoken form without reference to the mother tongue so that they can learn language skills effectively. The goal of the Audio-Lingual method is via teaching vocabulary and grammatical patterns through dialogues, to enable students to respond quickly and accurately in spoken language. The dialogues are learnt through repetition and such drills as repetition, backward build-up, chain, substitution, transformation, and question-and-answer are conducted based upon the patterns in the dialogue.

Tim Bowen explains the contributions of this method to language learning as: „Most teachers will at some point require learners to repeat examples of grammatical

structures in context with number of aims in mind: stress, rhythm, intonation, ‘consolidating the structure’, enabling learners to use the structure accurately through repetition, etc. Question and answer in open class or closed pairs to practice a particular form can also be argued to have its basis in the audio-lingual approach, as can, without doubt, any kind of drill”.

Nunan is of the opinion that Audio-Lingual method „has probably had a greater impact on second and foreign language teaching than any other method. It was, in fact, the first approach which could be said to have developed a ‘technology’ of teaching and based on ‘scientific’ principles”.

As a consecuence from the approach and assumptions considered above, the main procedures put into practice by Audio-lingualism give a primary emphasis to an oral approach of foreign language training and focus on an accurate speech, but grammatical explanations do not have an important role corresponds with the USA structuralist tradition of foreign language teaching at colleges, schools and universities.

Зибіна А.Р.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ОРФОЕПІЇ В МОЛОДІЖНИХ ТЕЛЕПРОГРАМАХ

У повідомленні мова йде про проблеми орфоепії в молодіжних телепрограмах. Орфоепія – це складова частина тих засобів, які створюють естетику мовлення. Мова – це те, що виявляє сутність людини, і тому на мовне виховання слід звертати особливу увагу. Навчання правильній вимові необхіднетак само, як і орфографії та граматичним правилам. Насамперед, це стосується мовленнє-вої практики людей так званих «публічних професій», до яких належить, безумовно, і журналістика в усіх її проявах. Звертаючи увагу на ці моменти, я вважаю актуальним дослідження вимови ведучих молодіжних телевізійних програм. Адже, як можна спостерігати, ведучі доволі часто нехтують нормами української літературної мови в цілому та орфоепічними зокрема.

Спочатку визначимо, що представлє собою поняття «орфоепія». Вузьке розуміння цього терміна ми знаходимо здебільшого у словниках, довідниках та енциклопедіях. Орфоепія (від грецького orthos – правильний і epos – мовлення) – це вивчення норми звуковимови.

Якщо ширше розглянемо це поняття, то побачимо, що воно стосується не лише правил вимови окремих звуків і словосполучень, а також норм наголошування та інтонації. Орфоепія входить до складу культури мовлення та загальної культури людини. А тому, порушення орфоепічних норм призводить до зниження культури як окремої людини, так і цілого суспільства. У моєму випадку окремою людиною виступає телеведучий.

Я розглянула вимовні помилки телеведучих за такою умовною класифікацією: 1. Оглушення дзвінкого приголосного в позиції кінця слова: «Я маю вам віддати при[с]» (Мирослав Кувалдін, ведучий програми

«Міністерствопрем’єр», «М1»); 2. Оглушення дзвінкого приголосного в середині слова: – «гли[п]ше», «ва[ш]ко» (Ілля, «Хорошоу», «М1»); 3. Вимова звука [ф] замість [в] нескладового: – «Вони поїдуть або [ф] Туніс, або [ф] Туреччину» (Ігор Пелих, ведучий програми «Галопом по Європах», «ICTV»).

Тепер проаналізую декілька груп помилок окремо. Оглушення приголосних у кінці слова пов’язане з поганою роботою мовного апарату, тому збереження дзвінкості потребує постійної роботи над технікою мови.

Варто сказати окремо про оглушення нескладового «в». Заміна сонорного звука «в» на неприродний для української мови звук «ф», на мою думку, спричинена виключно впливом російської мови.

Окрім оглушення дзвінких, не менш загрозливою у мовленні ведучих молодіжних телепрограм є тенденція до вимови м’яких шиплячих: – «Ви ба[ч’і]ли?» (Ігор Пелих).

З іншого боку, у мовленні окремих ведучих помітна протилежна тенденція: – Ольга Горбачова, ведуча «Мелорами» телеканалу «Інтер»: «Доре[чи]».

Дослідивши проблеми орфоепії у молодіжних телевізійних програмах, я зробила висновок, що це питання є достатньо гострим та актуальним для українського телебачення і потребує наукового і практичного вирішення.

У процесі дослідження було виявлено чимало порушень мовної норми. На мою думку, це пояснюється тим, що більшість телеведучих віддають перевагу російській мові поза ефіром, що позначається на якості їхнього українського мовлення перед камерою. У зв’язку з цим можна дати кілька рекомендацій: ведучим і журналістам молодіжних телевізійних програм варто дбайливіше ставитися до власної мови, працювати над артикуляцією та засвоєнням морфоепічних норм.

Можливо, за наявності таких умов рівень культури усної мови зокрема та культури мови загалом значно би підвищився.

Зибіна В.Р.
НТУ «ХПІ»

ЗАПОЗИЧЕНА ЛЕКСИКА В ГАЗЕТІ ТА ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ МОВИ

Актуальністьобраної теми обумовлюється тим, що процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації (глобалізації) все більше входять в наше життя. Також посилюється і тенденція інтеграції та уніфікації мов. Таким чином, з’являється величезна кількість запозичених слів. Запозичення завжди були основним джерелом поповнення книжкової мови, їх використання сприймається, як більш престижне. Але це призводить до необдуманого і невиправданого сліпого копіювання іноземних слів. Адже в ЗМІ в перегонах за престижем і «червоним слівцем» намагаються використовувати саме іноземну лексику, що призводить до нерозуміння з боку публіки, а часто і до помилок у вживанні запозичень. Тож, мета мого дослідження –

проаналізувати використання запозичень в сучасних ЗМІ (на прикладі газети «Відомості») і виявити закономірності їх використання.

Серед причин запозичень можна виокремити наступні: політичні, економіко-промислові та культурні зв'язки між народами; потреба деталізувати поняття; тенденція до заміни споконвічного словосполучення одним словом (снайпер – замість «влучний стрілець»); потреба в найменуванні нових явищ, предметів і т.д., нові реалії – нові слова (плейер).

Але повертаючись до теми статті, слід зазначити, що головна проблема запозичення – сліпе копіювання, невиправдане потребами україномовної комунікації.

У першу чергу помилки полягають у невиправданому використанні запозичених слів, що завдає великої шкоди художньому мовленню, воно знецінюється. Також є такий різновид лексичної помилки, як плеоназм. Наприклад, внутрішній інтер'єр, дивний парадокс та інші. Варваризація мови – розширення вживання слів, не до кінця освоєних українською мовою.

Невмотивоване використання іноземної мови приводить до неясності мови широкому колу читачів,важкості сприйняття перевантажених запозиченнями текстів, порушенню стилю.

Найчастіше в газеті «Відомості» зустрічаються запозичення з таких тематик: 1) суспільно-політична лексика:депутат (лат.), консиліум (лат.), парламент (англ.), митного (англ.); 2) фінансово-економічна лексика:інфляція (лат.), бенефіціар (англ), холдинг (англ), тренд (англ.), кластер (англ), реновація (лат.), корпорація (лат.); 3) кулінарна лексика:піца (іт.), капрезе (іт.), минестроне (іт.), фуа-гра (фр.); 4) лексика моди:принт (англ.), денім (фр.), кеди (англ.), піджак (англ.); 5) наукова лексика:консиліум (лат.), аномалія (грец.), рефракція (лат.).

Квітчата С.
НТУ «ХПІ»

СЛЕНГ

Сленг – молодіжний жаргон – настільки поширене явище, що словосполучення «сучасний жаргон» асоціюється у мовців саме з ним. Ми є свідками нової хвилі активізації сленгу (після трьох попередніх у XX ст.: у 20-і рр., 50-і рр., 79-80 рр.), що цілком відповідає природі функціонування цього маргінального в архісистемі мови явища. Про хвильовість сленгу ще у 60-і рр. писав Д. Ліхачов, пов'язуючи активізацію соціальних діалектів в ретроспективі з перехідними явищами в житті суспільства загалом. Обставини нашого життя свідчать на користь такого твердження.

Сучасний молодіжний жаргон як різновид соціального діалекту за своєю суттю той самий, що й жаргони попередніх років. Мається на увазі насамперед ось що. По-перше, він обслуговує певну соціальну групу, що є його творцем та носієм (і зрозумілий саме їй). По-друге, він значною мірою використовує засоби попередніх етапів свого функціонування, причому не лише власне

молодіжного, а й, головно, жаргону злодіїв, кримінальних злочинців, тобто прослідковується певна наступність (хоча динамізм – іманентна риса цього типу діалектів). Наприклад, ще з 20-х років (періоду безпритульних дітей, безробітної молоді) відомі такі слова: антон – сторож, бабка – целковий (сучасне бабки, тобто гроші взагалі), ажур – порядок, алкан – п'яниця тощо. З 50-х років (періоду так званих стиляг) відомі триндьож – пуста балаканина, бути на стрьомі – бути на сторожі, пильнувати під час якогось заходу, шухер – заклик до втечі з місця подій. Із 70-х – 80-х років (періоду хіпі) знаємо скипати – іти геть, розклад – ситуація, фенька – браслет із бісеру, розборка – з'ясування стосунків, тусовка – зібрання хіпі. Жаргонні утворення і далі постійно оновлюються, модифікуються, урізноманітнюються. І не дивно, адже жаргон – це мовна гра. Порівняймо розгалужені синонімічні ряди: торба – гаплик – хана – труба – глина – слива – ландиш, тобто кінець, крах чогось; герла – матильда – клава – тьолка – тітка, тобто дівчина.

Сучасний молодіжний жаргон має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі. Досить часто жаргонізми творяться на основі метафори, метонімії, синекдохи. Напр.: ласти – ноги; лопати – руки, чан – кумпол, башка – гризло – чайник – голова; рило – пачка – будка – обличчя; хавальник – рот; вшиганялка – гребінець; шпала – висока людина; знюхатися – успішно встановити зв'язок між модемами.

Таких утворень загалом небагато, причому їх позитивне стилістичне забарвлення значної мірою нейтралізується типовою для жаргону установкою на зниженість, грубуватість.

Клименко В.
НТУ «ХПІ

«УКРАЇНА» – ЦЕ НЕ «ОКРАЇНА»

Назва нашої країни УКРАЇНА з'явилася в останній чверті XII ст. Уперше в Іпатському списку «Повісті минулих літ», де літописець розповідає про смерть переяславського князя Володимира Глібовича у 1187 р., сказано: «І плакали по ньому всі переяславці... За ним же Україна багато потужила». Через два роки, у 1189 р., було відзначено, що князь Ростислав приїхав «до України Галицької».

Походження назви *Україна* здавна привертало увагу вчених, але однозначного пояснення й досі немає. Одні дослідники пов'язували її зі словами *край* »найвіддаленіша від центру частина території, околиця», *у(= біля) краю,* тобто «пограничная территорія», інші – з іменниками *край, країна* у значенні «рідний край, своя країна, рідна земля; земля, населена своїм народом.

Найвірогіднішою й найпереконливішою слід вважати версію, яка пов'язує назву *Україна* зі словами *край, країна,* хоч зв'язок цей не прямий, а значно складніший.

Іменник *край* із значенням «відрізок, шматок; шматок землі» був ще у спільнослов'янській мові і нині відомий багатьом слов'янським мовам. Оскільки слов'янські племена споконвіку мали свої території, які здебільшого відділялися природними рубежами – річками, лісами, болотами, солончаками (отже, ніякої мішанини племен не було), давньослов'янське слово *край* »відрізок, шматок землі» набуло нового значення – «територія, що належить племені».

Поряд зі словом *україна* у східнослов'янських діалектах здавна існувало і слово *окраїна* »порубіжна територія племені», утворене від *окрай* »обріз, край» за допомогою суфікса *-ина (-іна, -їна)*. Ці слова чітко розрізнялися між собою: *україна* – це вся відділена частина території племені (згодом – уся територія феодального князівства), *окраїна* – лише пограничная територія племені (згодом – пограничная територія феодального князівства).

На час визвольної війни українського народу проти шляхетської Польщі під проводом Богдана Хмельницького (1648-1654 рр.), як відзначає В. Скляренко, *Україною* називалися не тільки запорозькі, а вже всі наддніпрянські землі. Очевидно, від цього часу під *Украáїною* стали розуміти цілу країну. Згодом ця назва поширилася й на інші східноукраїнські землі Західноукраїнські землі й далі називалися Руссю, але поступово назва *Україна* поширилася й на західний регіон і стала спільною для всієї етнічної території українців.

Костін М.
НТУ «ХПІ»

ЯК ЗБЕРІГАЄТЬСЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ДІАСПОРІ

Діаспора (грец. διασπορά – «розсіяння») – це етнічна, в першу чергу релігійна (конфесійна) та мовно-культурна спільнота або сукупність індивидів, які існують та зберігаються за межами свого материнського регіону, і котрі усвідомлюють свою генетичну або духовну з ним єдність. Поняття походить з давньогрецької, але змістовно – з іудейської традиції (мається на увазі розсіяння євреїв по світу та існування компактними религійно-етнічними громадами). В Європі це поняття стало набувати широкого вжитку в 19 столітті. Часто ним не зовсім коректно звуться будь які національні меншини.

Українці Канади, україноканадці – особи українського походження: або народжені в Канаді, або прибулі до Канади, – у яких є статус резидента чи громадянини країни. Україноканадці (за даними 2011) – це 9-а за чисельністю мовно-етнічна група: у країні їх – 1 209 085. Українці Канади – складова української діаспори; сама Канада – третя країна за числом етнічних українців (після України та Російської Федерації). Україноканадці – найбільша слов'янська діаспора на території Канади.

В історії української еміграції до Канади дослідники визначають такі основні етапи: 1812-1890-ті рр. – період епізодичної іммігрaції українців;

З 1891–1914 рр. – «перша хвиля» масової трудової імміграції та початок формування української етнічної групи. У першій хвилі еміграції переважали соціально-економічні мотиви. 1920–1941 рр. – «друга хвиля» масової трудової імміграції та консолідація етнічної групи у ній спостерігалося поєднання соціально-економічних і політичних причин. 1950–1960 рр. – «третя хвиля» імміграції з переміщених осіб через домінування політичних мотивів. 1960–1991 рр. – розвиток української етнічної групи Канади в умовах відсутності поповнень з України. Сучасна українська етнічна група в Канаді не має суціль-них поселень – так званих етнічних анклавів: канадські українці живуть упереміжку з іншими національностями по всій країні.

Після схвалення першого в Альберті шкільного законодавства про двомовні програми в 1971 р. школи західної Канади пропонують навчання в українсько-англійських двомовних програмах (англ. Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism). Подібні закони були впроваджені пізніше в Саскачевані та Манітобі.

Українська мова в Канаді, зі своєю сторічною історією автономного від України розвитку, вивчається такими українознавчими інститутами, як Canadian Institute of Ukrainian Studies в Едмонтоні.

Ізольовані культурно і цивілізаційно від України, знаходячись по іншу сторону залізної завіси холодної війни українканадці розвинули власну самобутню культуру, яку в Канаді зокрема репрезентують танцювальний колектив з Едмонтону Ансамбль Танцю Шумка, музичний етноколектив з Манітоби Paris to Kyiv, гурт «Буря», співачка Тереза Сокирка, музей просто неба у Альберті Село українканадської культурної спадщини, у якому відтворено побут першої хвилі імміграції до Канади. Культура українканадців являється невід'ємною частиною загально канадської культури. Комедійна актриса Люба Гой, художник Вільям Курелек, письменниця Мирослава Косташ широко відомі за межами української громади.

Кравцова Т.
НТУ «ХПІ»

ЛІНГВІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА

«Дбати про чистоту, красу, природність мови є біологічною потребою здоров'я національного організму.» Так стверджує Олександра Антонівна Сербенська, доктор філологічних наук, автор понад 200 публікацій з питань української термінології, культури української мови, словників, посібників, монографій. Актуальність проблем збереження нашого національного багатства стосується всіх сфер української мови.

Під час навчання і роботи ми маємо справу з різними поняттями і явищами, що притаманні певній сфері знань. Для зручності, кожне з них позначається словом або словосполученням, що у мові називаються термінами. Походження, форми, значення і функціонування, а також використання,

упорядкування і творення термінів вивчає термінознавство. Термін як носій поняття є одиницею наукового мислення і має відповідати таким вимогам: 1. Він співвідноситься з певною логіко-понятійною сферою. 2. Є складником замкненої терміносистеми. 3. Має бути однозначним. 4. У терміна відсутній емоційно-експресивний компонент.

На перший погляд все просто, але існує безліч актуальних проблем у сфері українських термінів.

Серед власне лінгвістичних проблем, пов'язаних з розбудовою українських термінів, що містять специфічні національно мовні риси, на сьогодні можемо виокремити такі: 1) опрацювання критеріїв «знеросійщення» сучасних терміносистем, у зв'язку з чим вимагає опрацювання проблема росіянізму в українській термінології; 2) виявлення англіцизмів (американізмів) у різних терміносистемах і наукове обґрунтування доцільності їх ужитку; 3) з'ясування ролі й місця інтернаціоналізмів та їх національних відповідників у різних терміносистемах; 4) способи відбору назв опредметнених дій; 5) способи відбору найменувань опредметнених ознак; 6) орфоепічні й орфографічні проблеми.

Рішення цих проблем важливе для підвищення патріотизму та національної самосвідомості, навіть інтелігентності, покращення соціально-професійного самоусвідомлення, виконання обов'язку перед державною мовою, без якої ми не зможемо існувати.

Крикун О.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

На тлі економічних проблем, над вирішенням яких заклопотана вся Україна, суспільство час від часу збурюється на тих чи інших мовних проблем. Стає очевидним те що, мова в Україні сьогодення стала чимось важливішим, ніж просто засіб спілкування. Мовна проблематика стосується більш глибокої колективної та етнічної психології. Крім основного засобу спілкування, кожна мова виконує функції також і ідентифікації людини, окремого соціуму та етносу загалом. Більше того, мовні групи найчастіше розрізняють не по володінню її представниками певною мовою, а саме за їх відношенням до мови. В Україні склалась така ситуація, що практично всі етнічні українці досить добре володіють російською мовою, але не вважають себе російськомовними, пов'язуючи себе з українською мовою.

У науковому середовищі не мова, а саме певний стереотип поведінки, та система суспільних цінностей вважається основним аспектом самоідентифікації етносу, проте проблематика мови, що склалась в сучасній Україні, має опосередкований вплив на менталітет. Як в офіційних державних виданнях, так і в публіцистичних працях українських та закордонних журналістів, яскраво визначається вплив мовного питання на загострення етносоціальних відносин в

Україні. Основною проблемою вважається невизначеність питання з державною мовою, це питання не тільки не вирішилось після прийняття відомого закону «Про засади державної мовної політики», навпаки, більшість політологів вважають, що даний закон лише загострив ситуацію в державі. Докладний аналіз преси, не дав можливості вирішити проблеми формування конфліктів, пов'язаних з невизначеністю мовного питання в українському суспільстві.

Для більш чіткого визначення відмінностей в мовному середовищі, варто порівнювати людей, які свідомо користуються тією чи іншою мовою. Найбільш поширена українська мова, звичайно, в Західній Україні та Центральній Україні, а а більша частина жителів Сходу і Півдня України переважно спілкуються російською. І в психологічно – суспільному плані між цими групами існує досить суттєва різниця не тільки в мовному, але й в соціальному розвитку. Проблему слід розглядати набагато глибше. Полягає вона в тому, яка саме з моделей організації соціуму – общинно-російська або західно-індивідуалі-стична створить вплив на українське суспільство. Варто кількісно оцінити в Україні співвідношення російськомовного та україномовного населення. Вже тоді можна спробувати більш правдиво пояснити те, чому не можливо провести радикальні реформи в мовному законодавстві. Адже зрозумівши менталітет, який домінує в нашій державі, можна вирішити не тільки проблематику саме мовного питання, але і подальший стиль розвитку України.

Звичайно, неможливо однозначно стверджувати, що існує та чи інша чітка і однозначна кореляція між обраною людиною мовою та розумінням ролі держави економіки було б дуже ризиковано. Одне з основних питань в Україні – це вибір ефективної економічної моделі.

З усього населення, українській мові віддають перевагу лише 43,9%. Можна сказати , що Україна ще не досягла суто українського менталітету. Тому дуже серйозним залишається питання вирішення мовної та етносоціальної проблематики в державі – Захід та Схід, мають принципово різні погляди на ці питання, тому всі реформи через певний час зведуться нанівець. Варто завжди враховувати, що Україна стала двохменталітетною. А якщо силоміць нав'язати людині погляди, то вона їх скоріш за все відкине.

Куліш О.О.
НТУ «ХПІ»

«СУРЖИК – ХВОРОБА ЧИ НІ?»

Сьогодні перед українською нацією постає важливе питання: «Чи є такий поширений мовленнєвий феномен як суржик загрозою для розвитку української мови? Або ж його слід розглядати як елемент поступу та еволюції словотворення?» Безумовно, приниження української мови впродовж багатьох десятиліть і насаджування російської позначилось на усному та писемному мовленні її носіїв. Поряд з цим «..суржик формувався і серед носіїв української

сільської говірки, які намагалися пристосуватися до міського російськомовного середовища та вивчити російську мову», – розповідає доктор філологічних наук Лариса Масенко. Це дало поштовх для виникнення мішанини українських та російських слів, утворення кальок, мовних покручів та інших словесних деформацій.

Проте, останнім часом суржик використовується як масова форма спонтанного, свідомого спілкування. Просторіччя або місцеве наріччя з численними русизмами фактично стало популярним явищем.

Як відомо, вперше суржик був зафіксований у творі Івана Котляревського «Наталка-Полтавка» (1819). Використовував суржик і найвідоміший естрадний гуморист 40-60-х років Юрій Тимошенко (Тарапунька), який виступав у дуеті з Юхимом Березіним (Штепселем).

Нині зловживає суржиком велика кількість політиків, телеведучих (Ольга Фреймут, Михайло Хома (Дзідзьо), Сергій Притула та ін.), співців-виконавців (Андрій Данилко), вокальних груп («Воплі Відоплясова», «Дзідзьо», «Океан Ельзи», «С.К.А.Й.», «Скрябін» та ін.) тощо. Деякі твори сучасних українських письменників та поетів написані суржиком для створення комічного ефекту (Богдан Жолдак, Лесь Подерев'янський, Михайло Бриних та ін.). У засобах масової інформації теж використовують елементи суржику в своїх статтях, виданнях, телевізійних виступах.

Звичайним середовищем функціонування гібридної мови є і малі соціальні спільноти: як стійкі (двомовні сім'ї, професійно-виробничі колективи), так і стихійні (у транспорті, в магазині, у черзі до лікаря).

Суржик дедалі частіше вживається як основний (інколи єдиний) засіб спілкування та мовної гри. До суржику-гри також охоче звертається освічена молодь, коли хоче ввійти в інший мовний образ, розширити діапазон мовних варіацій. Прекрасно володіючи іншими мовними кодами, молода людина воліє використовувати суржик, як інструмент самовираження особистості та засіб отримання задоволення від власного мовлення.

Лешко О.
НТУ «ХПІ»

СЛЕНГ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ СУЧАСНОГО СУСІЛЬСТВА

Сленг в українській мові дуже багатий. У ньому відбиваються як позитивні сторони життя суспільства, так і його проблеми. Найпростіше дослідити життя-буття саме через сленг, бо, за одним із постулатів сучасної філософії, мова – це дім буття.

Класифікувати сленг можна за різними ознаками. Наприклад, за *стилістичними ознаками* слова сленгу (жаргону) можна поділити на звичайні, тобто нейтральні, та згрубілі (нецензурна лексика).

Важливим чинником у творенні сленгових лексем є спорідненість інтересів осіб, які формують різновид цього ненормативного утворення.

У середовищі людей, ***що мають справу з комп'ютерами,*** найчастіше використовуються жаргонні слова англомовного походження. Це викликано насамперед тим, що англійська є мовою комп'ютерних технологій: *апгрейд* (поліпшення, модернізація комп'ютера), *батони* (клавіші), *масдай* (скрайній ступінь невдоволення), *сидюк* (дисковод та диски CD-ROM), *юзер* (користувач), *авіха* (відео файл в форматі AVI).

Свої сленгові новотвори мають люди, які ***цікавляться автомобілями***. Найпоширенішими лексемами цієї групи є назви різноманітних автомобільних деталей та іншого обладнання: *бублик, баранка* (кермо), *тачка* (автомобіль), *резина, скати* (шини) тощо.

У середовищі підлітків, ***які захоплюються музикою***, часто вживають такі слова: *вертушка* (CD-програвач), *саундтрек* (мелодія, що супроводжує відеофільм), *синґл* (CD з меншою, ніж на альбомі, кількістю пісень), *солянка* (збірний концерт).

Власний сленг мають книголюби, газетярі, спортсмени та ін. До того ж у кожній з названих груп можна виділити підгрупи. Наприклад, спортивний сленг поділяється на сленг футболістів, хокеїстів, плавців та ін.

Практично кожна група людей, яких об'єднують спільні інтереси або вік, має свій особливий тип мовлення, що реалізується у сленгових новоутвореннях і притаманний лише цій групі. Групи можуть поділятися на підгрупи не лише за спорідненістю інтересів, а й за середовищем спілкування. Зокрема молодіжний сленг є неоднаковим відповідно до середовищ спілкування. Кожне з таких середовищ має свої відмінності, і сленг озвучує реалії життя саме у цьому оточенні.

Наприклад, у ***студентському*** середовищі побутують такі лексичні одиниці: *друшляти* (прогулювати пари), *гуртак, братська могила* (гуртожиток), *стіпуха* (стипендія), *абітура* (абітурієнт), *башляти* (платити), *хвіст* (заборгованість), *ботан* (заучка).

У сленговому мовленні ***школярів*** трапляються слова, що відображають шкільні буденні явища та проблеми: *шпора* (шпаргалка), *плавати* (погано знати матеріал), *йти на шпорах* (списувати), *врубитись* (зрозуміти), *засипатись* (не скласти іспити).

Окремим видом жаргонної лексики є ***кримінальний сленг***, що вживається у відповідному середовищі, хоча завойовує позиції у розмовно-побутовому мовленні інших суспільних верств. Тут часто трапляються такі лексеми, як-от: *бивень* (розумово відстала людина), *дядя* (начальник тюрми), *дока* (знаюча людина), *квасити* (пити спиртне), *качок* (масивна людина), *мусор* (міліціонер).

Проте, якщо вищеназвані сленги вживаються лише у конкретному середовищі, то слова, що належать до ***інтержаргону***, є загальновживаними. До таких лексем можна зачислити: *бомж* (рос. абревіатура «без определенного места жительства»), *малахольний* (ненормальний), *лимон* (мільйон грошових одиниць), *поїхати* (збожеволіти), *стрілять* (просити).

Отже, сленг – досить поширене мовне явище, яке яскраво відображає життя різних шарів сучасного українського суспільства.

Ляхов Д.
НТУ «ХПІ»

МОВА – ЦЕ СЕРЦЕ НАЦІЇ

Мова – це серце нації, а нація – це особистість; вона має обличчя, свій характер, темперамент, свою культуру, мораль, честь і гідність, свої цінності, своє минуле, сучасне та майбутнє. Мова – це невичерпна духовна скарбниця, в яку народ безперервно вносить свій досвід, усю гаму свого розуму та почуття.

Із сивої глибини віків бере початок наша мова. Шлях її розвитку – це тернистий шлях боротьби. Дуже багато жорстоких років пережила наша рідна, наша невмируща мова, мужньо витерпівши наругу та найлютніших царських сатрапів і посіпак шляхетно-панських, своїх панів та підпанків. Перетерпіла вона і дикунський циркуляр царського міністра Валуєва, який заборонив друкувати книги українською мовою, окрім творів художніх, і ганебний із най ганебніших Емський указ 1876 року, який зовсім заборонив друкувати книги українською мовою.

Українська мова невіддільна від українського народу, від його історичного розвитку, від самої держави, від рідної землі. Нашою мовою Маруся Чурай складала пісні, які додавали козакам снаги, нею звучали накази славнозвісного полководця та гетьмана П.Сагайдачного, який вів на бій козацькі полки. Це мова запорізьких козаків.

Українська мова – це мова великого народу, великої культури, нашої історії. Українською мовою написані невмирущі твори І. Котляревського і Т. Шевченка, І. Франка та Лесі Українки, І. Нечуя-Левицького та М. Коцюбинського.

Любов до Батьківщини не можлива без любові до рідного слова. Тільки той може осягти своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки та пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим іменем своєї родини.

Мартиненко В.
НТУ «ХПІ»

КИРИЛО-МЕФОДІЇВСЬКЕ БРАТСВО ТА ЙОГО ВНЕСОК В ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Кирило-Мефодіївське товариство – таємна політична національно-патріотична організація (грудень 1845 – березень 1847, Київ).

Засновники: В.Білозерський, М.Гулак, М.Костомаров. Згодом до них приєдналися 9 осіб, серед них Т.Шевченко, П.Куліш.

Зв’язки з Кирило-Мефодіївським братством підтримували ще близько 100 чоловік. Братство ставило головною метою досягнення державної незалежності України у складі федеративної спілки таких самих незалежних слов’янських

держав. Члени товариства виступали за повалення самодержавства та ліквідацію кріпацтва в Російській імперії. Першою шляхом створення федерації мусилапіти Україна, яку Костомаров та його одно думці вважали водночас за найбільш пригнічену, й найбільше галітарною серед усіх слов'янських суспільств – через відсутність у ній знаті. Подібне до Христового, воскресіння цієї країни описувалося у псевдо біблійному стилі: «І зруйнувалиУкраїну. Але то лишездавалося, бо голос України не змовк. Встане Україна з своєї домовини і закличе братів-слов'ян; почувши її заклик, повстануть всі слов'яни. І стане Україна самостійною республікою у слов'янському союзі. Тоді всі народи вказуватимуть туди, де на карті розміщена Україна, і казатимуть: «Дивіться, відкинутий будівельниками камінь став наріжним каменем». Таке мессаінське бачення майбутнього України у межах федерації хоч і спиралося на надмірно ідеалізовану картину її минулого, але виключало ідею її повної незалежності. Переважна більшість членів товариства, за винятком Шевченка й ще кількох, сумнівалися у здатності своїх «м'яких» і «поетичних» співвітчизників існувати незалежно.

Більшість висловлювалася за еволюційні методи, сподіваючись, щозагальна освіта, пропаганда й «моральний приклад», який вони подаватимуть властям, – це найдійовіші засоби досягнення поставленої мети. На відміну від них Шевченко і Гулак представляли думку меншості, згідно з якою лише шляхом революції можна здійснити бажані зміни. Складена коллективно программа товариства «Книга буттяукраїнського народу, або Закон Божий» у 109 положеннях за допомогою релігійно-повчальних та історико-публіцистичних аргументів доводила право українського народу бути ініціатором боротьби за національне й соціальне визволення слов'янських народів та за об'єднання їхніх новостворених демократичнихреспублік у федеративнуспілку.

Права і обов'язки членів Кирило-Мефодіївського братства регламентувалися статутом. Громадську роботу кирило-мефодіївці зосередили навколо освіти народу і піднесення економіки України, видання популярних книжок, запровадження широкої мережі початкових навчальних закладів, готували агітаційні відозви із закликами розгортати національно-визвольноборотьбу.

Заарештовані царськими властями, які вбачали у Кирило-Мефодіївському братстві небезпечну антиурядову організацію, за вироком, затвердженим Миколою І, всі 12 учасників товариства були покарані засланням на різних місцях імперії.

Таким чином, значення Кирило-Мефодіївського товариства є важливим, тому щовоно явило собою першу, хоч і невдалу, спробу інтелігенції перейти відкультурницького до політичного етапу національного розвитку; воно привернуло увагу царського уряду (щодо ти намагався розіграти карту україножільства протипольських культурних впливів в Україні) до потенційної небезпеки зростаючої національної свідомості українців; ліквідація товариства

дала сигнал до наступу антиукраїнської політики і ознаменувала початок довгої безупинної боротьби української інтелігенції з російським царатом.

Могіліна Д.
НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК АНТИЧНОГО КРАСНОМОВСТВА

Епоха античності вважається золотим віком ораторського мистецтва та характеризується прагненням людини до будь-яких змагань в усіх сферах суспільного життя. Основним способом перевершення інших за допомогою власного інтелекту та освіченості є риторика. ЇЇ засновником є давньогрецький софіст Георгій. Важливим для софістів було вміння публічно виступати, володіти мистецтвом виголошення промов, обгрунтовувати власні думки, вміння сперечатися.

Риторика Сократа використовує постулати істини і добра. Метою Сократа було мистецтво ведення бесіди задля досягнення істинного значення. Думки та погляди Сократа розвинув Платон. Найважливішою думкою Платона було те, що завдання оратора полягає в переконанні та в пошуку істини.

Аристотель створює систему філософської риторики. Велику увагу він приділяє вирішенню питтання про те, чим відрізняється риторика від інших мистецтв, які теж мають справу зі словом, а також докладно аналізує структуру промови. Ораторське мистецтво було тісно пов'язане з політичною діяльністю. Найбільш відомими давньогрецькими ораторами були Перікл, Лісій і Демосфен. Серед переваг Лісія слід відзначити його здатність готувати матеріал у досить невеликі строки, що встановлювались афінським судом. Демосфен довів, що для оратора природні задатки не є головними, а головним є постійне тренування думки і слова. Для епохи республіки у Давньому Римі не був характерний культ чисто- го слова, звукової гармонії, насолода від витонченості оратора. Коли римляни звернулись до грецької риторики, то відбувся рух від простоти промови до нагромадження.

Відомий римський оратор і філософ Марк Туллій Цицерон вважав, що для красномовства необхідними є природне обдарування, навички та знання. Давню суперечку між риторикою та філософією Цицерон вирішує на користь риторики, його філософія – це філософія під знаком риторики.

Християнська проповідь поєднала в собі численні філософські та релігійні вчення епохи. У своїх проповідях нового віровчення апологет Тертуліан заперечує розум і замінює його парадоксальним містичним чуттям і співпереживанням. Формування церкви – це важливий період у розвитку християнської риторики. Так вважав Ориген, який вказував на необхідність спеціальної підготовки проповідника.

Лібаній, який був учителем ораторського мистецтва, вважав риторику необхідною як у суспільно-політичній сфері, так і у сфері виховання.

Оцінюючи розвиток риторики в античні часи, слід зазначити, що це була епоха, коли риторика дійсно займала центральне місце в культурі. Античність – це епоха видатних ораторів і блискучих теоретичних праць з цієї дисципліни, це насамперед виховання слова.

Мороз М. С.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ВАЖЛИВІСТЬ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ СПЕЦІАЛІСТІВ-ГУМАНІТАРІЇВ

Постановка проблеми: В світі існує безліч країн, а мов, якими розмовляють їх жителі, ще більше. І в даному випадку мова йде не про сотню-другу, а про кілька тисяч. Для того, щоб населення розуміло одне одного існують міжнародні мови, які і дають змогу всім нам спілкуватися, незалежно від національності та місця проживання. Актуальність цієї теми полягає в тому, що знання англійської мови сьогодні, грає все більш важливу роль у пристосуванні кожної людини до сучасних світових умов і дає просто величезні переваги майже у всіх сферах життя тим людям, які її вивчили як іноземну. Переоцінити значення англійської мови, без сумніву дуже складно.

Даною темою займалися такі науковці: Р. В. Фастовець, С. Я. Андрушко, Т. І. Олейник, М. Н. Сосяк, Дж. Ревел, Л. Літлвуд, В. М. Ріверс, Фр. Дебізер та ін. Скалкін займався розробкою вправ з розвитку комунікативного мовлення, навчанням діалогічного мовлення; Фастовець розробляв методику навчання іншомовному спілкуванню; Зимня розглядала психологічні аспекти навчання говорінню іноземною мовою; Бюрней вивчав методи спілкування.

Основний виклад матеріалу: Англійською мовою говорять в 51 країні світу. Близько 410 млн. чоловік є носіями англійської мови і вважають її рідною, а близько 1 млрд. – розмовляють на ній. Тому англійська мова заслужено вважається міжнародною мовою спілкування, а багато лінгвістів, спираючись на існуючі тенденції, приходять до висновку, що менше ніж через сто років мовний бар'єр практично перестане існувати, і люди будуть використовувати для спілкування виключно англійською мовою. Одна важлива сфера, не здатна до існування без іноземних мов, - це міжнародний туризм. Щоб кожен мав можливість відвідувати інші країни і континенти, потрібно обов'язково знати іноземну мову. Перед людиною, що вивчила англійську мову, відкриваються великі перспективи влаштування на роботу, як у престижних вітчизняних фірмах, так і з'являється можливість працювати за кордоном. Крім того, люди, які вивчали англійську мову, можуть претендувати на більш оплачувані посади.

Вивчивши англійську мову, людина може сміливо вирушати подорожувати в будь-яку, навіть не англомовну країну і не боятися, що її не зрозуміють, адже англійську розуміють скрізь. Особливу важливість вивчення англійської мови додає той фактор, що знаючи дану мову, Ви зможете отримати доступ до всіх важливих інформаційних ресурсів, як електронних, так і друкованих, оскільки

майже всі книги і статті світового значення, або пишуться англійською, або ж переводяться на неї.

Висновки та перспективи вивчення іноземної мови: з усього вищевикладеного можна зробити висновок, що для кожної людини, яка прагне побудувати хорошу кар'єру, розширити межі свого спілкування, черпати новітню інформацію з першоджерел, відкрити нові життєві перспективи і врешті-решт урізноманітнити своє життя і зробити його більш цікавим, вивчення англійської мови просто необхідно.

Нєжебовська Я. Є.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сьогодні ми повинні навчити наших студентів використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Ми повинні підготувати студентів до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити їх здобувати знання самостійно з метою вдосконалення в галузі обраної майбутньої професії. Саме на уроках іноземної мови викладач повинен формувати в студентів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачити досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах, орієнтуватися у соціокультурних аспектах країни, мову якої вивчають. Виконання вказаних факторів, забезпечує формування комунікативної компетенції студентів на уроках, перетворює учня з носія академічних знань іноземної мови на соціально активну людину, здатну практично використати свої знання і вміння в межах міжособистісного та між культурного спілкування.

Перспектива досліджуваної теми полягає в тому, що метою навчання є не просто вивчення іноземної мови, а й вільне володіння нею. У процес навчання вчитель може також включати культурознавчі компоненти, що сприяє вихованню студентів у контексті «діалогу культур».

Комунікативний метод базується на виконанні/дії (здібності використовувати мову). За таких умов значно менше уваги приділяється майстерності вимови та структурам мовної будови. Також не фокусується увага на навичках простого читання або письма. Реальне використання мови, особливо в соціальному плані, є новим пріоритетом.

Комунікативний метод передбачає іншу роль вчителя в навчальному процесі. Учитель полегшує навчання студента, залучаючи його до ситуації типу «учень-учень» у вищому ступені, ніж до ситуації «вчитель-учень». Для полегшення роботи учнів вчитель має виконувати багато ролей. Наприклад, він є менеджером діяльностей у групі. Під час роботи вчитель працює як радник, відповідаючи на запитання студентів та спрямовуючи їхні виступи. З іншого боку, вчитель може бути співрозмовником та учасником процесу навчання разом із студентами. У цілому роль вчителя за цих умов менш домінуюча, що дає

можливість йому не бути в центрі уваги безпосередньо під час роботи.

Комунікативний підхід змінює роль студентів у навчальному процесі. Вони є комунікаторами та відповідають за своє особисте навчання. Студенти активно ведуть переговори й намагаються примусити себе порозумітися, навіть коли недостатньо мовних знань. Вони навчаються спілкуватися в спілкуванні. Комунікативний підхід призначає іншу роль самій мові. За допомогою такого підходу підсилюється розуміння студентами повноти значення мови, яку вони вивчають. Студенти мають усвідомити, що реально можуть робити, використовуючи мову. Заохочується повне занурювання в мову, яка вивчається.

Отже, досвід сприяє формуванню у студентів стійкого інтересу до вивчення іноземної мови, внутрішньої мотивації до опанування іноземною мовою. Активізується пізнавальна діяльність студентів, розвивається культура мовлення, мислення, спілкування. Студенти оволодівають загальними прийомами комунікативної компетенції, вчаться аналізувати, систематизувати та порівнювати.

Нікітенко І.
НТУ «ХПІ»

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО СУЧАСНОСТІ

Якщо оперувати мовою фактів, ораторське мистецтво – це здібність говорити до групи людей у структурований, виважений спосіб із наміром надати інформацію, вплинути, чи розважити слухачів. Основними видами ораторського мистецтва є: соціально-політичне красномовство є одним із найдавнішим родів красномовства, яке уславило імена Цицерона, Демосфена й інших видатних ораторів античності та пізніших часів. Демократизація суспільного життя стимулює ораторську творчість громадян на зборах, мітингах, сесіях Верховної Ради, сесіях Рад народних депутатів, у клубі, на радіо, телебаченні тощо. Духовно-інтелектуальна енергія людей передається завдяки активізації публічного переконуючого слова, яке під тиском соціально-економічної кризи, політичних катаклізмів стає все більш гострим, соціально вагомим, необхідним в умовах відстоювання певних позицій, власних поглядів; соціально-побутове красномовство охоплює соціально значущі побутові ситуації. Сюди відносять ювілейну, похвальну промову, надмогильну, усну побутову оповідь, тост (застільна промова), анекдот тощо. Соціально-побутове красномовство має яскраво виражені національні традиції, виступає частиною національної духовної культури народу, його логосфери, живить розвиток усіх інших видів красномовства; судове красномовство почало активно розвиватися в Росії із середини XIX ст. з появою суду як елемента демократизації суспільного життя, коли слово правозахисника ставало інструментом у відстоюванні закону.

Рекламне красномовство – один із різновидів соціальне значущого красномовства, що активно розвивається на Заході і починає розвиватися у незалежній демократичній Україні. Реклама - це особливий «товар»; її зміст не

повинен зашкодити покупцям, тому в ній наявні елементи правових та етичних характеристик. Друкована реклама має на меті зачепити увагу покупця, зацікавити, викликати бажання купити товар, що рекламується.

Новіков М.
НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ЕФІРНОГО МОВЛЕННЯ

Усне мовлення в українському теле- та радіоефірі відрізняється низькою культурою. На мою думку, нехтування літературними нормами – не що інше як саботаж. Він виявляється у несумлінному, недбалому вивченні рідної мови, нігілістичному ставленні до її законів.

На сьогоднішній день етер є віддзеркаленням усього мовного середовища, відсутності культури спілкування всіх прошарків суспільства. Корені цього явища – у перманентній війні з українською мовою на її знищення умежах Російської імперії, в атмосферу мовної дискримінації у 70-80-ті роки минулого століття. Проте, і в роки незалежності в Україні не ведеться належна пропаганду та роз'яснення значення для кожного громадянина досконалого знання державної мови.

Безперечно, засвоїти літературні норми вимови і дотримуватися їх набагато складніше, ніж навчитися писати. Раніше з-поміж основних причин низької культури усного слова називали значний вплив діалектного мовлення, недостатнє знання норм літературної вимови, хибний підхід до вивчення української мови у загальноосвітній школі. Сьогодні до цих чинників додається ще й вплив електронних засобів масової інформації.

На наших очах в аудіовізуальних засобах масової інформації зникає неоціненне багатство – школа красного слова, якаґрунтувалася не лише на прекрасних голосових особливостях і зовнішніх даних справжніх професіоналів, а й на їхній майстерності найвищого ґатунку, манері говорити, високому рівні мовленнєвої культури, мовного досвіду, глибині проголошуваного тексту. Багаторічні спостереження за ефіром дають підстави стверджувати: дуже часто носіями грубих порушень літературних норм є, хоч як це не дивно, журналісти. Типовими грубими порушеннями науково обґрунтованих та соціально узаконених норм національної мови в телерадіоефірі є: нехтування правил літературної вимови голосних і приголосних звуків, зокрема, ненаголошених [о], [є], [и], оглушення приголосних наприкінці слова і наприкінці складу перед глухими; ненормативна вимова звука [в]; неправильна вимова групи приголосних, які зазнають асимілятивних змін; порушення у наголошуванні слів; спотворення граматичних форм.

Олифенко И.
НТУ «ХПИ»

«ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ ПЕРЕВОДЧИКА»

Ложные друзья переводчика (ЛДП) – лексические единицы, близкие по написанию или звучанию в языке оригинала и в языке перевода, но отличающиеся своим смысловым наполнением и направляющие переводчика по ложному пути. Избитое, но в то же время достаточно условное понятие, так как семантический состав даже тех слов в двух языках, которые используются как переводческие эквиваленты, редко полностью совпадает. К категории ЛДП можно почти автоматически отнести подавляющую часть иностранных слов. В то же время интернационализмы, наоборот, не являются ложными друзьями переводчика.

Принципиально следует различать «ложные друзья переводчика» в устной и письменной формах речи. Это требование обязательно в случае сопоставления языков с совершенно различными письменностями или, напротив, в случае языков с общей письменностью, но фонематически несходной лексикой. Для русского и английского языков с их сходными видами письма, находящимися в закономерных соответствиях, данное разграничение фактически может не проводиться, хотя степень, до которой сопоставляемые лексемы отождествляются двуязычными лицами, и здесь оказывается несколько различной в каждой из форм речи, а в определенных случаях отождествление разноязычных слов вообще имеет место только в одной из форм речи (например, русск. гейзер и англ, geyser [‘gi:za] «газовая колонка для ванны» сходны только в написании).

В английском и русском языках слова этого рода в подавляющем большинстве случаев представляют собой прямые или опосредствованные заимствования из общего третьего источника (часто это интернациональная или псевдоинтернациональная лексика или параллельные производные от таких заимствований). Значительно меньше представлены результаты собственно англо–русских языковых контактов: слова английского происхождения в русском языке (имидж, риэлтор, постер, провайдер, лидер, митинг, департамент) и русского происхождения в английском (intelligentsia – интелегенция, kolkhoz–колхоз, sagene –’сажень’, rouble –’рубль’ izba –’изба’, telega – ‘телега’), хотя среди заимствованных слов этой группы иногда наблюдаются существенные расхождения со словами-образцами, затрудняющие носителям языка–источника понимание, казалось бы, „своего» слова в другом языке. Количество, степень расхождения и распределение по частям речи «ложных друзей переводчика» различны для различных пар языков.

В английском и русском языках «ложные друзья переводчика», насчитывающие несколько тысяч слов, встречаются в пределах четырех частей речи: существительных, прилагательных, наречий и глаголов. В большом числе случаев в данной роли выступают не единичные слова, а все представители

соответствующих словообразовательных гнезд. Естественно, для лиц, владеющих основами второго из языков, ложные отождествления имеют место лишь в сфере одинаковых частей речи: так, существительные ассоциируются с существительными и т.д. С семантической точки зрения вводящими в заблуждение оказываются слова, принадлежащие к аналогичным или смежным семантическим сферам или, во всяком случае, могущие оказаться в сходных контекстах; явно случайно совпадающие лексемы, по сути не встречающиеся в одинаковых контекстах (типа англ. rock «скала» – русск. рок), не вызывают ложных ассоциаций. Расхождения в парах „ложных друзей переводчика» могут намечаться в понятийном содержании, реалиях, стилистических характеристиках и лексической сочетаемости; на практике все эти типы расхождений нередко переплетаются.

Панченко А.С.
НТУ «ХПІ»

ЛІНГВОЦИД – ЯК ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Нищення мов підлеглих народів було відоме й усвідомлюване ще в античні та середньовічні часи. Однак явище свідомого нищення мов ще донедавна не мало назви. Термін «лінгвоцид» створений за моделлю слова «геноцид», яке появилося у 1944 році.

Лінгвоцид (від лат. – lingua – «мова» і caedo – «вбиваю») разом із геноцидом та етноцидом належить до тріади антигуманних процесів, спрямованих на фізичну або етнічну ліквідацію окремих людських спільнот. Лінгвоцид – це свідоме, цілеспрямоване нищення мови як головної ознаки етносу – народності, нації.

Традиційно лінгвоцид спрямовується передусім на писемне мовлення - цілковито або частково (на графіку, орфографію, певні сфери писемності тощо). Наприклад, за Емським указом 1876 р. українці позбавлялися права друкувати оригінальні твори і переклади, крім історичних та художніх текстів, у яких «не допускати жодних відхилень від загальновизнаного російського правопису». Емський указ забороняв також сценічні вистави українською мовою.

Перегляд слів, уживаних в українській мові, почався після утвердження правопису 1933 року, що значно уподібнив українську мову до російської. З абетки було вилучено літеру «*ґ*», заборонено вживати «*йотування»*, букву «*и»* на початку слова і м’яке «*л»* (хоча ця літера є навіть у офіційних докуметах і виступах посадовців поч. 1930-х рр., наприклад, нормою було говорити *Маріюполь, кляса і плян*), а українську наукову термінологію переглянуто і узгоджено з російсько-українськими словниками (Інститут української наукової мови було зліквідовано у 1930 році).

Радянська наука та ідеологічні структури, які її контролювали, свідомо замовчували поняття лінгвоцид, оскільки воно викликало надто прозорі асоціації зі становищем «національних» (російська вважалася міжнаціональною) мов підлеглих народів. Нема слова – нема проблем.

У незалежній Україні 2005 р. мовна ситуація в окремих регіонах стала гіршою, ніж була в УРСР тоді, коли про цю проблему писав у книзі «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Іван Дзюба. Не лише в Польщі чи Росії, а й у Криму, на Донбасі українська мова для її носіїв часом виявляється не тільки зайвим, а й небезпечним вантажем.

Проблема лінгвоциду сьогодні, у добу відродження українства як національної світової спільноти, постає як ніколи гостро й актуально. Вона досліджувалась багатьма науковцями та суспільними діячами, зокрема І. Франком, М. Костомаровим, П. Кулішем, Б. Олійником, І. Дзюбою, Л. Костенко, Д. Павличком та іншими.

Піканова А.
НТУ «ХПІ»

ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ПИСЬМЕННОСТІ

Про мову давньоукраїнських племен можна говорити лише теоретично, адже письменних пам’яток, що дійшли до нашого часу дуже мало для повноцінного дослідження мови. Тому будь які точні дати виникнення та розвитку української мови встановити неможливо. Але безперечним є те, що українська мова є однією з найдавніших індоєвропейських мов.

Існує 2 концепції походження української мови: 1) Науково обґрунтована концепція вченого-мовознавця, славіста, доктора філософії, професора Гарвардського та Колумбійського університетів, члена Американського лінгвістичного товариства, Польського інституту мистецтв і науки у США, почесного доктора Альбертського, Люндського, Харківського університетів та Києво-Могилянської академії, академіка Ю. Шевельова, за якою українська мова формувалася з давньоруської мови, а потім відділилася на самостійну (як російська і білоруська мови); 2) концепція російського вченого-мовознавця кінця XIX – поч. XX ст. О. Шахматова (з українських вчених близькі погляди на походження української мови мав А. Кримський), який стверджував, що українська, російська і білоруська мови формувалися з пізньопраслов’янських діалектів самостійно і незалежно одна від одної.

Давність української мови вже не заперечується, це доводили такі вчені, як: Павел Шафарик, Михайло Красуський, Олексій Шахматов, АгатангелКримський, Володимир Шаян, Іван Огієнко, Андрій Білецький та ін. Про давність української мови свідчать і реліктові фольклорні твори, особливо календарно-обрядові пісні. Наприклад, український мовознавець Олександр Потебня стверджував, що веснянка «А ми просо сіяли» існувала в Україні вже у І тисячолітті до н. ч. То невже вона співаласьякоюсьіншоюмовою? А колядки про створеннясвіту птахами (ще з дохристиянськихчасів) навряд чиперекладалися з якоїсь давнішої мови на українську, адже християни не мали в тому потреби.

Рязанцев Р.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Статус української мови – складової частини українознавства в Україні – як державної зумовлений історичною закономірністю і законодавчо закріп-лений в Конституції незалежної держави. Утвердження її на міжнародній арені – це визнання національної мови корінного народу України. За таких умов постійно зростає тенденція до зміцнення статусу української мови у міжнаціональному спілкуванні громадян України, враховуючи мовну специфіку регіонів, у яких водночас конституційними нормами держави закріплено вільний розвиток, використання та захист російської, інших мов національних меншин. Різноманітність мовного середовища в регіонах України у вирішенні мовної інтеграції на засадах державної української мови – одне з актуальних внутрішніх проблем сьогодення. Однак ряд політиків намагаються політично заангажувати це питання, розколоти багатонаціональне українське суспільство, державну цілісність якого становить 24 області, Автономна Республіка Крим (АРК) і столичний мегаполіс - м. Київ.

З огляду на це варто врахувати у кожному регіоні держави стан забезпечення прав національних меншин і народів та засоби масової інформації (далі: ЗМІ), завдання яких полягає при збереженні та розвитку інших національних мов поширювати вживання української мови як державної. Саме такий мовний механізм суттєво сприятиме її поступовому засвоєнню в різних регіонах держави. Питання це стосується одного з «довгострокових» за часом засвоєння неукраїнцями державної української мови.

У вирішенні питання мовної інтеграції на засадах української мови як державної слід враховувати, зокрема: 1) кожен регіон України за національним складом має різне співвідношення між корінною нацією – українцями, які фактично переважають у всіх областях України, у тому числі у столиці, та росія-нами й іншими національностями; 2) на всьому мовному просторі України кількісно переважають українці, крім АРК, яка увійшла до її складу лише в середині ХХ ст. Україна – молода незалежна держава. Титульна мова нації – українська – це багатовіковий результат боротьби попередніх поколінь за її повноцінне існування. Запровадження української мови як державної – ознака зрілості національної самосвідомості. Забезпечення на всьому багатонаціо-нальному просторі України її використання – складне завдання, але за ним сьогодення і майбутнє нашої держави.

Самедова Е.
НТУ «ХПІ»

ЗАПОЗИЧЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ В РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

Процеси, що відбуваються в сучасній російській мові, різноманітні. Наприклад, це запозичення іншомовних слів (іноді – непомірне), вторгнення

розмовної стихії в публічні форми мовлення, залучення в літературне слововживання – як усне, так і письмове – лексики з соціальних і професійних жаргонів. Ці явища вимагають, по-перше , лінгвістичного аналізу і, по-друге, нормативної оцінки.

Головне питання, яким опікується людина, чуючи чи зустрічаючи в тексті незнайоме іншомовне слово: «Що це означає?». А якщо це слово іноземне, то виникає і друге запитання: «Чи не можна те ж саме сказати російською?» Такі питання у носіїв російської мови особливо часто виникають останнім часом, коли в російській мові з'являються все нові і нові слова, запозичені з інших мов, переважно з англійської,щоб бути точнішою – з його американського варіанта.

Кількість запозичених слів у російській мові обчислюється десятками тисяч. Аналіз лише невеликої частини дозволить нам зрозуміти їх значення в сучасному житті. Для аналізу я спробувала відібрати слова, що вживаються в різних сферах суспільного життя. Після цього я поділила відібрані слова на такі групи:

Іншомовні слова, які не викликають труднощів у жодної вікової групи, тобто зрозумілі всім. Вони міцно закріпилися в нашій мові, не потребують уточнення значення і не вимагають підбору російських еквівалентів: долар – dollar, джинси – jeans, офіс – office, джоуль – joule;

Слова, для розуміння яких необхідне знання англійської мови. Аналіз цих слів показує, щоб бути впевненим у їх значенні, треба знати точний переклад з англійської: пенальті – penalty – покарання, плей–офф – play-off – ігри на вибування, перманентний – permanent – постійний, індаур–хокей – indoor-hockey – хокей у приміщенні, прайслист – pricelist – список цін;

Лексика, вживана серед молоді та підлітків, які широко спілкуються сленгом, що складається в основному із запозичених слів. На мій погляд, ці слова значно полегшили спілкування. До деяких з них легко можна підібрати російські еквіваленти, при чому слова не втрачають свого попереднього значення: прайм-айм – prime-time – вечірні години, коли збирається найбільша ТБ-аудиторія, піар – PR (скор. public relation) – зв'язки з громадськістю, онлайн – online, on-line – на лінії, на зв'язку, офлайн – offline, off-line – в реальному житті, безпосередньо, діджей – DJ (скор. disc jockey) – диск-жокей;

Приклади російсько-англійських лексичних відповідностей, розглянуті в цьому нарисі, свідчать про те, що не всяке іншомовне слово може розцінюватися як зайве, яке засмічує рідну мову, – у багатьох випадках запозичення називає якийсь новий предмет, який не має російського найменування, або уточнює поняття, або коротко, одним словом називає те, що російська може показати описово, за допомогою декількох слів. Але це, звичайно, не означає, що іншомовне завжди краще свого, рідного.

Секало О.
НТУ «ХПІ»

ЗВУКОНАСЛІДУВАННЯ В ЛЕКСИЧНИХ ПАРАЛЕЛЯХ

В українській і німецьких мовах існує велика кількість схожих слів. Природа цієї подібності є різною. Обидві мови належать до однієї мовної сім'ї – індоєвропейської. Великий вплив має історичній аспект, оскільки в одній країні можуть проживати багато вихідців з іншої країни. Знання подібних слів може бути дуже корисним, оскільки вони можуть допомагати під час вивчення різних мов. Крім того, вивчаючи схожі слова, можна прослідити схожість культур, позбавитися невидимого бар'єру між мовцями різних країн, і, звичайно ж, позбутися можливих мовних помилок у спілкуванні.

Причин для існування схожих слів в різних мовах існує декілька. Це історичні, політичні, культурні тощо. Ці причини підкреслюють зв'язок мов. Але чи можна припустити, що існують слова, поява яких не зумовлена зв'язком мов між собою? Тобто, це схожі за (письмовою/усною) формою слова, які не є запозиченими і з певних причин з'явилися одночасно в різних мовах. Ми зацікавилися такими звуконаслідуваними словами, які з'явилися шляхом імітації звуків навколишнього середовища для означення явища чи дії.

Для нашого дослідження ми використали дві мови – українську та німецьку. Наприклад: цвірінькати – zwitschen; пищати - piepsen; квакати – quaken; стонати – stohnen ; бурмотіти – brummen; крякати – quarren; мукати – muhen; Як ми бачимо, таких слів існує достатньо.

Звуконаслідування є доволі цікавим фактом, оскільки набір звуків у слові не є випадковим, він є мотивованим відповідно до того, який звук ми чуємо із навколишнього середовища. Необхідно підкреслити, що кожна мова по-різному відтворює ці звуки. Таким чином, часто семантичне значення звуконаслідуваних слів різних мов може не збігатися. Такі семантичні значення мають помилкову близькість і називаюся хибними лексичними паралелями. Наприклад: krahen – хоча ми можемо припустити, що це слово можна перекласти як «крехтіти», насправді правильній переклад «кукурікати». Ще декілька прикладів (перший стовпчик – припущений нами переклад, другий – справжній переклад цього слова):

Звук має свою природу і точно скопіювати його часто є неможливим. Але спробувати це зробити, використавши лише частину цього звука засобами своєї мови, є цілком можливим. Ось чому часто звуконаслідування різних мов не збігається.

Сітало К.
НТУ «ХПІ»

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙМОВІ

Англіцизми, тобто слова і словосполуки, запозичені з англійської мови або утворені за її взірцями, ринули в українську мову у 90-х роках минулого

століття. У цей період починається значне зростання кількості англомовних слів, посилюється процес безпосереднього запозичення.

Це зумовлено рядом позамовних чинників: розвитком економічних зв'язків, авторитетом західних країн, модою та впливом стилю життя американців, їх досягненнями в окремих сферах діяльності; загальносвітовою тенденцією до інтернаціоналізації лексичного фонду; пожвавленням культурних зв'язків, двомовністю, умовами функціонування української мови; зрушеннями комунікативно-прагматичного характеру, прагненням мовної економії (копірайт – авторське право, дартс – метання дротиків), потребою поповнити експресивні засоби (бакси, о'кей), уточнити, деталізувати поняття (хайтек-компанія, веб-дизайнер), поділ сфери семантичного впливу (бейдж – посвідчення особи на конференціях, форумах, з'їздах,).

Англіцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження: фонетичні (джем, імідж), словотвірні (смокінг, маркетинг), семантичні (яструби – політики, прихильники жорстокого агресивного курсу у різних країнах). Ряд англіцизмів позначають національні реалії: Скотланд-Ярд (англійська реалія), діснейленд (американська реалія), а також предмети і явища в галузі спорту, техніки, економіки, політики. Англіцизм – ідіома чи крилатий вислів – пов'язується у свідомості мовців з англійським джерелом незалежно від способів творення: українське «скелет у шафі (буфеті)» (сімейна таємниця) – англійське «skeletion in thecupboard».

У переважній більшості це слова, що стосуються: техніки (бульдозер, сейф, фільм); мореплавства та військової справи: (дрейф, катер, снайпер, танк, яхта); політики, економіки та торгівлі (банкнот, бойкот, бюджет, долар, чек); спорту (аут, бокс, матч, теніс, футбол, хокей); одягу й тканин (джемпер, піджак, піжама, плед, смокінг); харчування (біфштекс, кекс, пунш, сандвіч, торт); культури (гумор, джаз, клоун, фольклор).

Для запозичень з англійської характерні: звукосполучення дж: бюджет, джаз, джемпер; звукосполучення ай, ей: гайморит, інсайд, тролейбус, хокей;суфікс -инг(-інг): мітинг, пудинг, демпінг, тюбінг.

Сьогодні відкритість українського суспільства призводить до значного розширення кругозору та обсягу знань в області іноземних мов. Зросла необхідність в інтенсивному спілкуванні з людьми, які користуються іншими мовами. А це – важлива умова не тільки для безпосереднього запозичення лексики ізцихмов, але й для прилучення носіїв української мови до інтернаціональних термінологічних систем.

Однак, процесс запозичення іншомовних слів неоднозначно впливає на розвиток української мови. З одного боку, відбувається її збагачення, але, з іншого боку, витісняються власні елементи, що замінюються на слова з подібнимзначенням.

Англіцизм є доречним, якщо він позначає поняття, що з різних причин ще назва не засобами української мови або в ній відсутній рівновартісний відповідник. Але, інколи англіцизми витісняють деякі питомі або запозичені

терміни. Виникає ряд проблем, які створюють загрозу для існування української мови: поява дублетів (офіс – контора, блокбастер – бойовик); велика кількість небажаних омонімів (шейк – коктейль і танок); запозиченнявласнихназв без перекладу (Muppets-show – «Прихована камера»); вживання штампів-варваризмів (nocomment, madein); запозичення прислівників та вигуків (вау, о'кей), що мають на меті імітувати чуже.

Взаємозбагачення мов – це один із шляхів еволюції мов світової спільноти. Воно характеризує розвиток мовних систем з найдавніших часів і, природно, не може виявити себе зараз – в епоху суттєвих зрушень у гуманітарній, науково-технічній та інших сферах. Лінгвістичні механізми такої взаємодії в різні періоди історії мови можуть мати певні особливості.

Слободянюк О.
НТУ «ХПІ»

СТАН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Українська мова – одна з прадавніх слов'янських мов, яка виникла з давніх праслов'янських діалектів та існує і до тепер. Вона є рідною мовою для українського народу – мовою нації,предків. Рівень розвитку національної мови характеризує рівень розвитку народу, вона входить у поняття національної культури, тому що всі відображення існування суспільства, народу знаходять відбиття у його мові. Тому знати, берегти та спілкуватися рідною мовою – є найвищим показником народності та єднання.

Але, на жаль, географічне положення та історичні події розділили етнічних мешканців нашої держави. Для західної – бойків, лемків, гуцулів та ін., та центральної України характерним є спілкування українською мовою з характерними кожному регіону особливостями, а для сходу та півдня характерним є спілкування російською мовою.

Українська двомовність – природне явище, але володіння двома мовами вимагає їх правильного користування. Багато корінних мешканців спілкуються суржиком, тобто говорять змішаною мовою. Це виглядає негарно та показує людську необізнаність. Належний рівень мовної культури є свідченням інтелектуального розвитку людини, її вихованості.

Дуже часто дорослі люди не можуть вільно спілкуватися українською мовою, бо у часи їхнього дитинства було поширене спілкування та навіть навчання російською мовою, тому,коли Конституція проголосила українську мову державною, їм важко було вивчити та почати вільно розмовляти національною мовою.

Також, я вважаю неправильним існування шкіл з російською мовою викладання, бо ще з дитинства нас вчать манерам, у нас встановлюється характер, особистість, а оскільки велику частину свого дитинства ми проводимо у шкільних класах, то не припустимим є те, що дітям змалку не прививають любов до рідної української мови.

Поширеним явищем є те, що фільми, програми, деякі новини транслюються російською мовою. Це відображає ставлення народу до нашої національної мови. Одного разу я прочитала у газеті, що на фільми, які показують у кінотеатрах на російській мові, більше ходить людей, ніж на ті самі, але переведені на українську мову. Не можу зрозуміти, чому існує така тенденція, адже фільми та мультфільми українською мовою набагато цікавіші в порівнянні з російським перекладом. Там більше жартів, більш милозвучне звучання, більше через мову передається емоцій.

Сокол М.
НТУ «ХПІ»

НЕОЛОГІЗМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Нові слова знаходять своє місце в лексиці будь-якого народу насамперед після важливих подій чи просто із засобів масової інформації. Крім того, навколишній світ, відкриває нові явища, котрі теж потребують називання. Ці слова мають назву – неологізми.

Важливо знати в яких випадках потрібно використання неологічної лексики, а в яких – краще б уникнути, які з лексичних новотворів є вдалими, а які треба вживати дуже обережно, які з неологізмів донині вважаються новизною,а які ввійшли в повсякденний вжиток і стали узуальними. Ці проблеми є важливими і актуальними, адже стосуються напряму мовних норм.

Поява й існування неологізмів виправдана лише тоді, коли є потреба у виконанні певної називної або художньо-зображувальної функції. Коли такої потреби немає, новотвір зайвий і позбавлений перспективи закріпитися в лексичному складі мови. На початку XIX століття відбулось чимало значних подій в політиці, спорті, мистецтві й інших напрямках. Це внесло певні корективи в лексику української мови. Ось, наприклад, останні події в нашій країні добавили в скриньку нових слів, і такі слова, як «євромайдан» та «тітушки» ми відносимо вже до неологізмів. На рубежі XX і XXI століть слід виділити такі новоутворення: «азарівщина» – принцип роботи,та ідеологія Миколи Азарова, «кохаймося» – рекламний ролик в 2006 році, що закликав українців до активного розмноження, «наколядували» – спосіб поповнення держбюджету, «лаша тумбай» – невідоме філологам,вигадане слово Вєрки Сердючки на «Євробаченні-2007», «даунецькі» – агресивні, малоосвічені, вдягнені в чорні шапочки вихідці зі сходу країни. Саме ці слова та словосполучення стали новими в незалежній Україні.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яку кількість «суперників» – синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови. Багато неологізмів повністю зникають із мови; деякі оказіоналізми фіксуються англійськими словниками із вказівкою автора. Ті ж слова, які народилися в гущавині

народних мас, часто взагалі не фіксуються й зникають безвісти. Неологізм живе недовго. Як тільки він апробується практикою суспільного вживання, він перестає бути неологізмом.

Лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується, відновлюється. Деякі слова зникають, інші, навпаки, з'являються, а носії мови активно їх використовують. Отже, новоутворені слова, мають сприйматися, як звичайне мовне явище-вони є невід'ємною об'єктивною частиною мовної культури, а їх правильний переклад на інші мови є важливою задачею.

Степанец И.В.
ХНТУСХ им. Петра Василенка

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКИ

Актуальным заданием высшей школы сегодня является повышение качества языковой подготовки специалистов, поскольку уверенное знание родного и иностранных языков делает их конкурентоспособными на современном рынке труда, готовыми к постоянному профессиональному росту, социальной и профессиональной мобильности.

Анализ существующих на современном этапе тенденций позволяет сделать выводы о том, что в процессе овладения языковыми дисциплинами в высшем учебном заведении происходит формирование профессиональной компетентности в целом. Этот процесс неразрывно связан с формированием общекультурной компетенции, которая заключается в развитии мотивированного интереса к особенностям национальных культур, национально-ментальным особенностям будущих деловых партнеров. Профессиональная компетентность неразрывно связана с информационной и коммуникативной компетенциями. Первая компетенция заключается в достаточном освоении современных информационных технологий. Вторая компетенция состоит в овладении эффективными способами социального взаимодействия, способствующими профессиональной успешности в будущем. Наиболее эффективными видами работы, способствующими формированию профессиональной компетентности в процессе языковой подготовки специалистов считаем аналитическое чтение литературы по специальности, анализ лексических, стилистических и грамматических особенностей научно-технического перевода, аннотирование и реферирование текстов профессиональной направленности, овладение специальной терминологией. Особое значение имеет также знакомство с особенностями этикета делового общения

Таким образом, формирование профессиональной компетентности в процессе языковой подготовки будущих специалистов является комплексным процессом, неразрывно связанным с общекультурной, коммуникативной и информационной компетенциями. Перспективным считаем детальный анализ

зависимости уровня профессиональной реализации специалистов от уровня языковой подготовки в высшем учебном заведении.

Тимченко В.
НТУ «ХПІ»

УКРАЇНСЬКА МОВА СЕРЕД ІНШИХ МОВ СВІТУ

Серед майже 10 тис. мов і діалектів, які налічується у сучасному світі, більшість не мають писемності і державного статусу, ними послуговується незначна кількість мовців.

Українська мова належить до давньописемних мов із понад тисячорічною писемною традицією. Це мова не лише тих, хто мешкає в Україні, а і мільйонів українців, розпорошених далеко по всіх континентах.

Наша мова належить до східно-слов'янської підгрупи слов'янської гілки індоєвропейської сім'ї мов.

З точки зору лексики найближчою до української є білоруська мова (84 % спільної лексики), потім польська (70 % спільної лексики), словацька (68 % спільної лексики) та російська мова (62 % спільної лексики).

Свою специфіку мова виявляє на рівні словотворчих моделей і найбільш рельєфно на рівні лексики – т. зв. лексичних українізмів.

На фонетичному рівні українську мову вирізняє: найбільша кількість фонем з усіх слов'янських мов – 48; найбільша вокальність – «прозорість», милозвучність; найбільша кількість кореляційних пар м'яких і твердих приголосних звуків; чітке розрізнення [ɪ] (на письмі – и) та [і] (на письмі – і) на фонемному рівні.

На морфологічному рівнів українській мові: послідовно збережено флексії кличного відмінка (на відміну від інших східнослов'янських мов); паралельно використовуються флексії давального відмінка для іменників чоловічого роду (напр.: директор-у, директор-ові); збережено паралельні форми творення майбутнього часу (ходитиму, буду ходити).

Ткаченко Є.А.
НТУ «ХПІ»

КЛАСИФІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ

Пісня – невеликий ліричний вірш, що виконується співом. Може супроводжуватися музичним акомпанементом, танцями. Розрізняють народні пісні і пісні літературного походження, автори яких відомі.

Традиційною є класифікація українських народних пісень за жанрами. Терміни для їх називання становлять першу групу: епічні пісні, ліричні, ліро-епічні, ліро-драматичні (ігрові та деякі хороводні пісні, зміст яких розігрувався), пісні-балади, обрядові тане обрядові пісні.

Друга група термінів для називання української народної пісні – пісні за змістом: історичні, героїчні , соціально-побутові(суспільно-побутові, або станові), історично-побутові, родинно-побутові, пісні набожного змісту (релігійні),

дитячі пісні, календарно-обрядові, сімейно-обрядові, величальні, жартівливі (гумористичні), сатиричні.

Найбільш численною є третя група термінів – пісні за тематикою. Загальноприйнятою у фольклористиці є класифікація українських народних пісень за хронологічно-тематичним (або історико-тематичним) принципом. Тому їх тематика досить різноманітна, відбиває історичні події, родинні стосунки, соціальні та виробничі відносини: пісні про боротьбу з турецько-татарськими та польсько-шляхетськими загарбниками, про стихійні селянські повстання та їх героїв, козацькі пісні, гайдамацькі, рекрутські, жовнірські, чумацькі, заробітчанські, бурлацькі, наймитські, строкарські, ремісницькі, шахтарські, пісні про еміграцію, революційні, робітничі (пролетарські), пісні про жіночу долю, про кохання (любовні), про пияцтво, сирітські пісні, сороміцькі, вдовині пісні, колискові та ін.

Четверту групу становлять терміни для називання пісень, що супроводжують різні обряди, види праці: колядки, щедрівки, пісні-віншівки, веснянки, Великодні пісні, колодчанські, русальні, троїцькі, петрівчані, царинні, купальські, собіткові, жниварські: зажинкові, жнивні, обжинкові; косарські, пастуші, пісні «коли беруть картоплю», «коли тіпають льон», весільні, ладкання, родильні пісні, голосіння, тужіння, ритуальні пісні (ритуальні пісні-команди) та ін. У практиці вживання часто змішують терміни веснянки і гаївки, оскільки розмежування цих пісень умовне і різниться тільки календарними строками виконання. Але «не кожну веснянку можна зачислити до гаївок, хоч кожна гаївка є веснянкою. Термін «веснянка» обіймає ширший цикл пісень, «гаївка» вужчий, бо веснянку в Україні співають цілу весну, а гаївку на Галичині – лише на Великдень»- писав В.Гнатюк. Різниця ще й у тому, що більшість веснянок співають просто як ліричні пісні, а гаївки, як правило, хороводні, ігрові, більше зберегли свій давній синкретизм (поєднання співу з танком, мімікою, сценічною грою). Для називання гаївки зафіксовано також такі терміни: гагілки, гаїлки, ягівки, магілки, гагалівки, глаголайки, рогульки, риндзівки, лагойолки.

Залежно від способу виконання розрізняють: сольні пісні, колективні (хорові), діалогічні, пісні-плачі, хороводні, танцювальні.

В окрему групу треба виділити «зфольклоризовані» пісні літературного походження (термін вжито М. Гордійчуком, на нашу думку досить вдало, оскільки такі пісні набувають всіх ознак народної пісні): стрілецькі, січові, повстанські, січово-сокільські, пісні-гімни, пісні-балади.

Усенко М.
НТУ «ХПІ»

ТЮРКОМОВНІ ТОПОНІМИ УКРАЇНИ

Традиційно вважається, що територія України здавна була заселена виключно слов’янськими народами, оскільки саме тут знаходилася Київська Русь – найвідоміша слов’янська середньовічна держава. Але за словами

Нідерле, «в Європі взагалі не існує області, котру би можна було вважати слов'янською прабатьківщиною, позаяк нема області, де б географічна термінологія була чисто слов'янською». Слов'яни – чи не наймобільніша нація середньовіччя і більш давніх часів. За даними Баварського географа, практично по всій Європі в 9 ст. н.е. проживали близько 30-40 слов'янських народів.

Недавні дослідження, які проодилися в топоніміці з використанням порівняльно-історичного мовознавства дозволили досить точно визначити етноси, що проживали на території України в різні часи до слов'ян або одночасно з ними. Новоприбуле населення в більшості випадків асимілювало залишки колишнього разом із їхніми географічними назвами.

Тому цікавими та показовими є топонімічні дослідження. В Україні існують тисячі назв сіл, річок, гір, міст, етимологію яких вчені не можуть пояснити на основі української мови. За етнічною приналежністю окремих компонентів топонімічної системи нашу країну поділяють на такі райони: 1 – Карпатський та Прикарпатський, 2 – Подільський, 3 – Волинський, 4 – Поліський, 5 – Центрально-Придніпровський, 6 – Придніпровський, 7 – Донсько-Слобідський, 8 – Причорноморсько-Приазовський, 9 – Кримський.

В усіх цих регіонах певна кількість географічних назв має слов'янське походження, що є логічним і зрозумілим. Але серед назв є такі, етимологія яких хоч і невідома, але явно не відноситься до слов'янських мов. До таких назв належать, наприклад, геграфічні назви Придніпровського регіону, які зараз пов'язують з давньогерманськими діалектами. Деякі з них є староанглійського походження. В Поліському районі можна визначити балтські топоніми, в Подільському – прокурдскі (іранські) і т.д.

Практично во всіх регіонах України дослідники знаходять назви тюркського походження. Відомо, що тюрки мешкали на деяких територіях в досить недавні часи. І хоча складно певну тюркську назву прив'язати до конкретного етносу (тюркських народів є багато), останнім часом вчені зробили кілька важливих висновків. Більше 300 назв були етимологізовані на базі чуваської мови. А це, на думку вчених, вказує на їх скіфо-булгарське походження, тобто ці назви успадковані ще з дослов'янських часів від Великої Скіфії. Деякі назви вважаються результатом щільних контактів русів з половцями та іншими степовими кочовими народами. А в часи виникнення українського козацтва в руські землі масово переходили адиго-черкеси під тиском Орди. Кожен з цих періодів залишив слід в топонімах України.

Так, імена легендарних братів-засновників Києва однозначно не є слов'янськими. Кий, Щек, Хорив, на думку дяких вчених, мають гунське походження.

Одна з версій походження назви нашого міста – на честь сестри Атилли Харьки, якій він подарував чергове завойоване місто. Літня стоянка Курбат-хана називалася Балтавар (у перекладі – «володар»). Зараз тут сучасне місто Полтава.

Приклади таких етимологій надто чисельні, щоб не зважати на них.

Це невелике дослідження не претендує ані на вичерпність, ані на категорічність тверджень. Питанням походження неслов'янських топонімів займалися багато українських та російських істориків, серед яких вчений булгарист Венелін Ю. Н., американський історик Пріцак О., вчені Стецюк В., Єгоров Г., Крушельницька Л., Корнілов Г., дослідник російсько-української двомовності Железний А., історик Крюков-Донцкой Є., письменниця Лаврентьева Е. та ін.

Фесенко І.
НТУ «ХПІ»

МАЙЖЕ ПОЛОВИНА УКРАЇНЦІВ ВИКОРИСТОВУЮТЬ У СВОЇЙ МОВІ НЕНОРМАТИВНУ ЛЕКСИКУ

Аби сьогодні почути з вуст наших співвітчизників лайливе слівце, далеко ходити не треба: варто просто пройтися по вулиці чи проїхатися в транспорті у годину пік. Такого наслухаєшся, що, як кажуть, аж вуха в'януть. Ми вже не можемо говорити без ненормативної лексики, вставляємо її в речення за потребою і без неї, на автоматі. Чи дійсно нецензурна лексика стала частиною нашої мови? Як часто ми вживаємо лайливі слова? Виявляється, доволі часто. Компанія Research & Branding Group наприкінці серпня проводила дослідження громадської думки українців із приводу знання та використання ненормативної лексики. Було опитано 2079 осіб з усіх куточків країни. Результати шокують.

Виявляється, що дев'ять із десяти українців знають лайливі слова, чують їх на вулиці, в робочих колективах, у колі друзів та знайомих. Саме останні найчастіше стають головними «прикладами» для вживання таких слів: ми переймаємо негативний досвід від тих, з ким найбільше спілкуємось (друзі, родичі, колеги, члени сім'ї).

З усіх опитаних майже половина відверто зізналася, що вживає «міцне слівце» у розмові, особливо це стосується чоловіків. Хоча й від жінок сьогодні можна почути далеко не солов'їну українську мову. 40% респондентів стверджують, щоніколи не вживали і не вживають нецензурну лексику (у щодоволі складно повірити). Можливо, просто соромилися сказати правду. 27% опитаних використовують лайливу лексику доволі часто, 35% зізналися, що можуть собі дозволити вийти за рамки літературної мови лише в крайньому випадку.

Що ж це за випадки? Найчастіше причинами вживання ненормативної лексики, на думку опитаних, є зняття психологічного напруження, так звана емоційна розрядка, підвищення емоційності мови, зняття больового шоку, образа, приниження адресата мови (ну як тут не відповісти «міцним» слівцем?!), демонстрація агресії. Виявляється, лайку вживають навіть через професійну необхідність, так бимовити на благо – без нецензурної лексики працювати не почнеться (особливо це стосується робітничих професій).

Фоменко М. О.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК КРИТЕРІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

В умовах глобалізації світу і жорсткої конкуренції у сфері туризму володіння іноземною мовою, особливо англійською, є необхідною умовою професійної придатності і кар'єрного росту працівників туристичної індустрії. На сьогодні, англійська мова є основним міжнародним засобом комунікації(для 13% населення Землі вона є рідною; для 34% – іноземною); німецька (відповідно 18% і 12%); французька (12% – 11%).

Нині Україна розвиває міжнародне туристичне співробітництво у рамках ВТО, СНД, організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Центрально-Європейської ініціативи (ЦЄІ), співпрацює з Європейським Союзом, Радою Європи, Радою держав Балтійського моря, ГУАМ тощо. Його стратегічною метою є створення єдиного туристичного простору як зони вільної торгівлі туристичними послугами та свободи туристичного руху; ефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу для інтенсифікації туристичних потоків; розробка спільного конкурентоспроможного туристичного продукту країн-учасниць (зокрема, міжнародних туристичних маршрутів "Туризм по Шовковому шляху", по рекреаційних зонах Чорноморського узбережжя, річок Дунай та Дніпро), підвищення економічної ефективності туризму як передумови соціально-економічного розвитку країн та активізації цивілізаційно-комунікаційних зв’язків.

Персонал в індустрії туризму є найважливішою складовою частиною кінцевого продукту, одним з основних ресурсів конкурентних переваг організації, тому якість обслуговування в туристських організаціях залежить від майстерності і свідомості службовців. Задоволення клієнта у сфері обслуговування досягається ввічливістю персоналу і його чуйністю. Іноземна мова для фахівців туристичної сфери – це засіб комунікацій з представниками іншої культури. Таким чином, іноземною мовою повинні володіти практично усі представники туристичної індустрії. Для працівників готелю знання іноземної мови дозволяє без перешкод спілкуватися з клієнтом, що підвищує рівень обслуговування гостей готелю. Адже рівень обслуговування туристів формує їх думку про ціле туристичне підприємство.

Завдяки знанням іноземної мови фахівців туристичної індустрії можна створювати спеціальні тури по Україні для іноземних туристів на їх рідній мові. Це приверне увагу великої кількості іноземних туристів, що безпосередньо впливає на розвиток міжнародного туризму. За рахунок відвідування України іноземними туристами, збільшується валютне надходження до бюджету країни, що сприяє розвитку економіки України.

Отже, для того, щоб туристична індустрія стала джерелом значних і стабільних надходжень до бюджету, сприяла розвитку суміжних галузей та регіонів відвідання, відповідно й сталому розвитку цих регіонів та країни в цілому, а також підвищенню іміджу України у світі, вона повинна обов'язково мати кваліфікованих спеціалістів з високим рівнем знань іноземних мов.

СЕКЦІЯ 10
ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Радогуз С. А.
НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ДИРЕКТОРА ХАРКІВСЬКОГО ПРАКТИЧНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В. Л. КІРПІЧОВА У СТАНОВЛЕННІ ПІВДЕННО-РОСІЙСЬКОГО ТОВАРИСТВА ТЕХНОЛОГІВ

XIX століття знаменувалося появою великої кількості наукових товариств на теренах Російської імперії. Основною метою створення цих організацій стало об'єднання вчених, переважно гуманітарних та природничих наук. Проте, зв'язок між наукою і промисловістю в країні залишався доволі слабким. Схожі тенденції спостерігалися і в Харкові, де свою діяльність розгорнули наукові товариства при Харківському університеті. Однак, майже до кінця XIX ст. єдиним науковим об'єднанням, що займалося питаннями інженерної науки та техніки у регіоні залишалося Харківське відділення Імператорського Російського технічного товариства (ХВ ІРТТ), засноване у 1880 р.

Значну роль у поширенні технічних знань зіграло відкриття у 1885 р. Харківського практичного технологічного інституту (ХПТІ). Невдовзі серед професорів цього навчального закладу виникла ідея створення товариства, яке б змогло об'єднати випускників цього навчального закладу, надати їм допомогу у продовженні наукових досліджень та обміні професійними знаннями. Такою установою стало Південно-Російське товариство технологів (ПРТТ).

Особливо завзято цю ініціативу підтримав директор інституту – професор В. Л. Кірпічов. У своєму листі до Міністерства народної освіти він писав, що таке товариство для випускників інституту «…слугувало б тісним зв'язком між ними після закінчення курсу інституту. Подібні товариства дуже полегшують пошук місць на фабриках, заводах і залізницях, і крім допомоги самим технологам значно сприяють власникам і керівникам промислових підприємств…». При цьому директор наголошував, що мета та завдання, які стоять перед ПРТТ докорінно відрізняються від основних ідей функціонування ХВ ІРТТ. Адже головною метою нового товариства мала стати «…взаємодопомога між членами на підставі широкої наукової та технічної діяльності». Останнє йшло в розрізі з баченням Міністерства внутрішніх справ. Тож засновникам товариства довелося прикласти чимало зусиль для

відстоювання власних позицій та обґрунтування необхідності збереження низки параграфів статуту без редагування чи виключення.

ПРТТ офіційно розпочало свою діяльність у Харкові 14 вересня 1895 р. Відкриття товариства було приуроченим до десятиріччя ХПТІ, яке відзначалося 15 вересня того ж року. Почесним членом і головою правління товариства обрали директора інституту – В. Л. Кірпічов. Вже на перших загальних зборах товариство нараховувало 78 дійсних членів. При цьому чисельність особового складу товариства постійно зростала.

З 1896 р. товариство розпочало випускати власний часопис «Вісті Південно-Російського товариства технологів», який проіснував до 1917 р. Спочатку редагуванням журналу займалися члени Правління. Згодом було створено редакційний комітет. Хоча Віктор Львович не входив до його складу, вченого часто запрошували до участі у прийнятті важливих питань щодо періодичного видання.

В. Л. Кірпічов також вирішив проблему відсутності приміщення для роботи правління та зборів товариства, запропонувавши проводити зібрання в конференц-залі ХПТІ. За перший же рік діяльності товариства він разом з членами правління, розробив циркуляр, який направили до керівництва промислових підприємств на півдні Російської імперії з метою пошуку вакансій для непрацевлаштованих технологів.

Вплив професора В. Л. Кірпічова на діяльність товариства був значним. Тож коли у 1898 р. вчений переїхав до Києва, Правління обрало його членом-кореспондентом і розробило спеціальну інструкцію для цієї посади. Сам Віктор Львович і в подальшому намагався популяризувати діяльність цього товариства, залучаючи до нього нових членів.

Постать професора В. Л. Кірпічова настільки тісно спліталося з ПРТТ, що коли постало питання про організацію першого Всеросійського з'їзду інженерів, то більша частина учасників проголосувала за включення науковця до установчого комітету. На жаль, доля розпорядилася інакше. 7 жовтня 1913 р. вчений помер. В часописі товариства з'явився некролог, а пізніше публікація, присвячена діяльності науковця. За пропозицією Правління члени ПРТТ вирішили залишити ім'я вченого в складі товариства навіть посмертно.

Отже, становлення та діяльність ПРТТ нерозривно пов'язані з постаттю професора В. Л. Кірпічова. Саме завдяки його клопотанню вдалося створити ПРТТ. Навіть після від'їду з Харкова науковець активно сприяв розгортанню та забезпеченню ефективної роботи товариства.

Бередух М. В.
НТУ «ХПІ»

Науковий та педагогічний доробок кафедри «Хімічної техніки та промислової екології»

Кафедру було засновано 18 жовтня 1946 року у складі факультету технології неорганічних речовин Харківського хіміко-технологічного інституту

ім. С.М. Кірова. Її історія – це життя та наукова творчість талановитих вчених, кваліфікованих інженерів та організаторів виробництва, які безпосередньо брали участь у становленні та розвитку хімічного та нафтового машинобудування, хімічної промисловості, будівництва в Україні та республіках колишнього СРСР. У різний час, кафедрою керували проф. Цейтлін А. Н., доц. Мухін І. Н., доц. Гавря Н. А., проф. Ткач Г. А. – видатні вчені у галузі хімічної техніки та машинобудування. Зараз керівником кафедри є професор Шапорєв В. П., випускник цієї кафедри 1966 року.

З початку заснування кафедри велася активна наукова діяльність. Ще в 50-ті рр. XX ст. під керівництвом Мухіна І. Н. успішно проводилися розробки гідрування бурого вугілля у м. Александрія Кіровоградської області. У 60–70 х рр. XX ст. виникло кілька наукових напрямків: розробка рекомендацій для раціонального використання газу та газового конденсату Шебелінського родовища і технології отримання високооктанового бензину; дослідження та проектування пластинчастих теплообмінників; інтенсифікація процесів багатотоннажного подрібнення; розробка теоретичних основ і технології синтезу метилового спирту прямим окисленням природного газу, а також технології отримання метанолу синтез відходу виробництва ацетилену. Наприкінці 90-х рр. XX ст. було створено нові наукові напрямки, а саме: композиційні матеріали; біоенерготехнологія; нове обладнання і процеси хімічних, біотехнологічних, харчових виробництв; енергоощадні технології. За час свого існування кафедра підготувала понад 70 кандидатів та докторів наук, у тому числі й іноземців. Також важливою для кафедри була і залишається педагогічна діяльність, адже саме у нових кадрах відображаються погляди і ідеї їхніх вчителів і лише таким чином можна не лише підготувати гідних наступників у галузі вищої школи, а й забезпечити якість освіти в цілому.

Основною концепцією навчання студентів є єдність навчального та науково-дослідного процесів, тобто студентів навчають саме спеціалісти, які крім викладання займаються науковою діяльністю. Результатом такої практики є активна наукова праця студентства, яка дозволяє їм здобути навики проведення наукової роботи ще за часів навчання в університеті.

Таким чином, кафедра ХТПЕ є сучасним освітньо – науково - виробничим комплексом, який відповідає сучасним умовам і вимогам України.

Білоус А.В.
НТУ «ХПІ»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «СПЕЦІАЛІЗОВАНІ КОМП'ЮТЕРНІ СИСТЕМИ» ЯК НАПРЯМ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Прогрес у наукових дослідженнях, зокрема автоматизація та комп'ютерні обробки експериментальних наукових даних, в тому числі й радіофізичних, призвела до попиту фахівців зі спеціальності «Спеціалізовані комп'ютерні

системи». Тому, у 2009 р. кафедра приступила до підготовки інженерів-системотехніків за напрямом підготовки «Комп'ютерна інженерія» за спеціальністю «Спеціалізовані комп'ютерні системи» на факультеті «Автоматика та приладобудування». А з 2010 р. розпочалася підготовка фахівців з цієї ж спеціальності на німецькому технічному факультеті. Зміст підготовки фахівців полягає у створенні, розробці та застосуванні комп'ютерних систем та мереж загального та спеціального призначення.

Історія розвитку системи підготовки фахівців зі спеціальності «Спеціалізовані комп'ютерні системи» досі не висвітлювалася. Автора, що навчається за цим напрямом, зацікавила історія створення та розвитку спеціальності «Спеціалізовані комп'ютерні системи».

Підготовка фахівців на кафедрі «Радіоелектроніка» проходить в співпраці з Інститутом іоносфери НАН і МОН України. Фахівців з кафедри «Радіоелектроніка» готують вже понад 50 років. Провідні вчені Інституту іоносфери залучаються до викладання окремих фахових дисциплін. А використання в навчальному процесі унікального науково-дослідницького комплексу в м. Змієві для студентських практикумів і виконання дипломних проектів з наукової тематики Інституту дозволило істотно підвищити рівень підготовки майбутніх випускників кафедри за спеціальністю «Спеціалізовані комп'ютерні системи».

Щороку, задля отримання нових знань про геопростір та установ для діагностики космічного навколоземного середовища в Норвегії та Україні організовуються міжнародні конференції. Так, навесні 2013 р. на території Харківщини кафедра «Радіоелектроніка» спільно з Інститутом іоносфери провели школу-семінар. До конференції були залучені студенти кафедри «Радіоелектроніка», молоді вчені й провідні фахівці з Норвегії та інших країн.

У літку 2013 р. відбувся перший випуск бакалаврів зі спеціальності «Спеціалізовані комп'ютерні системи». Декілька студентів виконали реальні дипломні проекти на замовлення Інституту іоносфери. Зараз на кафедрі «Радіоелектроніка» за спеціальністю «Спеціалізовані комп'ютерні системи» навчається два студенти за програмою магістр, вісім за програмою спеціаліст та сорок дев'ять за програмою бакалавр. За невеликий період існування студенти «нової» спеціальності «Спеціалізовані комп'ютерні системи» мають здобутки.

Отже, протягом шістьох років продовжується розвиток за напрямом підготовки «Комп'ютерна інженерія» за спеціальністю «Спеціалізовані комп'ютерні системи» на факультеті «Автоматика та приладобудування», завдяки науковим дослідженням Інституту іоносфери, базуючись на великому досвіді викладачів кафедри «Радіоелектроніка» та бажанням «СКС- ників» бути спеціалістами своєї справи.

Божко В. В.
НТУ «ХПИ»

Развитие подъемно - транспортных машин и механизмов: исторический экскурс

На протяжении всего времени своего существования человечество не стояло на месте: люди придумывали технологии, применяли различные методы, пытались создать те механизмы и приспособления, которые смогли бы улучшить качество их жизни и труда с минимальными затратами времени и ресурсов. Данный процесс создания нового не обошел стороной и такое направление в инженерном деле и конструировании, как подъемно – транспортные механизмы.

Использование простейших грузоподъемных устройств без машинного привода уходит корнями в глубокое прошлое. Еще наши далекие предки пользовались подручными вспомогательными средствами, хотя еще не могли объяснить: почему и как они работают, обеспечивая желанный эффект. К сожалению, каких-либо материальных свидетельств о ранних подъемных устройствах не сохранилось ввиду того, что они были сделаны из примитивных материалов (дерево, камень), поэтому установить время появления рычага, винта, ворота, клина практически невозможно.

Первые письменные упоминания о подъемном устройстве имеются в китайской рукописи, написанной больше 4 тыс. лет назад, в ней описывается колодезный коловорот, при помощи которого проводилось орошение полей с рисом. Также до сих пор остается загадкой для всего научного мира, при помощи каких устройств древние египтяне более 3,5 тыс. лет назад перемещали колонны и плиты весом до 90 т при строительстве пирамид. По одной из версий этими устройствами являлись: различные катки, рычажные устройства, системы блоков. Изображения первых грузоподъемных машин в виде ворота и «колодезного журавля» были известны более 2 тыс. лет назад, но первые описания конкретных грузоподъемных машин были найдены в работах древних греков: Архимед – подъемные блоки, рычаги, полиспасты, Герон Александрийский в своих трудах описывал элементарный коловорот, который являлся прототипом современных лебедок. Следовательно, уже в 4 ст. до н. э. греки уже умело пользовались полиспастами, горизонтальными и вертикальными воротами, наклонными столбами с блоками. В 1 ст. до н. э. появляются первые простейшие подъемные краны, которые приводились в действие посредством ручного привода.

В эпоху средневековья наблюдается бурное развитие подъемно – транспортных устройств и механизмов, в связи с увеличением темпов торговли и мореплавания. Уже в XI – XII ст. создаются первые варианты современных кранов, с возможностью поворота от типчаковых колес и грузоподъемностью до 5 т. Характерными особенностями первых кранов являлось то, что древесину использовали как основной конструкционный материал, а крюки, валы, цепи

изготовляли из стали. В качестве привода применялась либо ручная сила, либо гужевые приспособления.

Такие тенденции наблюдаются вплоть до XIX в., но необходимость увеличения грузоподъемности, а также рабочих скоростей привела пытливый человечий ум к использованию механического привода и более долговечных металлических конструкций.

Первым типом механического привода на таких машинах стал гидропривод, в котором активной силой была вода, подающаяся под давлением по трубопроводу. Первый подъемный кран с гидроприводом был сконструирован в 1846 г., подъем крюка этого крана осуществлялся гидроцилиндром через систему полиспастов. С появлением паровой машины паровой привод начал использоваться на подъемно – транспортных машинах, что позволило качественно увеличить характеристики работоспособности данной техники. Первый паровой привод грузоподъемного крана был установлен в 1827 году на заводе Штукенгольца в Германии и имел грузоподъемность до 15 т (применялся на заводах металлургической промышленности).

С развитием науки об электричестве, в частности создания электрического привода в 80-х гг. XIX века, данные технологии вводятся и в отрасль ПТМ, этот период является основополагающим, так как создается целый ряд машин, обладающих многочисленными функциями, среди них: мостовые многомоторные электрические краны (1889 г.), эскалаторы – подъемники циклического действия (при строительстве Суэцкого канала), карьерные эскалаторы постоянного действия. Все эти устройства и машины позволили человеку сделать прорыв во введении хозяйства, промышленности, строительстве.

На сегодняшний день мир ПТМ огромен и разнообразен, существуют даже науки, которые помогают классифицировать все типы и виды таких машин. Они помогают нам в повседневной жизни, когда мы заходим в метро или нажимаем кнопку лифта, так и решают глобальные проблемы связанные с машиностроением, металлургией, строительством и торговлей, а значит являются важным аспектом как для простого человека, так и жизни человечества в целом.

Варивода К.С.
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ ім. Г. Сковороди»

СТАНОВЛЕННЯ ЕЛЕКТРОФІЗІОЛОГІЇ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. В.Н. КАРАЗІНА (КІНЕЦЬ XIX — ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

Харківський університет імені В.Н. Каразіна з часу свого заснування (1804 р.) був одним із осередків науки і передової громадської думки на терені України. Значна частка фундаментальних відкриттів у різних галузях наук, на основі яких будуються сучасні дослідження у світовій науці, належить

науковцям Харківського університету. Не виключенням стали дослідження і відкриття в галузі нової на той час науки – електрофізіології. Становлення електрофізіології в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна тісно пов'язане із ім'ям академіка Василя Яковича Данилевського (1852-1939 рр.) – видатного українського біолога, фізіолога, гістолога. В Я. Данилевський – автор понад 200 наукових публікацій, серед яких чільне місце займають праці з електрофізіології.

1874 р. В.Я. Данилевський закінчив медичний факультет Харківського університету. Слід зазначити, що ще на початку своєї наукової діяльності, проводячи експериментальні дослідження з фізіології нервової системи, учений відкрив електричні явища в головному мозку. Результати цих досліджень стали основою його докторської дисертації «Дослідження з фізіології головного мозку» (1876 р.). В ній В.Я. Данилевський вперше описав досліди з реєстрації біоелектричних явищ в головному мозку собаки. Великою заслугою ученого було виявлення в корі великих півкуль головного мозку особливих центрів, що мають пряме відношення до регуляції діяльності внутрішніх органів. Учений вперше довів, що електрична активність кори головного мозку пов'язана з функціональною діяльністю мозку і є показником стану збудження. Отже, цим відкриттям В.Я. Данилевський заклав основи сучасної електроенцефалографії.

Упродовж 1886–1926 рр. (з перервою за 1909–1917 рр.) учений очолював кафедру фізіології медичного факультету Харківського університету. У цей час під керівництвом В.Я. Данилевського були проведені дослідження з вивчення електричних подразнень нервів (К. Данилевський), впливу гальванічного струму на блукаючий нерв (І. Рахімов), подразнення спинного мозку гальванічним струмом (М. Яцкевич), подразнення рухливих нервів коливаннями гальванічного струму (І. Чуєвський), впливу електричних подразнень великої частоти на нерви і м'язи (Ф. Тарасов), фізіологічної дії частих електричних ударів на серце, нерви і м'язи (Я. Трутовський), дії електричного поля на рухливий нерв (С. Костін).

Значну увагу В.Я. Данилевський приділяв вивченню нового на той час для науки питання – фізіологічного впливу електромагнітного поля і його коливань. Під час експериментального дослідження вчений встановив наявність електромагнітних коливань на відстані (за його термінологією так званої «біологічної впливу електрики на відстані»). Результати дослідження були опубліковані В.Я. Данилевським в двох частинах монографії «Дослідження над фізіологічною дією електрики на відстані. Електричне подразнення нервів» в (1900-1901 рр.). У подальшому це відкриття мало важливе значення для розвитку рентгенології. У 1926 р. В.Я. Данилевського за видатний внесок в галузі фізіології головного мозку та фізіології м'язової діяльності було обрано дійсним членом Всеукраїнської академії наук.

Таким чином, становлення електрофізіології в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна пов'язано з ім'ям академіка В.Я.ºДанилевського. Електрофізіологічні дослідження вченого і його учнів

сприяли вивченню біоелектричних явищ головного мозку, з'ясуванню нервових механізмів регуляції вегетативних функцій організму, встановленню залежності між частотою впливу електричного струму і якістю збудження в різних частинах нервової системи та з'ясуванню фізіологічної дії електромагнітного поля і його коливань на збудливість нервових волокон.

Веселова Н. В.
НТУ «ХПІ»

Розвиток техніки високих напруг у НТУ «ХПІ»
у 60-х роках XX сторіччя

Середина XX століття ознаменувалася швидким розвитком техніки, що вимагала переходу до нових, відповідно новітньому етапу розвитку, технологічних операціях. У багатьох галузях промисловості, де необхідна деформація металевих виробів, для надання відповідної форми і реставрації деформованих металевих елементів до первісного стану стало питання про необхідність розвитку нових методів оброблення, деформації металевих конструкцій. У зв'язку з цим , вчені всього світу почали приділяти увагу питанням магнітно – імпульсної обробки металів.

У Харкові в 1961 році було створено генератор імпульсного струму ГІС – 1,6 на напругу 1600 кВ для Всесоюзного науково-дослідного інституту електроенергетики. Ще через два роки було створено генератор ГІС – 2,6 для Свердловського науково-дослідного електро–технологічного інституту. У цьому ж році за ініціативою Держкомітету з координації науково – дослідних робіт УРСР розпочато дослідження нового методу обробки металів тиском імпульсного магнітного поля і створенню для цієї мети устаткування. У 1964 році була організована галузева лабораторія магнітно- імпульсних установок при ХПІ, нині Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». А вже наприкінці року у НТУ «ХПІ» було виготовлено перші установки МІУ–20, що стали дослідно-промисловими установками, які призначені для обробки металів тиском імпульсного магнітного поля та могли застосовуватися у різних видах технологічних операціях. Саме 60-ті рр. XX ст. стали визначними у розвитку такої галузі техніки високих напруг як магнітно–імпульсна обробка металів. Кожна зі створених установок є працею великого колективу лабораторії МІОМ, що складався з більше ніж 10 працівників, серед яких був науковець Білий Ігор Васильович, який у 1967 р. захистив дисертацію за темою «Розробка та дослідження магнітно–імпульсних установок стосовно формотворення трубчатих металевих заготовок», далі ставши організатором кафедри «Інженерної електрофізики» та успішно керував нею. Кафедру відкрито 1965 р., а вже у наступному році було здійснено перший набір студентів на перший курс спеціальності «Техніка і електрофізика високих напруг», що дало у майбутньому новий поштовх для розвитку високовольтної техніки шляхом підготовки висококваліфікованих інженерів для НДІ та лабораторій. У 1966 р.

завершено роботу зі створення унікальної малоіндуктивної конденсаторної батареї з питомою енергією 625 кДж, розроблено установки типу МІУ–50/1 та впроваджено на заводі «Прогрес» у місті Куйбишев. Завдяки праці колективу лабораторії МІОМ протягом 1967–1969 рр. установки типу МІУ–20 впроваджено на багатьох заводах колишнього СРСР. Опираючись на великий досвід у галузі створення високовольтного імпульсного устаткування, накопичений у науково-дослідній лабораторії техніки високих напруг і перетворювачів струму ХПІ при взаємодії з технологами Харківського авіаційного заводу, Конструкторського бюро Антонова (м. Київ), Інститутом електрозварювання ім. Патона (м. Київ) та Науково-дослідним інститутом точного машинобудування (м. Москва). У НТУ «ХПІ» створена методика розрахунку основних електричних параметрів магнітно–імпульсних установок, відпрацьовані технологічні процеси. Разом з цими установами були розроблені, виготовлені і передані промисловими підприємствами та технологічним НДІ для впровадження дослідно-промислових магнітно–імпульсних установок типу МІУ–10, МІУ–20 і МІУ–50.

Вчені НТУ «ХПІ» зробили величезний внесок у розвиток галузі магнітно–імпульсної обробки металів, перші установки стали основоположними в знаходженні нових способів застосування методу МІОМ. 60-ті рр. XX ст. стали основою для підготовки наукових кадрів у галузі техніки високих напруг, дали основу для подальшої роботи у сфері високовольтної техніки.

Виноградова О. В.
НТУ «ХПІ»

ВИКЛАДАННЯ ГЕОДЕЗІЇ ТА БОТАНІКИ У ХПТІ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.

В умовах реформування національної системи вищої освіти питання організації викладання природничих наук наприкінці XIX – на початку XX століття є досить актуальним. У ХПТІ з самого початку було передбачено викладання таких природознавчих дисциплін як мінералогія, геологія і ботаніка. Першими викладачами стали вчені Харківського університету: геологи О. В. Гуров, П. П. П’ятницький, М. М. Євдокимов та біологи М. Є. Дорофєєв, А. О. Потебня. Будівництво інженерних споруд викликало необхідність вивчення геологічних умов щодо зведення цих споруд.

Розвиток фізики, хімії, математики сприяв розвитку інженерної геології. Завдяки чому науковці-геологи могли скористатися новими методами для кількісної оцінки властивостей гірських порід і геологічних явищ. Першим викладачем геології у ХПТІ став професор Харківського університету Олександр Васильович Гуров, який протягом 1887–1890 рр. читав лекції з мінералогії та геології. Після затвердження у 1890 р. у званні ординарного професора геології у Харківському університеті він залишив роботу у технологічному інституті.

Вже з 1890 р. мінералогічний кабінет у технологічному інституті було оснащено петрографічною колекцією подарованою інституту професором Харківського університету Є. С. Гордієнком. У ботанічному кабінеті – з'явилися моделі, посібники та прилади для робіт з анатомії рослин, що мали відношення до ткацької справи.

У 1900 р. до ХТІ було запрошено на посаду викладача мінералогії Порфирія Петровича П'ятницького, доктора мінералогії і геогнозії. До того він працював на посаді екстра - ординарного професора Харківського університету з 1902 р. У ХТІ П. П. П'ятницький – викладач з 1900–1914 рр. за наймом, читав курс мінералогії та геогнозії, з 1903 р. завідував кабінетом мінералогії ХТІ. П. П. П'ятницькому в ХТІ було доручено читання лекцій двох годин і керівництво практичними заняттями дві години щотижнево. Протягом 1901–1914 рр. на посаді викладача за наймом працював приват-доцент Харківського університету Микола Миколайович Євдокимов. Він читав курс з геодезії та проводив практичні заняття у кількості однієї години щотижнево.

Окрім викладання геології у ХПТІ навчальним планом 1886–1887 рр. передбачалося викладання курсу анатомії та фізіології рослин. У XIX ст. відбувалася диференціація ботанічних знань на окремі наукові дисципліни. До цього часу вже досить розвинуті були основи морфології та систематики квіткових рослин, формувалися анатомія та фізіологія рослин.

Викладання курсу анатомії та фізіології рослин у ХПТІ було розпочато у 1886 р. приват-доцентом Харківського університету Миколою Євдокимовичем Дорофєєвим. У ХТІ він працював до 1911 р. спочатку штатним, а потім викладачем за наймом курсу анатомії та фізіології рослин Ще одним викладачем, який багато зробив для розвитку природничої дисципліни у ХТІ є Андрій Олександрович Потебня – магістр ботаніки, приват-доцент Харківського університету. З 1911 р. – штатний викладач анатомії та фізіології рослин ХТІ, пізніше завідував ботанічним кабінетом.

Отже, важливою складовою загальної підготовки інженерів на початку становлення інституту стало викладання геології та ботаніки. В організації навчання цих природничих дисциплін особлива увага приділялася вивченню Харківської губернії. Характерною рисою організації викладання у галузі геології та ботаніки стало використання власного науково-педагогічного досвіду викладачів. За короткий час у ХТІ було створено лабораторну базу, зокрема окремий кабінет мінералогії, ботанічний кабінет, організовані практичні заняття.

Вісин О.О.
ЛНТУ

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ЗАРОДЖЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Історія розвитку охорони праці як і будь-якої іншої науки, викликає певний інтерес до тих завдань, які стояли перед нею у минулому і стоять на сучасному етапі розвитку продуктивних сил. За останні десятиріччя відбулися

масштабні зміни у характері та умовах виробничої діяльності. Людина оволоділа атомною енергією, залучила у процес своєї діяльності всі оболонки Землі і навіть вийшла в Космос. У сучасному техногенному середовищі широко використовується нафта і газ як первинні енергоджерела, технологічні процеси з підвищеними параметрами тиску, високих та низьких температур, що не могло не призвести до появи критичних ризиків впливу шкідливих і небезпечних виробничих чинників на організм людини та навколишнє середовище, загострюючи шляхи пошуку методів та засобів захисту від них.

Питання щодо запровадження безпечних умов праці завжди супроводжували розвиток цивілізації людства. Умови праці досліджували Аристотель (387-322 рр. до н. е.) і Гіппократ (459-377 рр. до н. е.). Зокрема, Гіппократ звернув увагу на шкідливий вплив на організм рудокопів пилу, який утворюється при видобуванні руди. Лікарі доби Відродження докладно описали важкі умови праці, якими вирізнялися гірничорудні та металургійні підприємства того часу.

У 1700 р. вийшла книга Бернардіно Рамацціні "Роздуми про хвороби ремісників", у якій було детально розглянуто питання гігієни праці й патологічних змін, що виникають в осіб різних професій. М. В. Ломоносов (1711–1765 рр.) написав основоположні праці про безпеку в гірництві. Питання гігієни праці були висвітлені Ф. Ф. Ерисманом (1842–1915 рр.) у книзі "Професійна гігієна фізичної та розумової праці" (1877 р.). Значний внесок у розвиток гігієни праці здійснив І. М. Сєченов (1829–1905 рр.), який у своєму "Нарисі робочих рухів людини" (1907 р.) науково обґрунтував низку питань щодо ролі центральної нервової системи та органів чуття людини в процесі праці. Багато зробили для наукового вивчення і вдосконалення гігієни та безпеки праці в умовах інтенсивного розвитку промисловості вітчизняні вчені В. Л. Кірпічов (1845–1913 рр.), Д. П. Нікольський (1855–1918 рр.), О. О. Прес (1857–1930 рр.), В.О. Левицький (1867–1936 рр.), М. О. Вигдорчик (1875–1955 рр.), О. М. Марзеєв (1883–1956 рр.) та ін.

Значний внесок у розвиток окремих питань охорони належить академіку М. Є. Жуковському (1847–1921 рр.), який розробив аеродинамічну теорію, що дозволило проводити інженерні розрахунки вентиляційних систем; академіку М. Д. Зелінському (1861–1953 рр.), який винайшов ефективну конструкцію протигаза, яка майже без принципових змін використовується і дотепер; академіку О. О. Скочинський (1874–1960 рр.), який досліджував причини пожеж та вибухів у вугільних шахтах; академіку М. М. Семенову (1896–1981 рр.), який створив ланцюгову теорію горіння та теорію теплового вибуху газових сумішей. Фундаментальні та прикладні питання охорони та гігієни праці висвітлені в роботах сучасних вітчизняних учених: академіків Б. О. Патона, І. М. Трахтенберга, Ю. І. Кундієва, В. А. Кордюмова; професорів К. Н. Ткачука, Г. Г. Гогіташвілі, І.І. Даценко та ін.

Початком наглядової діяльності можна вважати виданий 1719 р. Петром І Указ про створення Берг – колегії (гірничої колегії). У 1861 р. в Російській

імперії організовано орган спеціального нагляду за безпекою робіт у гірничій промисловості, який мав назву «гірнича поліція». Згодом, з розширенням державного нагляду за безпечним веденням робіт в інших галузях промисловості, цей орган неодноразово трансформувався, аж доки не набув вигляду сучасної Державної Служби гірничого нагляду та промислової безпеки України. Найстарішим спеціальним наглядом за безпекою є котлонагляд. Безпека експлуатації парових котлів контролювалася вже в 1843 р. губернськими інженерами. 60 років потому цей нагляд передали Фабричній інспекції Міністерства торгівлі і промисловості. А з 1910 року і до революції його здійснювали товариства котловласників.

У 1880 р. законом уперше впроваджено основні правила підземних робіт. У них було зазначено: «Роботи повинні здійснюватися так, щоб вони не становили небезпеки для життя і здоров`я робочих і сусідніх жителів, відповідати вимогам будівель». Радянський період історії нагляду за безпекою праці розпочався 17 травня 1918 р., коли Радою Народних Комісарів прийнято Декрет про створення інспекції праці.

Постановою Ради Міністрів УРСР створено Державний комітет з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і гірничого нагляду Ради Міністрів УРСР (Держгіртехнагляд УРСР), а постановою уряду 1958 р. було визначено його основні завдання, обов'язки і права, з чого, власне, і розпочалася діяльність Комітету. Після утворення Держгіртехнагляду на нього було покладено функції державного нагляду в галузях і на об'єктах підвищеної небезпеки, а саме: у вугільній, гірничорудній і нерудній, нафтогазовидобувній промисловості, котлонагляду, при експлуатації підйомних споруд і посудин, що працюють під тиском, за належною експлуатацією родовищ корисних копалин і охороною надр, а також за виробництвом, зберіганням і використанням вибухових матеріалів.

З 1993 р. починається принципово новий етап в історії органів державного нагляду. Це було зумовлено прийняттям 14 жовтня 1992 року Закону «Про охорону праці». Україна була першою серед країн СНД, що прийняла такий Закон і виконала вимоги Міжнародної організації праці про організації незалежного державного нагляду з охорони праці. Отже, сторія розвитку науки щодо охорону праці пройшла довгий шлях свого становлення.

Вовк О. І.
ХНУ ім. В. Н. Каразіна

ВНЕСОК В. Н. КАРАЗІНА У РОЗВИТОК ЛІСІВНИЦТВА

Василь Назарович Каразін (1773–1842) є одним із найяскравіших представників вітчизняної інтелектуальної еліти кінця XVIII – першої половини XIX ст., який уславив своє ім'я на науково-освітньому поприщі. Відомий насамперед як засновник Харківського університету, він долучився і до розвитку багатьох галузей науки, зробивши внесок у фізику, хімію, метеорологію, статистику тощо. Разом із тим, особливості зовнішнього

середовища та умови проживання В. Н. Каразіна в найбільшій мірі спрямували його дослідницький інтерес на сферу сільського господарства та пов'язаних із ним галузей. Не залишився він осторонь і лісівничої науки, ставши одним із піонерів степового лісорозведення на теренах Російської імперії.

Питання щодо внеску В. Н. Каразіна у розвиток сільськогосподарської культури піднімали у своїх публікаціях спеціалісти в галузі лісового господарства В. Д. Бондаренко, Г. Б. Гладун, М. Г. Курдюк, О. І. Фурдичко, географ Г. П. Дубинський, історики А. Г. Болебрух, С. М. Куделко, А. Г. Слюсарський, А. В. Хрідочкін та ін. Разом із тим, нагальною залишається проблема комплексного висвітлення вказаної проблеми в контексті епохи, в яку жив і творив В. Н. Каразін.

Період кінця XVIII – першої половини XIX ст. ознаменувався зародженням наукового пізнання про ліс у Російській імперії, що було безпосередньо пов'язано із успіхами природничих наук та накопиченням виробничого досвіду. Низка актів та подій загальнодержавного рівня (як-то заснування у 1789 р. Лісового департаменту при Адміралтейській колегії для управління казенними лісами та видання інструкцій для обер- та форстмейстерів) зафіксували прагнення центральної влади упорядкувати та систематизувати діяльність у галузі збереження та примноження лісового багатства країни. Разом із тим, вказаний період характеризувався інтенсивним знищенням лісів, а поодинокі спроби штучного лісорозведення ще не носили систематичного характеру. Для більшості рядових поміщиків ліс був лише засобом наживи і піддавався знищенню більше, аніж відтворювався. Одним із тих небагатьох господарників, хто уже тоді піднімав питання про необхідність збереження лісових площ та розвивав окремі положення про значення лісу як природного чинника, був В. Н. Каразін.

Він відгукнувся на проблему низкою публікацій: «О важности лесоводства, наипаче для России» (1817), «Об обсадке дорог деревьями» (1818), «Еще некоторые замечания о Слободско – Украинской губернии» (1820), «О лесоводстве или лесоразведении» (1838) тощо. У своїх працях учений доводив сприятливий вплив лісу на клімат та водний баланс річок, ставив питання про збереження лісів і закликав берегти їх від непродуманих вирубок, вказував на необхідність обсадження деревами балок та ярів, заліснення степових, а особливо – непридатних для ведення сільського господарства піщаних просторів, тим самим органічно поєднавши екологічні питання з економічними. У статтях вчений також повідомляв про результати власних спроб штучного лісорозведення, давав поради стосовно оптимального підбору висаджуваних деревних культур, залежно від властивостей ґрунту тощо.

Пропозиції, висловлені В. Н. Каразіним ще на початку XIX ст., апробуються та упроваджуються і сьогодні, і не лише в нашій країні, а й за кордоном. Зокрема, за свідченням Г. Б. Гладуна, наприкінці XX ст. широкого розповсюдження у світовій практиці набуло агролісівництво (agroforestry), яке широко використовує принципи, викладені українським науковцем у своїх

працях. У 2004 р. у США відбувся перший всесвітній з'їзд із агролісівництва, була прийнята резолюція стосовно необхідності його широкого упровадження, що свідчить про перспективність та актуальність цього напрямку лісівничої науки.

Гелеш А.В.
НТУ «ХПІ»

ВНЕСОК АСПІРАНТУРИ ЛПІ У РОЗВИТОК НАУКИ І ТЕХНІКИ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ (60-80-ті рр. ХХ ст.)

Розгортання науково-технічного прогресу в середині ХХ ст., підвищення ролі в ньому вищої школи зумовило актуальність підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру вищих навчальних закладів. У Львівському політехнічному інституті в 60–80-х рр. ХХ ст. приділялася велика увага цьому питанню та була налагоджена досить ефективна система підготовки наукових кадрів через аспірантуру.

Ще в 1944–1945 рр. політехніка розпочала підготовку науково-педагогічних кадрів через цільову аспірантуру. Відкритого прийому в аспірантуру тоді ще не було. Проте інституту дозволили підібрати для аспірантури 15 претендентів (претендентами були працівники інституту, котрі не навчалися в аспірантурі, але самостійно або під керівництвом вчених готували і захищали дисертації). Заповнили, однак, лише третину цих місць. Керівниками аспірантів призначено професорів О.О. Харкевича, С. Бржозовського та Г.І. Погодіна-Алексєєва. З часом удосконалювався підбір кандидатів і підготовка претендентів до вступу у цільову аспірантуру, відповідно збільшувалася їхня чисельність.

Так, станом на 1 січня 1961 р. в аспірантурі ЛПІ навчалося 29 осіб з відривом від виробництва і 30 осіб – без відриву від виробництва за 25 спеціальностями. Щорічно на навчання до аспірантури направляли випускників-відмінників, які виявляли схильність до науково-дослідної роботи, а також брали участь у педагогічній роботі і громадському житті інституту. Тематика дисертацій аспірантів визначалася у руслі фізико-математичних, хімічних, геолого-мінералогічних, технічних, геодезичних, економічних та архітектурних спеціальностей.

Вже у 1970-х рр. підготовку науково-педагогічних кадрів вели зі 55 спеціальностей, профіль яких повністю відповідав потребам важливих галузей науки, народного господарства та інституту. Станом на 1 січня 1971 р. в аспірантурі навчалося 315 осіб, з яких 141 –зараховані з відривом і 174 – без відриву від виробництва. Тобто, за 20 років підготовки науково-педагогічних кадрів через цільову аспірантуру ЛПІ чмсельність аспірантів зросла у 5 разів, а спеціальностей – удвічі.

У 1970 р. наукове керівництво аспірантами здійснювали на кафедрах 92 наукові керівники, з яких 33 – професори, доктори наук. Кожен професор керував роботою чотирьох-п'яти аспірантів, отже половина аспірантів

працювали під керівництвом професорів. У середньому в аспірантурі інституту на кожного наукового керівника припадало 4 аспіранти. Серед вчених, які плідно працювали з аспірантами – професори К.Б. Карандєєв, О.І. Андрієвський, Ю.Т. Величко, Т.І. Юрженко, М.С. Комаров, І.Ф. Монін, Б.Й. Швецький, М.Г. Шульга, М.В. Медвідь та інші. У 1980 р. в аспірантурі навчалося 310 осіб, наукове керівництво якими здійснювали 110 викладачів, з них 43 – професори, доктори наук. Успішно вели підготовку аспірантів професори В.О. Пучин, Г.А. Аксельруд, С.К. Чучмарьов, Б.Й. Швецький та інші.

Таким чином, інститут мав великий колектив висококваліфікованих науковців, які успішно вели підготовку аспірантів. Це підтверджується тим, що з роками збільшувалась чисельність аспірантів ЛПІ, відповідно, зростало число захищених дисертацій.

Голова В.В.
НТУ «ХПІ»

Родина професора ХТІ Олександра Павловича Лідова

Одному із провідних науковців Харківського технологічного інституту , професору О.П. Лідову, належить вагомий внесок у розробці хімічних технологій, фарбувального виробництва, газової промисловості, нафтової справи та технології жирів наприкінці XIX – на початку XX ст. Однак, у сучасній науковій літературі недостатньо висвітлене його особисте життя.

Народився Олександр Павлович 12 липня 1853 р. на Смоленщині у селищі Ледкіно Бельзького повіту. Після закінчення курсу другої Московської гімназії у 1870 р., вступив на природничий відділ фізико-математичного факультету Московського університету. Після закінчення другого курсу перейшов до Санкт-Петербурзького технологічного інституту на хімічний відділ. Два роки працював учителем фізики та хімії в технічному училищі Мальцева. Пізніше завідував хімічним заводом при мануфактурі А.І. Баранова. Працюючи, там розпочав наукову діяльність та підготував свої наукові статті. Перші публікації з’явилися у 1881 р., зокрема у Журналі Російського фізико-хімічного товариства.

Свою роботу в Харківському практичному технологічному інституті професор розпочав у 1889 р. на посаді ад’юнкт-професора хімічної науки. Того ж року одружився з Вірою Михайлівною Гамбурцевою. Олександр Павлович досить цінував родинне життя і тому весь вільний від роботи час намагався проводити з дружиною. Досить часто, навіть у відрядженнях професор перебував з Вірою Михайлівною. Професор любив свого первістка Гліба і неодноразово брав його у подорожі разом із собою. Так у 1896 р. вони разом відвідали художньо-промислову виставку в Нижньому Новгороді.

Трагічно склалася доля Гліба Лідова, він помер у досить молодому віці. Пізніше Олександр Павлович та Віра Михайлівна вирішили всиновити хлопчика. У 1910 році їхнім прийомним сином став чотирьохрічний Петро,

вихованець московського дитбудинку. Петра науковець також брав із собою у відрядження. Дитина відразу ж полюбила своїх прийомних батьків і з гордістю почала носити прізвище Лідова. Про це хлопчик пізніше згадував: «У цій сім'ї я знайшов усе те, що так жорстоко відібрало у мене життя – любов, розуміння, опору та підтримку»

На жаль, хвороба та смерть у 1919 р. професора Олександра Павловича Лідова зруйнувала родинне щастя, сім'я втратила люблячого чоловіка та батька. Уже з тринадцяти років Петро Лідов змушений був працювати на Харківській сірниковій фабриці. У 1920 р. підліток вступив до комсомолу, з цього ж року розпочалася його журналістка діяльність. У 1930 р. він одружився з Галиною Яківною Олійник, переїздить до Москви, де з 1937 р. став кореспондентом газети «Правда».

Петро Лідов помер під час Великої Вітчизняної війни. Однак, залишив після себе газетну замітку під назвою «Таня» та деякі нариси фронтових подій. Саме Петро Олександрович розповів про Зою Космодем'янську. У Петра Олександровича Лідова було троє дітей: дві доньки – Світлана та Наталія і найменший син Олексій, який народився у 1940 р. Олексій Петрович Лідов був фотокореспондентом, спецкором та завідувачем відділу Держтелерадіо СРСР. Отже, син та онуки професора О.П. Лідова, на жаль, не продовжили його справу на науковій ниві, однак стали професійними журналістами.

Таким чином, Олександр Павлович Лідов був люблячим батьком та зразковим сім'янином, професора поважали та любили його учні та родина.

Горб І.Ю.
НТУ «ХПІ»

НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В.Л. КІРПІЧОВА ЯК НАСНАГА ДЛЯ СТУДЕНТСТВА

Яскравою сторінкою історії НТУ «ХПІ» є діяльність його першого директора (ректора) Віктора Львовича Кірпічова. Здобувши ґрунтові технічні знання у військовому навчальному закладі і поглибивши їх самоосвітою, він став одним з найвидатніших учених-механіків Росії другої половини XIX ст. і знаним реформатором вищої технічної освіти свого часу. Тому призначення 1885 р. В.Л. Кірпічова на посаду керівника Харківського технологічного інституту було не випадковим. З іменем цього вченого розпочалася історія вищої технічної школи в Україні.

Під керівництвом Віктора Львовича в ХТІ створено систему підготовки інженерів-технологів. Ця система спиралася на підвалини фундаментальних та технічних наук. Прикладний характер досліджень опирався на низку спеціальних технічних лабораторій. У ХТІ діяла потужна бібліотека технічної літератури, окрім цього було створено кабінети природничих наук.

В.Л. Кірпічов дбав про розширення ХТІ. На викладацьку роботу в ХТІ запрошувалися визначні науковці, які своєю діяльністю заохочували студентів

до творчості в різних галузях техніки. Серед них були А.І. Предтеченський, П.М. Мухачов, К.О. Зворикін, В.С. Кнаббе, В.О. Геміліан, М.М. Бекетов.

Віктор Львович вважав, що інженер має бути керівником і організатором виробництва. З цією метою до навчальних планів додавалися нові дисципліни з фабричної гігієни та політичної економії. Фундатор ХТІ був талановитим педагогом. Студентів називав своїми дітьми, був для них вимогливим і справедливим батьком, виховував у студентах християнські демократичні цінності, повагу до людей праці, патріотичне служіння економічному прогресу своєї країни.

Отже, навіть коротко розглянувши науково-організаційну та педагогічну діяльність В.Л. Кірпічова, варто визнати, що нинішні досягнення НТУ «ХПІ» спираються на подвижництво фундатора нашого університету. Всебічна його діяльність була, є і буде життєвим дороговказом для студентської молоді.

Грезенталь А.С.
НТУ «ХПІ»

ПЕРШІ КРОКИ ЛЮДСТВА В ОСВОЄННІ КОСМОСУ

Впродовж століть людство намагається дати відповідь на запитання – як виникла Сонячна система, що знаходиться в космосі і наскільки він безмежний. З кожним днем ми все ближче наближаємося до розв’язання даного запитання, завдяки науковим відкриттям та освоєнні космосу.

Холодна війна… СРСР і США ведуть змагання за світову першість. Цей період був складним, але продуктивним для кожної зі сторін та їх союзників. Незважаючи на великий потенціал Америки, радянська держава не поступалася ні в ядерних розробках, ні в освоєні космосу. 1956 рік, під час прийому західних дипломатів в польському посольстві в Москві, Н. Хрущов вимовив свою знамениту тезу: «Подобається вам чи ні, але історія на нашому боці. Ми поховаємо вас», шокувавши всіх присутніх.

Перший супутник запускався з поспіхом. Так як американці готувалися відправити свій перший космічний апарат в 1958 р. Проте в Москві підозрювали, що це може статися і раніше, але точних даних не було. У жодному разі, пропускати вперед американців ніхто не збирався. 4 жовтня 1957 р. о 10-29 за московським часом в Радянському Союзі запущено перший у світі штучний супутник Землі.

Першим в історії штучним об'єктом, який здійснив суборбітальний космічний політ, була німецька ракета «Фау-2», успішне випробування якої було проведено на початку 1944 року. З запуску трофейних, а пізніше модифікованих ракет «Фау-2» починались як американські, так і радянські ракетні і космічні програми. У 1953 р. в СРСР провели успішне випробування ракети Р-5, яка стала принциповим кроком вперед порівняно з «Фау-2». Маючи дальність польоту 1200 км, Р-5 стала першою рядянською ракетою з ядерним зарядом і була прийнята на озброєння в 1956 р.

Ще в 1955 р. за ініціативи С.П. Корольова була запропонована ідея запуску штучного супутника, який являв собою кулю з алюмінію, що складалась з двох напівсфер, товщиною 2 мм., діаметр кулі складав 580 мм, вага - 86.3 кг. В момент від'єднання ПС від ракетоносія розмикався контакт, після чого спрацьовував дистанційний перемикач, який включав передавач і систему терморегулювання. При зростанні температури вище +50°С або знижені до 0°С спрацьовувало термореле. У зв'язку з тим змінювалася довжина періодичних сигналів радіопередавача супутника. Супутник був закріплений на верхньому шпангоуті Р-7, для цього з ракети демонтували відсік приладів та бойову частину. Зверху накривався обтікачем конічної форми, для антен в ньому були зроблені спеціальні отвори.

Нарешті до 40-ї річниці Жовтневої революції (4 жовтня 1957 р.), з 5-го науково – дослідного полігону міністерства оборони СРСР «Тюра-Там» в Казахстані (зараз відомого як Байконур) запущений перший штучний супутник. Після запуску ПС-1 відділився від ракети на 315 секунді польоту, знаходився на орбіті рівно три місяці, здійснив 1440 оборотів навколо Землі (близько 60 млн. км) рухаючись по еліптичній орбіті зі швидкістю 24500 км/год. Він передавав на Землю радіосигнали достатньої потужності, щоб їх можна було зареєструвати при допомозі любительської радіостанції. В січні 1958 р. супутник почав відхилятись від орбіти і, очевидно, увійшовши в земну атмосферу, згорів.

В листопаді 1957 р. СРСР запустив другий супутник з собакою Лайка на борту, а в травні 1958 р. – третій. Потім послідували один за одним запуски нових супутників, зондів до Місяця і в міжпланетний простір.

Успіхи Радянського Союзу в космічній сфері викликали шок в США, що призвило до потужного політичного тиску на американських вчених – в червні 1957 р. їхня спроба запустити міжконтинентальну балістичну ракету зазнала фіаско, а перший штучний супутник «Експлорер-1» вдалося вивести на орбіту з другої спроби лише в лютому 1958 р. Все це змусило США форсувати дослідження в галузі космонавтики, в котрій вони програвали СРСР. Лише наприкінці 1960-х американці зуміли випередити СРСР, успішно розпочавши програму "Аполлон", в ході котрої в липні 1969 р. астронавти першими ступили на поверхню Місяця.

І хоча практичного призначення ПС-1 не мав, він ввійшов в історію, як перший в світі штучний супутник. Для більшості людей у світі супутник став уособленням нової ери людства, ери підкорення космосу. І пріоритет СРСР у цьому питанні був визнаний усіма.

Сергій Корольов, творець цієї великої перемоги, ще 9 років буде засекречений і невідомий світу. Нобелівський комітет, що мав намір заслужено нагородити творця першого супутника, отримав з СРСР лаконічну відповідь: це перемога всього радянського народу. Але генеральний конструктор не дуже про це переживав. Попереду були Лайка, Білка та Стрілка, фотографії зворотного боку Місяця, перша людина в космосі ...

А в США Вернер фон Браун (генеральний конструктор з питань космічних апаратів) важко переживав свою поразку. Американська влада передала йому проект створення супутника, але було вже пізно – наздогнати Королева виявилося неможливо.

Данилюк Н.В.
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ ім. Г. Сковороди»

ЕМІГРАЦІЙНИЙ ПЕРІОД НАУКОВОЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ Й.К. ПАЧОСЬКОГО (1923 – 1926 рр.)

Й.К. Пачоський – видатний український ботанік, систематик, еколог. Автор багатьох публікацій та фундатор фітосоціології. Після переїзду до Польщі Й. К. Пачоський п’ять років завідував Біловезьким парком. Свої дослідження професор сконцентрував на широких лісових масивах Біловезької пущі, яка вважалася на той період унікальним об’єктом для ствердження “фітосоціологічних” понять. Перебуваючи на посаді керівника Біловезького парку Й. К. Пачоський проводив плідну наукову роботу по дослідженню лісових біоценозів.

На території Біловезької пущі учений зібрав матеріали для своїх найвагоміших праць у сфері “фітосоціології” і лісової типології. Дослідження в цих сферах носили піонерський характер, відзначалися широким біологічним трактуванням і, насамперед, давали можливість відкривати загальні закони, які управляють лісовими біоценозами. Саме в Біловезькій пущі в Йосифа Конрадовича виникла ідея застосування біометричного методу в дослідженні лісонасаджень. Цей метод дав змогу глибоко проникнути в динаміку життя лісу. Тут він до кінця своїх днів був активним членом багатьох наукових товариств.

Й. К. Пачоський був науковцем, схильним до синтезу. Працюючи в царині флористики учений не забував про дві основні проблеми, пов’язані з життям рослин: співіснування рослин, а також існування таксономічних одиниць. Роздуми над першим питанням підштовхнули Й. К. Пачоського до створення “фітосоціології”. Розглядаючи існування таксономічних одиниць, учений обгрунтував дві загальнобіологічні теорії, які пояснюють процес еволюції. Дані теорії Й. К. Пачоський назвав так: “пантопізм” і “субституція”. Через теорію “пантопізму” вчений визначав походження ареалу. На думку Й. К. Пачоського: “пантопізм” – погляд, згідно з яким становлення нової категорії організмів може відбуватися одночасно в багатьох центрах, якщо умови середовища є однаковими. Теорію “пантопізму” вчений розглядає на фоні популярних у той час теорій “монотонізму” та “політопізму”. Відправною точкою цієї теорії були спостереження вченого за розміщенням різних родів виду на певній території.

Й. К. Пачоський вважав, що утворення видів (таксонів) відбувається одразу у більшій частині ареалу або в цілому материнському ареалі. Життя

ареалу (онтогенезу) має три стадії (фази), які відповідають виникненню, еволюції (розвитку) та зникненню виду. Інша загально-біологічна концепція – теорія субституції торкається зміни форм (рас). “Субституція” – біологічно рівноцінне заміщення одного зниклого в ході еволюції виду іншим видом. Розрізняють субституцію видів і функцій. З точки зору вченого, споріднені види часто мають однаковий склад рас. Такі раси називають – паралельні раси. Аналогічні раси можуть бути не генетичними. Процес обміну через генетичну одиницю (генокопія) Й. К. Пачоський називає субституцією. На жаль, далі вчений не розвинув цієї концепції змін таксономічних одиниць.

Думки дослідника щодо методів вивчення виду викладено в праці “Вступ до фітогенії” (1926). Після смерті Й. К. Пачоського вийшла друком його праця “Біоіндукція в рослинному царстві” (1946). Один із розділів має назву “Субституція” і вміщує опис механізму перетворення одних форм в інші.

Отже, під час роботи Й.К. Пачоського у Біловежському парку та проживання у Біловежі вченим було створено новий напрям у ботанічній науці – фіто соціологія. Ця галузь флористики інтегрувала в собі знання таких наук, як екологія, систематика, ботаніка та соціологія. Також, професором було обґрунтовано дві нові еволюційні теорії в ботаніці «пантомізм» і «субституція».

Камчатний В.Г.
НТУ «ХПІ»

ПРОФЕСОР, ДИРЕКТОР (РЕКТОР) ХАРКІВСЬКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ І.П. ОСИПОВ

Одним з провідних харківських науковців у галузі хімії є професор Іван Павлович Осипов. Про його життєвий період, пов’язаний з Харківським технологічним інститутом,згадується в окремих публікаціях у Л.М. Андреасова, С.М. Кузьменка, М.О. Мчедлов-Петросяна, Л.Л. Товажнянського та ін. Однак, у цих виданнях діяльність професора І.П. Осіпова в ХТІ викладена фрагментарно. Праця, яка б всебічно висвітлювала наукові досягнення та багатогранну діяльність І.П. Осипова протягом 1906 – 1918 рр. саме в цьому закладі, відсутня. Тому, виникає потреба в дослідженні, яке б стало спробою комплексного висвітлення діяльності І.П. Осипова в Харківському технологічному інституті.

Професор І.П. Осипов прийшов до ХТІ з Харківського університету, де сформувався як визнаний вчений у галузі хімії. На той час він мав вчене звання доктора. Більше п’ятнадцяти років очолював Товариство Фізико-хімічних наук при університеті. Його науковий доробок нараховував понад вісімдесят праць. ХТІ вже на початку ХХ ст. перетворився на провідний вищий технічний навчальний заклад в галузі хімії та хімічної технології. У ньому з перших днів існування згуртовувалася справжня плеяда кращих представників тогочасної хімічної науки.

У 1906 році І.П. Осипова зараховано посаду професора органічної хімії Харківського технологічного інституту з одночасним завідуванням хімічною

лабораторією. Поруч з ним в різні роки в інституті працювали такі відомі вчені-хіміки як І.А.Красуський, Є.І. Орлов,О.П.Лідов, М.О.Чернай, О.М. Щукарєв.

Розділ органічної хімії був не єдиним предметом, викладання якого здійснював І.П. Осипов. Його науково-викладацькі інтереси в цей період торкалися також неорганічної, аналітичної та фізичної хімії, зокрема, і термохімії. Очолювана ним хімічна лабораторія отримала подальший розвиток матеріально-технічної бази. Крім викладання безпосередньо в ХТІ,вчений вів курси з різних розділів хімії в інших навчальних закладах Харкова, зокрема в університеті та на жіночих курсах. У той час І.П. Осипов створив декілька фундаментальних підручників, а саме з органічної хімії, з неорганічної хімії, з фармакології, які в подальшому витримали не одне видання. Професор вважався також кваліфікованим фахівцем з питань судової експертизи з підпалу та підробки, читав відповідний курс для майбутніх юристів та неодноразово викликався до суду як експерт. У 1910 році він виїжджав на міжнародну виставку до Брюсселя, а також у Амстердам, Росток, Бонн, Кіль з метою вивчення досвіду викладання хімії. У 1911 році йому присвоєно звання заслуженого професора.

Незважаючи на першу світову війну, учений продовжував наукові дослідження, перевидавав підручники, брав участь у вирішенні проблем суто воєнної тематики. У 1915 році був обраний директором ХТІ. З 1916 року паралельно очолив новостворений Харківський жіночий політехнічний інститут, де навчальний процес здійснювався на базі технологічного інституту.

Події 1917 року в Росії спричинили подальші зміни і в ХТІ. Внаслідок реформи освіти І.П.Осипов став ректором. Однак, подальше загострення ситуації в країні призвело до кризи в роботі інституту. Навчально-матеріальна база припинила розвиток. Інститут переживав реквізиції. Його стан особливо погіршився за часів німецької окупації 1918 року.

Навчальний процес практично зупинився. І.П. Осипов не зміг пережити руйнування життєвих устоїв та неможливість продовження своєї справи. 4 листопада 1918 року він пішов з життя. Це стало втратою не тільки для інституту, а і для всієї хімічної науки. Пам’ять про цього видатного вченого-хіміка та організатора вищої технічної школи повинна зберігатися і нині, в НТУ “ХПІ”.

Килочицкая Т.В.
ЧНПУ им. Т.Г.Шевченко

ЭЛЕМЕНТЫ ПРЕДЫСТОРИИ НЕЛИНЕЙНОЙ ДИНАМИКИ В ТРУДАХ А. ПУАНКАРЕ

Нелинейная динамика – междисциплинарная наука, в которой изучаются свойства нелинейных динамических систем. Математический аппарат нелинейной динамики – теория динамических систем. Основное задание этой теории – исследование кривых, которые описываются дифференциальными уравнениями. Это разбитие фазового пространства на траектории и поиск,

классификация положений равновесия. Значительный вклад в формирование базовых понятий теории динамических систем внес французский ученый А. Пуанкаре. Во втором томе «Новых методов небесной механики» А. Пуанкаре впервые описал гомоклинические структуры, которые позднее стали одним из основных объектов нелинейной динамики. Эти исследования продолжили Г. Биркгофф, С. Смейл, Л. П. Шильников. В 1890 г. А. Пуанкаре впервые качественно описал разрушение сепаратрисы под действием возмущения, что может привести к возникновению хаотического движения в ее окрестности. Он предположил, что решения многих задач небесной механики чувствительны к начальным условиям и поэтому движение тел по орбитам непредсказуемо.

В труде «Наука и метод» А. Пуанкаре как пример зависимости от начальных условий приводит конус, стоящий на острие. Сколь угодно малое отклонение конуса вызовет его падение. Такая чувствительность к начальным условиям отличается от современного понимания. У Пуанкаре неустойчивость имеет место в одной или нескольких точках, а у систем с хаотическим поведением – в каждой точке произвольной области фазового пространства (неустойчивость у Адамара).

Математический аппарат А. Пуанкаре наглядный, с его помощью можно геометрически изображать любое состояние динамической системы. Фундаментальные понятия А. Пуанкаре (понятия особой точки, характеристики, изменение устойчивости, бифуркационного значения параметра и др.) получили дальнейшее развитие в трудах школы Л. И. Мандельштама и школы его ученика А. А. Андронова. На их основе Андронов ввел новые определения: траектории (уточнил понятие характеристики), состояния равновесия системы. Он расширил задачу А. Пуанкаре, которая состояла в определении возможного характера и поведения отдельной траектории.

В третьем томе «Новых методов» А. Пуанкаре изложил идею определения поведения динамической системы в целом и сформулировал первую эргодическую теорему.

Математическая деятельность А. Пуанкаре носила междисциплинарный характер. Выдающийся ученый XIX века внес огромный вклад в развитие науки.

Коніва Ю. В.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ШЛЯХИ СПОЛУЧЕННЯ НА СЛОБОЖАНЩИНІ В XVII СТОЛІТТІ: ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Територія Слобідської України розташована в межах двох природно-географічних зон: лісостепової та степової. Фізико-географічні характеристики цих зон впливали на розвиток краю, в тому числі на формування та становлення, насамперед, сухопутних шляхів сполучення.

У джерелах XVI – початку XVII ст. простори Слобожанщини отримали назву «Дике Поле». Ця назва свідчить про те, що терени краю тоді ще не були заселеними. Причиною цього стало межування з кочовим світом, а саме татарами. Власне з цим кочовим народом пов`язана поява першої у пізньому середньовіччі системи сполучення у степовій та лісостеповій зоні татарських шляхів – сакм (термін татарського походження, який означає дороги, якими пересувалися степовики).

Основні джерела, які повідомляють про мережу шляхів сполучення − це «Книга Большого Чертежа» (перша пол. XVII ст.), «Генеральна карта України» та щоденник військового інженера і картографа Г. Л. де Боплана (сер. XVII ст.), мемуари військового діяча і дипломата П. Шевальє (сер. XVII ст.).

Шляхи (сакми) степовиків XVII ст. − биті дороги, які використовували кочівники. Джерела, які свідчать про татар, повідомляють, що ці шляхи були досить стійкими напрямками, але в той же час не завжди постійними. Вони використовувалися татарською кіннотою у військових походах. На формування мережі цих доріг впливали природно-географічні чинники, насамперед рельєф. Визначальною ознакою було те, що вони проходили водо розподілами річкових систем.

Найвідомішими шляхами на території Слобожанщини були Муравський, Кальміуський та Ізюмський. Муравський шлях проходив водорозділом Дніпровського та Донського басейнів. Сам шлях розпочинався від Перекопу і йшов через усю Лівобережну Україну аж на територію Московського царства до Тули. Тоді цей шлях став найбільш відомою дорогою на теренах Слобожанщини.

Муравський шлях мав декілька відгалужень у східному напрямку. Такими відгалуженнями були Ізюмська та Кальміуська сакми. Ізюмська сакма відходила від Муравського шляху, переходила через Сіверський Донець в районі сучасного Ізюму і проходила між Донцем та Осколом до верхів`я Сейму. Кальміуська сакма розпочиналася від Кінських Вод, переходила через Сіверський Донець біля впадіння в нього Осколу і йшла вздовж цієї річки до її верхів’я.

Тобто система сполучень, яка мереживом обплітала степи, сходилися та перетиналися у вузлових місцях – бродах, які ще називали «лазами» та «перелазами». Саме броди на річках дозволяли більш точно фіксувати як великі шляхи, так і менші – польові сакми. На території Лівобережної України, найбільше бродів існувало на повноводній річці, головній водній артерії регіону – Сіверському Донці. В. Б. Звагельський, вказує на 33 переправи (броди, перелази), локалізацію яких він зводить до трьох центрів, тобто, вузлів, де було найбільше сконцентровано переправ. Причиною такої концентрації дослідник вбачає у природних особливостях: «…адже саме в цих вузлах русло річки [Сіверський Донець – Ю. К.] сильно звивисте, і на поворотах при впадінні приток виникали броди. Про це, звичайно, знали кочовики, направляючи рух

кінноти саме туди…». Варто вказати, насамперед, перелази на Сіверському Донці згадуються в «Книзі Большого Чертежа».

Отже, поява та формування мережі шляхів сполучення на території Слобожанщини в XVII ст. зумовлена природно – географічними чинниками.

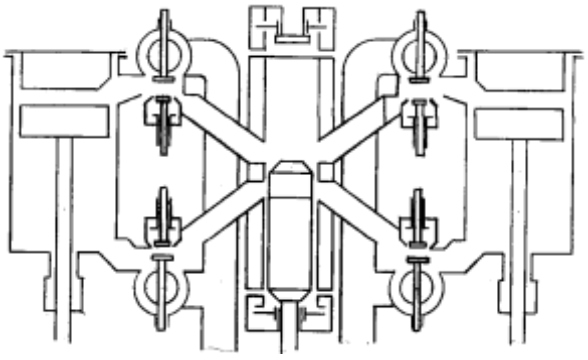
Костенко А. І.
ДЕТУТ

ГРИНЕВЕЦЬКИЙ В.Г. – ЗАСНОВНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВЧЕННЯ ПРО ДВИГУНИ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРАННЯ

Історія виникнення двигуна внутрішнього згорання, розробленого В. Г. Гриневецьким, є досить важливою. У цій історії є цікавою як технічна складова процесу створення цього двигуна. Не менш цікавою є і біографія винахідника. Нарешті, виникненню двигуна внутрішнього згорання передувала ціла низка робіт, які дозволили В.Г. Гриневецькому створити новий тип двигуна. Все сказане є предметом нашого дослідження – науковий доробок В.Г. Гриневецького в галузі будівництва двигуна внутрішнього згоряння.

Заслуга В.Г. Гриневецького полягає, насамперед у тому, що він не тільки узагальнив власний досвід, але, володіючи талантом геніального конструктора, зміг реалізувати ідеї, які давно носилися в повітрі – створити високоякісний двигун внутрішнього згорання. Слід відзначити також і те, що В.Г. Гриневецький не просто винахідник, який методом спроб і помилок дійшов до створення нового двигуна. Цьому сприяло його величезне бажання реалізувати ті знання, які він отримав, навчаючись у визначних професорів Московського технічного училища і домогтися виконання своїх задумів. Цьому сприяла також гнучкість розуму В.Г. Гриневецького та його цілеспрямованість, що заслуговують великої поваги до його таланту.

Так, у 1906 р. професором В.Г. Гриневецьким велася активна робота над проектом спеціального локомотивного дизель-двигуна, схему якого відображено на малюнку.

Винахід був вдалим, про що свідчать результати праці. Так, у 1909 році на Путиловському заводі було побудовано двигун за принципом В.Г. Гриневецького. Однак, аж до початку першої світової війни з ним проводилось його доведення. Війна завадила закінчити розробку та тестування даного винаходу, однак згодом професор В.Г.Гриневецький, разом з учнями, розробив декілька проектів тепловозів, застосовуючи свій локомотивний двигун.

Завдяки своїй плідній праці, у 1910 р. В.Г. Гриневецький був запрошений для участі у роботі з'їзду діячів, що займалися побудовою і застосуванням двигунів внутрішнього згоряння. На цьому заході, представлені різні винаходи, які виконали російські інженери: функціонуючі на електростанціях дизель-мотори, судна з дизельними двигунами, забезпечення електричного освітлення в Санкт-Петербурзі від дизельних електростанцій.

Про організацію цього з'їзду в Росії було сказано у повідомленні секретаря бюро з'їзду В.В. Средніцького, інженера фабрики Ясюнінських Володимирської губернії: *«Думка про особливе для російської промисловості значення двигунів внутрішнього згоряння, високий ступінь розвитку цієї галузі машинобудування та широке застосування їх у нас ... – всі ці міркування зумовили ідею про проведення з'їзду*». У роботі з'їзду взяли участь 194 вчених. Серед них були найвизначніші російські та іноземні фахівці в науці про двигуни внутрішнього згоряння. У їх рядах був і В.Г. Гриневецький, який правильно оцінив значення тяги тепловоза для залізниць і накреслив шляхи конструювання тепловозів.

Кузьменко Н. О.
НТУ «ХПІ»

ОДИН З АСПЕКТІВ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВЦІВ ХАРКІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Одним із аспектів міжнародної діяльності вчених Харківського політехнічного інституту (ХПІ), зокрема науково-педагогічного складу кафедри «Основи радіотехніки», є участь у Міжнародному геофізичному році (МГР) 1957–1958 рр. У великій кількості публікацій, присвячених МГР, практично не згадується про участь харківських науковців. Мета статті – розкрити внесок науковців ХПІ в світові дослідження верхніх шарів атмосфери.

Перші дослідження іоносфери на кафедрі «Основи радіотехніки» ХПІ були розпочаті в 1952 р. під керівництвом С. Я. Брауде. З метою таких досліджень створена іоносферна станція, розроблена методика вимірювань і розпочато будівництво польової лабораторії в с. Савинці Харківської області. До робіт залучено практично весь науково-педагогічний склад кафедри, а також аспірантів, інженерів і студентів. А з 23 червня 1954 р. розпочалися регулярні чисельні дослідження різних фізичних процесів у іоносфері. З 1955 р. за ініціативою Б. Л. Кащеєва розпочалося вивчення метеорних явищ радіолокаційним методом. Це були новаторські дослідження, оскільки радіоастрономія, як окрема галузь науки, тільки-но починала розвиватися.

До початку МГР в ХПІ вже мали досвід досліджень як іоносфери, так і метеорів. Результати робіт за цими напрями, виконані в Харкові, були високо оцінені науковими установами як в Україні, так і в СРСР. Це дозволило науковому колективу кафедри «Основи радіотехніки» ХПІ стати одним із провідних і бути залученим до робіт за програмою МГР.

Підготовка до МГР розпочалася восени 1956 р. Була створена робоча група на чолі з Б. Л. Кащеєвим. Проведена плідна робота зі створення сучасних на той

час і унікальних установок: напівавтоматичної іоносферної станції, вітрової стійки, поляриметру та радіолокаційного комплексу метеорних досліджень. Будівництво Савинської польової лабораторії було завершено на весні 1957 р., а 1 липня 1957 р. розпочалися регулярні спостереження за програмою МГР.

Дослідження виконувалися за однією загальною проблемою «Дослідження процесів у верхніх шарах атмосфери» та проводилися в двох напрямах: дослідження іоносфери та радіолокаційні спостереження метеорів. До програми спостережень входили дослідження неоднорідностей, регулярних і нерегулярних рухів в іоносфері, метеорної активності, природи її появи, часу існування та впливу на рівень іонізації іоносфери та короткохвильовий радіозв'язок.

Завдяки багатогранним дослідженням іоносфери та метеорних явищ отримана низка фундаментальних результатів. Здобутки харків'ян за програмою МГР були висвітлені в доповіді на п'ятій Генеральній асамблеї Спеціального комітету МГР, де здобули високу оцінку вітчизняних і зарубіжних учених. За відгуками комітету МГР та Астрономічної ради СРСР роботи, проведені в ХПІ, стали провідними в галузі метеорної радіолокації.

Отже, висока оцінка робіт, виконаних колективом кафедри «Основи радіотехніки» ХПІ за програмою МГР, стала поштовхом для подальшого розвитку наукової школи метеорної радіолокації Б. Л. Кащеєва та іоносферних досліджень під керівництвом В. І. Тарана в Харкові.

Ляшуга І. Ю.
НТУ «ХПІ»

РОДИНА АКАДЕМІКА О.О. ПОТЕБНІ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

Відоме в Україні прізвище Потебня для всіх асоціюється з діяльністю українського вченого Олександра Опанасовича. Український мовознавець, літературознавець, філософ першим у вітчизняній науці підійшов до вирішення питання зв'язку мови й мислення. Менше відомо про наукову діяльність родини О. О. Потебні. У Олександра Опанасовича було два сини, старший син Олександр Олександрович, електротехнік за фахом, фундатор сибірської електротехнічної школи, засновник напряму електротехнічної тяги в Харкові та молодший Андрій Олександрович – видатний український міколог та фітопатолог. Мета статті – узагальнення наукової літератури щодо діяльності родини академіка О. О. Потебні.

Олександр Олександрович Потебня, учень професора П. П. Копняєва, один з п'яти перших випускників електротехнічної спеціальності Харківського технологічного інституту (ХТІ). У 1902 р. його було запрошено на посаду ординарного професора кафедри електротехніки Томського технологічного інституту (ТТІ), де він став організатором електротехнічної лабораторії і керівником електротехнічної спеціальності. Протягом усього перебування у ТТІ

Олександр Олександрович був членом ученої Ради, у 1906 р. – виконувач обов'язків директора, відповідав за роботу електростанції, освітлення навчальних корпусів і лабораторій. Був секретарем механічного (1902–1905 рр.), інженерно-будівельного (1908–1909 рр.) відділень, обирався головою професорського дисциплінарного суду, членом випробувальної, предметної комісій. З 21 грудня 1923 р. О. О. Потебня – професор і завідувач кафедри «Електрична тяга» ХТІ. У 1930 р. кафедра електричної тяги ХТІ стала базовою для механічного факультету новоствореного Харківського експлутаційно-тягового інституту залізничного транспорту. Професору О. О. Потебні належить низка цінних наукових робіт як із загальної електротехніки, так і безпосередньо з електричної тяги.

У перші роки XX ст. почав свою наукову діяльність Андрій Олександрович Потебня. Він працював в Харківському університеті, а також ХТІ, де багато зробив для становлення дисциплін природознавчого циклу. Основні наукові праці О. О. Потебні присвячені вивченню біології, морфології і систематики паразитичних грибів, дослідженню паразитів вищих рослин Харківської та суміжних губерній. Науковий доробок вченого високо оцінено вітчизняними мікологами та фітопатологами. Результатом його досліджень стала запропонована ним класифікація грибів, підтримана згодом відомими мікологами, більш досконала, ніж та, що була прийнята закордоном. Вчений працював завідувачем відділення мікології (згодом фітопатології) Харківської обласної сільськогосподарської дослідної станції. Основним завданням станції було з'ясування хвороб сільськогосподарських рослин.

Отже внесок родини академіка О.О. Потебні в українську науку вагомий і якщо діяльність Олександра Опанасовича розглянута досить ретельно, то діяльність його синів потребує додаткових досліджень.

Меньшиков С. О.
НТУ «ХПІ»

ДОРОБОК ВЧЕНИХ КАФЕДРИ ТУРБІНОБУДУВАННЯ НТУ «ХПІ» У РОЗВИТОК НАУКИ У 60–70-ТІ РР. XX СТ.

Період який розглядається, у розвитку турбінобудування цікавий тим, що в цей період починають активно досліджувати, а згодом і будувати АЕС. Відбувається переорієнтація і в напрямках наукових досліджень, і в виробництві на турбінобудівних підприємствах саме на забезпечення і створення турбін для АЕС. У цей час вчені кафедри турбінобудування та інженери турбінного заводу створюють уніфіковані елементи турбін, для можливості їх використання, як на теплових, так і на атомних електростанціях.

Інтенсифікації досліджень сприяло створення базової лабораторії турбінобудування Харківського Раднаргоспу, яка входила до складу лабораторії паро- і газотурбобудування кафедри турбінобудування і була

великою науковою організацією. До робіт лабораторії турбінобудування були залучені науковці ряду лабораторій ХПІ: опору матеріалів, технології кераміки, скла та вогнетривів, автоматики і телемеханіки, загальної та експериментальної фізики, нарисної геометрії і графіки. Також у 1963 р. у ХПІ введена в експлуатацію одна з найбільших в СРСР лабораторій аеродинамічних і теплофізичних досліджень турбін, а у 1966 р. ухвалою Мінважмашу СРСР і Мінвузу УРСР при кафедрі організована галузева лабораторія.

У 1966 р. на кафедрі захищено дві дисертації, результати яких були використані у роботах кафедри над створенням уніфікованих ЦНТ для парових турбін, які будувалися для ТЕС та АЕС. Це «Повышение экономичности последних ступеней турбин с резким раскрытием проточной части» виконавець – В. Н. Пономарьов та «Исследование условий теплообмена на поверхности турбинных лопаток» А. Г. Кнабе.

Турбіни для АЕС потрібно було будувати великої одиничної потужності для виправдання будівництва самої електростанції. Тому враховуючи цю особливість, економічність турбин мала дуже велике значення. Кафедра турбінобудування використовуючи свій досвід разом з ХТГЗ створила високоекономічні, широкорежимні останні ступені для швидкохідних і тихохідних турбін, що відповідали підвищеним вимогам надійності, маневреності та економічності. Створення лопаток завдовжки 1030 мм для швидкохідних турбін (3000 об/хв.) і 1450 мм для тихохідних (1500 об/хв.) спільно з рекомендаціями по оптимізації обводів проточної частини ЦНТ стало важливим етапом у розвитку вітчизняного турбінобудування.

Так, у 1968–1973 рр. для серії швидкохідних турбін кафедрою спільно з ХТГЗ створений уніфікований ЦНТ з оптимальною формою меридіональних обводів і високоекономічним і надійним останнім ступенем з робочою лопаткою завдовжки 1030 мм для турбін потужністю від 220 до 750 МВт. Циліндр міг мати 4 або 5 ступенів в кожному потоці.

У 1968–1975 рр. спільно з ХТГЗ розроблений останній ступінь ЦНТ для тихохідних турбін АЕС з робочою лопаткою завдовжки 1450 мм, із зворотним закручуванням, оптимальною реактивністю, уступами в межвінцевому зазорі, на яку в 1976 р. видано авторське свідоцтво. Авторами були: Шнєє Я.І., Гаркуша А.В., Шведова Т.Й., Гречаніченко Ю.В. і ін. Він забезпечував надійну і економічну роботу турбін потужністю 500–1100 МВт у широкому діапазоні режимів експлуатації. При випробуваннях цього ступеня у 1975 р. на Придніпровській ГРЕС економічність ступеня виявилась на 2,5 % вище ніж економічність ступеня фірми RATO (Франція). Цей ступінь був використаний у турбіні К-1000-60/1500 потужністю 1000 МВт, головний зразок якої був змонтований на Південно-Українській АЕС у 1980 р.

Про важливість і вагомість робіт кафедри, виконаних на замовлення і спільно з турбінним заводом, говорить те, що у 1975 р. рішенням Держкомітету з науки і техніки при Раді Міністрів СРСР, Ухвалою Ради Міністрів УРСР і Мінвузу УРСР при кафедрі створена проблемна лабораторія. А у 1979 р. за

участь в створенні серії турбін для АЕС професор Капінос В. М. удостоєний Державної премії УРСР.

Пиріжок С.Я.
ДЕТУТ

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПІД'ЇЗНИХ ТА ПЕРЕНОСНИХ ЗАЛІЗНИЦЬ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ТА ЇЇ ВИСВІТЛЕННЯ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ «ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЕ ДЕЛО»

Питання про під'їзні шляхи в Російській імперії під кінець XIX ст. зумовило особливий інтерес з боку науковців та інженерів. Про це свідчать їхні наукові праці, надруковані в різних технічних періодичних виданнях. Під'їзні залізниці відіграють таку ж важливу роль в економічному розвитку держави, як капіляри в живому організмі. Як при поганому стані капілярів організм не може правильно функціонувати, так промисловість будь-якої держави буде кульгати до тих пір, поки не врегулюється сполучення окремих промислових пунктів з головними залізничними лініями, або іншими словами, поки не буде полегшена доставка сировини до індустріальних центрів.

Переносні, під'їзні залізниці, за словами інженера М.О. Ситенка можуть оцінюватися за критеріями зручності їхнього встановлення і переносу: протягом декількох годин з одного місця на інше, або наприклад літом проклали, взимку забрали. Переносні залізниці варто розподіляються на два типи: монорейкові та переносні залізниці, що складаються з двох рейок. Дані типи залізниць не можуть замінити одна одну, тому що кожна з них наскільки унікального за особливостями своєї експлуатації, що їх важко співставляти. В одних конкретних випадках слід використовувати вузькоколійну залізницю. з двома рейками, а в інших можна використовувати монорейкову.

Роль дешевої під'їзної залізниці для потреб Російської імперії могла відігравати система переносних монорейкових залізниць, уведена французьким інженером Лартигом, яка за короткий час показала на практиці у Франції та в Алжирі досить хороші результати. Система Лартіга значно відрізнялася від усіх тогочасних релькових шляхів. Ця різниця полягала в тому, що в цій системі замість двох є одна рейка і що вона не прокладається безпосередньо на землі, а знаходиться на певній відстані від неї. Будова залізничної колії досить проста. Вона складається із залізних або сталевих стояків висотою 1-1,2 м. і з рейки, що являє собою звичайну сталеву смугу. Стійки закопувались в землю або встановлювалися на її поверхні, на відстані 1,8 м. одна від одної, рейка встановлюється зверху на стійках. На цю конструкцію розміщували вагончик, який складався з двох корзин, що встановлювалися по обидві боки рейки, і своєю вагою тримали рівновагу. Скріплюючи такі вагончики один з одним можна отримати цілі поїзди, які спочатку приводились в рух за допомогою коней або інших тварин, а згодом механічними засобами.

Слід звернути увагу на те, що залізниця системи Лартіга мала певні переваги, порівняно з іншими під'їзними коліями, а саме: встановлення

відбувалося досить просто і її можна прокласти в будь-якому напрямку без особливого нівелювання; оскільки рейка проходила на певній висоті від ґрунту, утримування її в чистоті від снігу і піску, було простішим і не вимагало додаткових затрат на відповідний персонал, що важко сказати про двохрейкову залізницю.

На сторінках журналу «Железнодорожное дело» за 1885 р. поміщено низку статей, в яких описувалися дослідження можливості використання залізниці Лартіга для військових потреб. На практиці було доведено, що дана залізниця складається досить легко і швидко, що є не менш важливим під час воєнних дій. Три особи могли скласти один погонний метр залізниці протягом 12 хвилин. Також завдяки зменшенню опору коліс і рейки (тут використовувалася одна рейка і два колеса, замість двох рейок і чотирьох коліс) звичайний сільський кінь міг тягнути понад 3,5 т. вантажу. Такі дані зацікавили деяких членів Імператорського Російського Технічного товариства і викликали необхідність у проведенні нових порівняльних досліджень різних систем дешевих рейкових колій у співвідношенні їх провізної здатності і витрат на експлуатацію. Існувала також і обґрунтована критика вищезгаданої залізниці Лартіга. Вона зводилася до того, що на ремонт такої залізниці піде більше коштів, ніж на легку вузькоколійну залізницю, а також про неможливість перевезення одноколійною дорогою надто габаритного вантажу.

Серед переносних залізниць, що складалися з двох рейок і які часто використовувалися в Російській імперії як під'їзні колії також застосовували так звану залізницю Дековіля. Це залізниця з шириною колії 50 см. Вперше була застосована у Франції для перевезення сільськогосподарських вантажів, також на копальнях з невеликим об'ємом видобутку і на будівництві. У Російській імперії переносну залізницю Дековіля можна було використовувати лише у місцевостях добре захищених від вітрів, який легко засипав легкі рейки переносної залізниці снігом або піском.

На сторінках журналу «Железнодорожное дело» можна зустріти полемічні статті, в яких інженери обговорювали позитивні і негативні сторони встановлення різних типів під'їзних і переносних залізниць. Фінансову оцінку під'їзних залізниць зробив інженер Е.Г. Воронець. Він вважав, що як тимчасова залізниця буде більш вигіднішою для держави – залізниця Дековіля, однак, якщо залізниця потрібна на більш тривалий час, тоді краще використати систему Лартіга.

Проблематикою під'їзних дешевих залізниць в Російській імперії цікавився також головний редактор журналу «Железнодорожное дело» А.М. Горчаков. Він підтримував розвиток мережі так званих легких переносних залізниць. Андрій Миколайович вважав, що при потребі певного регіону в новому шляху сполучення, не варто відразу будувати важку і не дешеву «класичну» залізницю. А слід спочатку провести детальне дослідження краю, і для експерименту поставити залізниці системи Дековіля, або Лартіга, а вже

потім при необхідності вдосконалювати їх, або будувати залізницю нормального типу.

Писарська Н.В.
НТУ «ХПІ»

ВИРОРБНИЦТВО ТРАКТОРІВ НА ХТЗ ІМ. С.ОРДЖОНІКІДЗЕ ЗА ЧАСІВ КЕРІВНИЦТВА П.І. СВИСТУНА (1931 – 1932 РР., 1934 – 1938 РР.)

Як відомо, діяльність будь-якого підприємства, організації чи установи багато в чому залежить від людини, яка цією структурою керує, оскільки праця та, відповідно, її результативність є показником кваліфікації, у тому числі, і тих, хто стоїть на чолі підприємства.

Найважче, мабуть, керувати підприємством, яке щойно було засноване. Таке непросте завдання – керівництво тільки побудованим та відкритим Харківським тракторним заводом (ХТЗ) ім. С. Орджонікідзе – дісталося Пантелеймону Івановичу Свистуну. Діяльність свою він починав у 1920 р. на Полтавщині, потім продовжував на Миколаївщині, Київщині та Сумщині. З 30 вересня 1931 р. П.І. Свистуна призначили директором новоствореного ХТЗ ім. С. Орджонікідзе.

Перший трактор, що був виготовлений на заводі під керівництвом П.І. Свистуна, – це СХТЗ-15-30. Колісна машина, що працювала на гасі, мала потужність двигуна в 30 кінських сил і могла тягнути лише трикорпусний плуг із достатньо малою швидкістю – не більше, ніж 3,5 кілометрів за годину. Проте, це був найбільш універсальний радянський трактор того часу. Слід зазначити, що випуск СХТЗ-15-30 тривав протягом 1931 – 1937 р., за цей період з конвеєра вийшло більше, ніж 170 тисяч тракторів.

У період 1932 – 1934 р. на посаді директора заводу перебував Олександр Давидович Брускін, оскільки П.І. Свистуна призначили керівником Головного Управління автотракторної промисловості та членом колегії Наркомату важкої промисловості СРСР. Вдруге директором ХТЗ ім. С. Орджонікідзе П.І. Свистун став у 1934 р. і перебував на цій посаді до 1938 р.

У 1935 р. на заводі розпочато випуск перших колісно-балонних тракторів-тягачів, а з 1937 р. – гусеничного трактора СХТЗ-НАТІ-ІТА, який мав чотиритактний гасовий двигун ІМА водяного охолодження потужністю 52 кінських сил та відрізнявся удвічі більшою продуктивністю, ніж тогочасні колісні трактори. СХТЗ-НАТІ-ІТА був розроблений у період з 1931 по 1936 рр. Харківським і Сталінградським тракторними заводами, разом з науково-дослідним автотракторним інститутом НАТІ (м. Москва). До колісних тракторів, що виробляв ХТЗ ім. С. Орджонікідзе, належали також дослідні зразки тракторів Д-5, що випускалися у 1934 – 1935 рр. Протягом же 1935 – 1936 рр. підприємство розпочало випуск першої в СРСР серію тракторів з дизель-моторами Д-6 власної конструкції. Ці машини, яких було випущено близько 250 штук, добре зарекомендували себе в різних галузях народного господарства.

На жаль, незважаючи на значні успіхи, яких досяг завод під керівництвом П.І. Свистуна, першого директора було репресовано і його ім'я забуто на досить тривалий час.

Пичевский П. С.
НТУ «ХПИ»

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ ТАНКА Т-64А

Вторая мировая война вызвала небывалый прогресс танкостроения – за шесть лет войны оно развилось гораздо больше, чем за предыдущие двадцать. К концу войны в СССР была создана машина, определившая дальнейшее направление развития танков не только в СССР, но в значительной мере и во всем мире. Средний танк Т-54 был разработан на Уральском танковом заводе (завод в Нижнем Тагиле создан в годы войны на базе Харьковского завода №183) под руководством главного конструктора А. А. Морозова. В нем наиболее удачно была реализована концепция «универсального танка», которая привела к созданию основного боевого танка.

Военная доктрина времен «холодной войны» предусматривала возможность широкого применения ядерного и других видов оружия массового поражения (ОМП). В этих условиях роль танков не только не уменьшилась, но и возросла, поскольку танковые войска наиболее устойчивы к применению ОМП. Ввиду огневого превосходства Т-54, при создании танков нового поколения страны НАТО сделали ставку на увеличение калибра пушки и совершенствование боеприпасов.

В ответ на новые танки «вероятного противника» уральские танкостроители продолжали разрабатывать модельный ряд Т-54. В результате появились Т-55, являющийся глубокой модернизацией Т-54 и новый танк Т-62, сохранивший силовую установку и ходовую часть Т-55, но впервые вооруженный гладкоствольной полуавтоматической пушкой калибра 115 мм.

Иначе подошел к проблеме создания танка нового поколения А. А. Морозов, который в 1951 году вернулся в Харьков и возглавил КБ завода №75 (Сейчас Харьковский завод транспортного машиностроения – ХЗТМ им. В. А. Малышева). Он понимал, что для создания качественно нового основного танка необходимы радикальные изменения и принципиально новые решения. В течение 1950-х г. в Харькове был спроектирован объект 430, применение нового двухтактного двухвального дизеля 5ТД мощностью 580 л.с., разработанного под руководством А. Д. Чаромского позволили принципиально по-новому скомпоновать моторно-трансмиссионное отделение (МТО) танка, которое занимает объем 2.6 м^3, вдвое меньше, чем у танка Т-54. Что касается танков НАТО, то у них объем МТО превышал 6 м^3. По новому была выполнена и ходовая часть, состоявшая из шести опорных катков малого диаметра с внутренней амортизацией и четырех поддерживающих роликов применительно к одному борту. Несмотря на такие революционные изменения в конструкции танка, его основные параметры почти не превосходили параметры Т-55,

готовившегося к производству. И Морозов принимает решение – отказаться от серийного производства объекта 430, продолжив его разработку.

В докладе приводится история создания танка Т-64 и инициативного проекта – Т-64А, являющегося его дальнейшим развитием. Т-64А реализовал концепцию основного танка, превосходя по бронированию и вооружению все существующие танки, в том числе и тяжелые и при этом оставаясь по массе в рамках среднего, не уступая последнему в скорости и маневренности. Его появление позволило окончательно отказаться от деления танков на классы. Т-64А неоднократно модернизировался, основные изменения – это установка лазерного прицела и применение активной брони.

При создании танков Т-64 и Т-64А окончательно сформировалась харьковская школа танкостроения. Ее отличает, прежде всего, тщательная проработка компоновки танка, компактность и простота его конструкции, достигаемые за счет отсутствия всяческих излишеств. Это позволяет не только снизить габариты, а, следовательно, и массу танка, но и повысить его надежность. Важнейшей составляющей успеха харьковских машин является применение специальных танковых дизелей, также разрабатываемых и производимых на ПО «Завод им. Малышева».

В дальнейшем на основе Т-64А были созданы современные танки Т-80УД и Т-84.

Подгаєцький О. О.
НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК КОМП'ЮТЕРНОЇ ПЕРИФЕРІЙНОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ В 1960–1980 РР.

Сьогодні та вершині інформаційної революції в світі як ніколи важливим є вивчення уроків історії, які призвели українську комп’ютерну техніку до її нинішнього стану.

Комп’ютери прийнято розглядати як системи, які складаються з процесора та набору периферійних засобів (ПЗ). Світова периферійна техніка, лідерами з виробництва якої були великі компанії в США, наприкінці 1960-х рр. включала у себе різноманітні пристрої вводу-виводу, а також додаткові запам’ятовуючі пристрої. В ряді випадків у склад периферійного обладнання могла входити апаратура підготовки інформації, яка працювала автономно від ЕОМ. Таким чином, периферійне обладнання забезпечувало зв'язок комп'ютера з зовнішнім середовищем, визначаючи ефективність його використання. До такої апаратури, класифікація якої відрізнялася від сучасної, входили: додаткові запам’ятовуючі пристрої (використовували магнітну стрічку, магнітні барабани, магнітні диски, магнітні карти), пристрої вводу-виводу (перфокарти, перфострічки, паперові стрічки, швидкодіючі друкуючі пристрої, електричні друкуючі машинки), оптичні аналогові та цифрові читаючі автомати різних типів, апаратура передачі цифрової інформації по каналам зв’язку, апаратура відображення інформації (табло, індикатори,

графопобудовники, дисплеї), пристрої реєстрації інформації на мікрофільмах (в якості носія інформації виступала кіноплівка та фотоплівка), а також запитуючі пристрої (автономний пульт з дисплеєм та клавіатурою).

З самого початку ери комп'ютеробудування в Україні відчувалася гостра нестача периферійної техніки в Україні. Через це постановою Ради Міністрів СРСР від 30 грудня 1967 р. було заплановано створення у Києві науково-дослідного і конструкторського інституту з розробки периферійного комп'ютерного обладнання з дослідним заводом. Важливість цього інституту з заводом можна оцінити по тому, що цією же постановою будівництво цих об'єктів було віднесено до числа надважливих для народного господарства. Їх фінансування було незалежним від річних асигнувань з плану капітальних вкладень. Матеріально-технічне постачання здійснювалось на умовах, які були передбачені для засобів військової техніки.

З 1970-х рр. почали створюватися уніфіковані ПЗ для комп'ютерних систем «ЕС ЕОМ». Проте в Україні склалася вкрай складна ситуація з фондами на технічні носії інформації (перфокарти – 52% від потреби, перфострічка – 20%). Справа дійшла до того, що раціоналізатори з ЦСУ УРСР сконструювали спеціальний периферійний пристрій до ЕОМ, що дозволяв використовувати в роботі звичайний газетний рулонний папір, попередньо розрізаний на необхідну ширину. Причому його було офіційно рекомендовано у закладах Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти України. Інша серйозна проблема – технічна підтримка периферійних пристроїв користувачів практично була відсутня як явище.

Поряд зі створенням потужних управляючих ЕОМ, на головних підприємствах України з комп'ютеробудування – Київському НВО «Електронмаш» та Сєвєродонецькому «Імпульс» йшла розробка ПЗ для «СМ ЕОМ». Було створено цілу низку периферійних пристроїв: алфавітно-цифровий друкуючий пристрій, пристрої пам'яті на магнітних стрічках і жорстких дисках, накопичувачі на гнучких магнітних дисках, пристрій введення графічної інформації, пристрій реєстрації сейсмічної інформації та графічний дисплей та ін.

Отже, з самого початку становлення комп'ютерної техніки до її занепаду в УРСР спочатку не вистачало периферійних пристроїв, а пізніше вона за окремими випадками не відповідала якості закордонних аналогів та була майже позбавлена технічного обслуговування. Це стало однією з багатьох причин занепаду цієї галузі в Україні.

Самусенко О.В.
НТУ «ХПІ»

ВИПУСК ВАНТАЖОПІДЙОМНОГО ОБЛАДНАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СЛОБОЖАНЩИНИ НАПРИКІНЦІ XIX СТОЛІТТЯ

З розвитком важкої промисловості в останню чверть XIX ст. у Російській імперії виникла потреба в промисловому виробництві підйомно-транспортних

машин. До цього часу проблема вирішувався переважно за допомогою імпорту вантажопідйомного устаткування, але згодом попит зріс на стільки, що не можливо було його задовольнити за рахунок імпорту. Саме у цей період в Російській імперії бере початок розвиток підйомно-транспортного машинобудування. Наприклад, підйомне обладнання для роботи в шахтах, крани для металургнійних заводів ті інше обладнання для машинобудівних заводів, судових портів тощо.

Вантажопідйомна машина – це машина періодичної дії для транспортування на незначну відстань різних вантажів: штучних, сипучих і т.д. Такі машини характеризуються наступними основними ознаками: наявністю механізму підйому вантажу, циклічністю, відсутністю постійних місць завантаження і розвантаження. Ці машини застосовуются в промисловості, будівництві, на транспорті.

З початку використання і аж до початку XIX століття засоби вантажопідйомної техніки характеризувалися двома особливостями: застосування ручного (гужового) приводу і використання дерева як основного конструкційного матеріалу. Але з розвитком парового приводу, його почали застосовувати і на підйомно-транспортних машинах. На початку 80-х років цього ж століття на підйомні крани вже почали встановлювати електродвигуни. У цей період електропривід для ВПМ основними постачальниками були такі заводи: «Siemens and Halske», «A.E.G.», «Lamayer» та ін. Також бере свій початок застосування основного конструктивного матеріалу – чорний метал. Тому що до цього часу на території Російської імперії просто не було ефективної технології виготовлення задовільного металу та промислового випуску електроприводу.

Наприкінці XIX ст. на території Російської імперії розгортається активна розробка вугільних та залізорудних копалин, яка зняла проблему дефіциту корисних копалин. Особливо активно цей процес почав розвиватися на Півдні Росії, а саме у Донбасі, що в свою чергу став значущим чинником в індустріальному розвитку Харківщини, починається будівництво декількох машинобудівних підприємств:. Харківський металевий завод фон Дітмара (1890 р.), Харківський дротово-цвяховий і металевий завод братів Шапара (1890 р.), Слюсарно-механічний заклад Богданова (1891 р.), Слюсарно-механічний завод Аполчина (1895 р.). Такий активний розвиток промисловості потребував виробництва підйомно-транспортного обладнання саме на території Російської імперії.

Перші підприємства, які випускали підйомно-транспортне обладнання не мали вузької спеціалізації. На території Слобожанщини існували такі заводи, які виробляли підйомне обладнання: Харківський завод Російського Паровобудівного і механічного товариства (РПМТ), «Краматорське Металургійне товариство» (на той час ще Харківська губернія). Ці товариства мали багату номенклатуру виробництва, але випуск вантажопідйомних машин і механізмів виділено в окремий напрям. Серед обладнання, що випускалося на цих підприємствах слід відмітити: машини для розвантаження мартенівських та нагрівальних печей,

машини для гірничих робіт: рудопідйомні машини, компресори тощо; крани та підйомні машини «досліджених систем».

Таким чином, можна стверджувати, що з кінця XIX ст. підприємства Слобожанщини перейшли до системного випуску вантажопідйомного обладнання

Сопко Р. О.
НТУ «ХПІ»

МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ ФОН-ДІТМАР – РЕДАКТОР ЧАСОПИСУ «ЗАПИСКИ ХАРЬКОВСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ ИМПЕРАТОРСКОГО РОССИЙСКОГО ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА» (1907–1908 РР.) ТА ГОЛОВА ХАРКІВСЬКОВО ВІДДІЛЕННЯ РОСІЙСЬКОГО ТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА (1909–1912 РР.)

Джерелознавче дослідження науково-технічних часописів має велике значення для висвітлення історії вітчизняної науки й техніки. Актуальність їх вивчення продиктоване важливістю виникнення та розвитку інститутських науково-технічних шкіл. До періодичних науково-технічних видань Харківського технологічного інституту відноситься не лише часопис, що видавався безпосередньо в інституті – «Известия Харьковского технологического института императора Александра III». До таких належали й «Записки Харьковского отделения Императорского Российского Технического Общества» (надалі – «Записки»), що виходили в світ з 1881 по 1908 рр., хоч й поза межами вишу, але автори яких належали до інститутських викладачів і вчених. Ініціатором їх започаткування став Микола Бекетов, професор Харківського Імператорського університету, засновник нового напряму в природничих науках: фізичної хімії. Він першим у Європі ввів систематичне читання курсу фізичної хімії. Учений став одним з авторів першого випуску першого тому «Записок» – у ньому була опублікована його стаття «О добывании серы из гипса». Зауважимо, що в вітчизняній літературі вже відмічалося, що «академик Н.Н. Бекетов в 1886/87 учебном году в Харьковском практическом технологическом институте читал курс химии и стал основоположником институтской школы физико-химиков».

За ухвалою загальних зборів членів Харківського відділення Імператорського Російського технічного товариства, часопис виходив щорічно в кількості чотирьох випусків. Видання «Записок» здійснювала Рада Харківського відділення товариства. Раду очолював її голова – Микола Миколайович Бекетов (з 1880 по 1908 рр.). Основну увагу видання приділяло викладу результатів дослідження у галузі хімії. Разом з тим, у часописі друкувалися й матеріали інших підвідділів товариства: архітектурно-

будівельного, повітроплавного, залізничного, з технічної освіти, бухгалтерського, фотографічного та електротехнічного.

У 1907–1908 рр. «Записки» редагував, а в 1909–1912 рр. Харківське відділення товариства очолював Микола Федорович фон - Дітмар – людина, якій поки що дослідники приділяють дуже мало уваги. Він походив з родовитих дворян, закінчив гірничий інститут в Санкт-Петербурзі, як вільний слухач – фізико-математичний і юридичний факультети Санкт-Петербурзького університету. Був учнем Д.І. Менделєєва. Працював гірничим інженером на Путіловському заводі, на будівництві Балашово – Харківської залізниці. У 1893 р. засновував механічну майстерню в Харкові, з 1902 р. постійно обирав гласним Харківської міської думи. Його бізнес розвивався досить успішно – до 1914 р. вже включав до себе два машинобудівних заводи. Енергійний обізнаний підприємець увійшов до правлінь акціонерного та кам'яновугільного товариств, обіймав посаду глави ради Петроградського торговельного банку, був відомим вченим, який цікавився досить великим колом актуальних проблем. Його праці: «О налогах и сборах, уплачиваемых промышленностью и сельским хозяйством»; «К вопросу о недостатке рабочих на каменноугольных копях Донецкого бассейна в 1899 г.: (Опыт исследования спроса и предложения рабочих рук)»; «Деятельность доменных заводов Юга России за 1899 г. и предполагаемое производство металлов и потребление сырых материалов заводами Юга России в 1901 г.»; «О земском обложении горнопромышленных предприятий Юга России»; «Основы счетоводства (по новой форме)» свідчать про глибоке розуміння нагальних проблем. Перу дослідника також належать дуже цікаві «Проекты аграрной реформы и их значение для горной промышленности», де автор виклав своє схвальне відношення до головної реформи П.А. Столипіна як промисловець.

Ушенко П. А.
НТУ «ХПІ»

СПІВПРАЦЯ ХАРКІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ З ВНДІКОНДИЦІОНЕР ТА ХАРКІВСЬКИМ ЗАВОДОМ "КОНДИЦІОНЕР"

Створений 1967 р. ВНДІКондвентмаш (з 1976 р. скорочена назва інституту ВНДІКондиціонер) став першим інститутом галузі, головною формою зв'язку науки з виробництвом, потужним важелем у прискоренні науково-технічного прогресу всього СРСР у галузі кондиціонеробудування. Склад першого колективу ВНДІКондвентмаш на чолі з директором ХЗК П. М. Кучеровим нараховував лише 27 провідних фахівців Харківського заводу "Кондиціонер" (ХЗК).

Кафедру загальної теплотехніки засновано при Харківському політехнічному інституту (ХПІ) ще у 1950 р. Водночас було розпочато формування головних курсів загальної теплотехніки, що читалися майже на

усіх факультетах інституту. Вже у 1966 р. на кафедрі відкрито нову спеціальність “Промислова теплоенергетика”. Першу програму дисципліни “Кондиціонування повітря”, що читалася у межах нової спеціальності, розробив нині доктор технічних наук, професор Братута Едуард Георгійович. Саме він став першим викладачем нового курсу та понад 40 років є лектором цієї дисципліни у ХПІ. З 1970-х рр. кафедрою загальної теплотехніки налагоджено зв'язки з ХЗК, який став базою виробничої практики для випускників. Спільно з науковцем ВНДІКондвентмаш Юхно І. П. у 1974 р. представники кафедри Братута Е. Г. та Пересьолков О. Р. працювали над темою “Дослідження процесу тепломасообміну у кондиціонерах з використанням пристроїв безпосереднього контакту повітрям з водой”. Пізніше, у 1977 р. Е. Г. Братута очолив роботу науковців кафедри над тематикою “Розвиток аналітичних методів розрахунку камер зрощування, як основних блоків СКП та перспективи розвитку”. У межах виконаних дослідів було на практиці вирішене питання з визначення дисперсного складу факела форсунок центральних кондиціонерів типу КТЦ виробництва ХЗК.

Однак, ще до створення ВНДІКондвентмаш, на початку 1960-х рр. між факультетом хімічного машинобудування ХПІ та ХЗК, де на той час зосереджувався увесь науковий потенціал, був укладений договір про співпрацю. Так, у 1962 р. студенти четвертого курсу, що навчалися за спеціальностями “Технологія лаків та фарб” і “Обладнання хімічних заводів” проходили виробничу, а студенти 5 курсу – переддипломну практику на ХЗК, де пізніше відбувся захист дипломів. Наступного року у ХПІ навчалися понад десять працівників ХЗК з відривом від виробництва та виплатою стипендій за рахунок заводу, окремих представників відправлено на 10-місячні курси підвищення кваліфікації у ХПІ.

Отже, впродовж 1967–1991 рр. інститут ВНДІКондиціонер представляв науково-технічний потенціал галузі створення обладнання для вентиляції та кондиціонування повітря всього СРСР. Вже на початку 1980-х рр. чисельність науковців інституту нараховувала понад 300 осіб, що займалися дослідженнями у вирішенні складних питань виробництва та галузі взагалі. Проте, завдяки спільній праці двох інститутів було досліджено низку важливих питань, вирішення яких сприяло поступовому переходу на якісно новий рівень розвитку та вдосконалення стану галузі. А Харківський завод “Кондиціонер” став потужною базою виробничої практики для випускників ХПІ.

Черкашин А.О.
НТУ «ХПІ»

ВНЕСОК РОБЕРТА ГУКА У ТЕОРІЮ І ПРАКТИКУ МЕХАНІКИ ТВЕРДОГО ТІЛА

Спостерігаючи за зародженням наук, ми маємо можливість ознайомитися із життям і діяльністю видатних теоретиків і практиків, їхніми чисельними здобутками, дізнатися про проблеми, над якими вони працювали, збагнути чиї

праці і досягнення прислужилися для революційних змін в організації виробництва і переходу від доіндустріального до індустріального суспільства.

Ми ставимо собі за мету дослідити частку наукової діяльності Роберта Гука (18.07.1635 – 03.03.1703 рр.), присвячену проблемі пружності матеріалів.

З дитинства Роберт будував різні механічні іграшки, виготовляв моделі водяних вітряків, які працювали, добре малював і займався самоосвітою. 13-літній Роберт був зарахований на навчання у Вестмінстерську школу. Виявив здатність до фізичних винаходів, але найбільше його приваблювала механіка. У 1653 р. Роберт Гук поступив до Крайст-Черч коледжу Оксфордського університету.

Середина 50-х рр. XVII ст. знаменна тим, що Р. Гук набуває в Оксфорді значну популярність як видатний механік, яка ґрунтувалася на динаміці і міцності матеріалів Галілея, Гюйгенса, а тогочасне машинознавство зводилося до теорії простих машин.

Зауважимо, що проблема пружності тіл цікавила Р. Гука ще з самого початку наукової кар'єри, над якою він серйозно займався понад 20 років (1655–1678 рр.). Думка про пружність тіла, його деформації наштовхнула Гука, коли учений проводив досліди з пружністю повітря – це була перша причина. Удосконалення годинникових механізмів стало другою причиною про те, що абсолютно твердих тіл не існує і кожне тіло може бути стиснуто, тобто зменшено в об'ємі. Якби такі тіла були в природі, то вони були повністю позбавлені пружності. 2 серпня 1660 р. учений провів перший експеримент, через рік повторив його, використовуючи теж обладнання.

Обіймаючи посаду куратора, у 1678 р., винахідник продемонстрував досліди перед членами Королівського наукового товариства, які не погоджувалися із твердженнями природодослідника про те, що для стиснення повітря у два рази потрібен подвійний тиск, а в три рази – потрійний і т.д. Результати експериментів Р. Гук опублікував у «Мікрографії».

Праця вченого «Про відновлювальні здатності або про пружність» надрукована у 1678 р. в ній містяться описанням дослідів, з яких випливає, що пружність є властивістю матеріалів. Вивчаючи різні пружні тіла, Р. Гук установив, що коефіцієнт пропорційності (зокрема, жорсткість пружини), залежить від форми і розмірів пружного тіла, хоча матеріал теж відіграє вирішальну роль.

1678 р. став знаменний тим, що фізиком сформульовано фундаментальний закон про пропорційність напруги і сили пружного тіла. Невтомний експериментатор описує розтягнення залізного, сталевого, латунного дротів, які подовжувалися під дією різних вантажів. Вчений розрізняв дії навантаження на тіло в залежності від видів деформації розтягнення, стиснення і вигину. З відкриття даного закону починається історія розвитку опору матеріалів і теорії пружності.

З вищевикладеного ми маємо уяву про частку наукової діяльності доктора Роберта Гука, який розумів механіку в широкому сенсі як комплексну науку

про рух: рідин і газів, падіння тіл, пружного тіла, проблемами теорії і практики коливальних процесів. Він був першим ученим, якого осяяла думка про те, що відбувається при навантаженні твердого тіла і він глибоко зрозумів суть пружного тіла. Р. Гуком доказано, що повністю твердих тіл не існує. Відтак, невтомним дослідником було закладено підвалили для подальших розвідок у механіці про міцність матеріалів.

Шелкунова Н. Л.
НТУ «ХПІ»

Г. Я. АНДРЄЄВ – ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ ІНДУКЦІЙНО–ТЕПЛОВОГО СКЛАДАННЯ–РОЗБИРАННЯ З'ЄДНАНЬ З НАТЯГОМ

Георгій Якович Андрєєв – доктор технічних наук, професор, заслужений працівник вищої школи України, фахівець у галузі технології машинобудування. Спеціалізувався на створенні комплексу технологій і устаткування для індукційно-теплового складання-розбирання з'єднань з гарантованим натягом.

Г. Я. Андрєєв пройшов складний, однак плідний життєвий шлях. Свою трудову діяльність розпочав учнем слюсаря, потім працював начальником колісно-буксового відділення Луганського паровозобудівного заводу. Протягом 1946 – 1950 рр. – директор Харківського турбогенераторного заводу. З 1950 р. перейшов на викладацьку роботу до Харківського інженерно-економічного інституту. У 1953 р. захистив кандидатську дисертацію за темою, присвяченою дослідженню теплового з'єднання колісних пар.

У 1964 р. Г. Я. Андрєєв очолив Український заочний політехнічний інститут (УЗПІ). За його ініціативою створена лабораторія «Автоматизації технологічних процесів у машинобудуванні» (АТПМ), де стала активно розвиватися дослідницька робота у галузі теплового складання-розбирання з'єднань з натягом. Головною метою діяльності Георгія Яковича, як вченого стало досягнення абсолютної міцності теплового з'єднання з натягом: надійність суцільної ступінчастої деталі, коли втулка з валом з'єднувалися дуже міцно, могла бути з'єднана без використання зварювання. Попри існування безлічі патентів на різні способи підвищення міцності, отримання абсолютної міцності тоді вважалося неможливим. Однак, Георгій Якович вважав, що цю проблему все ж таки можна вирішити. І це складне технічне завдання ним було виконано і, навіть, не одним, а двома способами. Спочатку більш складним, заснованим на очищенні окисних плівок тліючим електричним розрядом, а потім і простішим – нанесенням на поверхню валу проміжкових середовищ і з'єднанням із нагрітою втулкою. За допомогою цього методу втулка з'єднувалася з валом міцно, але не склеюванням. За його керівництва в лабораторії «Автоматизації технологічних процесів у машинобудуванні» відкрито унікальний ефект руйнування окисних плівок у процесі утворення

самого теплового з'єднання. Виявилося, що рідкі солі кремнію вганялися втулкою в пори окисних плівок, а при подальшій кристалізації, розширюючись в об'ємі, розривали окисні плівки. Тобто, подібний ефект спостерігається тоді, як лід розриває пляшку. Цей спосіб набув широкого впровадження в практику для отримання надміцних з'єднань, що використовуються при великих статичних і динамічних навантаженнях. Виявилося можливим також знижувати натяг, зменшуючи напругу від самої посадки.

За керівництва Г. Я. Андрєєва проводилися дослідження на межі декількох фундаментальних та технічних наук: теорії пружності, електротехніки, електромагнетизму, технології машинобудування за такими напрямами: оцінка міцності теплових і пресових посадок; підвищення міцності з'єднань з натягом стосовно колісних пар тепловозів, вагонів, електровозів тощо; формування колісних пар індукційно-тепловим методом; розбирання з'єднань з гарантованим натягом методом подання мастила під високим тиском; розбирання з'єднань з гарантованим натягом індукційно-тепловим методом; орієнтація деталей при електромагнітному способі складання; підвищення міцності біметалічного з'єднання, зібраного тепловим способом; теплове складання з'єднань складної конфігурації; універсальне напівавтоматичне складання з'єднань диск-вал; складання-розбирання великогабаритних деталей механізмів суден; складання-розбирання індукційно-тепловим методом деталей підйомно-транспортних машин; складання-розбирання підшипникових вузлів бурового устаткування.

Таким чином, в діяльності професора Г. Я. Андрєєва органічно поєднувалися талант науковця, педагога та організатора вищої технічної школи. За його ректорства УЗПІ перетворився в один із провідних вищих технічних закладів не лише Харкова, а й усієї України.

Шульга І. М.
НТУ «ХПІ»

ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВІЗ ХІМІЇ ТА ХІМІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ХАРКІВСЬКОМУ ХІМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ (1930 – 1949 рр.)

Розгляд розвитку хімії як науки та навчальної дисципліни у Харківському хіміко-технологічному інституті (ХХТІ) передбачає вивчення системи підготовки науково-педагогічних кадрів. Необхідно відзначити, що ХХТІ був створений у 1930 р. на базі хімічного факультету Хаківського технологічного інституту.

Питання організації підготовки науково-педагогічних кадрів у ХХТІ розглядалося у роботах з історії Харківського політехнічного інституту. Водночас спеціальних досліджень з роботи аспірантури в ХХТІ на сьогоднішній день немає. Тому, опираючись на досвід попередників та використовуючи архівні документи інституту, у доповіді робиться спроба

розглянути історичний досвід вирішення кадрового питання у Харківському хіміко-технологічному інституті (ХХТІ).

На початку 1930-х років аспірантура була продовженням студентського навчання, оскільки основний акцент робився на механічному засвоєнні лекційного курсу із 20-ти предметів, число яких з часом зменшилося до шести. Щоденне 4–6-годинне інститутське навантаження аспіранта майже повністю виключало можливість самостійного опрацювання матеріалу, все це незважаючи на те, що метою організації курсів „підвищеного типу" було поглиблене вивчення предметів. Виконання роботи ускладнювалось відсутністю робочого місця та належної матеріально-технічної бази. Так, проф. О. Й. Гундер відзначав, що аспіранти кафедри неорганічної та аналітичної хімії були вимушені працювати в лабораторії поряд із студентами.

У 1934 р. ХХТІ отримав право присуджувати наукові ступені та вчені звання. Так, Вчена рада інституту за 1934 – 1941 рр. розглянула 9 дисертацій на науковий ступінь доктора наук та 67 – кандидата наук. Результати своїх досліджень науковці інституту друкували на сторінках «Українського хімічного журналу», видання якого здійснювалось за підтримки Вченої ради, а також у збірнику праць ХХТІ. Позитивним зрушенням у організації системної підготовки науковців була організована у 1936 р. в інституті на чолі із проф. П. П. Будніковим спеціальна аспірантська комісія, яка активно працювала над питанням розробки індивідуальних планів.

У роки Великої Вітчизняної війни аспірантура відновила свою роботу вже у 1943 р. Так, до навчання поверталися аспіранти старших курсів, розпочався новий прийом колишніх випускників за очною та заочною формами підготовки. У 1943 – 44 н.р. вступ проходив за конкурсним відбором. Підготовка аспіранта проходила за індивідуальним планом, до того ж спеціальні дисципліни уводилися вже з першого року навчання.

У перші повоєнні роки набір до аспірантури відставав від передбаченого планом, тоді як у 1948 – 49 н.р. на 8 запланованих місць було подано 14 заяв від претендентів з інших навчальних закладів, наукових установ, заводів, а також колишніх аспірантів. Процедура розгляду дисертації Вченою радою ХХТІ полягала у послідовному її обговоренні на трьох нарадах спеціальною кваліфікаційною комісією, до складу якої входили проф. М. О. Валяшко, проф. В. І. Атрощенко, проф. Б. Н. Тютюнников, проф. А. М. Сисоєв та доц. Н. А. Зелігман.

Отже, система підготовки науково-педагогічних кадрів у ХХТІ протягом 1930–1949 рр. була досить неоднорідною за змістом. Так, у 1930-і роки робота аспірантури зводилася до підготовки викладача, а не науковця. Зберігши інститут аспірантури у роки Великої Вітчизняної війни, у повоєнний період вдалося вирішити кадрове питання професорсько-викладацького складу у ХТІ, так і забезпечити науковцями в галузі хімії та хімічної технології наукові установи та підприємства України.

Харченко Н.А.
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ ім. Г. Сковороди»

ПРИОРІТЕТНІ НАУКОВІ НАПРЯМКИ ПРОФЕСОРА В.О. БЕЦА В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА (ДРУГА ПОЛОВИННА XIX СТОЛІТТЯ)

Історія становлення анатомічних студій в Україні потребує особливої уваги та вивчення. Її здобутки можуть бути використані в сучасних умовах розвитку медичної науки, яка багата численними науковими відкриттями, прикладами творчої, невтомної, самовідданої праці вчених у своїй діяльності. В медицині є особистості, які при житті стали всесвітньо відомі, завдяки своїм науковим досягненням. До таких особистостей відноситься В. О. Бец (1834–1894) – український анатом, гістолог, педагог, громадський діяч, професор Київського Університету св. Володимира. Наукові здобутки вченого мають як теоретичне, так і прикладне значення в розвитку неврології і до сьогодення.

Наукові основи анатомії та фізіології формувалися вченими провідних університетів України в другій половині XIX століття. Саме в цей період на теренах України протікала діяльність видатних анатомів та фізіологів Київського Університету св. Володимира. Серед них вагоме місце посідає постать Володимира Олексійовича Беца – вченого в галузі біологічної та медичної наук. Народився 26 квітня 1834 р. в дворянській родині, у селі Татаровщині, що неподалік м. Остра Чернігівської губернії. Після закінчення школи навчався спочатку в Ніжинській, а потім у 2-й Київській гімназії. У 1853 р. В. О. Бец вступив до Київського університету св. Володимира, де навчався на медичному факультеті. Після закінчення університету (1860), йому присвоїли ступінь лікаря з відзнакою.

Формування наукового світогляду майбутнього науковця в галузі анатомії відбувалося у лабораторії німецького вченого Карла Людвіга, де були виконані експериментальні дослідження з кровообігу в печінці. Згодом ці дослідження лягли в основу його дисертаційної роботи, в якій він обґрунтував і узагальнив експериментальні методики кровообігу печінки.

З 1868 до 1890 р. він працював професором кафедри анатомії Київського університету св. Володимира. Слід відзначити, що створення кафедри анатомії в університеті відбувалося в умовах, коли від нормальної анатомії відокремилася патологічна, мікроскопічна анатомія, на базі якої виникла гістологія, топографічна анатомія, судова медицина. Працюючи на кафедрі анатомії, професор В.О. Бец почав вивчати анатомію центральної нервової системи, а особливо її мікроскопічну будову. Пріоритетними напрямками його наукової роботи на кафедрі було вивчення цитоархітектоніку кори головного мозку людини та тварин. Завдяки блискучим макро- та мікроскопічним дослідженням тонкої будови мозкової тканини. учений відкрив одне з найбільших нейронів в центральній нервовій системі, які були названні в честь його відкриття – клітини Беца.

Впродовж 1870–1872 рр. ним було опубліковано низку праць, присвячених макроскопічній анатомії людського мозку, зібрано та проаналізовано колекцію мікроскопічних препаратів мозку людини, людських зародків та дітей, а також препаратів мозку різноманітних тварин. Згодом ці дослідження отримали світове визнання та сприяли подальшому розвитку гістології і фізіології нервової системи. За розроблені ним вперше мікро- та макроскопічні препарати людського мозку, В.О. Бец у 1872 році у Петербурзі отримав медаль на Всеросійській мануфактурній виставці.

Таким чином, професор В. О. Бец безперечно вважається одним із фундаторів анатомічної науки на теренах України другої половини XIX ст. Пріоритетними науковими напрямками вченого були дослідження та відкриття в галузі неврології.

СЕКЦІЯ 11
МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ:ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Хавое Аичата Маига
НТУ «ХПИ», Мали

МЕНТАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СТУДЕНТОВ ИЗ ГОСУДАРСТВ АФРИКИ

Студенты из Африки, со своими этническими стереотипами, представлением о человеческих добродетелях и пороках, темпераментом, эмоционально-психической стороной традиций, привычек, обычаев достаточно быстро находят свое место в европейском обществе, которое, казалось бы на первый взгляд совершенно не соответствует традициям, обычаям, ритуалам африканского континента. Возникает вопрос: что способствует адаптации к жизни в европейской стране студентов из Африки? Чтобы получить ответ на этот вопрос необходимо изучить особенности национального характера или менталитета жителей африканского континента. Жизнедеятельность того или иного народа, особенности его национального самосознания следует рассматривать через его уникальные особенности, его историческую поступь. До сих пор население Африки отличается этнической пестротой и состоит из многих сотен племен, народностей и наций. Трудовая деятельность, наличие национального сознания и языка, культура и традиции, стремление к миру и свободе – это то, что характерно для людей, независимо от их расовых и национальных различий.

Каждый человек, который имел когда-либо возможность общения с жителями Африки отмечал их трудолюбие, целеустремленность, энергию и выносливость. Во время учебы в Украине, африканские студенты показывают большие успехи благодаря их трудолюбию. Именно эта черта характера позволяет в тяжелые периоды адаптации к новым климатическим условиям не бросать учебу. В этом отношении, например, жители южных регионов отличаются от жителей Севера. Работоспособность в условиях тропиков снижается в 2-3 раза по сравнению со странами с умеренным климатом.

Географическая среда лишь вносит своеобразие в развитие тех или иных видов трудовой деятельности. Отношение к труду, сформировавшись, закрепляются в форме традиций и передаются из поколения в поколение. Трудолюбие жителей Африки является чертой национального характера. При этом, изменение социальных или исторических факторов не всегда оказывает воздействие на трудолюбие африканцев.

Можно только приветствовать студенческую миграцию и гордится молодыми африканцами, которые приехав на учебу смогли адаптироваться и ассимилироваться в странах Европы и США. Приоритет студенческой молодежи на обмен опытом, знаниями и культурными традициями подтверждает их чувство патриотизма и жизненно важной национальной идентичности.

Арина Дергач
НТУ «ХПИ», Туркменистан

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ И ТУРКМЕНИСТАНА В КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНОЙ СФЕРЕ

Одним из перспективных направлений сотрудничества Украины и Туркменистана является культурно-гуманитарная сфера. Сегодня более 1300 граждан Туркменистана получают знания по специальностям, востребованным в разных сферах народного хозяйства Туркменистана.

Украинские ученые принимают активное участие в международных научных конференциях Туркменистана. Ежегодно проводятся Дни культуры Туркменистана в Украине, и соответственно, Дни культуры Украины в Туркменистане, которые значительно расширили рамки диалога на языке искусства и творчества. Участниками этих мероприятий были обсуждены перспективы культурных контактов и на уровне непосредственного взаимодействия творческих союзов и общественных объединений Туркменистана и Украины, в частности по таким направлениям, как литература, изобразительное искусство, музыка и кинематограф. Украинские деятели проявляют готовность к разработке совместных проектов с туркменскими коллегами. Так, в рамках обмена встречными предложениями были обсуждены возможности в области организации обменных гастрольных туров артистов, выставочных мероприятий, мастер-классов, установления связей по консерваторской линии, создания совместных арт-проектов, кинопостановок и др. Прозвучало предложение о совместной работе в области взаимных литературных переводов, языковедческих исследований, подготовке переводческих и филологических кадров, включая стажировки украинских студентов-тюркологов в Туркменистане, а туркменских студентов, изучающих славянские языки, в Украине.

Для проведения в Туркменистане мероприятий культурно-образовательного направления активно используется действующая при Посольстве Украины воскресная школа, в которой в пяти возрастных группах обучается около 200 слушателей разного возраста. В школе они изучают не только украинский язык,

но и историю Украины, ее культуру, этнографию. При школе действует украинская библиотека, хор украинской песни, вокальные ансамбли, драматический кружок. Особое внимание уделяется истокам дружбы между народами, историческим связям между Украиной и Туркменистаном.

Большой вклад в развитие отношений в области культуры вносит киевская библиотека имени великого туркменского философа, мыслителя и поэта Махтумкули-фраги, которая стала центром пропаганды истории и культуры Туркменистана. В самом центре Киева установлен памятник Махтумкули-Фраги, а в Ашхабаде – великому украинскому поэту Тарасу Шевченко.

Сегодня туркменская культура, осваивая новые ресурсы и возможности, интегрируясь в международное пространство, вызывает повышенное внимание со стороны зарубежных творческих деятелей. Туркменистан и Украина, исходя из национальных интересов, постоянно совершенствуют взаимовыгодное равноправное партнерство и строят свои отношения на основах взаимопонимания, уважения, развития политического диалога на всех уровнях, упрочения дружбы и сотрудничества между обоими народами.

Акобия Вахтанг
ХГУПТ, Грузия

ОСНОВНЫЕ ТРУДНОСТИ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В УКРАИНЕ

Обучение иностранных студентов является определенным показателем статуса вуза. Фундаментальность образования Украины делает ее привлекательной для иностранцев, и традиционно в вузы приезжают на обучение студенты из разных стран. В первые недели после приезда в новую страну особое напряжение испытывают студенты из материально плохо обеспеченных семей и те, кто привык к чрезмерной опеке со стороны родителей. Они находятся в состоянии стресса: жалуются на потерю аппетита, усталость, вялость, бессонницу, плохое настроение и раздражительность. Многие студенты отмечают большую помощь земляков, живущих в Украине уже некоторое время. Каждый иностранный студент испытывает языковые трудности, приехав в другую страну. Невозможность объясниться с людьми ставит студентов в крайне затруднительное положение (трудности при покупке вещей или продуктов питания). Объяснение жестами и ошибки в построении отдельных фраз вызывают смех и удивление.

Целью довузовской подготовки иностранных студентов является быстрое и эффективное овладение языком обучения. Чем лучше усваивается язык, тем продуктивнее адаптация, тем быстрее студент перестает стесняться обращаться со своими просьбами и вопросами к местным жителям. Таким образом, общаться становится легче, а значит, и проще изучать новый материал. Студенты-иностранцы болезненно переживают непонимание, а тем более конфликты с преподавателями. Преподаватели диктуют лекции очень быстро и студенты не успевают записывать. Возникают ситуации, когда преподаватель не понимает студента, так как тот плохо владеет русским языком, и у педагога складывается

впечатление, что этот студент плохо учится. Но большинство педагогов помогают студентам, поддерживают их в учебе, объясняют подробно задания на языке-посреднике. Важным является состав академической группы. В основном группа состоит из 8–10 студентов, благодаря чему преподаватель может каждому уделить достаточно внимания. Интернациональная группа стимулирует процесс изучения украинского/русского языка. Отношения в группе также складываются по-разному. Есть студенты, которые смеются над внешним видом одногруппников, плохим знанием языка обучения, критикуют их доклады, ответы. Но в большинстве случаев украинские студенты помогают писать лекции, сдавать экзамены, готовить доклады, вообще относятся доброжелательно и стараются помочь.

В ближайших к общежитию и университету магазинах продавцы уже привыкли видеть иностранцев и помогают им при выборе и покупке товаров.

Иностранные студенты с интересом познают Украину, людей, нравы, обычаи, быт, отношение к истории, религии. Посещение музеев, выставок, концертов, драматических театров, встречи и вечера интернациональной дружбы со студентами других вузов также способствуют адаптации. Преодолев значительный период адаптации, иностранные студенты меняются, их взгляды на жизнь становятся другими, и они начинают ценить то, что не замечали раньше.

Али Ченарани
НАУ «ХАИ», Иран

УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ В ОБЛАСТИ ОБУЧЕНИЯ ЭЛЕКТРОННЫМ ПРОЕКТАМ

Управление рисками – это процесс принятия и выполнения управленческих решений, направленных на снижение вероятности возникновения неблагоприятного результата и минимизацию возможных потерь, вызванных его реализацией.

Оценка рисков и реагирование на риски являются ключевыми элементами управления рисками. Оценка риска обычно делится на 3 этапа: выявление (идентификация) риска, качественный анализ и количественный анализ риска. При оценке риска, потенциальное воздействие и вероятность риска являются двумя основными факторами. Также есть третий фактор, который выражает скорость наступления риска. В зависимости от этих факторов, на следующем этапе (то есть в ответ на риск), из следующих вариантов выбирается соответствующая стратегия: 1. Избежание – устранение неопределенности, порождающей риск в проекте или радикальная переделка проекта. 2. Смягчение, сокращение – проведение мероприятий по сокращению влияния риска. 3. Принятие, удержание – сохранение ответственности за риск и способность покрыть все убытки. 4. Передача – перевод ответственности за риск другой стороне, включение страхования в контракт.

Система электронного обучения (информационные, электронные технологии) является относительно новой и быстро развивающейся областью. Развитие информационных технологий рассматривается как рискованная деятельность и хотя литература сосредоточена на технических вопросах, есть четкое понимание того, что человеческий и культурный факторы являются ключевыми вопросами.

Мы адаптировали структуру для категоризации рисков в области проектов электронного обучения. В ходе настоящего исследования были выявлены источники рисков, которые перечислены ниже в порядке их важности. Для каждого источника риска предложены три фактора, которые упомянуты выше (то есть вероятность, потенциальное воздействие и скорость наступления) и соответствующие руководства по устранению. 1. Недостаток или неопределенные человеческие ресурсы. 2. Технические ограничения достигнутых решений. 3. Недостаточное сотрудничество партнеров. 4. Устойчивость. 5. Нереальные ожидания. 6. Плохое руководство. 7. Ведение дел в защите прав интеллектуальной собственности. 8. Прикладное программное обеспечение, не соответствующее целевому назначению. 9. Невыполнение технических стандартов; 10. Необоснованный график и бюджет проекта. 11. Переговоры по контракту и управление контрактом. 12. Невыполнение различных нормативных стандартов. 13. Плохое качество оценки. 14. Низкая гарантия качества.

Многие из областей риска, указанных в этом списке, задействуют интерфейс и взаимосвязь между проектами и их внешним окружением. Следовательно, понимание каждого проекта и его окружения, играет значительную роль в обеспечении его успешного завершения и распространения.

Anyasi Island
Nigeria, KhSUFTT

ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO THE STUDY IN THE UKRAINIAN HIGH SCHOOLS

The question of being educated in the Ukrainian high schools is important for foreign citizens as well. Among many problems which arise for foreign students in Ukraine, there is a problem to adapt them. One of the most important adjustments many students and foreigners in Ukraine have to make is to the weather. It gets very cold during the winter months and for many students who are natives of tropical countries, it can be a big problem. However, over time, all foreigners gain an understanding that the key to any weather condition is being properly dressed. Communication is always a challenge for any person in a foreign country, but it is especially important for students as they may have to move around a lot, and may even need to learn the language. The majority of Ukrainians do not understand the languages most commonly spoken by foreign students, such as: English, French, Arabic and Chinese. Therefore the first few

weeks for any foreigner in Ukraine can be quite confusing, everything from getting directions to buying foodstuff and other products can be quite a challenge.

Nevertheless, there are standing rules that all foreign students must pass through a training period, in which Ukrainian or Russian language is the main focus. With the help and guidance of talented Ukrainian teachers most students are able to understand and speak the language within a year, while some of the more dedicated students eventually become very fluent. It is desirable that these preparatory classes are taken seriously as the study of language is very necessary and useful for all foreigners.

Transportation system in Ukraine is also worthy of mention. The Ukrainian transport network is excellent and although not the most modern. It is one of the most efficient in the world. In cities with large populations, such as in Kiev and Kharkov, there is the metro system, which connects all the main suburbs of the city. The metros in Ukraine are much cheaper but equally effective when compared to other cities of the world. There are also numbered buses and trolleys with well planned routes, so that wherever you stay there is a bus stop within walking distance. There are also trams running in the city, they are quite affordable, although they may be on the slow side. After 11-12 pm most of these services stop, however, do not be afraid, as there many taxi services that operate 24 hours and quickly respond to any calls. Intercity trains and buses also run punctually and make travel within Ukraine cheap and affordable for everyone. A large number of options and routes may seem initially confusing for the foreign student, but once understood, it becomes very easy to move around.

Ukraine is a country of many rich and delicious cuisines, many of them originally from Ukraine, but there are also from neighboring countries such as Russia, Georgia, Poland, etc. Nevertheless, Ukrainian dishes are quite tasty and delicious and all foreigners should be open minded and enjoy the best of Ukrainian cuisine. There are also a wild variety of fresh vegetables and fruits available at markets.

Ukraine may also be a big culture shock to those from conservative countries, such as when you see the Ukrainian girls kissing each other (this is how girlfriends say hello). It may also seem strange when teachers, elders, etc are addressed without using "Mr or Mrs" before their names and many other small cultural details. After a while all foreigners get accustomed to these behaviors and come to an understanding and acceptance of the Ukrainian lifestyle. Certain level of xenophobia can be observed in the population, however, this is mostly exaggerated and those foreigners who often associate and relate with the Ukrainians will gladly testify that Ukraine is a country of good, warm hearted people and foreigners are welcome.

Ахмад Агаи
НАУ «ХАИ», Иран

РАСХОЖДЕНИЯ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РАЗЛИЧНЫХ СТРАН МИРА

В некоторых странах система образования делится только на 2 этапа, а в других странах школы среднего образования включают 3 этапа, которые называются: подготовительная, средняя и старшая школа. В этой статье

проводится краткое сравнение продолжительности среднего образования в разных странах.

● *Азия:* Самый длительный период обучения в подготовительной средней школе в Шри-Ланке – 6 лет, а самый короткий – в Бутане – 2 г. Самый длительный период обучения в старшей школе в Пакистане, Кувейте и Иране – 4 г., а минимальный – в Китае, Грузии, Монголии и на Мальдивах.

● *Африка:* Самый короткий период обучения в средней школе в Ливии и Судане – 3 г.; самый длительный – в Гвинее, Мозамбике, Чаде – 7 лет. Самый длительный период обучения в старшей школе в Мозамбике – 5 лет, минимальный – в Лесото.

● *Океания:* Самый короткий период обучения в средней школе в Токелау – 2 г. Самый длительный – в Тонга и Новой Зеландии – 7 лет. Самый длительный период обучения в подготовительной средней школе в Новой Зеландии – 4 г.; самый короткий – на островах Тихого океана и Самоа – 2 г. Самый длительный период обучения в старшей школе в странах Острова Кука и Новой Зеландии – 3 г., а минимальный в Австралии, на Соломоновых Островах и Самоа – 2 г.

● *Америка:* Самый короткий период обучения в средней школе в Венесуэле – 2 г. Самый длительный – на Ямайке и Суринаме 7 лет. Самый длительный период обучения в старшей школе на Ямайке – 4 г., а минимальный – в Гондурасе, Никарагуа и Аргентине – 2 г.

● *Европа:* Самый короткий период обучения в средней школе в Албании, Македонии и Польше – 4 г. Самый длительный – в Германии – 9 лет. Самый длительный период обучения в старшей школе в Сан-Марино и Мальте – 5 лет, а минимальный – в Украине, Ирландии и Белоруссии – 2 г.

Итак установлено, что средняя школа есть во всех странах с длительностью обучения от 2-х лет в Венесуэле и до 9-ти лет в Германии.

Ахуджанов Хумаюн
ХНАДУ, Туркменистан

МОТИВЫ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА ТУРКМЕНСКИМИ СТУДЕНТАМИ

В эпоху глобализации всех сфер общественной жизни особенно актуальной становится проблема мотивации в изучении иностранных языков. Иностранные языки становятся одним из главных факторов как социально–экономического, так и общекультурного прогресса общества. А в случае обучения иностранных студентов – еще и средством достижения профессиональной и социокультурной компетентности и развития личности будущего специалиста.

По мнению психологов, мотивы являются «мотором» любой деятельности и учебной в том числе, «запускным механизмом» изучения иностранного языка. Мотивация обучения тесно связана с эффективностью обучения, с поиском способов достижения высоких результатов в учебной деятельности. Учебная мотивация определяется рядом специфических факторов: особенностями обучающегося (пол, самооценка, уровень интеллектуального развития);

особенностями преподавателя и его отношения к педагогической деятельности; организацией педагогического процесса; спецификой учебного предмета и др.

Опрос, проведенный в ХНАДУ среди туркменских студентов, изучающих русский язык, имел целью установить мотивы изучения русского языка как иностранного. В данном исследовании нами была принята классификация мотивов по В.Молчановскому и Л.Шепелевич, которая учитывает мотивы учащихся при выборе и изучении иностранного языка (в нашем случае – русского). Согласно данной классификации, выделяется шесть групп мотивов: 1) Эмоционально-эстетические – к ним относятся такие объяснения, как: *«мне нравится, как звучит русский язык», «красивый язык»* и т.п. 2) Прагматические – желание получить хорошую работу или обучение в Украине. 3) Дидактические – связанные с самим процессом обучения: ученика побуждает учиться стремление проявлять интеллектуальную активность, увлекает сам процесс обучения, а не только получаемые результаты. 4) Познавательные – связанные с содержанием учения: стремление узнать новые факты, овладеть знаниями, способами действий и т. п. 5) Коммуникативные – личное общение с украинскими, русскими друзьями или знакомыми, использование русского языка в семье. 6) Мотив принуждения и обязательности – необходимость обучаться на этом языке.

Всего было опрошено 120 туркменских студентов 1-2 курса, применялся метод стихийной выборки. В результате проведенного анкетирования были получены следующие результаты. Эмоционально-эстетические мотивы преобладают у 4 % респондентов; прагматические – у 55 %. Дидактические мотивы были отмечены как ведущие 11% студентов. Познавательные мотивы являются доминирующими для 7 % студентов. Для 9 % студентов преобладающими оказались коммуникативные мотивы. Мотив принуждения и обязательности в качестве главного мотива изучения русского языка назвали 14 % респондентов.

Можно сделать вывод, что большая часть туркменских студентов при изучении русского языка в вузе движима прагматическими мотивами и мотивом принуждения и обязательности. При этом присутствует значительная доля негативной мотивации («чтобы не отчислили», «не поставили двойку»). Необходимо создавать такие условия, при которых у учащихся возникает личная заинтересованность и потребность в изучении русского языка как иностранного.

Бабакулыев Гапур
ХНАДУ, Туркменистан

АДАПТАЦИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗАХ УКРАИНЫ

Начало обучения в вузе всегда вызывает определенную сложность у студентов-первокурсников. Адаптация студентов к обучению в высшей школе связана с изменениями в социальной среде, с кардинальным изменением стереотипов, которые сложились в период получения среднего образования. Адаптация иностранных студентов в учебном процессе поликультурной

образовательной среды имеет свои психолого-педагогические особенности и во многом зависит от их предыдущего культурного, социального опыта и вариантов стиля воспитания. Межкультурная адаптация – сложный процесс достижения соответствия с новой культурной средой. Выделяется внутренняя сторона адаптации (чувство полноты жизни, удовлетворения) и внешняя, которая проявляется в участии человека в социальной и культурной жизни новой группы.

Исследователи утверждают, что процесс адаптации визитёров к новой культуре состоит из 5 этапов. *I э.*, называемый «медовым месяцем», характеризуется энтузиазмом, приподнятым настроением, интересом к стране и большими надеждами. Но этот этап быстро проходит. *II э.* характеризуется тем, что непривычная окружающая среда начинает оказывать негативное воздействие, человек сталкивается с неблагоприятными или трудными внешними обстоятельствами, неудачными попытками общения с местным населением, что часто приводит к непониманию и неприятию, разочарованию, фрустрации. Это состояние называется «культурным шоком», т.к. человек не может «вписаться» в чужую культуру, пытается убежать от реальности, общаясь преимущественно с земляками и обмениваясь с ними впечатлениями об «ужасных местных порядках». Культурный шок вызывается потерей друзей и статуса, отвержением, непониманием, дискомфортом при осознании различий между культурами, путаницей в ценностных ориентациях. В этот период могут возникать психосоматические расстройства, бессонница, депрессия, злоупотребление алкоголем и наркотиками и даже попытки самоубийства. Культурный шок или «стресс аккультурации» – закономерный этап, который подготавливает к необходимости принять и понять новые ценности и модели, свойственные данной стране и народу. *III э.* характеризуется тем, что симптомы культурного шока могут достичь критической точки. Не сумевшие успешно адаптироваться в новой среде визитёры «выходят» из неё – возвращаются домой раньше положенного срока. Однако чаще всего на этом этапе визитёры осознают необходимость изучать язык, местную культуру, модели поведения и начинают постепенно преодолевать межкультурные противоречия. *IV э.* представлен медленно ослабляющейся депрессией, появлением оптимизма, ощущения уверенности и удовлетворения, чувства приспособленности к жизни в данной стране. *V э.* характеризуется полной и долгосрочной адаптацией, происходят стабильные изменения человека, его моделей поведения в ответ на требования среды.

Процесс межкультурной адаптации может протекать от нескольких месяцев до 4–5 лет – в зависимости от характеристики визитёров и особенностей своей и чужой культур. Если культуры резко отличаются друг от друга, то адаптация удлиняется или может отсутствовать. Степень выраженности культурного шока зависит от возраста, пола, образования, особенностей личности.

Учёт этнопсихологического компонента и явления «культурного шока» – важный фактор в организации успешного учебно-воспитательного процесса. Иностранные студенты смогут найти свое место в новом социуме быстрее, если

будут созданы психолого-педагогические условия, смягчающие процессы адаптации к иной социокультурной среде.

Даюб Тони
ХГУПТ, Сирия

СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНАЯ АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ В УКРАИНЕ (ПРЕОДОЛЕНИЕ ТРУДНОСТЕЙ)

С каждым годом все больше иностранных учащихся приезжает в Украину для получения высшего образования. Процесс адаптации к студенческой жизни довольно трудный, даже если учишься в своей стране и гораздо сложнее, если учишься не на родине. Адаптации включают в себя не только оптимизацию функций организма, но и поддержку баланса в системе «организм-среда». Процесс адаптации реализуется всякий раз, когда в системе «организм-среда» возникают значимые изменения. Поскольку организм и среда находятся в динамическом равновесии, а их соотношения меняются постоянно, также постоянно должен осуществляется процесс адаптации. Адаптации студента-иностранца к новой социально-культурной среде способствуют 2 группы факторов: зависящие от студента и зависящие от преподавателя. Со стороны студента важны: достаточный уровень базовой подготовки, уровень знания русского языка, индивидуальная способность к обучению, особенности национального менталитета. Преподаватель, в свою очередь, должен быть компетентен в предмете, владеть языком общения и обладать определенными личными качествами.

Поскольку период пребывания иностранных студентов в Украине колеблется от двух недель до нескольких лет, то можно понять насколько важен постоянный контроль за процессом адаптации. Последний включает в себя множество аспектов, наиболее важными из которых являются: приспособление к новым: социально-культурной среде, климатическим условиям, времени, образовательной системе, языку общения, интернациональному характеру учебных групп и потоков, культуре страны и так далее.

Культурный дискомфорт заключается в неизбежном столкновении культурных норм и ценностей родной страны и новых, свойственных обществу, в которое прибыл студент. Наиболее быстро протекает адаптация к украинской кухне. Во многих странах, как и в Украине, предпочитают картофель, рис, мясо и рыбу, но используют большее приправ. Поэтому отдельные блюда кажутся похожими на блюда родной кухни, что вызывает приятное удивление. Сглаживают неприятные моменты новые друзья по группе, которые проводят с нами праздники, экскурсии, прогулки, помогают понять культуру, особенности национального характера.

Условия успешной социально-культурной адаптации: организацию межличностного взаимодействия и взаимопонимания между преподавателями и студентами, представителями разных культур внутри группы, факультета, академии; включение иностранного студента в межкультурную

коммуникативную деятельность. Процесс адаптации к новой социальной среде протекает как в рамках учебной деятельности, так и во время внеаудиторных мероприятий, что способствует ускорению данного процесса, а также формирует речевую компетенцию.

Целесообразно организовать экскурсии в музеи; выездные экскурсии по культурным и историческим памятным местам города и области; культпоходы в театры; посещение библиотек, проведение тематических вечеров. Необходимо привлекать студентов к участию в спортивных и творческих секциях, концертах, научных конференциях, международных фестивалях в родном вузе, межвузовских конкурсах, соревнованиях и конференциях.

Дембеле Лиди
НТУ «ХПИ», Мали

СТЕРЕОТИПЫ ПОВЕДЕНИЯ: ИСТОРИЯ И ПСИХОЛОГИЯ

Стереотипы поведения – это устойчивые формы поведения, которые могут часто повторяться. Каждая профессиональная, этническая, возрастная, гендерная и конфессиональная группа людей имеет специфические стереотипы поведения (штампы, шаблоны, образцы поведения). Особенности социальной и культурной организации общества также влияют на поведение человека. При анализе стереотипов поведения надо учитывать 2 аспекта: исторический (традиционная бытовая культура) и психологический (элементы сознания).

Каждое общество в процессе взаимодействия с внешним миром накапливает определенный опыт. Этот опыт является фундаментом возможного существования общества на протяжении длительного времени. Поэтому общество заинтересовано в хранении, накоплении и передачи этого опыта следующим поколениям в условиях постоянного обновления. Передача наследственной информации происходит генетически и в процессе социализации, основанной на обучении. Накапливаемая информация – это не просто сумма полезных знаний, а организованный опыт, который может быть передан во времени. Традиционное поведение характеризуется автоматизмом и реализуется бессознательно, согласно формулам «потому что так принято», «как у людей», «по обычаю», «по уставу», «так делали раньше», «так установили предки». Особенностью стереотипов поведения является тесная связь идеологических представлений с социальной психологией. Средством психологического воздействия на поведение людей являются символика, ритуалы, обряды и обычаи. Любой обычай, который имеет практический смысл наделяется символическим значением. Ритуалы несут функцию контроля обычаев (свадьба, похороны, праздники). Символичность ритуала и демонстрация обрядовых ценностей не уменьшают его практических функций.

Общество, независимо от национальной культуры, соблюдает традиции которые исторически сложились на протяжении веков. Изучение стереотипов поведения ценно для выявления исторических корней и психологических механизмов стандартов поведения представителей разных народов.

Джумамырадов Мухат
ХНАДУ, Туркменистан

СОВРЕМЕННЫЕ МИРОВЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ИНОСТРАННОМУ СПЕЦИАЛИСТУ–ИНЖЕНЕРУ

Сегодня европейские страны начали фундаментальную дискуссию о том, как вооружить человека необходимыми умениями и знаниями для обеспечения гармоничного взаимодействия с технологичным быстроразвивающимся обществом. Международное признание компетенций и квалификаций инженеров осуществляется в рамках деятельности таких организаций: Engineers Mobility Forum – глобально, APEC Engineer Register – в Азиатско-Тихоокеанском регионе и European Federation of National Engineering Associations – в Европе. Согласно этим программам критериями сертификации инженеров являются: наличие инженерного образования, полученного в университете по аккредитованной общественно-профессиональной организацией программе; способность к самостоятельной инженерной деятельности; опыт успешной профессиональной деятельности в течение ряда лет (4–7), включая не менее 2 лет работы на руководящей должности при выполнении важного инженерного проекта; непрерывное повышение квалификации и профессиональное совершенствование; ответственность и соблюдение кодекса профессиональной этики инженера.

Все перечисленные требования к современному специалисту-инженеру несомненно являются очень важными, но важно и то, что в условиях глобализации в системе требований к специалисту сегодня отчетливо проявляется личностная составляющая. Личность человека труда признается как главная ценность общества. В условиях социально-экономических преобразований формируется идеология развития личности, творческой активности субъектов труда. Это отражается в требованиях к творческому потенциалу личности специалиста, способности генерировать новые идеи, имеющие общечеловеческую ценность и в то же время не наносящие вреда природе и т.п. Социально значимые качества личности, отражающие ее мировоззренческие установки, существенным образом влияют на сферу профессионального труда. Они помогают специалисту не только в определении своего социального и профессионального места в обществе, в безопасном и гармоничном ведении профессиональной деятельности, но и активно направляют будущее развитие всей социальной среды в позитивном направлении, выступают гарантом признания и соблюдения обществом общечеловеческих приоритетов.

Таким образом, в современных глобальных социально-экономических условиях развития общества к личности специалиста-инженера предъявляются новые требования. Акценты в них переносятся с узкопрофессионального подхода к специалисту на его многостороннее профессионально-личностное развитие в соответствии с возросшей ролью личности в решении общественных проблем. Человек труда в современном обществе определяется как активный субъект профессиональной деятельности, обладающий целым комплексом качеств для

достижения продуктивных результатов своего труда: личной созидательной активностью и профессиональной мобильностью, высокой профессиональной культурой и творческой индивидуальностью.

Диаз де Леон Рамос Антонио
НАУ «ХАИ», Мексика

ОБЗОР ПРОЦЕССА АККУЛЬТУРАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ХАРЬКОВЕ

В настоящее время существует увеличивающийся объем студентов, которые переезжают из одного культурного контекста в другой, что обуславливает процесс аккультурации и взаимодействия различных культур. Для того, чтобы облегчить и сделать более эффективной процедуру приёма иностранных студентов в Харьковских вузах, необходимо тщательно изучить этот процесс.

Сначала необходимо дать определение понятию «аккультурация» – это динамический процесс, который происходит когда две культурные, независимые группы находятся в постоянном контакте и одна из них старается поменять мировоззренческие элементы второй группы.

В результате этого взаимодействия обычно возникают четыре механизма аккультурации: ассимиляция, разделение, маргинализация и интеграция. Неблагоприятными условиями, влияющими на процесс обучения иностранного студента, являются первые три варианта.

Интеграция приехавших студентов-иностранцев в чужую страну является нелегкой задачей. Тем не менее, ряд психо-педагогических экспериментов, проведенных в Румынии показал, что, благодаря реализации ряда мероприятий, можно достичь определенного уровня межкультурного образования и успешного сосуществования различных культур.

Учитывая все вышесказанное и то, что, по результатам исследования Украинского центра статистики в 2011 г., 11 тысяч иностранных студентов учатся в Харькове, назрела необходимость сбора статистических данных о наиболее распространенных сложностях, с которыми сталкиваются иностранные студенты, приезжающие в Харьковские вузы.

Дуниев Сеймур
ХГУПТ, Азербайджан

МОТИВАЦИЯ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ К УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Действие человека исходит из определенного мотива и направлено на то, чтобы определить цель. Не зная мотива, невозможно понять, по какой причине люди стремятся к одним, а не другим целям, настоящую цель их действий. Виды мотивов бывают познавательными и социальными. Направленность на содержание учебных предметов означает то, что есть познавательные мотивы. Направленность на других людей во время учебы – социальные мотивы. И в познавательных, и в социальных мотивах может быть разный уровень.

Уровни познавательных мотивов: широкие познавательные мотивы (ориентация на приобретение новых знаний – фактов, явлений, закономерностей); учебно-познавательные мотивы (ориентация на усвоение способов добывания знаний, приёмы самостоятельного приобретения знаний); мотивы самообразования (ориентация на приобретение дополнительных знаний, чтобы потом самосовершенствоваться). Разные мотивы обладают неодинаковым проявлением во время учебного процесса. Широкие познавательные мотивы могут проявляться в принятии решений заданий, в обращении к учителю за дополнительным итогом. Учебно-познавательные – самостоятельное действие по поиску различных способов решений, в вопросе учителю о сравнении различных способов деятельности. Мотивы самообразования обнаруживают в обращениях к учителю по поводу рациональной организации учебной работы, в реальном действии самообразования.

Социальные мотивы могут проявляться в поступке, свидетельствующем о понимании учениками обязанности и ответственности; позиционные мотивы – стремление к контакту со сверстником и в получении его оценки, в помощи товарищу; мотивы социального сотрудничества – коллективная работа и осознание рационального способа ее осуществления.

Эффективность учебы в вузе во многом зависит от того, насколько высока мотивация студентов к обучению. У первокурсников преобладает познавательный мотив, а социальный мотив и мотив получения диплома находятся на среднем уровне, на последнем месте идет мотив овладения профессией. У второкурсников лидирует тоже познавательный мотив, на среднем уровне находится мотив овладения профессией, а на последнем месте мотив получения диплома и социальный мотив. Студенты 3-го курса склоняются больше всего к мотиву получения диплома наравне с познавательным мотивом. На среднем уровне социальный мотив. Ну а последнее место у мотива овладения профессией. Студентам 4-го курса важен социальный мотив и познавательный. На втором месте находится мотив овладения профессией, а не последнем мотив получения диплома.

В процессе обучения у студентов происходит развитие познавательной мотивации на протяжении всего периода учебы. Мотивация овладения профессией увеличивается ко 2-му курсу, что, скорее всего, связано с введением в курс обучения дисциплин предметной подготовки. Социальные мотивы не столь значимы для студентов. Разговор со студентами, имеющими низкий уровень познавательной мотивации, выявил, почти все они не удовлетворены содержанием самих изучаемых дисциплин и ориентированы на практическую составляющую. Некоторые из них высказались за индивидуализацию обучения и изменения методов преподавания. В связи с этим более целесообразным был бы переход на новые государственные стандарты образования и возможность обучения студентов по новым индивидуальным программам.

Левицкий Алексей
МГУ им. А.А. Кулешова, Беларусь

АДАПТАЦИЯ ИНОСТРАННОГО СТУДЕНТА К УСЛОВИЯМ ЖИЗНИ И ОБУЧЕНИЯ В БЕЛАРУСИ

Международный характер современного образования выражается в росте академической мобильности студентов, в увеличении числа иностранных студентов в мире. Иностранцы, приезжающие на учебу в Республику Беларусь, должны адаптироваться не только к вузу, как белорусские студенты, не только к особенностям проживания в общежитии, но и к жизни в другой стране: к ее культуре, традициям, существующей общепринятой системе норм и ценностей. Поэтому помощь в адаптации иностранным студентам к новой образовательной и культурной среде – важная задача вузов. От решения этой задачи, от предоставления иностранным студентам и слушателям возможности участвовать в общественной, культурной, спортивной жизни вуза, города и республики во многом зависит не только укрепление престижа вуза за рубежом, но и повышение имиджа Республики Беларусь в глазах иностранных граждан. Процесс адаптации включает в себя: 1. *Дидактическую или академическую адаптацию* – адаптацию к новым формам организации учебного процесса, принятого в Республике Беларусь. 2. *Адаптацию к иным климатическим условиям*. Иностранцы, приезжающие в другую страну, испытывают влияние климата, связанное со сменой климатических зон и, возможно, сбой биоритмов из-за смены часовых поясов. К этому могут добавляться и воздействия неблагоприятных погодных условий. 3. *Адаптацию к иной системе питания*. Студенты, проживающие в общежитии, вынуждены, как правило, пользоваться столовой. Непривычным может быть вид пищи, ее вкусовые качества, может быть недостаточным ассортимент продуктов. 4. *Психологическую адаптацию*. Студенты-иностранцы обладают индивидуально-психологическими особенностями, которые также могут проявляться в адаптационном процессе.

К факторам, ухудшающим адаптацию, следует отнести – недостаток информации. К внутренним факторам, облегчающим адаптацию можно отнести: опыт человека, особенно в преодолении трудностей, хорошее здоровье и волевые качества; к внешним – целенаправленную работу вуза по адаптации. Основной показатель адаптированности личности – эмоциональное состояние. Положительные эмоции, которые человек испытывает в отношениях с друзьями, удовлетворительное самочувствие, ощущение душевного комфорта – это факторы адаптированности личности. Имеют место следующие общие для всех иностранных студентов трудности процесса адаптации: низкий общеобразовательный уровень; слабая подготовка по профильным дисциплинам; различия форм и методов обучения в белорусском вузе и в высшей школе родной страны студента.

Концептуальная модель готовности иностранных студентов к учебно-профессиональной деятельности в высшей школе должна включать в себя следующие компоненты: мотивационный, когнитивный, операциональный,

эмоционально-волевой, информационный. Чтобы адаптация проходила эффективно, иностранные студенты должны обладать достаточной информацией по вопросам проживания и обучения в Республике Беларусь.

Ли Чаохуа
ХНУ имени В.Н. Каразина, Китай

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА УКРАИНЫ ГЛАЗАМИ КИТАЙСКИХ УЧАЩИХСЯ

За последнее время значительно активизировалась работа по установлению контактов между украинскими и китайскими вузами в сфере обмена студентами, научной и методической работы. Украина в качестве одной из стран, обладающих богатыми ресурсами образования, увлекает все больше и больше иностранцев, в том числе и китайцев. По прибытии в Украину первостепенным вопросом становится изучение русского или украинского языков. Чем же отличается образовательная среда Украины от Китая в сфере изучения языка? Что особенно ценят китайские студенты в образовательной среде Украины? Представляю точку зрения китайских учащихся по этим вопросам. Можно отметить три особенности образовательной среды в Украине: 1) открытость; 2) свобода выбора; 3) живость.

Открытость образовательной среды Украины проявляется, с одной стороны, в тематическом разнообразии разговорной речи. Это объясняется тем, что в Украине царит свободная и раскованная атмосфера для разговора, в результате чего бытовая разговорная тема затрагивает любой аспект жизни. С другой стороны, географическое положение Украины. Украина как мост, с помощью которого сливаются восточная и европейская культура, и это повышает уровень открытости не только в сфере культуры, но и в ментальных манерах. Свобода выбора языка – это билингвизм в Украине. Всем известно, что официальный язык в Китае – китайский язык, так называемый «мандарин» или «путунхуа». Несмотря на то, что в Китае, особенно в южной его части, существует немало диалектов, сильно отличающихся друг от друга, а также от «мандарина», в официальном общении употребляется только «мандарин». Ситуация в Украине разная. Хотя русский язык не имеет статуса государственного языка Украины, но с 2012 года он принят как региональный язык в некоторых областях страны. Это создаёт атмосферу для изучения двух языков одновременно. Иногда двуязычие рассматривается как препятствие для адаптации иностранных студентов в образовательной среде, но с точки зрения аккультурации оно наоборот способствует глубокому исследованию культуры данных стран путём сравнения и корреляции. В связи с динамичным развитием отношений между Украиной и Китаем украинский язык становится одним из «выгодных» языков в Китае.

Живость украинской образовательной среды отражается в употреблении вербальных и невербальных языков в учебной литературе и в бытовом общении. В Китае пособия по иностранным языкам написаны нормированным литературным языком. Вследствие этого лексика этих пособий строго отобрана из общей сокровищницы национального языка, значение и употребление слов,

произношение, правописание и образование грамматических форм слов подчиняются общепринятому образцу. Однако из-за этого и теряется живость языка. В образовательной среде Украины встречаются самые разнообразные в тематическом и стилистическом отношении группы лексики: и общекнижная лексика, и термины, и иноязычные заимствования, и слова высокой стилистической окраски, и даже некоторые факты просторечия, диалектов и жаргонов. Невербальный язык (мимика, позы, жесты) передается только в живой среде.

Как сказал А.П.Чехов, «студент, настроение которого в большинстве создаётся обстановкой на каждом шагу, там, где он учится, должен видеть перед собою только высокое, сильное и изящное... Храни его Бог от тощих деревьев, разбитых окон, серых стен и дверей, обитых ровной клеёнкой» (повесть «Скучная история»). В образовательной среде Украины иностранные студенты не встречают ни тощих деревьев, ни разбитых окон, ни серых стен.

Исходя из всего вышеизложенного, можно сделать вывод, что благоприятную образовательную среду Украины китайские учащиеся оценивают высоко.

Мамедзаде Джамаладдин
ХГУПТ, Азербайджан

ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЕ СТОРОНЫ ПОЛУЧЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ ДЛЯ ИНОСТРАНЦЕВ

Получение высшего образования за рубежом – это престижно и почетно. Как и много лет назад, сегодня иностранцы в городах Украины никого не удивляют. Студентами становятся граждане стран Африки, Азии, Ближнего Востока и бывшего СССР. Получение высшего образования в Украине привлекательно для иностранцев благодаря нескольким преимуществам. Одно из главных преимуществ – это сравнительно невысокая стоимость обучения. Несмотря на то, что для иностранцев установлены совершенно иные суммы контракта на большинство специальностей. Стоимость обучения в Украине намного ниже чем в Англии или Германии. Для иностранцев, которые получают определённые денежные суммы из дому, оплата учёбы не составляет трудностей, а полученный диплом даёт возможность претендовать на хорошую должность или просто быть хорошим специалистом в какой-либо сфере деятельности.

Затраты на проживание в Украине существенно ниже, чем в европейских странах, в Северной Америке или Москве. Даже столицу Украины – Киев не найдете в первых десятках различных рейтингов самых дорогих городов мира. Если выбрать университет в одном из областных центров – Харькове, Днепропетровске, Донецке, Луганске, Львове или Одессе, то затраты на проживание будут еще ниже, чем в столице. Украинские университеты предлагают своим студентам проживание в общежитии – недорогое жильё только для студентов. Если Вы захотите устроиться более комфортно, можно арендовать квартиру.

Ведущие университеты Украины имеют более чем вековую историю и хорошую репутацию. Авторитет и достижения научных школ в разных областях знаний признаны во всем мире. Высокий уровень преподавания отмечают в Киево-Могилянской академии, в Харьковском государственном университете им. В.Н. Каразина, в Национальном государственном университете им. Мечникова (Одесса). Эти университеты предоставляют высокий уровень знаний. В университетах можно получить квалификацию по общепринятой в большинстве стран схеме: бакалавр, магистр. В то же время, в отличие от Европы, в Украине сохранилась квалификация "специалист". Возможно, такой курс будет больше отвечать требованиям страны студента. С украинским дипломом возможно начать профессиональную деятельность или продолжить обучение в любой стране мира. Украина вместе с другими государствами работает над упрощением процедуры признания документов об образовании. Для поступления на большинство программ в Украине достаточно знания украинского языка. Обучение проводится на украинском (иногда – на русском) языке. Есть программы на иностранных языках (в основном – англоязычные). Большинство высших учебных заведений, которые набирают иностранных студентов, имеют свои подготовительные отделения.

В Украине толерантно относятся к иностранцам. В стране нет межрасовых, межэтнических или религиозных конфликтов. Сами же украинцы славятся своим гостеприимством. И наконец, Украина – очень красивая страна. Здесь есть что посмотреть, чему научиться и где развлечься. А значит, студенты не только получат качественное образование, но и проведут яркую студенческую жизнь, впечатления от которой останутся с ними навсегда!

Минди Луи Филипп
ХГУПТ, Сенегал

ФОРМИРОВАНИЕ ОСОЗНАННОЙ МОТИВАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ

В рамках современного, стремительно развивающегося общества актуально быстрое накопление и постоянное обновление информации, поэтому в сфере образования возникла необходимость непрерывного, «пожизненного» обучения. В таких условиях необходимо заложить в студенте интерес и стремление к накоплению знаний, научить его учиться. Немаловажным является осознание внутренних побуждений к учению и будущей профессиональной деятельности. Актуальность данной проблематики обусловлена частой утратой студентом мотивации к продолжению обучения, что в конечном итоге пагубно сказывается на подготовке профессионала, способного успешно продвигаться по служебной лестнице, быть гибким в условиях постоянно меняющейся конъюнктуры рынка. Социальные, познавательные; профессионально-ценностные, эстетические, коммуникативные, статусно-позиционные, традиционно-исторические, утилитарно-познавательные мотивы к обучению могут сливаться, образуя общую мотивацию обучения.

Условием заинтересованной и результативной работы иностранных студентов является положительный настрой в системе отношений ***педагог – студент***. Преподаватели должны стремиться к созданию и поддержанию благоприятного эмоционального климата обучения, а также к использованию современных форм обучения. Желание и способность учиться могут быть стимулированы преподавателями следующими приемами: 1) постановка точной цели и обязательное достижение результата, который позволяет студентам переживать успех в деятельности; 2) мотивировать студентов к активности в получении информации (интернет-форумах, посвященных курсу); 3) предоставить студентам возможность общаться между собой путём таких альтернативных форм (конференции); 4) введение системы рейтинговой оценки студентов; 5) введение системы публикации успехов студентов и награды за их замечательные успехи и стремление.

Система образования XXI века объективно требует изменения роли и места преподавателя в процессе обучения. Позиция современного преподавателя наиболее удачно выражается терминами *информирование*, *привлечение внимания*, *возбуждение/удовлетворение интереса*, *предложение/оказание помощи* в поиске востребованной информации. Таким образом, мотивация – основное средство, которое дает возможность повысить уровень заинтересованности студентов к учебному процессу, Профессионально работающий преподаватель должен построить учебный процесс так, чтобы студент воспринимал каждый изучаемый курс как фундамент своего будущего профессионализма.

Okwor Festus Amechi
KhNURE, Nigeria

MOTIVATION FOR LEARNING AS THE KEY TO SUCCESS OF FOREIGN STUDENTS IN UKRAINE

Motivation can be defined as an effort or hard-work that gives way for success or to certain achievements. In all ramifications, we simple admitted that almost everything that is done in this World has a motive both knowingly and unknowingly. It can be classified in two ways such as implicit (non-conscious) and explicit (self-attributed).The motives that come into existence not minding or without the consciousness of the doer, and responds to non-verbal stimuli. It guided by what is satisfactory and with a strong dislike on language skills. Explicit motivation caused or embarked by verbal stimuli and influences conscious cognitive and emotional processes such as goal setting, decision making, self regulation. It guides one's behavior through commands from others, command gives to oneself.

THERE ARE TWO TYPES OF MOTIVATION: Integrative &Instrumental motivation. This type concentrates more on Learners who are egger to study a language with the aim of better understanding of culture, language, and society are happily motivated. Language as a natural ability is the tool or means of building strong relationships and meaningful communication. It can be out of love or simply as a feeling of respect. The aim is often based on a credential, such as certificates, university grade

point, or competent exam scores. Many adults study foreign languages to fortify their CVs and quality for work in target industries or companies. The aim is often based on a credential, such as certificates, university grade point, or competent exams scores.

LET CONSIDER MANSLOW'S HIERARCHY OF NEEDS THEORY TO EXPLAIN MORE ON WHAT MOTIVATE STUDENTS. Abraham Maslow, an American Psychologist propounded a theory of human motivation in 1943 popularly known as the Maslow's Hierarchy of needs. He came up with different stages of needs. He stated the five stages of human needs as the Psychological needs, the Needs for Safety and Security, love and belonging, self esteem and the Needs for Self-actualization. 1. Psychological Needs: the psychological needs detect the utmost desirable basic elements such as Water, Nutrients, normal Temperature, Air etc. also the need to have rest, to sleep and to be active for survival. 2. The safety and security needs: it has to do with Physical Safety, financial security, and good health. On the other hand, stability, protection, for example, every student wants to live in a good or safe neighborhood and environment. 3. The love and belonging needs: at this stage Students start looking for friendship, intimacy and community for interpersonal activities. In contrary lack of love and belonging causes loneliness and related kind of difficulties. 4. The esteem needs: The esteem needs have two branches. One deals as the need to respect of others, fame, glory, recognition, attention, dignity, etc. the other deals as the need for self-respect including feelings like confidence, competence, and freedom. The negative impact is inferiority complex. 5. The self-actualization needs: these needs are seen as growth motivation. It make students realize their own potential and possibility, self-actualization characterized as follow; enjoyment of new experiences, Clear moral standard, Sense of humour, Close friendship, acceptance of human nature and problem centered.

In conclusion, students have different motives according to individual differences. The major reason is to enhance mutual understanding between the foreign students and indigenous citizens of the land.

Рахман Фархади, Сохейла Аждари
НАУ «ХАИ», Иран

ПРАКТИЧЕСКИЕ СОВЕТЫ ПО ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В данной статье мы опишем несколько факторов, способствующих изучению иностранного языка и обучению устной речи студентов-иностранцев. Нами предложено семь рекомендаций, которые могут быть использованы для развития устной речи на иностранном языке. На начальном этапе исследования нас интересовали основные факторы в процессе обучения иностранным языкам. Далее, на основе этих 3-х основных факторов, нами предложены практические советы по успешному овладению иностранными языками. Основными факторами, обуславливающими успешное изучение языка, являются правильно сформулированные цели и мотивы и непрерывность процесса обучения.

Мотивация: цели и мотивы изучения иностранного языка должны сделать процесс обучения приятным и легким, вызывать желание дальнейшей и

беспрерывной работы над овладением языком. Основными целями являются: 1) учебно-профессиональное развитие; 2) возможность общения с представителями другой культуры; 3) возможность познания культуры и традиций другой культуры.

Процесс обучения: с технической точки зрения человеческий мозг может рассматриваться как система. В системе есть определенные "входы" и "выходы". "Входы" – предложения, которые вы прочитали и услышали. "Выходы" – предложения, которые вы пишете или говорите. В начале обучение проходит только на основе "входов". Модель процесса обучения состоит из 2-х этапов и выглядит следующим образом: 1) необходимо заполнить ваш мозг большим количеством "входов"; 2) "выходы" (устной и письменной речи) происходят на втором этапе.

Непрерывность: без преемственности процесс изучения языка является неполным. Для обеспечения непрерывности необходима мотивация. С другой стороны, если процесс изучения языка и особенно "вход" происходит интересно и весело, это принесет преемственность в изучении языка.

Рекомендации для изучения разговорного иностранного языка: 1) всегда изучать и рассматривать фразы, а не отдельные слова; 2) изучать только базовую грамматику; 3) воспринимать устную речь на слух, а не читать в книгах; 4) глубокое и последовательное обучение лучше, чем интенсивный курс; 5) использовать только неадаптированные, аутентичные обучающие материалы; 6) необходимо слушать и отвечать, а не слушать и повторять; 7) важно наслаждаться процессом и удерживать достигнутый результат.

Мы надеемся, что предложенные рекомендации будут позитивно сказываться на овладении русским языком как иностранным студентами-иностранцами.

Розыева Сурай
ХНАДУ, Туркменистан

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ «РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО» В АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

В современном мире интенсивно развиваются контакты между странами, одновременно увеличиваются потоки молодежи из одной страны в другую. Нынешнее украинское государство принимает на обучение многочисленные группы иностранных студентов. В Харьковском национальном автомобильно-дорожном университете наибольшее количество иностранных студентов из Туркменистана. Руководствуясь личным опытом, необходимо отметить, что среди множества проблем, которые возникают у иностранцев с приездом в Украину, существует проблема адаптации к украинскому обществу. Успешное обучение студентов-иностранцев в значительной мере зависит от периода адаптации, во время которого закладывается фундамент их будущей профессиональной деятельности.

Анализируя научно-психологические материалы, отметим, что адаптация к незнакомым условиям предусматривает формирование психологических механизмов, благодаря которым обеспечивается безопасность и адекватная ориентация в новой ситуации. При успешной адаптации личность получает возможность максимальной самореализации в условиях обучения в вузе. Умение реализовать себя во многих формах деятельности определяет адаптацию к студенческой жизни.

Процесс адаптации начинается с первого дня пребывания иностранного студента в стране, и с первого дня, сложившийся ранее его образ жизни вступает в специфические отношения с образом жизни в другом обществе. Иностранным студентам на начальном этапе обучения особенно требуется поддержка старших, пример для подражания, посторонняя помощь пока идет приспособление к обучению и жизни в новом социуме, т.к. среди студентов широко распространены проявления апатии, депрессии. Процесс адаптации иностранных студентов в вузе на первом курсе должен быть контролируемым и управляемым. Исходя из своего опыта обучения в ХНАДУ, отмечу, что ведущая роль в процессе адаптации иностранных студентов принадлежит изучению «Русского языка как иностранного» (РКИ) и преподавателям данной дисциплины, как кураторам и наставникам на начальном этапе обучения. Преподаватели РКИ не только формируют необходимые языковые знания, умения и навыки, но и несут в себе значительный воспитательный потенциал, формируют личность будущего специалиста, воспитывают общечеловеческие качества характера личности, регулируют атмосферу во вновь сложившемся коллективе студентов, помогают создать оптимальные и комфортные условия обучения и жизни в Украине. Преподаватели РКИ стараются установить тесную связь со студентами-иностранцами, то есть стараются узнать как можно больше о самой личности студента, о его потребностях, проблемах, намерениях, желаниях, что играет огромную роль в психологическом состоянии студентов.

Подводя итог, нужно отметить, что преподаватели РКИ способствуют эффективной адаптации иностранных студентов к обучению и жизни в чужой стране, дают возможность значительно быстрее почувствовать себя полноценными членами общества, а это, в свою очередь, повышает результативность и эффективность обучения, способствует психологической и моральной уравновешенности, является основой для полноценного развития гармоничной личности.

Алимжан Сабетов
ХНАДУ, Туркменистан

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ ТУРКМЕНИСТАНА В ВУЗАХ УКРАИНЫ

Сегодня в Туркменистане, как и в других странах мира, хорошо понимают, что без высшего образования качество жизни человека существенно меняется к худшему. Перспективы карьерного роста, финансового процветания без высшего

образования куда более скромные. В вузах люди также получают огромное количество специализированной информации, практические навыки в период учебных практик, вырабатывают системное мышление.

Получение высшего экономического образования сегодня очень актуально для Туркменистана, так как в стране реализуется «Программа реформирования в Туркменистане учета и аудита», в рамках которой с 1.01.14 г. страна полностью переходит на национальную систему бухгалтерского учета и аудита, соответствующую международным стандартам в данной области.

Подготовка востребованных финансово-экономическими структурами кадров осуществляется не только в Туркменистане, но и в странах ближнего и дальнего зарубежья. В частности, в Украине сегодня обучается около 5,5 тысяч туркменских студентов. Украинские технические и экономические вузы пользуются среди туркменских студентов наибольшей популярностью, ведь самые востребованные профессии у нас на родине –инженер и экономист.

Украина всегда была гостеприимной страной с теплым и хорошим отношением к иностранцам. Система высшего образования Украины хорошо развита и готовит специалистов самых различных направлений. Структуры высшего образования Украины и Туркменистана однотипны. Украинское образование является гибким и открытым для развития. По личному опыту можно сказать, что украинские университеты имеют сильные команды профессиональных преподавателей. По мнению многих туркменских студентов, обучение в Украине имеет ряд преимуществ: высокий уровень образования; приемлемая цена обучения; всемирное признание украинского образования; 100% получение виз для иностранных абитуриентов; обучение украинскому/русскому языкам носителями языка; насыщенная студенческая жизнь; приобретенный опыт жизни в иностранном сообществе.

Многие земляки решили получать высшее экономическое образование в Харьковском Национальном автомобильно-дорожном университете на факультете управления и бизнеса. У выпускников этого факультета есть достаточно широкий выбор сферы реализации, а следовательно, большие шансы выбрать именно ту работу, которая будет ему по душе. Мы сможем работать на любом предприятии, в любом учреждении, которые существуют в экономической системе государства .Именно в Харькове я понял, что экономику можно назвать искусством ведения хозяйства и что специальность экономиста – одна из самых престижных. Перспектива студента экономического факультета – быть не просто бухгалтером, а аналитиком, который способен управлять экономической и финансовой службами предприятия, прогнозировать его развитие.

Таким образом, обучение в вузах Украины открывает перед туркменскими студентами широкие возможности для реализации жизненных планов и получения столь востребованной в современном обществе профессии экономиста.

Sagoe Marian Nana Esi Bentsiwaa
KhNURE, Ghana

MOTIVATION OF FOREIGN CITIZENS FOR STUDY

International students travel abroad to study for some reasons such as quality education, an opportunity to study and work at the same time, career improvement, low tuition fee and the chance to study abroad. The British Council student decision making survey includes information gathered from around 115,000 students from 200 countries. The survey found that when choosing a abroad, just over half of the students put quality of education in their top three priorities and just over a quarter(26.3%) see the reputation of the country as a key factor (John Morgan, September, 10, 2010).

Motivation is an inner drive to behave or act in a certain manner. It is something which arouses someone to act towards a desired goal. We are looking at what drives foreign students to study. Individuals are driven by 2 types of motivation. They are either driven by interest or enjoyment in the task itself or by external cohesion or the reward at hand. Students who study with the determination of obtaining knowledge for their own benefits are intrinsically motivated. They are more likely to engage in task willingly and work to improve their skills. Those activities that are performed in order to obtain a reward are extrinsically motivated. A student who studies his lecture material in order to get a grad 'A' and not to gain knowledge for self benefits is extrinsically motivated.

The question is, why should we consider motivation in the context of foreign students? How should foreign students be motivated to study. There are many factors which contribute to this. When a foreign student is asked, what motivates him to study, irrespective of the cultural background, a teacher is often considered as a factor. Teachers are potential role models of students, therefore to motivate a foreign student to study, Teachers must be fair to students, give out good materials or hand outs, be well prepared, give good assignment, respect students, be approachable, to mention but few. These could be exhibited through valuing each persons ideas and opinions because students feel safe to express themselves when not intimidated. Mutual respect in class brings about collaborative work and boosts a student's self confidence. It is also advisable to keep students engaged both in the class room and after school hours. This can be exhibited through giving them opportunities to present in class and also to make home research task. This keeps them busy and also ready to learn more. Nevertheless, students must also give breaks as too much stress would cause them to be lazy. Therefore giving students breaks to rest is very crucial for them and encouraged students to study.

Furthermore, the feeling of acceptance also motivates foreigners to study. Students who feel accepted and welcomed where ever they find themselves gives them a sense of peaceful and concentrated minds to sturdy. Therefore when the people of the country are hostile and not friendly to foreign students, they feel unwelcomed and a low self esteem discourages them to study. This is as a result of not being appreciated for what they do and how they perform in class.

Saleh Saad Mohamed
KhNURE, Tanzania

INTERNATIONAL STUDENTS MENTALITY

The ongoing changes and reshuffle in various education system in the world and huge gap in economic, technical and resources capabilities between developing and industrialized countries have been the huge sources of student's movement seeking multiple goals that are not available in the native society or nation. To understand the problem, this paper will consider Ukraine as a reference to findings, a nation with more than ten thousand (10,000) international students mostly from developing countries motivated by cheap education, accommodation system and social attitude of it people.

Characteristic or habitual mental attitudes, reasoning and thought that acts as determinant on how international student responds and interpret how their situations differ due to cultural differences between them and Ukrainians native. One common thought remain for all, achieving Certificate of Accomplishment of their educational training level (graduate, post graduate, specialist and doctorate).

For many years and for various reasons, Ukraine have been used by some group of international students as an escape route from economic hardships of their countries, escape from war, high level of poverty and lack of high level education opportunities. Technically, the case has been different and completely changes the international student thought and mentality the way they have interpreted Ukraine before, fuel by recent problems between E.U and Ukrainian have created a major concern between international students, due to the belief that, economic integration will with European Union will provide them with many opportunities to solve most of their problems like jobs and travelling opportunities and the upgrade of Ukrainian education system that will be accepted throughout Europe. Number of students has been complaining living below their expectations for various reasons like that of product price hike, administrative and paper work performance which tend to take much longer than it should be, because of different systems and process. This emphasizes the fact that most of international student graduate with high grades and low level of educational practical capabilities.

Developing positive mentality to international students towards Ukraine, which is broken for the above mention reasons, good relationships between the society, universities and international students across the country should be the center of student's activities. See figure 1. Various actions that can lead to the positive relation and help international student to regain its confidence towards Ukraine are: strong emphasis on problem solving and analytical thinking; collaborative and cooperative learning projects with society; integration of community services and learning projects into the daily curriculum; improve personalization education accounting for each individual or group of personal goals; developing education clubs with international students.

Fig. 1. Positive community relationship

In conclusion, meaningful engagement to international students will give a positive interpretation about Ukraine to the rest of the world that will positively encourage economic performance and provide students the life and education system that they have expected.

Улуоша Мадубучи Питер
ХНАДУ, Нигерия

ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НИГЕРИИ

К моменту обретения суверенитета (1 октября 1960 г.) в Нигерии отсутствовала собственная развитая система образования. За полвека суверенного развития в стране были внедрены новые программы и формы обучения, открыты новые университеты. Среди известных имен нигерийской и мировой науки – физики Б.Гарба, К.Онуоха, Е.Удугбеми, культуролог Д.Джегеде, биолог К.Ироебу и др.

В современной Нигерии грамотность среди взрослого населения составляет около 50%, среди женщин она несколько ниже – 40%. В Нигерии существует единая государственная система школьного образования, с 1992г. было введено обязательное бесплатное шестилетнее образование. Школьное обучение поделено на 3 периода: начальное (Primary), среднее (Junior Secondary), старшее (Senior Secondary). Начальное школьное обучение длится с 6 до 11-ти летнего возраста. В стране оно считается базовым, здесь закладываются основы письменной и математической грамотности, развивается позитивный настрой к работе, общению, жизни в общине, сотрудничеству и стремлению получать знания. Изучают 7 предметов: английский язык, математика, социальные науки, медицина, основы прикладных наук, культура, сельское хозяйство, ремесла. Из начальной в среднюю школу переходят только 50% детей. Это объясняется бедностью семей (дети заняты работой на фермах или становятся учениками ремесленников) и ранним замужеством девочек (46,6% девочек оканчивают обучение на начальном школьном уровне). Среднее школьное образование длится 3 г. (с 11 до 14 лет). Ученики имеют профессиональную и академическую подготовку. Академические предметы: английский, математика, племенной язык Нигерии, интегративные науки (биология, химия, физика), социальные науки, искусство (музыка, рисование), религия, 2–3 предмета на выбор по профессиональной подготовке (плотничество, кузнечное дело, электроника, механика), местные ремесла, домоводство. Учащиеся по окончании средней шкалы и успешной сдачи экзаменов Федерального экзаменационного бюро (FEB) получают сертификат о среднем школьном образовании (JSC). Уровень перехода детей на следующую ступень образования распределяется следующим образом: 60% – старшее школьное образование; 20% – технические колледжи; 10% – центры профессиональной подготовки; 10% – подмастерья ремесленников и фермерство. Старшее школьное образование длится 3 г. (с 15 по 18 лет). Основные предметы: английский, математика, племенной язык, биология,

химия, физика или интегративная наука – 1 на выбор, английская литература, история, география или социальные науки – 1 на выбор, профессиональная подготовка. После успешной сдачи экзаменов Западноафриканской экзаменационной комиссии (WAEC) учащиеся получают сертификат о старшем школьном образовании (SSC). 66,7% выпускников поступают в университеты (примерно 1% от общего населения).

Кроме государственной системы среднего образования в стране существуют также школы для одаренных детей (5% от всех учащихся). Около 50% детей проходят профессиональное обучение внутри общин. Они изучают нигерийские традиции, ремесла своих родителей, адаптируются к своим ролевым ожиданиям, к тому, чем занимается их община, но в основном, дети не умеют читать и писать.

В Нигерии, помимо западного и местного стилей образования, развит и третий – религиозные (исламские) частные школы. Обучение ведут малламы – религиозные учителя. Здесь изучают значения религиозных текстов, грамматику, алгебру, логику, риторику, юриспруденцию и теологию.

Нигерия за годы независимости добилась больших успехов в развитии системы образования.

Хайдер Али Аль-Судани
ХНУРЭ, Ирак

ИЗ ОПЫТА СОСТАВЛЕНИЯ ПЕРЕВОДНОГО СЛОВАРЯ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

Язык является важнейшим средством человеческого общения. Издание множества переводных (дву- и многоязычных) словарей, в которых единицы одного языка описываются средствами другого (или других) языков, диктуется стремлением к полноценному общению носителей разных национальных культур.

Анализ большого количества русско-арабских переводных словарей показывает, что они имеют множество недостатков, неточностей, связанных с отсутствием у авторов словарей практического опыта знакомства с русским языком.

Актуальность создания лексикографического описания, в котором научно-техническая терминология русского языка передается средствами другого (или других) языков, обусловлена насущной необходимостью подобных изданий в условиях современного профессионального общения специалистов соответствующей сферы (в том числе и будущих специалистов). До сих пор не существует необходимого для специалистов хорошего русско-арабского переводного научно-технического терминологического словаря.

Для любой терминологической системы очень важно единообразие, обеспечивающее однозначное понимание терминов. Научно-техническая терминология – сложная система. Это объясняет наличие в ней синонимических единиц, что в принципе для терминологии является недостатком и усложняет работу как переводчиков и изучающих эту терминологию студентов, так и специалистов. При работе над словарем существует проблема выбора

иноязычного соответствия: очень важно устранить ряд переводных синонимических эквивалентов, которые нередко используют составители. Выбирая нужные английские и арабские эквиваленты для русских терминов, необходимо во всех возможных случаях избегать появления синонимов. Однако при этом надо признать, что в ряде случаев синонимия неизбежна. При переводе терминов с русского языка на английский из вариантов, выбирается тот, который хорошо знаком арабским специалистам; если такого варианта не обнаруживается, то из нескольких синонимов выбирается тот, который точнее передает смысл русского термина.

Ходжамкулиева Фарида
ХНАДУ, Туркменистан

МОЕ ЗНАКОМСТВО С СИСТЕМОЙ ОБРАЗОВАНИЯ В ГЕРМАНИИ

Мое знакомство с системой образования Германии началось в 2008 г. с обучения в Хайдельберге. Сначала я изучала немецкий язык в качестве иностранного, затем училась в колледже *(Studien colleg).* В тот период я с интересом знакомилась с системой образования Германии.

Дошкольное образование. Дети от 3 до 6 лет обучаются в государственных и частных детских садах *(Kindergarten)*. Дошкольная подготовка не является обязательной и в основном оплачивается пособиями местных властей.

Школьное образование. Каждая школа подчиняется законодательству своей земли. Поэтому программы, правила и даже длительность обучения в разных областях страны различаются. Общая продолжительность школьного обучения – 13 лет. Система школьного образования включает ***начальную школу***, ***среднюю школу*** (*гимназии, реальные школы, основные, профессиональные и объединенные школы).* Среди них гимназия *(Gymnasium)* считается наиболее престижным типом средней школы. Продолжительность обучения – 9 лет. Реальная школа *(Realschule)* имеет достаточно высокий статус и дает профессиональное образование в сферах обслуживания, торговли и государственной службы. Основная школа *(Hauptschule)* предназначена для учащихся, которые не намерены продолжить образование в университете. Профессиональная школа *(Professionalschule)* ориентирована на учащихся, которые стремятся овладеть рабочей профессией и не планируют получать высшее образование. Объединенная школа *(Gesamtschule)* позволяет получить одновременно гуманитарное и техническое образование.

Высшее образование. Германия – страна с многовековыми традициями классического высшего образования. Сегодня здесь около 400 вузов. Большинство университетов (98%) – государственные и субсидируются правительством. Они открыты для студентов независимо от гражданства и этнической принадлежности. Университетская программа состоит из базового и основного курса. Базовый курс рассчитан на 4 семестра (2 г.), в течение которых студент получает базовые знания по выбранному им предмету и смежным областям знания. Курс заканчивается промежуточным или преддипломным экзаменом. Основной курс длится 5-6

семестров. На этом этапе студент выбирает направление специализации. Завершается этот период получением диплома, академической степени или сдачей государственного экзамена. Обучения бакалавров – 3–4 г., магистров – 1–4 г. Сроки увеличиваются, если обучение связано с исследовательской деятельностью. Производственная практика – неотъемлемая часть образования. Иностранные студенты могут пройти ее в своей стране. Типы вузов: университеты общего профиля *(Universitäten, Uni)* – классические университеты с богатой историей и традициями, уходящими корнями в Средневековье, технические университеты *(Technishe Universitäten, TU), вузы неуниверситетского типа* – высшие технические и профессиональные школы, в которых ведутся эксперименты по внедрению современных методов обучения – это инженерное дело, управление бизнесом, дизайн и социальные специальности, *гуманитарные (специализированные)* вузы.

Послевузовское образование осуществляется в аспирантуре вузов.

Худайбердиева Гуловсер Овездурдыевна
НАУ (г. Киев), Туркменистан

ИЗУЧЕНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ ТУРКМЕНИСТАНА

До середины XIX века туркмены в основном общались со своими близкими соседями: узбеками, каракалпаками, казахами, иранцами и афганцами. Общение происходило в приграничных районах и носило бытовой характер. Общность культуры, уклада жизни, традиции обуславливали понимание и изучение языков. Огромное влияние на развитие туркменского языка и литературы оказывала узбекская, персидская, арабская литература. Туркменский язык строился на арабской графике. С русским языком туркменский народ познакомился сравнительно недавно: каких-то 150 лет назад. До этого времени были единичные случаи контактов с представителями русского народа. Причиной этого являлось отдаленность друг от друга наших территорий и слабо развитые торговые отношения. Присоединение к России Средней Азии исторически имело прогрессивное значение: прекратились опустошительные феодальные войны, усобицы, был положен конец рабству. Русская культура, художественная литература, искусство, русский язык пробивали себе дорогу к сердцам туркмен. Прогрессивно настроенные представители туркменского народа призывали к дружбе с русским народом. В русском языке они видели ключ к просвещению широких народных масс, приобщению к достижениям мировой культуры. Братское сотрудничество наций привело к подлинному расцвету туркменского языка и культуры, к созданию богатейшей художественной, научной, публицистической литературы на туркменском языке. В невероятно короткий срок была совершена культурная революция: построены школы, созданы вузы, расширено издание книг и газет, увеличилось количество библиотек, подготовлены преподавательские кадры, ликвидирована неграмотность. Проходит время. Наступает 1991 год. "Нерушимый" Союз ССР разваливается, и мы наблюдаем, как один за другим объявляют о своей независимости все республики

теперь уже бывшего СССР. Каждая страна в отдельности переживает трудные кризисные времена. Теперь экономические, политические и дипломатические отношения между странами строятся на принципах добрососедства и взаимовыгодного сотрудничества. Началось постепенное переселение русскоязычного населения на историческую Родину, хотя никто их не принуждал к этому. Но против желания мы не можем удерживать их, они получают официальный статус переселенца и уезжают в Россию, хотя они могут жить у нас сколько захотят.

В 2007 году Президент Туркменистана Гурбангулы Бердымухамедов подписал "Закон об Образовании", согласно которому в школах было введено обязательное 10-летнее образование и знание 3 языков: туркменского, русского и английского. Так как русский язык преподается как иностранный, то каждый класс делится на две подгруппы по 10-15 человек, в зависимости от общего количества учащихся в классе. От этого повышается качество усвоения учебного материала. Дети учатся с удовольствием. Ежегодно у нас организуются предметные Олимпиады по основным дисциплинам, которые проводятся в несколько этапов: в школе, в районах и городе, в области, а затем по Туркменистану в целом. Русский язык не исключение. Победители награждаются почетными грамотами и ценными призами, и получают льготы при поступлении в вузы. Овладение русским языком нерусскими происходит не от поколения к поколению, не от родителей к детям, не в семье и не в определённой языковой среде, а путем сознательного (обычно специально организованного) обучения в качестве "иностранного" языка. Как усваивается русский язык: через обучение в дошкольных учреждениях и в национальной школе, где русский язык изучается параллельно с туркменским и английским языками. Но овладение им и совершенствование осуществляется и стихийно, под воздействием окружающей среды и средств массовой информации. В обучении русскому языку отбор материала для преподавания осуществляется следующим образом: для дошкольной подготовки детей по русскому языку, другой – для общеобразовательной школы, третий – для вузов.

Худайбердыев Алым Италмазович
УИПА, Туркменистан
Сейтджанова Гульджан Бегенчевна
УкрГАЖТ, Туркменистан

СИСТЕМА СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ СТРАН ЕВРОПЫ И США

Рассмотрим традиции среднего образования Франции, Германии, Великобритании и США. Система среднего образования **Франции** состоит из 3-х ступеней: начальной (ecole primaire – с 6 до 11 лет); старшей (college, коллеж – с 11 до 15 лет, lycee, лицей – с 16 до 18 лет. Образование государственного образца обязательно для детей 6-16 лет (лицей готовит к поступлению в университеты). В государственных школах образование бесплатно, но существуют и частные альтернативы. Субсидируемые государством школы делят на 2 категории: «contrat

simple» и «contrat d'association». Первая соответствует гостребованиям в учебных программах и экзаменах, получая субсидии на зарплату. Последняя под контролем государства в отборе преподавателей и педагогических методов получает финансирование текущих расходов и зарплат. Для получения финансирования школы доказывают, что владеют определенной философией, отсутствующей в госсистеме. У частных школ религиозная (католическая) направленность. Такая система действует во Франции с 1959 г. (законы Дебрэ). 80% школ – государственные, 20% – несубсидируемые государством (начальные и средние). Учителей в государственных школах больше, чем в частных – но в пересчете на количество школ негосударственные учреждения выигрывают.

Начальная школа **Германии** обучает детей 6 – 10 лет (до 12 лет в Берлине и Бранденбурге). Дети учатся читать, считать, писать, изучают природоведение. Старшая школа – с 10 до 19 лет. Выбор школы индивидуален. Типы средних школ: основная (Hauptschule) рассчитана на 5-6 лет с последующим обучением в профтехучилище; реальная (Realschule) – на 6 лет, а высокий балл по результатам обучения позволяет поступить в старший класс гимназии (Gymnasium), затем в университет. За 8-9 лет гимназии дают образование по гуманитарному (языки, литература, искусство), общественному (общественные науки) и техническому (математика, техника, естественные науки) направлениям.

Образование в **Великобритании** обязательно для всех граждан в возрасте от 5 до 16 лет. Два сектора образования: государственный (бесплатное) и частное (40-50 тыс. дол. США в год). Характерный тип средней школы – интернат (Boarding School), традиционный еще в раннем средневековье, имеет репутацию «аристократических», воспитавших несколько поколений британцев, подчинивших себе полмира. Некоторые пансионы можно назвать клубами для потомков аристократических родов. В других – ясли-сады (preparatory schools) от 2 до 7 лет, учат читать и писать, junior schools – начальные школы, от 7 до 13 лет, завершаются экзаменом Common Entrance Examination, без которого путь дальше закрыт. Альтернативная система Primary School с 4-11 лет, с переходом в Secondary School. После Junior – старшая школа, Senior School (от 13 до 18 лет). Здесь проходят 2-годичное обучение для сдачи экзаменов GCSE, за которым следует 2-годичная программа: A-Level или International Baccalaureate. В параллельной системе это Secondary school (с 11 лет). Выпускные классы для поступающих в университеты Sixth Form – 2 старших года обучения (16-18 лет).

Продолжительность и возраст начала обязательного образования в **США** разнятся в зависимости от штата. Обучение начинают в возрасте 5-8 лет и заканчивают в возрасте 14-18 лет. С 5 лет дети идут в начальную школу (elementary school), в нулевой класс (kindergarten). Он не является обязательным в некоторых штатах. Начальная школа продолжается до 5 или 6 класса (в зависимости от школьного округа), затем средняя школа (middle school), которая заканчивается 8-ым классом. Старшая школа (high school) – от 9 до 12 класса. Обычно американцы заканчивают среднее образование в 18 лет. Затем можно поступать в колледжи: общественные (community college), начальные (junior

college), технические (technical college) или городские (city college), после 2 лет обучения выдают степень (associate's degree) – среднее специальное образование. Есть возможность поступить в колледжи или университеты (за 4 г. – бакалавр, 2-3 г. – магистр). Бесплатные государственные школы управляются демократически избранными школьными советами (school boards), которые имеет юрисдикцию над школьным округом (school district). Советы утверждают учебные программы, нанимают учителей и определяют финансирование. Штаты устанавливают стандарты и экзаменуют школьников. Финансирование штатами часто определяется повышением успеваемости. Около 85% детей обучаются в государственных школах. Другие – в частных школах, многие – религиозные. Наиболее распространены католические, созданные ирландскими иммигрантами (II полов. XIX в.). Дорогие частные школы, иногда с большим конкурсом, готовят учеников в престижные вузы. Существуют интернаты для учеников со всей страны (Академия Филлипса в Экзетере в Нью-Хемпшире). Стоимость обучения составляет 50000 дол. США в год.

Шакури Али
НАУ «ХАИ», Иран

НЕКОТОРЫЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО УЛУЧШЕНИЮ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА НА ПОДГОТОВИТЕЛЬНОМ ФАКУЛЬТЕТЕ

Подготовительный факультет для иностранных граждан (ПФ) является необходимым условием поступления в университеты Украины. На этом факультете изучают русский язык и другие предметы (математика, физика, химия, черчение и информатика). Качество образования на ПФ имеет важную роль для успеха в последующие годы обучения студентов и аспирантов в университете. Анализ проведенный автором данной статьи свидетельствует, что многие студенты не получают необходимые навыки владения русским языком за время обучения на ПФ.

На успешное овладение русским языком влияют несколько факторов, к примеру, талант и усилия самих студентов, квалификация и мотивация преподавателей, качество учебной литературы и особенности системы образования в целом. Для улучшения качества преподавания русского языка на ПФ, мы предлагаем некоторые рекомендации. 1. Четыре основных навыка языка – аудирование, говорение, чтение и письмо должны изучаться одновременно. Особенно говорение на начальном этапе обучения РКИ имеет важную роль для адаптации иностранных студентов в иноязычном пространстве. 2. Необходимо использование учебных пособий таких, к примеру, как образовательные фильмы и аудио материалы и внедрение их в образовательный процесс. Хотелось бы отметить, что не все учебные материалы имеют аудио-файлы, в то время как аудио домашнее задание является очень эффективным для более быстрого овладения устной речью студентами-иностранцами. 3. В процессе изучения математики, физики, химии, информатики и черчения следует уделять больше

внимание изучению терминологии, а не сути предмета. Также необходимо обеспечить студентов соответствующей учебной литературой. 4. Непрерывная оценка знаний студентов помогает преподавателям регулировать скорость обучения. Если студенты не усвоили предыдущие уроки, они не поймут последующие темы. 5. В конце учебного года среди студентов необходимо проводить опросы общественного мнения и анкетирование относительно качества преподавания, материала, часов, системы образования и т.д. Это поможет руководству лучше планировать работу будущих курсов. 6. Единый выпускной экзамен для всех групп помогает руководству университета сравнить уровень различных групп и результативности их преподавателей. Это приведет к конкуренции между преподавателями и будет способствовать более качественной работе в целом. 7. Тест по русскому языку как иностранному (ТРКИ) представляет собой стандартизированный тест. Получение такого сертификата должно быть обязательным при поступлении во все вузы Украины, введение этого экзамена вызовет у студентов повышение мотивации в изучении русского языка.

Мы полагаем, что предложенные методы могут улучшить и позитивно повлиять на качество системы высшего образования для студентов-иностранцев.

Шамырадов Анначары
ХНАДУ, Туркменистан

ВЛИЯНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СИМВОЛОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНОСТИ ТУРКМЕНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Государственная символика Туркменистана гармонично сочетает национальные мотивы и духовные ценности с общечеловеческими ценностями, имеет глубокий смысл и выражает видение туркменской молодежью своего будущего. Преклоняться перед национальными святынями, такими как Флаг, Герб и Гимн, – значит преклоняться перед подвигом национальных героев, мужеством предков, любимой Родиной, верить в силу высоких духовных ценностей туркменского народа.

Государственный флаг Туркменистана – полотнище зеленого цвета с вертикальной красно-бордовой полосой, на которой изображены 5 национальных гёлей, с белым полумесяцем и пятью звездами. Испокон веков туркмены на полотнищах использовали зеленый цвет – воплощение единение времен, как для предков, и для их потомков символизирует жизнь, землю, цвет травы на пастбищах, благоденствие и мир. Полумесяц обозначает чистое небо над головой счастливой молодежи, белый цвет символизирует высокую духовность и искренность.

Пять национальных ковровых гёлей, каждый из которых обрамлен ковровым орнаментом, символизируют велаяты (области). Каждая фигура представляет собой симметричный медальон, в некоторых случаях поделенный на 4 части цветов, которые чередуются. Такие фигуры располагаются в ряд или в шахматном порядке, составляя узор на центральном поле ковра. Второстепенные фигуры располагаются по краям. Они отражают национальное единство

Туркмении, где ковры были частью традиционного кочевого образа жизни. Туркменский ковер является символом и гордостью народа.

Государственный герб Туркмении – символ государственной власти страны. Он представляет собой восьмигранник зеленого цвета с желто-золотистой каймой, в который вписаны 2 круга голубого и красного цветов. Круги разделены между собой желто-золотистыми полосами одинаковой ширины. На зеленом фоне восьмигранника вокруг красного круга изображены элементы национального богатства и символы государства: в нижней части – 7 раскрытых пятистворчатых коробочек белого хлопка с зелеными листьями; в средней части – колосья пшеницы желто-золотистого цвета, по 2 колоса с каждой стороны герба; в верхней части – полумесяц с 5 пятиконечными звездами белого цвета. На кольцевой полосе красного круга размером в 2 диаметра голубого круга изображены по ходу часовой стрелки 5 основных ковровых гёлей: ахалтеке, салыр, эрсары, човдур, йомут, которые символизируют дружбу и сплоченность народа. В голубом круге изображен представитель классического образца ахалтекинской породы Янардаг – конь первого Президента независимой и нейтральной Туркмении Сапармурата Туркменбаши. Ахалтекинские лошади – символ, гордость и достояние туркменского народа.

Государственный гимн имеет не только важное политическое и юридическое значение, но и социально-нравственное. Он отражает глубокий патриотизм и любовь туркменов к своей Родине, выражает чувство гордости за свою независимую страну, формирует духовность туркменской молодежи.

Представители туркменского народа во все периоды истории всегда очень бережно относились к своим национальным символам. Таким образом, став святынями и национальной гордостью, эти символы вдохновляют туркменов на великие дела, поднимают дух, воспитывают моральные и духовные ценности, развивают в каждом чувство любви и преданности своей земле и Родине.

Ширинсефат Насер Карим
ХГУПТ, Иран

ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Для успешного управления учебно-воспитательным процессом иностранных студентов необходимо учитывать, что с поступлением в вуз они попадают в непривычную для них социальную, языковую и национальную среду, к которой им предстоит адаптироваться. В данной работе мы рассматриваем адаптацию как процесс установления определенного соответствия их личности с новой иноязычной социальной средой, как правило, в новой климатической зоне. Сам процесс адаптации в этом случае довольно сложен и включает в себя несколько видов адаптации: индивидуально-психологическую, социально-психологическую, этнопсихологическую, культурную, коммуникативную, физиологическую и др. Виды адаптации, особенно на начальном этапе обучения,

проявляются одновременно и являются серьезными препятствиями, как в познавательной, так и коммуникативной деятельности. Опыт показывает, что внеучебная работа преподавателей, неформальные беседы один на один способствуют повышению успеваемости среди иностранных студентов. Успешность адаптации к новой культурной среде в значительной степени зависит от достижения эффективных межличностных отношений с представителями другого народа. Этот вид адаптация ориентирован на понимание инокультурных ценностей, духовное обогащение и развитие личности.

Таким образом, для эффективности процесса адаптации иностранных студентов можно констатировать необходимость создания условий для оптимизации этого процесса. Адаптацию следует рассматривать как комплексную программу, успешная реализация которой значительно повышает качество обучения иностранных студентов. Использование методики формирования межкультурной компетенции способствует ориентации в сложных процессах коммуникации, приобретению опыта адаптации к новым условиям через знакомство с конкретными особенностями стилей общения в разных культурах.

Ягмуров Худаяр
ХНАДУ, Туркменистан

ЛИЧНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ РКИ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН

Преподаватель иностранных языков и культур в современных условиях приобретает все большую социальную значимость и востребованность в обществе, что объясняется глобальными явлениями в экономике, усилением интернациональных взаимодействий, расширением межкультурной коммуникации. Вызовы времени ставят перед преподавателем новые задачи, которые он может успешно решать исключительно на основе полученной в высшем учебном заведении адекватной профессиональной подготовки. Профессиональная подготовка преподавателя русского языка как иностранного (РКИ) и культур основывается на ряде концепций, среди которых концепция деятельности является ведущей.

Преподаватель РКИ в современных условиях решает новые профессиональные задачи, которые еще недавно не относились к его компетенции: анализ и выбор стратегий и технологий обучения РКИ и культурам, интеграция аутентичных материалов, управление когнитивными и коммуникативными действиями обучаемых, интерпретация социокультурных феноменов, расширение системы ориентиров текстовой деятельности, разработка новых видов упражнений и т.д.

В профессиональном реестре учитель РКИ получил новую диспозицию как преподаватель иностранных языков и культур. Соответственно расширились и задачи профессиональной подготовки преподавателя иностранных языков и культур, его лингводидактическая компетенция получила новую предметную область, она обогатилась социокультурным компонентом.

Ученые и педагоги выделяют следующие требования, которыми должен обладать успешный преподаватель: высокая профессиональная компетентность, предусматривающая глубокие знания и эрудицию в научно-предметной области, нестандартное мышление, владение инновационной тактикой и стратегией, методами решения творческих задач; педагогическая компетентность, включающая знание основ педагогики и психологии, владение современными формами, методами, средствами, технологиями обучения; коммуникативная компетентность, предусматривающая развитую литературную устную и письменную речь, совершенное владение иностранными языками, современными информационными технологиями, эффективными методами и приемами межличностного общения; высокий уровень профессиональной и общей культуры, включающей сформированное научное мировоззрение, устойчивую систему духовных, культурных, нравственных и других ценностей в их национальном и общечеловеческом понимании.

Для выявления мнений студентов об образе идеального преподавателя РКИ был проведен опрос при участии 40 студентов транспортного факультета ХНАДУ и сделан вывод о типе и образе успешного преподавателя. Это человек, у которого на первом месте стоит студент и его индивидуальность, для кого творческий поиск решения проблемы важнее устоявшихся правил и стереотипов. Это человек понимающий, гибкий, терпеливый, с хорошим чувством юмора, изобретательный, творческий. Ему присуще огромное желание поделиться своими знаниями и опытом, владение множеством приемов, как сделать это увлекательно и эффективно, и важно – умение научить студента приобретать новое знание, планировать свою деятельность и самостоятельно себя оценивать.

Таким образом, к личности современного преподавателя РКИ выдвигается целый ряд требований, соответствуя которым преподаватель отвечает вызовам времени и является успешным современным профессионалом.

СЕКЦІЯ 12
ДУХОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Борисова Н.В.
НТУ «ХПІ»

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ

У процесі розвитку інформаційного суспільства виникає нагальна потреба у створенні інформаційних систем, які базуються на природній мові. Це пов’язано з тим, що в сучасних комп’ютерних системах та глобальних мережах інформація поширюється переважно в її природномовній формі. Отже, потреба у програмному забезпеченні, яке ефективно маніпулює природномовною інформацією, перетворилася на необхідність, від якої починає напряму

залежати ефективність суспільних інститутів та виробничих систем. Зрозуміло, що відповідні програмні засоби створюються лише на основі відповідних національних мов. Зокрема, для англійської, російської та деяких інших мов основну гаму продуктів зазначеного класу вже створено. Для української, на жаль, немає майже нічого, окрім простих автокоректорів та не дуже досконалих автоперекладачів. Справа ускладнюється ще й тією обставиною, що розвивати відповідну методологію на іншомовному субстраті неможливо, оскільки кожна мова має свої специфічні особливості. Питання технологічного статусу української мови і розвитку вітчизняної лінгвотехнології вносить свій вагомий внесок у проблему забезпечення мовно-інформаційної безпеки. Вищезазначені проблеми можуть вирішити лише висококваліфіковані фахівці у галузі прикладної лінгвістики, тобто фахівці у галузі сучасних інформаційних технологій, які володіють двома іноземними мовами.

У Харківській області подібних фахівців, крім НТУ «ХПІ», готують у трьох ВНЗ. Це Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут» ім. В.Є. Жуковського та Міжнародний слов'янський університет. Але слід відмітити, що підготовка фахівців з прикладної лінгвістики в НТУ «ХПІ» суттєво відрізняється від підготовки в інших ВНЗ, оскільки здійснюється у контексті розробленої науковцями НТУ «ХПІ» концепції формування національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти, до якої належним чином входять якісні мовна та інформаційна частини. В НТУ «ХПІ» постійно ведеться робота з формування моделі інженера XXI століття з творчим гуманістичним світоглядом і з широким впровадженням прогресивних технологій освіти, розробки нових методологічних і методичних підходів до організації такої моделі. Забезпечення високої якості управління потребує істотного посилення гуманітарної, психолого-педагогічної, управлінської і загальнокультурної підготовки інженерів, яка включає інформаційну й мовну підготовку, що дійсно дозволить розглядати їх як національну гуманітарно-технічну еліту.

Таким чином, з огляду на виняткову важливість проблеми еліти і лідерства для соціально-економічного, науково-технічного і духовного відродження України та забезпечення її сталого розвитку, перед вищою школою постає завдання створення і наукового обґрунтування відповідної педагогічної системи.

Борщенко Т. О.
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. Рисунок сприяє розвитку естетичної поведінки, коли особистість вміє спокійно тримати свої почуття, проявляючи свої емоції культурно, що формує професіоналізм студента як майбутнього фахівця в

галузі „Перукарське мистецтво та декоративна косметика”. Поряд із розвитком естетичного сприйняття, прищеплення естетичних смаків та практичних навичок в процесі занять образотворчого мистецтва формується естетичне ставлення до навколишньої дійсності,тобто людина починає розуміти красу.

Уміння – здатність на належному рівні виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною знань і навичок. За твердженням українського вченого, доктора педагогічних наук, професора, академіка АН ВШ України М. М. Фіцули, існують первинні та вторинні уміння. Первинні уміння — неавтоматизовані дії, підпорядковані певному правилу; це може бути неавтоматизована навичка, а може бути й дія, в повній автоматизації якої нема потреби. Особливість первинних умінь у тому, що вони близькі до навичок, піддаються автоматизації. Вторинні уміння — дії, які принципово не можуть бути автоматизовані, тому що не мають однозначного правила в своїй основі й передбачають елементи творчості; ці вміння включають навички, але не зводяться до них. У навчальному процесі вони підлягають повній автоматизації і входять як автоматизовані компоненти до складних вторинних умінь.

Мета дослідження: на основі наукової літератури визначити сутність розвитку естетичних якостей на заняттях образотворчого мистецтва.

Програма образотворчого мистецтва розрахована в даному випадку на формування художньо-естетичних завдань, яке насамперед формує рівень художньо-творчої свідомості особистості, що й визначає ступінь її загального розвитку. Найкориснішою вправою щодо формування практичних умінь та естетичних якостей на заняттях образотворчого мистецтва, є виконання нарисів та замальовок яку можна розглядати як творчі завдання, оскільки за змістом і методами виконання така робота є наближеною до реальних життєвих ситуацій. На основі наукової літератури можна зробити такий висновок: розвитку естетичних якостей на заняттях образотворчого мистецтва сприяє виконання нарисів різними матеріалами. Подібна робота дозволяє виконати замальовки, охопивши форму, передати світлотінь. Замальовки вугіллям легко коригувати і модифікувати зображення на стадії малюнка. Однак, треба знати, що вугілля буває різним і не кожне вугілля підходить для начерків. Для продуктивності процесу роботи пропоную розділити роботу на три етапи.

Перший етап – це розташування предмету на папері аркушу та його компоновка. Малюємо одразу форму. Другий етап – це тонове рішення яблука. Нанесення вугілля на малюнок робимо технікою тушування. При цьому ми повинні бачити форму предмету в цілому його світлотіньові градації. Третій етап – це фіксування малюнка для закріплення вугілля з аркушем паперу. Закріплююча рідина (лак).

Таким чином, естетично розвинутий студент як фахівець, має високий рівень естетичної культури, формує здатність широко мислити, а також малюнок у професії майбутнього спеціаліста, займає центральне місце. На заняттях образотворчого мистецтва, формування практичних умінь здійснюється завдяки малюванню нарисів різними техніками та матеріалами.

Заняття образотворчого мистецтва, сприяють формуванню естетичних якостей, що передбачає їх застосування на практиці.

Найважливішим є те, що малюнок має міжпредметний зв'язок з такими дисциплінами як: „Декоративна косметика", „Манікюр", „Пастиж", „Моделювання зачіски", що створює вміння працювати з легкістю у професійному житті.

Власенко Е.
МГУ им. Кулешова

ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЯХ У СТАРШЕКЛАССНИКОВ

Проблема подготовки к семейной жизни подростков и молодёжи – актуальна и значима для современной школы. Устойчивость брачно-семейных отношений в значительной мере зависит от готовности молодых людей к семейной жизни. Неподготовленность к семейной жизни, отсутствие элементарных знаний из области семейных отношений, правильного понимания социальной роли семьи и брака в настоящее время является одной из главных причин разводов и острой проблемой для общества. Следовательно, актуальность выбранной темы исследования определяется не только её общественной значимостью на современном этапе развития нашей страны, но и не достаточной информированностью молодого поколения о семейных ценностях.

Целью нашей работы явилось определение основных направлений деятельности школы по формированию представлений о семейных ценностях у старшеклассников.

Современные исследователи: В.И. Андреева, А.Н. Асташова, И.И. Водзинкий, К.В. Гавриловец, Б.С. Гершунский, А.А. Гримоть, И.Б. Котова, И.И. Прокопьев, З.И. Равкин, В.А. Сластёнин и др. отмечают, что категория «ценность» относится к числу тех общенаучных понятий, методологическое значение которых является особенно важным для педагогики и является ведущим понятием педагогической аксиологии – учении о ценностях в педагогическом процессе. Кроме того большинство авторов под ценностями понимают эмоциональные пристрастия человека к отдельным социальным объектам.

Система ценностей общества определяет, в некоторой степени, идеальное представление о его перспективном развитии. Ценности служат своеобразными критериями или стандартами при выборе самой важной и значимой для них альтернативы ориентации и практического поведения в изменяющемся мире. В соответствии с этим, изучение ценностных ориентаций подростков, в том числе, семейных ценностей, определение факторов, влияющих на укрепление ценности семьи и семейного образа жизни в её сознании и формирование готовности молодых людей к семейной жизни, приобретают особую социальную значимость.

Исследовательская работа проводилась нами среди учащихся 10-х классов на базе СОШ №33 г. Могилёва. В экспериментальной работе участвовало 50 учащихся 10-х классов, которым предлагалось три тестовых задания на выявление их представлений о семейных ценностях и готовности к семейной жизни.

В результате обработки и интерпретации данных мы установили, что 10% испытуемых имеет удовлетворительную степень готовности к семейной жизни, достаточную степень готовности – 30% испытуемых, не готовы к семейной жизни – 60%.

Анализ результатов респондентов определил острую необходимость разработки специальной системы воспитательных мероприятий для формирования семейных ценностей у старшеклассников, а именно: внедрение психолого-педагогических мероприятий в школах для коррекции представлений о семье, повышения культурных отношений; обсуждение проблемы выбора партнёра; осознание старшеклассниками смысла создания семьи.

Нами была разработана система воспитательных мероприятий, проводимых классным руководителем, которая предполагает освоение 10 тем, включающих знания о социальных функциях семьи, культуре интимно-личностных взаимоотношений между полами и др. Итогом реализации мероприятий являются не только приобретённые знания, но и развитие личностных качеств, формирование активной жизненной позиции, соответствующих компетенций, необходимых для успешных взаимоотношений с родными и сверстниками, будущей семейной жизни.

Ігнатюк О.А., Дяченко Л.Б.
НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – ОДНА З ГОЛОВНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ

Проблема громадянського виховання студентської молоді – є одним з нагальних питань сучасної педагогіки вищої школи. Здорове суспільство – це спільнота духовно здорових, культурно та морально вихованих, відповідальних громадян. Завдання педагогів полягає у тому, щоб найширші знання, педагогічна майстерність, найновітніші викладацькі методики слугували розквіту духовної сутності людини, яка має стати висококваліфікованим спеціалістом, займати чіткі національні, загальногосподарські позиції, бути активною в громадянському житті, відповідальною за моральне становлення себе як особистості. На мою думку, кожен громадянин нашої молодої держави має бути людиною гармонійно розвиненою, високоосвіченою, толерантною, з високим рівнем національної свідомості, якій дорогі почуття громадянської відповідальності, патріотизму, яка здатна працювати над собою з метою особистого удосконалення.

При дослідженні даної проблеми викладачі зосереджують увагу, зокрема, на таких питаннях:

- формування у студентів загальнолюдських моральних цінностей, системи взаємовідносин в студентському колективі,
- формування інтересу молоді до історії і культури рідного народу, його традицій та звичаїв,
- створення психолого-педагогічних умов для формування духовності студентів,
- формування активної життєвої позиції,
- виховання високої мовної культури та ін.

Для справжнього вихователя виховання – це творення особистості. Виховання громадянина – це цілеспрямована система формування особистості, яка має кілька етапів, послідовно здійснюваних, спланованих, керованих вихователем.

Проаналізувавши стан проблеми, педагогу слід визначити сукупність рис вихованця, які становлять той ідеал, до якого прагне педагог у своїй роботі. Чітке визначення мети, окреслення поставлених завдань, спрямовують нашу роботу з даної теми. Мета дослідження – здійснити науково-теоретичне обґрунтування змісту, принципів, засобів, форм, та методів громадянського виховання студентської молоді; розробити науково-методичні матеріали на допомогу викладачам для формування громадянських цінностей студентів.

У пошуках виховного джерела та визначення кола завдань з даного дослідження було проведено анкетування серед студентів молодших курсів. Анкета вміщувала питання з кількох розділів: загальнолюдські цінності, чуйність та милосердя, колективізм, національна свідомість, громадянська відповідальність. Результати анкетування показують, що найскладнішим на цей час в процесі виховання є досягнення таких цілей як: формування у студентів громадянської самосвідомості та усвідомлення ними загальнолюдських цінностей і принципів моралі. На превеликий жаль, сьогодні першочерговими для більшості молодих людей є матеріальні цінності, аніж ті ідеали, які сповідують викладачі.

Ми живемо в часи так званої ринкової економіки, коли відбувається різке розшарування за соціально-майновим статусом, коли зруйнована звична система моральних цінностей, коли колізії реального життя

викликають у ще не зрілих особистостей формування цінностей, які явно не співпадають з метою, що ставлять перед собою викладачі, вихователі, що взяли на себе відповідальність за те, якими вони стануть не тільки фахівцями, а, що значно важливіше, людьми, котрі будуть впливати на подальший історичний розвиток нашої держави. Взаємоповага, готовність прийти на виручку, свобода самовираження, вірність високим людським ідеалам, знання історії свого народу та культури, гордість за нашу славетну українську мову, багатющу землю, гордість за незламний наш народ – ось ті вічні цінності, до яких ми прагнемо, які виведуть нашу Україну через терні до зірок.

Корольова Н.В.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Проблеми, які постають перед народом України на сучасному етапі розбудови держави, вимагають високого рівня освіти, зростання інтелектуального та духовного потенціалу нації, формування нової генерації національно свідомої інтелігенції. Процес підготовки нової освітянської еліти, здатної позитивно впливати на суспільний розвиток, потребує зростання якості знань, збереження національної культури, докорінного оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

У системі педагогічної освіти виникають суперечності між традиційною професійною самоосвітньою діяльністю вчителя та новими вимогами суспільства до вчителів, які мають бути готовими до активного самостійного використання знань та здобутої інформації в сучасних педагогічних умовах.

Студент, який не вміє оновлювати та удосконалювати свої знання та культурний досвід, не є готовим до професійної діяльності. Набути такий досвід можна лише в процесі самоосвітньої діяльності. Це породжує проблему організації самоосвіти студентів і представлення самоосвітньої діяльності як невід'ємної частини навчального процесу.

У процесі самоосвіти суб'єкт і об'єкт освіти виступають в одній особі. Самоосвіта є безперервним, особливим чином організованим процесом розвитку та збагачення загальної культури майбутнього вчителя на основі сформованих в нього освітніх потреб.

Потреба в самоосвіті є складною якістю. Для майбутнього вчителя самоосвіта є постійною діяльністю, спрямованою на підвищення рівня професіоналізму, розширення й поглиблення знань, умінь і навичок, розвиток професійно важливих і особистісних якостей.

Самоосвіта є сутністю безперервної освіти майбутнього вчителя, вона визначає його професійний рівень та особистісне зростання. Це можливо за наявності в студента: прагнення до знань; психологічної готовності до навчання; розуміння необхідності професійного становлення. Отже, для того, щоб навчати, вчителю самому необхідно постійно навчатись.

Майбутній учитель повинен уміти складати власну програму самоосвітньої діяльності. Програма самоосвітньої діяльності може включати: вдосконалення суспільно-політичних знань; ознайомлення з найбільш визначними досягненнями науки; збагачення літературних і естетичних уявлень; знайомство з новими тенденціями та явищами культурного життя. Особливо важливе місце займає поповнення знань з предмету, що вивчається, і знайомство з новітніми даними відповідної науки, розвитком педагогічних, психологічних і методичних знань і умінь, що можливо лише при ознайомленні

з відповідною новітньою літературою й регулярним читанням періодичних видань.

Наш досвід підтвердив, що саме застосування Web-квестів (Інтернет-пошук) забезпечує формування в студентів мотиваційної, когнітивної та організаційної готовності до професійної самоосвіти.

Форми Web-квестів можуть бути різними, наприклад: створення бази даних з проблеми, всі розділи якої готують студенти; створення документа, що дає аналіз деякої складної проблеми, і що запрошує студентів погодитися або не погодитися з думкою авторів.

Таким чином, самоосвітня діяльність майбутнього вчителя спрямована на здобуття нових та поглиблення раніше набутих знань, формування й розвиток якостей, необхідних студенту; розвиток освіченості та загальної культури, світогляду особистості, розвиток творчого потенціалу.

Савощенко Т. О.
ХДАДМ

3D МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОМИСЛОВИЙ ДИЗАЙН У КІНО

Актуальність проблеми: Використання реалістичного 3D моделювання на прикладі сучасного кінематографа впливає на сучасний світогляд. Розглядається вплив 3D моделювання та анімації на розвиток саме промислових об’єктів.

Основна частина: Сучасний світ кіно складно уявити без ефектної 3D анімації, яка зараз широко користується попитом у різних сферах людського життя, від комп'ютерних ігор до інженерних анімації. Програми для створення 3D об’єктів можна умовно розділити на два типи: нізкополігонне і високополігонне. Нізкополігонні моделі визначають обсяг об’єкта і є більш реалістичними. Вони використовуються, в більшості своїй, в інженерній і медичній промисловості. Високополігонні моделі не є об’ємом, а, навпаки, площею поверхні об'єкту. На них легше працювати, і ці типи, використовуються в кіно та відео іграх. Програми , в яких створюються саме високополігональні моделі 3D Max, Maya 3D, Zbrush, Cinema 4D та інші.

Останні новинки кіно з використанням подібних комп’ютерних технологій, такі фільми, як «Аватар» Джеймса Кемерона, «Трансформери 3. Зворотний бік місяця», знятий Майклом Бейем, «Хоббіт 2» Пітера Джексона. З виникненням нових технологій поступово змінюються й інші галузі кіно, такі як операторське мистецтво, монтаж, художня діяльність і головне дизайн . Великі компанії працюють над створенням спецефектів в жанрі 3D графіці та анімації , наприклад, такі як: Digital Domain , Weta Digital , Framestore , Prime Focus, створюючи світи, персонажів та об'єкти яких не існує.

Об’єкти промислового дизайну в кіно найчастіше можна зустріти у фантастичних фільмах про майбутнє, де неіснуючі технології, машини, літальні апарати, гаджети , інтерфейси і все те, що могло б взаємодіяти з людиною і середовищем її мешкання, створено в 3D програмах.

Ці фільми наочно показують неіснуючі предмети в настільки реалістичному вигляді , що мимоволі дозволяєш собі думку, що незабаром це стане реальністю. Такі технології, як 3D моделювання, дозволяє людству візуалізувати бажаний світ майбутнього. Такий світ є «світом промислових дизайн концептів». Сенсорні кулясті дисплеї створені компанією Prime Focus у фільмі «Аватар», дозволяють побачити і припустити, що очікує нас у найближчому майбутньому. Так, ми можемо вже зараз спостерігати деякі розробки, схожі на сенсорні екрани майбутнього з фільму «Аватар», випущені в продаж. Одним з таких проектів є розробка повітряного інтерактивного дисплея, розробленого астраханськими вченими компанії DisplAir. Система DisplAir включає в себе проектор та екран, на який проектується зображення.

Екран являє собою хмару, сформовану розпилювачем з найдрібніших частинок вологи. Складається враження, що картинка літає в повітрі. Картинка на «екрані» може бути як нерухомою, так і змінюватися. Особливістю DisplAir є можливість керувати зображенням, торкаючись до нього. Рухи рук користувача відстежуються за допомогою інфрачервоних променів.

Отже, подібні технології вже існують, це промисловий концептуальний дизайн, який «перетікає» з фільмів в реальний світ, і такому «перетіканню» як не можна добре сприяє 3D моделювання.

Висновки. Кожен глядач зазвичай проводить взаємозв'язок між світом, що на екрані, і світом , що оточує його в реальному житті. Отже, дизайнери працюють над створенням об'єктів промислового дизайну і можуть у фільмах частково відстежити реакції людей на ту чи іншу концепцію, представлену у фільмі. У епоху, коли швидко розвиваються технології, кінематограф і комп'ютерні ігри можуть виступати як всеохоплюючий простір для показу неймовірних концептів і футуристичних ідей, виражених в 3D.

Можливості 3D моделювання дозволяють нам випереджати час, що, безсумнівно, не може не дивувати і захоплювати нас.

Силивончик П.
МГУ им. Кулешова

ОСОБЕННОСТИ ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ИНТЕРНАТНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Большинство исследователей среди основных проблем воспитанников интернатных учреждений выделяют проблему гендерной идентичности. Согласно Л.Г. Степановой гендерная идентичность определяет степень, в которой каждый индивид идентифицирует себя в качестве мужчины, женщины или некоего сочетания того и другого. Гендерная идентичность является одной из базовых характеристик личности, которая формируется в результате психологической интериоризации мужских и женских черт.

По мнению многих исследователей, значимый фактор, способствующий гендерной идентификации ребенка, – это поведение родителей (как значимых взрослых) и воспитание в семье. Первыми трансляторами гендерных ролей являются мать и отец. Подражая родителям, отождествляя себя с ними, дети

усваивают социальные нормы поведения и ценности. Взаимодействие с родителями позволяет ребенку усвоить основные психологические черты и особенности гендерного поведения, осознать собственную принадлежность к мужскому или женскому полу.

Когда ребенок воспитывается в интернатном учреждении, то процесс усвоения гендерных ролей существенно искажается. Дети, воспитывающиеся в закрытом детском учреждении, имеют значительно более ограниченные возможности видеть особенности поведения и отношения друг к другу и к другим людям мужчин и женщин, воспринимать семейные отношения и участвовать в них. Поэтому у таких детей не формируются определенные эталоны мужчин и женщин, понятия мужественности и женственности. Феминизированность группы взрослых в интернатном учреждении приводит к затруднениям формирования у детей и подростков собственной половой идентичности. У таких детей наблюдается размытость и неясность содержания «Я – образа», нарушены механизмы становления психосексуальной идентичности.

Индивидуальные представления о маскулинности и феминности, как показателях гендерной идентичности, закладываются у человека в раннем детстве. Маскулинный полоролевой тип обладает выраженными мужскими качествами, такими как агрессивность, доминантность, честолюбие, сила, напористость и т.д. Феминный тип обладает набором свойств и черт, присущих женщинам: мягкость, сентиментальность, зависимость, заботливость и пр. Андрогинная гендерная идентичность (андрогиния) рассматривается как характеристика людей, успешно сочетающих в себе как традиционно мужские, так и традиционно женские психологические качества. Это важная социально-психологическая характеристика человека, которая определяет его способность изменять свое поведение в зависимости от ситуации. По мнению К. Крэйга, формируется под воздействием специфического воспитания и благодаря особой позиции родителей, поощряющих ребенка усваивать модели поведения, характерные для обоих полов.

Проведенное нами исследование, направленное на изучение гендерной идентичности девочек-сирот и девочек из полных семей показало, что только 40% девочек-сирот демонстрируют адекватное полу феминниное поведение, а у 60% преобладает андрогинный тип личности. При этом у 100% девочек из полных семей наблюдается андрогинный тип гендерной идентичности.

Можно предположить, что именно андрогинный тип поведения является наиболее адаптивным, поскольку сочетание маскулинных и феминных черт позволяют человеку проявлять большую гибкость и пластичность в поведении, использовать различные стратегии для решения возникающих проблем, справляться с трудностями.

Тарасова В.В.
МГУ им. Кулешова

СОЦИАЛЬНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ НАРОДНОЙ ИГРЫ

На современном этапе развития дошкольного образования актуальной проблемой является социально-нравственное воспитание детей дошкольного возраста. Исходя из анализа психолого-педагогической литературы, мы видим, что проблема социально-нравственного воспитания детей дошкольного возраста много аспекта.

Содержание по данному направлению включает воспитание гуманности, воспитание нравственно-волевых черт характера и культуры поведения, трудолюбия, коллективизма, воспитание начал патриотизма и гражданственности, формирование основ экономического и полового воспитания, а также формирование осознанного восприятия явлений окружающего мира и экологически грамотного поведения в нем.

Как известно, основным и важнейшим источником научных представлений о нравственном воспитании подрастающего поколения является народная педагогика, которая представляет собой педагогический опыт семейного воспитания, отшлифованный на протяжении тысячелетий и представленный в устном народном творчестве.

Народная игра, являясь феноменом народной культуры, синтезируя в своей совокупности элементы фольклора, песни, танца, пляски, сказки, загадки, скороговорки, речитативы, жеребьевки, народного театра и других видов народного творчества может служить одним из средств приобщения детей к народным традициям, что, в свою очередь представляет важнейший аспект воспитания духовности, формирования системы общечеловеческих ценностей. Народные игры приобщают ребёнка к народной культуре. Через народное творчество дети усваивают язык своего народа, его обычаи и нравы, черты характера.

Народные игры пробуждают активность каждого ребенка, учат подчиняться определенным правилам, что организует, дисциплинирует и сплачивает играющих. Выполнение правил игры требует от детей выдержки, самообладания, дисциплинированности. Добросовестное выполнение правил приучает к честности, справедливости, ответственности, помогает формированию моральных представлений и понятий.

Народные подвижные игры влияют на воспитание воли, нравственных чувств, развитие сообразительности, быстроты реакции, физически укрепляют ребенка. Через игру воспитывается чувство коллективизма, умение действовать в команде.

Исследователи подчеркивают, что игра удовлетворяет естественное стремление ребенка к деятельности, она позволяет в ненавязчивой и непринужденной форме присоединить его к нравственным идеалам, дает представление об окружающей действительности, учит взаимоотношениям с

природой и людьми, дает простые знания, умения и навыки в трудовой деятельности.

Народные игры построены на сюжетах, знакомых детям. Они зажигают, заводят детей, будят воображение. Дети, обучая друг друга играм, осваивают их, внося свои изменения, и, таким образом, здесь имеет место детское творчество. Дети все различны по характеру, темпераменту, и в народных играх каждый ребенок имеет возможность проявить свою индивидуальность.

Нами была разработана программа социально-нравственного воспитания детей дошкольного возраста, в которой ключевым средством воспитания выступает народная игра. На наш взгляд, предложенная программа будет способствовать активному внедрению воспитательного потенциала, заложенного в различных средствах народного творчества, в частности, народной игры, в образовательный процесс учреждения дошкольного образования и семейную практику, а также повышению уровня социально-нравственной воспитанности детей, возрождению народных традиций, формированию национального самосознания.

Тарнауз О.І.
ВДПУ ім. М. Коцюбинського

ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

На початку XXI століття освіта покликана осмислити свої здобутки, уроки, освоїти нові цінності. На сьогоднішній день відбувається глобальна переоцінка цінностей, і перш за все змінюються орієнтири підростаючого покоління. Однією з актуальних проблем, яка потребує особливої уваги на даному етапі розвитку не лише освіти, а й суспільства у цілому, є проблема соціокультурної компетентності як ціннісного аспекту життєдіяльності особистості.

Перспектива майбутнього, наприклад, для сучасного підлітка відкривається в ході засвоєння різних форм життєдіяльності людини (навчання, праці, спілкування, професійної діяльності, дозвілля). Проте успішна життєдіяльність особистості також залежить від розуміння нею ситуації в якій вона знаходиться. Більше того, здатність впливати на процес розвитку подій у житті, залежно від того який характер несуть вчинки, допоможе направити об'єкт у правильному напрямку, для досягнення певної цілі.

Першочерговим фактором у процесі формування особистості є вплив на її свідомість. Отже, процес соціалізації особистості відіграє основоположну роль в процесі формування соціокультурної компетентності.

Так як соціокультурна компетентність інтерпретується як процес життєдіяльності особистості, вона більш ніж підходить під структуру поняття життєва компетентність. Актуалізована сучасними соціокультурними трансформаціями життєва компетентність особистості визначається і аналізується як реальна здатність адекватно і відповідально реагувати на

стрімкі соціальні зміни, застосовувати набуті знання, навички та вміння адекватно різним життєвим ситуаціям, як існуючим, так і очікуваним. Такий процес можна з упевненістю назвати соціалізацією особистості. Головним соціальним процесом, через який здійснюється взаємодія між особистістю та суспільством, є процес соціалізації. Завдяки соціалізації людина залучається до суспільства, засвоюючи звичаї, традиції і норми певної соціальної спільноти, відповідні способи мислення, властиві даній культурі, взірці поведінки, форми раціональності та чуттєвості.

Отже, так як явище соціокультурної компетентності нерозривно пов`язане з процесом формування особистості, та соціалізації її в сучасному суспільстві, тому що суспільство трансформується, змінюються його стереотипи та цінності, сучасна освіта повинна підтримувати та скеровувати молодь на збагачення свого досвіду та досвіду майбутнього покоління. Завдяки соціалізації людина залучається до соціального життя, одержує і змінює свій соціальний статус і соціальну роль. Водночас протягом життя багаторазово змінюються людина, її вік, погляди, уподобання, звички, правила поведінки, статуси і ролі. Завдяки соціалізації особистість реалізує себе у суспільстві.

Харламова Т.С.
ХДАДМ

ГОЛЛАНДСКАЯ ХОРЕОГРАФИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА XX ВЕКА: ПОИСКИ ПУТЕЙ СОХРАНЕНИЯ ДУХОВНОСТИ

Проблема духовных оснований культурных практик в эпоху постмодернизма является предметом научных исследований различных отраслей гуманитаристики. Изучение этой темы на примере голландской хореографической культуры XX века особо актуально, поскольку открытость и диалогичность этого культурного региона может служить образцом для наследования.

Культура Голландии в XX веке была ареной проявления разновекторных тенденций: с одной стороны, происходила диффузия элементов американской культуры; с другой стороны, наблюдались попытки сохранить уникальность автохтонных черт культуры. Научная новизна исследуемой темы заключается в попытке раскрытия культурных механизмов, поиска оптимальных путей, гармонизации голландской культуры в диалектическом единстве традиций и новаций.

Исследователь фольклорных традиций Нидерландов Йоп Поллман отстаивал идею защиты национальной культуры от иностранного влияния. По мнению культурной и интеллектуальной элиты, угрозой духовности страны были даже невинные и безобидные чарльстон и фокстрот. Они могли нанести моральный вред как исполнителям, так и зрителям. В то время, даже существовало такое понятие, как "танцевальная проблема". По данному вопросу была отправлена петиция правительству, от которого ожидалось вмешательство. Элита сама помогала создавать атмосферу моральной паники,

которая являлась основой для существования интервенциоизма. Попытка возродить «Голландский стиль» была обречена на поражение, поскольку голландцы охотно принимали символы поп-культуры: будь-то музыка, танец, товары массового потребления. Как следствие, утилитарное формирование представлений о выражении «народная культура» в конечном итоге стало не модным. Взаимодействие заимствованных и собственных черт стимулировало развитие культуры, способствовало интеграции молодых талантов, и как итог – синтез различных видов искусств и рост уровня духовной культуры в целом.

Шапаренко Х.А., Олійник К.В.
ХГПА, НТУ «ХПІ»

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку освітніх систем, які характеризуються надзвичайною рухливістю та мінливістю, від майбутнього педагога вимагається проектний тип культури, який передбачає покрокове здійснення образу майбутнього професіонала готового до інноваційної педагогічної діяльності.

Метою нашого дослідження є аналіз змісту педагогічного проектування як ефективної технології підготовки педагога до реалізації інноваційної педагогічної діяльності.

Виходячи з аналізу психолого-педагогічних досліджень (О. Безпалько, О. Березюк, В. Взятишев, Д. Джонс, Д. Новиков, В. Семиченко, В. Сериков та інші) значна кількість вчених педагогічне проектування розглядає як один з механізмів культури, що сприяє перетворенню людини у вільну істоту, яка має можливість прогнозувати, планувати, творити, сходити на більш високі ступені розвитку.

На зв’язок педагогічного проектування з інноваціями звертається увага в працях О. Заїр-Бека, В. Давидової, Н. Дука, О. Саранова, В. Докучаєвої та ін. Науковці розглядають процес проектування як певний вид творчої діяльності, яка у своєму розвитку пов’язується з дослідженням, прогнозуванням, моделюванням; як творчу побудову й реалізацію педагогічних ідей, метою яких є перетворення та вдосконалення освітньої системи; як інноваційну педагогічну діяльність окремого педагога або цілого колективу, що відтворюється в їх педагогічних поглядах стосовно навчально-виховного процесу; як феномен, що виникає у процесі взаємодії нових тенденцій у педагогічній теорії та інноваційній педагогічній практиці.

У межах нашого дослідження, враховуючи дослідження М. Горчакової – Сибірської, І. Колєснікової, Л. Кондрашкової, ми розуміємо педагогічне проектування як комплекс взаємопов’язаних заходів з підготовки педагогів до інноваційної діяльності за цілеспрямованими змінами педагогічної системи протягом даного періоду часу, з орієнтацією на чіткі вимоги до якості результатів і специфікою організації; розробленою технологією і структурою дій для реалізації зазначеного конкретного завдання з уточненням ролі і місця

кожної дії, необхідних для ефективності всієї системи дій. Проект тут виступає екраном, куди проектуються різнорідні уявлення і очікування з приводу об’єкта, стають очевидними діагностики можливостей поступального особистісно-професійного розвитку людини.

Для розуміння сутності процесу проектування важливе значення має аналіз структури (алгоритму) педагогічного проектування. Оскільки проектування є складним, ієрархічним процесом, в якому виявляється безліч типів зв’язків, стадій, то науковці, розглядаючи алгоритм проектування, беруть до уваги наступні фактори: домінуючий компонент діяльності в момент проектування (В. Докучаєва); основні закономірності становлення суб’єкта в педагогічному процесі (Н. Дука); механізм мислення «аналіз через синтез» (В. Радіонов); принципи педагогічного проектування (В. Безрукова).

Алгоритм педагогічного проектування передбачає передпроектний етап (попередній, або стартовий); етап реалізації проекту; етап рефлексії, післяпроектний етап.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці питань організації педагогічного проектування у контексті поетапної освітньої стратегії підготовки студентів до інноваційної педагогічної діяльності, зокрема: визначенні послідовних етапів, стадій розгортання проекту в часі та просторі, нормування проходження кожного з етапів, покрокового встановлення зворотного зв’язку.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

БГТУ им. В.Г. Шухова	Белгородский государственный технологический университет имени В.Г. Шухова
ВБК	Вінницький будівельний коледж
ВДПУ ім. М. Коцюбинського	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ВНАУ	Вінницький національний аграрний університет
ВП «КТД ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Відокремлений підрозділ «Коледж технологій та дизайну Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди»	Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький Державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
ДЕТУТ	Державний економіко-технологічний університет транспорту
ДонУЭП	Донецький університет економіки та права
ІСМВ «Харківський колегіум»	Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум»
КІПУ	Кримський інженерно-педагогічний університет
КНТЕУ	Київський національний торговельно-

	економічний університет
Київський університет ім. Б. Грінченка	Київський університет імені Бориса Грінченка
ЛНЛУУ	Львівський Національний лісотехнічний університет України
ЛНТУ	Луцький національний технічний університет
НАУ «ХАИ»	Национальный аэрокосмический университет имени Николая Егоровича Жуковского «Харьковский авиационный институт»
НИУ БелГУ	Национальный исследовательский университет «Белгородский государственный университет»
НМетАУ	Національна металургійна академія України
НМУ ім. О.О. Богомольця	Національний медичний університет імені Олександра Олександровича Богомольця
НТУ «ХПІ»	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
НУЦЗУ	Національний університет цивільного захисту України
НУ ДПС України	Національний університет державної податкової служби України
НУ «Львівська політехніка»	Національний університет «Львівська політехніка»
РГУ им. С.А. Есенина	Рязанский государственный университет имени Сергея Александровича Есенина
СНУ ім. Л. Українки	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ТНТУ ім. І. Пулюя	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ТулГУ	Тульский государственный университет
УИПА	Українська інженерно-педагогічна академія
УкрГАЖТ	Украинская государственная академия железнодорожного транспорта
УО «МГУ им. А.А. Кулешова»	Учреждение образования «Могилёвський государственный университет имени Аркадия Александровича Кулешова»
УО ФПБ «Международный университет «МИТСО»	Учреждения образования Федерации профсоюзов Белоруссии «Международный университет «Международный институт трудовых и социальных отношений»
ХГАДИ	Харьковская государственная академия дизайна и искусств
ХГПА	Харківська гуманітарно-педагогічна академія
ХГУПТ	Харьковский государственный университет питания и торговли
KhSUFTT	Kharkiv State University of Food Technology and Trade
ХДАДМ	Харківська державна академія дизайну і мистецтв
ХДАК	Харківська державна академія культури
ХІБС УБС НБУ	Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного Банку України

ХІМ	Харківський історичний музей
ХНАДУ	Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ХНЕУ	Харківський національний економічний університет
ХНПУ ім. Г.С. Сковороди	Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Савича Сковороди
ХНТУСХ	Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко
ХНМУ	Харківський національний медичний університет
ХНУВС	Харківський національний університет внутрішніх справ
ХНУ ім. В.Н. Каразіна	Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна
ХНУРЭ	Харьковский национальний университет радиоэлектроники
KhNURE	Kharkiv National University of Radioelectronics
ЧІБС УБС НБУ	Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України
ЧНПУ им. Т.Г.Шевченко	Черниговский национальный педагогический университет имени Тараса Григорьевича Шевченко

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. *ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ*

Луценко С. *Метафізика та поезія*……..…3
Акименко О. Актуалізація ціннісних пріоритетів космізму в умовах трансформаційних змін сучасної культури ……..4
Бикова А., Цівата А. Микола Амосов – видатна особа України……5
Гончар А. Не такие как вы, не значит хуже ……6
Гуріна В. Особливості навчально-виховного процесу у жіночих навчальних закладах України другої половини XIX – початку XX століття……..8
Демченко А. Трансгуманизм и будущее человечества…….9
Дидусев В. Вплив сект та новітніх релігійних організацій на свідомість молоді ……10
Євсеєва О. Історія відкриття *X*-променів видатним українським вченим Іваном Пулюєм……12
Ермаков Д. 10 измерений теории струн……13
Захарова И. Из истории и практики ораторского искусства……14
Зиньковский А. Представления о счастье среди современных украинцев ……16
Золотарёв Д., Калоша А. Учение В. Вернадского о ноосфере и глобальные проблемы XXI века……17
Игнатьев А. Повышение эффективности интеллектуальных систем анализа тональности текста……18
Ионова А. Экзистенциализм в литературе……19
Кириченко І. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні……20
Колесник А. Философский аспект понятия свободы……22
Крайнюк А.Ньютон и Эйнштейн об абсолютном и относительном пространственно-временном континууме…….23
Кустов О. Сучасні тенденції у вищої освіті…….24
Малышева А. Философско-психологические стратегии воспитания детей.…26
Марченко Ю., Билыч О. Философские аспекты смерти…….27
Наткина Н. Иммануил Кант: априорные формы рассудка……..…28
Павліченко Є. Вплив специфіки діяльності на особливості сприйняття образу жінки…….……29
Панасенко Я. Роль метафизических вопросов в жизни человека……30
Самедова Е. Матеріальність думок – міф чи реальність……32
Секало О. Історичний процес утворення прізвищ……33
Слипенчук И. Человек и СМИ……35
Слипченко В. Соціальні мережі в нашому житті……36
Стеценко Н. Значення філософії для педагогічної діяльності……..37
Химич О. Роль философии в оценке информационного общества……38
Цебренко М. Поняття «ризику» в технічній сфері…….39
Черняк Д. Синергетика как новая междисциплинарная методология ……41

СЕКЦІЯ 2 *АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ*

Тахтаулова М. Ю. Становлення залізничного сполучення у Харкові як фактор впливу на розширення вуличної мережі……42
Аносов О. В. Українсько-угорські відносини у сучасний період української державності……..43
Бардашевська Ю. І. Житлове питання в містах України в роки Перебудови (1985 – 1991 рр.)……44
Борис Т. П. Київська картинна галерея: основні завдання 1924–1925 рр……..45
Братков М.О. Тарас Григорович Шевченко як діяч української культури….46
Варич А.О., Дьяченко В.С., Савич А.В. Утворення та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства……47
Василенко В.М. Постать Леся Курбаса в світлі стенограми засідання художньо-політичної ради: вересень 1929 року……48
Величко А. О. Доноси як суспільно-політичне явище в Україні XVIII ст……49
Вербицька А.В., Савич А.В. Особливості Трипільської культури……50
Вовк Н.С. Створення системи зв'язку Української Галицької армії під час українсько-польської війни……51
Гавриленко С.С., Савич А.В. Причини та історичні умови виникнення українського козацтва……52
Гордієнко С. Радянський підпільний рух на Харківщині в роки нацистської окупації……53
Грезенталь А.М. Створення і діяльність напередодні Першої світової війни товариств Українських січових стрільців……..……54
Дяченко В.М. Олександр цинкаловський : повернення із забуття (історіографічний аспект)……..……55
Єремєєва І.В. Умови праці акторів харківського театру Дюкових (друга половина XIX – початок XX ст.)……..……56
Зінов'єва А.С. До питання про роль українських жінок у Другій світовій війні……..…58
Івченко Б.А. Григорій Сосідко – студент Харківського технологічного інституту та славетний воїн……59
Кириченко Х.О. До питання ліквідації Запорозької Січі……60
Колісник П.М. Діяльність греко-католицької церкви в Північній Америці наприкінці XIX – на початку XX ст. – важлива сторінка історії української культури……61
Колянчиков В.С. Військові звичаї запорозьких козаків……62
Крамской В.В. Харьков в годы Первой мировой войны……63
Кучеренко І.І., Британ В.Т. Війні легше запобігти, аніж її зупинити (до 70-річчя завершення Другої світової війни)……64
Легоцька Ю.І. Українська гривня: історія та сьогодення……65
Лисяк С. Досвід існування Донецько-Криворізької республіки……66

Літовка М.О. Забезпечення національних інтересів і консолідація українського суспільства: формування загальнонаціональної ідентичності українців……67
Масловська Г.С. Храм Святої Софії як зразок самобутності руського мистецтва……..68
Маслюк К. Ю. Українсько-польські відносини у сучасний період української державності……69
Махонін В.В. Події 30-40 років ХХ століття в долі села Тернова……70
Мухін В., Вишковський В. Оцінка діяльності ОУН-УПА у часи Другої світової війни……71
Панарін С. О. До питання про ідеологію Кирило-Мефодіївського братства..72
Пантелейменко А.Ю. До питання про досягнення та проблеми української культури……..……73
Пасічник А.І. Внутрішня та зовнішня політика гетьмана П. Скоропадського.74
Полтавцева О. Запровадження християнства на Русі……75
Попов М.І. Ідеологія масонського рухув Наддніпрянщині у XIX ст……...76
Распопова Е.А. «Дети войны» о войне 1941-1945 годов……77
Рачков Є. С. Використання корпоративних символів та емблем в обрядах переходу в Харківському університеті……78
Семенихина К. Статус женщины в обществе Древней Руси……79
Трофімов В. Ставлення візантійців до русів у контексті візантійської політичної ідентичності……81
Харкевич О.А. Деникинский режим в Харькове (июнь-декабрь 1919)……82
Чучко Т. Андрій Курбський і літературно-перекладацький гурток в Миляновичах……83
Ширембеков С. Таджикистан і Україна: довіра і взаєморозуміння……84
Шумінська Н.В. До питання про чисельність Галицької армії……85
Юрченко С.С. Геополітичні інтереси сучасної України: країни Східної Азії…86
Ямковой К. С.Гетман Войска Запорожского……87

СЕКЦІЯ 3 *ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ*

Пустовит Д. Проект «Я помню…» этнографического музея «Слобожанські скарби» им. Г. Хоткевича НТУ «ХПИ»……...……88
Алферов А.А.Поэзия сегодняшнего дня: взгляд молодого поколения……90
Ананьїн В. Проблеми української національної ідентичності:
минуле та сучасне……91
Батченко О.С. Культурологічні концепти у творчості Г. Сковороди та І. Котляревського……92
Борзенкова Г.В. День Святого Миколая……..……93
Бурлуцкая Т.С. Архитектура Харькова XXI века……...…94
Вінницький В. З історії храму. Кафедральний костел Святих Апостолів Петра і Павла (Кам'янець-Подільський)……..…94
Владыко В. Антропология другого и образ Британии в художественном пространстве Агаты Кристи……..……95

Гребенник Л.А. Оп-арт і поп-арт як напрями західноєвропейського живопису XX–XXI ст……97
Дубовенко Н.П. Тело в молодежной культуре…….……97
Дяченко М.Д. Молодіжні субкультури України……99
Івахненко О.В. Людина і її духовне життя в епоху науки і техніки……100
Кадуріна О.Ф. Український народний костюм……101
Кічук А.В. Екопоселення, як засіб відновлення держави і пробудження нації103
КовальчукВ.В. Вплив телебачення на духовний розвиток молоді……104
Коротка К.М. Значення писанок і крашанок у житті населення Харківської губернії другої половини XIX – початку XX століття……105
Любченко О.С. Український рушник – пережиток минулого чи новий напрям сучасної творчості?.....106
Маліков В. В. Патронатні відносини українських селян другої половини XIX – початку XX століть…….…107
Мандрикіна К. О. Вплив інтернет ресурсів на духовний розвиток молоді…108
Мартиросян О. Мистецтво перформансу: позиція глядача в інтерактивних мистецтвах……..108
Матвієнко І. Українська культура та українська національна ідея: взаємозв'язок понять…….110
Молдаван А.В. Творчість сучасного художника Павла Макова……111
ПлахутінаА.А. Жінка в духовній культурі України XIX – початку XX ст…112
Полякова Н.С. Проблеми духовної культури України…….……113
ПуковецкаяС. Театральные эксперименты на постсоветском пространстве как антивоенный и антитоталитарный проект……...…113
Решетняк Т.А. Світ релігійних поглядів ранніх слов'ян…….……114
Руденко В.В. Абстракціонізм у сучасності: чи є йому місце?.....115
Савченко Р.Р. Духовність сучасної людини і науково-технічний прогрес…116
Сало Д.С. Семантическая оппозиция «мужской-женский» в свадебном обрядовом тексте русских сел Слобожанщины……117
Сикора Н.С. Язык архитектуры……118
Скиндер Н. Включенные MTV: (вос)произведение современнойспортивной реальности……119
Слівіна К.І. Нові тенденції українського музейництва поч. 20-х рр. XX ст. (на прикладі музею Слобідської України імені Г.С. Сковороди)……121
Усенок М. Нравственность с точки зрения православия……122
Фисун Е.Г. «Женщина-интеллектуалка» в XIX веке: культурные взаимодействия Франции и России……..……123
ЧубоваВ.Е .Мир дороги в русских говорах Слобожанщины……124
Шиян К.В. Сучасні складові української духовної культури……125

СЕКЦІЯ 4 *РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ*

Шульга А.В. Формування психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності……126
Асанова Ф. Б. Полікультурна освіта як складова професійної підготовки майбутніх учителів……..……127
Асєєва І.В. Професійна компетентність викладача в умовах впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних технологій……128
Бордюженко Т.А. Можливості шкільних предметів для здійснення первинної профілактики залежності підлітків від психоактивних речовин……130
Вайтеховская Д.В. Особенности социально-педагогического сопровождения младших школьников с низким социальным статусом в группе сверстников.131
Волков А. В. Исследование и разработка системы дистанционного обучения и тестирования знаний студентов……..…132
Гаврилюк А.М. Ділові ігри як форма розвитку правової культури майбутніх економістів……..…133
Гусаркіна Ю. В. Застосування проблемного навчання у практичній діяльності……..….134
Дроздова О. В. Роль педагога у формуванні правової культури……136
Ільчук В.В. Чинники та напрями професійно саморозвитку викладача вищої школи……137
Макар З. Ю. Проектування як форма набуття професійних умінь майбутніми дизайнерами……138
Мала Ю.В. Культура мови й принципи мовної поведінки працівника будівельної галузі……139
Марченко О.О. Необхідність формування мотиваційних установок на фізичне вдосконалення студентів технічних ВНЗ……141
Москалюк А.М. Проблеми професійної підготовки вчителів початкових класів на сучасному етапі розвитку освітніх технологій……142
Осадчук С.Ю. Стан готовності школи до впровадження курсу «Сходинки до інформатики»……..….143
Панченко О.І. Професійне мислення як складова фахових компетенцій майбутнього інженера-механіка……...…145
Петрович О.Б. Творчий підхіддо організації позакласної роботи з літературно обдарованими учнями……..……146
Рыбальченко А. Роль и значение этнопсихологии в различных сферах жизни общества……147
Савченко О. С. Проблема готовності майбутніх водіїв до дотримання транспортної дисципліни……149
Савченко Р.Р. Оптимізація педагогічного спілкування як запорука успішної взаємодії студента і викладача ВНЗ……150

Соцький К.О. Чинники формування готовності студентів медичного коледжу до професійного самовдосконалення та саморозвитку……151
Шалюто В.В. Родители как агенты социализации……153
Шестернёва А.В. Методическая компетентность преподавателя в области использования интерактивных методов обучения иностранных студентов: актуализация проблемы……154
Шульга А.В. Формування психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності ……155

СЕКЦІЯ 5 *СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ*

Федяй В. І. Напрямки підвищення ефективності управління високотехнологічного підприємства паливно-енергетичного комплексу……157
Борисова Е., Государева А. Роль земельного налога в укреплении доходов местных бюджетов……..……158
Братков Н. Проблемы и перспективы экономической интеграции Украины 159
Вовк Н. В. Реформування податкових надходжень до зведеного бюджету України……160
Вороніна Т. Е. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень……..……161
Гапонова Э. А. Особенности взаимодействия между государственными и частными секторами здравоохранения……162
Глушач А.В. Особливості та види проявлення трансакції на ринку праці…..164
Глущенко А. Л. Отчетность как инструмент прозрачности деятельности компании……165
Даль О. Д. Образование и занятость как факторы формирования института инвалидности……166
Добченко П. Д. Особливість бухгалтерського обліку……167
Дробаха Н. А. Проблемы конкурентоспособности экономики Украины…..…167
Журба А.С. Розвиток транснаціональних компаній в умовах глобалізації…168
Здорик А. Р. Химическая отрасль в современной мировой экономике……169
Ільницька С. П. Особливості монетарної політики в сучасній Україні……170
Кабалина А. Н. Проблемы формирования привлекательного инвестиционного климата в России……170
Кенаш А. А. Проблемы качества человеческого капитала……171
Кондрахина Ю. О. Проблемы экономического развития Украины в условиях глобализации……172
Костюков І. М. Шляхи розвитку інвестиційних банків України……..……173
Колесник П. Проблемні питання економічного становища України……..…174
Марута Д. Вплив державного регулювання інноваційної діяльності на формування інноваційної політики підприємств……..……175

Марукова М. Пути увеличения доходной базы бюджетов муниципальных образований……176
Моргуненко А.С. Про реформування ринкової інфраструктури України……177
Олійник О.В. Діагностування фінансової безпеки підприємства……178
Пилипчук А. С. Вплив тіньової економіки на добробут нації……179
Плига А. О. Проблеми подолання бідності в Україні……180
Побережная Е.В. Человеческие ресурсы в контексте экономики знаний…181
Попова К. Т. Проблемы спин-офф предпринимательства……182
Починок Ю. Индекс человеческого развития как показатель биосоциодуховного развития человека……183
Прийменко В. В. Анализ опыта экономических реформ в Ирландии……185
Пустовит Д. А. Асимметричность информации и ее влияние на эффективность работы украинских рынков……185
Радущев О. Г. Вопросы социально-экономических гарантийнеформально занятых работников в Украине……186
Рідкозубова А. В. Проблеми забезпечення «зеленого» економічного розвитку в Україні……187
Свичкарь А. А. Исследование демпинговых проблем в Украине……188
Сеземова Ю. Использование маркетинговых технологий в деятельности налоговой службы……189
Сикора Е. Проблема дифференциациизаработной платы в Украине……190
Третьякова М. Л. Украина и Беларусь: вопросы взаимной торговли……192
Фадєєнко В. Ю. Стан та перспективи іпотечного кредитування в Україні…193
Фролова Е. М. Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств……193
Халенко В.О. О последствиях вступления России в ВТО……194
Шевченко Ю. С. Еволюція іноземного капіталу в українській банківській системі……195
Ширенина Т., Молодчинина Л. Проблемы формирования собственных доходов местных бюджетов……196
Ярошенко Э. И. Некоторые аспекты экономической интеграции Украины…197

СЕКЦІЯ № 6 *СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ*

Садовська А.О. Відновлення престижності інженерних професій на ринку праці України……198
Бахчёва Л. Д. Проблемы низкой социальной активности молодежи……200
Беликова О. Мережеві організації як феномен сучасності……200
Битюков А.Ю. Качество высшего образования в Украине:
факторы повышения…….. 202
Брытков А. Негативные молодежные субкультуры ……203

Брыткова А.Ю. Особенности формирования ценностных ориентаций современной студенческой молодежи в условиях социальной трансформации……..……204
Вакерин П. Трансформация ценностей в современном обществе ……206
Воронова А. Общественные организации как субъекты гражданского общества: к постановке проблемы……207
Вострєцова Н. О. Проблема фіксації факторів, що впливають на становлення середнього класу українського суспільства……208
Гармаш М.В. Реформирование системы высшего образования в Украине…210
Гераськина О. Соціологічний погляд на особливості молодіжного туризму..211
Глущук Д. Социальные последствия интернет-общения молодежи……212
Дацун Е. Регионализм в Украине: причины и последствия……213
Девиченко А.М. Представления современной студенческой молодежи о семье……**....** 214
Журавлева Е. Особенности социологического познания жизненных планов студентов ……215
Ильин И. В. Брендизация волонтерства в Украине……217
Карачевцев С. Плюсы и минусы глобализации в экономической сфере……218
Карпова О.С. Международное образование как социокультурный процесс…219
Картавцева А.Особливості професійної кар'єри молоді……220
Косогов А. Быть космополитом: хорошо или плохо?.....222
Костин М. Рок-музыка как социальное явление……223
Куприянов А. С. Проблемы вузовского образования в Украине……224
Левченко А. Репродуктивное поведения молодой семьи……225
Лешко О. Наркотизация молодежи как социальная проблема……...…226
Манойло Д.А. Интернетизация и робототехника: социальный аспект…….228
Медведева А. PR-технологии клубов бальных танцев по формированию досуговых практик……..230
Медведева И.В. Генезис корпоративной культуры……231
Панченко О.О. Система вищої освіти в контексті Болонського процесу: проблеми і перспективи……..…233
Панчехин В. Ненормативная лексика в СМИ……..…235
Пшеничная Я.А. Девиантное поведение среди подростков……..…236
Риженко О. В. Неповні сім'ї як соціальна проблема……..…237
Рубаха М. А. Информациональный работник: проблемы становления и развития……238
Саенко Д. Подготовка IT специалистов в Украине: кого и для кого мы готовим 240
Свичкарь А. Гендерная дискриминация на рынке труда Украины……240
Свищева Н.С. Киберспорт как социальный феномен……..…242
Северин А Курение как социальная проблема……..…243
Степанов А. Футбольные фанаты как социальная группа……245
Стороженко К.И. Проблема интернет-зависимости среди подростков……..246

Терлак Ю.М. Проблемы образования в Украине……247
Хижня С. Подростковый алкоголизм как социальная проблема……247
Хоружний С. Интернет с точки зрения социологии……248
Чемерис А.В. Коррупция как социальная проблема Украины……250
Ющкевич А.Средний класс в современном обществе……..……251
Ярмошенко В. Языковой вопрос в Украине……252

СЕКЦІЯ №7 *ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ*

Бондаренко Е.Тенденции развития партийной системы в Украине….……254
Бурдейна І. В. Завдання громадянського виховання в розбудові демократичної держави…….……255
Воробьев Б., Савустьян Г.Основные проблемы развития и функционирования политических партий в Украине…….……256
Гаврилова И. Внешнеполитические риски Украины в ЕС…….……257
Данилюк А.Р. Потенциальные последствия договора об ассоциации с Евросоюзом……258
Дегтяренко А. К. Политическая культура современной молодёжи……260
Жадан Д.О., Отченашко А.Н. Проблема «запада» и «востока» Украины……..…..260
Иванюгин С.Э. Политическое содержание репрессий тридцать седьмого года……..……..261
Каратаев А. С. Политические технологи оранжевойреволюции……263
Кильпякова В. Выбор Украины между ЕС или ТС……265
Ковалева Е.В., Ляшко Я.Д. Женщина и политика……267
Кольвах В.В. Майдан – особлива форма українського протесту……268
Матвеев А. Понимание национализма……..…270
Мисюта Д. Политическая элита Украины……271
Огнёва Ю.И. Формирование электоральной культуры молодёжи на примере Белгородской области……273
Остапенко І.О. Використання засобів масової інформації – як спосіб впливу та керування масами……..……275.
Отченашко А.Н., Жадан Д.О. Проблема политическойэлиты Украины…277
Панченко М.А., Кулиш Я.Р. Перспективы вступления Украины в Евразийский союз……..……278
Перцев Н.Е. Украина перед выбором. Европейский и Таможенный союзы, их недостатки и преимущества……...…279
Рулевський В. Політикаі мораль……280
Сміла А. Проблеми становлення та розвитку молодіжних організації в сучасній Україні……...282
Соскін М.О. Моделі бюрократії як суспільного інституту…….……283

Сухляк А. Евромайдан как политическая провокация политики Виктора Януковича……284
Федорко В. И. Особенности политической культуры украинской молодежи..286

СЕКЦІЯ 8 *ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ*

Арсенова А.В. Митинг как форма борьбы народа за свои интересы……287
Баранова А. Проблема протидії торгівлі жінками та дітьми ……288
Безчастний А.Г. Правове регулювання діяльності релігійних організацій України……290
Безугла О.А. Розвиток Ради національної безпеки і оборони України в 1991-1996
рр……291
Богачова Н.В. Правове регулювання робочого часу у сучасній Україні…292
Брыдков А. Волонтерское движение в Украине……293
Ветров И.В. Правовой анализ действий участников акции протеста……295
Гармаш І.Є. Адміністративно-правовий статус державних службовців та основні форми надання їм соціального захисту в Україні……296
Гринько Т. Ювенальная Юстиция в Украине……297
Дегтярёва И. Процедура медиации в гражданском судопроизводстве……298
Евдокимова Е. Проблемы и пути развития гражданского общества в Украине……299
Евдошенко И.Н. Развитие правового регулирования договора дарения в современной Украине……300
Каун Ю.М. Деякі проблеми укладання колективних договорів на підприємствах України……302
Квітчата С.О. Жіноча злочинність……303
Костин М. Тенденции пенсионной реформы……304
Кострікова Ю.О. Правове регулювання діяльності друкованих засобів масової інформації України……305
Косьяненко К.А. Влияние социально-правовой идентичности на формирования гражданского общества в Украине ……306
Кравцова Т.Нелегальные… поцелуи!.....307
Лузан А.І. Історія формування Інституту Уповноваженого з прав людини у світі у ХХ ст……308
Нестеренко Г.В., Ткаченко А.В. Сміття на вході, сміття на виході……310
Оразов Довлет Проблема национализма и государственная политика……311
Орлова А. Антикорупційне законодавство в сучасних умовах……312
Осьмакова О.Є. Яке місцеве самоврядування нам потрібно?.....314

Пашкова А.О. Конституція Пилипа Орлика……315
Пехуля Є.І. Правове регулювання діяльності політичних партій України ….316
Прохоров А.М. Гражданское общество в Украине: проблемы институционализации и функционирования……..317
Пустовіт Д.А. Розробка можливої превенції щодо катування та нелюдського чи принизливого поводження або покарання……..……318
Свичкарь А. Институт усыновления и международное усыновление в Украине……..……319
Ситало К. Проблемы формирования политической культуры……320
Слободянюк О. Захист безпритульних тварин– місія нездійсненна……322
Соколова Е.О. Історія розвитку органів прокуратури в Україні 1722-1917 рр. ……..323
Сыч О.С. Сравнительная характеристика проекта Трудового кодекса и действующего Кодекса законов о труде……324
Хадятуллои Хайрулло Особенности уголовной ответственности и наказание несовершеннолетних в республике Таджикистан…….……325
Токарєва Х.І. Правове регулювання вирішення трудових спорів у сучасній Україні…….……326
Томин А. Независимость получили, а революцию забыли……327
Щербань О.А. Про шляхи удосконалення функціонування місцевого самоврядування…….……329

СЕКЦІЯ 9 *МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ*

Арсєнова А.В. Проблеми суржику в українській мові…….…330
Ачкасов Є. Роль Т.Г. Шевченка та його творчості у становленні української культури……..…331
Балабін А. Мовна підготовка майбутніх інженерів…….……331
Баранова А. Мова як один із головних чинників державотворення……333
Безугла Л.В. Порівняльний аналіз українських, російських та англійських фразеологізмів……334
Булатнікова Т. Явище міжмовної омонімії…….…335
Бульдяк Я. Еволюція української мови…….……336
Бурлуцька Т.С. Проблеми сучасного розвитку української хімічної термінології 337
Вовк Н.В. Відродження української мови……337
Герасименко А.М. Українська мова в засобах масової інформації……339
Данилюк А. Проблема вживання англомовних запозичень у фінансово-економічній термінології……340
Девиченко А. Мовна політика в Україні……341
Дегтярьова І. Мова та писемність у цікавих фактах……342
Журавльова Т. Суржик та його вплив на українську мову……343

Заїка І. Ю. The audio-lingual method and speech development……345
Зибіна А.Р. Проблеми орфоепії в молодіжних телепрограмах……346
Зибіна В.Р. Запозичена лексика в газеті та проблеми культури мови……347
Квітчата С. Сленг……348
Клименко В. «Україна» – це не «окраїна»……349
Костін М. Як зберігається культура українського народу в діаспорі?.....350
Кравцова Т. Лінгвістичні проблеми сучасного українського термінознавства……..351
Крикун О. Проблематика формування мовної політики в Україні……352
Куліш О.О. «Суржик – хвороба чи ні?»……353
Лешко О. Сленг як мовне явище сучасного суспільства……..……354
Ляхов Д. Мова – це серце нації…….……356
Мартиненко В. Кирило-Мефодіївське братство та його внесок в історію українського народу…….……356
Могиліна Д. Розвиток античного красномовства……358
Мороз М.С. Важливість володіння англійською мовою для спеціалістів-гуманітаріїв……359
Нєжебовська Я.Є.Формування мовленнєвих компетенцій у студентів під час вивчення іноземної мови……..……360
Нікітенко І. Ораторське мистецтво сучасності……..…361
Новіков М. Актуальні проблеми культури ефірного мовлення……362
Олифенко И. «Ложные друзья переводчика»……363
Панченко А.С. Лінгвоцид – як геноцид української мови……364
Піканова А. Виникнення української мови та письменності……365
Рязанцев Р. Проблеми мовної інтеграції в Україні на засадах української мови як державної…….366
Самедова Е. Запозичення з англійської в російській мові……367
Секало О. Звуконаслідування в лексичних паралелях……368
Сітало К. Англіцизми в українській мові……368
Слободянюк О. Стан української мови в сучасній Україні……370
Сокол М. Неологізми української мови початку XXI століття……371
Степанец И.В. Формирование профессиональной компетентности в процессе языковой подготовки…….……372
Тимченко В. Українська мова серед інших мов світу…….……373
Ткаченко Є. А. Класифікація українських народних пісень……...…373
Усенко М. Тюркомовні топонім України…….……374
Фесенко І. Майже половина українців використовують у своїй мові ненормативну лексику……376
Фоменко М. О. Володіння іноземною мовою як критерій конкурентоспроможності фахівців туристичної галузі……...……377

СЕКЦІЯ 10 *ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ*

Радогуз С. А. Роль директора Харьківського практичного технологічного інституту В.Л. Кірпічова у становленні Південно-Російського товариства технологів……378
Бередух М. Історія, педагогічний та науковий доробок кафедри «Хімічної техніки та промислової екології»……379
Білоус А.В. Спеціальність «Спеціалізовані комп'ютерні системи» як напрям наукових досліджень і підготовки фахівців у НТУ «ХПІ»……380
Божко В. В. Розвиток підйомно-транспортних машин та механізмів: історичний нарис……382
Варивода К.С. Становлення електрофізіології в Харківському національному університеті ім..В. Н. Каразіна (кінець XIX – початок XX століття)……383
Веселова Н. В. Розвиток техніки високих напруг у НТУ «ХПІ» у 60-х роках XX сторіччя……385
Виноградова О.В. Викладання геодезії та ботаніки у ХПТІ наприкінці XIX – на початку XX століття……386
Вісин О.О. Історичні засади зародження охорони праці……387
Вовк О. І. Внесок В.Н Каразіна у розвиток лісівництва……389
Гелеш А.В. Внесок аспірантури ЛІП у розвиток науки і техніки Радянського Союзу (60-80- ті рр. XX ст.)……391
Голова В.В. Родина професора ХТІ Олександра Павловича Лідова……392
Горб І.Ю. Науково-організаційна та педагогічна діяльність В.Л. Кірпічова як наснага для студентства……393
Грезенталь А.М. Перші кроки людства в освоєнні космосу……394
Данилюк Н.В. Еміграційний період наукової та організаційної роботи Й.К. Пачоського (1923 – 1926 рр.)……396
Камчатний В. Г. Професор, директор (ректор) Харківського технологічного інституту І.П. Осипов……397
Кілочицька Т.В. Елементи передісторії нелінійної динаміки у працях А. Пуанкаре……398
Коніва Ю.В. Шляхи сполучення на Слобожанщині в XVII столітті: природно-географічний аспект……399
Костенко А. І. Гриневецький В.Г. – засновник теорії і практики вчення про двигуни внутрішнього згоряння……401
Кузьменко Н. О. Один з аспектів міжнародної діяльності науковців Харківського політехнічного інституту……402
Ляшуга І. Ю. Родина академіка О. О. Потебні в історії української науки ….403
Меньшиков С. О. Доробок учених кафедри турбінобудування НТУ «ХПІ» у розвиток науки у 60–70-ті рр. XX ст……404
Пиріжок С. Я. Історія розвитку під'їзних та переносних залізниць в Російський імперії та її висвітлення на сторінках часопису «Железнодорожное дело»….406

Писарська Н.В. Виробництво тракторів на ХТЗ ім. С. Орджонікідзе за часів керівництва П.І. Свистуна (1931-1932 рр., 1934-1938 рр.) ……408
Пичевський П. С. Історія створення танка Т-64А……..409
Подгаєцький О.О. Розвиток комп'ютерної периферійної техніки в Україні в 1960-1980 рр……410
Самусенко О.В.Випуск вантажопідйомного обладнання на підприємствах Слобожанщини наприкінці XIX століття……..411
Сопко Р. О. Микола Федорович Фон-Дітмар – редактор часопису «Записки Харьковского отделения Императорского Российского Технического Общества» (1907-1908 рр.) та голова Харківського Відділення Російського Технічного Товариства (1909-1912 рр.)……413
Ушенко П. А. Співпраця Харківського політехнічного інституту з ВНІД Кондиціонер та Харківським заводом «Кондиціонер» ……...……414
Черкашин А. О. Внесок Роберта Гука у теорію і практику механіки твердого тіла……415
Шелкунова Н. Л. Г. Я. Андрєєв – видатний учений в галузі індукційно-теплового складання-розбирання з'єднань з натягом ……417
Шульга І. М.Підготовка науково-педагогічних кадрів із хімії та хімічної технології у Харківському хіміко-технологічному інституті (1930-1949 рр.)..418
Харченко Н.А. Приорітетнінаукові напрямки професора В.О Беца в Київському Університеті Св. Володимира (друга половина XIX століття)……...……420

СЕКЦІЯ 11 *МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ:ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАЦІЇ*

Хавое Аичата Маига Ментальные особенности студентов из государств Африки……421
Арина Дергач Сотрудничество Украины и Туркменистана в культурно-гуманитарной сфере ……..……422
Акобия Вахтанг Основные трудности адаптации иностранных студентов в Украине……..……423
Али Ченарани Управление рисками в области обучения электронным проектам……..……424
Anyasi Island Adaptation of foreign students to the study in the Ukrainian high schools……425
Ахмад Агаи Расхождения в системе среднего образования различных стран мира……426
Ахуджанов Хумаюн Мотивы изучения русского языка туркменскими студентами……..…427
Бабакулыев Гапур Адаптация иностранных студентов к условиям обучения в вузах Украины……428
Даюб Тони Социально-культурная адаптация студентов-иностранцев в Украине (преодоление трудностей)……..……430

Дембеле Лиди Стереотипы поведения: история и психология……431
Джумамырадов Мухат Современные мировые требования к иностранному специалисту-инженеру……432
Диаз де Леон Рамос Антонио Обзор процесса аккультурации иностранных студентов в Харькове……..…433
Дуниев Сеймур Мотивация студентов-иностранцев к учебной деятельности433
Левицкий Алексей Адаптация иностранного студента к условиям жизни и обучения в Беларуси……435
Ли Чаохуа Образовательная среда Украины глазами китайских учащихся…436
Мамедзаде Джамаладдин Положительные стороны получения высшего образованияв Украине для иностранцев……...……437
Минди Луи Филипп Формирование осознанной мотивации иностранных студентов как фактор повышения качества обучения……..…438
Okwor FestusAmechi Motivation for learning as the key to success of foreign students in Ukraine……..……439
Рахман Фархади, Сохейла Аждари Практические советы по изучению иностранного языка……440
Розыева Сурай Роль преподавателя РКИ в адаптации студентов-иностранцев……..……..441
СабетовАлимжан Подготовка специалистов для Туркменистана в вузах Украины……..……442
Sagoe Marian Nana Esi Bentsiwaa Motivation of foreign citizens for study……444
Saleh Saad Mohamed International students mentality……445
Улуоша Мадубучи Питер Особенности современной системы среднего образования Нигерии……446
Хайдер Али Аль-Судани Из опыта составления переводного словаря научно-технических терминов……447
Ходжамкулиева Фарида Мое знакомство с системой образования в Германии…… 448
Худайбердиева Гуловсер Овездурдыевна Изучение русского языка в школах Туркменистана……..…449
Худайбердыев Алым Италмазович, Сейтджанова Гульджан Бегенчевна Система среднего образования стран Европы и США……450
Шакури Али Некоторые рекомендации по улучшению качества преподавания русского языка на подготовительном факультете……452
Шамырадов Анначары Влияние национальных символов на формированиедуховности туркменской молодежи…….……453
Ширинсефат Насер Карим Проблемы адаптации иностранных студентов в контексте международного образовательного пространства…….454
Ягмуров ХудаярЛичность преподавателя РКИ в системе подготовки иностранных граждан…….……455

СЕКЦІЯ 12 *ДУХОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ*

Борисова Н.В.Підготовка фахівців з прикладної лінгвістики у контексті концепції підготовки національної гуманітарно-технічної еліти ……..……456
Борщенко Т. О. Розвиток естетичних якостей на заняттях образотворчого мистецтва……..……457
Власенко Е.Формирование представлений о семейных ценностях у старшеклассников ……..…459
Ігнатюк О.А., Дяченко Л.Б. Формування громадянських цінностей студентської молоді – одна з головних проблем сьогодення……460
Корольова Н.В. Проблема організації самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя……..…462
Савощенко Т. О. 3Dмоделювання та промисловий дизайн у кіно……463
Силивончик П.Особенности гендерной идентичности воспитанников интернатных учреждений ……..……464
Тарасова В.В. Социально-нравственное воспитание детей дошкольного возраста посредством народной игры……..466
Тарнауз О.І. Вплив соціокультурної компетентності на соціалізацію особистості……..…467
Харламова Т.С. Голландская хореографическая культура XX века: поиски путей сохранения духовности……468
Шапаренко Х.А., Олійник К.В. Педагогічне проектування як спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності……469

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ…….471

Наукове видання

Україна і світ:
гуманітарно-технічна еліта
та соціальний прогрес

Тези доповідей
Міжнародної науково-теоретичної конференції
студентів і аспірантів

Харків, 8–9 квітня 2014 року

Відповідальний за випуск проф. О. Г. Романовський

Підп. до друку Формат 6084 / 16. Папір офісний.
Riso-друк. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. Наклад 100 прим.
Зам. № Ціна договірна.

Видавець і виготовлювач
Видавничий центр НТУ «ХПІ»,
вул. Фрунзе, 21, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3657 від 24.12.2009